

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Folklor İnstitutu

Sərtib İslamoğlu

KƏNDİMİZ - DƏRDİMİZ

Qərbi Azərbaycan - Vedibasar mahalı - Xalisa kəndi

BAKI – 2006

AMEA Folklor İnstitutu Elmi Şurasının qərarı ilə çap olunur

- Elmi redaktor:** **Süleyman Məmmədov**
tarix elmləri doktoru, professor.
- Rəyçilər:** **Teymur Əhmədov**
filologiya elmləri doktoru, professor;
- Telli Pənahqızı**
şairə-publisist;
- Əli Rza Xələfli**
şair-publisist.
- Məsləhətçilər:** **Hüseyn İsmayılov**
filologiya elmləri doktoru;
- Əziz Ələkbərli**
filologiya elmləri namizədi.

***Sərtib İslamoğlu (Məhərrəmov Sərtib İslam oğlu).
“Kəndimiz - dərdimiz”. Qərbi Azərbaycan - Vedibasar mahalı
- Xalisa kəndi. Bakı, “Ağrıdağ”, 2006, 504 səh.***

Sərtib İslamoğlunun bu kitabı düşmən əsirliyində qalan qədim Oğuz yurdu Xalisa kəndinin (Vedibasar mahalı) ömür yoluna həsr olunmuşdur. **Tarixi yazılı mənbələrdən, canlı şahidlərin dediklərindən bəhrələnərək yazılan əsər, eyni zamanda hafizələrdə qorunub saxlanılaraq günümüzədək gəlib çıxan etnoqrafik, şifahi xalq ədəbiyyatı nümunələrini də əhatə edir.**

Müəllif Xalisa kəndi haqqında oxucuya geniş bilgi verməyə çalışmışdır. Gərgin və səbrli zəhmət hesabına başa gələn bu kitab mütəxəssis alimlər və geniş oxucu kütləsi üçün nəzərdə tutulmuşdur.

İ $\frac{0503020907}{064 - 2005}$ **Qrifli nəşr**

© Sərtib İslamoğlu, 2006.

KƏNDİMİZ QİSASA ÇAĞIRIR BİZİ

Yanar ocaqların alovu sönüb,
Kəndimiz qisasa çağırır bizi.
Müqəddəs məzarlar tapdağa dönüb,
Kəndimiz qisasa çağırır bizi.

Abbasqulu bəydir şərəfin, şanın,
Ər oğlu ərләrdir bütün dörd yanın,
Canına vahimə salın düşmanın,
Kəndimiz qisasa çağırır bizi.

Zəfərlər yaraşır o nər boyuna,
Çağır qoç igidlər gəlsin hoyuna,
Tanrı qüvvət versin polad qoluna,
Kəndimiz qisasa çağırır bizi.

Qalayın tonqalları,
Götürün silahları,
Hoydu, düşmən üstünə,
Kəndimin oğulları!

Sərtib İslamoğlu

ELMİ REDAKTORDAN

Ata yurduna övlad məhəbbəti ilə bağlı olan bir qələm sahibinin kövrək hisslərinin müşayiəti ilə yazılan bu kitab hər şeydən əvvəl müəllifin vətəndaşlıq mövqeyini əks etdirir. Doğulduğu torpaq qarşısında nə isə edə bilən, bununla da daxili rahatlıq tapan Sərtib İslamoğlu bu kitabı ərsəyə gətirməklə çox dəyərli və xeyirxah bir iş görmüşdür. Zəngin tarixi faktlar və yaddaşlarda qorunaraq günümüzdə qədər gəlib çatan qiymətli materiallar əsasında yazılan “Kəndimiz-dərdimiz” (Qərbi Azərbaycan – Vedibasər mahalı – Xalısə kəndi) kitabının uzunmüddətli, gərgin, ağır zəhmət hesabına yazıldığı şübhə doğurmur. Müəllif səbr və təmkinlə zamanın bizlərə etdiyi cinayətlər ucbatından Böyük Azərbaycanımızın müxtəlif bölgələrinə səpələnmiş, pərən-pərən düşmüş soydaşlarımızı axtarıb tapmış, onlarla söhbətlər etmiş, dediklərindən yararlanmışdır.

Bu kitab hamımıza doğma və dəyərli olduğu qədər də müqəddəs olan kəndimizin ömür yoluna həsr olunmuşdur.

Ulu və Böyük Azərbaycanımızın tarixi-əzəli torpaqları olan Qərbi Azərbaycan bütövlükdə düşmən işğalındadır. Ulularımızın ruhları dolaşan torpaqlarımızdan cismani ayrılacaq da, nə qədər çətinliklər, məhrumiyyətlər qarşısında qalsaq da və ya əksinə, varımız-dövlətimiz bu müvəqqəti dünyaya sığmasa belə, üzərində ayaq açıb yeridiyimiz məkanı unutsaq, Tanrı da bizi unudar. Qərbi Azərbaycanda yaşayan soydaşlarımızın sonuncu nümayəndələrinin ata yurdunu məcburi tərək etmələrindən artıq on səkkiz il ötür. Bəlkə də qaçqınlıq-köçkünlük həyatı yaşayan, Xalısadan kənarda ayaq açıb yeriyən, dil açıb danışan övladlarımızın çoxu ya hərbi xidmətdədir, ya da müxtəlif məktəblərdə təhsil alırlar. Bəlkə ailə quranları da var. Bundan sonra da yüzlərlə, minlərlə əslən Xalısamıza bağlı övladlarımız doğulacaq, böyüyəcək, boya-başa çatacaqlar. Məhz onların kəndimizə mənəvi bağlılığı üçün bu kitab əvəzsizdir. Müəllif bu kitabı nə üçün yazdığını belə açıqlayır: “İstəmişəm ki, doğulduğu torpağa minbir tellərlə bağlı olan, ömrünün böyük bir hissəsini kəndimizdə yaşayan, bu gün isə Vətən həsrətindən qəmətindən zamanın arzuedilməz sığılı çəkilən ixtiyar qocalarımız da, hər bayram axşamı gözü yolda qalanlarının məzarlarını yad edə bilməyən, göz yaşlarını hərdən heç kim görməsin deyə için-için ürəyinə axıdan nənələrimiz də, bu gün toylarımızda, düynlərimizdə qisasa çağıran mahnıları ifa edən, yaranma tarixləri neçə minillərlə ölçülən qədim yallılarımızı birgə rəqs edən ərənlərimiz də, erkək tinətli qızlarımız da, xalısahı olub Xalısanı görə bilməyən, lakin xalısahı kimi böyüməli olan dünənki uşaq, yeniyetmə, artıq bugünkü gənc, sabah isə Azərbaycanımızın müdafiəçiləri olacaq şahin timsallı, düş-

mən toxmağı olan övladlarımız da, elə yeddibiyana yadlar da bu kitabı oxuyandan sonra bilsinlər:

- Biz kimik, kimlərdən!!!”

Kitab Xalisa kəndinin ömür yoluna həsr olunmuşdur. Müəllif kitabın əvvəlində Vedibasara mahalının tarixi haqqında məlumat verir. Müxtəlif elmi mənbələrdən səmərəli bəhrələnən Sərtib İslamoğlu tarixi faktları publisist qələmi ilə aydın, səlis bir dillə izah edərək fikrini oxucuya çatdırma bilmişdir. O, Vedibasara mahalının tarixindən bəhs edən bəzi həqiqətləri tarixi ardıcılıqla qələmə almış, mahal haqqında oxucuda müəyyən fikir formalaşdırma bilmişdir.

Müəllif Xalisa kəndinin qədimliyini tarixi faktlar və elmi mənbələrlə sübuta yetirir.

KƏNDİN YARANMA TARİXİ. Sərtib İslamoğlu haqlı olaraq yazır ki, böyük dövlətlərin - Azərbaycan, Türkiyə, İran və Ermənistanın coğrafi sərhədlərinin kəsişdiyi bir məkanda yerləşən Vedibasara mahalının bütün kəndləri kimi Xalisa kəndi də siyasi və hərbi toqquşmaların mərkəzində olmuşdur. Bu da kəndin siyasi tarixinə təsirsiz qalmamışdır. Aparılan aramsız müharibələr, dağıntılar, çətinliklər Bərdə-Dvin (Dəbil) və Marağa-Dvin (Dəbil) karvan yolları üzərində salınan Xalisa kəndinin camaatını ata yurdundan uzaqlaşdırma bilməmişdir.

Kitabda 1915-1920-ci illər hadisələri, erməni-müsəlman davası zamanı Xalisa kənd camaatının ermənilərə qarşı duruş gətirmələri, döyüşkənliyi barədə məlumat verilir. Burada diqqəti cərkən və tədqiqi vacib olan məsələlərdən biri vedililərin erməni tör-töküntülərinə qarşı mübarizəsi, türk qoşununun Vediyə gəlməsi tarixinin izlənməsidir. Tariximizin bu siyasi yönümünün kitab səhifələrinə çıxarılması gənc nəsildə ermənilərə qarşı nifrət oyadır, bu torpaqların dığalar tərəfindən zəbt edilməsini, orada əsrlər boyu babalarının uyuduqlarını bir daha onların yadına salır, “Oyan Kərbəlayı, oyat Qəmlonu”, – deyər gəncliyi mübarizəyə çağırır.

Dirçəliş dövründə zəhmətkeş kəndlilərin mübariz ruhu, ötən əsrin 30-cu illərinin repressiya dövründə günahsız soydaşlarımızın başına gətirilən müsibətlər, 1941-1945-ci illər müharibəsi zamanı camaatımızın çətinlikləri, müharibə iştirakçıları, həlak olanlarla bağlı yazılar oxunaqlıdır, dəqiqdir, inandırıcıdır.

Kitabın “Acı fəlakət - deportasiya” bölməsi daha yaddaqalandır. Müəllif tarix boyu ədalətsizliyə mərdliklə sinə gərən, özünün milli varlığını mətanətlə qoruyub saxlayan, erməni millətçilərinə, onların havadarlarına qarşı qeyri-bərabər mübarizədə daha ağır məhrumiyyətlərə düşər edilən, əsil mənada deportasiya və soyqırımına məruz qalaraq tarixi-etnik torpaqlarından tama-

milə məhrum edilən, bütün bunlarla bərabər, nə vaxtsa doğma torpaqlarına qayıtmaq ümidini itirməyən, belə bir inam və ümidlə yaşayan Xalisa camaatının acı qaçqınlıq-köçkünlük taleyini ürək yangısı ilə qələmə almışdır.

Tarixi faktlara və şahidlərin təkzibedilməz ifadələrinə istinadən yazılmış “Xalisanın süqutu”nu isə ürək ağrısız oxumaq olmur. Eşitmişəm ki, qu quşu ölümündən əvvəl vida nəğməsini oxuyur. Kitabın bu hissəsini oxuyanda həmin mahnını xatırladım.

Kitabda Xalisa kənd kolxozuna 58 il başçılıq edənlərin hər biri haqqında ətraflı məlumat verilmiş, fəaliyyətləri obyektiv işıqlandırılmışdır.

Kitabda Xalisa kəndində təhsilin yaranma tarixi və inkişafına xüsusi yer ayrılmışdır. İlk öncə demək lazımdır ki, bu haqda ilk söz də Sərtib İslamoğluna məxsusdur. Əsası 1925-ci ildə qoyulmuş Xalisa kənd məktəbində dərs deyən və məktəbə rəhbərlik edənlər haqqında zəngin material verilmişdir. Bu materialların gələcək tədqiqatçılar üçün əvəzsiz mənbə olacağı şübhəsizdir. Orta məktəb məzunlarının buraxılış yadigarı olan venetkaların kitaba daxil edilməsi isə təqdirəlayiq hesab olunmalıdır.

“Kəndimizin şərəfidirlər” hissəsində alimlərimiz, müəllimlərimiz, ağsaqqallarımız, deputatımız, “Qəhrəman ana”larımız, həkimlərimiz və adımıza ucalıq gətirənlər haqqında dəyərli, ensiklopedik məlumatlar verilmişdir.

“Tayfalar, tirələr və ailələr” hissəsi kitabın məsul və dəyərli hissələrindəndir. Kəndin bütün ailələrini əhatə edən bu bölümdə bəzi tayfalar, xüsusilə də Sarxanuşağı və Yasovullular haqqında verilən geniş məlumat elmilik və tarixilik baxımından diqqəti cəlb edir, bu haqda da ilk sözü kitabın müəllifi deyir.

Kitabın “Din içində din qoruduq”, “Qarabağın azadlığı uğrunda döyüşən xalisalılar”, “Yaddaşlardan toplanan incilər”, “Yaradıcı qüvvələr”, “Bizdə belə deyirlər” hissələri də gərgin zəhmət hesabına başa gəlməklə bərabər, hiss olunur ki, müəllif tərəfindən böyük məhəbbətlə yazılmışdır. İstifadə olunan çoxsaylı şəkillər isə kitabı daha da dəyərləndirir.

Sərtib İslamoğlunun “Kəndimiz - dərdimiz” kitabı ata yurdumuz haqqında elmi-publisistik, ensiklopedik bir əsərdir. Anlaqlı, sadə bir dildə yazılmışdır. Olduqca qiymətli, mənəvi dəyəri olan bu kitab hamımızın evində, gəlin köçən qızlarımızın cehizində olmalıdır.

S.İslamoğlu dörd il bundan əvvəl “Vedibasər” qəzetini təsis və nəşr etdirməklə ilk, bu kitabla isə ikinci vətənpərvər addımını atmışdır.

Süleyman MƏMMƏDOV,
tarix elmləri doktoru, professor.

ÜMİDİN KEŞİYİNDƏ, YAXUD DOĞMA YURDA YADDAŞ ABİDƏSİ

Tarixi yurdlarından deportasiya olunmuş soydaşlarımızın əzəli istəklərini hişz etmək üçün bütün mənəvi imkanların səfərbər olunması, o cümlədən söz döyüşü mövqelərinin qorunması da mübarizənin indiki mərhələsində vacib şərtlərdəndir.

Görkəmli Azərbaycan alimi, tarix elmləri doktoru, professor Süleyman Məmmədovun Sərtib İslamoğlunun “Kəndimiz - dərdimiz” kitabına ön sözündə də əzəli torpaqlara qayıtmaq ümidinin qorunması əsas amil kimi diqqətə çəkilir. Etiraf edirəm ki, bu beş-üç kəlməni yazmağa məni vadar edən də elə həmin istəkdir. Çünki mənim doğma yurdum Qarabağ da bu gün işğal altındadır. İşğalçılar həmişə tarixin ən ağır cəzasına - lənətə layiq görülür. Hələ ki, erməni faşizminin cəzasızlığı təəssüf doğurur. Ən yeni tarix isə susur.

Ensiklopedik məlumat kitabları bütün zamanlarda dəyərini qoruyub saxlayır. Və zaman keçdikcə xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Tarixi yaddaş xəzinəsi kimi qiymət alır.

Publisist Sərtib İslamoğlunun bu kitabı da məlum ölçülərə uğyun gəldiyinə görə həmişə dəyərini qoruyub saxlayacaqdır. İstər-istəməz əsərin elmi, xüsusilə, etnoqrafik məziyyətləri diqqətimizi cəlb edir. Bəlkə də yerinə düşmür; ancaq xatırlatmaq istəyirəm: Qarabağ hadisələrinin başlanğıcında “Literaturnaya qazeta”da Zori Balayanla bir müsahibə dərc olunmuşdu. Problemin həlli ilə bağlı “İstəklərinizə ümid varmı?” - müxbirin sualına XX əsrin sonunda özünəməxsus şəkildə təzahür edən erməni faşizminin ideoloqu belə cavab vermişdi: “Ümid azdır. Ancaq geriyyə də yol yoxdur.”

Müxbir öz sualına əlavə edir: “Bəs Qarabağ nə vaxt sizin olacaq?” Cavabında Zori Balayan “Biz Qarabağda axırıncı ermənini tanıyanda”, - deyir.

Zənnimcə, məsələnin mahiyyəti aydındır. Bu gün əlimizdən çıxmış torpaqların - ərazilərin, yaşayış məskənlərinin hər qarışının tarixini, adını, ünvanını - belə desək daha düzgün olar - “tərcümeyi-halını” nə vaxt yaddaşımızda bərpa edəcəyiksə, onda itirdiklərimizi geri qaytara biləcəyik. Bəli, geriyyə yol yoxdur.

Sərtib İslamoğlunun “Kəndimiz - dərdimiz” adlı kitabı Qərbi Azərbaycanın bir parçası Vedibasər mahalının, daha konkret ifadə etməli olsam, bu mahalın Xalisa kəndinin tərcümeyi-halındır.

“Tərcümeyi-hal” ifadəsinə də sadəcə, quru rəqəmlər və faktlar yığını kimi baxmıram. “Tərcümeyi-hal” ifadəsinin özündə xüsusi bir məzmun var, əhatəli məna və mahiyyət var. Bu məzmunu, bu məna və mahiyyəti “Kəndimiz - dərdimiz” kitabının səhifələrində kifayət qədər aydın görmək olar.

Müəllifin can yangısı, könül hərarətilə ətə-qana dolmuş olan sətirlər həmin tərcümeyi-halın ruhunu dilə gətirir.

Kitabın səhifələri çevrildikcə oxucunun gözləri qarşısında qədim Oğuz yurdunun bir əl boyda parçası bütün türk dünyasının xəritəsinə çevrilir. Bu xəritənin üstündə yazılanları görmək üçün oxucunun bəsirət gözü olmalıdır. Bu kitab tarixi Şumerdən XXI əsrə qədər, ərazisi Orxon-Yeniseydən Kiçik Asiyaya qədər, babaları Bilgə Xaqandan, Mete-Xaqandan, müdrik Tonyukukdan, lap elə Alp ər-Tonqadan üzü bu yana, Qarabağ uğrunda şəhid olanlaracan və acı da olsa etiraf etmək gərəkdir - zəmanəsi faciələrlə dolu olan böyük türkün yaratdığı Turan dünyasının bir əl boyda parçasına yazdığı dastandır - Xalisa kəndi, onun keçmişi, dünəni və bu gününün timsalında. Məqsəd həmin dünənin - itirilmiş keçmişin və itirilməsinə haqlı olaraq inanmadığımız keçmişin qaytarılması naminə mübarizələrimizdən çəkinmədiyimizə bir dəstəvuzdur, sübutdur “Kəndimiz - dərdimiz” kitabı.

“Kəndimiz - dərdimiz” kitabı tale kitabıdır. Olmuşların, yaşanmışların, zamanın əli ilə dəfinə kimi tarixə gömülənlərin yenidən həyata qaytarılmasıdır.

Sərtib İslamoğlu min bir əziyyətlə araya-ərsəyə gətirdiyi “Vedibasər” qəzeti və bu kitabı ilə göstərdi ki, tariximiz, mənəvi dəyərlərimiz bizim kimliyimizin təsdiqi olan, varlığını sübut edən nə varsa, onun uğrunda mübarizə aparan, sözün həqiqi mənasında döyüşən əsgərdir. Tarixdən gələn, keçmişdən gələn, özü də mübarizələrində qalib gəlmək əzmində olan bir əsgər.

Oğuz qəhrəmanlarının daşdan əzəmətlə yonulmuş heykəllərinin ətrafında – döyüş meydanlarında kobud daş heykəlciklər də düzülürdü. Buna qədim türklər balballar deyirdilər. Balballar Oğuz qəhrəmanının yendiyi, məğlub etdiyi düşmənlərin heykəlləri idi. Qədim Oğuzun mənəvi ataları - sənətkarlar öz düşmənlərini də əbədləşdirə bilirdilər - gələcək nəsillərə görk üçün, gələcək nəsillərə yaddaş üçün.

Sərtib İslamoğlu böyük zəhmətə qatlaşıb. Artıq itirilmiş, əldən çıxmış yurdun qaytarılması naminə hər cür əzab-əziyyətə qatlaşıaraq, mənəvi ağrılara sinə gərərək Xalisanın insanlarını, yer-yurd adlarını, adət-ənənələrini, yalnız özünəməxsus məziyyətlərini öz sözü ilə, özünün qələminin gücü ilə mənəviyyətimizə qaytarmağa çalışır. Və burda etiraf etmək lazımdır ki, “çalışır” sözü də yerinə düşür. Çünki “Kəndimiz - dərdimiz” kitabında biz Xalisamı bütün əhatəliliyi, spesifikası, keçmişi və bugünkü faciələri ilə - tam dolğunluğu ilə görə bilirik.

Ayrı-ayrı adları çəkmək istəmirəm. Artıq tarixdə qalan, xalqımızın şərəfli keçmişi olan şəxsiyyətlər bu kitabda bizimlə üz bəüz dayanır, bizimlə danışır, bəlkə də bizi ittiham edir. Amma bu haqq-hesabda bir həqiqət üzə çıxır: döyüş qurtarmayıb, mübarizə davam edir. Biz hələ varıq, biz hələ öz həqiqətlərimizi axıracan diktə etməmişik.

* * *

Sərtib İslamoğlu “Kəndimiz - dərdimiz” kitabını yatıb yuxuda görməyib. Bu kitaba qədər böyük mənəvi hazırlıq yolu keçib. Qarabağın ən odlu nöqtələrində, hətta mənəvi çarpışmaların nüvəsində olub və zaman göstərir ki, özünün ziyalı mövqeyini həmişə qoruyub və övladlıq borcunu verməyə çalışıb. O, “Vedibasər” adlı bir qəzetin və mən özümün çox dərin bir inamıma görə qətiyyətlə deyərdim ki, artıq 3 illiyini qeyd edən, 70-ci sayı işıq üzü görmüş mükəmməl bir “əsərin” müəllifi olaraq özünü təsdiq etmişdir.

“Vedibasər” qəzeti ilə bağlı düşüncələrimi də “Kəndimiz - dərdimiz” kitabının oxucularına çatdırmağı özümə borc bilirəm. Çünki “Vedibasər” qəzetinin mahiyyətini bilməyən, “Vedibasər” qəzeti haqqında kifayət qədər təsəvvürü olmayan oxucunun “Kəndimiz - dərdimiz” kitabı haqqında, bu kitabın araya-ərsəyə gəlməsi ilə bağlı təsəvvürü də yarımçıq ola bilər. Beləliklə, Sərtib İslamoğlu və “Vedibasər”. BU ADLAR BİZƏ NƏ DEYİR?

Mən hesab edirəm ki, “Vedibasər” qəzeti Azərbaycan mətbuatında artıq öz səhifəsini, öz saytını açıb. Bu qəzetin ilk addımları gözlərimin qabağında. İlk saylarından addımları möhkəm, dayanıqlı olan “Vedibasər” yaşarlıq tapdı.

Bu gün hər hansı güclü imkanları olan istənilən qəzetin sabah nəşr olunması sual altındadır. Cəmiyyətin bugünkü durumu buna o qədər də təminat vermir. Yalnız o qəzet yaşarılığını təmin edə bilər ki, oxucularının daxilindəki hisslərini, arzularını, istəklərini ifadə etmiş olsun. Mən “Vedibasər” qəzetində yalnız Vedibasər camaatının, Qərbi Azərbaycanın digər bölgələrindən deportasiya olunmuş əhəlinin deyil, bütövlükdə Azərbaycanımızın arzularını, istəklərini görürəm.

İnsan hər cür xəstəliyə qalib gələ bilər – tibbi preparatlar, təbii müalicə üsulu ilə. Ancaq insanın daxilində çox qorxulu başqa bir xəstəlik də baş qaldıra bilər. Bir az obrazlı desək, bu xəstəlik Vətən həsrəti adlanır. Təbiblərin nostalgiya adlandırdığı xəstəlik.

Dilimizdə belə bir məsəl də var ki, “keçən günə gün çatmaz, calasan günü günə”. Mən bu fikirlə o qədər də razılaşmıram. Ona görə ki, insanın sabahı var və insan sabahın hissləri və arzuları ilə yaşamağıdır. Keçmiş isə insanın o sabahı reallaşdırması üçün bir vasitədir. İnsan öz tarixinə, keçmişinə söykənməklə, mənəvi dəyərlərini yaddaşın çeynəminə gətirməklə gələcəyinə doğru inamlı addım ata bilər.

“Vedibasər” qəzetində haqqında danışdığımız Vətən həsrəti, yurdun tarixi-taleyi, keçmişinə görə çözülmür ki, bizim gələcəyə gedən yolumuz daha aydın olsun. İnsan Vətən həsrəti xəstəliyinə tibbi preparatlarla, təbii müali-

cə üsulları ilə qalib gələ bilməz, əksinə, təfəkkürünün, ağılının gücü ilə, mübarizəsi ilə, öz qüdrətilə, lazım gəldikdə isə zor gücünə qalib gəlməlidir. Mən “Vedibasər”da xalqımızın inamını görürəm. Bu qəzet insanlara təlqin etmək istəyir ki, sən hansı gücə maliksən, hansı qüdrətə maliksən, səni içindən yandıran, daxili aləminə od vuran Vətən həsrəti xəstəliyinə necə qalib gələ bilərsən?

Bu gün “Vedibasər”ın 70-ci sayı işıq üzə görünür. Bu, qəzetin yaşı deməkdir. “Vedibasər” qəzeti uşaqlıqından tez ayrıldı. Qəzetin indiki sayları göstərir ki, “Vedibasər” çox sürətlə bir müdrikləşmə mərhələsinə çatıb. Azərbaycan ziyalılarının böyük bir hissəsinin təfəkkürü bu qəzətdə kifayət qədər əks olunur.

Qəzet, ümumiyyətlə, asan başa gəlmir. İlk növbədə fədakarlıq lazımdır. Qəzetin ardıcıl nəşri üçün kimsə özünü fəda etməli, taleyindən qurban verməlidir. Təsadüfi deyil ki, əsil nəşir qəzeti özünün taleyi hesab edər.

Sərtib İslamoğlunu “Vedibasər” qəzetində tam aydınlığı ilə görürəm. Bu qəzetin mənəvi mühiti həm də Sərtib müəllimin mənəvi mühitidir.

Belə qənaətdəyəm ki, “Vedibasər”ın nəşrinə qədər bu qəzetin əzablarına, ağrılarına davam gətirmək üçün Sərtib İslamoğlu mənəvi cəhətdən kifayət qədər hazırlaşmış.

Gəncliyimin taleyimə qismət elədiyi dostumun, qələm yoldaşımın bu fədakarlığına sevinirəm. “Vedibasər” qəzetini elə Azərbaycan cəmiyyətinin taleyi hesab elədiyim kimi, həm də Sərtib İslamoğlunun taleyi hesab edirəm. Arzu edirəm ki, 100 ildən sonra Azərbaycan mətbuatının salnaməsi yazılanda, Azərbaycan mətbuatının tarixi öyrəniləndə həmin salnamənin, tarixin dəyərlili səhifələri kimi “Vedibasər” qəzetinin səhifələri də öyrənilsin, xalqımızın mənəviyyat tarixinin bir parçası olsun.

“Vedibasər” qəzeti kifayət qədər böyüyüb və öz müəllifinin böyüklüyünü təsdiq edir. Fəxarətlə deyirəm ki, bu böyümələr mənim gözlərimin qarşısında olub. Ən başlıcası, “Vedibasər” və onun müəllifi artıq formalaşmış ənənələr üstə köklənib. Vedinin - Xalisanın övladları, Azərbaycanımızın ziyalıları - professor Süleyman Məmmədov, gözəl şairə-publisist Telli Pənahqızı ictimai rəydə kifayət qədər hörmət və nüfuz sahibidirlər. Tofiq bəylə, ədliyyə polkovniki Niyazi Məmmədovla, “Təfəkkür” Universitetinin müəllimi Fəxrəddin Əliyevlə və başqaları ilə yaxından tanışam. Sərtib və Fəxrəddinlə birlikdə oxumuşuq, bir otaqda kirayədə qalmışıq. İlk gəncliyimin munisi olan dostlarımın haqqında bu gün könülxoşluğu ilə danışa bilmək mənə məmnunluq gətirir. Sevinirəm ki, onların hər biri mənəvi ucalıq mərtəbəsinə çatmışdır.

* * *

70-ci illərdə - birgə tələbəlik dövrümüzdə Sərtib söz vermişdi ki, mənə Xalisaya - öz kəndlərinə aparacaq. Öz növbəmdə mən də belə bir vəd vermişdim. O arzular bu gün də bizim ürəyimizdə qövr edir. İndi nə o özü Xalisaya gedə bilir, nə mən Qarabağa, Cəbrayıla - Xudafərinə... Amma Xalisaya gedən yol da elə Araz boyu, Xudafərinin yanından keçir, bizim Qurbani yurdu - Diri dağının ətəklərindən - adından təskinlik umduğum Xələfli stansiya-sından. Kövrək duyğularla qəlbimi göynədən “Kəndimiz - dərdimiz” kitabı əlimdən tutdu. Yaxşı tanıdığım, ancaq hələ ki, görmədiyim yerlərə mənə apardı. Bəli, sırası bir ziyalı, qələm adamı eli üçün, yurdu üçün nə eləyə bilərsə, Sərtib İslamoğlu onu etmişdir.

...Zülfü nənəm vaxtaşırı rayondan yanıma gəlirdi. Pul-para, sovqat gətirirdi. Sərtib bir övlad məhəbbəti, istiliyi ilə onu qarşılayar, dizinin dibində oturub saatlarla dinləyərdi.

Zülfü nənəm öz yurduna, öz qəbiristanlığına əli uzalı dünyasını dəyişdi.

“Kəndimiz - dərdimiz” kitabında neçə-neçə həsrətlər, yarımçıq talelər gördüm. Kitabda çəkilən adlara, yerə-yurda Sərtib İslamoğlunun doğma münasibəti, duyğulu münasibəti mənə sevindirdi. Nə qədər vaxt keçsə də - Xalisada doğulan sonuncu uşağın indi 18 yaşı var - hiss olunur ki, müəllif qovrula-qovrula qalsa da, əzəli istəklərlə yaşayır, ruhuna hopmuş mənəvi dəyərlərə sədaqətini qoruyur.

* * *

“Kəndimiz - dərdimiz” kitabı professor Süleyman Məmmədovun qeyd etdiyi kimi, müəllifin vətəndaşlıq məhəbbətinin bəhrəsidir və eyni zamanda, əlavə edərdim ki, bu kitab həm də Xalisə kəndinə yaddaş abidəsidir. “Kəndimiz - dərdimiz” kitabının müəllifi Sərtib İslamoğlu təsdiq edir ki, ulularımızın ruhlarını əzmlə qoruyur. Təsədüfi deyil ki, bu kitab AMEA-nın Fəlklor İnstitutunun Elmi Şurasının qərarı ilə çap olunur. “Kəndimiz - dərdimiz” kitabı tariximizin bir parçasıdır, gələcək nəsillərin istinadgahı, tutarlı mənbəyi olacaq bir məxəzdir.

...Min illərdən sonra mumiyalanmış cəsədlər danışır, sarkofaqlar açılır, cəngavərlər sirlərini diktə edirlər. Tarix zamanın haqqını qaytarır. “Kəndimiz - dərdimiz” kitabı bir vaxt ovxarlı qılınc kimi qınından siyiriləcək söz silahıdır. Tarixi danışdıracaq söz silahı.

Əli Rza XƏLƏFLİ,
şair-publisist

“KƏNDİM, GƏLDİM - DƏRDƏ VİDA!”

Bu kitab çoxdan yazılmalıydı. Onun müəllifi sən, mən, bizim hər birimiz olmalı idik, əziz oxucu! Ancaq bu kitabı yazmaq əzabına Sərtib qardaşımız qatlaşıb və onun böyük zəhməti təqdirəlayiqdir. Mən həmişə bu fikirdə olmuşam ki, insanlar kimi kəndlərin, şəhərlərin də doğum və ölüm tarixi, uşaqlıq, gənclik və qocalıq dövrü olur. Tanrı öz ədalətli hökmü ilə həm insanı, həm də yurd, ata ocağı, ana vətən adlandırdığımız o müqəddəs torpağın bir parçasını min bir sınağa, imtahana çəkir, zəngin tarix və mədəniyyəti, adət-ənənəsi olan yaşayış məskənlərinin ömür xəritəsi həmişə etibarlı əllərdə olur, o, pozulmur, silinmir, yanmır.

Bu kitab əslində bizim üçün deyil, 50 - 100 il, min il sonrakı illərin oxucuları üçündür.

Bizim nəslimizin - orta yaşlıların, cavanların və bizim uşaqların qan yaddaşında o yerlərin ruhu (təəccüblənməyin, yurdun da ruhu var!!!) yaşayır. Amma bizlərdən sonra doğulacaq körpələr çətin ki, nəsil şəcərəsini tamamilə bərpa etmək fikrinə düşsün. Çünki qloballaşan dünyada, millət, xalq, vətən, yurd anlayışını yavaş-yavaş sıxışdırıb leksikadan və yaddaşdan sildiği bir dövrdə, daha çox kosmopolit ideyaların təbliğ və təqdir edildiyi bir zaman kəsiyində çətin ki, bu axının əleyhinə üzməyə cəhd göstərənlər tapılsın (Məni qınamayın, hələ indinin özündə də belə yurdunu, vətəninə təbliğ edənlərə “yerlibazdır”, “millətçidir” və s. kimi damğalar vuranlar tapılır). Vətənpərvərlik anlayışına sovet rejiminin qalığı kimi baxanlar da var! Bu günün özündə belə 3 “elitar” azərbaycanlı bir yerə toplaşanda rusca qırılatmağa çalışır, özünü “ziyalı” adlandıranların bir çoxunun “Anamın kitabı”ndan xəbəri yoxdur, ancaq hansısa bir ingilis yazıçısının üçüncü sort romanı üçün ürəyi gedir. Bu gün də Bakıda “ermənilərin yeri görünür” deyə nostalji hissləri keçirənlər var. Ustası, dərzisi, manikürçüsü, dəlləyi, saç qır-xanı erməni olmuşlar bu illər ərzində öz qan qardaşının və ya bacısının işinə qulp qoymağa çalışır. Belə “vətənpərvərlərin” yanında yurd həsrəti ilə qovrulub yananlar dərdlərini deməkdən vaz keçirlər, bilirlər ki, daşdan səs çıxacaq, onlardan yox! Yeri gəlmişkən, heç vaxt unuda bilmədiyim bir məqamı xatırlatmaq istərdim. Neçə illər öncə Türkiyənin Bayburt şəhərinə gedirdik. Sədərak gömrük məntəqəsində Türkiyə sərhədini keçmək üçün bir xeyli növbə gözləməli olduq. Oradan doğma yurd yerim - uşaqlığım, yeniyetməlik illərim keçən yerlər aydınca görünürdü. Gözümün yaşını yığıb-yığışdırma bilmirdim. Günəşin şüaları altında Sarı dolamamın yuxarısında sıralanmış da-

ğın şümal daşları bərq vururdu. Biz o yerlərdən əbədi ayrılıanda Sarı dola-maya üç əzizimin qəbrini əmanət vermişdik: atamın, nənəmin, babamın. Sonralar yazacaqdım ki:

*Köhnə baş daşları ayağa dura,
Qəbrindən dikələ atam, babam da.
Sinə daşlarını başıma vura,
Görəndə bir kimsə yoxdur obamda.*

Və həmin gün mən ətrafımda əmin-arxayın gəzişən, acliğının, susuzluğunun qeydinə qalan, gözləməkdən bezib deyindən yol yoldaşlarıma ağlamağının səbəbini anlada bilmədim. Onların demək olar ki, böyük bir qismi etinasız-etinasız mənim bu halıma baxıb çiyinlərini çəkdi, bir qismi “Axı siz neçə illərdir Bakıda yaşayırsınız, o yerlər üçün bu qədər acı çəkməyə dəyərmisiz”, - deyə nadancasına sual verdilər. Mənim sə gözümün yaşı Vedim gözdən (yalnız gözdən) itənəcən qurumadı. Bizi qarşılamaq üçün Naxçıvana gəlmiş bayburtlu Hökmü Bəktəzçi (sonralar o, şəhər bələdiyyəsinin sədri oldu) yavaşca qrupumuzun rəhbəri, Mədəniyyət Nazirliyinin idarə rəisi Əliqismət Lalayevdən soruşdu ki:

- Ablam niyə ağlayır?

Əliqismət mənim dərdimi dərinədən bilənlərdəndir. Ona izah etdi ki, bəs o gördüyünüz yerlər bu xanımın ata yurdu, illər boyu doğma kənd-kəsəyinə həsrət qalmağı Allah heç kəsə göstərməsin.

Hökmü bəy bir xeyli susdu və handan-hana sanki öz-özü ilə damşırmış kimi dilləndi:

- Allah qəhr etsin, onlara hədlərini göstərmənin zamanı yetişmiş artıq...

Niyə xatırladım bu epizodu. Əvvəla ona görə ki, qaçqının, didərginin dərdini, yaşantılarını çoxları dərk etməz, çoxları anlamaz. Çünki acını dadmayan onun yangısını da hiss edə bilməz. Bizim unuda bilmədiklərimizi bizdən sonra gələnlər çox rahatca fikir, düşüncə gündəliklərindən siləcəklər. Çünki onların yurd anlayışı şəhərlə, doğulduqları rayonla, kəndlə bağlı olacaq. Ən dəhşətli isə Qarabağdan zorla qovulan köçkünlərin övladlarının üzləşdiyi faciədir: çadırda, vaqonda doğulan körpələrin vətən anlayışı məhz yayda ilan mələyən, qışda palçığı dizə çıxan çadır şəhərciklərdən, vaqon evciklərdən ibarətdir. Amma... lakin... ancaq... bir vətəndaş olaraq hamımızın günahı üzündən itirdiyimiz torpaqların dərdinə dözməyin necə ağır və əzablı olduğunu gündən-günə daha çox hiss edirik və hər dəfə bu və ya digər bölgə-

mizin tarixi, mədəniyyəti, adət-ənənələri, insanları, coğrafi özəllikləri ilə bağlı yaddaş kitabları əlimizə keçəndə sevinirik ki, nə yaxşı bu yazılar var, nə yaxşı ki, zaman-zaman Tanrı insan övladının qəlbinə bir yurd xofu salır və bu insanlar da bütün məhrumiyyətlərə dözüb öz kəndlərinin, rayonlarının tale yolunu, ömür dolaylarını nəsillərə çatdırmaq üçün gecələrini gündüzünə qatırlar. Bu mənada, Sərtib İslamoğlunun “Kəndimiz - dərdimiz” kitabı yazımın əvvəlində qeyd etdiyim kimi, vedilələrə (təkcə vedilələrə deyil, bütün qərbi azərbaycanlılara) gözəl bir töhfədir. İlk növbədə ona görə ki, o, doğulub boya-başa çatdığı kəndi – Xalisanın adını yaşadacaq sanballı bir iş görməyə nail olub. İkincisi də hər bir xalisalı, özü də təkcə o kəndin sakinləri və onların qohum-əqrəbələri deyil, qonum-qonşuları da oxuyub öyrənəcəklər ki, bəli, Azərbaycanımızın belə bir tarixi yaşayış məskəni olub, bu kəndin sayılıb-seçilən kişiləri, sözübütöv ağsaqqalları, əməyi ilə ucalan insanları olub və bu gün də onların törəmələri Böyük Azərbaycanın azadlığı uğrunda şəhid olmağı bacarır, bu gözəl torpağın hansı guşəsində yaşaməsindən asılı olmayaraq xalqımızın, millətimizin gələcəyi naminə istedad və bacarığını əsirgəmir. Öyrənəcəklər ki, bu kəndin ziyalıları ilk təhsillərini məhz Xalısadakı orta məktəbdə alıblar, bu məktəbin məzunlarının çoxu ali təhsil ocaqlarına daxil olublar, xalq təsərrüfatının müxtəlif sahələrində öz bilik və bacarıqları ilə sayılıb-seçiliblər.

Müəllifin bu kitabında ən uğurlu və diqqəti cəkən cəhət budur ki, o, Xalisanı bizə bütöv, tam halda çatdırmağa nail olub. Onun coğrafi üstünlüklərindən tutmuş tarixi, etnoqrafiyası, maarifi, səhiyyəsi barədə dəqiq faktlara söykənən dəlillərlə söhbət açıb. Güman edirəm ki, bu kitabdan hər kəs bəhrələnmə biləcək, ən azı qohum-əqrəbasının nəsil şəcərəsini müəyyənləşdirmək, soyunu – kökünü araşdırmaq üçün.

Hər bir yerin özəlliyi onun dilində, adət-ənənəsində, qan yaddaşında yatsdıqlarıdır. Yenə təəssüflə deməliyəm ki, millətləri kosmopolit ruhda “tərbiyələndirməyə” çalışanlar, hər şeyi “tarixin yaddaş muzeyinin eksponatına” çevirmək istəyənlər üçün bəlkə də bizim “din içində din, dil içində dil qoruduq!” nidamız heç bir mənə kəsb etmir. Çünki onların bir çoxunun heç Azərbaycan dilində danışmağa “həvəsi” yoxdur (bunu çox yumşaq deyirəm). Bizim camaatımıza sözün həqiqi mənasında Azərbaycan dilini bütün incəlikləri ilə qoruyub-saxlamağa, onu zamanın və məkanın sərt sınaqlarından keçirib günümüzədək gətirib çıxarmağa nail olduq. Mən Qərbi Azərbaycandan olan yaşıdlarımın və məndən böyüklərin heç birinin danışığında qeyri-millətin sözünü, kəlməsini eşitmədim. Yəqin bu gün radio-televiziya kanal-

larındakı aparıcıların moltamı dilində danışdıqlarını görüb, Allahuma şükür edirəm ki, nə yaxşı biz belə danışmırıq.

Biz dini inanclarımızı, milli bayramlarımızı, pirlərimizi, ocaqlarımızı sovetin qılıncının hər iki ağzı kəsən vaxtda belə mühafizə etməyi bacardıq.

Bu gün də o müqəddəs yerlər, o ziyalı, nurlu insanlar bizim and yerimizdir və nə yaxşı ki, Sərtib müəllim bu insanların Azərbaycanımıza səpələnmiş ailə üzvlərini tapıb, onlarla əlaqə yaradıb, nəsillərin qonşuluq bağlarının bərpası naminə xeyli iş görüb.

Mən işimlə əlaqədar tez-tez xarici ölkələrə səfərə gedirəm və həmişə də çalışıram ki, yerli sakinlərin geyim tərzini, toy adətləri, ailə ənənələri, mətbəxi, mədəniyyəti ilə bağlı bilgiler əldə edim.

Ancaq sözün açığı, heç yanda doğma Azərbaycanımızda gördüyüm qədər çeşidli, rəngarəng zənginliyə rast gəlməmişəm. Bilirsinizmi niyə? Çünki bizim köklərimiz bu torpağın yaranışı qədər qədimdir. Dilimizin ifadə zənginliyi, musiqimizin ruhları dilləndirən havası, xalqlarımızın təkrarsız naxışları, mətbəximizin əlvanlığı buna dəlalət etmirmi? Şübhəniz olsa, bu kitabı bir də vərəqləyin. Bəzilərinin ilk dəfə eşitdiyi kəlmələr qulağa yad gəlsə də, onun mənə yükünün böyüklüyü, ağır, sanballı bir elin qədim-qayımlığından xəbər verəcək. “Kəndimiz - dərdimiz” adlandırılıb bu tədqiqat əsərini, yurd nağlımı, yaddaş kitabını Sərtib İslamoğlu! Dərd qarşısında aciz qalan qələm yoldaşımın, əqidə dostumun can yangısını dimdiyində bircə gilə su gətirən göyərçinsayaq söndürmək üçün özümü oda çırpıram:

Nə biləydim hara gedir bu karvan,
Nə biləydim hara çəkir bu sarban.
Bağlı qaldı orda yüküm, barxanam,
Lələm köçüb, yurdu bomboş, viran, hey!..

Doğma eldə ruh nigaran, gör əmanət,
Əsir düşmüş ocaq, təndir, qor əmanət,
Ay hörümçək, toxuduğun tor əmanət,
Əcəl sənsən, ... o cücüyə ver aman, hey!..

Burda qəbir qərib, başdaşı qərib,
Göz yaşım sulayan yaddaş göyərrib,
Yosun köynəyini yaş daşa sərrib,
Dəniz də ləpədən kəsib yaman, hey!..

Köç qalxanda qüzeydə qar xarramışdı,
Bənövşələr küskün-küskün ağlamışdı,
Bumbuz bulaq bir ovuc su saxlamışdı,
Onu gözlərinə yığıb anam, hey!..

Karvan getdi, gözdən itdi, yol bitməz,
Sarban yorğun, son qarğıışı eşitməz,
Qum üstə, torpaqda izimiz itməz,
Neçə ki, dünyaya gəlir insan, hey!..

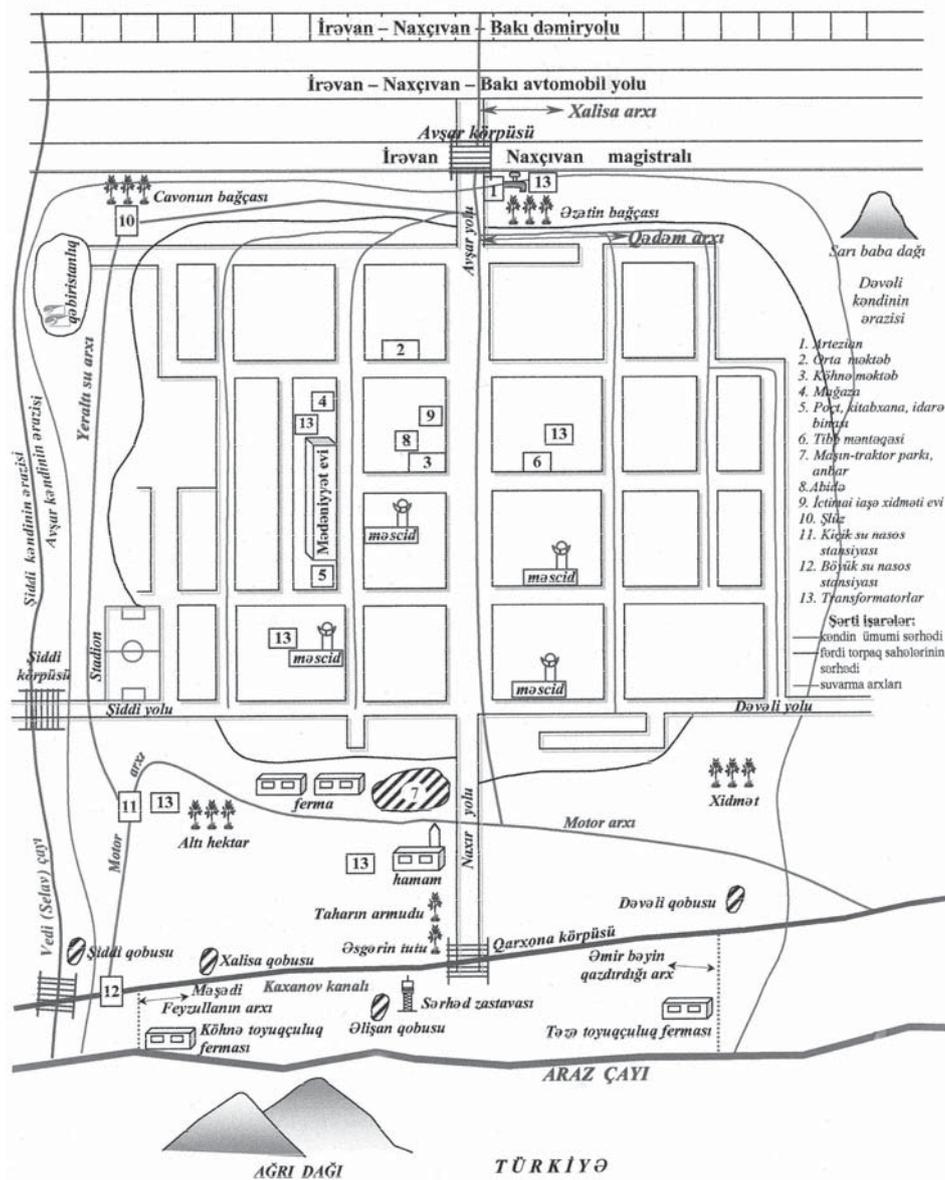
Əminəm ki, “Kəndimiz - dərdimiz” deyibən bir elin, obanın müqəddəs dərdini, faciəsini başı üstünə qaldıran Sərtib İslamoğlunun vaxtsız ağarmış saçlarına, vaxtsız ağrıyan ürəyinə, “Vətən” deyəndə titrəyən kirpiklərinə, yaşaran gözlərinə baxan, onun və bizim hamımızın dərdini görən Tanrı günlərin bir günü bağlı yollarımızın kilidini açacaq, nigaran ruhları sevindirəcək, həsrətliləri elinə-obasına qovuşduracaq, çiçəklərin də üzü güləcək, insanların da... Onda Sərtib qardaşımız bu kitabın II hissəsini yazacaq və onun da adını qoyacaq: “Kəndim, gəldim - dərdə vida!”

O günü gözləyən yüz minlərdən biri
Telli PƏNAHQIZI,
şairə-publisist.

I hissə

Xalisa kəndinin tarixi

Xalisa kəndinin planı və toponimikası

Müəllifdən

BU KİTABI NİYƏ VƏ NECƏ YAZDIM

Həyatının bir dövründə özün-özünə hesabat verirsən: nəyi eləmişəm, nəyi yox, nəyi düz, nəyi isə səhv eləmişəm. Bu hesabat vaxtı vay o gündən ki, borclu qalasan. Bu borc mənəvi cəhətdən olsa, lap dözülməzdir. Daxili faciə onda başlayır.

Allahın verdiyi ömrün əllinci ilini tamamlamışam. Azdan-çoxdan dünyanın hər üzünə bələdəm. Bu illər ərzində valideynlərimin, doğmalarımın, dostlarımın qarşısında naqis işlərim olmayıb, borcum da yoxdur (övlad borcundan başqa). Ata-baba yurdumuz Vedibasar mahalı, doğma Xalisa kəndi qarşısında isə özümü borclu sayıram. Ürəyi ata yurduna, doğulduğu torpağa əbədi sevgi və məhəbbətlə dolu olan qələm əhlinin Ana Vətən haqqında yazmaqdan, gələcək nəsil üçün mədəni irs yaratmaqdan başqa əlindən nə gələr ki...

Yazmaq bizdən, oxuyub yadda saxlamaq, yaşatmaq isə sizdən...

* * *

Bineyi-başdan Oğuz türklərinin əbədi yaşayış yeri olan, yaddaşımda duyğulu sırımlar açan uşaqlıq və gənclik illərimin keçdiyi Ata yurdum haqqında kitab yazmağın çətinliyini yazmağa başlayandan sonra gördüm. Bədii yaradıcılıq məhsullarından fərqli olaraq, əsrlərlə tarixi olan bir kəndin keçmiş, şərəfli insanların həyatı, taleyi haqqında yazmaq çox məsuliyyət tələb edirmiş. Kitabın ərsəyə gəlməsi üçün istifadə ediləcək əsas mənbə ağsaqqallarımızın, ağbirçəklərimizin hafizələrində bugünədək qorunub gələn faktlardır ki, bəzən bu dayaq yerimizdə də tale öz işini görmüş olur. Bunlara baxmayaraq, Ulu Tanrının adını çəkib bu məsuliyyətli işi boynuma götürdüm. Birincisi onu deməliyəm ki, bəndəniz də kəndimizin sırasıvi ziyahlarından biridir. Xalisamızın hər qocası, ahılı, cavanı, qızı-gəlini, uşağı mənim üçün doğmadır, əzizdir. Onların hər birinin sevincindən mənə də pay düşür, ağırılı günlərinə isə qəlbən sıxılır, əzilirəm.

Kitab yazıldığı müddətdə Azərbaycanımızın müxtəlif kənd və şəhərlərinə səpələnmiş yüzlərlə xalisalı soydaşımızla görüşmüş, onları səbrlə dinləmiş, yaddaşlarımızın barından bəhrələnmişəm.

İstəmişəm ki, doğulduğu torpağa min bir tellərlə bağlı olan, ömrünün böyük bir hissəsini kəndimizdə yaşayan, bu gün isə Vətən həsrətindən qaməti-

nə zamanın arzu edilməz sığılı çəkilən ixtiyar qocalarımız da, hər bayram axşamı gözü yolda qalanlarının məzarını yad edə bilməyən, göz yaşlarını hərdən heç kim görməsin deyə için-için ürəyinə axıdan nənələrimiz də, bu gün toylarımızda, düyünlərimizdə qisasa çağıran mahnıları ifa edən, yaranma tarixləri neçə minillərlə ölçülən qədim yallılarımızı birgə rəqs edən ərənlərimiz də, erkək tinətli qızlarımız da, xalisalı olub Xalisanı görə bilməyən, lakin xalisalı kimi böyüməli olan dünənki uşaq, yeniyetmə, artıq bugünkü gənc, sabah isə Azərbaycanımızın müdafiəçiləri olacaq şahin timsallı, düşmən toxmağı olan övladlarımız da, lap elə yeddibiyana yadlar da bu kitabı oxuyandan sonra bilsinlər:

– Biz kimik, kimlərdənlik!!!

Yaddaşların saxlancında qorunub günümüzədək gəlib çatan qiymətli materiallar əsasında yazılan bu kitab Xalisanın ömür yolundan bəhs edən ilk irihəcmli əsərdir. Heç şübhə etmirik ki, kitab kiçik qüsurlardan da xali deyil. Ümidvarıq ki, camaatımızın bütün zümrələrinin yaxından iştirakı ilə gələcəkdə yeni-yeni əsərlər yazılacaqdır.

Hörmətli oxucu! Bir azdan Xalisamızın ömür kitabını bərabər səhifələyəcəyik. Dözümlü ol!!!

Minnətdaram!

- 1. Ulu və rəhmli Tanrıya – kitabı yazdığım müddətdə mənə sağlamlıq, inam, güc və səbr verdiyi üçün.*
- 2. Atam Məhərrəmov İslam İsmayıl oğluna – faydalı məsləhətlərini əsirgəmədiyini üçün.*
- 3. Şadlinski Azər Bilas oğluna – Respublikamızın mahallarına səpələnmiş soydaşlarımızla görüşüb material toplamaqda mənimlə bərabər çəkdiyi əziyyətə görə.*
- 4. Sadıqov İsmayıl Calal oğluna – göstərdiyi əməli köməklərə görə.*
- 5. İsmayılov Bilal İsrəfil oğluna – venetkaların, başqa şəkillərin və məlumatların toplanmasında yardımçı olduğu üçün.*
- 6. Kamran bəyə və Gülarə xanıma – etdiyim hər müraciətə diqqət və qayğı ilə yanaşdığı üçün.*

VEDİBASAR MAHALI

Tarixə qısa səyahət

Ulu və Böyük Azərbaycanın tarixi bir parçası olan Vedibasər mahalının əraziləri hazırda Türkiyə, Azərbaycan və indiki Ermənistan arasında bölüşdürülmüşdür. Ata-baba torpaqlarımızın təxminən 80%-i Ermənistanın tərkibində qalmışdır ki, bu torpaqlar da Vədi, Qarabağlar, Qəmərli, Ellər, Qaranlıq rayonları arasında paylaşılmışdır. Dörd dövlətin - Türkiyənin, İranın, Azərbaycanın və Ermənistanın bugünkü dövlət sərhədlərinin kəsişdiyi yerdə yerləşən, əlverişli coğrafi mövqeyi, qədim tarixi, zəngin təbiəti olan aranlı-dağlı Vedibasər mahalı bir tərəfdən Araz çayı ilə, Dərələyəz və Göyçə mahalları, digər tərəfdən isə Şərur mahalı ilə Gərnibasər mahalı arasında barlı-bərəkətli böyük bir ərazini əhatə edir. Mahalın adı (**Vedibasər**) başlanğıcını Vedibasərin şərq yamaqlarındakı bulaqlardan alan, Qərbə doğru axaraq Küsüs və Şahablı adlı dağ çayları ilə qovuşaraq düzənlikdən keçib Araz çayına tökülən Vədi çayının adından götürülmüşdür: **Vədi çayının yatağı - tutduğu yer anlamındadır.**

Az adlı türk tayfası Vedibasər mahalında yaşayan ən qədim etnik əhali hesab olunur (m.ö. I minilliyin sonlarında). Bu dövrdə Vedibasər mahalı **Azlar ölkəsi** sayılmışdır. Urartu çarı buranı zəbt etdikdən sonra azlarla urartular bir müddət birlikdə yaşamalı olurlar.

Saqə-qamər türk boylarının Güney-Qafqaza gəlişindən sonra Urartu dövləti yığılır. Saqə-qamər boyları Qüzey Azərbaycanda mərkəzi İrəvan mahalında olan Saqə dövlətini yaradırlar ki, bu dövlətin əraziləri “Dədə-Qorqud” dastanlarında igidlərin at oynatdığı oylaqlardır. Həmin çağlarda Vedibasər mahalı **Azər ölkəsi** kimi tanınırdı. Professor Süleyman Məmmədov yazır:

– *Vedibasər mahalı ərazisində saxlanılan qədim Oğuz qəbiristanlıqları, kitabələr, qoç, qoyun, yəhərli-yüyenli at, qəbir daşları, onlardakı təsvirlər, ornamentlər uzaq keçmişimizdən xəbər verir. Yerli yaşlıların dili ilə desək, “əlyetməzlər” elinin Qara Ulaş nəslindən olduğumuzu təsdiq edir. Həmin rayonun təkçə Cığın dərəsində, Kiçik və Böyük Əyricədə saxlanılan və bizim şəxsən yazıya aldığımız 100-dən çox oba, kənd adları “Dədə-Qorqud” qaynaqları ilə bağlı toponimlərdir (S.Məmmədov: “O yerlərdə izim qaldı...” Bakı, 1997, səh.7).*

Vedibasər mahalında qədim çağlardan **az (azər), saqə, qamərdən** başqa, **qızılanlı, kotanlı, qaşqa, ermi (ərmik), avşar, qaralar, polad, zəngi, yuva, dəvəli, şadlı, paskilər** adlı müxtəlif türk tayfaları da yaşamışlar. Adı çəkilən tayfalar bugünkü Vedibasər türklərinin ulu babalarıdır (**Firudin Cəlilov: “Vedibasər mahalının qədim türk tayfaları”**. “Vedibasər” qəzeti, 2003-cü il, №1, səh. 2).

Bu bir həqiqətdir ki, Vedibasara camaatının bugünkü nəslinin bir çox nümayəndələrində oğuz türklərinə məxsus antropoloji əlamətlər – gözdə qismən qıyıqlıq, yanaqlarda girdə almacıqların olması, rənglərində həm qara, yarıqlıq, həm də sarıışıqlıq mövcuddur.

Vedibasara mahalı - Sak çarlığıın, Armaniya ölkəsinin, Şəddadilər, Atabəylər, Qaraqoyunlu, Ağqoyunlu, Səfəvilər kimi qüdrətli dövlətlərin bir bölgəsi olmuşdur.

“Azər xalqının tarixində Vedinin önəmli yeri vardır. Vedinin saqa, qamər, şadıllı və zəngi boyundan çıxan dövlət adamları təkəcə Azər türklərinin deyil, Anadolu və Mosul-Ərbil türklərinin də tarixində mühüm rol oynamışlar. Qamər boyundan olan Sandak-Şatər öz ordusu ilə Asur dövlətini lərzəyə salmışdı, şadıllı boyundan olan Sultan Səbahəddin xaçlı yürüşlərini darmadağın etmişdi” (*F.Cəlilov, “Vedibasara mahalının qədim türk tayfaları”, “Vedibasara” qəzeti, 2003-cü il, №1, səh. 1*).

Vedibasara mahalı böyük Azərbaycanın şimalı ilə cənubu - Albaniya (Arran) ilə Atropatənani (Azərbaycanı) və Ərməniyyəni (Armaniyanı) birləşdirən qədim karvan yollarının üstündə yerləşibdir (*Vəlixanlı N. “Ərəb xilafəti və Azərbaycan”, Bakı, 1993*).

Qaraqoyunlu hakimi Qara Yusif XV əsrin əvvəllərində Əmir Teymurun nəvəsi Əbu-Bəkəri məhz Vedibasara mahalının ərazisində darmadağın etmişdir. Rəşid bəy İsmayilovun yazdığına görə, qaraqoyunlular həmin döyüşlər zamanı bir alayı əsir götürürlər. Qara Yusif alicənablıq edərək onları öldürtmür, mahalın kəndlərinə üç-üç, beş-beş paylanaraq sakit həyat tərzi yaşamalarına icazə verir. Onlar da əsasən maldarlıq, heyvandarlıq, atçılıqla məşğul olurlar, ailə qururlar, yerli əhali ilə qaynayıb qarışırlar.

Şah İsmayıl uşaq vaxtı uzun illər məhz Vedibasara mahalının Bağırsağ dərəsindəki qədim Kərki şəhərində Əli adlı şəxsin malikanəsində gizlədilmişdir.

Çaldıran döyüşündə həyat yoldaşı Taçlı bəyimi itirən Şah İsmayıl sonradan Vedibasara hakimi Əbdü bəy Şamlının bacısı Bəhrüzə xanım ilə ailə qurmuşdur (*Əziz Ələkbərli: “Qərbi Azərbaycan, Vedibasara mahalı”, Bakı, 2000, I cild, səh. 58*)...

Bütün Qafqazda açılan ilk məktəblər sırasında 1883-cü ildən fəaliyyətdə olan Vedi məktəbinin böyük ziyalılar nəslinin yetişməsində böyük rolu olmuşdur...

XX əsrin əvvəllərində çar Rusiyasının cəmi bir ay içərisində iki pristavını məhz Vedibasara igidləri öldürmüşlər...

1905-ci ildə İrəvan şəhərində erməni-müsəlman qırğını zamanı çar hökumətinin xəlvəti silahlandığı ermənilər xeyli müsəlman qanı axıdılar və şəhərin Bөрkçü məhəlləsindən Dilbər adlı bir gəlini əsir aparırlar. Belə bir çətin vaxtda İrəvanın tanınmış şəxslərindən olan Emin bəy Topçubaşlı iki atlı ilə vedililərə

xəlvəti məktub göndərərək onları köməyə çağırır. Məktubun mətni bütün Vedibasara mahalına yayılır. İki gündən sonra iki yüzdən çox vedili igid - silahlı, yaraqlı atlı, keçidkəndli Səttar oğlu Əlinin başçılığı ilə gecə ikən müxtəlif istiqamətlərdən şəhərə daxil olurlar. Gözlənilməz hücumdan ermənilər özlərini itirirlər. Vedililər Dilbər gəlini əsirlikdən azad edir, onun namusuna toxunan ermənilərin hər ikisini elə qadının özünə öldürtdürürlər. Vedinin silahlı igidləri qələbə ilə İrəvanı tərk edirlər. Onlar Şiləçi məhəlləsindən keçəndə bir dəstə cavay oğlan onların şəninə aşağıdakı mahnını oxumuşlar:

*Vedidən gələn atlı,
Gülləsin atıb getdi.
Düşməni səfə düzüb,
Qol-qola çatıb getdi,
Gülləsin atıb getdi.*

*Vedinin eli gəldi,
Yeridi, seli gəldi.
Qabaqda Əli gəldi,
Min divan tutub getdi,
Gülləsin atıb getdi.
Düşməni səfə düzüb,
Qol-qola çatıb getdi.*

Azərbaycan Demokratik Cümhuriyyətindən öncə, 1917-ci ildə ilk Milli Hökumət də Vedidə qurulmuşdur...

1918-1920-ci illər arasında Vedibasara igidləri xalq qəhrəmanı Abbasqulu bəy Şadlinskiyə rəhbərliyi ilə erməni-daşnak hərbi birləşmələrinin nizami qoşunlarının beş planlı hücumunun qarşısını qəhrəmanlıqla almış, xeyli düşmən məhv etmiş, silah-sursat ələ keçirmişlər. Bu məğlubiyyətlər erməniləri çox göynətmişdir...

1920-ci ilin sentyabrında İrandan Naxçıvana qayıdan Abbasqulu bəy Şadlinski "Qırmızı tabor" adlı ordusu ilə Naxçıvan, Şərur, Vedibasara, İrəvan, Dərələyəz, Zəngəzur bölgələrinin daşnak işğalından azad edilməsi uğrunda döyüşlərə atılır və böyük uğurlar qazanır...

Hörmətli oxucu! Mən tarixçi deyiləm. Publisist qələmimin gücü ilə Ata yurdumuz Vedibasara mahalının keçmişinin bəzi qatları, yadda qalan, əlamətdar anları haqqında yalnız qısa qeydlər etməklə kifayətlənir, şərəfli keçmiş olan bu diyarın tarixi haqqında sanballı elmi əsərlərin yazılmasını isə saygılı tarixçi-alimlərimizin öhdəsinə buraxıram.

Sırada Xalisa kəndimizdir.

XALISA KƏNDİ

Xalisa Vedibasara mahalının aran kəndlərindən biridir. Ağrıdağ vadisində yerləşən bu kənd Vedi rayonunun mərkəzi Böyük Vedinin 10 km cənub-qərbində, Vedi çayından ayrılan su arxının üstündə salınmışdır.

Xalisa kəndi şimaldan Şiddi, şərqdən Avşar, cənubdan Dəvəli, qərbdən isə Türkiyə ilə həmsərhəd idi. (*Qoy kəndimiz məni bağışlasın ki, bu gün onunla bağlı hadisələri - nə qədər ağır da olsa – keçmiş zamanda yazıram. Vaxt gələr zamanı dəyişərəm.*) İrəvan-Naxçıvan-Bakı dəmiryol xəttinin, İrəvan-Naxçıvan avtomobil yolunun 3 kilometrliyində yerləşirdi. Kəndimizin əhalisi Günəşi səhərlər Asrı dağında qarşılayar, axşamlar Ağrı dağında yola salardılar. O Ağrı dağı ki...

Rəvayətə görə, Nuh Nəbi yer üzünü su bürüyəcəyini əvvəlcədən bildiyi üçün böyük bir gəmi qayırtmışdır. Hər cins heyvandan, insandan bir cüt götürüb gəmiyə yığır. Yer üzünü su alanda gəmi suyun üzünə qalxır. Onlar tufandan sonra yetmiş beş gün suyun üzündə qalırlar. Nuh Nəbinin gəmisini Naxçıvan ərazisindəki İlanlı dağa ilişməyə də, bir qədər də irəli gedib Ağrı dağına başında dayanır.

Allahın hökmü ilə yer üzündən tezliklə sular çəkilir, Nuh Nəbi gəmidən çıxır, Ulu Tanrıya dualar edir, həmin ərazini bəyənir və orada məskən salır.

Hörmətli oxucu, hamımız bilir ki, hər bir rəvayət, əfsanə, nağıl, dastan və s. mifik mətnlərin bədiiləşdirilmiş formasıdır. Bu mifik mətnlər isə hər bir xalqın, hər bir ərazinin qədim tarixi haqqında ilkin bilgiləri özündə yaşadan, günümüzədək gətirib çıxaran əvəzsiz mənbələrdir. Bu mənada, rəvayətdə haqqında söhbət gedən Ağrı dağı elə hər gün axşamlar Günəşimizi əmanət verdiyimiz, bu gün də tez-tez yuxumuza girən, həsrət və niskilimiz olan Ağrı dağıdır, Nuhun gəmisində xilas olan qədim insanların tufandan sonra dağdan enib məskunlaşdığı ərazi Vedibasara mahalıdır. Xalisa kəndi isə bu mahalın Ağrı dağına yaxınlığında salınan ilk yaşayış məskənlərindən biridir.

Kəndin çox münbit torpaqları vardı. Bu torpaqlar Vedi çayından ayrılan su arxı və Kaxanov kanalının - 1874-cü il noyabr ayının 3-də açılışı olmuşdur - (*kənd camaatı Qarxona arxı deyirdi*) suları ilə suva-

rılırdı. Kaxanov kanalından əvvəl kəndin torpaqlarının suvarılması üçün Araz çayından su arxlarının çəkilməsinə iki dəfə cəhd edilmişdir. Əvvəlcə Əmir bəy, sonra isə Məşədi Feyzulla belə bir xeyirxah işi başlasalar da, axıra çatdıra bilməmişdilər. Əmir bəyin qazdırdığı arxın yeri Xalisa ilə Dəvəli kəndləri arasında (yeni toyuqçuluq fermasının yerləşdiyi yer, Araz çayının yaxınlığında), Məşədi Feyzullanın arxının yeri isə Xalisa və Şiddi kəndləri arasında (köhnə toyuqçuluq fermasının yerləşdiyi yer) son vaxtlara qədər qalmaqda idi.

Xalisa kəndinin ümumi sahəsi 1988-ci ildə 800 hektar olmuşdur. Bunun 80 hektarı şəxsi təsərrüfatlarda, qalanı isə kolxoz təsərrüfatında olmuşdur.

Kolanlı yaylağındakı “Şoferlər bulağı”

Qışı çox sərt, yayı isti keçən kəndin Əyricə yaylağında Güneyyurd və Düzyurd adlı yurd yerləri 600 hektar olmuşdur. Yay vaxtı əhalinin bir qismi də Məngük, Kolanlı yaylaqlarında dincəlirdilər. Aranlı-dağlı Vedibasər mahalının başqa kəndləri kimi Xalisa kəndindən də Ulu Tanrı heç nə əsirgəməmişdi.

BİR NEÇƏ SÖZ KƏNDİN TARİXİ HAQQINDA

Kəndin adı ərəbcə Xalisə sözündəndir və dövlət torpağı, dövlət xəzinəsinə məxsus torpaq, mülk anlamındadır.

Xalisə kəndinin yaranma tarixi haqqında fikirlər müxtəlifdir.

Görkəmli tarixçi-alim İsrafil Məmmədovun “Tariximiz, torpağımız, taleyimiz” əsərində (*Bakı, 2002-ci il, səh. 98*), XVI əsrin sonlarında İrəvan qəzası Naxçıvan nahiyəsinin yaşayış məntəqələri sırasında **Xalisə** kəndinin adı da qeyd olunmuşdur. Filologiya elmləri namizədi Əziz Ələkbərli isə yazır ki, **Xalisə** şəklində ilk dəfə İ.Şopendə (1831-ci il) rast gəlinir (*Ə.Ələkbərli: “Qərbi Azərbaycan”, Vedibasər mahalı”, I cild, səh.444*). Həmin sənəddə Xalisə kəndində 23 ailənin (149 nəfər – 81 kişi, 68 qadın) yaşadığı göstərilir.

Bu məsələyə biz də öz münasibətimizi bildirmək məcburiyyətindəyik.

1. Belə bir tarixi arqumenti yaddan çıxarmaq olmaz ki, Xalisə kəndi “Böyük Azərbaycan ölkəsinin şimalı ilə cənubunu, başqa sözlə, Albaniya (Arran) ilə Atropatənəni (Azərbaycanı) birləşdirən” (*Əziz Ələkbərli: “Qərbi Azərbaycan, Vedibasər mahalı”, I cild, səh. 39*), Bərdə-Dəbil (Dvin) və Marağa - Dəbil (Dvin) kimi məşhur ticarət yollarının kəsişdiyi bir yerdə salınan kənddir.

2. Xalisə kəndinin hər birinin min illərlə yaranma tarixi olan Şiddi, Dəvəli, Avşar kimi kəndlərlə həmsərhəd olduğunu da bilirik. Bu üç kənddən hər biri qədim bir türk tayfasının (**şadlı, dəvəli, avşar (əfşar)**) adını özündə yaşadır. Onu da bilirik ki, Vedibasər mahalında 145 kənd olub və bu kəndlərdən birinin sərhədi qurtaran kimi o biri kəndlərin sərhədi başlamışdır. Mahalın aran kəndlərində isə bu sıxlıq daha çox özünü göstərmişdir. Necə ola bilər ki, münbit torpağı, suvarılma üçün bol suyu olan 800 hektarlıq bir ərazidə XIX əsrə qədər yaşayış olmasın?

3. 1828-ci il martın 21-də “Erməni vilayəti”nin yaranması haqqında fərman veriləndən sonra Qərbi Azərbaycanda 3 il əhalinin siyahıyaalınması gədir və yuxarıda İ.Şopenə istinad edilən sənəd də həmin sənəddir.

Bu sənədin özündə də deyilir ki, həmin dövrdə kənddə 150-yə yaxın əhali yaşamışdır. Birincisi, bu qədər əhali birdən-birə bu kəndə toplaşmayıb. İkincisi isə, həmin siyahıyaalınma XIX əsrin 1-ci qərinasında aparılıb. Bu da hamıya aydındır ki, həmin ərazilərdə qısa fasilələrlə artıq 30 ilə yaxın idi ki, müharibələr gədir. Bütöv Vedibasər mahalı kimi Xalisə kəndinin

də müharibələrdə müxtəlif dövlətlərin siyasi maraqlarının kəsişdiyi bir ərazidə yerləşdiyini hamımız bilirik. Başqa kəndlər kimi Xalisa kəndinin də həmin müharibələr zamanı dağıldığı, əhalisinin müəyyən hissəsinin isə kəndi tərk etmək məcburiyyətində qaldığı şübhəsizdir. Deməli, siyahıya-alınma vaxtı əhalinin sayının az və ya çox olması kəndin tarixi haqqında fikir söyləməkdə əsas ola bilməzdi.

4. Kəndin qədim qəbiristanlığında üzərində ərəb əlifbası ilə vəfat etmə tarixləri hicri təqvimə ilə 480-ci, 486-cı, 494-cü illərə təsadüf edən xeyli qəbir daşları vardı ki, bu da eramızın XI-XII əsrlərinə təsadüf edir.

Nəticə olaraq deməliyəm ki, qonşu kəndlər kimi Xalisa kəndinin də tarixi qədimdir, bu haqda son söz hələ deyiləcəkdir.

Əhalisi

Böyük Azərbaycanımızın ayrılmaz bir hissəsi olan bütövlükdə Qərbi Azərbaycanın ta qədimdən türklərin tarixi vətənləri olduğunu sübut etməyə ehtiyac yoxdur. Şanlı qəhrəmanlıq səhifələri ilə zəngin bir tarixi olan Vedibasar mahalı, eləcə də tarix boyu bu mahalın bütün ictimai-siyasi, mədəni, sosial həyatında yaxından iştirak edən, dərdi dərdindən, sevinci sevincindən olan Xalisa kəndi də bu baxımdan istisnaqlıq təşkil etmir. Bu kəndin də aborigen əhalisi Azərbaycan türkləri olmuşlar. Professor Firudin Cəlilovun təbirincə desək, özü də heç yerdən gəlməyiblər, ta qədimdən, ta yaranmışdan elə bu torpaqda yaşamışlar, bu torpağın əsil sahibləri, əsil övladları olmuşlar (*F.Cəlilov: “Vedibasar mahalının qədim türk tayfaları”. “Vedibasar” qəzeti, 2003, №1, səh. 2).*

Statistik məlumata görə, Xalisa kəndində 1875-ci ildə 138 təsərrüfatda 864 nəfər (476 kişi, 388 qadın) Azərbaycan türkü yaşamış, 1 məscid olmuşdur.

“1886-cı ildə kənd əhalisinin sayı 167 təsərrüfatda 960 nəfərə (535 kişi, 425 qadın) çatmışdır. İqtisadiyyatının əsasında əkinçilik və heyvandarlıq dayanan kəndin 1278 desyatin torpaq sahəsinin 20 desyatinini malikanə torpaqları, 8 desyatinini bağ sahələri, 600 desyatinini suvarılan əkin yerləri təşkil etmişdir. Kənddə 853 iribuynuzlu, 1442 xırdabuynuzlu mal-qara bəslənmişdir. Bundan əlavə, kənddə həmçinin 62 at, 9 dəvənin olması onun varlı kənd olduğunu təsdiqləyir” (*Əziz Ələkbərli, göstərilən əsəri, səh. 399).*

1897-ci ildə kənddə 1165 nəfər, 1916-cı ildə 1159 nəfər olmuşdur. Kəndin əhalisinin sayının sürətlə artmasının bir səbəbi də dağıntılara məruz qalan ətraf kəndlərin əhalisinin, İrandan, Türkiyədən, İrəvandan, qonşu Gərnibasardan bəzi ailələrin Xalisaya köçmələri olub.

XALİSA KƏNDİ VƏ 1915-20-Cİ İLLƏR HADİSƏLƏRİ

ERMƏNİ - MÜSƏLMAN DAVASI

Bu dövrün ictimai-siyasi hadisələri, tarixi şərait haqqında oxucularda aydın təsəvvürün yaranması üçün bir qədər ətraflı, özü də ardıcılıqla məlumat verilməsi vacibdir.

1914-cü ildə başlanan I Dünya müharibəsinin acısı, ağrısı, fəlakətləri Vedibasar mahalından da yan keçməmişdir. Çar hökuməti o vaxtlar azərbaycanlıları məcburi hərbi xidmətə aparmasa da, onların atını, arabasını biyarda işlətmək üçün aparırdı. Qars, Ərdəhan, Sarıqamış, Ağrı dağı ətrafında gedən döyüşlər Vedibasar camaatına, o cümlədən Xalisa kəndinin əhalisinə böyük maddi ziyan vurmuşdu. Əhalidən ərzaq, mal-qara, minik və qoşqu heyvanları alınaraq cəbhə xəttinə göndərilirdi.

Bölgədə vəziyyəti daha da gərginləşdirən işlərdən biri də, yaranmış vəziyyətdən sui-istifadə edən ermənilərin Türkiyədə silahlı üsyan qaldırması, türklərin məğlub olması üçün onlara arxadan zərbə vürməsi oldu. Bu işdə birbaşa maraqlı olan Rusiya isə erməniləri silahlandırır ki, bu da bölgədə vəziyyəti daha da gərginləşdirirdi.

* * *

1915-ci il fevralın 15-dən 19-dək Tiflisdə keçirilən Daşnaksütyun partiyasının IX qurultayında Andranik Ozanyanın təklifi ilə nizami erməni ordusu yaratmaq haqqında qərar qəbul edilir.

Lakin ermənilərin Türkiyə planları baş tutmur, onlar məğlubiyyətə uğrayırlar. Eyni zamanda 1917-ci ilin fevral ayında Rusiyadakı burjuva inqilabından sonra bu ölkədə yeni hərbi-siyasi şərait yaranır. Bu şəraitdən şirniklənən ermənilər Qafqaza üz tuturlar.

“1917-ci il dekabrın 5-də imzalanan Ərzincan bağlaşmasına görə rus qoşunları Qarsı və Ərzurumu tərk etməli olurlar. Dekabrın 19-da sərəncamla Qafqazdakı rus ordusu buraxılır. Dekabrın 26-da isə bu ordunun tərkibində türklərə qarşı döyüşən erməni könüllü dəstələrinin buraxılması haqqında baş komandanın əmri elan olunur” (*Əziz Ələkbərli, göstərilən əsəri, səh. 78*).

Hiddətlənən ermənilər Türkiyədən geri çəkildikcə qarşılarına çıxan bütün kəndləri məhv etməyə başlayırlar. 180 min nəfərlik ordu üç diviziyaya bölünür, hər birinin qarşısına konkret bölgələrdə türk-müsəlman əhalinin soyqırımını həyata keçirmək vəzifəsi qoyulur.

Belə bir vəziyyətdə yerlərdə əhali öz təhlükəsizliyini təmin etmək üçün özünümüdafiə dəstələri yaratmaq məcburiyyətində qalır. Bu vaxt İrəvan quberniyası, İrəvan qəzası Vədi nahiyəsinin (IV milis sahəsinin) rəisi olan 32 yaşlı Abbasqulu bəy Şadlinski qısa vaxtda Vedibasər igidlərindən “Mübariz dəstə” yaradır və bölgənin müdafiə qabiliyyətini gücləndirir.

Xalq arasında böyük nüfuza malik olan Abbasqulu bəy Şadlinski qısa bir vaxtda əsil xalq ordusu yaradır. Mahalın demək olar ki, bütün vətənpərvər, igid oğulları qəhrəmanın ətrafında toplaşır, Vedibasərin müdafiəsinə qalxırlar.

Xalisa kəndindən İsmayılov Məcid Paşa oğlu, Xəlilov İsmayıl Məhərrəm oğlu, Bayramov İsgəndər Mirzəfər oğlu, Heydərov Hüseyn Heydər oğlu yüzlərlə Vedibasər igidi kimi təkcə bu mahalın deyil, eyni zamanda Dərələyəz, Dəmirçi, Sədərək, Şərur camaatının da erməni - daşnak hücumlarından müdafiələrində yaxından iştirak etmişlər.

İsmayılov Məcid Paşa oğlu

Məcid Paşa oğlu 1890-cı ildə Xalisa kəndində anadan olmuşdur. Kəndin Muradxanlı tayfasındandır.

Hündürboy və iricüssəli kişi olan Məcid Paşa oğlunun bir ağsaqqal kimi camaat içərisində böyük hörməti olmuşdur. O, şirin-duzlu zaraflatları ilə hamının sevimlisinə çevrilmişdir. Mərdliyi və əliaçıqlığı ilə tanınan Məcid əmi erməni-müsəlman davası gedən illərdə, eləcə də II Dünya müharibəsi illərində aclıqdan əziyyət çəkən ailələrə həmişə əl tutmuşdur.

Məcid Paşa oğlu o biri həmkəndliləri kimi iki il Abbasqulu bəy Şadlinskiyə rəhbərliyi altında Andranikin, Dronun, qaniçən Hamazaspın qoşunlarına qarşı vuruşmuşdur. Xalisadan olan döyüşçü yoldaşlarından 10 yaş böyük olan Məcid kişi əvvəllər türk ordusunda döyüşdüyü üçün təcrübəsi də çox olmuşdur.

O, ermənilərin iç üzünü yaxşı bildiyindən həmişə deyərdi ki, bu ermənilərə etibar yoxdur. Heç vaxt ehtiyatı əldən verməyin. Bunların çörəyi dizlərinin üstündədir. Məcid əmi haqlıymış...

Məcrid Paşa oğlu kəndin dindarlarından biri idi. Müsəlmançılığın bütün tələblərinə hörmət və əməl edirdi: oruc tutar, namaz qılırdı, dini mərasimlərin keçirilməsində yaxından iştirak edərdi.

O, 1969-cu ildə vəfat etmişdir.

Məcrid Paşa oğlunun üç oğlu (Məhəmməd, Bayram, Tahir) və iki qızı (Xumar və Nigar) olmuşdur. Nəvələri və nəticələri babalarının adını həmişə uca tuturlar.

Xəlilov İsmayıl Məhərrəm oğlu

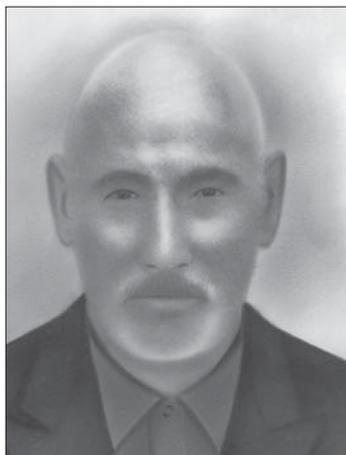
1900-cü ildə Xalisa kəndində anadan olmuşdur. Kəndin Məhərrəmuşağı tayfasındadır. 1918-20-ci illərdə könüllü surətdə xalq qəhrəmanı Abbasqulu bəy Şadlinskiyin “Mübariz dəstəsi”nin tərkibində daşnak-erməni birləşmiş hərbi qüvvələrinə qarşı vuruşmuşdur. Həmkəndliləri ilə bərabər, ilk dəfə Şərun Qıvraq kəndinin yaxınlığındakı düzənlikdə ermənilərə qarşı döyüşə atılmışdır. Vedibasar mahalının kəndləri ilə bərabər Şərunun Səderək, Dəmirçi, Qıvraq kəndlərinin müdafiəsində də yaxından iştirak etmişdir. 1920-ci ilin iyun ayında Vedibasar camaatının sağ-salamat İran və Türkiyə ərazisinə keçməsinə fəallıq göstərmişdir. İsmayıl Məhərrəm oğlu ermənilərə qarşı aparılan mübarizədə axıradək iştirak etmişdir.

1930-cu ildə Abbasqulu bəy Şadlinski düşmən əli ilə cismani şəkildə aradan götürüləndən sonra, başqa döyüşçü yoldaşları kimi o da təqiblərə məruz qalmışdır.

İsmayıl Məhərrəm oğlu 1941-45-ci illər müharibəsində də iştirak etmişdir. Müharibədə ayağının biri şikəst olur. Bədənində düşmən mərmisinin qəlpəsi geri dönür. 1946-cı ildə həmin qəlpə İsmayıl babanın ürəyinə süzür, bununla da həyatı sona yetir.

İsmayıl Məhərrəm oğlunun üç oğlu - Yunis (Allah rəhmət eləsin!), İslam və Tofiq, nəvələri, nəticələri onun adını həmişə şərəflə yad etmiş və edirlər.

Bayramov İsgəndər Mirzəfər oğlu

1900-cü ildə anadan olmuşdur. Kəndin Muradxanlı tayfasının övladıdır. 1918-1920-ci illərdə Abbasqulu bəy Şadlinskiyin komandanlığı altında erməni-daşnak hərbi birləşmələrinə qarşı vuruşmuşdur. İsgəndər Bayramov Şərrur, Sədərək, Dəmirçi, Qıvraq kəndlərinin əhalisinin müdafiəsində də yaxından iştirak etmişdir.

İ.Bayramov 1935-ci ildə Vedi Rayon Su İdarəsində baş cuvar işləmiş, Şiddi, Xalisa, Dəvəli və Avşar kəndlərinin su ilə təmin olunmasına nəzarət etmişdir.

Yazıçı Fərman Kərimzadənin atası İsmayıl Şixəli oğlu ilə yaxından dostluq etmiş, bir yerdə vuruşmuşlar. F.Kərimzadə “Qarlı aşırım” romanını yazmamışdan əvvəl İsgəndər əmi ilə görüşmüş, bir çox hadisələr haqqında onun dediklərindən faydalanmışdır.

İsgəndər Bayramov 1975-ci ildə vəfat etmişdir. Kərəm və Məmməd adlı övladları, onlarla nəvəsi, nəticəsi İsgəndər əminin adı və əməlləri ilə fəxr edirlər.

Məmmədov Hüseyn Heydər oğlu

1902-ci ildə Xalisa kəndində anadan olmuşdur. Kəndin Muradxanlı tayfasına mənsubdur. Uşaq yaşlarından dini dərs almışdır. Şeyx Qurbanın tələbələrindən olmuşdur.

Xalisalı soydaşları ilə bərabər 1918-20-ci illərdə Abbasqulu bəy Şadlinskiyin “Mübariz dəstə”sinin tərkibində erməni-daşnak hərbi birləşmələrinə qarşı vuruşmuşdur.

Hüseyn Heydər oğlu sonralar kənddə ferma müdiri, briqadir işləmişdir. Onun üç oğlu (Hümbət, Ziyafər, Hidayət), dörd qızı (Sucayə, Sənəm, Minayə, Elmira) olmuşdur.

1979-cu ildə vəfat edən Hüseyn Heydər oğlunun onlarla nəvəsi, nəticəsi babalarının şərəfli ömür yolu ilə indi də fəxr edirlər.

* * *

Vedibasar camaatı yenilməz, ağıllı sərkərdə Abbasqulu bəy Şadlinski-nin rəhbərliyi altında 1920-ci ilin iyulunadək erməni - daşnak hərbi birləşmələrinə qarşı azadlıq mübarizəsi aparır, düşmənin nizami ordusunun beş planlı hücumunu dəf edir, xeyli qənimət ələ keçirir, minlərlə düşməni məhv edir.

Abbasqulu bəy Şadlinski

Naxçıvan düşmənlər tərəfindən tutulandan sonra, qüvvələr nisbətinin dəfələrlə düşmənin xeyrinə olduğunu görən Vedibasar döyüşçüləri öz komandanının başçılığı altında düşməni mühasirəsini yararaq dinc əhalini dağ yolları ilə sağ-salamat Şərura, oradan isə Şahtaxtı körpüsü ilə Cənubi Azərbaycana keçirirlər. Həmin vaxt Xalisa kəndinin əhalisi də mahalın başqa 12 arın kəndinin əhalisi ilə birlikdə Arazdan keçərək İrana, Türkiyəyə gedirlər. Qətl və qarətlərə məruz qalan camaat 1922-ci ilə qədər Türkiyədə, İranda yaşamağa olur. Ağır güzəran, məhrumiyyətlər camaatın el-oba, Vətən sevgisini azalda bilmir, xalqın əzmi, yenilməz iradəsi üstün gəlir. Xalisa kəndi-

nin 1100 nəfər əhalisindən cəmi 311 nəfər 1922-ci ildə geri qayıda bilir. Əhalinin bir qismi tələf olur, bir qismi də Təbrizdə, Marağada, Culfada, Naxçıvanda, Türkiyənin bölgələrində məskunlaşırlar. Ata yurduna qayıdanlar Xalisanı yerlə-yeksan edilmiş, dağıdılmış görürlər. Kənd camaatının aldığı ən böyük zərbə isə o olur ki, geri dönəndə onlar kənddə Türkiyədən, İrandan, Suriyadan 12 erməni ailəsinin yeni yaradılmış qondarma bir dövlət - “Ermənistan Respublikası” tərəfindən Xalisada yerləşdirildiyini görürlər.

Olduqca əməksevər, zəhmətkeş, halal zəhmətlə yaşayan Xalisa kəndinin əhalisi qısa bir vaxtda özlərinə yeni evlər tikmiş, xoş güzəran yaratmışlar. İlbəil kəndin əhalisi artmış, 1931-ci ildə 800 nəfərə çatmışdır. Ətraf kəndlərdən köçüb gələnlər də bu artımda müəyyən rol oynamışlar. 1926-cı ildə isə Xalisa kəndinə bir neçə müsəlman kürd ailəsi də köçür. Onlar ta 1988-ci il hadisələrinə qədər yerli əhali ilə mehriban yaşamış, dərd-sərləri eyni, sevincləri, xoş günləri bir olmuşdur. Qaçqınlıq zərbəsi son anda hər iki xalqı da tutmuşdur (*Bu haqda bir qədər sonra*).

DIRÇƏLİŞ

1923-cü ilin yazında hökumət bütün ətraf kəndlərdə olduğu kimi, Xalisa kəndinin əhalisinə də əkmək üçün toxumluq buğda və arpa verdi (*S.Məmmədov: “O yerlərdə izim qaldı...” Bakı, 1997*). Olduqca zəhmətkeş, cəfakəş, mətin iradəli, çətinliklər qarşısında yenilməz olan Xalisa camaatı bir-birinə kömək durdu, xışla, cütlə yeri şumladılar, olmayana qoşqu vasitəsi verdilər, necə deyərlər, gecəni gündüzə qatdılar, gündüzü gecəyə, alın tərləriylə torpağı suvardılar, min bir zəhmətə qatlaşdılar, bol məhsul yetişdirdilər. Qış üçün ehtiyat buğdaları, arpaları oldu. Mal-heyvan ələ saldılar, bəslədilər, qulluq etdilər, südündən, qatığından, yağından, pendirindən istifadə etdilər. Yeni üzüm və meyvə bağları saldılar. Dadlı-ətirli şaftalı, ərik, alma, armud, eyni zamanda haçabaş, kişmiş, milax kimi üzüm sortları, bostan məhsulları, tərəvəz yetişdirdilər. Rayonda suyun paylanmasına dövlət özü nəzarət etdiyi üçün, digər kəndlər kimi Xalisa kəndinə də normal su verilməyə başlasa da, yenə azlıq edirdi (*Üzüm bağlarının suya olan ehtiyacını ödəmək üçün belə bir üsuldan istifadə edirdilər. Üzüm bağlarının arxları təqribən bir metr dərinlikdə qazılırdı. Qışda və ya yazın tezindən, suya o qədər də tələbat olmayan bir vaxtda arxları limhalim su ilə doldurarmışlar. Su çəkiləndən sonra arxların içərisini samanla örtərmişlər ki, nəmlilik uzun müddət qalsın*).

Zəhmətkeş Xalisa camaatının fərdiyyəçilik dövründə saldıdığı bağ-bağçaların bir qismi son vaxtlara qədər qalırdı. Qalmayanların isə adları yerli əhalinin yaddaşında tarixə çevrilmişdir:

Əzətin bağçası, Babauşağının bağı, Xidmət, Ağarzalar sərnəsi, Hətəmuşağının sərnəsi, Muradxanlı sərnəsi, Əsgərin tutu, Fərəcin sərnəsi, Həlbəsənin bağı, Abbasın bağı, Məhərrəmuşağının bağı, Məmməduşağının bağı, Orucoglu Süleymanın bağı, Cavonun bağı, Musa kişinin bağı, Məmmədağının bağı və s.

Bu bağlardan biri haqqında bir qədər ətraflı danışmaq istəyirəm. Qonşu Avşar kəndindən kəndimizə gələndə yolun solundakı Əzətin bağçasından. Bu bağı kəndimizin hörmətli, sözlü-söhbətli, sinəsi şifahi xalq ədəbiyyatı nümunələri ilə dolu olan Əzət nənənin həyat yoldaşı Oruc oğlu Süleyman salmışdır. Kəndimizdə ilk qoz və armud ağacları məhz bu bağda əkilmişdir. Olduqca zəhmətkeş bir insan olan Oruc oğlu Süleyman bağında müxtəlif sort dadlı meyvələr, üzümlər yetişdirmişdir. Deyilənə görə, onun becərdiyi üzümlüklərdə hər biri 3 kq olan salxımlar varmış. Oruc oğlu Süleyman bağında kənddə ilk dəfə ikimərtəbəli ev tikir ki, bu ev cama-

Kəndimiz – dərdimiz

at içərisində “Əzətin balaxanası” kimi yadda qalır. Oruc oğlu Süleymanın ikinci üzüm bağı Araz qırağında olmuşdur.

1924-30-cu illər arasında kənd əhalisinin güzəranı get-gedə yaxşılaşır, əhalisinin sayı isə artmağa başlayır.

1925-ci ildə Xalisa kəndində ilk dəfə məktəb açılır. Dördsinfli məktəbin ilk müəllimi və müdiri Böyük Vedidən Səfəralı Məmmədov olmuşdur.

Bu illərdə Xalisa kəndinin su ilə təmin olunmasına və yığılan məhsulun tədarükünə Abbasqulu bəy Şadlinski özü nəzarət edərmiş. Yaşlı nəslin nümayəndələrinin dediyinə görə, məscidin arxasında Abbasqulu bəyə qalıb dincəlməsi, yeri gələndə gecələməsi üçün bir otaq ayırıblarmış. Kənd camaatı içərisində onun böyük nüfuzu və hörməti olmuşdur.

XALISA KƏNDİ ÖTƏN ƏSRİN 30-CU İLLƏRİNDƏ

REPRESSİYA QURBANLARI

Vedibasər mahalında 1928-ci ildən kənd təsərrüfatının kollektivləşdirilməsinə başlanılır. Bu proses əvvəlcə sakit, könüllü aparılsa da, 1929-cu ildən başlayaraq əhali incidilir, onlara təzyiqlər edilməyə başlanılır. “Ermənistan”da Sovet hakimiyyəti qurulduqdan sonra bir gecənin içində yalnız cildlərini dəyişib bolşevik olan keçmiş daşnaklar əhaliyə qarşı edilən təzyiqlərin, zülmün başında gedirdilər. Rəhbər vəzifələrdə, xüsusilə milis, təhlükəsizlik orqanlarında yuva salan daşnaklar, öz qisasçılıq niyyətlərini həyata keçirmək üçün əllərinə düşən imkandan maksimum istifadə etməyə çalışırdılar. Onlar cəmiyyəti on il əvvəl erməni daşnaklarına qarşı igidliklə vuruşmuş müsəlman döyüşçülərini aradan götürmək, qisas almaq üçün yeni “siyasi yola” əl atırlar.

Beş il erməni-daşnak hərbi birləşmələrinə qarşı azadlıq mübarizəsi aparan igid, ağıllı, yenilməz sərkərdə Abbasqulu bəy Şadlinskiyə rəhbərliyi ilə düşmənlərə qan udduran vedibasərliklərdən ermənilər çox yanıqlı idilər. Ona görə də düşmən bu ərazidə öz məqsədinə çatmaq üçün məkrli xislətinin bütün imkanlarından istifadə etməyə başladı.

Əyninə Şura hökumətinin mundirini geyinən daşnaklar çox çəkmir ki, “kolxoz-molxoz” oyununu ortalığa ataraq Vedibasər mahalının bir qədər imkanlı adamlarının hamısının malını-mülkünü əlindən alır. Bu proses həddini aşib təhqir və təzyiqlərlə müşahidə olunduqda isə əhali içərisində kütləvi narazılıqlar yaranmağa başlayır. Bu narazılıqlar isə az sonra dövlət əleyhinə qiyama çevrilir. Bütün mahalda böyük hörmət və nüfuzu olan Çiməkəndli Kərbəlayi İsmayıl ona qarşı edilən haqsızlıqlara dözmür, tərəfdarlarını da başına yığıb rayonun dağlıq hissəsinə – Cığın dərəsi boyu kəndlərə qalxır və “Mən belə hökuməti tanımıram” deyir.

Düşmənin əsas məqsədi isə bu mahalın müsəlmanlarının inam və inanc yeri, arxalarında Ağrı dağı sandıqları, mənəvi ata hesab etdikləri, düşmən sinəsinə sağalmaz, əbədi yaralar vurmuş Abbasqulu bəy Şadlinskiyə aradan götürmək idi. Erməni daşnakları alçaq niyyətlərinə çatmaq üçün “Kərbəlayi İsmayıl qiyamı”ndan istifadə etdilər. Əslinə qalsa, bu qiyamın özü də erməni fitnə-felinin məhsulu idi.

Abbasqulu bəy Şadlinski mənfur düşmən siyasəti nəticəsində aradan götürüldükdən sonra vaxtilə onunla bərabər, çiyin-çiyinə ermənilərlə döyüşənlərə, mahalın adlı-sanlı, hörmətli, nüfuzlu adamlarına qarşı kütləvi repressiyaya başlanılır.

Repressiya tufanı Xalısə kəndindən də yan keçmir. Müxtəlif bəhanələrlə kəndin hörmətli, nüfuzlu, qismən imkanlı adamlarına, çox vaxt da sadə,

Kəndimiz – dərdimiz

zəhmətkeş, heç bir günahı olmayanlara qarşı şər-şamata edilir, üzlərinə yalançı şahidlər durur, onların bir qismi fiziki cəhətdən məhv edilir, bir qisminə də kolxoz quruluşuna mane olan “sapotajçı” damğası vuraraq gədgəlməzə – Sibirə və ya uzaq Qazaxıstanın çöllərinə sürgün edirlər.

* * *

Xalisa kəndində kolxoz quruculuğuna 1930-cu ildə başlanılmışdır. Kəndin ilk kolxoz sədri Heydərov Xudamədəd Məşədi Məhəmməd oğlu olmuşdur.

O, 1906-cı ildə anadan olmuşdur. Kəndin Heydəruşağı tayfasındandır. Mollaxana təhsili almışdır. Kolxoz quruculuğunun fəallarından olduğu üçün 1930-cu ildə Xalisa kənd kolxozunun ilk sədri təyin edilmişdir. Bu vəzifədə dörd il işləmişdir. Mahalın digər kəndlərində də müxtəlif vəzifələrdə çalışmışdır.

Xudamədəd Heydərov 1965-ci ildə vəfat etmişdir.

* * *

Az sonra daşnakların maraqlarını həyata keçirən, Van əsilli agent Martiros Petrosyan kolxoz sədri təyin edilmişdir (camaat içində ona “şeytan Martiros” deyirmişlər). Onun işlədiyi müddətdə kənd camaatının üzünə durmaq üçün “üçlük” yaradılır. Bunlardan Xaçaturyan Xaçik (ona “qollo Xaçik” – yəni balacaboy deyirdilər) və Saakyan Akopun “fəaliyyəti” – satqınlığı, üzəduzmaları ucbatından Xalisa kəndindən neçə-neçə adam nəfər repressiya qurbanı olmuşdur. Onlar haqqında əldə etdiyimiz məlumatlarla tanış olun.

Heydərov Nəcəf Heydər oğlu

1893-cü ildə Xalisa kəndində doğulmuşdur. Namaz qılan, oruc tutan bir kişi olmuşdur. Fərdi təsərrüfatla məşğul olmuş. **Nəcəfin bağı** adı ilə tanınan iri üzüm bağı salmışdır. O, 1932-ci ildə Şəkər nənə ilə ailə qurub.

Oğlu Heydərəli 3 aylıq olanda, Nəcəf əmiyə “kulak” adını qoyub həbs ediblər. Səbəb isə xeyli mal-heyvanı olması olub. Ona on beş il həbs cəzası verilib.

On beş ilin 11 ilini Maqadanda qızıl mədənlərində işləyib. Qalan dörd ilini isə Özbəkistanda “cəza” çəkib. Burada isə mal-qara saxlamaqla məşğul olub. 1948-ci ildə geri dönsə də, kənddə yaşamağa imkan verməyiblər və Nəcəf Heydər oğlu 3-4 il Vedibasarı dağ kəndlərində yaşamağı olub.

1963-cü ildə Xalisa kəndində vəfat etmişdir.

Bir oğul böyütmüşdür - Heydərəli Nəcəf oğlu Heydərrov. Onlarla nəvəsi, nəticəsi babalarının adını həmişə uca tuturlar.

Əliyev Məhəmməd Məmmədağlı oğlu

O, 1912-ci ildə anadan olmuşdur. Məhəmməd Məmmədağlı oğluna uzunmüddətli həbs cəzası verilərək Sibirə sürgün edilir. O, 1935-ci ilin sərt qış günlərinin birində həbs yerindən qaçır, vaqonlarda gizlənmə-gizlənmə vətəninə çatır. Əvvəlcə Zəngibasarı mahalının Necili kəndində atasının dostugildə gizlənilir. Atasını Məmmədağlı kişiylə xəbər çatdırırlar. O, dostugilə gəlir, oğlu ilə görüşür, gecə ikən Xalisaya qayıdılar. Atasını oğluna onun daha buralarda yaşamağının qeyri-mümkün olduğunu deyir. Bir neçə gündən sonra gecənin birində Məhəmməd Türkiyəyə keçir, İqdir vilayətinin Daşburun kəndində məskunlaşır. Muxtar vəzifəsində çalışmışdır.

Məhəmməd Məmmədağlı oğlu türk qızı ilə ailə qurur. İki oğlu – Cəfər və Yenər, yeddi qızı olmuşdur. Oğlu Cəfər xalisalı Alqulu oğlu Nəsibin qızı Barış ilə ailə qurmuşdur.

Məhəmməd Əliyev 1981-ci ildə ürək xəstəliyindən vəfat etmişdir.

Məmmədov Abbas Allahverdi oğlu

1890-cı ildə Xalisa kəndində anadan olmuşdur. 1924-cü ildə vəfat etmiş atası Allahverdi Məmməd oğlu 12 kəndin kattası olmuşdur.

Abbas Allahverdi oğlu 1937-ci il oktyabrın 17-də heç bir günahı olmadan həbs olunmuşdur. Noyabrda istintaqsız, məhkəməsiz 10 il müddətinə azadlıqdan məhrum edilərək Uzaq Sibirə - Amur çayı üzərindəki Komsomolsk şəhərinə, sonra isə Xabarovsk diyarına sürgün edilmişdir. Sonralar həyat yoldaşı Fizzə Məmmədətağı qızı Abbas Məmmədovun həbs olduğu müdhiş gecəni belə xatırlayırdı:

- Gecə saat 3 olardı. Həyətimizdəki iri tut ağaclarından bir qədər aralı taxta çarpayıda yatmışdıq. Oğlum Süleyman (bu gün ADPU-nun Azərbaycan tarixi kafedrasının müdiri işləyən professor Süleyman Abbas oğlu Məmmədov nəzərdə tutulur) və qızım Şəkər körpə idilər. Böyük oğlum Hüseyinin toyunu təzəcə eləmişdik. Darvazanı döydülər. Abbas yataqdan qalxıb darvazanı açdı, həyətdə dərhal fanar işığı düşdü. Üç nəfər yaxınlaşıb çarpayını və bizi dövrəyə aldılar. Onlardan birisi əlindəki fanarı yandırır yorğan-döşəyə və bizə baxdı, cibindən bir kağız çıxarıb oxudu:

- Məmmədov Abbas Allahverdi oğlu sizsiniz?
- Bəli, mənəm.
- Bizimlə gedəcəksiniz.

Abbas xeyli dinmədi, sonra isə geyindi və məndən su istədi. Gəlinimiz Simuzər su gətirdi. O, bir qab suyu son damlasınadək içdi, heç nə götürmədən (çünki icazə vermədilər) onların qabağına düşdü. Oğlum Süleyman evin arxasına qədər atasının dalınca qaçdı. O, geri dönüb oğlunu qucağına aldı, öpdü, yerə qoydu və o gedəndir ki, getdi, bir daha qayıtmadı.

Professor Süleyman Məmmədov təhsil aldığı illərdə atasının sonrakı taleyi ilə maraqlanır. Sov. İKP-nin Nəzarət Komissiyasına ərizə ilə müraciət edir və atası haqqında məlumat verilməsini, habelə günahsız həbs olduğu üçün atasına bəraət verilməsini xahiş və tələb edir. Az sonra iki məktub alır. Biri Ermənistan SSR Ali Məhkəməsindən idi: "1971-ci il iyunun 22-də Ermənistan SSR Ali Məhkəməsi Cinayət işləri üzrə kollegiyasının

müəyyən etdiyinə görə, 1937-ci il noyabrın 16-da Ermənistan SSR Daxili İşlər Nazirliyinin üçlüyü tərəfindən Məmmədov Abbas Allahverdi oğlu barədə qəbul edilmiş qərar ləğv edilir və heç bir cinayət tərkibi olmadığına görə işə xitam verilir, başqa sözlə, ona bəraət verilir (1937-ci il oktyabrın 17-də həbs edilmişdir)”.

İkinci dəfə isə SSRİ Daxili İşlər Nazirliyi Xabarovsk Diyar islah-əmək idarəsinin 1976-cı il 5 iyul tarixli məktubu olur. Məktubda Abbas Allahverdi oğlunun 1943-cü il iyunun 4-də orada vəfat etdiyi bildirilirdi. Həmin şəhərdən alınan 1994-cü il 2 mart tarixli üçüncü məktubda isə Abbas Məmmədovun Xabarovsk Diyar Komsomolsk rayonunun Xunqari stansiyasında dəfn olunduğu göstərilir.

Məmmədov Xancan İbrahim oğlu

Xancan İbrahim oğlu kəndin hörmətli şəxslərindən olmuşdur. Olduqca qürurlu, qoçaq, mərd, yenilməz, nüfuzlu bir kişi olan Xancan İbrahim oğlu, eyni zamanda sadə zəhmət adamı olmuşdur. Ailəsini əlinin zəhməti ilə saxlamışdır. Kəndin Avşar tərəfdən girəcəyindəki fərdi torpaq sahəsində işləyib evinə dönəndə görür ki, evini əhatəyə alıblar, içəridə isə yoxlama aparırlar. Heç nədən xəbərsiz Xancan kişi yoxlamanın səbəbini soruşsa da, ona heç nə demirlər, özünü isə həbs edib aparırlar. Sonradan ailəsinə bildirirlər ki, guya Xancan kişi evində silah gizlədibmiş. Günahsız Xancan İbrahim oğluna 10 il iş kəsilir. O, bir daha geri qayıtmır. Harada vəfat etməsi bilinmir, şəkli qalmayıb. İbrahim adlı oğlu olmuşdur. Onlarla nəvəsi-nəticəsi vardır.

Mir Kərim ağa Murtuzov

Mir Kərim ağanı dini xurafatı yaymaqda günahlandırırırlar. “Üçlük” üzünə durur və həbs edilərək Sibirə sürgün edilir. Altı oğlu olmuşdur: Mircəlal, Mirməcid, Mirqasım, Mirabbas, Mirsadiq və Mirtahir Murtuzovlar. Mir Kərim ağa həbsdən sonra bir daha geri dönmür. Övladları isə 1948-52-ci illər deportasiyası zamanı Ağcabədi rayonuna köçmüş və Səməd Vurğun adına kolxozda məskunlaşmışlar. Mir Kərim ağanın övladlarından üçü dünyasını dəyişib (Mircəlal, Mirməcid, Mirqasım), üçü isə Hacıbədəllidə yaşayırlar.

Xəlilov Məhəmmədli Məhərrəm oğlu

1885-ci ildə anadan olmuşdur. Halal zəhmətilə ailəsini dolandıran, olduqca sakit təbiətli, əməksevər Xəlilov Məhəmmədli Məhərrəm oğlunun həbsi isə daha ağrılıdır. Onun həbsini 79 yaşlı İslam İsmayıl oğlu belə xatırlayır:

– Məhəmmədli əmimin tutulması yaxşı xatirimdədir. 1937-ci il yayın axırları, biçin vaxtlarıydı. Bir gün axşamdan xeyli keçmiş qapımız döyüldü. Atam gedib qapını açdı. Qapıda “üçlük”lərdən biri görüldü:

– İsmayıl, bir Məhəmmədligilə gəl, - dedi.

Atam içəri keçdi. İkiəlli dizlərinə çırpdı. Anam səbəbini soruşanda atam dedi:

– Əlinin qızı, evim yıxıldı, Məhəmmədlini tutacaqlar.

– Kimiydi ki, gələn?

– Kim olacaq, evyıxanlardan biri. Sən bilirsən ki, onlar kimin qapısını açsalar, o qapı həmişəlik bağlı qalır.

Əmimginin evi qonşuluqda idi. Heç iki-üç dəqiqə keçməmiş ora çatdıq. Həyətdə iki atlı əsgər, atamı çağıran o dediyim, bir də başqa iki-üç nəfər də vardı. Sonralar bildim ki, onlardan biri rayon enkevedesinin sədrinin müavini Nalbandyan imiş. Gələnlər dedilər ki, evində yoxlama aparacağıq. Bizdə bəzi məlumatlar var. Axtardılar, amma heç nə tapmadılar. Axırda əmimin üst-başını axtarmağa başladılar. Araz qırağındakı sərnəşindən, biçindən yenicə qayıdan günahsız Məhəmmədli əmimin cibindən bir ovuc saman çıxdı. Mən bu səhnəni hələ unuda bilmirəm. Atam gələnlərdən əmimin günahını soruşdu. Cavabında isə:

– Səbəbini gəlib enkevededən bilərsən, – dedilər. Əmimi aparanda beş yaşlı qızı Fatma atasının ayaqlarına sarmandı. Atam ağlaya-ağlaya uşağı qucağına götürdü.

Səhərisi atam əmimin arxasınca enkevedenin Artəşatda yerləşən qərar-gahına getdi. Orada əmimin tutulma səbəbini belə demişdilər:

– Sənin qardaşın qonşuluqdakı Türkiyəyə tez-tez baxır...

Səbəbi isə tamamilə başqa idi. Məhəmmədli Məhərrəm oğlunun həyat yoldaşı Tərhan nənə kəndimizin hörmətli, sayılan kişilərindən olan, heç bir günahı olmadan səbəbsiz həbs olunan, üstünə “siyasi dustaq” adı qoyulan, İrəvan türməsinə saxlanılan Məmmədov Abbas Allahverdi oğlunun bacısı idi və ona çörək aparmışdı. Bundan xəbər tutan “üçlük” öz işini görmüşdü.

Sonralar Məhəmmədli Məhərrəm oğlunun Qazaxıstandan xəbəri gəlmişdir. Harada vəfat etdiyi bilinmir. Şəkli qalmayıb.

İki qız övladı olmuşdur: Püstə və Fatma. Onlarla nəvəsi, nəticəsi vardır.

Mahmudov Hüseyn Mahmud oğlu

1901-ci ildə anadan olmuşdur. Zəhmətilə yaşayan bir şəxs olub. Əsassız olaraq “Türkiyəyə qaçmaq istəyirsən” adını qoyub “üçlüyün” üzə durması ilə 1937-ci il iyulun 27-də həbs edilərək əvvəlcə Kəvər türməsinə salınır, az sonra - 1937-ci il avqustun 5-də Özbəkistana sürgün olunur. Daşkənddəki Sozlaq lagerində vəfat etmişdir. Yurdunda bir oğlu - Mahmudov İbrahim Hüseyn oğlu, nəvələri, nəticələri qalmışdır.

Hüseyn Mahmudovun şəkli qalmamışdır.

Kərbəlayi Məhəmməd Səməd oğlu

1876-ci ildə anadan olmuşdur. Kəndin hörmətli, nüfuzlu kişilərindən sayılan, Kərbəla ziyarətində olan Məhəmməd kişi olduqca qürurlu, sözü-nəbütöv bir adam olmuşdur. Zəhmətsevərliyi, işgüzarlığı sayəsində yaxşı da güzəranı, yaşayışı olmuşdur. Bu isə Şura hökumətinin ürəyincə olmamışdır. Yerli “üçlüyün” satqınlığı ilə 1937-ci ildə Kərbəlayi Məhəmmədi həbs edirlər. Həbsinə səbəb isə aşağıdakı məsələni qoyurlar.

Kərbəlayi Məhəmmədin baldızı qızı Maral kəndin başqa günahsız repressiya qurbanı Məhəmməd Məmmədağlı oğluna nişanlı imiş. Məhəmməd Məmmədağlı oğlu min bir çətinliklə Sibirdən – həbsdən qaçır və gəcənin birində Türkiyəyə keçir. Hökumət isə Kərbəlayi Məhəmmədi sıxır ki, sən məcbur et baldızın qızı nişanı qaytarsın. O isə deyir ki, bu müsəlmançılığa tamam ziddir. Belə şey ola bilməz. - Onda siz əlbirsiniz. Sənin də Türkiyə ilə əlaqən var, - deyib 63 yaşlı ixtiyar kişini həbs edirlər. Onu bir gün Dəvəli kəndindəki MTS-in yanındakı Nikolun binası deyilən evin 2-ci mərtəbəsində saxlayır, səhərisi İrəvana aparırlar. Bu, onun son gedişi olur.

Kərbəlayi Məhəmmədin şəkli qalmamışdır.

Kərbəlayi Məhəmmədin həbsindən sonra həyat yoldaşı Fatmanı, 14 yaşlı oğlu Səmədi, qızı Nobarı, baldızı Güldəstəni, baldızı qızları Maralı və Göyərcini də həbs edib uzaq Qazaxıstanın Sverdlov rayonunun Kiness kəndinə sürgün edirlər. Səməd Xudaverdiyev 1941-1945-ci illər müharibəsində iştirak edir. Ailə qurur, altı oğul, bir qız atası olur. Dörd dəfə ata yurduna gəlsə də, ömrünün sonuna qədər Qazaxıstanda yaşamışdır. O, 1988-ci ildə vəfat etmişdir.

Səməd Xudaverdiyev

Novruzov Mənsim Novruz oğlu

1895-ci ildə anadan olub. Sadə zəhmət adamı Mənsim Novruz oğlu 1942-ci ildə “üçlüyün” şahidliyi ilə heç bir günahı olmadan həbs edilib. Birinci səbəb kimi Türkiyəyə xəlvəti gedib-gəlməkdə, Türkiyəyə rəğbət bəsləməkdə günahlandırılıb. İkinci səbəb kimi isə kəndin zəhmət adamı olan “kulak” adı ilə həbs edilən Bayram Ağbaba oğlunun əmisi oğlu olduğunu göstərirlər. On il həbs cəzası kəsilir və İrəvan türməsinə göndərilir. Çox çəkmir ki, Mənsim Novruzov həbsxanada vəfat edir, elə orada da dəfn edilir. M.Novruzovun üç oğlu və bir qızı olmuşdur: Möhsüm, Həsən, İslam, Gülüstan.

Mənsim dayının heç bir şəkli qalmamışdır. Surəti yalnız onu tanıyanların, doğmalarının xatirəsində yaşayır.

Fətəliyev Fətəli Mehdi oğlu

1875-ci ildə Xalisa kəndində anadan olmuşdur. Kəndin **Yasovullular** tayfasındandır. Zəhmətkeş ailə başçısı olan Fətəli kişi sakit, həlim təbiətli olmuşdur. Fərdi torpağında çalışır, mal-heyvan saxlayar, ailəsini dolandırardı. Bir-iki malı, beş-on qoyunu olan Fətəli Mehdi oğlunu “Türkiyəyə rəğbət bəsləyirsən, sən nə vaxtsa ora qaça bilərsən”, – deyib həbs edirlər. Fətəli kişinin nəvəsi Abdulla Dünyamaliyev babasının həbs edilməsi haqqında belə deyir:

– Babamı 1938-ci ildə həbs edəndə 63 yaşı olub. Fərdi torpaq sahəsindən işdən qayıdanda kəndimizdəki “üçlər”dən biri babama yaxınlaşıb deyir ki, səni enkevedeyə çağırırlar. Axşam mütləq gələrsən.

Babam çox dilxor halda evə gəlir. Əprüz nənəm onu belə görüb səbəbini soruşur. Babam məsələnin nə yerdə olduğunu deyir. Nənəm deyir ki, sən kəndli, zəhmətlə məşğul olan bir adamsan, nədən qorxursan? Babam isə:

– Goravan qızı, sən yaxşı bilirsən ki, bu “üçlər”in çağırdıqları adamın getməyi olur, gəlməyi yox.

Babamı Qarxonanın (Kaxanov kanalı) üstündə durub iki dəfə Türkiyəyə baxmaqda təqsirləndirib həbs edir və İrəvan türməsinə göndərilir. Babam 6 aydan sonra türmədə vəfat edir və atam Haqverdiyev Teymur gedib meyidini gətirmək istəsə də, vermirlər.

Qurbanov Allahverdi İsmayıl oğlu

1921-ci ildə Xalisa kəndində doğulmuşdur. 1941-45-ci illər müharibəsinin iştirakçısı olan Allahverdi Qurbanov evlərinə 1946-cı ildə dönr.

1949-cu ildə isə guya “minimum əməkünü norması”nı ödəmədiyi üçün həbs edilir, 8 il iş kəsilir və Sibirə sürgün edilir. Beş il İrkutsk vilayətinin Artyom-Bodaybinsk qəsəbəsindəki qızıl mədəində işləmişdir.

Allahverdi əmini “sürgün edəndə” ömür-gün yoldaşı Qəmər xanım da onunla gedir, çətin anlarda ona həyan olur, soyuq Sibir çöllərində doğma ocaqlarına istilik gətirir. Gələcək böyük ailənin özülü ilk günlərdən sınaqdan beləcə şərəflə çıxır. Sədaqət üzərində qurulmuş bu ailənin iki övladı (Sürəyya və Səfiyyə) qəriblikdə dünyaya gəlir.

Allahverdi Qurbanov 5 ildən sonra günahsızlığını sübut edərək bəraət alır və doğma kəndinə dönr. Həyat yoldaşı ilə 8 övlad böyüdən, onları ev-eşik sahibi edən, kəndimizin hörmətli ağsaqqallarından olan Allahverdi əmi həyatda nə qazanıbsa halal zəhməti, alın təri ilə qazanıb. Bu dünyada haqq-ədalət həmişə öz yerini tapır, bir az gec, bir az tez...

Abbasov Bəhlul Musa oğlu

1910-cu ildə anadan olub. İlk təhsilini kənddə alıb. 1948-ci ildə “əməkünü normasını ödəməyib” adını qoyub 8 il sürgün ediblər. İrkutsk vilayətinin Artyom-Bodaybinsk şəhərinə göndəriblər. Meşə təsərrüfatında ağır işlərdə işləmişdir.

Altı ildən sonra geri qayıdıb. 1983-cü ildə vəfat etmişdir.

Bəhlul Abbasovun iki övladı qalır: Knyaz və Sevda.

Sona Babayeva

“Ellər atası” Stalinin xalqımıza qarşı etdiyi cinayətlərin bir qurbanı da namaz qılan, oruc tutan, ağzı dualı Sona nənə olmuşdur. “Minimum əməkünü qazanmamaqla kolxozun iqtisadi inkişafına kömək etməməkdə” günahlandırılan bu sadə, zəhmətkeş müsəlman qadınını cinayət məsuliyyətinə cəlb edir, heç bir humanist hisslərə məhəl qoymadan, insafsızcasına Sibirə sürgün edirlər. Oğlu Məhərrəm Babayev anasını tək qoymur, ona qoşulur, ağır sürgün həyatını bərabər keçirirlər. Çox çəkmir ki, Xabarovsk şəhərindəki islah-əmək düşərgəsində Sona nənə dünyasını dəyişir. Məhərrəm Babayev anasını vətəndən uzaqlarda, əlçatmaz-ünyetməz qəriblikdə dəfn edir, özü isə kəndə qayıdır. Sona nənənin qərib məzarı bu gün də övladları, nəvələri, nəticələri üçün ağır niskil yeridir.

XALISA KƏNDİ
ZAMANIN SƏRT DÖNGƏLƏRİNDƏ
(1938-1945-ci illər)

Üstündən neçə onilliklər keçəndən sonra kəndimizin 50-60 il bundan əvvəlki həyatına nəzər salmaqda məqsədimiz and və inam yerimiz, doğma ocağımız, ata-baba yurdumuz Xalisa kəndinin tarixinin bəzi kölgəli küncələrinə aydınlıq gətirmək, camaatımız qarşısında azacıq da olsa belə xidməti olanları yada salmaq, haqqında yazıb tarixə çevirmək, xatirələrdə yaşatmaq, gələcək nəsələ örnək kimi tanıtmamaqdır.

Ötən əsrin 30-cu illərinin sonunda Sovet hökumətinin hər yerində olduğu kimi, Xalisa kəndində də repressiya qorxusu camaatın canında idi. Heç bir günahı olmadan insanların həbs edilərək gedərgəlməzə göndərilməsi, ailə üzvlərinin sürgün edilməsi, beş-on qoyunu-keçisi olduğu üçün “kulak” edilərək Sibirə, Qazaxıstana sürülməsi hamının yuxusunu ərsə çəkmişdi, canına vahimə, vələlə salmışdı. Hamı bir-birinə şübhə ilə baxırdı. Kənd camaatı hər səhər açılarda daha kiminsə tutulması xəbərini qorxa-qorxa gözləyirdi.

Əli Tağıyev

Həmin dövrdə Xalisa kəndinə rəhbərlik edən “şeytan Martiros”u işdən çıxarırlar. Şıxlar kəndindən Bilal Atayev, Alməmməd kəndindən isə Musa Fətiyev az müddətdə olsa da Xalisada kolxoz sədri işləyirlər. Onlar özlərini göstərə bilmədikləri üçün işdən uzaqlaşdırılırlar. Xalisalı Tağıyev Əli Əsədulla oğlu 1938-ci ildə kolxoz sədri seçilir və bu vəzifədə bir ildən bir qədər çox işləyir. Kənd ağsaqqallarının dediyinə görə, Əli Tağıyev kənd camaatına 4 il zülm etmiş, neçə-neçə evin qapısını bağlı qoymuş “şeytan Martiros”a əlində bel əkin suvartdırırmış, onu qoyun otarmağa məcbur edirmiş. “Şeytan Martiros” və kənar yerlərdən gətirilərək kəndə yerləşdirilən neçə-neçə erməni Əli Tağıyevin təzyiqinə davam gətirməyərək Xalisanı tərk edir, qonşu kəndlərdə, Dəvəli şəhərində məskunlaşırlar. II Cahan müharibəsi başlayanda ön cəbhəyə gedən Əli Tağıyev bir daha geri dönməmişdir.

Burada bir faktı demək yerinə düşər ki, 1938-ci ildə Vedi RPK-nın I katibi vəzifəsinə Ələmdar Həşimov təyin ediləndən sonra bütün mahalda, o cümlə-

*dən, Xalisa kəndində də repressiya tufanı tam kəsilməyə də, bir qədər sən-
giyir. 1941-ci ildə II Cahən müharibəsinin başlanması ilə əlaqədar isə “rep-
ressiya” tamam dayandırılır.*

Vəliyev Əli Usub oğlu
*(1941-42-ci illərdə Xalisa kənd
kolxozunun sədri)*

Əli Usub oğlu 1906-cı ildə anadan olmuşdur. İlk təhsilini Xalisa kəndindəki ibtidai məktəbdə almış, sonra isə qonşu Avşar kənd orta məktəbində oxumuşdur.

Əli Usub oğlu fiziki cəhətdən güclü, hazırlıqlı olması ilə bərabər, həm də camaat içərisində böyük hörməti və nüfuzu olmuşdur. Yaşlılarından seçilən Əli Usub oğlu kəndin sosial həyatında yaxından iştirak edir, kənddə kolxoz quruculuğunun fəal üzvlərindən olur və tezliklə irəli çəkilir, müxtəlif vəzifələrə təyin olunur ki, bu da ötən əsrin 30-cu illərinin sonlarına təsadüf edir. Bu dövrdə bütün ölkədə

olduğu kimi, Xalisa kəndində də siyasi iqlim çox ağır idi. Əli Usub oğlu 1941-ci ildə kolxoz sədri təyin edildikdən sonra bütün gücünü, nüfuzunu kənd camaatının rifahına sərf edir. Xalisalılar rahat nəfəs alır, əkin-biçinləri ilə məşğul olur, güzəranlarını yaxşılaşdırırlar. Qısa bir vaxtda kənd əhalisinin yaşayışı yaxşılaşmağa doğru xeyli dəyişilir.

Əli Usub oğlunun nüfuzu yaxşı işinə görə rayon miqyasında da artır və onu 1941-ci ildə Vədi rayon ət tedarükü idarəsinə rəis təyin edirlər. Bu vəzifədə Əli Usub oğlu çox az işləyir. 1941-45-ci illər müharibəsi başlayır və onu ön cəbhəyə göndərirlər. Əli Usub oğlu müharibədə həlak olur.

Əli Usub oğlu haqqında kimdən soruşdumsa, onu hörmətlə xatırladılar, adını əziz tutdular:

- Xalisa kəndinin tarixində Əli Usub oğlunun xidmətləri böyükdür. Elə igid, qorxmaz oğullar tək-tək doğulur, - dedilər.

Əli Usub oğlunun üç övladı olmuşdur: Usub, Həşim və Suqra. Kənddə müxtəlif vəzifələrdə işləyən böyük oğlu Usub Əli oğlu və sürücü işləmiş Həşim Əli oğlu Haqq dünyasına qovuşublar. Əli Usub oğlunun onlarla nəvəsi, nəticəsi bu gün babalarının adını uca tuturlar. Onun əziz xatirəsi isə bütün Xalisa camaatının qəlbində həmişəlikdir.

Heydərov Almədəd Məşədi Məhəmməd oğlu

*(1942-44-cü illərdə Xalisa kənd
kolxozunun sədri)*

1911-ci il oktyabrın 22-də anadan olmuşdur. Kəndin **Heydəruşağı** tayfasındandır.

İbtidai və orta təhsilini qonşu Avşar kəndində almışdır. 1927-1929-cu illərdə Tiflisdə 2 illik hüquqşünaslar məktəbini bitirmişdir. 1929-cu ildə İrəvan Dövlət Universitetinin hüquqşünaslıq fakültəsinə daxil olub, 1937-ci ildə bitirmişdir (qiyabi).

1934-1936-cı illərdə Basarkeçər rayonunda Xalq hakimi vəzifəsində işləmişdir.

1936-1942-ci illərdə Vədi və Qarabağlar rayonlarında Xalq hakimi vəzifəsində çalışmışdır.

1942-1945-ci illərdə Vədi rayonunun Xalisa kəndində kolxoz sədri vəzifəsində çalışmışdır.

1948-1957-ci illərdə Dəvəli şəhərinin sement-şifer kombinatında hüquq məsləhətçisi işləmişdir.

1958-1977-ci illərdə Vədi rayonunun Xalisa kəndində təsərrüfatda müxtəlif vəzifələrdə çalışmışdır.

1977-ci il may ayının 21-də vəfat etmişdir.

* * *

1941-1945-ci illər müharibəsinin ağrısı-acısı Xalisa kəndindən, kənd camaatının taleyindən də yan keçməmişdir. Kəndin onlarla sakini Vətən hesab etdikləri Sovet hökuməti uğrunda düşmənlə döyüşmək üçün ön cəbhəyə getmiş, ölüm-dirim vuruşuna qalxmışlar. Qocalar, qadınlar, yeniyetmələr isə arxa cəbhədə gecə-gündüz fədakarcasına işləmiş, özləri bir qarın ac, bir qarın tox yaşasalar da, qazandıqlarını ön cəbhə üçün vermişlər.

Xalısəlilər müharibə illərində öz halal zəhmətlərinin qazancı ilə dörd döyüş tankı alaraq ön cəbhəyə bağışlamışlar. Bu tanklardan ikisi döyüşdə

vurulsa da, digər ikisi düşmən üzərində qələbəyədək döyüşmüş, Berlinə qədər gedib çıxmışdır.

Ön cəbhədə vuruşan xalisalılardan Əsgərov Qasım Rüstəm oğlu, Əsgərov Məhəmməd Rüstəm oğlu, Orucov Əli Qulu oğlu, Səfərov Qafar İbrahim oğlu, Səfərov Səfəralı İbrahim oğlu, Fətullayev Usub Tanrıverdi oğlu, Babayev Mədəd Şahbaz oğlu, Qurbanov Əbülfət İsmayıl oğlu, Haqverdiyev Mikayıl Haqverdi oğlu, Qurbanov Qurban Məmməd oğlu, Hənifəyev Süleyman Əli oğlu, Yusifov İbrahim Abbas oğlu, Əsgərov Hübət Yaqub oğlu, Məmmədov İbrahim Allahverdi oğlu, İbrahimov Mirələsgər Mirməhəmməd oğlu, Tağıyev Qəmbər Əli oğlu, Hüseynov İsa Bəşir oğlu, Allahverdiyev Qəhrəman Məmmədbağır oğlu, Almədədov Məhərrəm İsmayıl oğlu, Xəlilov İsmayıl Məhərrəm oğlu, Qurbanov Allahverdi İsmayıl oğlu və başqaları müharibədən yaralı halda geri dönsələr də, sonralar sağalaraq əmək fəaliyyətinə başlamış, kəndin siyasi, sosial və mədəni həyatında yaxından iştirak etmişlər.

* * *

Yaxşı yadımdadır, 1980-ci il idi. Xalisa kəndinin mərkəzində - köhnə məktəbin qarşısında 1941-45-ci illər müharibəsində həlak olanların xatirəsini əbədləşdirən bir abidə qurulsa da, başa çatdırılmamışdı. Baxımsızlıqdan tamamilə uçulub-dağılmaq üzrəydi. Kəndimizdə azad komsomol katibi işləyirdim. Kolxoz sədri Məhərrəm Hübətov, partkom işə rəhmətlik Yaqub Qasimov idi. Onlarla görüşdüm, abidənin tikintisini başa çatdırmaq üçün lazımi köməklik göstərmələrini xahiş etdim. Faşizm üzərində qələbənin 35 illiyi ərəfəsində abidənin tikintisi başa çatdırıldı, ətrafı hasara alındı, ağaclar əkildi. Kiçik bir park yarandı. Abidə kənd camaatının təskinlik yerinə çevrildi.

Son vaxtlar kəndimizdən bəhs edən video-kasetdə abidənin yerində olduğunu gördüm. Ermənilər abidənin üstündəki Azərbaycan dilində olan yazını pozmağa cəhd etsələr də, istədiklərinə nail ola bilməmişdilər. Yazı aydın oxunurdu: “Böyük Vətən müharibəsində həlak olan Xalisa kənd sakinlərinin əziz xatirəsinə”.

**1941-1945-ci İLLƏR MÜHARİBƏSİNDƏ
XALISA KƏNDİNDƏN HƏLAK OLANLAR**

Abbasov İbrahim Musa oğlu

1914-cü ildə anadan olmuşdur. İbtidai təhsilini kənddə, orta təhsilini Avşar kəndində almışdır. Əvvəlcə Göyçə mahalında, sonra isə doğma Xalisa kəndində riyaziyyat müəllimi işləmişdir. Qonşu Şiddi kəndindən bir qızla ailə qurmuşdur. 1941-ci ildə ön cəbhəyə getmişdir. 1944-cü ildə “qara kağız”ı gəlmişdir.

Bayramov Bayram Qəmbər oğlu

1910-cu ildə Xalisa kəndində anadan olmuşdur. Qorxu bilməyən Bayram yeniyetmə çağlarında Abbasqulu bəy Şadlinski-nin dəstəsində döyüşənlərə gizli yollarla azuqə, silah aparmışdır.

1941-ci ildə II Cahan müharibəsi-

Bayram Qəmbər oğlu və ömür-gün yoldaşı Fatma İbrahim qızı

nə getmiş, bir daha geri dönməmişdir.

Sarxanuşağı tayfasından Fatma İbrahim qızı ilə olan nigahından Qəmərlər adlı qızı qalmışdır.

Məhərrəmov Səfər Əhməd oğlu

1920-ci ildə anadan olmuşdur. Xalisa və Avşar kəndlərində təhsil almışdır. 1942-ci ildə müharibəyə getmişdir. Sonuncu məktubu Xarkov şəhərindən gəlmişdir. Həmin məktubda on iki yerdən yaralandığını yazmışdır. 1944-cü ildə həlak olmuşdur.

Səfər Məhərrəmov ön cəbhəyə gedəndə subay olmuşdur.

Kazımov Məhəmməd Əhməd oğlu

1906-cı ildə Vedibasarı Qədirli kəndində anadan olmuşdur. 1918-20-ci illər erməni-müsləman davası zamanı bacısı Ağca ilə bərabər qaçaraq, əvvəlcə Çimən kəndində yaşayan dayısı Mir Cəfər ağanın himayəsinə sığınır. O, rəhmətə gedəndən sonra Xalisa kəndində Məhərrəmuşağından İbrahimin həyat yoldaşı olan Qıztamamın yanına gəlirlər. Xalası qızı olan seyid övladı Lalaxanın bacı-qardaşı himayəyə götürür, qayğılarını çəkir.

Hamının **Qədili Məhəmməd** kimi tanıdığı Məhəmməd Əhməd oğlu xalisalı Kalbaməmmədbağırın qızı Maya xanımla evlənmişdir. Dörd qızı olmuşdur: Sona, Ruqiyyə, Afət, Mafərə.

II Cahan müharibəsi başlayanda ön cəbhəyə getmiş, həlak olmuşdur.

Əliyev İsa Məmmədağlı oğlu

1924-cü ildə anadan olub. 1943-cü ildə müharibəyə gedib. Sonuncu məktubu 1945-ci ildə Macarıstanın Budapeşt şəhərindən gəlib. Bu şəhərin azad olunması uğrunda gedən döyüşlərdə də həlak olub.

İsa Əliyev müharibəyə gedəndə subay olmuşdur.

Ağayev Fərəmz Hüseynalı oğlu

1920-ci ilin yayında Xalisa kənd camaatı erməni təqibindən uzaqlaşarkən İran ərazisində anadan olub. 1942-ci ildə müharibəyə gedərkən subay olub. Kənd sovetinin katibi işləyirmiş.

İbtidai təhsilini kənddə, orta təhsilini Avşarda alıb.

Xarkov uğrunda gedən döyüşlərdə iştirak edib, orada da həlak olub.

Bayramov Sultan Meydan oğlu

1909-cu ildə Xalisa kəndində anadan olmuşdur. İbtidai təhsili doğma kənddə, yeddiillik təhsili isə Vedidə almışdır. Müharibənin ilk günündən cəbhəyə getmişdir. Sonuncu məktubu 1941-ci ilin oktyabrında Kerç şəhərindən gəlmişdir.

Südabə adlı bir qızı qalmışdır.

Nəsirov Orucəli Vəli oğlu

1909-cu ildə anadan olub. 1941-ci ildə müharibəyə gedib. Döyüşlərin birində yaralandığı üçün geri dönmür. 1944-cü ildə onu yenidən ön cəbhəyə göndərirlər. Son məktubu Tiflis yaxınlığındakı Alçalı kəndində yerləşən hərbi hospitaldan gəlmişdir.

Orucəli kişinin Mələk Usub qızı ilə qurduğu ailədən Təvəkkül adlı bir oğlu qalmışdır.

Məmmədov Məmməd
Əli oğlu

Tağıyev Əsgər
Əli oğlu

Məmmədov Əhməd
Hübət oğlu

Süleymanov Süleyman
Ağəli oğlu

Quliyev Qəmbər
Əli oğlu

Sadıqov Məhəmmədli
Abdulla oğlu

Sadıqov Mazan
Abdulla oğlu

Hüseyinov Səfər
Məmməd oğlu

Hüseyinov İbrahim
Məmməd oğlu

Quliyev Nəcəf
Teymur oğlu

Quliyev Musa
Teymur oğlu

**1941-1945-ci illər müharibəsində
həlak olmuş xalisalılar**

1. Abbasov Abbas Nəşib oğlu
2. Abbasov İbrahim Musa oğlu
3. Ağayev Fərəməz Hüseynalı oğlu
4. Allahverdiyev Talib Kazım oğlu
5. Babayev Bəhmən Nəcəf oğlu
6. Babayev Şirəli Nəcəf oğlu
7. Babayev Ramazan Cəfəralı oğlu
8. Bayramov Sultan Meydan oğlu
9. Bayramov Əli Meydan oğlu
10. Bayramov Bayram Qəmbər oğlu
11. Cahangirov Əkbər Abdulla oğlu
12. Cəlilov Səfər Süleyman oğlu
13. Əliyev İsa Əli oğlu
14. Əliyev İsa Məmmədağı oğlu
15. Hətəmov Tahir Novruz oğlu
16. Hüseyn Şahverdi oğlu
17. Hüseynov İbrahim Məmməd oğlu
18. Hüseynov Səfər Məmməd oğlu
19. Kazımov Məhəmməd Əhməd oğlu
20. Quliyev Musa Teymur oğlu
21. Quliyev Nəcəf Teymur oğlu
22. Quliyev Qəmbər Əli oğlu
23. Maqsudov Rza Maqsud oğlu
24. Məmmədov Əhməd Hübət oğlu
25. Məmmədov Məmməd Əli oğlu
26. Məmmədov Rəcəb
27. Məhərrəmov Səfər Əhməd oğlu
28. Nəsirov Ələsgər Ələkbər oğlu
29. Nəsirov Orucəli Vəli oğlu

30. Paşayev Məmmədcəfər İsmayıl oğlu
31. Sadıqov Məhəmmədəli Abdulla oğlu
32. Sadıqov Mazan Abdulla oğlu
33. Süleymanov Süleyman Ağəli oğlu
34. Tağıyev Əsgər Əli oğlu
35. Tağıyev Əli Əsədulla oğlu
36. Zeynalov Süleyman Məmməd oğlu
37. Nəsibov Qəribəli Vəli oğlu
38. Haqverdiyev Teymur Dünyamalı oğlu

“Cahan müharibəsində həlak olan xalisələrin xatirəsinə qoyulan abidə

**Bəli, xalisələrin qanları, canları bahasına müdafiə etdikləri
“Vətən” - Sovet hökuməti son anda onları müdafiə etmədi...**

**1941-1945-ci illər müharibəsində
iştirak etmiş xalisalılar**

1. Abbasquliyev İsa Məşədi Murad oğlu
2. Almədədov Məhərrəm İsmayıl oğlu
3. Allahverdiyev Qəhrəman Məmmədbağır oğlu
4. Babayev Mədəd Şahbaz oğlu
5. Bayramov Məmmədağa Meydan oğlu
6. Cəfərov Abdulla Məhəmməd oğlu
7. Əliyev Musa Məhərrəm oğlu
8. Əsgərov Hümbət Yaqub oğlu
9. Əsgərov Qasım Rüstəm oğlu
10. Əsgərov Məhəmməd Rüstəm oğlu
11. Fətullayev Usub Tanrıverdi oğlu
12. Haqverdiyev Mikayıl Haqverdi oğlu
13. Həbilov Bəhrəm Məhəmməd oğlu
14. Hənifəyev Süleyman Əli oğlu
15. Həsənov Paşa
16. Həsənov İbad Məmməd oğlu
17. Hətəmov Ələşraf Novruz oğlu
18. Hüseynov İsa Bəşir oğlu
19. Xəlilov İsmayıl Məhərrəm oğlu
20. İbrahimov Mirələsgər Mirməhəmməd oğlu
21. Kərimov Paşa Əhməd oğlu
22. Qasimov Məmmədkərim Abdulkərim oğlu
23. Qasimov Xudakərim Abdulkərim oğlu
24. Qurbanov Allahverdi İsmayıl oğlu
25. Qurbanov Qurban Məmməd oğlu
26. Qurbanov Əbülfət İsmayıl oğlu
27. Mehdiyev Musa Fətəli oğlu
28. Məmmədov Əvəz Qulu oğlu

29. Məmmədov Vəli Abbas oğlu
30. Məmmədov İbrahim Allahverdi oğlu
31. Murtuzov Məhərrəm Əli oğlu
32. Orucov Əli Qulu oğlu
33. Rzayev Rəcəb Həsən oğlu
34. Səfərov Əsəd İbrahim oğlu
35. Səfərov Qafar İbrahim oğlu
36. Səfərov Səfəralı İbrahim oğlu
37. Səfəraliyev Həsənəli Əli oğlu
38. Şadlinski Şəmil Əli oğlu
39. Tağıyev Qəmbər Əli oğlu
40. Yusifov İbrahim Abbas oğlu
41. Zeynalov Musa Mürsəl oğlu
42. Zeynalov İsa Məhəmməd oğlu

ACI FƏLAKƏT – DEPORTASIYA

Kəndimizi istəyirəm

Tarix boyu ədalətsizliklərə mərdliklə sinə gərərək özünün milli varlığını mətanətlə qoruyub saxlamış Qərbi Azərbaycandan olan soydaşlarımız erməni millətçilərinə və onların havadarlarına qarşı qeyri-bərabər mübarizədə daha ağır məhrumiyyətlərə düçar edilmişlər. Nəticədə, əsil mənada deportasiya və soyqırımına məruz qalaraq tarixi-etnik torpaqlarından tam məhrum edilsələr də, nə vaxtsa doğma torpaqlarına qayıda bilmək ümidi onları heç vaxt tərk etməmişdir.

Bu gün belə bir inam və ümidlə yaşayan Xalisa camaatının ata yurdu, isti ocağı, and yeri Xalisa kəndinin təqribən 60 il bundan əvvəlki ömür kitabını bərabər səhifələyək.

* * *

II Cahan müharibəsi başa çatsa da, vurduğu ağır yaralar qalmaqda idi. Xalisa kəndinin onlarla igidi müharibədən geri dönmədi, neçə-neçə gəlinlərin, nişanlı qızların, anaların gözləri yolda qaldı. Neçə-neçə mərd oğullar ön cəbhədən yaralı qayıtdılar, bədənlərində düşmən mərmisinin qəlpəsi geri döndülər. Onlardan sağalıb əmək fəaliyyətinə qoşulanlar da oldu, həmin qəlpələrin qurbanı olanlar da.

Xalisa kəndinin kolxoz sədri 1945-46-cı illərdə Böyük Vedidən Cəlil Həməzəyev, 1946-1947-ci illərdə isə Avşar kəndindən Hüseynəli Mənsimov olmuşdur.

1945-ci ildə qonşu Dəvəli kəndində yerləşən şərab zavodundan Kaxanov kanalının üstündəki su-nasos stansiyasınadək uzanan elektrik xətti Xalisa kəndinə çəkilən ilk elektrik xətti olmuşdur. Həmin vaxtadək mazutla işləyən su nasosu, bundan sonra elektrik enerjisi ilə işləməyə başlamışdır. Sonradan elektrik xətti əvvəlcə kəndin vacib obyektlərinə, daha sonra isə yaşayış evlərinə çəkilmişdir.

Zəhmətkeş kənd camaatı yenə gecəni-gündüzə qatıb çalışır, özlərinə gün-güzəran yaradırlar. Fərdi təsərrüfatlarında, kolxozda fədakarlıqla işləyən camaatın yaşayışı günü-gündən yaxşılaşmağa başlayır. Ürəyi qurub-yaratmaq üçün döyünən əli qabarlı, təmiz qəlblə xalisahılar bilmirdilər ki, qarşıda - cəmisi 2-3 il sonra onları taleyin növbəti acı bir fəlakəti - “kənüllülük” adı altında doğma ata-baba torpaqlarından məcburi köçürülmə - deportasiya gözləyir.

TARİXƏ BİR NƏZƏR

XX əsrdə gizli və açıq deportasiyaya məruz qalmış xalqlar arasında azərbaycanlıların ömür kitabına daha ağır tale yükü düşmüşdür. Çünki azərbaycanlıların tarixən yaşadıkları, sonralar isə tarixin acı hökmü ilə “Ermənistan” adlandırılan ərazilərdən qovulması bütün XX əsr boyu davam etmişdir. “Əgər 1905-1906-cı illərdə erməni millətçilərinin azərbaycanlılara qarşı törətdikləri qanlı toqquşmalar azərbaycanlıları yerlərindən qovmaqla yanaşı, öz qüvvələrini sınaqdan çıxarmaq, müsəlman əhalini dəhşətə salmaq məqsədi güdmüşdürsə, 1918-1920-ci illərdə əsasən azərbaycanlıların məskunlaşdığı Azərbaycan torpaqları hesabına yaradılmış Ermənistan Respublikasında daşnak hökumətinin elan etdiyi “Türksüz Ermənistan” siyasəti dövlət siyasəti səviyyəsinə qaldırılmış, yüzlərlə azərbaycanlı kəndlərinin dağıdılması, yandırılması, on minlərlə azərbaycanlının məhv edilməsi, yaxud zorla, ölüm təhdidi altında doğma yurdlarından qovulması ilə nəticələnmişdi” (*“Deportasiya”, Bakı, 1998, səh. 6-7*).

1937-38-ci illərin repressiyası zamanı Azərbaycan xalqına qarşı qismən deportasiya tətbiq edilmişdir.

1946-53-cü illərdə isə...

Ermənilər ilk öncə Dağlıq Qarabağ, Naxçıvan torpaqları, digər Azərbaycan əraziləri hesabına “Böyük Ermənistan” yaratmaq iddiasını heç vaxt gündəlikdən çıxarmayıblar.

Məqam düşən kimi əsassız iddialarını gündəmə gətiriblər. Belə bir məqam II Dünya müharibəsi başa çatandan dərhal sonra yarandı.

Ermənistan K(b)P MK-nın birinci katibi Qr.Arutyunyan 1945-ci ilin noyabr ayında İ.Stalinə ünvanladığı məktubunda Dağlıq Qarabağda 137 min nəfər erməni yaşadığını iddia edir və onların milli dildə öz ədəbiyyatını inkişaf etdirmək, kadrlarını yetişdirmək və s. “bu kimi milli tələblərini ödəmək üçün” Dağlıq Qarabağın Azərbaycandan alınib “Ermənistan”a verilməsini xahiş edir. İ.Stalin həmin məktubu ÜİK(b)P-nin katibi Malenkova, o da öz növbəsində Azərbaycan K(b)P MK-nın katibi M.C.Bağirova ünvanlayır. M.C.Bağirovun 330 sayılı, 10 dekabr 1945-ci il tarixli cavab məktubundan sonra ermənilərin niyyətləri boşa çıxır. Onlar başqa bir murdar variantda əl atırlar. Belə ki, ermənilər 1945-ci il noyabrın 21-də

İ.Stalinin “Ermənilərin xaricdən Sovet Ermənistanına qayıtmalarına dair tədbirlər haqqında” sərəncamı imzalamasına nail olurlar. SSRİ rəhbərliyindəki ermənilərin (başda A.Mikoyan olmaqla), ermənipərəst qüvvələrin və xaricdəki daşnakların yaxın iştirakı və təşkilatçılığı nəticəsində, qısa vaxtda Cənubi Amerikadan, Suriyadan, Livandan, Yunanıstandan, Tehrandan, Təbrizdən, Fransadan, Rumıniyadan, Bolqarıstan və Türkiyədən bir milyona yaxın erməni köçüb gəlmək istədiyini bildirmişdir. Ermənistanın isə qəbuletmə imkanı guya ki, 350-400 min nəfərdir. Nə etməli? Ermənilər məkrli bir plana əl atırlar: xaricdən “köçüb gələn” erməniləri “Ermənistan”da tam yerləşdirmək üçün yerli azərbaycanlıların bir hissəsi Azərbaycanın Kür-Araz ovalığına köçürülsün.

Moskvada rəhbər vəzifələr tutan A.Mikoyan, L.Beriya və Deqanazyan Azərbaycanda Mingəçevir SES-in tikilməsi ilə əlaqədar, 600 min hektar suvarılacaq yeni torpağın istismarı zərurətini bəhanə gətirərək M.C.Bağirovu da bu işə razılıq verməyə sövq edirlər. Ermənistan KP MK-nın birinci katibi Qr.Arutyunyan və Azərbaycan rəhbəri M.C.Bağirov 1947-ci il 10 dekabrda birgə İ.Stalinə müraciət edirlər. Cəmiyi bir neçə gündən sonra - 23 dekabr 1947-ci ildə İ.Stalin həmin məktub əsasında “Ermənistan SSR-dən kolxozçuların və başqa azərbaycanlı əhalinin Azərbaycan SSR-in Kür-Araz ovalığına köçürülməsi haqqında” 4083 sayılı qərar imzalayır.

Ermənilər “Ermənistan”da 1948-ci il köçürülməsinə vaxtilə erməni daşnaklarına qan udduran, şanlı mübarizə tarixi olan Vedibasər mahalından - Qarabağlar rayonundan başladı. 1948-ci ildə isə Vedi rayonuna ilk dəfə erməni R.Azgəldiyan rəhbər təyin edildi. Qarabağlar rayonu bütövlükdə, Vedi rayonunun kəndlərinin əksəriyyəti, o cümlədən, Xalisa kəndi köçürülmə aksiyasının qurbanı oldu.

1947-ci ilin oktyabr ayından 1949-cu ilin fevralına qədər Xalisa kəndinə gənc yerli kadr Maqsud Maqsudov rəhbərlik etmişdir. 1949-cu ilin fevralında isə qonşu Avşar kəndindən Oruc Əliyev kolxoz sədri təyin olunur. O, bu vəzifədə 1949-cu ilin dekabrınadək işləyir. Belə ki, həmin tarixdə Xalisa kəndindəki kolxoz ləğv edilir (yenə də erməni fitnəsi) və Avşar kənd kolxozuna birləşdirilir. Xalisa kənd əhalisinin deportasiyası da həmin illərə təsadüf edir.

* * *

KİÇİK HAŞİYƏ: Vedibasər mahalının əhalisinin deportasiyası aksiyasında ermənilərlə yanaşı, Azərbaycanın o vaxtkı hakimiyyətinin emissarları da çox fəallıq göstərmişlər. Bakıdan o zamankı Nazirlər Sovetinin sədr müavini Əzizbəyov, Mədəni-Maarif Komitəsinin sədr müavini Talıblı, diktör Aydın Qaradağlıdan ibarət qrup Böyük Vədiyə göndərilmişlər.

Bu vaxt Vedibasər üzrə köçürmə komissiyasının sədri Qasım Məmmədov idi. O, dəfələrlə Xalisa kəndinə gələr, təbliğat aparar, Azərbaycanda onları yaxşı, firavan həyat gözlədiyini deyərdi (*Bu həmin Qasım Məmmədovdur ki, bir qədər sonra yerlərə baxmaq üçün nümayəndə heyətinin üzvü kimi Azərbaycana göndərilir, amma bir daha geri qayıtmır. M.C.Bağirov onu Bərdə Rayon İcraiyyə Komitəsinin sədri vəzifəsinə təyin edir*). Həqiqət nəminə demək lazımdır ki, nə qədər güclü təbliğat aparılsa da, Xalisa kəndində “səmərəsi” o qədər də yüksək olmur. Belə ki, ətraf kəndlərlə müqayisədə Xalisa camaatından “kənüllü köçürülmə”yə razılıq verənlər çox az olur.

Rəhmətlik Maqsud Rza oğlu Maqsudov həmin günləri belə xatırlayırdı:

– Mühəribədən sonra Xalisa camaatı təzə-təzə özünə gəlirdi ki, ikinci bir fəlakət – deportasiya ortalığa atıldı. Mən o vaxtlar Qaralar kəndində işləyirdim. Qasım Məmmədovun başçılığı ilə kəndə tez-tez təbliğatçılar gəlirdilər. Onlar camaatı kəndin hörmətli şəxslərinin evlərinə toplayar, iclaslar keçirərdilər. Deyirdilər ki, sizin “Ermənistan”da heç bir perspektiviniz yoxdur. Uşaqlarınız ali təhsil alandan sonra geri qayıda bilməyəcəklər, çünki burada onlara iş verməyəcəklər. Azərbaycanda sizi xoşbəxt gələcək gözləyir. Nümayəndələr seçin, göndərin köçəcəkləri yerlərə baxsınlar. Mingəçevir SES tikilir, 600 min hektar torpaq suvarılacaq. Sizi qarşıda xoş həyat gözləyir...

Kənd ağsaqqallarından Məmmədov Həsən Əli oğlunun evində keçirilən iclasda camaata təklif olundu ki, Göyçayla Ağsu rayonları arasında böyük bir ərazi var. Gedin baxın, xoşunuza gəlsə, ora köçərsiniz. Onların bu cəhdi də bir nəticə vermədi. Xalisadan 10-15 ailə yalnız 1951-ci ildə Ağcabədiyə, 24 ailə də Beyləqanın (o vaxtkı Jdanov) Xalaç kəndinə köçürüldülər. Vedibasər mahalı üzrə köçürmə komissiyasının sədri Qasım Məmmədov isə “yaxşı işinə” görə Mir Cəfər Bağirov tərəfindən yüksək vəzifəyə təyin edildi.

*Ağcabədinin Onüçlər sovxozuna köçürülən
xalisatılar*

1. İbrahimov Mirələsgər Məhəmməd oğlu
 2. Məhərrəmov Yunis İsmayıl oğlu
 3. Novruzov Məmməd Hüseyn oğlu
 4. Abdullayev Musa Əkbər oğlu
 5. Əliyev Musa Əziz oğlu
 6. Əliyev Ələkbər Məmməd oğlu
 7. Vəliyev Rüstəm Həsən oğlu
 8. Vəliyev Həsənəli Məmməd oğlu
 9. Bayramov Bayram Qurban oğlu
 10. Səfərov Əsəd İbrahim oğlu
 11. Həsənov İbrahim Məstan oğlu
 12. Novruzov Hüsən Hüseyn oğlu
 13. Şıxəliyev Vəli Əli oğlu
 14. Xəlilov Usub Novruz oğlu
 15. Cahangirov Məmməd Məhərrəm oğlu
- (*O, Onüçlər sovxozuna bir qədər sonra köçmüşdür.*)

* * *

Şahidlər ittiham edirlər:

Xanım Cabbar qızı:

- Ağcabədinin Onüçlər sovxozuna köçürülən ailələrdən biri də bizim ailə idi. Onüçlərə 15 ailə bizim kənddən, bir o qədər Qarabağlar rayonunun Yellicə kəndindən, onlarla ailə isə Zəngibasar rayonunun Zəngilər, Çobankərə və başqa kəndlərindən köçürülmüşdülər. Həmin kənddə *Qaradolaq* tayfasına məxsus yerli əhali də yaşayırdı. Bizimlə bərabər köçən Usub əmi həmin tayfadan Südabə adlı bir qadınla evləndi. Onların övladları indi Ağcabədidə yaşayırlar. Rayon mərkəzindən təqribən 15-20 kilometr aralıda yerləşən bu kəndə gediş-gəliş çox çətin idi. Yollar bərhad vəziyyətdə idi. İşıq axşamlar motorlar vasitəsilə verilirdi. Kolxoz təsərrüfatında pambıqçılıq və baramaçılıqla məşğul olurdular. Su məsələsi tam problem idi. Sonralar artezian quyuları qazdılar. Hər yan kol-kos içində idi. Qərribçiliyə heç cür alışa bilmirdik. Doğma kəndimizi, əsas da

çörək bişirdiyimiz təndirələri tez-tez yuxuda görürdüm. Qaynanam Bəyim xalanın bayatı deyib ağlamasını unuda bilmirəm. Həyat yoldaşım Yunus İsmayıl oğlu Onüçlərdəki yeddiillik məktəbdə müəllim işləyirdi. Kənddəki yaxşı üç evdən biri də bizimki idi. Ancaq Vətən həsrəti bizi üzürdü. Stalin öləndən sonra doğma Xalisamıza dönə bildik.

Abdullayev İsa Əkbər oğlu:

– Mənim o vaxtlar 10 yaşım var idi. Hadisələri yaxşı xatırlayıram. Köçürülmədən bir müddət əvvəl köçürmə komissiyasının üzvləri, başda Qasım Məmmədov olmaqla, kənd camaatı arasında güclü təbliğat işi apardılar. Bir neçə ailənin razılığını ala bildilər. Üç-dörd ailəni bir yük vaqonuna doldurdular. 1951-ci il aprel ayının 18-də Dəvəli stansiyasından yola düşdük. İki gün dayanmadan yol getdik. Qatarı bir dəfə də olsun yolda saxlamadılar ki, camaat su götürsün. Nəhayət, Daşburun stansiyasına çatdıq. Bizi üç gün də soyuq yük vaqonlarının içində saxladılar. Yaşlı adamlar, qadınlar, uşaqlar əziyyətə dözə bilmirdilər. Hələ vaqonda yol gələrkən aldandıqlarımı hiss edən camaat Daşburun stansiyasında bunu yəqin etdilər:

– *Bizi aldatdılar. Əvvəlcə dedilər ki, sizi Dağlıq Qarabağın ərazisində yerləşdirəcəyik. Nə oldusa, fikirlərindən daşındılar (həqiqətən də, Dağlıq Qarabağda yaşayan azərbaycanlıların sayının artmasını heç cür istəməyən ermənilər yuxarıda oturan havadarlarının köməyi ilə bu işə mane olublar – S.İ.).*

Üç gündən sonra bizi yük maşınlarına mindirib Ağcabədinin Onüçlər sovxozuna gətirdilər. Kəndimizdən on beş ailə idi. Murtuzov Mirkazım Mirkərim oğlunun ailəsini əvvəlcə Şəmkir rayonuna köçürmüşdülər. Bizdən sonra onlar da Onüçlərə köçüb gəldilər.

Onüçlər kəndinin abadlığından isə danışmağa dəyməz. Hər yan adam boyu qalxan qamışlıq, kol-kos idi. Bir az yağış yağdımı, palçıqdan yerimək olmurdu. Hələ buranın mədəni-maarif ocaqlarının vəziyyətindən danışmıram. Anam Püstə Məhəmmədəli qızı elə gün olmazdı ki, üzünü doğma torpaqlarımıza tutaraq bayatı deyib ağlamasın. Anamı belə görəndə ürəyimdə günahkarları lənətləyirdim.

Allah bizim duamızı eşitdi. İ. Stalin öləndən sonra kəndimizdən Onüçlərə köçürülən ailələrdən 9 ailə yenidən doğma Xalisaya qayıtdı. 1953-cü il, aprelin 18-də... Həyatın ikiillik çətin sınağından da belə çıxdıq.

* * *

Xalisa kəndindən Onüçlər sovxozuna köçürülənlərdən Novruzov Məmməd Hüseyn oğlunun, Həsənov İbrahim Məstan oğlunun, Babayev Məhərrəm Qurban oğlunun, Novruzov Hüsən Hüseyn oğlunun, Xəlilov

Usub Novruz oğlunun, Şıxəliyev Vəlinin ailəsi isə Vedibasarın Avşar kəndindən olan soydaşlarımızın köçürüldüyü Hacıbədəlli kəndindəki “Səməd Vurğun” kolxozuna köçdülər.

Bayramov Bayram Qurban oğlu ötən əsrin 70-ci illərində, qardaşı Bayramov Salman Qurban oğlu isə ötən əsrin 80-ci illərində həmin kəndə köçmüşlər.

* * *

Xalisa kəndindən deportasiya edilənlərin ikinci dəstəsi 1951-ci ilin sentyabrında doğma ocaqlarını tərk etmək məcburiyyətində qalırlar. Cənnət vəd edilən əhalini cəhənnəmin bir küncünə - Beyləqanın Xalaç kəndinə köçürürlər.

Köçürülənlər:

1. Məmmədov Əvəz Qulu oğlu
2. Novruzov Möhsüm Mənsim oğlu
3. Mehdiyev Musa Fətəli oğlu
4. Dünyamalıyev İsmayıl Teymur oğlu
5. Yusifov Həşim Əli oğlu
6. Qasımov Miribrahim Seyidağa oğlu
7. Qasımov Mirməhəmməd Seyidağa oğlu
8. Qasımov Mirqafar Seyidağa oğlu
9. Haqverdiyev Mikayıl Haqverdi oğlu
10. İbrahimov Xəlil İsgəndər oğlu
11. Abbasov Muxtar Nəsib oğlu
12. Qurbanov Əbülfət İsmayıl oğlu
13. Babayev Qurban Bəyzadə oğlu və b.

* * *

Xalaç kəndinə köçürülən soydaşlarımız da doğma kəndimizə qayıdırlar. Min bir vədlə camaatı yerindən tərpədənlər geri dönəndə xalisalılara mal-heyvanlarını gətirmək üçün nəqliyyat vasitəsi verməkdən imtina edirlər. Elinə-obasına, doğma torpaqlarına qovuşmaq üçün hər cür əziyyətlərə hazır olan İbrahimov Xəlil, Haqverdiyev Mikayıl və Abbasov Muxtarın anası Zəhra xala mal-heyvanları qabaqlarına qataraq Beyləqandan Xalisa kəndinə qədər - 500-600 km məsafəni piyada gedirlər.

İ.Stalinin ölümündən sonra məcburi köçürülən soydaşlarımız doğma elinə-obasına geri dönəndə olduqca istiqanlı, mehriban, rəhmli kənd ca-

maatı (müsəlmanlar) onların evlərini özlərinə qaytarmışlar. Yalnız Yusifov Həşim Usub oğlunun evini zəbt edən Saakyan Akop evdən çıxmamışdır (əlbəttə ki, erməni rəhbərlərin köməyi ilə). Həşim Yusifov özünə ikinci dəfə ev tikmək məcburiyyətində qalmışdır.

1953-cü ilin dekabr ayında Xalisa kənd kolxozu Avşar kənd kolxozundan ayrılır, müstəqil kolxoz olur, Məmmədov İbrahim Allahverdi oğlu 1954-cü ilin yanvarında Xalisa kolxozunun sədri seçilir və bu vəzifədə 2 il 2 ay işləyir – 1956-cı ilin fevral ayına qədər.

* * *

1956-cı ilin fevral ayında Maqsud Rza oğlu Maqsudov Xalisa kəndinə kolxoz sədri seçilir. 1957-ci ildə kənd yeni plan əsasında təzədən qurulur. 410 ailəyə hərəsinə 20 sot torpaq sahəsi paylanır.

Qara-qorxudan, köçürülmə xofundan başı ayazıyan Xalisa camaatının güzəranı günbəgün yaxşılaşmağa başlayır. Onlar özlərinə geniş, abad evlər tikir, yeni üzümlüklər, meyvə bağları salır. Xalisa kəndinin siması dəyişilir, səması aydınlaşır.

Xalisa kəndini qarşıda 35 illik sakit, firavan həyat gözləyir. Yalnız 35 il, ta 1988-ci ilin sonlarına qədər...

Məmmədov İbrahim Allahverdi oğlu

(1949.12-1953.12 tarixdə Xalisa kənd kolxozu Avşar kənd kolxozuna birləşdirildiyi üçün sədr müavini, 1954.01-1956.02 tarixdə müstəqil Xalisa kənd kolxozunun sədri)

Qərbi Azərbaycanın hər mahalında, hər kəndində öz müdrikliyi ilə seçilən, camaat arasında nüfuzu, hörməti ilə fərqlənən, yaşadığı diyara, elə şan-şöhrət gətirən ağsaqqalları həmişə olmuşdur. Bunlardan biri də Oğuz torpağının şöhrət tacı olan ulu Vedibasar mahalının Xalisa kəndində yaşamış, mənalı, şərəfli, ləyaqətli ömür sürmüş, bütün həyatını xalqına, doğma kəndinə, qohum-əqrəbasına, həsr etmiş Məmmədov İbrahim Allahverdi oğludur (*həyatda olduğu kimi, bu yazıda da el ağsaqqalına **İbrahim dayı** deyə müraciət edəcəm - S.İ.*).

İbrahim Allahverdi oğlu 1909-cu ildə Xalisa kəndində anadan olmuşdur. Mənsub olduğu ailə kəndin **Məmməduşağı** şəcərəsindəndir. Bu tayfa barədə oxucuya bir qədər geniş məlumat vermək istəyirəm.

Adını özünə soykökü kimi qəbul etdikləri Məmməd bəy Vedinin məşhur bəylərindən olan Ağarza bəyin oğludur. Vedinin başqa bəyləri kimi Ağarza bəyin də xeyli malı, mülkü, əkin sahələri, biçənəkləri olmuşdur. Böyük bir torpaq sahəsi də Xalisa kəndində, Araz qırağına yaxın ərazidə olmuşdur. XIX əsrin birinci yarısında Ağarza bəy oğlu Məmməd bəyi həmişəlik Xalisa kəndinə göndərir ki, oradakı əraziyə yiyəlik etsin. Məmməd bəy də ev-əşik salır, ailə qurur və bu kəndin əbədi sakini olur.

Məmməd bəyin iki oğlu dünyaya gəlir. Birincisinə əmisinin xatirəsinə Allahverdi, ikinci oğluna isə Əli adını qoyur. Əlli dörd il yaşamış Allahverdi bəy (1870-1924) on iki kəndin kattası seçilmiş və uzun müddət həmin vəzifədə işləmişdir. Haqqında söhbət açdığımız İbrahim dayı Allahverdi kattanın iki oğlundan (ikinci oğlunun adı isə Abbasdır) biridir.

O, ilk təhsilini doğma Xalisada və qonşu Avşar kəndində almışdır. Əmək fəaliyyətinə də erkən başlamışdır - 1927-ci ildə. Kənddə sırası kolxozçu, sahə briqadiri işləmişdir.

İbrahim dayı elə ilk gündən öz fərasəti, ağıllı, düşünülmüş hərəkətləri, təşkilatçılığı ilə seçilmişdir.

O, 1939-cu ildə İrəvanda Türkc Pedaqoji Texnikumuna daxil olmuşdur. 1941-ci ildə II Dünya müharibəsi başladığı üçün İbrahim Məmmədov təhsilini yarımçıq qoyur və ön cəbhəyə gedir. 1943-cü ilin dekabrında yaralanır və müalicə üçün Gəncəyə gətirilir.

*İbrahim Məmmədov və ömür-gün yoldaşı
Xanımzər xanım*

Müharibə başa çatdıqdan sonra İbrahim dayı təhsilini Xanlar rayonunda bitirməli olur. Çünki 1948-ci ildə İrəvan Türkc Pedaqoji Texnikumunu məcburi Xanlara köçürmüşdülər.

İ. Məmmədov təhsilini başa vurduqdan sonra kənd məktəbində müəlim,

kolxozun partiya təşkilatının katibi, 1949-53-cü illərdə Xalisa kənd kolxozunun sədr müavini (bu illərdə Xalisa kənd kolxozu Avşar kolxozuna birləşdirilmişdi), 1954-55-ci illərdə isə Xalisa kəndində kolxoz sədri işləmişdir. 1955-ci ildə kəndin böyük hissəsinin suvarılması üçün 2-ci su nasosu stansiyasından Cavonin bağçasının yanına qədər asbest borularla yeraltı su arxı çəkdirmişdir.

Ömrünün sonuna qədər müxtəlif rəhbər vəzifələrdə işləyən İbrahim dayı 1972-ci il aprelin 26-da dünyasını dəyişmişdir. Cəmisi 63 il ömür sürmüş bu müdrik el ağsaqqalı, yüksək nüfuz sahibi onu tanıyanların qəlbində özünə əbədi abidə qoyub getmişdir. Bəs bunun səbəbi nədədir? Bu sualı ətraflı izahlandırmağa çalışacağam.

Bütün müsbət keyfiyyətlərin əsas mənbəyini İbrahim dayının mənsub olduğu nəslin, kökün əsilzadəliyində görürəm.

Həyatda qazandığı yüksək ad-sanın, nüfuzun, camaat içində, el-oba arasında hörmətinin artmasında ömür-gün yoldaşı Xanımzər xanımın İbrahim dayıya olan yüksək hörmətinin, məhəbbətinin rolu da əvəzsizdir.

Mənə belə gəlir ki, həyat yoldaşının hörmətini saxlayan, onu sevən, namuslu, ismətli qadın təmiz məhəbbəti, diqqəti və qayğısı ilə onu göylərə qaldırır. Hamımızın hörmətlə “Xanımzər ana” deyə çağırduğumuz Xanımzər xanım İbrahim dayı üçün məhz belə həyat yoldaşı olmuşdur. Onlar 1948-ci ildə ailə qurmuşlar. Tanrı onlara səkkiz övlad qismət etmişdir: dörd oğlan (Eldar, Elman, Elxan, Elçin) və dörd qız (Sura, Minayə, Raya, Simayə).

Ailənin böyük oğlu Eldar Məmmədov ali təhsilli mütəxəssisdir. Vedi rayonunda müxtəlif rəhbər vəzifələrdə işləmişdir. O, Xanımzər ananın bir nəsihəti haqda belə deyir:

– Atam rəhmətə gedəndə mənim 23 yaşım var idi. O biri qardaş-bacılarım məndən də balaca olublar. Anam həmişə bizə deyərdi ki, nə iş görürsünüz görün, necə addım atırsınız atın, amma bircə onu unutmayın ki, siz İbrahim Məmmədovun övladlarısınız. Özünüzü elə aparın ki, atanızın adına layiq olsun. Deməsinlər ki, İbrahimin oğlu bu sahədə atasına oxşamadı. Atanızın adına ləkə gətirən hərəkət etməməlisiniz.

İbrahim dayının oğlanlarının hamısı atalarının adına layiq övladlardır. Hamısının el içində ad-sanı, hörməti vardır. Qızlarının dördü də ailə qurublar, oğul-uşaq yiyəsidirlər.

İbrahim dayının xarakterini tamamlayan əsas cəhət isə onun xeyriyyəçiliyidir. Oğul evləndirənin, qız ərə verənin, evinə qonaq gələnin bir çətinliyi olan kimi İbrahim dayıya müraciət edərdi. O, ömrünü elə yaşamışdır. Dünya malında heç vaxt gözü olmamışdır. Ailəsində olan hörmət və məhəbbəti, övladlarının, qohum-əqrəbasının, kənd camaatının ona olan rəğbətini özünün əsas var-dövləti hesab etmişdir. İbrahim dayı deyərmiş ki, mən dünyanın ən dövlətli adamıyam. Birincisi ona görə ki, böyük Allahın kərəmi ilə mən davadan sağ-salamat qayıtmışam. Bədənimdəki qəlpə bir millimetr də dərinə getsəydi, indi həyatda yox idim. İkincisi ona görə ki, Tanrı mənə səkkiz övlad verib. Gözüm-könlüm toxdur. Üçüncüsü ona görə ki, el içində azdan-çoxdan hörmətimiz var.

El üçün yaşamış bir ömrün yiyəsi olan İbrahim dayı oğlanlarının dördünə də “el”lə başlayan adlar qoymuşdur: Eldar, Elman, Elxan, Elçin. Elçinin bu yaxınlarda üç yaşı tamam olmuş oğlu da babasının adını daşıyır - İbrahim. Nəvə İbrahim Məmmədov baba İbrahim Məmmədovun layiqli davamçısı olacağına isə heç kim şübhə etmir. Elə mən özüm də.

Maqsudov Maqsud Rza oğlu

(1947-1949 və 1956.02-1966.01 tarixdə Xalisa kənd kolxozunun sədri)

1927-ci ilin yay aylarının birində Vedibasarın igid oğlu Abbasqulu bəy Şadlinski qaramtıl rəngli atına minib Xalisa kəndinin kövsənlərini gəzirmiş. Gəzə-gəzə gəlib çıxır Kaxanov kanalı ilə Məşədi Feyzullanın vaxtilə qazdırdığı, amma başa çatdıra bilmədiyi arxın birləşdiyi yerin yaxınlığındakı sərənəyə. Xalisa kəndindən olan Rza kişi də həyat yoldaşı Mələk xanım ilə pambıq yığmışlar. Abbasqulu bəy görür ki, ana arxın içi ilə suyun üstündə bələkli bir uşaq axır. Tez atdan düşür və uşağı sudan çıxarır. Bəy Rza kişini yanına çağırır, uşağı ona göstərərək soruşur:

– Bu kimin uşağıdır?

Rza kişi Abbasqulu bəyə yaxınlaşır, salamlayır, hörməti qarşısında təzim edir, utana-utana deyir:

– Bizim uşaqdır, bəy. Anası uşağı arxın içinə qoyub ki, sərən yerdir, qoy yatsın, başı da qarışıb pambıq yığmağa. Arxın suyu da çürükləyib dolub həmin arxa. Sizi Allah yetirib, bəy. Uşağı ikinci dəfə siz bizə verdiniz. Tanrı köməyiniz olsun.

Bu vaxt uşağın anası, yaşmaqılı Mələk xanım gəlib kənardə durur. Utandığından başını aşağı salır, onlara yaxınlaşa bilmir. Abbasqulu bəy uşağı Rza kişiye verib deyir:

– Millətin balasını ölməyə qoymaram, Rza kişi. Adlı-sanlı kişi olacaq. Ömrünü Allah özü versin. Bəs adı nədir?

Rza kişi astadan:

– Maqsuddur, bəy. Atamın adını qoymuşam, - deyir.

* * *

Maqsud Maqsudov 1926-cı ildə Xalisa kəndində anadan olmuşdur. İlk təhsilini kənddəki ibtidai, yeddiillik məktəblərdə, orta təhsilini isə Avşar kəndindəki orta məktəbdə almışdır. Atasını Rza kişi zəhmətkeş bir insan olmuşdur.

1941-45-ci illər müharibəsi başlayanda Rza kişini ön cəbhəyə aparırlar. 15 yaşlı gənc Maqsud təsərrüfatda əmək fəaliyyətinə başlayır. İlk gündən yüksək işgüzarlığı, zəhmətsevərliyi, iş ürəkdən can yandırmağı ilə seçilir

və tez bir zamanda irəli çəkilir. Əvvəlcə kolxoza kiçik mühasib təyin olunur. Maqsud Maqsudov müharibənin ağır günlərini belə xatırlayırdı:

- Çox ağır günlər idi. Yay vaxtı camaat çöldə işləyir, elə çöldə də yatırdı, gecəni-gündüzə qatırdılar. Həvəslə, inamla işləyirdilər. Deyirdilər ki, nə ediriksə, vətənin qələbəsi üçün, vətənin müdafiəsi üçün edirik. Nə biləydilər ki, min bir əziyyətlə müdafiə etdikləri Vətən (*Sovet hökumətini nəzərdə tuturam*) 50-60 ildən sonra onların özlərini müdafiə etməyəcək, cəlayi-vətən edəcək, didərgin salacaq.

M.Maqsudov 17 yaşında - 1943-cü ilin dekabr ayında Xalisa kənd kolxozunun baş mühasibi təyin olunur. O, gənc olmasına baxmayaraq, müharibə edən bir dövlətin ağır, gərgin iş rejiminin öhdəsindən bacarıqla gəlir, camaat içərisində get-gedə böyük hörmət və nüfuz qazanır. Atasını Rza kişi müharibədə həlak olur. Evin bütün ağırlığı onun üstünə düşür. Lakin Maqsud Maqsudov ruhdan düşmür, zamanın ağır sınaqlarından şərəflə çıxır. O, 1947-ci ilin mart ayınadək kolxozun baş mühasibi işləyir.

Müharibədən sonra Xalisa kəndində iqtisadi vəziyyət çox ağır olmuşdur. Gecə-gündüz tarlada çalışan kənd camaatının qazandığını cəbhə çəkib aparmışdı. Kəndin 30-dan çox nümayəndəsi müharibədə canını qurban vermişdi. Onlarla xalisalı döyüşçü yaralı geri dönmüşdü, işçi qüvvəsi sarıdan korluq çəkiliydi. Qadınlar, uşaqlar kişi işlərini görürdülər. Bu tərəfdən də ildə bir kolxoz sədri dəyişirdilər. Belə bir çətin zamanda - 1947-ci ilin oktyabr ayında 21 yaşlı Maqsud Maqsudov Xalisa kəndinə kolxoz sədri seçilir və 1949-cu ilin fevral ayına qədər həmin vəzifədə çalışır. Bu illər həmin illər idi ki, Stalin-Mikoyan-Mircəfər Bağirov üçlüyü Qərbi Azərbaycandan olan yüz minlərlə soydaşımızı ata-baba torpaqlarından “kөнüllü” adı altında, əslində isə zorla Azərbaycanın qul əməyi tələb edən pambıq tarlalarında və Mingəçevir SES-in tikintisində işlətmək üçün köçürmək planı hazırlamışdılar. Bu “qasırga” Xalisa kəndindən də yan keçmədi, 15 ailə Ağcabədi rayonunun “Onüçlər” sovxozuna köçürüldü. Başqa kəndlərlə müqayisədə bu, çox kiçik rəqəm idi. Bununla belə, Stalin öləndən sonra bu on beş ailənin bir çoxu geriye - Xalisa kəndinə qayıtdı.

Maqsud Maqsudov 1949-cu ilin fevral ayında Xalisa kəndinə baş mühasib təyin edilir, həm də kəndin partkomu olur. 1949-cu ilin noyabr ayında Qaralar kəndinə baş mühasib təyin edilir. Maqsud dayı 1955-ci ilin oktyabr ayına qədər Qaralar kəndində işləyir.

1956-cı ilin fevral ayında isə M.Maqsudov yenidən Xalisa kəndinə kolxoz sədri təyin edilir və bu vəzifədə fasiləsiz olaraq 10 il işləyir - ta 1966-cı

ilin yanvarına qədər. Bu illər ərzində Xalisa kəndi yeni plan əsasında təzədən salınır. Kəndin geniş, abad küçələri, yeni tikilmiş fərdi evlər əhalinin yaxşı yaşayışından xəbər verirdi. Bu illərdə kəndin bütün küçələrinə içməli su çəkilir, 60-cı illərin əvvəllərində ikimərtəbəli mədəniyyət evi tikilir (*Buna qədər isə kənddə 1934-cü ildə tikilmiş klub fəaliyyət göstərirdi*). Qırmızı tuf daşdan tikilmiş, 600 tamaşaçı tutan bu mədəniyyət ocağı kəndin sosial-mədəni həyatında çox böyük rol oynamışdır.

M. Maqsdov və ömür-gün yoldaşı Munnəvvər xanım

yə idi. Bu hədiyyəni də xalqa Maqsdov Maqsdov etmişdi.

Qərbi Azərbaycana təşrif buyuran Azərbaycanın mədəniyyət və incəsənət işçilərinin böyük əksəriyyəti kəndimizin qonaqları olmuşlar. Sənət ustalarının hər gəlişi, hər çıxışı kənddə toya-bayrama çevrilirdi.

İrəvan və Naxçıvan Dövlət Dram Teatrlarının mütəmadi çıxışları yerli əhali tərəfindən böyük maraq və hörmətlə qarşılanardı.

Əbədiyaşar sənətkarımız Fərman Kərimzadənin “Qarlı aşırım” romanı əsasında ekranlaşdırılan “Axırncı aşırım” bədii filmi də ata-baba yurdunda ilk dəfə məhz həmin mədəniyyət evində nümayiş etdirilmişdir.

Xalq şairi Nəbi Xəzri ilə, şair Hidayətlə keçirilən görüşlərin şirin təəssüratları hələ də xalisalılardan xatirindədir.

M. Maqsdov 1966-67-ci illərdə yenidən Qaralar kəndinin kolxoz sədri işləyib. Yüksək tələbkarlığı, işgüzarlığı, camaata dərin qayğısı ilə yadda qalan Maqsdov dayı 1966-68-ci illərdə Vədi RİK-in müavini, Plan şöbəsinin müdiri işləmişdir.

M. Maqsdov 1968-ci ildən 1988-ci ilə qədər, təqribən 20 il qonşu Şiddi kənd kolxozunda baş mühasib işləmişdir.

Əvvəla, elə indinin özündə – yaşadığımız XXI əsrin I onilliyində, bir çox kənd-qəsəbələrdə belə bir yaraşlıq, əzəmətli mədəniyyət evinin yalnız arzulandığı halda, təqribən yarım əsr bundan əvvəl bizim doğma Xalisamızda tikilməsi camaatımıza böyük hədiyyə

Məlum 1988-ci il hadisələrindən sonra yüz minlərlə soydaşı kimi o da, ata-baba torpaqlarını məcburi tərk etməli olur, ailə üzvləri ilə bərabər Bakı şəhərində məskunlaşırlar. Olduqca mənalı və zəngin bir həyat sürən, ağılı-qaralı dünyanın hər üzünə bələd olan, ömür boyu müxtəlif vəzifələrdə çalışan Maqsud dayı hər şeydən əvvəl qayğıkeş, mehriban ailə başçısı idi.

Ömür-gün yoldaşı, rəhmətlik Münəvvər xanım ilə yeddi uşaq böyüdüb boya-başa çatdırıblar: üç oğlan (Yusif, Məmməd, Tariyel) və dörd qız (Xanım, Solmaz, Çimnaz, Nazilə). Övladlarından dördü ali, qalanı isə orta ixtisas təhsillidir.

Ölümündən xeyli əvvəl görüşünə getmişdim. Təqribən iki-üç saat maraqlı, məzmunlu söhbətimiz oldu. Söhbətimiz zamanı kəndimizin tarixindən, öz həyatından, fəaliyyətindən məni maraqlandıran suallara aydınlıq gətirməsini xahiş etdim. Olduqca dərin, müdrik zəkaya, güclü məntiq və yaddaşa malik Maqsud dayı ilə söhbət etməkdən yorulmadım. Hər hadisə, tarixi məqam haqqında olduqca dəqiq, doğru, düzgün məlumatı adamı heyrətə gətirirdi. Şirin söhbətli, nurlu simalı şəxsiyyətə baxdıqca, canlı, hərəkət edən bir ensiklopediya ilə qarşı-qarşıya oturduğunun qənaətinə gəlirdin. Bu işıqlı insanla olan uzun söhbətimiz zamanı kimin haqqında danışdısa, xoş sözlər dedi, hörmətlə yad elədi. Bu dünyanı, dünyanın yaradığı olan insanları, el-əbasını, soydaşlarını, xalqını, ailəsini, övladlarını dərin məhəbbətlə sevən nurani el ağsaqqalıyla sağollaşanda dedim:

– Maqsud dayı, bağışlayın ki, yordum Sizi. Cavabında isə gülürüz Maqsud dayı dilləndi:

– Yox, əksinə, gəlişin sevindirdi məni. Ürəyimdəkiləri deyə bildim. Demək məndən, yazmaq, yaşatmaq isə sizdən.

Maqsud Maqsudov 2005-ci ildə vəfat etmişdir.

AYDIN SABAHA DOĞRU

Hər qaranlıq gecənin üzə aydın sabahadır. Cəmisi iyirmi il içərisində tələnin qarşılmasına diyərlədiyi üç çətin sınaq - repressiya, II Cahan müharibəsi və deportasiya qarşısında heç də sınımayan, əksinə, çətinliklər və ağır məhrumiyyətlərlə mərdliklə çarpışaraq daha da bərkiyən, mətinləşən xalisalılardan həyatı ötən əsrin 50-ci illərinin ortalarından başlayaraq sakit məcraya düşməyə başladı. Deyildi ki, 1957-ci ildə kolxoz sədri Maqsd Maqsdovun rəhbərliyi altında kəndin 410 ailəsinin hər birinə 20 sot torpaq sahəsi verilmişdi. Hər ailə özünə otaqları qışda isti, yayda sərin saxlayan çiy kərpicdən və daşdan 3-4 otaqlı geniş, rahat evlər tikməyə başladı. Həyətlərə yeni üzüm sortları, meyvə ağacları əkildi. Camaatımız mal-heyvan saxlamaq üçün geniş tövlələr tikdilər. Hamımız yaxşı bilirik ki, torpaqlarımız da qızılıydı, onu əkib-becərən sadə zəhmət adamlarımızın əlləri də. Onu da bilirik ki, onların hər biri həmişə minnətsiz çörək yeyiblər. Hər hansı birinin qapısını günün istənilən məqamında açsaydın, tabağının çörəkli olduğunu görərdin. Təndirinin badı soyuq olan ev tapmazdın. Əkdirdi torpağı su tapmasa, alın təriylə suvarmağı bacaran mənim əli qabarlı, zəhmətkeş qardaşım həmişə biləyinin gücünə arxalanıb. Yaxşı bilib ki, yarım buğdanın minnətini bir batman buğdanın çörəyi ilə yeyib qurtarmaq olmaz. Gözü-könlü tox, əməksevər xalisalılardan zəhməti qısa vaxtda öz bəhrəsini verdi. Cəmisi 2-3 il içərisində kəndin siması dəyişildi. Maddi vəziyyətləri yaxşılaşan camaatımızın güzəranı da günü-gündən müsbət mənada yeni məzmun tapırdı. Kənddəki yeddiillik məktəbdə qonşu kəndlərdən gəlib dərs deyən müəllimlərlə bərabər, İrəvan Türk Pedaqoji Texnikumunu bitirən onlarla yerli kadr da xalisalı övladların təlim-tərbiyəsi ilə həvəslə məşğul olurdu. 1956-cı ildə Məmmədov Qasım Həsən oğlu M.F.Axundov adına Azərbaycan Pedaqoji Rus dili və Ədəbiyyatı İnstitutunu, 3 il sonra isə Məmmədov Süleyman Abbas oğlu və Heydərov Heydərelə Nəcəf oğlu Azərbaycan Dövlət Universitetini bitirdilər (*Hər üçü haqqında qarşıda ətraflı söhbət açacağıq*).

Sözü gedən illərdə Xalisa kəndinin iqtisadi inkişafı ilə əlaqədar olaraq, kənd təsərrüfatı ixtisaslarına da böyük maraq yaranmışdır. Nəbi Cəfərov, Sucayə Məmmədova, Firudin Haqverdiyev, Adil Qurbanov, Muxtar Abbasov, Qurbanəli Mehdiyev, Niftalı Əsgərov, Abdulla Dünyamalıyev, Şirali Ağayev, Yusif Babayev, Həbib Qasimov, Bayram Babayev, Sultan Hətəmov, Səfər Quliyev, Məmməd Yusifov, Rüstəm Rüstəmov İrəvan Azərbaycanlı Kənd Təsərrüfatı Texnikumuna daxil olmuş, uğurla bitirmişlər. Onların hər biri sonrakı illərdə kəndimizin iqtisadi inkişafı və daha da varlanması üçün əllərindən gələni etmişlər (*60-cı illərin ortalarında Nəbi Cəfərov və Sucayə Məmmədova təhsillərini artırmaq üçün Gəncədəki Kənd Təsərrüfatı İnstitutuna (qiyabi) daxil olurlar. Nəbi Cəfərov məktəbi bitirib ali təhsilli aqronom olur (kəndimizdə ilk dəfə), Sucayə Məmmədova isə III kursda ikən qəfil xəstələnir, 1964-cü ilin yayında dünyasını dəyişir. Sonrakı illərdə Məmməd Yusifov, Qurbanəli Mehdiyev, Vaqif Heydərov, Sabir Ələkbərov da ali təhsilli kənd təsərrüfatı mütəxəssisi olurlar. Firudin Haqverdiyev əvvəlcə Azərbaycan Bədən Təربiyəsi İnstitutunu, sonra isə Xalq Təsərrüfatı İnstitutunu, Səfər Quliyev də Xalq Təsərrüfatı İnstitutunu bitirirlər. Həmin illərdə İsa Abdullayev və Allahverdi Məmmədov Azərbaycan Xalq Təsərrüfatı İnstitutunu, Həbib Qasimov isə Az.NKİ-ni (indiki Neft Akademiyasını) bitirmişdir*).

50-ci illərin ortalarında kəndimizin demoqrafik həyatındakı bir zənginlik - Vedibasar mahalının dağ kəndlərindən Şimali Azərbaycanın aran rayonlarına deportasiya edilən, orada yaşaya bilməyərək geri dönməyən, lakin doğma kəndlərinə qayıtmalarına icazə verilməyən onlarla soydaşımızın Xalisada məskunlaşması barədə bir qədər ətraflı danışmaq istəyirəm. Bu isə kəndimizin ömür kitabının hər bir səhifəsinə aydınlıq gətirmək istəyimizdəndir.

TARİXƏ BİR NƏZƏR

1937-ci ilin dekabrında “Ermənistan SSR”in ərazi-inzibati bölgüsündə dəyişikliklər edilməsi ilə bağlı Vedi rayonu da iki yerə bölünərək rayonun dağlıq hissəsində Qarabağlar adlı yeni rayon yaradılır. Ermənilərin əsas məqsədi Vedi kimi böyük azərbaycanlı rayonunu iki yerə parçalamaqla zəif salmaq, asanlıqla erməniləşdirmək olmuşdur.

II Cahan müharibəsi başa çatdıqdan dərhal sonra Stalin-Arutyunyan - Bağırov üçlüyünün birgə “fəaliyyəti” nəticəsində, xaricdən gələn erməniləri yerləşdirmək üçün “Ermənistan”da yaşayan azərbaycanlıların “kөнүllü” adı altında Şimali Azərbaycanın Kür-Araz ovalığına köçürülməsi haqqında qərar verilir. Bütün Ermənistanda 1948-ci il köçürülməsinə Vedibasars mahalından - Qarabağlar rayonundan başlanılır. Bu da təsadüfi deyildi, çünki ermənilər bu bölgənin igidlərindən vaxtilə gördüklərini görmüşdülər. Yalnız libasını dəyişən erməni daşnakları tarixin onlar üçün yaratdığı tarixi imkanı əldən vermədilər.

1948-ci ildə Qarabağlar rayonu qeyri-rəsmi ləğv edilib təzədən Vedi rayonuna birləşdirildi. Hər iki rayonun azərbaycanlı rəhbərləri işdən çıxarıldı. Qarabağlar rayonu bütövlükdə, Vedi rayonu kəndlərinin böyük əksəriyyəti köçürülmə aksiyasının qurbanı oldu. Qarabağlar rayonu rəsmi olaraq 1951-ci il martın 19-da ləğv edildi. Onun kəndləri isə əsasən Vedi, qismən də Qəmərli və Ellər rayonlarına birləşdirildi.

Vedibasars camaatı Şəmkir, Ağstafa, Bərdə, Salyan, Beyləqan, Sabirabad, Əli-Bayramlı, Tərtər, Yevlax, İmişli, Biləsuvar, Ucar, Ağcabədi, Göyçay, Ağdaş və başqa rayonlara köçürüldülər. 1948-1953-cü illər köçürülməsindən sonra Vedibasarsın 48 dağ kəndi xarabalığa çevrildi.

1953-cü ildə Stalinin ölümündən sonra köçürülən soydaşlarımızın böyük bir hissəsi geriye – ata-baba torpaqlarına qayıdır, o cümlədən də, vedibasarslılar. Yuxarı dağ kəndləri artıq tamam ləğv edildiyindən, geri qayıdanlar aşağı aran kəndlərində məskunlaşmağa məcbur olurlar. Bu isə 1957-1958-ci illərə təsadüf edir. Həmin dövrdə digər aran kəndləri kimi Xalisa kəndində də mahalımızın dağ kəndlərindən - Kolanlı, Məngük, Göl-Cığın və Xosrov kəndlərindən olan soydaşlarımız məskunlaşırlar.

KOLANLI KƏNDİNDƏN:

1949-cu il köçürülməsi zamanı Kolanlıda 106 ev vardı ki, bu evlərdə 140 ailə, 140 ailədə də 900 nəfərə qədər azərbaycanlı yaşayırdı. Cənnətin bir guşəsi olan Kolanlının yerli əhalisi Dəvəli stansiyasından Azərbaycanın Salyan (Şorsulu və Arbatan kəndləri) və Bərdə rayonlarına (Qaraqoyunlu kəndi) köçürülür. Bir qismi isə Ağstafa rayonunda məskunlaşırlar. Stalinin ölümündən sonra əhalinin bir qismi geri qayıtsa da, bir qismi Şorsulunu özlərinə əbədi yaşayış yeri seçirlər. Geri qayıdan ailələrdən aşağıdakılar Xalisa kəndində yerləşdirilirlər:

Bəbir Hüseyn oğlunun, Rüstəmov Yavərin, Vəliyev Bəhmanın, Muradov Bayramın, Yusifov Firudin, Yusifov Eylasın, Rüstəmov Vəlinin, Rüstəmov İbadın, Qasimov Xudakərimin, Qasimov Məmmədkərimin, Muradov Fərmanın ailələri;

MƏNGÜK KƏNDİNDƏN:

Yusifova Fatmanın, Yusifov Ələşrəfin, Yusifov Əmirxanın, İsgəndərov Əlinin, Yusifov Abuzərin, Məmmədov Hüseynin, Cəfərov Abdullanın, Cəfərov Qurbanın ailələri (sonuncu 2 ailə bir qədər sonra);

GÖL-CİĞİN KƏNDİNDƏN:

Əliyev Əlinin, Əhmədov Əkbərin və Rəhimov Rəhimin ailələri;

XOSROV KƏNDİNDƏN:

Mehdiyev Şahvələdin və Mehdiyev Fərmanın ailələri.

* * *

Qanı qanımızdan, canı canımızdan olan doğma soydaşlarımızla çox qısa bir vaxtda isti mehribanlıq yarandı. Təqribən 30 il bizə həyat verən Güneşimiz də, həyatımıza dirilik gətirən suyumuz da, havamız da bir olub. Şad-xürrəm, sevincli günlərimizdə bərabər sevinmişik, ağır günlərdən, kəndərli anlardan hamımıza eyni pay düşüb. II Cahən müharibəsinin veterani, rəhmətlik Xudakərim Qasimovun, bu gün də yadımıza düşəndə əziz ruhu qarşısında baş əydiyimiz Bayram Muradovun, 1988-ci il hadisələri zamanı erməni vəhşiliyinin qurbanı olan, olduqca səmimi, humanist əməllərlə yaşayan, bağışlamağı bacaran Hüseyn Hüseynovun, dərin savadı, prinsipiallığı və tələbkarlığı ilə seçilən, dünyasını vaxtsız dəyişən Hilal Muradovun, olduqca alicənab, təmiz ürəkli, dostluğa, yoldaşlığa həmişə əmanət kimi yanaşan, çöhrəsində özünəməxsus təbəssümü ilə yaddaqalan Ənvər Rüstəmovun həm işlədikləri məktəbin müəllim və şagird kollektivi, həm də kənd camaatı içərisində böyük hörmətləri, nüfuzları vardı.

Camaatımız yaraşığı evlərdə yaşayırdılar

Kəndimizin onlarla, yüzlərlə övladı “doktor Səttar”ın əlindən şəfa tapıb. Günün istənilən bir vaxtında, istər yağış olsun, istər qar-boran, qarısını açana heç vaxt “yox” deməyən Səttar Əliyev xalisəhəlinin qəlbində ən

əziz adamlardan biridir. Öz ailənin, yaxınlarının əzizi olmağa nə var ki, çalış bütün elin-obanın sevimlisi olasan – doktor Səttar kimi.

Olduqca həlim xasiyyətli, qızıl əlləri olan Əmirxan dayının hazırladığı qapı-pəncərələr, vurduğu taxta döşəmələr, dam örtükləri çox evlərin yarasığı olub.

İndiyədək 356 çap vərəqi həcmində əsərləri çap olunmuş yazıçı İnkilab Vəlizadə ömrünün 21 ilini Xalısə kəndində yaşamışdır.

Nizami Yusifov, Vaqif Yusifov, Mübariz Hüseynov, Yaqub Muradov, Tariyel Rüstəmov, Abgül Qasimov, Vahid Yusifov, Telman Yusifov ötən əsrin 60-cı illərin sonu, 70-ci illərin əvvəllərində Kamal Cəfərov, Allahverdi Cəfərov, Ramiz Muradov, Zakir Rüstəmov, Validə və Asim Qasimovlar, Nuridin Yusifov, Lazim Rüstəmov, Mustafa Muradov, Zemfira Rəhimova, Zakir, Bakir, Mehman və Niyazi Rüstəmov qardaşları, Əli Muradov, Süsən, İlqar, İlham, Pərviz, Ceyhun, Sevinc Hüseynovlar və adlarını çəke bilmədiyim onlarla gənc ali təhsil alaraq kəndimizin ziyalı potensialını daha da artırmış, möhkəmləndirmiş, elm və istehsalatın müxtəlif sahələrində çalışmışlar.

1988-ci ilin məlum qara qasırgası bütün kəndi bürüdü. Qaçqın həyatının ağır günlərini də bərabər yaşamalı olduq. Əsası Xalısədə qoyulmuş qarşılıqlı ehtiram və hörmətimiz bu gün dünyanın müxtəlif bölgələrində ömür sürən soydaşlarımız arasında da layiqincə yaşayır.

Qasimov Yaqub Mirhəmid ağa oğlu

*(1950-ci (I-V) və 1951-53-cü illərdə Xalisa kənd məktəbinin direktoru,
1966-1969-cu illərdə Xalisa kənd kolxozunun sədri)*

Ulu Tanrı yaratdığı bəndələrinin hər birinə müxtəlif ömür payı bəxş edir, hərəsinə bir qabiliyyət, bir imkan verir. Elə insan var ki, gəlişi necə səssiz-səmirsiz olursa, yaşayışı da, fəaliyyəti də, dünyadan köçməsi də eləcə olur. Dünyasını dəyişəndən sonra nə bir izi qalır, nə də xatırlanır. Böyük Yaradanın xüsusi məhəbbəti ilə dünyaya gələnlər isə doğulduğu andan ta axirət dünyasınadək ətrafdakılara, doğmalarına, özizlərinə sevinc və məhəbbət gətirir. Onun yaxşı əməllərinin sorağı ətrafa yayılır. Qabiliyyətinə görə yaşlılarından seçilir, vaxtından tez kişiləşir, ailə qayğısını çəkir, gənc ikən böyük bir nəslə ağsaqqallıq edir. Adı, şanı-şöhrəti, hörməti mənsub olduğu ailənin, doğulduğu kəndin, işlədiyi mahalın coğrafi sərhədlərinə sığmır - o, şəxsiyyətə çevrilir. Dünyanı tərk etməsi isə ümumxalq dərдинə çevrilir, xatirəsini ürəklərinin başında gəzdirirlər - Qasimov Yaqub Mirhəmid ağa oğlu kimi.

Həyatından

1925-ci ildə Xalisa kəndində anadan olmuşdur. Babası Mirqasım ağa, atası Mirhəmid ağa nəinki Vedibasarda, bütün İrəvan çuxurunda tanınan, hörmət edilən güclü seyidlərdən olmuşlar. Camaat içərisində böyük nüfuz və izzət sahibi olan bu ailədə dünyaya gələn Yaqub Qasimov evin ilk böyük oğul övladı olmuşdur.

İbtidai təhsilini Xalisada, yeddiillik təhsilini Avşarda, orta təhsilini isə Çimən kəndində almışdır. Əslən Böyük Vedidən olan, Azərbaycanda uzun illər prokurorluq orqanlarında müxtəlif vəzifələrdə işləmiş Tələt Rzayevlə bir sinifdə oxumuşlar.

1941-45-ci illər müharibəsi zamanı Vedibasar mahalının müəllimlərini də səfərbərliyə cəlb edərək müharibəyə göndərirlər. Məktəblərdə müəllimlərə böyük ehtiyac olduğu üçün orta təhsili olanları məktəblərə müəllim təyin edirlər. Yaqub Qasimovu da Şiddi kənd məktəbinə müəllim göndərirlər. O, 1944-cü ilin sentyabr ayına qədər həmin kənddə müəllim işləyir.

1944-49-cu illərdə isə Xalisa kənd yeddiillik məktəbində direktor müavini vəzifəsində çalışmışdır. 1949-cu ildə Şiddi kənd məktəbinə direktor təyin edilir. Yaqub müəllim bu vəzifədə iki il işləyir. Xalisa və Şiddi kəndlərində müəllim və direktor işlədiyi müddətdə Yaqub Qasimov İrəvanda kənd təsərrüfatı və pedaqoji texnikumları bitirmişdir (qiyabi). 1950-ci ilin yanvar-may aylarında Xalisa kənd məktəbinin direktoru işləmişdir.

O, 1950-ci ilin iyun ayında təhsilini davam etdirmək üçün Bakıya gəlir və AzNKİ-yə qəbul olur. İkinci kursda oxuyarkən həmin dövrdə Azərbaycan Dəmiryolu İdarəsində məsul vəzifədə çalışan yaxın qohumları Səməd müəllim Yaqub Qasimovu yanına çağırır və deyir ki, qardaşın Abdulla xəstələnib, vəziyyəti yaxşı deyil. Bütün varlığı ilə qardaş-bacısına bağlı olan Yaqub müəllim təhsilini yarımçıq qoyur və geriyyə - kəndə qayıdır. Ailənin bütün qayğısı onun üstünə düşür. İyirmi səkkiz yaşlı Yaqub ailənin başçısı, ağsaqqalı olur.

1951-ci ilin oktyabr ayında onu Xalisa kənd məktəbinə direktor təyin edirlər. Yaqub müəllim bu vəzifədə 1953-cü ilin avqustunadək işləyir.

Yaqub Qasimov 1953-ci ildə Ruqiyyə xanım ilə ailə qurur. İlk övladları 1954-cü ildə dünyaya gəlir.

Yaqub Qasimov 1957-ci ilin yanvar ayında Xalisa kənd kolxozuna sahə briqadiri təyin olunur. O, bu vəzifədə 1959-cu ilin iyun ayınadək işləyir. Yaxşı işin görə fərqlənir. Rayon miqyasında hörmət və nüfuzu durmadan yüksəlir. 1959-cu ilin avqust ayında Yaqub müəllimi Arazdəyən kəndindəki heyvandarlıq sovxozuna ferma müdiri təyin edirlər. Neçə-neçə rəhbərin “ləkələnib” işdən çıxarıldığı həmin fermada Yaqub Qasimov işi yenidən qurur. Tələbkərligi, təşkilatçılığı, təmiz işləməsi nəticəsində qısa vaxtda - cəmi 6 ay ərzində o, yaxşı işi ilə fərqlənir. Rayonun rəhbər işçiləri yanında onsuz da ucadan-uca olan hörməti bir daha artır.

Həmin dövrdə Vədi RİK-in sədri Hüseyn Məmmədov idi. Bu gün hər bir vədilin böyük hörmətlə adını andığı Hüseyn müəllimin təkidi, inamı və zəmanəti ilə Yaqub Qasimovu 1960-cı ilin fevral ayında Şiddi kənd kolxozuna sədr təyin edirlər. Etimadı yüksək səviyyədə doğruldan Yaqub müəllim iki il ərzində (o, bu vəzifədə 1962-ci ilin may ayının 20-dək işləmişdir) kolxozu borcdan çıxarmış, ilk dəfə camaatın əmək gününə pul paylamışdır.

Y. Qasimov VI.1962 – VIII.1963-cü il tarixdə RİK-in istehsalat idarəsində təlimatçı, Vədi rayonu Artaşat rayonuna birləşdirilən zaman isə (1963-64-cü illər) Artaşat RPK-da kənd təsərrüfatı şöbəsinin təlimatçısı işləmişdir.

Kəndimiz – dərdimiz

1964-cü ildə Vedi rayonu yenidən müstəqil rayon olandan sonra isə Yengicə kənd kolxozunun sədri işləmişdir (1964.02-1966-cı illər).

O, 02.1966 – 02.1969-cu illərdə Xalisa kənd kolxozunda sədr işləyir. Bu müddətdə Yaqub müəllimin səyi nəticəsində Xalisa kəndindəki məktəb orta məktəbə çevrilir və o, 1000-1200 şagirdin təhsil ala biləcəyi üçmərtəbəli yeni tipli məktəb tikdirir. Kənd qəbiristanlığına gedən yolun abadlaşdırılması da Yaqub müəllimin fəaliyyəti zamanı olmuşdur.

Yaqub Qasimov 1969.02 – 1972.03 tarixdə yenidən Yengicə kəndinə rəhbərlik edir. 1972-78-ci illərdə isə Vedi rayon tədarük idarəsinin rəisi işləmişdir.

Yaqub Qasimov ömrünün son 6 ilini doğma Xalisa kənd kolxozunda işləmişdir (1978-84-cü illərdə). Tanrının taleyimə yazdığı xoş anlar imiş ki, mən də həmin illərdə bu böyük şəxsiyyətlə bərabər işləmişəm - kəndin azad komsomol katibiydim. Y.Qasimov yalnız mənim yox, bütün kəndin si-

yasi rəhbəri idi, mənəvi rəhbəri idi – özünün şəxsi nümunəsi, şəxsi nüfuzu, şəxsi hörməti ilə.

Mən Yaqub müəllimin şəxsi keyfiyyətlərinə yaxından bələdəm – kiçik yaşlarımdan tanıdığım üçün, böyük övladı Tofiq müəllimlə uzun müddət dostluq etdiyim üçün, təsərrüfatda bir yerdə işlədiyimiz üçün...

İstəyirəm ki, oxucu Yaqub Qasimov fenomenini lap yaxından tanıсын. Ona görə də vaxtilə Yaqub müəllimlə yoldaşlıq, dostluq etmiş dörd soydaşımızın dediklərini sizə çatdırmağı daha vacib saydım.

Musa Həsənov, ADPU-nun kafedra müdiri:

– Yaqub Qasimovla lap uşaqlıqdan bir yerdə böyümüşük. Yeddiillik məktəbi də Avşar kəndində bir yerdə oxumuşuq, bir partada oturmuşuq. Oxuduğumuz müddətdə Yaqub müəllimi çox mehriban, səmimi, hamıya qarşı diqqətli bir adam kimi tanıyırdıq. İkimiz arasında isə daha sıx münasibət, səmimi dostluq var idi. Analarımızın xalaqızıları olması bizi daha da yaxınlaşdırırdı.

Yaqub müəllim zahiri cəhətdən yaraşlıq, fiziki cəhətdən isə güclü bir oğlan idi. Mən isə bir qədər cılız olduğum üçün o, həmişə məni himayə və

mühafizə edərdi. Orta məktəbi bərabər qurtarandan sonra mən Məmmədov Məhərrəmlə bərabər Xalisa kəndindəki yeddiillik məktəbdə müəllim işləməyə başladım. Rəhmətlik Mirələsgər İbrahimov həmin məktəbin direktoru işləyirdi. Yaqub müəllimlə bərabər bir neçə il həmin məktəbdə müəllim işlədik. Tez-tez onlara gedərdim.

Yaqub Qasimov Vedibasara mahalında ağır nəfəsli seyid nəslindəndir. Babası Mirqasım ağa mahalda ən hörmətli seyidlərdən idi. Atasını Mirhəmid ağa Vedibasara, Şərur mahallarında tanınmış, hörmətli, nüfuzlu seyidlərdən idi. Yaqub müəllim də onlara çəkmişdi. Ona hamı dərin hörmət bəsləyirdi. Təkcə ona görə yox ki, Yaqub müəllim belə bir ailənin övladı idi, eyni zamanda belə bir hörmət və nüfuzu öz əməlləri, şəxsi nümunəsi ilə qazanmışdı.

Bir müddət birgə müəllimlik fəaliyyətindən sonra mən təhsilimi davam etdirmək üçün Naxçıvana getdim, Yaqub müəllim isə kənddə qaldı.

Yaqub müəllimin təşkilatçılığı, işgörmə qabiliyyəti, şəxsi nüfuzu çox böyük idi. Ona görə də o, qısa bir zaman ərzində parıldamağa, seçilməyə başladı və təsərrüfatda rəhbər işlərə irəli çəkildi. İllər keçdikcə Yaqub Qasimovun adı bütün mahalda, bütün respublikada tanındı. Azərbaycandan “Ermənistan”-a gələn hər hansı bir qonaq, sənət adamı, dövlət xadimi Yaqub Qasimovun evində qonaq olurdu. O, ürəyi geniş, süfrəsi açıq adam idi.

Yaqub müəllim mənim şəxsi həyatımda çox böyük rol oynamışdır. Mənim evlənilib ailə qurmağımın da təməlini o qoymuşdur. Toyumu da Yaqub müəllim etmişdir. Bizim ailəmizdə onun xüsusi yeri vardı. Elə indinin özündə, vəfatından 20 il sonra evdə Yaqub müəllimin adı çəkiləndə, onun bu gün aramızda olmamasını, bizi çox tez tərk etdiyini ürək ağrısı ilə deyirik.

Sonrakı illərdə ata-baba yurdumuz Vedibasara nə vaxt yolum düşübsə, Yaqub müəllimin qonağı olmuşam, onlarda qalmışam. Ailəmizin elə bir xoş günü, bəd günü olmayıb ki, dostum, qardaşım Yaqub mənimlə bərabər olmasın.

Yaqub müəllim hər şeydən əvvəl yaxşı ailə başçısı di, yaxşı ata idi, yaxşı qardaş idi.

Yaqub müəllimin qonşu Şərur rayonunun camaatı içərisində də böyük hörməti vardı. Bu ərazidən ona müraciət edən heç vaxt naümid qalmayıb. Əsil xeyriyyəçi olan Yaqub müəllim həmişə imkansız adamın, çətinliyə düşənin dadına çatardı. Belələrini o özü axtarıb tapırdı. Yaxşı yadımdadır, Kərimbəyli kəndində kiminsə ailəsində hüsr yeri düşmüşdü. Kasıb bir ailədə rəhmətə gedən var idi. Yaqub müəllim yas mərasiminin keçirilməsi üçün lazım olan bir maşın ərzaq - ət, yağ, qənd, çay, düyü və s. alıb, Kərimbəyli kəndinə göndərdi.

Onun yaxşı övladları var. Yaqub müəllim övladları üçün əlindən gələni edib. Övladlarının uğuruna necə sevindiyyənin şahidiyəm. Ötən əsrin 70-ci illəriydi, Bakıya gəlmişdi. Övladlarına ev alacaqdı. Bayılda bir evi bəyəndi, aldı. Maşınla bərabər getdik, bir qoç alıb gətirdik. Həyətdə kabab çəkdi. Çox gözəl əl qabiliyyəti, səliqəsi vardı. Kababı özü tutmaqdan ləzzət alardı. Yaqub müəllim süfrə arxasında oturanda, hər şey yerində olmalıydı. Heç kimə də etibar etməzdi, səliqəni özü yaradardı.

Yaqub Qasımov hər il istirahətə gedəndə Bakıya gələrdi, bizimlə görüşərdi, sonra gedərdi. Geri dönəndə də Bakıda bizimlə görüşməmiş kəndə qayıtmazdı. Axırncı dəfə istirahətdən qayıdanda, adəti üzrə yenə görüşdük. Mən, professor Yusif Yusifov, bir də Yaqub müəllim üçlükdə Dağüstü parkda o vaxtlar məşhur olan restoranda oturduq. Xeyli dedik-güldük, zarafatlar etdik, sağlıqlar dedik. Yaqub müəllimin istirahətə getməmişdən qabaq bir qədər xəstələndiyini bilirdik. İndi isə müalicədən sonra özünü çox yaxşı hiss edirdi, tamam gümrahlaşmışdı.

Səhəri biz onu böyük təntənə ilə də yola saldıq. Üstündən çox keçmədi xəbər gəldi ki, Yaqub müəllim dünyasını dəyişib. Qəbul imtahanlarının qızgın vaxtları olsa da, soydaşımız Bilal Muradovla bərabər Xalisa kəndinə - dostumuz, qardaşımız, böyük insanla – Yaqub Mirhəmid ağa oğlu Qasımovla vidalaşmağa getdik...

Yaqub müəllim rəhmətə gedəndən sonra, mən güclü sarsıntı keçirdim. Uzun müddət özümə gələ bilmədim. Elə bil ki, doğma qardaşımı itirmişdim.

Etibarlı, sədaqətli dost, mehriban, qayğıkeş ailə başçısı, xeyriyyəçi Yaqub Qasimovun adı həmişəlik ürəyimin başındadır.

İsrafil Məmmədov, alim-yazıçı-jurnalist:

– Vedili tanışlarım içərisində Yaqub Qasimovun ayrıca yeri vardı. Əvvəla, o, Ocaq sahibi bir kişi sayılırdı. Kişinin ən böyük mərifəti, qeyrəti, hünəri, adının gələcəyə qalması həmişə onun mənsub olduğu ocaqla bağlı olur.

Yaqub müəllimlə şəxsi görüşlərim çox-çox olub. Hər görüşümdən də bir dad, bir mənə qalıb yadımda. Onun duruşu da, oturuşu da, hərəkətləri də, danışığı da, özündən böyüklərə hörmət etməsi də, özündən kiçiklərə qayğı göstərməsi də bir dünya idi. Y.Qasimov hələm-hələm ələ düşən kişi deyildi. Elələri tək-tək yaranır bu dünyada.

...Ölməz sənətkarımız Fərman Kərimzadə ilə mənə Yaqub müəllim tanış edib. Ötən əsrin 60-cı illəri idi. İrəvanda “Sovet Ermənistanı” qəzetində işləyirdim. Bir gün “letuçka” vaxtı mənə dedilər ki, sizi bir nəfər qonaq çağırır. Məlum olduğu kimi “letuçka”dan çıxmaq olmurdu. Soruşdum ki, gələn kimdir? Dedilər ki, Vedidən Yaqub Qasimovdur. İstər-istəməz çıxmalıydım. Yaqub müəllim bir nəfərlə gəlmişdi. Tanış etdi: - Fərman Kərimzadədir, – dedi. Abbasqulu bəy Şadlinski haqqında materiallar toplayır. Eşitmişik ki, sizdə Abbasqulu bəy haqqında xeyli material var.

Həqiqətən də, İrəvan və Naxçıvan arxivlərindən yenilməz qəhrəman haqqında xeyli material toplamışdım. Materialların hamısını Fərman Kərimzadəyə verdim, axı, Yaqub Qasimov gəlmişdi...

Qərbi Azərbaycanda İrəvan azərbaycanlılarının hansının evində toy məclisi varda, Yaqub müəllim məclisin başında olardı. Hansı evdə yas məclisi varda, o, yenə məclisin yuxarisında oturardı. Vedibasarda milliyətindən asılı olmayaraq kimdən Yaqub Qasimov haqqında soruşsaydın, deyəcəkdilər:

– Yaqub müəllim mehriban, bacarıqlı, nüfuzlu, hörmətli, çörəkli, ağsaq-qal adamdır. Mənə belə gəlir ki, elə kişini bütövləşdirən də bu xarakterlərdir, bunların hamısı da onda var idi. Y.Qasimov ziyalı, inkişaf etmiş adam idi. Təhsili də, təlimi də, elmi də vardı. O, harada olurdusa vedililərə xas olan əsas keyfiyyətlərlə - mərdliyi, kişiliyi, yenilməzliyi, sözübütövlülüyü ilə yadda qalmış, özündən sonra silinməz iz qoymuşdur. Həmişə deyib ki, mən burada Vedini təmsil edirəm. Gəncədə, Bakıda, Xanlarda, başqa yer-

lərdə, harada olmuşamsa, Yaqub müəllim haqqında yalnız xoş sözlər eşitmişəm. Əsil vedili deyəndə Yaqub Qasimov gözlər önündə canlanıb.

Həyatda elə insanlar var ki, bir dəfə görəndən sonra onu yenidən görmək istəyirsən. Mən Yaqub müəllimlə ilk dəfə tanış olandan sonra, onu min bir dəfə, iki min bir dəfə yenidən görmək istəmişəm. Onun bir qədər sirli, bir qədər mülayim səsinə dəfələrlə eşitmək istəmişəm. Sözün əsil mənasında Yaqub Qasimov yetkin kişi idi, bitkin kişi idi. Onunla fəxr ediləməlidir. Mənim aləmində Vedi camaatında kənardan bəlli olan bir qürur hissi var. İstərdim ki, Yaqub müəllimin yerində duranlar bu qüruru qoruyub saxlamaqla bərabər, onun adını-sanını uca tutsunlar, həyatda qoyduğu izi, mərifəti, hörməti layiqincə davam etdirsinsinlər.

Bayram Həsənov (Vedibasarın Dəhnəz kəndindən):

– Mən Yaqub müəllimi ötən əsrin 40-cı illərindən tanıyıram. Hələ gənc yaşlarından əsil təşkilatçı kimi fərqlənən Yaqub Qasimovda yüksək rəhbərlik qabiliyyəti var idi. Elə ona görə də ömrünün erkən çağlarından əvvəlcə məktəbdə, sonra isə təsərrüfatda müxtəlif rəhbər vəzifələrdə çalışmış, qısa vaxtda böyük hörmət və nüfuz qazanmışdır.

Yaqub müəllim güclü, nüfuzlu, sözükeçən rəhbər idi, mehriban, qayğıkeş ailə başçısı, sədaqətli dost və sözün həqiqi mənasında böyük insan idi.

1972-78-ci illərdə Yaqub Qasimov Vedi rayonu üzrə tədarük idarəsinin rəisi işləyəndə mən onun müavini olmuşam. İşində çox tələbkər olan Y. Qasimov işçilərinin qayğısına qalırdı, onların dərdi-səri ilə maraqlanırdı, problemlərinin həllində köməklik göstərirdi.

Yaqub müəllimin həm mahalın sadə camaatı içərisində, həm də rayon rəhbərliyi səviyyəsində böyük hörməti var idi. Rayonun bütün vəzifəli şəxsləri onunla hesablaşırdılar. Ola bilməzdi ki, onlardan hər hansı biri Yaqub müəllimi hardasa görsün, ona biganə qalsın və ya diqqət yetirməsin. Belə bir hal ola bilməzdi. Seyid övladı Yaqub Qasimovun adı, hörməti yaşadığı mahala sığmırdı. Onun adı respublikanın bütün rayonlarında, kəndlərində hörmətlə çəkilirdi. Mərkəzi Komitənin, Ali Sovetin elə bir rəhbəri yox idi ki, Yaqub müəllimin kim olduğunu bilməsin, onu tanımasın. Onu da deməliyəm ki, Yaqub müəllim respublikada olan bu hörmətdən soydaşlarımızın problemlərinin həllində həmişə istifadə etmiş, onlara yardımçı olmuşdur. Xalqını sevən, qayğısına qalan, məclislərinin başında oturan, onlara dayaq duran Yaqub Qasimov hələ cavan yaşlarından özünü əsil ağsaqqal kimi təsdiqləmişdi. Azərbaycandan gələn istənilən bir

qonaq - istər dövlət işçisi olsun, istər mədəniyyət, incəsənət işçisi olsun, Yaqub müəllimin süfrəsinin mehmanı olmalı idi.

Yaqub müəllim həmişə elinə, obasına, xalqına bağlı şəxsiyyət olub. Biz dəfələrlə onun məşinində 1948-52-ci illər deportasiyası zamanı Azərbaycana sərələnmış soydaşlarımızla görüşməyə gəlmişik. Deyərdi ki, ay Bayram, ürəyim camaatımızı istəyir. Bir gedək görək necə yaşayırlar, işləri necədir? Yevlaxda, Xanlarda, Ağcabədidə olurduq. Camaatla görüşürdük, hal-əhval tuturduq, qonaqları olurduq.

Abbas Səfərov Azərbaycan Qaçqınlar Cəmiyyətinin sədri:

– Mən Yaqub müəllimi 1955-ci ildən tanıyıram. Rayon miqyasında adı tez-tez yaxşılığa çəkilən gənc kadrlardan idi.

İş elə gətirdi ki, sonralar mənə Arazdəyən kolxozuna rəhbər vəzifəyə təyin etdilər. 1929-cu ildən təşkil edilən bu sovxozda (maldarlıq üzrə kökəltmə birliyi idi) qısa vaxtda təmiz işləyib özünü müsbət mənada təsdiqləyərək irəli çəkilən yeganə azərbaycanlı kadr Yaqub Qasimov olmuşdu. Çünki ona qədər kim bu vəzifəyə təyin edilmişdisə, uzunmüddətli həbs cəzası almışdı.

Vedibasər mahalında böyük hörməti və nüfuzu olan iki azərbaycanlı var idisə, biri Yaqub müəllim idi. Onu da deyim ki, Yaqub Qasimovun elə ermənilər içərisində də böyük nüfuzu var idi. Onun bu nüfuzu, hörməti rayonda yaşayan azərbaycanlıların çox köməyinə çatırdı. Çətinə düşən ya Yaqub müəllimin evinə qaçırdı, ya da işinə. Bu sadə, rəhmli insan da hamıya kömək edərdi. Sözüünün kəsərini heç kimdən əsirgəməzdi.

Yaqub Qasimov uşaqla uşaq, böyüklə böyük idi. Çox yanımlı qəlbi var idi. Dostluqda, yoldaşlıqda isə əvəzi yox idi. Yazıçı Fərman Kərimzadə ilə yaxından dost idilər. Hələ bir dəfə ötən əsrin 60-cı illərində bərabər Arazdəyəyə gəlib qonağım olublar. Bu zarafatlı, xoşsifət, yaraşlıq, qətiyyətli Yaqub Qasimov bütün Vedibasərin fəxri idi.

Mehriban və diqqətli ailə başçısı, qayğıkeş ata, fədakar qardaş, son tikəsini həmişə bölməyə hazır olan mərhəmətli, səxavətli qonşu, xeyriyyəçi Yaqub Qasimov xarakterində qızıl kəmər kimi parıldayan bir cəhət də var – sədaqətli dost.

Yaqub müəllim haqqında yazanda onun hörmətli yazığımız, hamımızın fəxri Fərman Kərimzadə ilə olan təmənnəsiz dostluğundan yazmamaq ən azı günahdır.

Bu iki böyük şəxsiyyətin dostluğunun təməli ötən əsrin 60-cı illərinin ortalarından qoyulub. Gənc Fərman Kərimzadə yazacağı “Qarlı aşırım” romanının materiallarını toplamaq üçün doğma ata-baba yurdu Vedibasara gələndə Yaqub müəllimlə tanış olur. Yaqub Qasimov gənc yazıçıya hər cür kömək edir. F.Kərimzadənin kitabı nəşr olunur. Bu əsər əsasında “Axırın-cı aşırım” filmi də çəkilir. Fərman məşhurlaşır, şöhrəti bütün ölkəyə yayılır. Ancaq onun bu şöhrəti Yaqub müəllimlə olan dostluğuna xələl gətirmir. Əksinə, onların dostluğu yeni məzmununda daha da möhkəmlənir. Sonrakı illərdə Fərman Kərimzadə demək olar ki, hər il doğma Vedi torpaqlarına gəlmişdir. Hər gələndə də birinci Yaqub müəllimin qonağı olmuşdur. Fərman müəllim bu evin qibləsini özünün könül aynası hesab edərdi, Xalisə kəndini isə Vedidən qalan dünyası bilərdi. Süfrəsi həmişə qonaqlı-qaralı olan Yaqub müəllim Fərman Kərimzadənin bu işindən fəxr duyardı.

Bütün mahala ün düşərdi: – Fərman gəlib!

Fərmansevərlər Yaqub müəllimin süfrəsinin ətrafına toplaşardılar, ürək sözlərini danışardılar, sağlıqlar deyilərdi. Yaqub müəllim qonaqlığı səhərisi günü Vedi dağlarında davam etdirərdi...

Sədaqətli dostların sonuncu görüşü 1984-cü ilin yayında oldu. Fərman Kərimzadə Vedidən ayrıldıqdan bir müddət sonra isə...

Bir müddət sonra – 1984-cü il iyul ayında bütün dünyanı, insanları böyük məhəbbətlə sevən Yaqub Mirhəmid ağa oğlu Qasimov qəflətən dünyasını dəyişəcək. Dostunun, qardaşının ölüm xəbərini eşidən Fərman qəmdən köynək geyəcək, Yaqub müəllimin məzarı önündə diz çökərək deyəcək:

**Bu dəfə Ağrımı görə bilmədim,
Ağrı çən içində, duman içində.
Dağlardan qüdrətli Yaqubum yatıb
Bir cahan uyuyub cahan içində.**

* * *

Dünya şöhrətli sənətkarın bu bəndi ilə yazını qurtardığını sandım. Elə bildim ki, Yaqub müəllim haqqında bildiklərimi demişəm. Nöqtəni də qoymuşdum...

Bu yaxınlarda yaxın qohumlarımdan birigilə getmişdim. Divarda Yaqub müəllimin böyüdülmüş şəklini gördüm. Ev sahibi ilə baxışlarımız birləşəndə dedi:

– Mən o kişiyə inanıram (“o” sözünü xüsusi vurğu ilə dedi). Yaqub müəllim mənim and, inam və iman yerimdir.

Haşiyə

60-cı illərin sonu, 70-ci illərin əvvəllərində kəndimizdəki bir olay haqqında danışmağı lazım bilirəm. Mənim yaşdılarımın - ömrünün 5-ci onilliyini tamamlayanların və yaşca bizdən böyük olanların yaxşı xatirindədir ki, sözü gedən illərdə Ermənistanın hər yerində erməni millətçiliyi yenə baş qaldırmışdı. Cəllad Andranikin heykəlini ucaltmaq istəyirdilər, ermənilər hər yerdə ona həsr olunmuş mahnıları oxudurdular. Xəbis düşmənlə münasibətlər kritik bir hala çatmışdı. Kəndlərdə iclaslar keçirilirdi, təxribata uymamağa çağırırdılar. Kəndimizdəki beş-on erməni də özlərini ədalət aparırdı. Mübahisə, dava edilməyən gün olmurdu. Belə bir vaxtda ölməz sənətkarımız Fərman Kərimzadənin “Qarlı aşırım” romanı əsasında ekranlaşdırılan “Axırıncı aşırım” bədii filmi kəndimizin mədəniyyət evində nümayiş etdirildi. Bu, birinci ona görə əlamətdar idi ki, Vedibasara igidlərinin qəhrəmanlıq tarixinə həsr olunmuş bu əsər ilk dəfə müəllifin vətəninə – Vedibasara mahalında, özü də Xalisa kəndində nümayiş etdirilirdi. Film gündə altı seans olmaqla iki gün göstərildi. Kəndimizdə bayram əhval-ruhiyyəsi vardı. Camaatımızın ruh yüksəkliyi artmışdı. Sanki ermənilərin millətçilik əməllərinin cavabını vermək üçün Abbasqulu bəy Şadlinski, Kərbəlayi İsmayıl, Qəmlə, Mehdi oğlu Xəlil və başqaları köməyə gəlmişdilər. Onlar ölməyiblər, sağdırlar, bu çətin anda da onların yanındadırlar. İkinci əlamətdar hal bu idi. Nə qədər qəribə də olsa, kəndin erməni uşaqları da azərbaycan dilində filmin personajlarının sözlərilə danışirdilər: “Cinə-şeytana oxşayırsan, Qəmlə”; “Bunların nazıyla çox oynayırıq ha, Kərbəlayi”; “Evin kişisini soruşarlar”; “Budur sən Şura hökumətin?” və s.

* * *

1969-1972-ci illərdə Dəvəli kəndindən Rafiq Vartanyan, 1973-1976-cı illərdə isə Avşar kəndindən Ohanes Xaçaturyan Xalisa kəndinin kolxoz sədri işləmişlər. Onlar işlədikləri dövrdə kəndin sosial inkişafı ilə o qədər də maraqlanmamış, heç bir yeni tikinti aparmamışlar (hamamın tikintisi nəzərə alınmazsa). Bu illərdə müxtəlif ali təhsil ocaqlarını bitirən gənc mütəxəssislər nə kəndimizdə, nə də rayon miqyasında işlə təmin olunmadıqları üçün məcburi iş dalınca Şimali Azərbaycana, başqa yerlərə getməli olurdular. Bu da ermənilərin gizli şəkildə apardıqları ata-baba torpaqlarımızın “türksüzləşdirilməsi” siyasətinin ağır nəticəsi idi. Orta məktəbi bitirib ali məktəblərə qəbul olunan xalisalı gənclərin böyük əksəriyyəti sonralar kəndimizə yalnız qonaq kimi gəlirdilər.

Kərimov Hüseyn Paşa oğlu

(1976-1980-ci illərdə Xalisa kənd kolxozunun sədri)

Xalisa kəndinin sadə əmək adamının, mayası halal zəhmətlə yoğrulmuş Paşa kişinin evində dünyaya göz açmışdı Hüseyn müəllim – 1931-ci ildə. Repressiya qasırgasının tüğyan etdiyi 37-ci illərdə ilk dəfə məktəbə getmişdi. İbtidai və yeddiillik təhsilini doğma kəndimizdə almışdı o. II Cahan müharibəsinin ağırılı-acılı, aclıq illərini həmyaşdaları kimi yeniyetmə Hüseyn də bərabər yaşamışdı. Güzəran nə qədər çətin olsa da, onlarla kənd uşağı kimi, o da təhsilə böyük maraq göstərmişdir. Hüseyn Kərimov 1947-ci ildə yeddiillik təhsilini başa vurduqdan sonra İrəvan Türk Pedaqoji Tex-

nikumuna daxil olur. 1948-ci il “könüllü köçürülmə” kompaniyası – deportasiyası zamanı həmin təhsil müəssisəsi də Xanlar şəhərinə köçürülür. Hüseyn müəllim və həmin texnikumda təhsil alan həmkəndliləri, gələcəkdə Xalisa kəndində maarifçiliyin inkişafında böyük xidmətləri olacaq müəllimlər - professor Süleyman Məmmədov, Abdulla Qasimov, Qasim Məmmədov, Ələkbər Əliyev, Musa Əliyev, Ələşraf Ələkbərov, Musa Mehdiyev və başqaları təhsillərini Xanlarda tamamlamalı olurlar.

Hüseyn müəllim 1951-ci ildə doğma məktəblərinə müəllim təyin olunur. İşlədiyi müddətdə bilik və bacarığını şagirdlərdən əsirgəmir. O, 1968-ci ilədək Xalisa kənd səkkizillik məktəbində müəllim işləyir. Hüseyn Kərimov müəllim işlədiyi vaxtlarda Gəncə şəhərindəki Pedaqoji İnstitutda oxuyaraq (qiyabi) ali təhsil almışdır.

Sözü gedən illərdə Hüseyn Kərimov həm də “Sovet Ermənistanı” qəzetinin ştatdankənar müxbiri olmuş, İrəvan radiosunun Azərbaycan şöbəsi ilə əməkdaşlıq etmişdir. O, soydaşlarımızın həyatından, uğurlarından bəhs edən yazılar yazar, qəzet səhifələrində işıqlandırır, radio dalğalarında səsləndirər, bu kiçik, lakin şərəfli işindən bir rahatlıq tapardı.

İşgüzarlığı və fəallığına görə Hüseyn Kərimovu 1968-ci ildə Vedi RPK-nın təbliğat-təşkilat şöbəsinin müdiri təyin edirlər. Bu işdə də özünü müsbət mənada təsdiqləyən Hüseyn müəllimi 1974-cü ilin sonlarında Vedi RPK-nın III katibi vəzifəsinə təyin edirlər. Bu vəzifə, rayonda yaşayan azərbaycanlıların nümayəndəsinin tutduğu ən yüksək vəzifə idi.

Kəndimiz – dərdimiz

Təəssüf hissi ilə demək lazımdır ki, Vedibasar mahalında ən yüksək vəzifədə işləyən sonuncu azərbaycanlı kadr da elə Hüseyn Kərimov olmuşdur. O, 1976-cı ilədək raykomun III katibi işləmişdir. 1976-cı ilin yanvarında Hüseyn müəllimi doğma Xalisa kəndinə kolxoz sədri təyin edirlər. Bu illərdə Hüseyn müəllim Bakı şəhərində Ali Partiya məktəbində oxuyur, ali siyasi təhsil alır. Onu da qeyd etməyi vacib bilirəm ki, Hüseyn Kərimov kəndimizdə iki ali siyasi təhsilli kadrdan biri olmuşdur.

Hüseyn Kərimov 1976-80-ci illərdə Xalisa kənd kolxozuna rəhbərlik etdiyi vaxtlarda kəndin sosial-mədəni həyatında xeyli dəyişikliklər olur. Belə ki, kənd əhalisinin içməli suya olan tələbatını ödəmək üçün kəndin yuxarısında artezian quyusu qazdırır. Kəndin hər bir ailəsi həyatına ayrıca su xətti çəkir. Həmin dövrdə kəndin küçələrinin kənarına çəkilən elektrik lampaları Xalisanın abadlığından xəbər verirdi.

Hüseyn Kərimov 1980-ci ilin yanvarında Vədi RİK-in plan şöbəsinin müdiri, eyni zamanda RİK sədrinin müavini təyin edilir. İşlədiyi yerlərdə həmişə özünü işgüzar, prinsipial bir işçi, rəhbər kimi tanıdan Hüseyn Kərimov həyatının sonunadək bu vəzifədə çalışmışdır.

Hüseyn müəllim 1982-ci ildə dünyasını dəyişmişdir.

Hümbətov Məhərrəm Təvəkkül oğlu

(1980-1988-ci il tarixdə Xalisa kənd kolxozunun sədri)

Məhərrəm Hümbətov 1939-cu ildə Vedibasər mahalının Qaralar kəndində anadan olmuşdur. 1947-1948-ci tədris ilində kəndlərdəki yeddiillik məktəbin I sinfinə qəbul olunmuş, 1953-1954-cü tədris ilində isə həmin məktəbin VII sinfini bitirmişdir.

M.Hümbətov 1954-1957-ci illərdə Şirazlı kənd orta məktəbində oxumuşdur.

İlk əmək fəaliyyətinə 1957-ci ildə Qaralar kəndində klub müdiri kimi başlayan M.Hümbətov təhsilini davam etdirmək üçün 1963-cü ildə sənədlərini Gəncə Kənd Təsərrüfatı İnstitutunun qiyabi şöbəsinə verir və qəbul olunur. Bir il sonra - 1964-cü ildə Qaralar kəndinin “Lenin yolu” kolxozuna sahə briqadiri təyin olunur.

Ali təhsilini başa vurduqdan sonra, 1969-cu ildə Xosrov dövlət meşə qoruğuna rəis təyin olunur. İşgüzarlığı, tələbkarlığı və məsuliyyəti ilə seçilən Məhərrəm Hümbətov 1976-cı ildə Vədi RİK sədrinin müavini təyin olunur. Məhərrəm müəllim ötən əsrin 70-ci illərindən başlayaraq, Vədi rayonunda seçilən azərbaycanlı rəhbər kadrlardan olmuşdur. 1980-ci ilin yanvarında Məhərrəm Hümbətov Xalisa kənd kolxozunun sədri seçilir. Mahalın tanınmış şəxsiyyətlərindən olan Yaqub Qasımov isə onunla eyni vaxtda partkom seçilir.

Bu sətirlərin müəllifi isə o vaxtlar kəndin azad komsomol katibi idi. Hadisələr yaxşı xatirimdədir. Həmin illərdə kəndin iqtisadi vəziyyəti o qədər də ürəkaçan deyildi. Kolxozçuların hər əmək gününə cəmisi 30-35 qəpik (Sovet pulu ilə) pul bölünürdü. Məhərrəm müəllimin kolxoza rəhbərlik etdiyi 8 il müddətində isə bu pul bölgüsü təqribən 6 dəfə artdı. O, həmişə zəhmətkeş insanın mənafeyini qoruyan rəhbər olmuşdur. Heç vaxt, heç kimlə qarşıdurma yaratmaz, hamını səbrlə, təmkinlə dinləməyi bacarar, onlara imkan daxilində əlindən gələn köməyi edərdi.

Məlum 1988-ci il hadisələri zamanı rayonun millətçilərinin “qaraladığı” azərbaycanlı rəhbərlərdən biri də Məhərrəm müəllim olmuşdur. Lakin er-

Kəndimiz – dərdimiz

mənilərin heç bir hədəsi, təhdidi onu qorxutmamışdır. Son hadisələr zamanı respublikanın rəhbərlərinin də iştirak etdiyi rayon miqyaslı tədbir zamanı o, çəkinmədən öz sözünü də demişdir.

1988-ci ilin may ayında Tərtər rayonunun Bəyim sarov kəndinə köçmüşdür. Məhərrəm müəllim 1988-ci ilin dekabr ayında, Qərbi Azərbaycanın müxtəlif bölgələrindən köçərək məskunlaşdıqları Bəyim sarov kəndinin kolxoz sədri seçilmişdir. O, bu vəzifədə 1991-ci ilədək işləmişdir. M.Hümbətov 1991-ci ildə Bakıya köçür, həmin ilin noyabr ayında Bakı şəhəri Bitki Mühafizəsi Karantin İdarəsinin mütəxəssisi təyin olunur və bugüneydək həmin vəzifədə çalışır.

Məhərrəm Hümbətov 2006-cı ildə Bakı şəhərində vəfat etmişdir.

1988-ci İLİN AĞIR GÜNLƏRİ

Ötən əsrin 80-ci illərində kəndimizin camaatı rahat, şən, qayğısız günlərini yaşayırdılar. Geniş, abad küçələri olan Xalisada kəndə yaraşlıq verən yeni yaşayış binaları tikilirdi. Zəhmətkeş əhalinin rifahı günbəgün yaxşılaşırdı. Onlar müxtəlif markalı yüngül minik maşınları alır, oğul evləndirir, qız köçürürdülər. Kəndimizin Əyricə yaylağında yurd yeri vardı. Hər il yüzlərlə ailə yay aylarında Əyricə, Kolanlı, Məngük yaylaqlarında istirahət edirdilər. Qış damına girəndə tək-tək ailə olardı ki, qovurmalıq etməmiş olsun. Barlı-bərəkətli torpağımızın məhsullarından ləvin-ləvin mürəbbələr bişirilər, turşular qoyulardı. Qonum-qonşu yığışlıq bir-birinə bir neçə tayın unundan uzun lavaş yapardılar. Quru lavaşları iri kibrit qutularına yığardılar ki, təmiz qalsın. Kəndimizdə hər evin yandamısı var idi. Hamı da sabit temperatur saxlayan bu yandamılarına ağ üzümün, haçabaşın, milaxın, kişmişinin, bir də bu gün lap çox xəstələnəndə, canımız ağrıyanda yadımıza düşən payız armudunun yüzlərlə asmasını asardı. Mal-heyvan saxlayan camaatımızın südü, qatığı, pendiri özündən olardı.

Xalisahılar qayğısız günlərini yaşayırdılar

Son illər kənd cavanlarına torpaq sahələri paylanmışdı. Qısa bir vaxtda illərlə dar gün üçün ehtiyat yığan soydaşlarımız özlərinə yeni, yaraşlıq evlər tikdilər.

Müxtəlif istirahət ocaqlarına, sanatoriyalara gə-

dənlərin sayı ilbəl artırdı. Bu işə əhalinin maddi durumunun yaxşılığından xəbər verirdi.

Hər il onlarla gənc müxtəlif ali və orta ixtisas məktəblərinə qəbul olurdular.

Xalisa ömrünün ən gözəl günlərini yaşayırdı. Lakin...

1988-ci ilin fevral ayından başlayaraq, Qərbi Azərbaycanda yaşayan yüz minlərlə digər soydaşımız kimi, Xalisa camaatının da nizamı pozulmağa başladı.

Sözügədən illərdə Dağlıq Qarabağda yaşayan ermənilər hüquqlarının pozulduğunu, sıxışdırıldıqlarını bəhanə gətirərək Ermənistanı “qatılmaq” istədiklərini bildirdilər. Ermənistanın kütləvi informasiya vasitələri hər gün yeni-yeni yalanlar uydurmağa və bunu min bir vasitə ilə camaata çatdırmağa başladı. Bütün “Ermənistan”ı mitinqlər dalğası bürüdü. 1988-ci il martın 26-da M.S.Qorbaçov əsəbləri tarıma gətirən, aranı qızışdıran çıxış etdi.

Sevincimiz, kəndərimiz bir idi

Əvvəlcədən yazılmış ssenari əsasında, çıxışdan bir gün sonra Qafandakı fitnəkarlıq törədildi. Bunun ardınca isə Azərbaycanda emosiyaları qızışdırmaq üçün Sumqayıt hadisəsi törədildi. Elə bu hadisədən sonra Qərbi Azərbaycanda yaşayan yüz

minlərlə soydaşımızın həyatında faciələrlə dolu yeni mərhələ başladı.

Ermənilər kəndlərə basqınlar etdilər, müqavimət göstərənə həbs edib qazamata saldılar. İqtisadi blokada getdikcə ciddi xarakter alırdı. Kəndlərə ərzaq malları göndərilmirdi. Camaatımıza xəstəxana, məişət xidməti tamamilə dayandırılmışdı. Haqsızlığa dözməyib etiraz edənə isə şaiyə yayan kimi susdururdular. Azərbaycanın həmin illərdəki rəhbərliyi qərbi azərbaycanlıların taleyinə tamamilə biganə idi. Ə.Vəzirov isə erməni ailələrinin Bakıya dönməsi münasibətilə camaatdan muştuluq istəyirdi. “Qanaqan” çağırışı ilə bütün “Ermənistanı” silkələyən “saqqallılar” tərəfindən gülləyə tutulan, öldürülən qardaş-bacılarımızın taleyi isə bütün müsbət milli hisslərdən uzaq olan Ə.Vəzirovu maraqlandırmırdı. Yerli əhali özünü müdafiə etməli olurdu.

Kəndimizə Avşar, Şiddi və Dəvəli kəndlərindən gələn yolların girəcəyində, ayrı-ayrı məhəllələrdə tonqallar qalanır, yalnız soyuq silahlara bel bağlayan xalisalılar səhərəcən keşikdə durur, qız-gəlini, uşağı düşmənin qəfil hücumundan qoruyurdular. Gündüzlər kolxozda işləyən zəhmətkeş camaatımız gecəni diri gözlü açır, namusuna, qeyrətinə keşik çəkirdi.

Kənddə yaşayan ermənilər də münasibətlərini tamamilə dəyişmişdilər. Düşmənçiliklərini hələlik ürəklərində gizli saxlayan bəzi erməni ailələri günahı “saqqallılar”da görürdülər. Sonrakı hadisələr isə təsdiq etdi ki, onların hamısı elə “bir bezin qıraqları” imiş.

Həmin ili yalnız təbiət öz səxavətini elimizdən əsirgəməmişdi. Meyvəni, tərəvəzi Ulu Tanrı iki-üç dəfə artıq vermişdi. Amma nə faydası?! Bol məhsul camaatın göz dağına çevrilmişdi - aparıb sata bilmirdilər. Bazara-dükana çıxmaq artıq təhlükəli idi. Məhsul qalıb qəhri-qəzzəb olurdu. Bu mənzərəyə baxanın qəlbi daşdan olmalıydı.

Vəziyyət isə get-gedə daha da ağırlaşdı. Millətçi erməni daşnakları yerli azərbaycanlıları doğma torpaqlarından tərptəmək üçün hər cür vasitəyə əl atır, yerli hakimiyyət orqanları onların şikayətlərinə məhəl qoymur, Azərbaycanın o vaxtkı qansız, dinsiz, imansız rəhbərliyi isə “ermənistanlı” sözünü eşitmək belə istəmirdi. Belə bir vəziyyəti görən Xalisa camaatı, Qərbi Azərbaycanın müxtəlif bölgələrindən olan soydaşlarımız kimi özlərini kimsəsiz, köməksiz gördülər. Əsilləri, kökləri min illər boyu qırılmaz tellərlə bağlı olduqları doğma ocaqlarını – Xalisa kəndini məcburi şəkildə bir-bir tərk etməli oldular. Ermənilərə də elə bu lazım idi.

Bir cəhəti qeyd etməyi lazım bilirəm ki, həmin illərdə kənd camaatının qəlbində Sovet hökumətinin gücünə hələ də inam var idi. Onlar fikirləşirdilər ki, dünyanın iki ən güclü dövlətindən biri olan Sovet hökuməti bu fitnəkar qazanı qaynadanları yerlərində oturdacaqdır. Ona görə də, hələ Moskvaya bel bağlayan soydaşlarımız çətin anda SSRİ-nin Türkiyə ilə sərhədinə yığışmışdılar. Həmin hadisənin iştirakçılarında İlyas Şahverdiyevin dedikləri:

– *Şovinst ermənilərin tez-tez kəndimizdə görünməsi, maşınlara bərkdən signal verərək küçələrdə şütüməsi, kənd mağazasına ərzaq mallarının verilməməsi, kənddən addımını kənara qoyan soydaşlarımızın təhqirə məruz qalması əhalini təngə gətirmişdi. Rayon rəhbərliyi isə bütün bunlara biganə idi. Kənd camaatı diqqəti cəlb etmək üçün, sözlərinin yuxarılarda eşidilməsi üçün kütləvi şəkildə Türkiyə ilə SSRİ arasındakı sərhəddə yerləşən zastavaya yürüş etdilər. Qısa vaxtda müvafiq ünvanlara xəbər verildi. Çox çəkmədi ki, bir hərbi vertolyot gəldi. Pilot vertolyotu camaatın lap başının üstünə endirdi. Naxır yolunun tozu-dumanı ətrafı bürüdü. Əhalini qəzəb bürümüşdü.*

Vertolyot uzaqlaşdı. Hərbçilərdən kimsə dedi ki, sabah günorta Şiddi zastavasında görüş olacaqdır, ora gələrsiniz. Həqiqətən də, səhəri günü rayonun Şiddi, Xalisa, Qaralar, Yengicə, Şirazlı kəndlərindən soydaşlarımız Şiddi zastavasına toplaşdılar. Moskvadan Polyakov adlı birisi, Vədi RPK-nın 2-ci katibi T.Danielyan və başqa tanımadığım adamlar da gəlmişdi. Onlar çıxışlarında bildirdilər ki, aranı qatanlar öz cəzasını alacaqlar, təhlükəsizlik üçün bütün tədbirlər görülcəkdir. Bu sözlərin hamısı camaatın başının altına yastıq qoymaq kimi bir şey imiş. Səhəri günü kəndə gələn “saqqallılar”ın sayı daha da artdı.

Sayca çox olan erməni daşnaklarının qətl və qarətləri qarşısında tab gətirməyib ümid yeri bildikləri Şimali Azərbaycana üz tutanları İrəvan-Bakı qatarına minməyə qoymurdular. Qapıları dəmir setkalarla örtülmüş vaqonlara əlavə əlisilahlı adamlar da qoymuşdular ki, canını götürüb qaçmaq istəyənlər minə bilməsinlər. Tək-tək minə bilənlərin isə İmişli şəhəri yaxınlığındakı Vətəgə dəmiryol stansiyasında qabaqlarını kəsir, kişiye, qadına, qocaya, uşağa, xəstəyə, sağlama fərq qoymadan vaqonlardan düşürür, yenidən erməni gülləsinə qurbanlıq göndərmək istəyirdilər - əlbəttə ki, ermənilərdən heç də geri qalmayan, damarlarında erməni qanı gəzdirən Ə.Vəzirovun göstərişi ilə. **Amma o, bir tarixi həqiqəti ya bilmirdi, ya da unutmuşdu ki, varlığı müddətində massaketlərə qan udduran, Əmir Teymurun nəvəsi Əbu-Bəkiri diz çökdürən, 20 ilə yaxın Rusiya kimi bir dövlətlə ölüm-dirim mübarizəsi aparan, erməni-daşnak hərbi birləşmələrini, onların nizami qoşunlarını darmadağın edən bir yurdun igid övladlarının intiqamı betər olur.**

Təzyiq, təhqir dairəsi daraldıqca Azərbaycana pənah gətirən xalisalılardan da sayı artırdı. 1988-ci ilin sonlarında təqribən 500 azərbaycanlı ailəsinin yaşadığı Xalisada cəmi 170 ev azərbaycanlı qalmışdı. Xalisanın və xalisalılardan ən ağır, ən faciəli, ən dözülməz günü isə noyabr ayının 30-u oldu.

Maqsudov Yusif Maqsud oğlu

*Xalisa kəndinin sonuncu azərbaycanlı kolxoz sədri
(1988-ci il, III - IX)*

1954-cü ilin mart ayında Xalisa kəndində anadan olmuşdur. 1963-cü ildə Bakıdakı 8 saylı orta məktəbin I sinfinə getmişdir (rus dilində). 1970-ci illərdə Dəvəli şəhərində orta məktəbin rus bölməsində oxumuşdur.

O, 1973-cü ildə orta məktəbi bitirəndən sonra iki il Xalisa kənd mədəniyyət evində işləmişdir.

Yusif Maqsudov 1974-cü ildə İrəvan Kənd Təsərrüfatı İnstitutunun zoobaytarlıq fakültəsinə daxil olmuşdur (qiyabi). Elə həmin ili hərbi xidmətə çağırılmışdır. O, 1974-76-cı illərdə Sovet Ordusu sıralarında qulluq etmişdir.

Hərbi xidmətdən qayıdandan sonra Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin Kirov adına qəsəbədəki tikinti trestində briqadir işləmişdir – 1978-ci ilin noyabrınadək.

Y.Maqsudov 1978-ci ilin noyabr ayında ixtisası üzrə işə - Xalisa kənd kolxozunun zootexniki təyin olunanda cəmi 24 yaşı var idi.

İşləyə-işləyə ali təhsilini davam etdirən, nəzəri biliklərini təsərrüfatda tətbiq etdikcə püxtələşən Yusif Maqsudov 1982-ci ildə ali məktəbi qurtaranda yüksək səviyyəli kənd təsərrüfatı mütəxəssisi idi. Onun yetişməsində mahalın hörmətli ağsaqqalı, təcrübəli rəhbər, uzun müddət müxtəlif vəzifələrdə çalışmış atası Maqsudov Maqsud Rza oğlunun məsləhətləri də böyük rol oynamışdır.

Yusif Maqsudov 1986-cı ilədək kənddə zootexnik işləmişdir. Bu illər ərzində maldarlıq, heyvandarlıq və quşçuluq sahəsində xeyli uğurlar qazanılmışdır. O, yaxşı işinə görə irəli çəkilməmiş, 1986-cı ildə Vedi RPK-nın təbliğat-təşkilat şöbəsinə təlimatçı təyin olunmuşdur. O, 1988-ci ilin mart ayında Xalisa kənd kolxozunun sədri seçilmişdir.

Yusif Maqsudov kolxoz sədri seçiləndə Xalisa kəndi heç də sakit günlərini yaşamırdı. Erməni fitnəkarlarının yaratdıqları Sumqayıt hadisələrindən cəmi bir ay keçmişdi. “Saqqallılar” siyasi atmosferə daha da gərginləşdirirdilər. Kənd camaatı doğma ocaqlarını məcburi şəkildə bir-bir tərk edirdi.

Belə bir vaxtda hələ də Sovet İttifaqının nüfuzuna, gücünə inamını itirməyən gənc sədr soydaşlarımıza hər cür qayğı göstərir, söhbətlər aparır,

onları ata yurduna daha möhkəm bağlamaq istəyirdi. Rayon rəhbərliyi yanında olan hörmətindən, hərbi qulluqda olarkən komandiri olmuş, 1988-ci ildə isə asayiş təmin etmək üçün “Ermənistan”a göndərilmiş ordu hissələrinin tərkibində rayona gələn mayor Viktor Pitalovun köməkliyi ilə kəndə ərzaq gətirdir. Kəndin dörd giriş yolunda tonqal qalayaraq səhərə-dək keşik çəkən həmkəndlilərimizin yanında olur. Lakin hadisələrin sonrakı inkişafı təsdiq etdi ki, bütün bu işlər vahid mərkəzdən idarə olunur. Yusif Maqsudov belə qənaətə gəlir ki, indi əsas məsələ məcburi getməli olan həmkəndlilərinə hər cür köməklik etməlidir. O, 320 qoyunu ucuz qiymətə kənd camaatına satdırır, kolxozun 120 min manat pulunu avans şəklində əhaliyə paylayır. Evlərini dəyişmək üçün müraciət edənlərin hamısını müvafiq sənədlərlə təmin edir və s.

Xalisa kənd kolxozunun sonuncu azərbaycanlı kolxoz sədri Yusif Maqsudov hamı kimi ata yurdunu məcburi tərk edib Bakıda məskunlaşır.

Yusif Maqsudov 1989-91-ci illərdə Bakı şəhəri, Nizami rayon MKTİ-də texniki-təchizat bazasının rəisi, 1991-94-cü illərdə Xızı rayonunun Sitalçay kənd kolxozunun sədri, 1994-97-ci illərdə Azəravtoyolun Dövlət Yol Fondunda aparıcı müfəttiş işləmişdir. 1997-ci ilin sentyabr ayından isə Azərbaycan Dövlət Torpaq və Xəritəçəkmə Komitəsinin Dövlət Yer Quruluşu Layihə İnstitutunun Həmkarlar Komitəsinin sədridir.

Yusif Maqsudov el qızı Rəhilə xanımla ailə qurmuşdur. Üç övlad böyüdüblər. Samir Azərbaycan Texniki Universitetinin avtomobil nəqliyyatının istismarı fakültəsini, Simuzər BDU-nun biologiya fakültəsini, Samirə Xarici Dillər İnstitutunu bitirmişdir.

XALISANIN SÜQUTU

“Türksüz Ermənistan” uğrunda aparılan avantürist kompaniyanın başçıları 1988-ci il noyabrın 25-də belə bir ultimatum verdilər ki, türklər “Ermənistan” ərazisini tərk etməlidirlər. “Saqqallılar” soydaşlarımızın qırğın və qətlərini təşkil etmək üçün “özünümüdafə” adlı quldur dəstələri yaratmışdılar.

Rayon rəhbərləri də kəndbəkənd gəzib deyirdilər ki, biz sizi həmin hərbi dəstələrdən qoruya bilməyəcəyik. Əslində isə işlərin hamısı vahid mərkəzdən idarə olunurdu. Sovet əsgərləri isə yuxarıların göstərişi ilə seyrçi mövqe tuturdular. Güllələnən, asılan, yaralanan qardaş-bacılarımızın harayı isə heç kimə, heç yana çatmırdı. Soydaşlarımız nəhəng ehtirasların və qeyrətsiz, korlanmış heysiyyətli rəhbərliyin əqidəsizliyinin, etinasızlığının qurbanı olmuşdular. Ta yaranımdan üzü bəri Oğuz türklərinin əzəli və ədəbi məskəni olmuş minlərlə yurd yerimizin ölümü-süqutu haqqında Moskvanın qalın məşin qapıları arxasında manqurtlarımızın iştirakilə hökm verilmişdi. Belə məkanlardan biri də Xalisa kəndi idi.

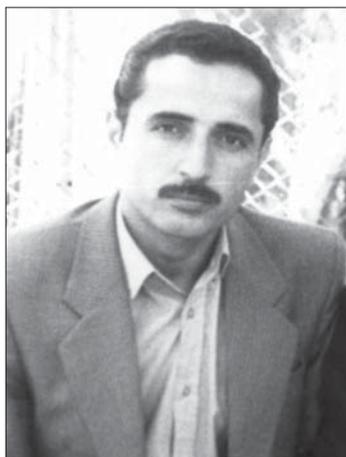
* * *

Xalisa kəndi ömrünün son səhərini qorxu və səksəkə içərisində açdı. Kənd camaatının qulağı səsdə idi. Gecəsi gündüzünə qarışan xalisalılar nə edəcəklərini bilmirdilər. Hər yerdən, hamıdan ümidi üzülən əhalinin gumanı göydə Allaha, yerdə özünə qalmışdı. Düz səkkiz ay blokadada yaşayan, onları həyatla bağlayan dörd giriş yolunun dördü də bağlanan Xalisa kəndinin hissləri də, dözümlü də, inadı da, inamı da son həddə çatmışdı...

1988-ci il noyabr ayının 30-da səhər tezdən Vedi RPK-nın I katibi O.Akopyan, RİK-in sədri Sarıbek Vartanyan, prokuror Adamyan, milis rəisi Akopyan, “Qarabağ” komitəsinin rayon üzrə rəhbəri, Anadolu əsilli Papoyan və digər vəzifəli şəxslər Xalisa kəndinə gəldilər. Onlar kəndin erməni əhalisi ilə görüşüb, kənddə hələ də 170 azərbaycanlı ailəsinin yaşadığını öyrəndilər. Onlar yerli ermənilərin müşayiəti ilə müsəlmanlar yaşayan evləri bir-bir gəzib dedilər ki, bu gün “saqqallılar” kəndə dolacaqlar. Yüngül, qiymətli nəyiniz varsa, götürüb çıxın. Sizi maşınlarla Naxçıvana aparacaqlar.

Bu bəd xəbər hamını sarsıtdı. İllərlə halal zəhmətləri, dişləri-dırnaqları ilə dar günləri üçün yığıqları əmanəti, bir də ən vacib bildiklərini götürüb,

uşaqlarının əllərindən yapışıb kəndə Avşar tərəfdən gələn yolun girəcəyində saxlanılan yük maşınlarının yanına getdilər. Çox çəkmədi ki, yüzə qədər yüngül maşınlarda 300-ə yaxın “saqqallı” kəndə doluşdu. Hadisələrin canlı şahidi, kolxozun kadrlar şöbəsinin müdiri işləmiş **Nəcəf Qasimov** həmin olayları belə xatırlayır:

– Neçə ay idi kəndimiz mühasirə şəraitində yaşayırdı. Giriş-çıxış yolları bağlanmışdı. Kənarə çıxmaq istəyənlər Şiddi zastavasına gedir, bir neçə nəfər pul yığıb komandirə verirdi. O da hərbi maşınlarla Türkiyə-SSRİ sərhəddinin içərişisiylə Sədərəyə göndərirdi. Bir neçə gün əvvəl Bakı ilə evini dəyişən qaynatam Hüseyn Hüseynov, ev əmlakını maşınla apararkən Artasat yaxınlığında ermənilər tərəfindən fiziki təzyiqa məruz qalmışdı. Vəziyyəti yaxşı deyildi. Noyabrın 30-da səhər tezdən iki nəfərlə şəxsi maşınıma minib Şiddi zastavasına getdik. İstəyirdik ki, Hüseyn müəllimi BTR-lə Sədərəyə çatdıraq. Lakin söhbətimizin heç bir nəticəsi olmadı. Səhər saat 10 olardı ki, geri döndük. Maşını idarənin qarışısına sürdüm. Orada xeyli adam gördüm. Dedilər ki, Avşar tərəfdən “saqqallılar” kəndə dolublar. Maşınla artıq neçə gün evlərimdə qaldığımız Calal əmimgilə (bibimin həyat yoldaşı) gəldik. Maşını onun qardaşı Cəmil Sadıqovun həyatında saxladım.

Bir azdan hamı kimi biz də kəndin yuxarısında - Niftalı dayıgilin evinin yanında saxlanılan yük maşınlarının yanına getdik. Rayonun rəhbərləri də orada idi. Calal əmi onların üstünə qışqıraraq dedi ki, siz görmürsünüzmü camaatın başına nə oyun açırlar? Niyə onların qarşısını almırsınız? “Rəhbərlər” heç nə demədən üzlərini yana çevirdilər. Maşınların yanında tanımadığımız xeyli saqqallı erməni var idi. Onlar qiymətli nə varsa, hamısını könüllü çıxarıb verməyimizi dedilər. Mənim üst-başımı axtardılar, dartıb üst pal-tarımı cırdılar, corabın içində gizlətdiyim 2000 manatlıq zayomu götürdülər. Üşüyürdüm. Sonralar Qarabağ uğrunda həlak olmuş Fəxrəddin Yusifov Xəlil oğlu əynindəki üst geyimlərdən birini mənə verdi. Camaatı açıq-aşkar soyub yük maşınlarına və lafetlərə mindirdilər.

Qonşularımızdan Cəlilov Hüsən Qələndər oğlu, Cəfərov Cahangir Qurban oğlu və Cəlilov Zülfüqar Nəsim oğlu müqavimət göstərdikləri üçün ermənilər tərəfindən fiziki və mənəvi təzyiqa məruz qaldılar. Faciə burasında idi ki, bütün bunlar rayon rəhbərlərinin və hələ dünənə qədər camaatın inanıb

etibar etdikləri, ümid bəslədikləri Sovet hökumətinin əli avtomatlı əsgərlərinin gözlərinin önündə baş verirdi. Bunlar kəndin girəcəyində yaradılan postda dayanan əsgərlər idi. Ermənilər öz aralarında danışirdilər ki, bunları (kənd camaatını) aparıb Şirəzli məktəbinə doldurub ya girov saxlamaq, ya da yandırmaq lazımdır. Köməksiz camaat vahimə içində idi.

Saat üç olardı. Bir də gördük ki, Avşar yolu ilə kəndə doğru hərbi maşınlar gəlir. “Saqqallılar” pərən-pərən düşdülər (sonralar aydın oldu ki, hamısı qurma imiş). Artıq gec idi, onsuz da onlar öz işlərini görmüşdülər.

Əsgərlərin köməyi ilə maşınımı Muşəğin həyatından çıxartdım. Götürə bildiklərimizi maşına yükləyib hərbiçilərin yaratdıqları kalona qoşuldum. Avşarla kəndimizin arasından yeni salınan magistral yola qədər bağların içərisində “saqqallılar” düzülmüşdülər. Onlar nalayiq sözlər deyir, söyüşlər söyür, daş atırdılar. Xalısahılarla dolu sonuncu maşın kəndi tərk edəndə axşam saat 6-ya qalırdı.

Hadisələrin şahidlərindən biri də Fəxrəddin Əsəd oğlu Əliyev olmuşdur. O, gizli və təhlükəli yollarla özünü Sədərək postuna çatdırmış, soydaşlarımızın təhlükə qarşısında qalmaları xəbərini onlara yetirmiş, nəticədə yüzlərlə soydaşımızın həyatını xilas etmişdir.

– 1988-ci il noyabr ayının 30-u, saat 11 olardı. Kəndə xəbər yayıldı ki, Naxçıvanın Əznəbürd kəndindən bir avtobus erməni gəlib. Onlar üz-gözlərini cıvaraq şivən qoparırdılar ki, guya onları türklər qovublar. Bu sözlər erməniləri daha da qızıqdırırdı. Az keçməmiş, bir də gördük ki, qonşu kəndlər olan Dəvəli və Avşar tərəfdən kəndə xeyli maşın doldu. Maşınlar köhnə məktəbin qabağına yığışdılar. Bu dəm bir qara “Volqa” maşını gəldi. İçindən hündürboylu, keçəl bir “saqqallı” çıxdı. Erməni dilində “başlayın” dedi. Gəlmələr kəndə doluşub əvvəlcədən nişanlanmış evlərə hücum etdilər. Talanda iştirak edənlər Bakı, Sumqayıt və başqa yerdən gələn ermənilər idi. Yerli ermənilər onlara bələdçilik edirdilər. Kənd camaatını üç yerdə – kəndin yuxarısında, təzə və köhnə məktəbin qarşısında soyub maşınlara mindirirdilər. Soydaşlarımızı bu qanlı faciədən qurtarmaq lazım idi. Yeganə çıxış yolu özümü 20 km məsafədə yerləşən Sədərəkə çatdırmaqda idi. Qərarımı qətiləşdirib özümü üzüm bağlarının arasına vurdum və Sarıbaba tərəfə üz tutdum. Avşar kəndinə gedən yolun kənarında, körpünün üstündə xeyli əli silahlı erməni var idi.

Sarıbaba dağının yanından axan kanalın ətrafı qamışlıq idi. Sınə-sinə kənala yaxınlaşdım. Kanalı birtəhər keçib asfalt yola yaxınlaşdım. Yolu keçib Sarıbaba dağına tərəf qaçdım. Dağın arxa tərəfinə keçmişdim ki, Dəvəli kəndi istiqamətindən iki erməninin mənə tərəf gəldiyini gördüm. Erməni dilində kimliyimi soruşdular. Dedim ki, Avşardanam, inəklərimizi axtarıram.

Bunu deyib, yaxınlıqda otlayan inəklərə tərəf getdim. Ermənilər inanıb uzaqlaşdılar. Bir azdan İrəvan-Naxçıvan avtomobil yolunun üstündə yerləşən avtobus dayanacağına çatdım. Avtobus bir saatdan sonra olacaqdı. Yubanmaq isə olmazdı. Bir hərbi ilə taksiyə minib yola düşdük. Saat 13.30-da Arazdəyəyə çatdıq. Sədarəyə necə gedəcəyimi düşündüm. “Cermuqbazaya” tərəf getdim. Çaxır zavodunun yanına çatanda, yanmış kürd evlərini qoruyan rus əsgərlərini gördüm. Məni saxladılar. Bir kürd qadını gördü. Ona Xalisadan olduğumu dedim. Bizim söhbət etdiyimizi görən əsgər getməyimə icazə verdi. Qadın mənə Sədarək postuna gedən kəsə yolu göstərdi. Qamışlığın içi ilə qaça-qaça gəlib əsgərlərin dayandığı yerə çatdım. Ermənilərin vəhşilikləri haqqında məlumat verdim. Ratsiya vasitəsilə Naxçıvan MSSR-in hərbi komendantı general Makaşova hadisə barədə xəbər verildi. Makaşovun əmri ilə iki tank və iki əsgər dolu avtobus xalisahıları xilas etmək üçün yola düşdü. Yarım saatdan sonra onlar artıq kəndə çatmışdılar.

Uzun müddət mexanizator işləmiş 72 yaşlı Allahverdi Ələkbərov:

– Noyabrın 30-da səhər tezdən qonşu Avşar kəndinə getdim ki, ailə üzvlərimizlə illərlə qazandığımız 4 min manatı əmanət kassasından çıxaram. Orada işləyən erməni yavaşca dedi ki, pulu çıxartma. Cavab verdim ki, niyə? O isə – sonra bilərsən, – dedi. Mən israrla pulumu alıb kəndimizə gedən yola çıxdım. Elə bu vaxt həmkəndlimiz Madoyan Valod maşınla gəldi. Yanımda saxladı. Minmək istəyəndə dedi ki, kəndə “saqqallılar” dolub, bəlkə getməyəsən?!

Mən necə getməyə bilərdim? Ailə, ev-eşik başsız idi. Elə həyəət girmişdim ki, bir dəstə tanımadığım erməni, yanlarında da qonşumuz olmuş Lerniqin oğlu həyəətə doluşdular. Dedilər ki, nə qədər pulun varsa, əlimiz dəyməmiş çıxart ver. Mən vermək istəmədim. Dedim ki, pulum yoxdur. Paltarlarımı dartışdırmağa, cırmağa başladılar. Plaşım cırıq-cırıq oldu. Pulun hamısını tapıb götürdülər. Özümüzü isə zorla yük maşınlarının yanına apardılar.

Uzun müddət xalisahıların sağlamlığının keşiyində duran Səttar Əliyev ailə üzvləri ilə bərabər, Kaxanov kanalının üstündəki su borusundan keçərək zastavaya pənah aparmışdır. Hadisəni olduğu kimi zastava rəisi Zevinə söyləyir. O da təcili Naxçıvan və Qıvrıqdakı hərbi hissələrlə bağlaşır, vəziyyəti təfəsilatı ilə çatdırır.

Ermənilər Telman Əsgərovun dörd min beş yüz manat pulunu, Adil Qurbanovun 8000 manat pulunu, həyat yoldaşının bəzək qızillərini, Məmməd Qasimovun 95 min manat pulunu (özü də prokuror Adamyanın gözünün qabağında), Səkinə Mahmudovanın 7 min manat pulunu, bəzək qızillərini, Maral Əsgərovanın 4 min manat pulunu, Cəmil Tağıyevin 22

min manat pulunu soyublar. Soydaşlarımızdan Canbaxış Əliyev, Rəxşəndə müəllimə, həyat yoldaşı İmamverdi Qurbanov, Surəddin Babayev, Xanım Əsgərova, Əsli Novruzova, Dilarə Əhmədova, Şirzad Səfərov və yüzlərlə başqa soydaşımız da erməni zorakılığına, soyğunçuluğuna məruz qalmışdılar.

Ermənilərin vəhşiliklərinə dözməyən kənd dəliqanlısı Elşad Hüseynov evlərindəki ov tüfənginə əl atır. Həyətlərinə doluşmuş onlarla talançını üzümlüyün içində əsir-yesir edir. Onun yalnız iki patronu olur. İkincini atandan sonra ermənilər onu mühasirəyə alır, balta ilə başından vurub yırır, arxa salıb diri-diri üstünü torpaqlayırlar.

Ermənilər gedəndən sonra kənd camaatı gəlib onu çıxarır.

Kəndin poçtalyonu olmuş, sakit təbiətli Həsən Mənsim oğlu Novruzov həmin günlərdən həyəcənsiz danışa bilmir:

– Noyabrın 30-da saat 11-ə qalmış bir dəstə erməni evimizə doldu. Otağımızın yuxarı başında hörmətli Heydər Əliyevin böyüdülmüş şəklini görəndə gözləri kəllələrinə çıxdı. Üstümə qışqırdılar, yaxamdan tutub silkələməyə başladılar:

– Sən bizim düşmənimizin şəklini böyütdürüb başının üstündən asırsan? Mən də cavabında:

– O, mənim rəhbərimdir, – dedim. Elə bu sözdən sonra oğlum Müslüm və mən fiziki təzyiqlərə, təhqirlərə məruz qaldıq. Evimizi axtarmağa başladılar. Yorğan-döşəyin içərisindən həmin vaxt polis orqanlarında işləyən kürəkənim Babayev Məhərrəmin xidməti tapançasının qoburunu tapdılar. Düşdülər üstümə ki, bəs tapançanın özü hamı? Kəndin partkomu Knyaz Saakyan dedi ki, onu yaxşı tanıyıram. Düz deyir, qobur yəznəsinə məxsusdur. Bundan sonra silah məsələsindən əl çəkdilər. Ancaq evimizin əşyalarını talan etməyə başladılar. Özümüzü isə köhnə məktəbin yanına gətirdilər. Hamı ilə bərabər, biz Xalisanı tərək etdik.

İllərlə qonşuluq etdiyimiz erməni qadını Diquş evimizdən xalçanı aparanda kürəkənim Babayev Məhərrəm görür. Soruşur ki, sən niyə belə edirsən? O isə kinayə ilə: – Siz qayıdıb gələndə verəcəm özünüzə, – deyir.

Dekabrın üçündə hərbi komendantın - generalın verdiyi kağızla kəndə gəldim. Evimizə girəndə dünya başıma hərləndi. Qonşu Mayisin gəlinləri, bir də bir Bakı ermənisini (bir neçə ay əvvəl o, evini dəyişmək üçün bizdə olmuşdu, lakin mən razılaşmamışdım) evimizin əşyalarını saf-çürük edir, dədələrinin malı kimi bölüşdürürdülər. Heç mənə məhəl qoymadılar. Küçəyə çıxdım. Hirsimdən ürəyim partlayırdı. Evini evimlə dəyişən erməni dedi ki, sənənin ev əşyalarını Mayisin, Hayronun, Setrakın ailəsi aparıb. İllər boyu ailəliklə iş-

Kəndimiz – dərdimiz

ləyib qurub-yaratdığımız mal-mülkdən yalnız bir servantın yiyəsi olduq. Allah bu zülmü qəbul eləməz.

* * *

Hörmətli həmkəndlim, həmdərdlim!

Həmin dəhşətli faciənin canlı şahidlərinin bir neçəsinin ürək yanğısı ilə dedikləri bu sözlərlə kifayətlənsək yaxşıdır. Çünki o sözləri eşitmək, yazıya çevirmək mənim üçün nə qədər çətindirsə, bilirəm ki, sənin üçün bir o qədər ağır və dözülməzdir.

Yalnız yaddaşlar üçün onu demək istəyirəm ki, doğma ata-baba yurdu-muza bizlərdən daha etibarlı çıxan keçənlərimizin ruhları dolaşan Xalisa kəndimiz 1988-ci il noyabrın 30-da axşam saat 6 radələrində – günəş qürub edən vaxtı süqut etdi.

Nə qədər ağır olsa, adı dəyişilən Xalisamız bu gün parça-parça olub yalnız qəlbimizdə yaşayır - hərəminizin qəlbində bir tikə, ürəyimiz tutan qədər. Hamımız birləşsək, bir olsaq, deməli, Xalisamız da bütöv olacaq, yox əgər...

Fikrimin ikinci hissəsini tamamlamaq istəmirəm, ona görə ki, mən dərdləri-sərləri, sevincləri, toyları-büsatları bir olan Xalisa camaatının birliyində, yekdilliyində, qarşılıqlı ehtiram və hörmətinə inanıram.

* * *

Qədim Şərq məsəlində deyilir ki, bu dünyada insana xoşbəxtlik gətirən dörd amil var:

- sevib-seçdiyini, sevildiyini bir şəxslə ailə qurmaq;*
- el içərisində başını uca edən övladın olması;*
- heç olmasa, bir nəfər həqiqi dostun olması;*
- dünyasını dəyişəndə doğulduğu torpağa tapşırılmaq.*

Dərdi dərdimdən, ağrısı ağrımdan, acısı acımdan olan oxucu, sonuncu – dördüncü amil nə məndə var...

**1988-ci il hadisələri zamanı Xalisa camaatının əlindən
əvəzi ödənilmədən alınan ictimai (kənd-kolxoz)
əmlakın siyahısı:**

Mal-qara üçün bina	8 ədəd
İribuynuzlu mal-qara	900 baş
Xırdabuynuzlu mal-qara	3000 baş
Donuz	350 baş
Toyuq	12000 baş
Üzüm bağı	180 ha
Meyvə bağı	90 ha
Kənd təsərrüfatı maşınları	40 ədəd
Avtomaşınlar	32 ədəd
Qaraj	1 ədəd
Taxıl anbarı	2 ədəd
Yanacaq anbarı	1 ədəd
Dəmirçi sexi	1 ədəd
Dülgərxana	1 ədəd
Artezian quyusu	6 ədəd
Su nasos stansiyası	4 ədəd
Enerji şəbəkəsi	6 ədəd
Dəyirman	1 ədəd
İdarə binası	1 ədəd
Məktəb	1 ədəd
Mədəniyyət evi	1 ədəd
Poçt	1 ədəd
Pavilyon	1 ədəd
Xəstəxana	1 ədəd
Uşaq bağçası	1 ədəd
Mağaza	1 ədəd
Yeməcxana	1 ədəd
Hamam	1 ədəd

Hüseynov Hüseyn Bəbir oğlu

1939-cu il fevralın 2-də anadan olmuşdur. 1962-ci ildə APİ-ni bitirib. Maştağa qəsəbəsindəki 15 sayılı internat məktəbdə, sonra 246 sayılı məktəbdə müəllim işləmişdir. Ata yurduna qayıtdıqdan sonra Vedibasar mahalının Dəvəli kəndində müəllim işləyib.

1970-ci ilin sentyabrından ta 1988-ci ilə qədər Xalisa kənd orta məktəbində müəllim işləmişdir. Bakıya köçəndən sonra, 1989-cu ilin sentyabrından 1992-ci ilin may ayına qədər Xətai rayonundakı 63 sayılı məktəbdə müəllim işləmişdir. 1992-ci il mayın 16-da Moskva xəstəxanasında vəfat etmişdir.

FACİƏ QURBANI

Hadisələri Hüseyn müəllimin həyat yoldaşı

Sima Hüseynova danışır

1988-ci ilin noyabr ayında Vədi rayonunun Xalisa kəndində baş verən müdhiş hadisələri xatırlamaq (heç vaxt yaddan çıxmır) çox çətindir.

1988-ci ilin sentyabr ayında Vedibasarda müharibə vəziyyəti yaranmışdı. Qorxu içərisində yaşayırdıq. Rayonun müxtəlif yerlərində azərbaycanlılara qarşı cinayət xarakterli işlər törədilirdi. Bəzi ailələr məcburi Azərbaycana köçüb gəlmişdi, köç işə davam edirdi.

1988-ci il noyabrın 23-də 150 kv.metr sahəsi olan mülkümüzü, geniş meyvə bağımızı erməniyə verdik. Köçümüz yola düşdü. Biz isə kənddəki yaxın qohumumuz Calal Sadıqovgilə yığışdıq. Amma bilmirdik ki, tale bizim üçün başqa “hədiyyə” hazırlayır.

Evin əşyalarını sürücüsü rus olan tanışın maşınına yüklədik, maşın yola düşdü. Özümüz isə iki gündən sonra minik maşını ilə getməli idik. Tam arxayın idik ki, səhər tezdən Hüseyn müəllim Bakıda olacaq. Amma Bakıdan heç bir xəbər yox idi. Çox narahat idik. Axşamüstü qonaq qaldığımız evə zəng gəldi. Dəstəyi götürdüm, qulaqlarıma inana bilmədim. “Öz evimizdən” zəng gəldi: “Hüseyn müəllim buradadır”. Səs kəsildi. Dəhşətə bax. Öz əllərlə tikdiyin evdə səni dustaq kimi saxlayırlar.

Həmin axşam xəbər tutduq ki, köçümüzü dağıdıb, Hüseyn müəllimi də vəhşicəsinə döyüblər. Erməni ilə dəyişdiyimiz evdə dustaq kimi saxlayırlar.

Axşam idi. Qonşulardan biri qaça-qaça gəlib xəbər verdi ki, Hüseyn müəllim gəlir.

O, səndirləyə-səndirləyə həyəətə daxil oldu. Taqəti yox idi. Huşunu itirdi. Ağır yaralı idi. Qulaqlarının içi laxtalanmış qan idi, üst-başı cırılmışdı. Sinəsini tutmuşdu. Bir neçə gün həkimsiz, dərmansız qaldı. Ağrılardan səhərə qədər yata bilmirdi. Xeyirxah insanlar xalq təbabəti ilə onu müalicə edirdilər.

Özünə gəldikdən sonra aram-aram danışmağa başladı:

– Artəşatı keçəndən sonra əli avtomatlı “saqqallılar” məşını saxladılar. Səndələrimi məşından çıxartdılar. Türk olduğumu bilən kimi döyməyə başladılar. Dəmirlə, təpiklə vururdular. Milis nəfəri əlindəki dəyənəklə döş qəfəsinə vurdu, huşumu itirdim. Başıma təpik ilişdirdilər. Qulaqlarımdan qan fışqırdı. Tez-tez huşumu itirirdim. Özümə gələndə yenidən zərbələrə məruz qalırdım. Hündür bir ocaq yanırdı. Başımdan və ayağımdan tutub məni ocağa atmaq istəyəndə tanış bir erməni onlara yalvardı ki, öldürməyin (həmin erməninin ailəsi hələ Bakıda idi). Məni Artəşat xəstəxanasına gətirdilər. Həkimlər azərbaycanlı olduğumu bilib yaxına buraxmadılar. Tanış erməni yenidən məni məşına mindirib “öz evimə” gətirdi. Ondan sonra ailəmə xəbər verdilər...

Bir neçə gün keçdi. 1988-ci il noyabrın 30-da erməni quldurları kəndə daxil oldular. Onların vəhşilikləri həddi aşmışdı. Adamları yük məşınlarına doldurdular. Çox çətinliklə də olsa, Naxçıvana gəldik, oradan bizi Bakıya yola saldılar. Bakıya çatan kimi “Təcili yardım” Hüseyn müəllimi birbaşa xəstəxanaya apardı. Yaralar öz işini görmüşdü. Bir neçə il müalicə aldı. 63 saylı məktəbdə müəllim kimi fəaliyyət göstərdi. 1992-ci ildə Moskvada uzun sürən xəstəlikdən sonra vəfat etdi.

Onun yeganə arzusu bir daha doğma torpağa getmək, yaylaqları görmək, bulaqlarının buz suyundan içmək və nər kimi dayanan dağlara baxmaq idi. Amma...

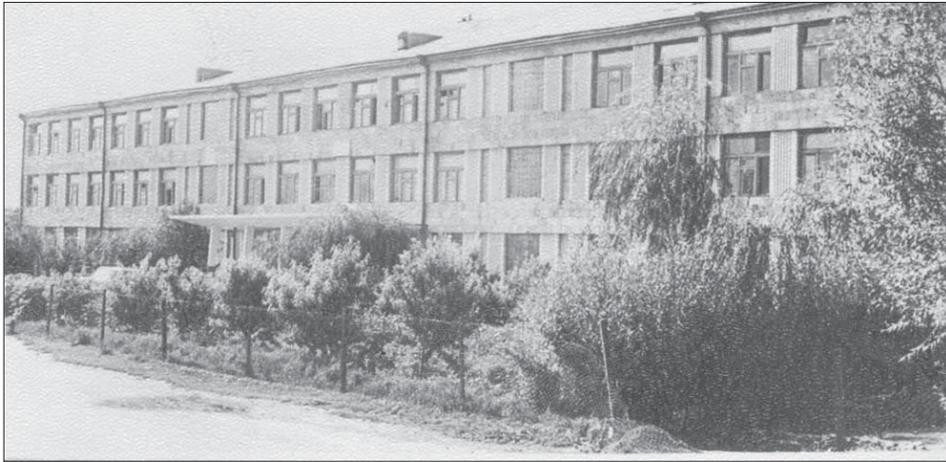
**XALISA KƏND KOLXOZUNA
RƏHBƏRLİK EDƏNLƏRİN SİYAHISI**

1. Heydərov Xudamədəd Məşədi Məhəmməd oğlu (1930-1934)
2. Petrosyan Martiros (1934-1938)
3. Xaçaturyan Qrikor (Avşar kəndi) (1938)
4. Atayev Bilal (Şıxlar kəndi) (1939)
5. Fətiyev Musa (Alməmməd kəndi) (1939-1940)
6. Tağıyev Əli Əsədulla oğlu (1940-1941)
7. Vəliyev Əli Usub oğlu (1941-1942)
8. Heydərov Almədəd Məşədi Məhəmməd oğlu (1942-1944)
9. Həməzəyev Cəlil (Böyük Vedi kəndi) (1944-1946)
10. Mənsimov Hüseynəli (Avşar kəndi) (1947.I-1947.X)
11. Maqsudov Maqsud Rza oğlu (1947.X-1949.II)
12. Orucov Əli (Avşar kəndi) (1949.II-1949.XII)
13. 1949.XII-1953.XII tarixdə Xalisa kənd kolxozu
Avşar kəndinə birləşdirilir. Məmmədov İbrahim
Allahverdi oğlu sədr müavini kimi Xalisa
kəndinə rəhbərlik edir.
14. Məmmədov İbrahim Allahverdi oğlu (1954.I-1956.II)
15. Maqsudov Maqsud Rza oğlu (1956.II-1966.I)
16. Qasimov Yaqub Mirhəmid ağa oğlu (1966.II-1969.I)
17. Vartanyan Rafiq (Dəvəli kəndi) (1969.II-1972.XII)
18. Xaçaturyan Ohanes (Avşar kəndi) (1973.I-1976.I)
19. Kərimov Hüseyn Paşa oğlu (1976.I-1980)
20. Hübətov Məhərrəm Təvəkkül oğlu (Qaralar kəndi) (1980-1988.V)
21. Maqsudov Yusif Maqsud oğlu (1988.V-1988.IX)

II hissə

Xalisa kəndində

təhsil

YARANMA TARİXİ VƏ İNKİŞAF YOLU

Vedibasara mahalında da əvvəllər camaat uşaqlarını kəndlərdə fəaliyyət göstərən mollaxanalarda oxutmuşlar. XIX əsrin sonlarına yaxın mahalın imkanlı və uzaqgörən adamları içərisində dünyəvi elmlərə maraq artdığından, onlar övladlarını Rusiya və Avropa məktəblərində də oxumağa göndərirlər.

Böyük Vədi kəndi Vedibasara mahalının demək olar ki, bütün kəndlərinin maariflənməsində əsas aparıcı rol oynamışdır. Mahalda ilk yeni tipli məktəb də 1883-cü il sentyabrın 19-da Böyük Vədidə, Vədi nahiyəsinin o vaxtkı qlavası Ağa Süleymanovun (O, evini məktəb üçün vermiş, özü isə qardaşigilə köçərək onlarda yaşamışdır) evində açılmışdır. Bu ikisınıfli məktəbdə şəriət, ana dili, rus dili, hesab, coğrafiya, tarix, ədəbiyyat və rəsm tədris olunmuşdur. Bu məktəbin məzunları İrəvan gimnaziyasında, İrəvan və Qori seminariyalarında təhsillərini davam etdirirdilər. Təhsillərini başa vuran məzunların bir qismi müxtəlif sahələrdə çalışmağa getsələr də, bir qismi doğma Vedibasara dönmüş, qeyrətli Vədi bəylərinin, daha dəqiq desək, Abbasqulu bəy Şadlinskiyin torpağında öz vəsaiti ilə Böyük Vədinin içində tikilən ikimərtəbəli yeni məktəbdə müəllimlik etmiş, sadə zəhmət adamlarının övladlarına savad öyrətmişlər. Bu məktəbin, məktəbdə dərs deyən müəllimlərin hörməti və nüfuzu ətraf kəndlərdə, o cümlədən, 1916-cı ildə 1200-ə yaxın əhalisi olan Xalisa kəndinin camaatına da müsbət təsir etmiş, kəndin ağsaqqalları, açıq, mütərəqqi dünyagörüşlü şəxsləri arasında yeni məktəbə marağı artırmışdır. Bütün mahalda böyük hörmət və nüfuz sahibi olan, səkkiz il Nəcəfdə ali dini təhsil almış Şeyx Qurban, kəndin 12 il kattası işləmiş Allahverdi Məmməd oğlu, Kərbəlayi Məhəmməd, Məşədi Məhəmməd, Məmmədətağı Əli oğlu, Mirqasım ağa, Hüseyinalı Haqverdi oğlu, Mayıl kişi və başqaları Xalisa kəndində də yeni tipli məktəbin açılması üçün hazırlıq işləri görürlər. Lakin erməni-müsəlman davasının yeni dalğası onlara bu işlərini həyata keçirməyə imkan vermir. Mühəribə kənd camaatını pərən-pərən salır. 1922-ci ildə onlardan cəmi 311 nəfəri Xalisaya qayıda bilir.

İndiki “Ermənistan”da Sovet hökuməti qurulduqdan sonra sakitlik yaranır. Yerli camaat yavaş-yavaş, çətinliklə də olsa özünə ev-əşik tikir, güzəran düzəldir, mühəribənin yaralarını unutmağa çalışır. Kənd uşaqlarının yeni məktəblərdə oxumaq məsələsi təqribən doqquz ildən sonra yəni gəndəmə gəlir. Həmin dövrdə mahalın Böyük Vədi, Avşar, Şirazlı, Çimən, Kolanlı, Dəvəli, Qaraxaç və başqa kəndlərində yeni tipli məktəblər

fəaliyyət göstərirdi. Nəhayət, 1925-ci ildə Xalisa kəndindən pullu Məşədi Məhəmməd adlı imkanlı olduğu qədər də xeyirxah bir şəxsın evində ibtidai məktəb açılır. Məktəbin ilk müəllimi isə Böyük Vedidən Səfəralı Məmmədov olmuşdur. Bu böyük binanın bir tərəfi də maqazin imiş. İki otaqdan ibarət olan bu məktəb kəndin **Aşağı** və ya **Çuxur məhlə** deyilən ərazisində, köhnə məscidin yanında yerləşirdi. Sonralar kəndin ictimai və sosial həyatında mühüm rol oynayan şəxslərdən İbrahim Allahverdi oğlu Məmmədov, Əli və Soltan Bayramov qardaşları, Əli Usub oğlu Vəliyev, Salman Fərəc oğlu Nəsirov, İbrahim Məstan oğlu və başqaları bu məktəbə ilk dəfə təhsil almağa gələnələr olmuşlar.

1931-32-ci tədris ilində ibtidai təhsili başa vuranlar qonşu Avşar, Şirazlı və Çimən kəndlərindəki yeddiillik və orta məktəblərdə təhsillərini davam etdirməyə getmişlər. Xalisa kənd ibtidai məktəbinə yeni şagirdlər qəbul olunur: İbrahim Abbasov, Əhməd Rzayev, Allahverdi Qurbanov, İmran Yusifov, Yaqub Qasimov, Yunis Məhərrəmov, Səfər Məhərrəmov, Vəli Məmmədov, Əvəz Məmmədov, İbrahim Yusifov, Musa Mehdiyev, Ələşrəf Ələkbərov və başqaları. Qocaman müəllim, əmək veteranı Vəli Abbas oğlu Məmmədov həmin günləri belə xatırlayır:

– Dörd sinfin şagirdi (I-IV) eyni otaqda oxuyurdular. Stolların bir tərəfində I-II sinfin, o biri tərəfində isə III-IV sinfin şagirdləri otururdu. Hamımıza da eyni müəllim - Böyük Vədi kəndindən Səfəralı müəllim dərslər deyirdi. Səfəralı müəllim həm məktəbin müdiri idi, həm də yeganə müəllimi. O, əvvəlcə kəndin hörmətli ağsaqqallarından Cabbar oğlu Musanın, sonralar isə Məmmədağa Əli oğlunun evində yaşamışdır.

Biz 3-cü sinfi bitirənə qədər həmin məktəbdə oxumuşuq. 1934-cü ildə kəndin ortasında 4-5 otaqlı yeni məktəb binası tikildi. Sonralar həmin məktəb camaat içərisində “Köhnə məktəb” adı ilə tanınırdı.

1934-35-ci tədris ilində Xalisa kənd məktəbi yeddiillik məktəbə çevrildi. Biz IV sinfi - ibtidai məktəbin son sinfini təzə məktəbdə bitirdik. Yeddiillik təhsilimizi isə 1938-39-cu tədris ilində başa vurmumuşuq.

Ötən əsrin 30-cu illərində Xalisa kənd yeddiillik məktəbində dərslər deyən müəllimlərin böyük əksəriyyəti qonşu kəndlərdən olmuşlar. 1936-cı ildə Şiddi kəndindən Xanlar Cəlilov (sonralar o, II Cahən müharibəsinə getmiş, həlak olmuşdur), Hacı müəllim, Taytan kəndindən Zeynal müəllim, Goravandan Yusif Əliyev, İbad müəllim, Avşardan Əli İbrahimov, Həsən Məmmədov, Böyük Vedidən Əhməd müəllim, Şirazlıdan Əsəd Səfərov, Qaralardan İbrahim Qarayev Xalisa məktəbində dərslər deyir, yerli gənc müəllim kadrların hazırlanmasında biliklərini əsirgəmirlər. Çəkilən zəhmət öz

bəhrəsini verməyə başlayır. Belə ki, əvvəlcə Tiflisdə ikiillik hüquqşünaslar məktəbini, sonra İrəvan Dövlət Universitetinin hüquq fakültəsini bitirən Almədəd Məşədi Məhəmməd oğlu Heydərov Basarkeçər, Vedi və Qarabağlar rayonlarının xalq hakimi olur, Bakıdakı Ali Türk Kommunist Kənd Təsərrüfatı İnstitutunun hüquqşünaslar fakültəsini bitirən Əli Kalbameydan oğlu Bayramov Basarkeçər rayonunda xalq hakimi, sonra isə İrəvanda respublika prokurorluğunun müstəntiqi işləyir.

Bu illərdə yaşlı nəsil arasında da savadsızlığın aradan götürülməsi üçün xüsusi kurslar açılır. Kənddə savadsızlıq ləğv olunur, yerli gənc, savadlı kadrlar yetişməyə başlayır.

Xalisa kənd məktəbinə 1935-1937-ci illərdə Şərurdan Heydər Əliyev, 1937-38-ci tədris ilində Böyük Vedidən Bilman Şadlinski, 1938-1939-cu illərdə Goravandan Adil Əkbərov, 1940-41-ci illərdə isə Taytan kəndindən Heydər Hüseyinov rəhbərlik etmişlər.

1939-cu ilin sentyabr ayında isə Xalisa kənd yeddiillik məktəbinə ilk dəfə olaraq yerli kadr - Əli Kalbameydan oğlu Bayramov direktor təyin olunmuşdur. Olduqca savadlı, prinsipial, tələbkar, mətin əqidəli Əli Bayramov bu vəzifədə bir il işləyə bilir. 1941-ci ildə onu Vedi Rayon Xalq Maarifi Şöbəsinə inspektor təyin edirlər. Bir neçə aydan sonra isə II Cahan müharibəsinə aparırlar.

Bu illərdə Xalisa kəndində ilk yerli müəllim kadrları yetişir: Mirələsgər İbrahimov, İbrahim Məmmədov, İbrahim Abbasov, Əhməd Rzayev, Qasım Əsgərov və b.

II Cahan müharibəsinin başlanması ictimai sferanın bütün sahələri kimi təhsil sisteminə də öz ağır zərbəsini vurur. Müharibənin ilk günlərində müəllimlərin demək olar ki, hamısını ön cəbhəyə aparırlar. 1941-42-ci tədris ilində Qəmərlinin Yuva kəndindən birini məktəbin direktoru qoyurlar. 1942-43-cü illərdə isə Xalisa kənd məktəbinə Şərurdan Cəlal İsmayılov direktor təyin olunmuşdur. 1943-1944-cü illərdə Goravandan İman Əsgərov, 1944-cü ildə müharibədə yaralanaraq geri dönmən Mirələsgər İbrahimov məktəbə direktor təyin olunmuşdur. Müharibə illərində müəllimlərə olan ehtiyacı nəzərə alaraq, orta məktəbi bitirənlərə də müəllim işləməyə icazə verilir. Yaqub Qasimov, Yunis Məhərrəmov, Vəli Məmmədov, Avşar kəndindən Əziz Nəsrullayev, Məhərrəm Məmmədov, Ələşrəf Ələkbərov və başqa gənclər müəllim kimi fəaliyyətə başlayırlar. Vəli Məmmədov cəmisi bircə gün, özü də Şıxlar kəndində müəllim işləyə bilər. 1942-ci ildə onu da müharibəyə aparırlar. Vəli müəllim yalnız 1947-ci ildə evlərinə qayıdır.

Müharibə illərində məktəbimizdə dərs deyən müəllimlərdən biri də qonşu Avşar kəndindən Musa Həsənov olmuşdur. Filologiya elmləri namizədi Musa Həsənov bu gün ADPU-nun kafedra müdürüdür.

Müharibədən sonra kənddəki ağır iqtisadi vəziyyət kənd uşaqlarının elmə, təhsilə olan həvəsini heç də söndürməmişdir. Yarıac, yarıtox həyat sürən kənd camaatı gələcəyə inamla baxır, övladlarının nicat yolunu, parlaq gələcəyini elmdə, təhsildə görürlər. Müharibədən cəmi bir iki-il sonra kəndimizin onlarla gənci – İrəvandakı N.Nərimanov adına Türk Pedaqoji Texnikumuna daxil olur. Əvvəldə qeyd olunduğu kimi, 1948-ci il deportasiyası zamanı bu təhsil ocağı da Xanlar şəhərinə köçürülür. Onlardan bir çoxu təhsilini Xanlarda tamamlamalı olur. 1949-cu ildə Avşardan Həsən Məmmədov, 1950-ci ildə Qasım Əsgərov, 1951-ci ildə isə yenə də Avşar kəndindən Məmməd Fərzəliyev, 1951-1953-cü il tarixdə isə Yaqub Qasimov, 1953-54-cü illərdə Vəli Məmmədov, 1954-1955-ci tədris ilində isə deportasiyadan geri dönmən Mirələsgər İbrahimov məktəbimizin direktoru olmuşlar.

1955-ci ilin sentyabrından 1962-ci ilin avqustunadək Xalisa kənd yeddi-illik məktəbinə qonşu Şiddi kəndindən Oruc Sadıqov rəhbərlik etmişdir. Bu dövrdə şagirdlərin təlim-tərbiyəsi ilə məşğul olan Mirələsgər İbrahimov, Xudakərim Qasimov, Bayram Muradov, Heydərali Heydərov, Ələşraf Ələkbərov, Musa Əliyev, Hüseyn Kərimov (Allah onlara rəhmət eləsin!), Abdulla Qasimov, İsmayıl Qafarov, Ələkbər Əliyev, Vəli Məmmədov, Musa Mehdiyev və başqaları bu gün də keçmiş şagirdləri tərəfindən hörmətlə yad edirlər. 1962-63-cü illərdə isə Heydərali Nəcəf oğlu Heydərov məktəbimizin direktoru olmuşdur. 1963-1966-cı tədris ilində 8 illik məktəbə çevrilən məktəbimizə Böyük Vedidən Pənah Kərimov rəhbərlik edib. Həmin ili kəndimizdə axşam şöbəsində orta məktəb açılır. Olduqca ciddi və tələbkər olan Pənah müəllimin qıyqacı sərt baxışları gözlərimiz önündə, cingilti səsi isə bu gündə qulağımızdadır. Həmin dövrdə məktəbimizdə ingilis dili müəllimi işləyən Nazim Şadlinski (Böyük Vedi kəndindən) dərin biliyi, həlim xasiyyəti və mehriban davranışı ilə yadımızda qalmışdır. Pənah Kərimov məktəb direktoru kimi 1966-cı ilin avqust ayınadək işləmişdir.

1966-67-ci tədris ilində isə Xalisa kənd məktəbi orta təhsil müəssisəsinə çevrilir. Bu vaxta qədər Xalisa kənd səkkizillik məktəbini bitirən gənclər təhsillərini ya İrəvan şəhərindəki N.Nərimanov adına Türk Pedaqoji Texnikumunda, Kənd Təsərrüfatı Texnikumunda, ya Şərur rayonunun Dəmirçi kənd orta məktəbində, ya da qonşu Şirazlı və Şiddi kənd orta və ax-

Kəndimiz – dərdimiz

şam məktəblərində (1964-cü ildən isə Xalisa kəndində açılan axşam orta məktəbində) davam etdirirdilər. Onlar ali təhsil arxasınca isə İrəvan, Naxçıvan, Gəncə və Bakı şəhərlərinə gedirdilər. Eldar Məmmədov, Vidadi Məmmədov, Nizami Yusifov, Vaqif Nəsirov, Solmaz Maqsudova, Firu-

Pənah Kərimov və Nazim Şadlinski şagirdlərlə birlikdə

din Paşayev, Vaqif Heydərov, Hidayət İbrahimov, Mikayıl Əliyev, Səmayə Hətəmovə, Hüseyn Ələkbərov, Hilal Muradov, Mübariz Hüseynov, Aydın Cəfərov, Tahir Əliyev və başqaları əvvəlcə orta məktəbi, sonra isə ali məktəbi uğurla bitirərək istehsalatın, ictimai həyatımızın müxtəlif sahələrində çalışmağa başlamışlar. Rəhmətlik Əliyev Tahir Musa oğlu və Paşayev Firudin İmran oğlu orta məktəbi gümüş medalla bitirib (Şirazlı kəndində) ali məktəbə qəbul olmuşdular ki, bu da gənclərimizin elmdə qazandığı uğur kimi qeyd olunmalıdır.

Altmışınçı illərin ortalarından başlayaraq, kəndimizin əhalisi içərisində elmə, maarifə olan maraq daha da artır. Hər ali məktəbə qəbul olunanlar müsbət nümunə göstərirlər.

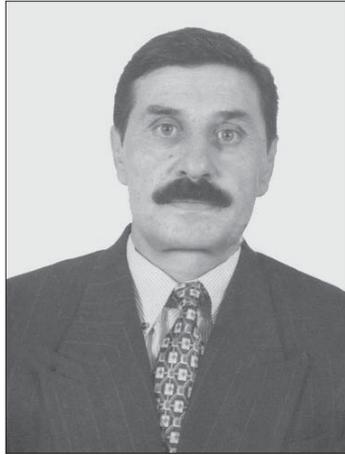
1964-cü ildə Xalisa kənd məktəbinə riyaziyyat müəllimi təyin olunmuş qonşu Şiddi kəndindən Oruc Abbasovun kəndimizin maarifçilik tarixində şərəfli yeri var. Onun gəlişi ilə şagirdlər arasında dəqiq elmlərə olan maraq durmadan artmağa başladı. Oruc müəllim həqiqi müəllim idi - güclü, dərin savadı var idi, ciddi xarakteri, tələbkarlığı, bildiyini ustalıqla, özü də

səxavətlə şagirdə öyrətmək qabiliyyəti qısa bir vaxtda onu hamının gözündə ucaltdı. Böyükliklikiçikli bütün kənd camaatı Oruc Abbasovun hörmətini saxlamağa başladı. Bu bir danılmaz həqiqətdir ki, Xalisa kənd orta məktəbində riyaziyyat elminə qarşı yaranan böyük maraq məhz Oruc müəllimin adı ilə bağlıdır. Xalisa kəndinin onlarla gənci riyazi savadı üçün Oruc müəllimə borcludur. Onun neçə-neçə yetirməsi bu gün istehsalatın müxtəlif sahələrində, elm və təhsil sahəsində uğurla çalışırlar. Müəlliminin zəhmətini itirməyən hər bir xalisalı gənc (o gənclərin çoxu artıq ömrünün orta dövrünü yaşayır) qəlbində Oruc Abbasov üçün hörmətdən yoğrulmuş əbədi bir abidə qoymuşdur.

Əliyev Tahir Musa oğlu

1966-1967-ci tədris ilinin ilk günündə - sentyabr ayının 1-də Xalisa kənd səkkizillik məktəbini bitirən şagirdlər IX sinfə öz doğma kəndlərində yeni yaranan orta məktəbdə getdilər. Kəndimizdə orta məktəbin yaranması təlimin keyfiyyətinə böyük təsir göstərdi.

**Heydərov Tahir
Heydər oğlu**

1967-1968-ci tədris ilində isə Xalisa kənd orta məktəbinin ilk buraxılışı oldu. Heydərov Tahir Heydər oğlu orta məktəbi gümüş medalla bitirib ali məktəbə qəbul oldu. Ali məktəbi uğurla bitirən Tahir Heydərov həyatının otuz ildən çoxunu Türkmənistan Respublikası ilə bağlamışdır. Hal-hazırda Bakıda yaşayır. Orta məktəbi onunla bərabər bitirən Vahid Yusifov, Çimnaz Maqsudova, Nurəddin Quliyev, Nəriman Məmmədov və başqaları da müxtəlif ali təhsil ocaqlarını bitirmişlər.

1966-1967-ci tədris ilinin əvvəlindən isə Xalisa kənd orta məktəbinə Avşar kəndindən Nəsrullayev Əziz Hüseyn oğlu rəhbərlik etməyə başladı.

XALİSA KƏND MƏKTƏBİNƏ RƏHBƏRLİK EDƏNLƏR

Məmmədov Səfəralı Hübət oğlu

(1925-1935-ci illərdə ibtidai məktəbin direktoru)

Ötən əsrin əvvəllərində Böyük Vedinin hörmətli simalarından biri də Molla Hübət Məmməd oğlu olmuşdur. İlk və yeganə övladı Səfəralı dünyaya gələndən bir neçə il sonra həyat yoldaşını itirir, oğlunun qayğısını təkbaşına çəkəsi olur. Ona ərəb və fars dillərini öyrədir, ilk dini təhsil verir.

Vedibasara mahalında yaşayan minlərlə digər ailələr kimi, Molla Hübətin də Əyricə yaylağında yurd yeri olmuşdur. Hər il yayda istirahət üçün ora gedərmişlər. 1914-cü ilin yayının son günlərində yaylaqdan köçünü gətirərkən Kotuz kəndinin yaxınlığına, Goravan çayının üstünə çatanda əhvalı qəflətən pisləşir. Doğma bacısı

oğlu Əli Kərim oğlu da bu vaxt onlarla birgə köç gətirmiş. Vəziyyəti get-gedə xarablaşan Molla Hübət bacısı oğluna deyir:

– Sən bilirsən ki, Səfəralı balamın sizdən başqa heç kimi yoxdur. Məndən sonra onu tək qoymayın. Nə qədər malım, mülküm qalıbsa, ona yiyəlik edin. Yeganə xahişim odur ki, Səfəralımı oxudun, qoy təhsilli olsun. Molla Hübət bu sözləri deyib gözlərini əbədi yumur. Onu Abbasqulu bəy Şadlinskiyin biçənəyinin yanında suya tutub Böyük Vediyə çatdırır və dəfn edirlər.

O gündən on bir yaşlı Səfəralının qayğıları ilə Əli Kərim oğlu məşğul olur. Dayısı Molla Hübətin isə sözlərini unutmur - Səfəralı oxuyur, məktəb bitirir və Vedibasara tanınmış ziyalılardan olur.

* * *

Səfəralı Hübət oğlu Məmmədov 1903-cü ildə Böyük Vedidə anadan olmuşdur. Ata mülkləri Böyük Vedinin mərkəzində olub. 1935-ci ildə həmin yerdə rayonun inzibati binaları tikildiyi üçün onlara Vedi çayının kənarında yeni torpaq sahəsi vermişlər. Anasını erkən itirmiş, tərbiyəsi ilə atası Molla Hübət məşğul olmuşdur. On bir yaşında ikən qəflətən atasını da itirir. Qayğısını yaxın qohumları çəkir.

Maarif fədaisi, Respublikanın Əməkdar müəllimi Bilas Heydər oğlu Şadlinski və onun əmisi oğlu Bilman Nəsrulla bəy oğlu Şadlinski ilə birlikdə 1912-ci ildə I sinfə gediblər. Mirzə Abdulla, İlya bəy Mahmudbəyov, Şəmdin müəllim, Mirzə Mustafa Qəmərinski, Seyfulla Süleymanov, Müseyib müəllim, Ağdam şəhərindən Əli Əzim oğlu İbrahimov onlara dərs demiş, mənəvi ataları olmuşlar.

Onlar 1918-ci ilin payızında həmin məktəbi uğurla bitirib İrəvan seminariyasına daxil olurlar. Lakin daşnak-quldur hökumətinin fitnəsi nəticəsində bütün Qərbi Azərbaycanda, o cümlədən İrəvanda, Vedibasarda da vəziyyət gərginləşir və onların hər üçü təhsil sənədi ala bilmirlər.

Yerli əhali Vedibasara mahalını məcburi tərkdə etdiyindən, Böyük Vedidəki məktəb də bağlanır. Yalnız əhali geri qayıdıandan bir il sonra – 1923-cü ildə Böyük Vedidə məktəb yenidən açılır və Qəmərli rayonunun Maarif şöbəsinin təbəçililiyinə verilir. Məktəbin müdiri Müseyib Mahmudbəyov təhsilli cavanları ətrafına toplayıb müəllimliyə başlayırlar. Əli Kərim oğlunun baldızı Mehriban Kərbəlayi İsa qızı ilə yenicə ailə quran Səfəralı Məmmədov da onlara qoşulur, müəllimlik fəaliyyətinə başlayır. İki ildən sonra isə onu Xalisa kəndində yenicə təşkil olunmuş ibtidai məktəbə müəllim-müdür təyin edirlər. S.Məmmədov 1930-cu ildə İrəvan Türk Pedagoji Texnikumunu bitirmişdir (qiyabi).

Səfəralı müəllim Xalisa kəndində on il müəllim işləyib. Onun 3-cü qızı Xalisada doğulmuşdur. Çox təəssüf ki, ötən əsrin otuzuncu illərinin əvvəllərində qızlarının üçü də qızılcaadan eyni gündə dünyalarını dəyişiblər. Səfəralı müəllimin 1935-ci ildə ilk oğul övladı – Əziz dünyaya gəlir. Onun yaş kağızında Xalisada doğulduğu yazılmışdır.

1934-cü ildə Xalisa kəndində yeddiillik məktəb açılır. Səfəralı müəllim bir il də bu məktəbdə işlədikdən sonra Qaralar kəndinə dəyişilir.

Bu gün Xalisa kəndinin yüzlərlə ali təhsillisi var. Elm, mədəniyyət, maarif sahəsində onlarla ziyalı çalışır. Bu maarif işığının ilk ocağını Xalisa kəndində məhz Səfəralı müəllim yandırmışdır. Bu gün yaşayan yaşlıların hansı ilə söhbət etdinsə, hamısı Səfəralı müəllimin adını ehtiramla çəkdi, onu hörmətlə yad etdi: – İlk müəllimimiz Böyük Vedidən Səfəralı müəllim olub, – dedilər. Tarix elmləri doktoru, professor Süleyman Məmmədovun da ilk müəllimi Səfəralı Məmmədov olmuşdur.

S.Məmmədov ömrünü övladlarımızın savadlanmasına həsr etmişdir. Onun Böyük Vedidə ata mülkü olsa da, ailəsini götürüb başqa kəndlərdə yaşayır, kirayənin qalır. Heç bir çətinlik onu yolundan döndərə bilmir. Diqqət yetirin, böyük oğlu Əziz (Allah rəhmət eləsin!) Xalisada, ortancıl oğlu Mübariz Qaralar kəndində, sonbeşik Hafiz isə Böyük Vedidə anadan

olublar. Sədaqətli, etibarlı həyat yoldaşı Mehriban xanım isə həmişə həyat yoldaşının bu xeyirxah, nəcib, vətənpərvər işlərindən daxili məmnunluq duymuş, onu alqışlamış, Səfəralı müəllimdən heç vaxt rahat həyat tərzini istəməmişdir.

Səfəralı müəllim deyildiyi kimi, 1935-ci ilin sentyabr ayından Qaralar kəndində müəllimlik fəaliyyətinə başlayır. O, Azərbaycan Qaçqınlar Cəmiyyətinin sədri işləyən Abbas Səfərovgildə kirayədə qalmışdır. Nizami Rayon Təhsil Şöbəsinin işçisi Məhərrəm Haqverdiyev və başqaları Səfəralı müəllimin şagirdləri olmuşlar.

1940-cı ildə keçmiş sinif yoldaşı Bilman Şadlinskini Böyük Vedidəki orta məktəbə direktor təyin edirlər. On beş il qonşu kəndlərdə müəllim işləyəndən sonra Səfəralı Məmmədov da doğma kəndlərinə qayıdır və orta məktəbdə müəllim işləməyə başlayır.

37 yaşlı Səfəralı müəllim Vedibasarin nüfuzlu, hörmətli ziyalılardan biri idi. Onu tanıyanların hamısı buna sevinirdi. Lap çox sevinən, onunla fəxr edən isə Əli Kərim oğlu idi. Çünki o, dayısı Molla Hübətə verdiyi sözə əməl etmişdi.

1941-ci ilin iyununda II Cahan müharibəsi başlayanda Səfəralı müəllim, Bilman müəllim müharibəyə ilk gedənlərdən olurlar. Hər ikisi də eyni cəbhədə döyüşür, hər ikisi də Mozdok ətrafında gedən döyüşlərdə həlak olurlar. Bu vaxt kiçik oğlu Hafizin cəmisi iki yaşı vardı.

Həyat yoldaşının ölümündən sonra evin bütün ağırlığı Mehriban xanımın üzərinə düşür. Uşaqlarını böyütməkdə, onlara təhsil verməkdə, evəşik yiyəsi etməkdə doğma qardaşı Əli Məmmədov yaxından köməklik edir. Həmin dövrdə Vedibasarin tanınmış ziyalılardan olan Əli müəllim bacısı oğlanlarına dayaq olmuşdur.

1948-50-ci illər deportasiyası zamanı Böyük Vedinin bir çox ailəsi məcburi ata-baba torpaqlarından çıxarırlar. Mehriban xanım ata ocağını heç cür tərək etməyə istəmir. Böyük oğlu Əzizi yanında saxlayır. Mübarizlə Hafizi oxumaq üçün köçürülərək Daşburunda məskunlaşan Əli Kərim oğluga göndərir. İki qardaş 1953-cü ilin ortalarında orada təhsil alırlar. Sonra isə Vediyə qayıdıb, təhsillərini Xalisa və Qaralar kəndlərində davam etdirirlər. Qardaşlar ali təhsil arxasınca Bakıya gəlirlər.

Böyük qardaş Əziz müəllim 1968-ci ilədək Böyük Vedidəki orta məktəbdə idman müəllimi işləmişdir. Həmin ili ata mülkünü sataraq anasını, ailəsini götürüb Bakıya köçmüşdür. Mehriban xanım 1972-ci ildə rəhmətə getmişdir. Mir Mövsüm ağanın qəbiristanlığında dəfn olunub. Adını nəvələrindən biri yaşadır.

Şadlinski Bilman Nəsrulla bəy oğlu

(1937-1938-ci illərdə yeddiillik məktəbin direktoru)

Bilman Şadlinski Vedibasər mahalında zəngin qəhrəmanlıq tarixi olan məşhur Şadlinski-lər nəslinin övladlarından biridir. Atası Mirzə Nəsrulla bəy Şadlinski Vedibasərin müdafiəsi üçün ilk gündən silaha əl atanlardan biri olmuşdur. Vedibasər Komitəsinin on bir üzvündən biri və bu komitənin Şərurda yerləşən həbsxanasının rəisi olmuşdur. Nəsrulla bəy 1923-24-cü illərdə Naxçıvan şəhərinin milis rəisi, 1925-26-cı illərdə isə Naxçıvan MSSR Məliyyə Komissarlığında məsul vəzifədə işləmişdir.

Mirzə Nəsrulla bəyin Gülnar adlı qadınla nigahından iki övladı olmuşdur: Bilman və Yunis.

Bilman Şadlinski 1907-ci ildə Böyük Vedidə anadan olmuşdur. İbtidai və yeddiillik təhsilini başa vurduqdan sonra İrəvan seminariyasında oxumuşdur. Daşnaklar hakimiyyətə gəldiyi üçün o, təhsilini yarımçıq qoyub Naxçıvanda məsul vəzifədə çalışan atasının yanına gedir və sahə müvəkkili vəzifəsinə təyin olunur.

Bilman müəllim təhsilini davam etdirmək üçün 1929-cu ildə Bakıya gəlir və rabfakda (fəhlə məktəbi) altı ay oxuyur. 1929-cu ilin sentyabrında Azərbaycan Kənd Təsərrüfatı İnstitutuna daxil olur. Bir il sonra həmin institutu Gəncə şəhərinə köçürürlər. Bilman Şadlinski 1932-ci ilin yayında ali təhsilini başa vurub alim-aqronom ixtisası qazansa da, müəllim işləməyi daha üstün tutur. 1932-ci ildə onu Göyçə mahalının Nərimanlı kəndinə məktəb direktoru təyin edirlər. O, bu vəzifədə 1937-ci ilin yayınadək işləyir. 1937-ci ilin sentyabrında doğma mahalına qayıdır və onu Xalisa kənd yeddiillik məktəbinə direktor təyin edirlər. Bilman müəllim bu vəzifədə bir

Kəndimiz – dərdimiz

il işləyir. 1938-ci ilin yayında isə Böyük Vedi kənd orta məktəbinə direktor təyin olunur. 1941-ci ilin iyun ayında II Cahan müharibəsi başlayanda hələ də direktor işləyən Bilman müəllimi müharibəyə aparırlar.

Leytenant rütbəsində Stavropol torpaqlarının müdafiəsində iştirak edən Bilman Şadlinski göstərdiyi igidliklərə görə “Qızıl ulduz” medalı ilə təltif olunmuşdur.

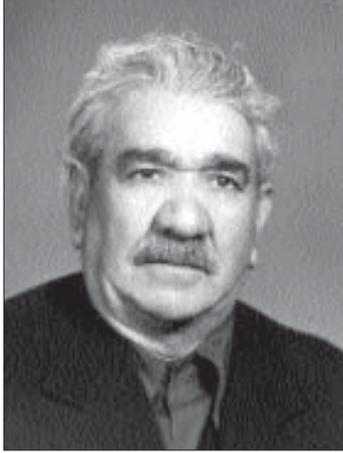
Bilman müəllim 1942-ci il dekabrın 17-də həlak olmuşdur.

Müharibədən əvvəl Abbasqulu bəyin qardaşı Bəhlul bəyin qızı Pəri xanımla ailə quran Bilman Şadlinskinin iki övladı olmuşdur: Elbrus və Sülhiyyə. Onların hər ikisi bu gün Bərdə şəhərində yaşayır, məktəblərin birində müəllim işləyirlər.

Pəri xanım həyat yoldaşını cəbhəyə yola salanda 27 yaşında olmuşdur. Saçlarının yarısını ağ, yarısını qara hörərək namusla, qeyrətlə övladlarını böyüdüb boya-başa çatdıran, bir neçə il bundan əvvəl dünyasını dəyişən Pəri xanım qız-gəlinlərə həmişə örnək kimi göstərilmişdir.

Əkbərov Adil Musa oğlu

(1938-1939-cu illərdə yeddiillik məktəbin direktoru)

Adil Əkbərov 1913-cü ildə Vedibasər mahalının Goravan kəndində anadan olmuşdur. Goravan kənd məktəbində təhsilini başa vurduqdan sonra İrəvan Türk Pedaqoji Texnikumunda təhsilini davam etdirmişdir. Texnikumu bitirəndən sonra mahalın bir neçə kəndində müəllimlik etmişdir. Övladlarımızın savadlanması onun həyat amalı olmuşdur. Ömrünü bu şərəfli, nəcib işə həsr edən Adil müəllim 1938-39-cu illərdə Xalisa kəndində, sonra isə qonşu Avşar kəndində məktəb direktoru işləmişdir.

1948-52-ci illər deportasiyası zamanı Qarabağa (1948-ci il) köçürülmüşdür. Bir il sonra isə Xanlar rayonunu özünə həmişəlik yaşayış yeri seçmişdir.

Gözəl insan, maarifpərvər Adil Əkbərov uzun müddət Xanlar şəhərindəki 3 saylı məktəbin direktoru, Hacıkənddəki pioner düşərgələrində təsərrüfat müdiri işləmişdir.

Adil müəllim 1981-ci ildə dünyasını dəyişmişdir.

Bayramov Əli Meydan oğlu

(1940-1941-ci illərdə yeddiillik məktəbin direktoru)

Əli Bayramov 1912-ci ildə Xalisa kəndində dünyaya gəlmişdir. Qardaşı Sultan ondan üç yaş böyük olmuşdur. Atası 1914-cü ildə rəhmətə gedib. Anası Zərnişan Bayramova bu iki uşağı çox çətinliklə böyütmüşdür. Həyat yoldaşı dünyasını dəyişəndən bir il sonra məlum 1915-ci il erməni-müsəlman qırğını başlayır. 1918-1920-ci illərdəki qaçqınlıq zamanı Zərnişan nənə də iki körpəsi ilə doğma ocağını tərk etməli olur. Onlar Araz çayını keçərək İrana gedir və bir müddət orada yaşayırlar. 1922-ci ilin yazında isə doğma ocaqlarına qayıdırlar. Ağır aclıq illəri bu ailəni də çətin sınaqlara salıb. 10-12 yaşında olan qardaşlar muzdurluq etmiş, qoyun-quzu otarmış, çörəkpulu qazanaraq analarına kömək etmişlər. 1925-ci ildə kənddə məktəb fəaliyyətə başlayanda onlar ilk şagirdlərdən olurlar. Əli Bayramov ibtidai təhsilini Xalisa kəndində alır, sonra isə Böyük Vedi kəndinə gedir və yeddiillik təhsilini orada başa vurur.

Əli Bayramov xaraktercə olduqca ciddi və dəqiq adam olmuşdur. Elmə, təhsilə böyük maraq göstərmişdir. Elə buna görədir ki, təhsilini artırmaq üçün Ə. Bayramov 1933-cü ildə Bakıya gəlir və Türk Ali Kommunist Kənd Təsərrüfatı İnstitutunun hüquq fakültəsinə daxil olur və oranı uğurla bitirir. O, rus, alman, erməni dillərini mükəmməl bilmişdir. Hüquq məktəbini bitirdikdən sonra Göyçə mahalının Basarkeçər rayonuna məhkəmə sədri seçilir. 1934-36-cı illərdə bu vəzifədə çalışır. Yaxın qohumlarından biri siyasi dustaq adı ilə həbs olunduğu üçün Əli Bayramov da işdən çıxarılır, partiya sıralarından kənarlaşdırılır. İki ilə yaxın heç yanda işləmir. Müstəqil alman dilini öyrənir. 1937-ci ildə kənd məktəbinə rus və alman dilləri üzrə müəllim təyin olunur. 1938-ci ildə Kommunist Partiyasının XVIII qurultayında Stalinin “Oğul ata üçün, ata isə oğul üçün cavabdeh deyil” direktivindən sonra Əli Bayramov bəraət alır. O, 1938-1940-cı illər-

də Respublika Prokurorluğunun müstəntiqi işləmişdir. Onu 1940-cı ildə Xalisa kənd yeddiillik məktəbinə direktor təyin edirlər. Əli Bayramov bu vəzifədə bir il işləyir.

Əli Bayramov 1941-ci ildə Vədi Rayon Maarif Şöbəsində inspektor işləmişdir.

Az sonra, 1941-ci ilin iyun ayında II Cahan müharibəsi başlayanda onu Leninqrada Ali zabitlər məktəbinə göndərilər. Lakin məktəbdən yarımçıq qayıdır. 1941-ci ilin sentyabrında Dəvəli şəhərindəki sement zavoduna işə göndərilə də, bundan imtina edir və müharibəyə gedir. İlk dəfə Kutaisi şəhərinə göndərilər. Çağırış vərəqəsi almadan, adı siyahıda olmaya-olmaya ön cəbhəyə göndərilən Əli Bayramov, müharibəyə qatılmasını xahiş edən ərizəsini elə Kutaisidə yazır. İlk sorğu-sualdan savadına, qabiliyyətinə bələd olub, onu hərbi hissəyə siyasi rəhbər təyin edirlər. Sonuncu məktubu 1942-ci ilin aprel ayında Novorossiysk şəhərindən gəlir. Yazır ki, Kerç uğrunda hücumla hazırlaşırıq. Sonrakı taleyi bilinmir. Sankt-Peterburqdakı mərkəzi arxivə dəfələrlə sorğular olunsa da, “itkin düşmüşdür” cavabı alınmışdır.

Əsgərov İman Ramazan oğlu

(1943-1944-cü illərdə yeddiillik məktəbin direktoru)

İman Əsgərov 1916-cı ildə Goravan kəndində anadan olmuşdur. İbtidai və yeddiillik təhsilini doğma kəndində almışdır. 1933-35-ci illərdə İrəvan Türk Pedaqoji Texnikumunda təhsil almışdır. Mahalın Avşar, Xalisa, Goravan kəndlərində müəllim işləmişdir.

İman Əsgərov 1943-44-cü illərdə Xalisa kənd yeddiillik məktəbinin direktoru işləməklə bərabər, eyni zamanda Xalisa kənd kolxozunun partkomu olmuşdur.

1948-ci ilin deportasiyası zamanı, İman Əsgərov da ailəliklə doğma ata-baba torpaqlarını məcburi tərk edib Xanlar şəhərinə köçmüşdür. O, rayonun bir neçə məktəbində müəllim işləmişdir.

İman Əsgərov 1995-ci ildə Xanlar şəhərində vəfat etmişdir.

İbrahimov Mirələsgər Mirməhəmməd oğlu

(1944-1949-cu və 1954-1955-ci illərdə yeddiillik məktəbin direktoru)

Seyidlər tayfasının kəndimiz tarixində seçimli yeri olmuşdur. XX əsrin əvvəllərində Xalisada məskunlaşan Seyidlər kəndin ictimai-siyasi və sosial həyatının ayrılmaz bir hissəsi olmuşlar. Bu tayfanın neçə-neçə övladı həm mənsub olduqları tayfaya, həm də Xalisa kəndinə həmişə başucalığı gətirmişlər. Belə şəxslərdən biri də Mirələsgər Mirməhəmməd oğlu olmuşdur.

O, 1910-cu ildə Xalisa kəndində anadan olmuşdur. Ailədə beş övlad olmuşlar: Mirələsgər, Mirələkbər, Qəmərbəyim, Tutubəyim, Ələviyəbəyim.

1918-1920-ci illərdə Vedibasar mahalında gedən erməni-müsəlman davasının tufanı bu ailədən də yan keçməmişdir. Belə ki, Mirməhəmməd ağa ailə üzvləri ilə birlikdə (böyük qızı Qəmərbəyim və ailə qurduğu Goravanlı Mirhəsən ağa daxil olmaqla) İrana keçir və Təbriz şəhərində məskunlaşırlar. Qısa vaxt ərzində bu ailəyə dalbadal bir neçə fiziki və mənəvi zərbələr dəyir. Belə ki, Mirələkbər gözlənilmədən vəfat edir. Ata və ana övladlarının ölümünə bərk sarsılır və çox çəkmir ki, hər ikisi dünyalarını dəyişirlər. Yeniyetmə qardaş-bacılar talenin sınaqları qarşısında tək qalırlar.

İndiki “Ermənistan”da Sovet hakimiyyəti qurulandan sonra Vedibasarda vəziyyət normal hala düşdükcə, doğma ocaqlarını tərk edənlər yavaş-yavaş ata mülkünə qayıdırlar, o cümlədən, Qəmərbəyim də ailə üzvləri ilə birlikdə. Mirələsgərlə digər iki bacısı isə Təbrizdə qalırlar. 1924-cü ildə Qəmərbəyimin təkidi ilə Mirhəsən ağa Təbrizə gedir və qardaş-bacıları Goravana gətirir və həyat yoldaşı ilə birlikdə onlara himayəçilik edir.

Mirələsgər müəllim əvvəlcə ibtidai, sonra isə yeddiillik məktəbi bitirir. Təhsilini davam etdirmək üçün İrəvana gedir, Pedaqoji Texnikuma daxil olur və oranı uğurla bitirir.

Mirələsgər müəllim 1935-ci ildə Xalisadakı ata evinə gəlir, ata ocağının işığını yandırır və kəndimizdəki yeddiillik məktəbdə müəllim kimi fəaliyyətə başlayır.

O, 1938-ci ildə ailə qurur, 1939-cu ildə Zərifə adlı qızı anadan olur.

II Cahan müharibəsi başlayanda Xalisa kəndindən ön cəbhəyə gedənlərdən biri də Mirələsgər İbrahimov olmuşdur. Yaralanıb geri qayıtsa da,

sağaldıqdan sonra yenidən müharibəyə göndərilmişdir. İkinci dəfə gedəndə Kerç uğrunda gedən döyüşlərin iştirakçısı olur. Növbəti dəfə yaralanan Mirələsgər müəllim II qrup əlil kimi geri dönür. Az sonra müəllim kimi Xalisa kənd məktəbində fəaliyyətə başlayır. 1944-cü ilin avqustunda onu məktəbin direktoru təyin edirlər. Mirələsgər müəllim 1949-cu ilin ortalarına qədər bu vəzifədə çalışmışdır.

1949-52-ci illər deportasiyası zamanı Mirələsgər müəllim də Ağcabədi rayonunun Onuçlər kəndinə köçürülür və bu kənddəki məktəbdə fəaliyyətə başlayır.

Stalinin ölümündən sonra Mirələsgər müəllim də digər soydaşları kimi doğma kəndlərinə qayıdır və 1954-cü ilin avqustunda yenidən Xalisa kənd məktəbinə direktor təyin olunur. O, bu vəzifədə bir il işləyir.

Sonrakı illərdə də müəllim kimi fəaliyyət göstərən Mirələsgər İbrahimov 1967-ci ildə Bakı şəhərinə köçmüşdür.

Mirələsgər İbrahimov 1977-ci ildə doğma Xalisa kəndinə qonaq gələndə qəflətən rəhmətə getmiş və kənd qəbiristanlığında dəfn olunmuşdur.

Övladlarından Vidadi, Firdovsi, Mirhacib, Mirələkbər (Allah rəhmət eləsin!) Mirsaleh İbrahimovlar ali təhsil almışlar. Mirələkbər İbrahimov isə Qarabağ uğrunda aparılan azadlıq müharibəsində həlak olmuşdur. O, Azərbaycanın Milli Qəhrəmanıdır.

Cəmi 67 il ömür sürmüş Mirələsgər İbrahimovun əziz xatirəsi hamımızın qəlbində əbədidir.

Məmmədov Həsən Məmmədrəhim oğlu

(1949-cu ilin sentyabr-noyabr aylarında yeddiillik məktəbin direktoru)

1902-ci ildə Vedibasər mahalının Avşar kəndində kəndli ailəsində anadan olmuşdur. İbtidai və səkkizillik təhsilini doğma kəndlərindəki məktəbdə almışdır. Bir müddət Avşar kənd məktəbinin ibtidai siniflərində dərslər demişdir.

Həsən Məmmədov 1918-20-ci illərdə Abbasqulu bəy Şadlinskiyin dəstəsində ermənilərə qarşı vuruşmuşdur.

O, 1935-36-cı illərdə qonşu Alməmməd kəndində sovet sədri işləmişdir.

H.Məmmədov 1937-39-cu illərdə İrəvan şəhərindəki Pedaqoji İnstitutda təhsil almışdır. Azərbaycan dili və ədəbiyyatı fakültəsini bitirib Vedibasərin Xalisa, Avşar, Şirazlı kəndlərində müəllim, məktəb direktoru işləmişdir.

O, 1941-1945-ci illər II Cahan müharibəsinin iştirakçısı olmuşdur. Mozdok uğrunda gedən döyüşlərdə fəal iştirak etmişdir. Müharibədən geri döndəndən sonra pedaqoji fəaliyyətini davam etdirmişdir. 1949-cu ilin sentyabr-noyabr aylarında Xalisa kənd yeddiillik məktəbinin direktoru işləmişdir.

1949-53-cü illərdə soydaşlarımızın ata yurdundan məcburi köçürülməsi - deportasiyası zamanı Həsən müəllimin ailəsi 1949-cu ilin dekabr ayında Qaraçala (indiki Əli Bayramlı şəhəri) rayonunun 2 №-li toxumçuluq sovxozuna köçürülmüşlər. H.Məmmədov yeni yaşayış yerində məktəb direktoru, partkom işləmişdir. 1953-cü ildə Stalin öləndən sonra Həsən Məmmədov ailəlikcə yenidən doğma Avşar kəndinə qayıtmış, pedaqoji fəaliyyətini davam etdirmişdir.

Həsən müəllim 1965-ci ildə Bakı şəhərinə köçmüş, Keşlə qəsəbəsində məskunlaşmışdır. Dörd oğul, üç qız atası olan H.Məmmədov 1971-ci ildə 69 yaşında vəfat etmişdir.

Əsgərov Qasım Rüstəm oğlu

(1950-ci ildə yeddiillik məktəbin direktoru)

Qasım Əsgərov 1916-cı ilin mayında Xalisa kəndində Rüstəm kişinin ailəsində anadan olmuşdur. Uşaqlıq illəri mahalın, eləcə də doğma kəndinin ağır günlərinə təsadüf etmişdir. 1918-20-ci illərdəki erməni-müsəlman davası zamanı kənd camaatı kimi Rüstəm kişi də doğma ocağını tərk etmiş, 1922-ci ilin ortalarında Türkiyə və İranda qaçqın həyatı yaşamalı olmuşdur. 1922-ci ilin yayında isə ailəsi ilə bərabər doğma kəndimizə qayıtmışdır.

1925-ci ildə Xalisa kəndində ilk 4 sinifli ibtidai məktəb açılır. Məktəbin ilk şagirdlərindən

biri də 9 yaşlı Qasım olur.

Yeddiillik təhsilini Avşar kəndində başa vuran Qasım Əsgərov 1934-cü ildə İrəvan Türk Pedaqoji Texnikumuna daxil olur. 1937-ci ildə təhsilini başa vuran Qasım müəllim Xalisa kəndinin ilk yerli pedaqoji təhsilli kadrlarından biri olur və doğma kənddə müəllimliyə başlayır. Əvvəlcə Xalisa, sonra isə qonşu Şiddi, Şıxlar, Qaralar, Kiçik Vedi kəndlərində müəllim işləyir.

1939-cu ildə başlayan Fin müharibəsinin ilk günündən Xalisa kəndindən 3 nəfər müharibəyə gedir - İsrafil kişi, Tağıyev Qəmbər Əli oğlu, Əsgərov Qasım Rüstəm oğlu. Qasım müəllim öz gözəl peşəsindən müvəqqəti də olsa ayrılmalı olur. Geri döndəndən sonra çox çəkmir ki, II Cahan müharibəsi başlayır. Qasım müəllim yenidən silah götürməli olur. Əzablı, ağır müharibə illərində onun “qara kağız”ı gəlir. Bacısı Xədicə xala bu xəbəri eşidəndə deyir ki, qardaşım sağ-salamat gəlsin, gözlərimi qurban deyirəm. Bir neçə vaxtdan sonra onun cəbhədən məktubu gəlir.

Qanlı-qadalı müharibənin odu-alovunu birlikdə adlandıqları cəbhə yoldaşlarından Cəbrayıl rayonundan Sədi müəllim, Lənkəranın Şaxlaxel kəndindən Mönsüm dayı və başqaları Qasım müəllimin vətənpərvərliyindən, etibarlı, sədaqətli dost olmasından ağızdolusu danışmışdılar.

Qasım müəllim doğma Xalisaya yalnız 1946-cı ildə qayıtmışdır. Elə həmin ili qonşu Avşar kəndindən Əbdülrəhmanova Xanım Əli qızı ilə ailə qurmuşdur.

Müharibədən sonrakı ağır illərdə Vədi rayonunda RİK-in sədri işləmiş, bu gün hamının hörmətlə yad etdikləri Hüseyn Məmmədov Qasım müəllimi işə dəvət edir və onu RİK-in təlimatçısı təyin edir. O, bu vəzifədə iki il işləmişdir - 1947-1949-cu illərdə.

Bu illər Vedibasər camaatının növbəti sınağa çəkildikləri illər idi. Yerli əhalini (əlbəttə ki, söhbət azərbaycanlılardan gedir) “kənüllü” adı ilə, əslində, zorla doğma torpaqlarından çıxarmaq üçün, düşmən min bir fitnə-fələ əl atır. 1950-ci ildə onu da bir neçə yerli ağsaqqalla bərabər Azərbaycana göndərirlər ki, köçəcəkləri yerlərə əvvəlcədən gedib baxsınlar. Öz elinə-obasına, doğulduğu torpağa min bir tellə bağlı olan Qasım müəllim geri dönəndə heç bir yeri bəyənmədiklərini və köçməyəcəklərini bildirir.

Qasım Əsgərov 1950-ci ilin yayında Xalisa kənd yeddiillik məktəbinə direktor təyin olunur. 1951-ci ilin sentyabrında təhsilini davam etdirmək üçün Naxçıvana gedir və İkiillik Müəllimlər İnstitutuna daxil olur. 1953-cü ildə ali təhsilini başa vurur.

Müharibənin ağır günləri Qasım müəllimdə öz izini qoyubmuş. O, xəstələnir və uzun müddət müalicə olunur.

1955-ci ildə Q.Əsgərov Xalisa kənd klubunun müdiri təyin olunur və bu vəzifədə 2 il işləyə bilir - 1957-ci ilin yanvarına qədər. Amansız xəstəlik yenə baş qaldırır. Qasım müəllimin 1957-ci il yanvar ayının 7-də 41 yaşında dünyasını dəyişir, Haqqa qovuşur. Qısa, lakin məzmunlu həyatı sona yetir. Onun cismani həyatı sona yetməyə, hörməti ürəklərdədir.

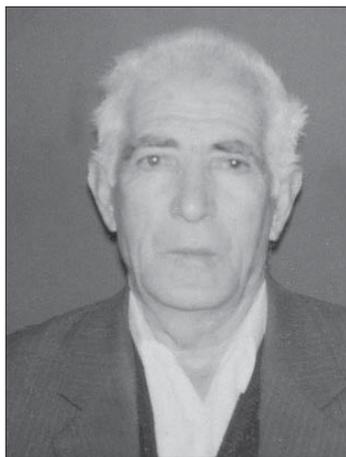
Övladları Lətifə xanım, Telman, Asya xanım, Nəriman atalarının adını həmişə uca tuturlar.

Nəvələrindən Novruz və Şahin babalarının döyüş yolunun davamçılarıdır. Onlar Qarabağ müharibəsinin iştirakçıları olmuşlar.

Vaxtilə Qasım müəllimin I sinifdə dərs dediyi şagirdlərin bir qismi artıq dünyasını dəyişib, bir qismi də ömürlərinin ixtiyar dövrlərini yaşayırlar. Onlardan ilk müəllimlərinin kim olduğunu soruşanda - rəhmətlik Qasım Əsgərov, - deyirlər. Rəhməti isə bu dünyada heç də hamı qazanmır.

Məmmədov Vəli Abbas oğlu

(1953-1954-cü illərdə yeddiillik məktəbin direktoru)

Vəli Məmmədov 1924-cü ildə Vedibasar mahalının Xalisa kəndində anadan olmuşdur. Atası Abbas Allahverdi oğlu kəndin, eləcə də mahalın nüfuzlu, hörmətli şəxslərindən olmuşdur. Vəli müəllimin uşaqlıq illəri ağır, faciəli repressiya dövrünə düşmüşdür. Kəndin günahsız həbs edilərək Sibirə sürgün edilən repressiya qurbanlarından biri də atası Abbas Məmmədov olur. Vəli Məmmədovun və o biri qardaş-bacısının qaygısını anası Zərnişan nənə çəkməli olur. Yaşayış nə qədər ağır olsa da, övladlarının təhsil alması üçün əlindən gələni

edir.

Vəli müəllim ibtidai və yeddiillik təhsili 1932-1939-cu illərdə doğma Xalisa kəndində, orta təhsili isə 1939-1942-ci illərdə qonşu Avşar kəndində almışdır. Vəli Məmmədov bu gün ibtidai sinifdə ona dərs demiş Böyük Vədi kəndindən Səfəralı müəllimi, Bilman Şadlinskini, Şərurdan Heydər Əliyevi, Goravandan Adil Əkbərovu və başqalarını böyük hörmətlə yad edir. Avşar kənd orta məktəbinin direktoru işləmiş Xanım Haqverdiyeva, həmin dövrdə Vədi rayonunda vəkil işləyən Muxtar Qafarovun qızı, riyaziyyat müəllimi Çimnaz Qafarova, Avşardan Həsən Məmmədov, Goravandan hüquqşünas Zeyqəm Abdullayev, riyaziyyat müəllimi İncilab Süleymanov, Xalisadan Mirələsgər İbrahimov, tarixdən dərs deyən Malik müəllim onun həyatında dərin izlər buraxmışlar.

Vəli müəllim 1942-ci ildə - II Cahan müharibəsinin qızgın bir dövründə orta məktəbi bitirir. Onu Xalisa kənd yeddiillik məktəbinə müəllim təyin edirlər. Lakin 1941-1942-ci tədris ilində Xalisa kənd məktəbinin Qəmərli rayonunun Yuva kəndindən milliyyətçə erməni olan direktoru Vəli müəllimin doğma kəndində müəllim işləməsinə əngəlləyir və onu Şıxlar kənd məktəbinə müəllim təyin edirlər. Vəli Məmmədov həmin məktəbdə cəmi bir gün müəllim işləyir. Ömrünün səkkizinci onilliyini tamamlayan, qırx il fasiləsiz olaraq gənc nəslin təlim-tərbiyəsi ilə məşğul olan, II Cahan müha-

ribəsinin od-alovu içindən keçərək daha da bərkiyən, mətinləşən, minlərlə soydaşımız kimi deportasiyanın acısını yaşayan, həyatı boyu halal zəhməti ilə qazandığı pullarla, min bir əziyyət və zəhmətlə qurub yaratdığı ev-əşiyini bir andaca itirən, həm qaçqın, həm də məcburi köçkün həyatı yaşayan sadə, mehriban, həlim xasiyyətli, nurani ağsaqqal Vəli müəllim o günləri belə xatırlayır:

- Şıxlar kəndində cəmisi bircə gün müəllim işlədim. Səhərişi sübh tezdən kəndimizin Ovanes adlı kadroçusunun bizi harayladığını eşitdim. Onun səsini eşidən kimi bildim ki, məni müharibəyə aparmaq üçün çağırırlar. Bərabər idarəyə getdik. Kənd sovetinin sədri Əli Əli oğlu da orada idi. O, mənə dedi ki, səni “voyenkom” çağırır, rayon mərkəzinə getməlisən, saat 9-da orada olmalısən. Getdim, qeydiyyatdan keçib kəndə qayıdanda gördüm ki, evimizdə heç kim yoxdur. Anamgil elə biliblər ki, məni elə rayon mərkəzindən aparacaqlar. Ona görə də yol üçün nə lazımdırsa, hazırlayıb Dəvəli stansiyasına getmişdilər. Anam Zərnişan, qardaşım Hüseyn və əmim oğlu Məmmədağı ilə orada görüşdüm. Qatar gəldi, görüşüb ayrıldım.

İki gün İrəvanda qalandan sonra eşalon düzəldi və bizi yük vaqonlarında yola saldılar. Neçə gündən sonra Suxumiyə çatdıq. Oradan da Qaqra şəhərindək olan 100 km yolu piyada getdik. Soçi-Suxumi dəmiryolunun çəkilişində 2 ay işlədik. Noyabr ayında Buynakska, oradan da Qroznı şəhərindəki ehtiyat polka apardılar. Şirazlı kəndindən Əsəd Səfərov da mənimlə bir yerdə idi. 1943-cü il yanvar ayının 2-də ehtiyat polku Mozdok istiqamətində döyüşə apardılar...

Vəli Məmmədov 1947-ci ildə - müharibə başa çatandan 2 il sonra evlərinə qayıdır. O, 1947-1948-ci illərdə Xalisa kəndindəki maşın-traktor briqadasında hesablayıcı işləyir. 1948-ci ilin may ayında kolxozun bağçılıq briqadiri təyin edilmiş, 1949-cu ilin avqust ayına qədər bu vəzifədə işləmişdir.

1949-cu il sentyabr ayının 1-də Xalisa kənd yeddiillik məktəbində ilk dəfə müəllim kimi sinfə daxil olur və 1988-ci ilin mayınadək fasiləsiz olaraq işləyir.

Vəli müəllim təhsilini davam etdirmək üçün 1955-ci ildə Bakıya gəlir və imtahan verərək Azərbaycan Dövlət Universitetinin fizika-riyaziyyat fa-

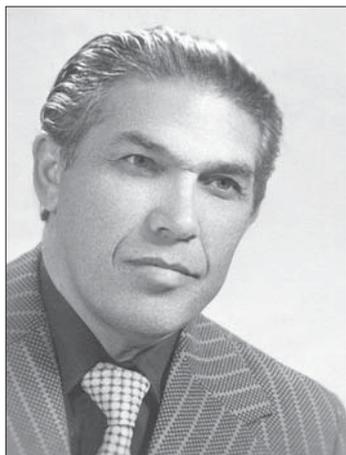
Kəndimiz – dərdimiz

kültəsinə qəbul olur (qiyabi şöbəyə), 1958-ci ilədək oxuyur, özündən asılı olmayan səbəblər üzündən ali təhsilini başa vura bilmir.

Bu gün Vəli Məmmədovun onlarla yetirməsi istehsalatın müxtəlif sahələrində uğurla çalışırlar. Səmərəli işinə görə, 1975-ci ildə “Sosializm yarışının qalibi” döş nişanı ilə təltif olunmuşdur. Həyatının mənasını ailəyə sədaqətdə, övladlarına, doğmalarına, bütün tanıyanlara məhəbbət və ehtiramda görən Vəli müəllimin el içərisində böyük hörməti var. Bunu isə o, mənəvi təmizliyi, zəhmətsevərliyi, sadəliyi və xeyirxahlığı ilə qazanmışdır.

Sadıqov Oruc Teymur oğlu

(1955-1962-ci illərdə yeddiillik məktəbin direktoru)

Vedibasər mahalının qədim tarixə malik Şiddi kəndinə başucalığı gətirən övladları həmişə olmuşdur. Məşhur Şadlı tayfasının adını özündə yaşadan bu kəndin yüzlərlə ziyalı müxtəlif elm və təhsil sahələrində, istehsalatda uğurla çalışırlar. Şiddi kəndinin adını həmişə uca tutan, ona şöhrət və hörmət gətirənlərdən biri də uzun müddət təhsil sistemində müvəffəqiyyətlə çalışan, maarif veteranı Oruc Teymur oğlu Sadıqovdur.

Oruc Sadıqov 1930-cu ildə Şiddi kəndində anadan olmuşdur. Kəndin Sadıquşağı tayfasındandır. O, 1937-ci ildə kəndlərindəki məktəbin I sinfinə getmişdir. İlk müəllimi həmkəndlisi Həmid müəllim olmuşdur. Yuxarı siniflərdə isə Hacı Məmmədbağirov, İsmayıl Əliyev, Böyük Vedidən Müseyib müəllim, Taytan kəndindən Bəhram müəllim ona dərs demişlər. Bu gün Oruc müəllim öz müəllimlərini hörmət və ehtiramla xatırlayır.

O.Sadıqov 1944-cü ildə yeddiillik təhsilini başa vurub İrəvan Türk Pedaqoji Texnikumuna daxil olur. Qərbi Azərbaycanda müəllim kadrların hazırlanmasında böyük xidmətləri olan bu təhsil ocağını 1947-ci ildə bitirir. İlk əmək fəaliyyətinə Şiddi kənd yeddiillik məktəbində müəllim kimi başlayır. İki il işlədikdən sonra təhsilini davam edirmək qərarına gəlir. O, 1949-cu ildə Gəncə Pedaqoji İnstitutunun filologiya fakültəsinə daxil olur (əyani şöbəyə), 1953-cü ildə isə uğurla bitirib kəndlərinə qayıdır. 1954-cü ilin sentyabrında Oruc Sadıqovu qonşu Şıxlar kənd məktəbinə direktor təyin edirlər.

Bir ildən sonra isə, 1955-ci ilin sentyabrında Xalisa kənd yeddiillik məktəbinə direktor təyin olunur. Ötən əsrin əllinci illərində bütün mahalda sayca o qədər də çox olmayan ali təhsilli ziyalılardan olan Oruc müəllim Xalisa kənd məktəbində 7 il direktor işləmişdir - 1962-ci ilin sentyabrına qədər. O, həmişə iş ciddi münasibəti, tələbkarlığı, obyektivliyi ilə seçilmişdir.

1962-ci ilin sentyabr ayında Şiddi kəndindəki orta məktəbə Azərbaycan dili və ədəbiyyatı müəllimi təyin olunur. 1970-ci ilə qədər 8 il sırası müəllim

Kəndimiz – dərdimiz

lim kimi çalışır. 1970-ci ilin sentyabrında Şiddi kənd orta məktəbinə tədris işləri üzrə direktor müavini təyin olunur. Xaraktercə işə prinsipial, tələbkar olan Oruc müəllim bu vəzifədə 1975-ci ilədək çalışır. 1975-ci ilin avqust ayında isə Şiddi kənd orta məktəbinin direktoru təyin olunur. Oruc Sadıqov bu vəzifədə 1988-ci ilin oktyabr ayına qədər – soydaşlarımız ata-baba torpaqlarından zorla çıxarılan qədər işləmişdir. İşlədiyi dövrdə ölməz yazıçı Fərman Kərimzadə ilə şagirdlərin məktəbdə görüşünü təşkil etmişdir. Oruc müəllim Vedibasər mahalında hörmət və nüfuzu olan azərbaycanlı rəhbər ziyalılardan olmuşdur. O, bu nüfuz və hörmətilə həmişə soydaşlarının köməyinə çatmışdır.

Məlum 1988-ci il hadisələrindən sonra Oruc müəllim də doğma Şiddi kəndini tərk etməli olur. O, Bakıda məskunlaşır. Əmək veteranı O.Sadıqov Bakıda da pedaqoji fəaliyyətini dayandırmır. Belə ki, o, 1989-97-ci illərdə Binəqədi Rayon Təhsil Şöbəsi filmoteka şöbəsinin müdiri işləmişdir.

Oruc müəllim hal-hazırda təqaüddədir. Həmişə həyata nikbin baxan, zarafatçı, hazırcavab, şən təbəssümlü müəllim-veteran Oruc Sadıqovun həyat fəlsəfəsi belədir:

– Hər kəs qarşısına çıxan çətinlikdən qorxmamalı, əksinə, onu hünərlə, əzmkarlıqla dəf etməli, bu dünyanı, dünyanın gözəlliklərini, nemətlərini sevməli və onlardan istifadə etməyi bacarmalıdır.

Heydəröv Heydərəli Nəcəf oğlu

(1962-1963-cü illərdə səkkizillik məktəbin direktoru)

Atası Nəcəf kişi kəndimizdə repressiyanın ilk qurbanlarından biri olmuşdur. Sovet rejimi bu sadə zəhmət adamını bir-iki inəyi, beş-on qoyun-keçisi olduğu üçün “kulak” adı ilə həbs edərək Sibirə sürgün edəndə yeganə övladı Heydərəli üç aylıq olmuşdur.

* * *

Heydərəli Heydəröv 1933-cü ildə Xalisa kəndində dünyaya gəlmişdir. Atası 15 illik sürgün həyatı yaşadığı dövrdə onu anası Şəkər xanım böyütmüşdür. Repressiya illərinin, II Cahan müharibəsinin ağır məşəqqətlərinə dəyanətlə dözən bu qadın həyatını yeganə övladına həsr etmişdir. Tükənməz ana məhəbbəti bütün çətinlikləri əymişdir. Şəkər xala oğlunu atalı övladlar kimi böyütmüş, təhsilinin qayğısına qalmışdır. Nəcəf əmi 1948-ci ildə sürgündən evlərinə dönəndə Heydərəli 15 yaşlı yeniyetmə gənc olmuşdur...

Heydərəli müəllim ibtidai və yeddiillik təhsilini doğma Xalisa kəndində, natamam orta təhsilini isə qonşu Avşar kənd orta məktəbində almışdır.

1946-1948-ci illərdə N.Nərimanov adına İrəvan Türk Pedaqoji Texnikumunda oxumuşdur. Xalisa kənd yeddiillik məktəbində müəllim işləmişdir.

Heydərəli müəllim ali təhsil almaq üçün 1953-cü ildə sənədlərini Azərbaycan Dövlət Universitetinin tarix fakültəsinə verir, qəbul olunur və 1959-cu ildə bitirir (qiyabi), kəndimizin ilk ali təhsillilərindən olur.

Heydərəli müəllim 1958-ci ildə qonşu Avşar kəndindən Həsən müəllimin qızı Fatma xanımla ailə qurmuşdur.

Kəndimiz – dərdimiz

Heydərali Heydərov ilk növbədə savadlı müəllim olmuşdur. Onun şagirdi olanlar mənimlə razılaşırlar ki, tarix-coğrafiya fənlərinə olan marağın artması birbaşa Heydərali müəllimin adı ilə bağlıdır. Savadlı müəllimdə ciddilik və tələbkarlıq da olarsa, o, nümunəyə çevrilir, hörmət edilir, sevilir, nüfuzlu olur – Heydərali Heydərov kimi. Bütün bu keyfiyyətləri özündə cəmləşdirdiyi üçün o, 29 yaşında – 1962-ci ildə Xalisa kənd səkkizillik məktəbinə direktor təyin edilir. Heydərali müəllim bu vəzifədə 1963-cü ilin sentyabr ayınadək işləmişdir.

H. Heydərovun əmək tərcümeyi-halından:

1963-1969-cu illər – Xalisa kənd orta məktəbində müəllim;

1969-1973-cü illər – Əli-Bayramlı şəhərindəki məktəblərin birində müəllim;

1973-1976-cı illər – Xalisa kənd orta məktəbində müəllim;

1976-2001-ci illər – Əli-Bayramlı şəhərindəki texniki peşə məktəbində direktor müavini.

Hörmətli və nüfuzlu müəllim, tələbkar rəhbər, gözəl ailə başçısı Heydərali Heydərov 2001-ci ildə dünyasını dəyişmişdir. Üç oğlu (Hafiz, Rəhman, Nəcəf), üç qızı (Gülsüm, Sevil, Şəfiqə) və onlarla nəvəsi onun ləyaqətli, şərafətli adı ilə fəxr edirlər.

Nəsrullayev Əziz Hüseyn oğlu

(1966-1988-ci illərdə orta məktəbin direktoru)

Altmış beş illik ömrünün 26 ilini Xalisa kəndi ilə bağlayan əsil maarif fədaisi Əziz Nəsrullayevin kəndimizdə təhsilin səviyyəsinin yüksəldilməsində xidmətləri əvəzsizdir. Bu 26 ilin dördünü müxtəlif illərdə məktəbimizdə sırası müəllim kimi işləyən Əziz müəllim, 22 il fasiləsiz olaraq Xalisa kənd orta məktəbinin direktoru olmuşdur.

Əziz Nəsrullayev 1924-cü ildə Avşar kəndində anadan olmuşdur. 1931-ci ildə doğma kəndlərindəki məktəbin I sinfinə getmişdir. 1941-ci ildə isə, həmin dövrdə Vedibasər mahalında cəmi 4-5 orta məktəbdən biri olan Avşar kənd orta məktəbini bitirmişdir. Həmin

illərdə Avşar kəndinin əhalisinin böyük əksəriyyəti azəri türkləri idi. Kənddəki orta məktəbdə mahalın adlı-sanlı müəllimləri dərs deyirdilər.

II Cahan müharibəsi başlayanda əli silah tutanların hamısını, o cümlədən, müəllimləri də ön cəbhəyə aparırlar. On səkkiz yaşlı Əziz Nəsrullayev 1942-1943-cü tədris ilində ilk dəfə müəllim kimi Xalisa kənd yeddiillik məktəbində fəaliyyətə başlayır. Bir ildən sonra - 1943-cü ildə ordu sıralarına cəlb olunur, yalnız müharibə başa çatandan iki il sonra evlərinə qayıdır. Əziz müəllim müharibədən sonra da sevdiyi müəllimlik peşəsinin arxasınca gedir. O, 1947-1948-ci tədris ilində yenidən Xalisa kənd məktəbinə müəllim təyin olunur. Bir ildən sonra isə – 1948-ci ilin sentyabrında Avşar kənd orta məktəbinə müəllim təyin olunur. O, bu vəzifədə 1951-ci ilin aprel ayınadək işləyir. 1951-ci il Vedibasər mahalının başqa kəndləri kimi, Avşar kəndinin də tarixinə kədərli notlarla həkk olunmuşdur. Belə ki, qədim türk məskəni olan Avşar kəndinin yerli əhalisi azərbaycanlılar “kö-nüllü” adı altında öz dədə-baba torpaqlarından Şimali Azərbaycana köçürüldülər. Əziz müəllimlərin ailəsi də bu köçürülənlərin içərisində idi. Köçürülmə vaxtı Əziz Nəsrullayev Naxçıvandakı Müəllimlər İnstitutunun II kursunda qiyabi təhsil alırdı. Ailəliklə Ağcabədi rayonunda məskunlaşan Ə.Nəsrullayev 1952-1953-cü tədris ilində Husulu kənd məktəbinə tədris hissə müdiri, 1953-1954-cü tədris ilində Voroşilov adına kənddəki yeddiillik məktəbin direktoru təyin olunur və bu vəzifədə 1955-ci ilin sentyabrınadək işləyir. 1955-1956-cı tədris ilində isə Kirov adına məktəbdə çalışır.

Bol-bol vədlər, vəzi-
fələr Əziz müəllimin
qəlbindəki Vətən
həsrətini üstələyə
bilmir. O, yenidən
doğma ata yurduna
qayıtmaq istəyir.
Ə.Nəsrullayev Ağ-
cabədi XMSŞ-nin
1956-cı il 27 iyun ta-
rixli əmrilə işdən
azad olunur və Av-
şar kəndinə qayıdır.
Əziz müəllim qərib-
likdən qayıdandan

sonra, 1956-1957-ci tədris ilində yenə də həmişə doğma bildiyi Xalisa kənd məktəbinə müəllim kimi işə düzəlir. İki ildən sonra, 1958-1959-cu tədris ilində Şirazlı kənd orta məktəbinə müəllim təyin olunur. Ə.Nəsrullayev 1958-1962-ci illərdə API-nin tarix fakültəsində ali təhsil alır (qiyabi). 1966-cı ilin avqustuna kimi Şirazlı kənd orta məktəbində müəllim işləyən Əziz müəllim 1966-1967-ci tədris ilində Xalisa kənd məktəbinə direktor təyin olunur. Onun gəlişi ilə məktəbdə hər şey köklü surətdə dəyişilməyə başlayır. İlk öncə səkkizillik məktəb orta məktəbə çevrilir.

* * *

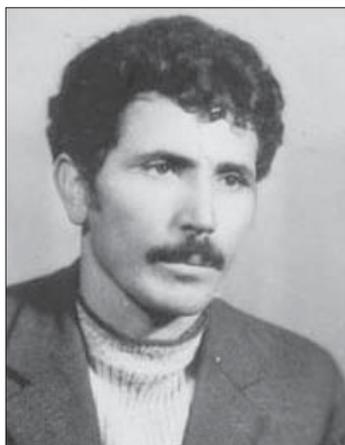
Əziz müəllimin tələbkarlığı sayəsində məktəbdə işə münasibət müsbət yönümdə dəyişildi. Şagirdlər arasında elmə, təhsilə, idmana maraq get-gedə artmağa başladı. Məktəbə öz işinin ustası olan, savadlı, nüfuzlu müəllimlər cəlb olunmağa başladı. Bizim heç də bu vaxta qədər məktəbimizdə dərs deyən müəllimlərin zəhmətinin üstünə kölgə salmaq fikrimiz yoxdur. Onların hamısı böyük hörmətə və ehtirama layiqdirlər. Lakin bu da danılmaz bir həqiqətdir ki, müxtəlif fənlər üzrə məktəbə ixtisaslı kadrların gəlişilə kəndin bütöv təhsil sistemində bir sıçrayış oldu. Rus dili müəllimi Qasım Məmmədovun, tarix-coğrafiya müəllimi Heydərəli Heydərrovun, Azərbaycan dili və ədəbiyyatı müəllimi Abdulla Qasimovun, riyaziyyat müəllimi Oruc Abbasovun, kimya-biologiya müəllimi Musa Əliyevin, idman müəllimi Hüseyn Məmmədovun və başqalarının hörməti, nüfuzu və əsas da savadı şagirdlər içərisində təhsilə marağı birə-beş artırmışdı. Xalisa məktəbində sağlam, savadlı, intizamlı bir müəllim kollektivi yaranmışdı.

1968-1969-cu tədris ilində Xalisa kənd orta məktəbinin, həmin illərdə kəndimizdə kolxoz sədri işləyən, bütün mahalın hörmətli şəxsiyyətlərindən

olan rəhmətlik Yaqub Qasimovun şəxsi köməyi və rəhbərliyi ilə tikilən üçmərtəbəli yeni binaya köçməsi isə Xalisa kəndinin məktəbdarlığında böyük inqilab etdi. Min şagirdin təhsil ala biləcəyi yeni tipli məktəbdə fənn kabinetləri fəaliyyət göstərirdi. Hər cür əyani vəsaitlə təmin olunmuş bu fənn kabinetləri təhsilin keyfiyyətinə öz müsbət təsirini göstərirdi. Orta məktəbi bitirən məzunların ali məktəblərə qəbul olmaları xəbəri həm müəllimləri sevindirirdi, həm də şagirdlər arasında elmə böyük bir maraq yaradırdı. Ötən əsrin 70-ci illərinin əvvəlində Xalisa kənd orta məktəbində təhsil alan mindən çox şagirdin təlim-tərbiyəsi ilə yüzə yaxın müəllim məşğul olurdu. Bu böyük kollektivə isə Əziz Nəsrullayev rəhbərlik edirdi.

Məktəbimizin zəngin kitabxanası, müxtəlif avadanlıqlarla təchiz olunmuş idman zalı, idman meydançası şagirdlərin ixtiyarına verilmişdi. Bir-birindən maraqlı tədbirlərin, görüşlərin, mərasimlərin keçirilməsi isə artıq dəb halını almışdı.

Hüseyn Məmmədov

Hüseyn Məmmədov məktəbimizə idman müəllimi təyin olunandan sonra kəndimizdə idmana böyük maraq yarandı. O vaxtlar rayon miqyasında fərqlənən voleybol komandasının aparıcı oyunçuları - idman ustası Vaqif Nəsirov və Vaqif Heydərov hələ 17 yaşlarında əvvəlcə rayonun, sonra isə respublikanın yığma komandalarına cəlb olunmuşdular. Bu komanda dəfələrlə rayon birinciliyinin kubokunu öz başı üzərinə qaldırmışdı. Adı çəkilən voleybolçulardan başqa Sabir Əliyevin, Salman Mürsəlovun, sonrakı illərdə isə Səfər İsgəndərovun, Nəriman Qasimovun, Sabir İsgəndərovun və b. yaxşı oyunları hələ də soydaşlarımızın yadındadır.

Kamal və Camal Cəfərov qardaşlarının, Rauf Qasimovun isə gözəl futbol oynamasını həmkəndlilərim uzun müddət unuda bilməyəcəklər.

Ötən əsrin 70-ci illərinin başlanğıcında Xalisa kənd orta məktəbinə yeni ixtisaslı müəllimlər işləməyə gəlirlər. İbtidai sinif müəllimləri – rəhmət-

Kəndimiz – dərdimiz

lik Hüseyn Hüseynov, onun həyat yoldaşı Sima Hüseynova, rəhmətlik Hidayət İbrahimov, Səmayə Hətəmovə, fizika müəllimi, rəhmətlik Hilal Muradov, tarix müəllimi İncilab Vəliyev, rus dili müəllimləri Vera Aleksandrovna (Kim Bon Sun), Zöhrə və Mübariz Hüseynovlar, Vaqif Yusifov, Emma Məmmədova, Azərbaycan dili və ədəbiyyatı müəllimləri Solmaz Maqsudova, Ənvər Rüstəmov, ibtidai hərbi hazırlıq müəllimi Tofiq Xəlilov və başqaları gəlişləri ilə məktəbimizə yeni məzmun gətirdilər.

Sözü gedən illərdə orta məktəb məzunlarımızdan hər il 8-10 nəfəri müxtəlif ali və orta ixtisas məktəblərinə qəbul olunurdular. 1970-71-ci il buraxılışında orta məktəbi bitirən 20 şagirddən 11-i ali, 2-si isə orta ixtisas məktəbinə qəbul olmuşdular. Bu, bütün mahalda 1-ci, respublikada isə 2-ci göstərici sayılırdı.

Hamımızın xatirini dünyalar qədər çox istədiyimiz rus dili müəllimi Vera Aleksandrovna şagirdlərinə o vaxtkı SSRİ-nin müxtəlif şəhərlərində ali təhsil almağı tövsiyə edərdi. Bu da öz nəticəsini verdi. Niyazi Əvəz oğlu Məmmədov əvvəlcə Ussuriysk Dövlət Pedaqoji İnstitutunu, sonra isə Uzaq Şərq Dövlət Universitetini (Vladivostok şəhəri), Niyazi Şirali oğlu Ağayev və Nizami Əli oğlu Nəsirov Xarkov Kənd Təsərrüfatı İnstitutunu, Həsən Eylas oğlu Həsənov və Məmməd Eylas oğlu Həsənov Alma-Ata Pedaqoji İnstitutunu, Zahir Möhsüm oğlu Novruzov və Zərnişan Möhsüm qızı Novruzova Yaroslavl Pedaqoji İnstitutunu, Sabir Əli oğlu İsgəndərov Rostov Dəmiryolu Mühəndisləri İnstitutunu, Füzuli Cümşüd oğlu Cahangirov Xerson Sənaye İnstitutunu, İmamverdi İsa oğlu Zeynalov Kirov Dövlət Universitetini, Rafiq Ələkbər oğlu Əliyev əvvəlcə Astana Pe-

daqoji İnstitutunu, sonra Alma-Ata Xalq Təsərrüfatı İnstitutunu, Ramiz Ələkbər oğlu Əliyev əvvəlcə Alma-Ata Xalq Təsərrüfatı İnstitutunu, sonra isə Alma-Ata Dövlət Universitetini, Xurşud Əsgər oğlu Xəlilov İvanovo Sənaye və Mülki Tikinti İnstitutunu, Nəriman Əsgər oğlu Xəlilov İvanovo Kooperasiya İnstitutunu bitirmişlər və s.

Yetmişinci illərin əvvəli və II yarısında məktəbimizin məzunlarının bir qismi ali təhsil alaraq doğma təhsil ocağına döndülər. Tarix müəllimi Nəriman Məmmədov, riyaziyyat müəllimi Telman Məmmədov, Azərbaycan dili və ədəbiyyatı müəllimi Fəxrəddin Əliyev, rus dili müəllimi Nəriman Hərifəyev, fizika müəllimi Qətibə Sadıqova, riyaziyyat müəllimləri Siyabənd Əliyev, Həsən Qurbanov, Hüseyn Qurbanov, ingilis dili müəllimləri Lətif Məhərrəmov, Elmira Qasımova, yenə rus dili müəllimi Rəxşəndə Cəfərova, Zərri Sadıqova, idman müəllimi Hafiz Əliyev və başqaları vaxtilə onlara dərs deyən müəllimlərlə çiyin-çiyinə işləyərək, kəndimizin övladlarına dərin savad öyrətmişlər. Onların məktəbə gətirdikləri yeni ruh şagirdləri təhsilə daha da həvəsləndirmişdir.

Yüksək pedaqoji ustalığına və peşəkarlığına görə ibtidai sinif müəllimi Sima İbrahim qızı Hüseynova 1976-cı ildə “Əməkdə fərqlənməyə görə” medalı ilə təltif edilmiş, 1983-cü ildə isə “Metodist müəllim” adına layiq görülmüşdür. Azərbaycan dili və ədəbiyyatı müəllimi Fəxrəddin Əliyevə 1983-cü ildə “Baş müəllim” adı verilmişdir.

Məlum 1988-ci il hadisələri başlayana qədər Xalisa kənd orta məktəbi özünün ən məhsuldar illərini yaşayırdı. Demək olar ki, bütün fənlər üzrə yüksək ixtisaslı müəllimlər çalışırdı. Bunların da böyük əksəriyyəti yerli müəllim kadrları idi. Məktəbdə həmişə möhkəm əmək intizamı olmuşdur. Sınıflərdə mənimsəmə faizi durmadan yüksəlirdi. Ali təhsil ocaqlarına və orta ixtisas məktəblərinə qəbul olan gənclərin sayı hər il çoxalırdı. Onların oxuduqları ali məktəblərin coğrafiyası da genişlənirdi. Erməni millətçilərinin Dağlıq Qarabağı Ermənistanla birləşdirmək adlı avantürist çıxışlarından, Sumqayıt hadisələrindən sonra Xalisa kəndinin həyatının bir hissəsi kimi təhsil sisteminin də bünövrəsi laxlamağa başladı. Kəndə edilən basqınlar, səhərcən ocaq başında keşik çəkilməsi, ümumi gərgin atmosfərə, həyəcanlar məktəbə öz təsirini göstərməyə bilməzdi. Təhsil ilinin sonlarına yaxın kənd yavaş-yavaş boşalırdı.

İyirmi iki il fasiləsiz olaraq məktəbimizə rəhbərlik edən, sözün həqiqi mənasında böyük pedaqoq, böyük insan Əziz Nəsrullayev 1988-ci ilin avqust ayında xəstələndiyi üçün direktor işləməkdən imtina etdi. Hilal Muradov 1988-ci ilin avqust ayında məktəbə direktor təyin edildi.

Əziz Nəsrullayev 1989-cu ildə vəfat etmişdir.

Muradov Hilal Bayram oğlu

(1988-ci il avqust-noyabr aylarında orta məktəbin direktoru)

Hilal Muradov 1949-cu ildə Vedibasar mahalının Kolanlı kəndində müəllim ailəsində anadan olmuşdur. Uşaqlıq illəri soydaşlarımızın Azərbaycana deportasiya olunduğu illərə təsadüf edir. Erməni siyasəti nəticəsində mahalın dağ kəndlərində yaşayan həmvətənlərimiz aran kəndlərinə yerləşdiriləndə onların ailəsi Xalisa kəndində məskunlaşır. Hilal Muradov Xalisa kənd səkkizillik məktəbində birinci sinfə gedir. Orta məktəbi isə qonşu Şiddi kəndində bitirir (axşam şöbəsini).

O, 1966-cı ildə Bakıya gəlir və uğurla imtahan verərək API-nin fizika fakültəsinə daxil olur. 1970-ci ildə isə ali məktəbi əla qiymətlərlə bitirib təyinatını Xalisa kənd orta məktəbinə alır. Əvvəlcə müəllim, sonra isə dərş hissə müdiri işləmişdir. Hilal Muradov işlədiyi müddətdə MDU-nun aspiranturasında oxumuşdur (qiyabi).

O, 1988-ci ilin ortalarında Xalisa kənd orta məktəbinin direktoru təyin edilmişdir. Hilal müəllim 1925-ci ildən fəaliyyət göstərən Xalisa kənd orta məktəbinin sonuncu azərbaycanlı direktoru olmuşdur. O, bu vəzifədə 1988-ci il noyabrın 30-a kimi işləmişdir.

Yüz minlərlə soydaşımız kimi, Hilal Muradov da məlum Qarabağ hadisələri ilə əlaqədar ata yurdunu tərk edərək Bakıya köçməli olmuşdur.

Hilal müəllim 1990-cı ildə Azərbaycan Neft Akademiyasına müəllim təyin olunmuşdur. O, bu vəzifədə yalnız bir il işləyə bilməmişdir.

Hilal Muradov 1991-ci ildə avtomobil qəzası nəticəsində həlak olmuşdur.

Həyat yoldaşı Solmaz Maqşudova ali təhsilli müəllimədir. Orta məktəblərin birində çalışır.

Oğlu Qoşqar, qızları Sevil, Səyyarə və Sahilə ali təhsillidirlər.

* * *

1988-ci ildə yeni tədris ili başlayanda Xalisada cəmisi 170 azərbaycanlı ailəsi qalmışdı. Köməksiz qalmış camaat Azərbaycanın müxtəlif rayonlarında, Bakıda özünə yer-yurd axtarırdı. Hərə öz başının harayında idi. Nə qədər ağır da olsa, 1988-ci il noyabrın 15-də Xalisa kənd orta məktəbi Azərbaycan dilində öz fəaliyyətini məcburi dayandırdı. Həmin gün Vədi Rayon Maarif Şöbəsinin müdiri Benik Arutyunyan məktəbə gələrək sınıfları məcburi seyrəlməmiş müəllimləri bir sınıfa toplayır və məktəbin azərbaycanlı sektorunun bağlandığını elan edir. İndiyədək hələ kiminsə köməyinə ümid bəsləyən müəllimlərin ümidləri puça çıxır. Neçə-neçə alimin, müəllimin, mühəndisin, həkimin, hərbiçinin, iqtisadçının və başqa ixtisas sahiblərinin təhsil aldığı məktəbimiz 63 ildən sonra bizimlə məcburi vidalaşmalı oldu.

**1925-1988-ci illərdə Xalisa kənd məktəbinə
rəhbərlik edənlərin siyahısı**

1. Məmmədov Səfəralı Hübət oğlu (Böyük Vedi) – 1925-1935-ci illər
2. Əliyev Heydər (Şərur rayonu) – 1935-1937-ci illər
3. Şadlinski Bilman Nəsrulla bəy oğlu (Böyük Vedi) – 1937-1938-ci illər
4. Əkbərov Adil Musa oğlu (Goravan) – 1938-1939-cu illər
5. Hüseyinov Heydər (Taytan) – 1939-1940-cı illər
6. Bayramov Əli Kalbameydan oğlu – 1940-1941-ci illər
7. 1941-1942-ci illərdə Qəmərlinin Yuva kəndindən bir erməni
8. İsmayılov Cəlal (Şərur rayonu) – 1942-1943-cü illər
9. Əsgərov İman Ramazan oğlu (Goravan) – 1943-1944-cü illər
10. İbrahimov Mirələsgər Mirməhəmməd oğlu – 1944-1949-cu illər
11. Məmmədov Həsən Məmmədrəhim oğlu (Avşar) – 1949-cu il (IX - XI)
12. Qasimov Yaqub Mirhəmid ağa oğlu – 1950-ci il (I-V)
13. Əsgərov Qasım Rüstəm oğlu – 1950-ci il (VI-XII)
14. Fərzəliyev Məmməd Qafar oğlu (Avşar) – 1951-ci il
15. Qasimov Yaqub Mirhəmid oğlu – 1951.X - 1953.VIII
16. Məmmədov Vəli Abbas oğlu – 1953.VIII - 1954-cü illər
17. İbrahimov Mirələsgər Mirməhəmməd oğlu – 1954-1955-ci illər
18. Sadıqov Oruc Teymur oğlu (Şiddi) – 1955-1962-ci illər
19. Heydərov Heydərali Nəcəf oğlu – 1962-1963-cü illər
20. Kərimov Pənah (Böyük Vedi) – 1963-1966-cı illər
21. Nəsrullayev Əziz Hüseyin oğlu (Avşar) – 1966-1968-ci illər
22. Muradov Hilal Bayram oğlu – 1988-ci il (VIII-XI)

III hissə

Kəndimizin şərəfidirlər

ALİMLƏRİMİZ

Məmmədov Süleyman Abbas oğlu
professor, tarix elmləri doktoru

Süleyman Məmmədov 1932-ci ildə Xalisa kəndində doğulub. Tarix elmləri doktoru, professorudur. Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetində Azərbaycan tarixi kafedrasının müdürüdür.

Atası Abbas kişi 1937-ci ilin repressiyasına məruz qalanda Süleymanın 5 yaşı vardı. Anası Fizzə nənənin, əmisi İbrahimin və qardaşı Hüseyinin himayəsində yaşasa da, bütün yaşdları kimi o da, məşəqqətli bir həyat yolu keçmişdir. Həyat Süleymanı lap kiçik ikən, çiyinlərini ağır yüklərin altına verən vaxtdan kişiləşdirmiş, uşaqılıq və gəncliyini əlindən almışdır.

Yeniyetməliyi II Dünya müharibəsinin qanlı-qadalı günlərinə təsadüf etmişdir. Süleyman da yoxsulluq dərindən qurtarmaq üçün bir həsir, bir Məmmədnəsir daxmalarında gözünə dəyəni götürüb Şimali Qafqaza Nalbənd şəhərinə, Gəncəyə, Gürcüstanın Qori şəhərinə, Naxçıvan və Ordubad şəhərlərinə gedərək əmisi İbrahim və qardaşı Hüseyinin qulluq etdiyi hərbi hissələrə baş çəkir, gah bunun, gah onun yanında, əksər vaxtlarda isə yollarda, qatarlarda gecələyirdi.

12-13 yaşlarında ailə qayğısı ilə yüklənən Süleyman kolxozda işə başlayır. Anası Fizzə nənə ilə buğda və arpa zəmilərində başaq edir, mal-qara üçün qısa ot-alaf toplayır, səhərdən axşama qədər qızmar günəş altında taxıl biçən kombaynın üstündə oturur, sünböldən ayrılmış küləşi çəkir, günəşin təsirindən, bədənində hopmuş toz-torpaqdan, nazik köynəyini deşib bədənində batan sünbül qılçığından yuyunub təmizlənsə də, səhərə qədər yata bilmirdi. Amma onun oxumağa həvəsinə heç kəs, heç nə mane olmurdu.

Süleyman ibtidai təhsilini davam etdirir, əla yaddaşı, kitablara məhəbbəti, ağılı, dərəkəsi ilə yaşdlarından seçilirdi. O, yeddiillik məktəbi qurtardıqdan sonra qonşu Avşar kəndində səkkizillik məktəbdə təhsilini davam etdirməyin çətinliyinə də dözdü. Müəllimləri Raziyyə İsmayılova və

Bayram Çobanzadə gəncin qəlbində Azərbaycan tarixinə və ədəbiyyatına elə maraq yaratmışdılar ki, ayağında qış ayaqqabısı, əynində isti paltarı olmayanda belə, Süleyman hər səhər digər həmkəndliləri ilə birgə qışın oğlan çağında Xalisadan 3 km aralıda yerləşən Avşar kəndinə tələsirdi. Sonralar Süleyman müəllim bunun səbəbini belə izah edirdi: “Raziyyə müəllimə və Bayram müəllim bizim qəlbimizdə elə bir sönməz ocaq qalamışdılar ki, bu gün də mən o istiliyin cazibəsindən çıxıb bilmirəm”. Orta məktəbi bitirən Süleyman İrəvanda Türkiyə Pedagoji Texnikumuna daxil oldu.

Keçmiş SSRİ Ali Sovetinin “Ermənistan SSR-də kolxozçuların və başqa azərbaycanlı əhəlinin Azərbaycan SSR-nin Kür-Araz ovalığına köçürülməsi haqqında” qərarı ilə əlaqədar, 1947-ci ildə İrəvan Türkiyə Pedagoji Texnikumu Azərbaycanın Xanlar şəhərinə köçürüldü. Pedagoji məktəbdə Vəli Məhərrəmovun tarix fənnini daha maraqlı tədris etməsi, ümumi tarixə, xüsusilə, Azərbaycan tarixinə aid mühazirələrin, sual-cavab gecələrinin və disputların canlı keçməsi onun bu fənnə marağını bir qədər də artırdı.

S.A.Məmmədov 1951-ci ildə pedməktəbi fərqlənmə diplomu ilə bitirdi. Elə həmin ildə imtahansız Azərbaycan Dövlət Universitetinin tarix fakültəsinə qəbul olundu, lakin imkansızlıqdan təhsilini davam etdirə bilmədi.

1951-ci ilin noyabrında yaşlı anasının sıxıntı keçirdiyinə dözməyib, evlərinə döndü. Bir il işləməyi, bir qədər vəsait toplamağı, sonra isə təhsilini davam etdirməyi qərara aldı. Lakin 6 aydan sonra rayonun milliyyətçə erməni olan hərbi komissarı anasının əmək qabiliyyətini itirməsini, qocalığını nəzərə almadan onu hərbi xidmətə göndərdi. O da düz üç il Ukraynada və Rostov vilayətində qulluq elədi. Sonra Bakıya qayıtdı, təhsilini davam etdirmək üçün Universitetə daxil oldu. O illərdə Universitet tələbəsi adını daşımaq böyük şərəf idi. Universitet tələbələrində elmə tükənməz həvəs, aludəlik vardı, elmin dərinliklərinə varmaq üçün günlərini kitabxanada keçirirdilər. Tələbələr sanki bəhsə girmişdilər, kitabxanaçı qadın dəfələrlə xəbərdarlıq etsə də, heç kəs yerindən birinci tərpənmirdi. Süleyman rusdilli ədəbiyyatı nəzərdən keçirib qeydlər götürürdü. Qədim və orta dövr tarixinə dair kitablarda öyrənməli o qədər gerçəklik var idi ki...

Böyüdükcə atasının yoxluğunu daha çox hiss edirdi, amma ata nəvəzindən, ata qayğısından məhrum olduğunu dərk edən Süleyman bu nisqini kimsəyə bildirməzdi. “Atam necə olub, haradadır?” sualına nə anası Fizzə xala, nə əmisi İbrahim, nə də qardaşları Hüseyn və Vəli doğru-dürüst cavab verə bilmirdilər. Böyüklər həm onu, həm də kiçik bacısı Şəkəri müxtəlif bəhanələrlə ovundurmağa çalışırdılar. Süleyman qonum-qonşudan, kəndin ağsaqqallarından öyrəndi ki, atası kimlərsə güdazına gedib,

şərin-böhtanın qurbanı olub (*Atası Abbas Allahverdi oğlunun faciəli həyatından kitabın “Repressiya qurbanları” bölməsində ətraflı məlumat verildiyindən, təkrara lüzum görmədik. - S.İ.*).

Yeri gəlmişkən deyək ki, 1945-1946-cı illərdə Süleyman müəllimin əmi-si İbrahim və qardaşı Hüseyin kolxozda briqadir işləyərkən iki briqadanın sahəsində çalışan 150-180 nəfər kolxozçunun icra işlərinin ölçülüb hesablanması, normativ sənədlər əsasında əmək haqlarının yazılması 14-15 yaşlı Süleymanın öhdəsinə düşürdü. O, kiçik və o qədər də şəraiti olmayan evlərini əsil mühasibatlığa çevirmişdi.

Süleyman müəllim tələbəlik illərində erməni dövrü mətbuatını izlədiyindən, Azərbaycan tarixinə dair ara-sıra gedən yazılar barədə tarix müəllimi Məmməd Şərifliyə məlumat verdiyi üçün onun rəğbətini qazanır. Ona görə də 1959-cu ildə Azərbaycan Dövlət Universitetini bitirərkən məhz Məmməd müəllimin zəmanəti ilə Azərbaycan EA Tarix İnstitutuna təyinat alır.

Süleyman müəllim 1959-cu il sentyabrın 26-dan etibarən Tarix İnstitutunun orta əsrlər tarixi şöbəsində baş laborant kimi işə başlayır. “Böyük Ermənistan” xülyası ilə yaşayan erməni kilsə xadimləri və xronikaçıları həmişə Azərbaycan ərazisini özlərininki hesab edərək onun sosial-iqtisadi və mədəni həyatına aid xəbərləri, habelə, orada baş verən siyasi hadisələri təfəsilatı ilə qələmə almağa çalışıblar. Xalqımızın tarixinə aid olan belə faktları araşdırıb elmi dövrəyə salmağın vacibliyini bilən Tarix İnstitutunun rəhbərliyi Süleyman müəllimdən erməni qaynaqları üzrə tarixçi-mədiəvist-mənbəşünas hazırlamağı qərara alır. Ona keçmiş API-nin dosenti, qədim erməni dili mütəxəssisi Xoren Mesropyanın yanında 400 saat qədim erməni dilinin öyrənilməsi üçün şərait yaradır. Süleyman Məmmədov bu dili daha dərin öyrənmək və qaynaqlara bilavasitə müraciət etmək istəyir. Elə bu məqsədlə, 1960-cı ildə Azərbaycan EA Tarix İnstitutu onu Ermənistan EA H.Acaryan adına Dilçilik İnstitutuna göndərir. O, burada Ruben Hovanesiyanın rəhbərliyi altında iki il qədim erməni dili üzrə təhsil alır. Süleyman müəllim bu müddət ərzində İrəvandakı Matenadaranda (mətn saxlanan yer) Akademiyanın, Universitetin kitabxanalarında və şəhər mərkəzi kitabxanasında, habelə, arxivlərdə Azərbaycana aid olan materiallarla tanış olur. İki ildən sonra Bakıya qayıdıb Azərbaycan EA Tarix İnstitutunun orta əsrlər tarixi üzrə məqsədli aspiranturasına imtahan verir. İnstitut onu Ermənistan EA Tarix İnstitutuna göndərir. O, burada akademik S.T.Yeremyanın rəhbərliyi altında işləyərkən “XVII əsrin II yarısı - XVIII əsrin I 30 illiyində Azərbaycanın sosial-iqtisadi, siyasi həyatı

və Azərbaycan-erməni münasibətləri” adlı namizədlik dissertasiyasını vaxtından 6 ay əvvəl elmi şuraya təqdim edir. S.A.Məmmədovun dissertasiyasında irəli sürdüyü bir çox mülahizələr, orta əsr inzibati və ticarət mərkəzləri olan Gəncə, Naxçıvan, Culfa, Bakı, Şamaxı və s. şəhərlərin Azərbaycanın iqtisadi həyatında oynadıqları rol, Səfəvi-Osmanlı münasibəti kimi fikirlər erməni alimlərini təmin etmir. Həm də Süleyman Məmmədov ilk erməni və rus qaynaqları əsasında sübut edirdi ki, “Erməni ticarət kompaniyası” Qərbin təsiri ilə pərvəriş tapmışdı.

Azərbaycanın iqtisadi həyatına soxulan bu kompaniyanın bilavasitə iştirakı ilə Şamaxı ipəyini Rusiya və Avropaya daşıyan erməni Azərbaycan ticarətinin xaricdə təmsilçisi kimi çox rahat, sərbəst alverlə məşğul idi. O, milliyətcə erməni idi, lakin dünyaya Azərbaycan malı çıxarırdı.

Əlbəttə, bu fikirlər Suren Akopyanın, Levon Xaçikyanın xoşuna gəlmədiyi üçün ona mane olmağa çalışırlar. Buna baxmayaraq, o, mülahizələrini faktiki sənədlərlə əsaslandırdığına görə, Ermənistan EA Tarix İnstitutunun orta əsrlər tarixi şöbəsi onun dissertasiyasını müdafiəyə təqdim etməyə məcbur olur.

Süleyman müəllimin müdafiəsi 1966-cı il iyunun 30-na təyin olunur. Xalisadan 80 yaşlı anası, müxtəlif rayonlarda yaşayan və onun həmin gün müdafiə edəcəyindən xəbər tutan dostu-tanışı yığılıb İrəvana gəlir. Lakin elmi şuranın üzvləri xalqımıza olan daxili nifrətlərini burada da büruzə verirlər, şuraya yığılmırlar, yetərsay olmur. Ermənistan KP MK ideoloji işlər üzrə katibi Robert Xaçaturyan işə qarışıqdan sonra müdafiəni payıza keçirirlər.

1966-cı il sentyabrın 6-da Süleyman müəllim Ermənistan EA Tarix İnstitutunun ixtisaslaşdırılmış müdafiə şurasında tarix elmləri namizədi alimlik dərəcəsi almaq üçün öz mülahizələrini müdafiə edib Bakıya qayıdır.

Xəyalında min yol Bakıya oğlunun evinə gələn, ona toy edib gəlin gətirən anası Fizzə nənə 1969-cu il yanvarın 21-də vəfat etdi. Anasını torpağa tapşırıan Süleyman tək-tənha qaldığını bütün dəhşəti ilə hiss etdi. Mənzil növbəsi çatsa da, subay olduğundan, onu hər dəfə bir bəhanə ilə yola saldılar, hətta mənzil almaq üçün order alana qədər başına min bir oyun açdılar. Ömrünün ən yaxşı illərini Azərbaycan Respublikası EA aspirantlarının yataqxanasında yaşayan Süleyman müəllim o günlərin şirin xatirəsini hələ də unutmayıb. Üst-üstə qalanan illərinin 21 ilini beləcə yataqxanalarda keçirdi. Özünün dediyi kimi, 4 il pedməktəbin yataqxanası, 3 il hərbi kazarma, 5 il universitet yataqxanası, ali təhsildən sonra 10 il Akademiyanın aspirantlar yataqxanası.

O, 1971-ci il noyabr ayının 15-də Azərbaycan Pedaqoji İnstitutunda işə başlayır. Əvvəlcə Azərbaycan tarixi kafedrasının baş müəllimi, sonra dosenti kimi fəaliyyət göstərir. O, üç bölmədə - Azərbaycan, rus, erməni bölmələrində dərs deməklə bərabər, orta əsr erməni qaynaqları üzərində axtarışlarını davam etdirir. Azərbaycana aid materialları toplayır. İrəvan, Moskva, Bakı, Kutaisi, Tbilisi, Batumi şəhərlərində mənbəşünaslığa və böyük şərqşünas alim V.V.Bartold günlərinə həsr edilmiş elmi konfranslarda məruzələrlə çıxış edir, onları Moskva, Tbilisi, İrəvan və Bakının Akademik nəşrlərində çap etdirir. 1977-ci ildə namizədlik dissertasiyası ilə eyni adda on beş çap vərəqi həcmində monoqrafiyası çapdan çıxır. S.A.Məmmədov 1977-ci ildə “XV-XVIII əsrin birinci yarısında erməni qaynaqları Azərbaycan haqqında” adlı doktorluq dissertasiyasını tamamlayıb müzakirəyə təqdim edir. Lakin ermənilərdən az fərqlənən bizim qara qüvvələr, “sapı özümüzdən olan baltalar” əsəri uzun müddət müzakirə etdikdən və sırf mənbəşünaslıq olduğuna görə, müdafiə şurasının profilinə uyğun gəlmədiyini bəhanə edərək il yarımından sonra kənardan mütəxəssisin cəlb edilməsini təklif edirlər. Süleyman müəllim A.Papazyanın (İrəvan), Q.Payçadzenin (Tbilisi), S.Ağacanın (Moskva) razılığını aldıqdan sonra SSRİ Nazirlər Soveti yanında Ali Attestasiya Komissiyasına müraciət edir. AAK dissertasiyanın avtoreferatını tələb edir. O isə 20 gün V.İ.Lenin adına Moskva kitabxanasında oturub referatı yazır və AAK-a təqdim edir. On gündən sonra razılıq məktubu alıb Bakıya qayıdır.

Sən demə, bu razılıq kağızı gecikdirmək üçün bəhanə imiş, onsuz da müdafiəni təşkil etmək olardı. Belə də oldu. 1982-ci il iyulun 14-də çağırılmış Elmi Şura A.P.Novoselovu (Moskva), N.Mnatsakanyanı (İrəvan), O.Əfəndiyevi (Bakı) onun dissertasiyasına rəsmi oponent təyin etməklə, müdafiə gününü təyin edir. S.Məmmədov 1983-cü il martın 23-də doktorluq dissertasiyasını uğurla müdafiə edir.

Professor S.Məmmədov 2005-ci ildə “Vektor” Beynəlxalq Elmi Mərkəzi Mükafat Komissiyasının qərarı ilə “XXI əsr Azərbaycan Ziyalıları” Beynəlxalq Layihəsinin qalibi olmuşdur. O, 5 monoqrafiya, 4 ali və 17 orta məktəb dərsliyinin, 200-dən çox elmi məqalənin müəllifidir. ASE-nin, Naxçıvan ensiklopediyasının, həmçinin “Türk tarixi” və “Qafqaz tarixi”nin müəlliflərindən biridir. 1977 və 1993-cü illərdə nəşr etdirdiyi iki əsəri Nyu-York konqres kitabxanasının kataloquna daxil edilib.

Ailəlidir, üç övladı var.

Bu gün professor Süleyman Məmmədov ölkənin sayılıb seçilən alimlərindəndir. Ən böyük arzusu isə bütün həmyerliləri kimi, günlərin bir günü Vədiyə dönməkdir.

Əhmədov Aydın Cəfər oğlu

kimya elmləri namizədi

O, 1945-ci ildə Xalisa kəndində anadan olmuşdur. İbtidai və səkkizillik təhsilini doğma kəndlərində, orta təhsilini isə Şiddi kəndindəki orta (axşam şöbəsi) məktəbdə almışdır.

Azərbaycan Neft və Kimya İnstitutunun neft texnologiyası fakültəsini bitirmişdir. Bir müddət doğma kəndimizdəki orta məktəbdə kimya müəllimi işləmişdir. Ötən əsrin 70-ci illərinin sonlarından taleyini Türkmənistan Respublikası ilə bağlamışdır. Qeyri-üzvi kimyadan bəhs edən elmi işi uğurla bitirərək müdafiə etmiş və kimya elmləri namizədi alimlik dərəcəsi almışdır. Hal-hazırda Aşxabad şəhərində yaşayır və işləyir.

Ailəlidir, iki oğlu var.

Əliyev Rafiq Ələkbər oğlu
Dosent

O, 1954-cü ildə anadan olmuşdur. Kəndimizin **Ağarzauşağı** tayfasının övladıdır. 1962-ci ildə I sinfə getmişdir. İlk müəllimi Musa Mehdiyev olmuşdur. 1972-ci ildə orta məktəbi uğurla bitirmişdir.

Rafiq Əliyev 1972-1973-cü illərdə Arazdəyən kənd məktəbində müəllim işləmişdir. 1973-cü ilin yayında Qazaxıstanın Astana (keçmiş Selinoqrad) şəhərinə getmişdir. Qəbul imtahanlarını uğurla verərək Selinoqrad şəhərindəki Sakin Sayfulin adına Dövlət Pedaqoji İnstitutunun fizika-riyaziyyat fakültəsinə daxil olmuşdur. 1978-79-cu illərdə Astana şəhərindəki orta məktəblərin birində müəllim işləmişdir. 1979-81-ci illərdə Volqraqrad şəhərində hərbi xidmətdə olmuşdur.

Rafiq müəllim 1983-cü ildə Astanadakı Maliyyə-iqtisadiyyat kollecina müəllim, bir ildən sonra – 1984-cü ildə kollecin direktoru təyin olunur. Bu gün də həmin vəzifədə çalışır.

R.Əliyev 1989-cu ildə Alma-Ata şəhərindəki Xalq Təsərrüfatı Universitetinə daxil olmuş, 1995-ci ildə maliyyə-iqtisad fakültəsini fərqlənmə diplomu ilə bitirmişdir (qiyabi şöbəsini). O, Astanadakı Maliyyə İnstitutunu da uğurla bitirmişdir (qiyabi).

Rafiq müəllim eyni zamanda, Astana Milli Avrasiya Universitetində iqtisadiyyat fənnindən dərs deyir. Həmin ali təhsil ocağının dosentidir.

O, 1983-cü ildə Sitarə xanım ilə ailə qurmuşdur. İki övladı var: qızı Səidə, oğlu Niyazi ali məktəbdə oxuyurlar.

Apoyev Bayram Fəti oğlu
pedaqoji elmlər namizədi, dosent

1957-ci ildə Goranboy rayonunun Cinli-Boluslu kəndində anadan olub. 1964-1974-cü illərdə Vedi rayonunun Xalisa kəndində orta təhsil almışdır. 1974-1978-ci illərdə V.İ.Lenin adına API-nin coğrafiya fakültəsində ali təhsilini başa çatdırdıqdan sonra təyinatla Yevlax rayonunun Nemətabad kənd orta məktəbinə göndərilmişdir. 1978-1985-ci illərdə bu məktəbdə coğrafiya müəllimi və təlim-tərbiyə işləri üzrə direktor müavini işləmişdir.

1985-1988-ci illərdə Azərb.ETPEİ-nin (indiki Təhsil Problemləri İnstitutu) əyani aspiranturasında oxumuşdur. 1989-cu ildə “İbtidai siniflərdə diyarşünaslıqdan istifadənin təlimin keyfiyyətinə təsiri” mövzusunda dissertasiya müdafiə edərək pedaqoji elmlər namizədi alimlik dərəcəsi almışdır. 1988-1990-cı illərdə həmin institutda kiçik və baş elmi işçi vəzifələrində çalışmışdır.

1991-ci ildə müsabiqə yolu ilə Gəncə Dövlət Universitetinin Pedaqogika kafedrasında müəllim, 1993-cü ildə baş müəllim, 1994-cü ildə dosent seçilmişdir. 1994-2002-ci illərdə GDU-nun Pedaqogika və psixologiya fakültəsinin dekanı vəzifəsində çalışmışdır. Hal-hazırda GDU-nun dosentidir.

50-dən çox elmi əsərin, 16 adda kitab və kitabçanın, o cümlədən, iki dərsliyin (8-9-cu siniflər üçün “Azərbaycan coğrafiyası”, akademik B.Budaqovla birgə, “Maarif” nəşr., 1991, “Əlifba”, Kürd dilində, “Maarif”, 1996) müəllifidir.

Hal-hazırda GDU-nun doktorantıdır. “N.Gəncəvinin təlim-tərbiyə haqqında fikirləri və müasir Azərbaycan məktəblərində onlardan istifadə işinin sistemi” mövzusunda doktorluq dissertasiyasını yekunlaşdırmaq üzrədir.

Ailəlidir, iki oğlu, iki qızı var.

Muradov Mustafa Bayram oğlu
fizika-riyaziyyat elmləri namizədi

Mustafa Muradov 1957-ci ildə Xalisa kəndində anadan olmuşdur. O, 1965-ci ildə I sinfə getmişdir. İlk müəllimi rəhmətlik Xudakərim Qasimov olmuşdur. 1975-ci ildə Xalisa kənd orta məktəbini əla qiymətlərlə bitirib, sənədlərini ADU-nun fizika-riyaziyyat fakültəsinə vermiş və qəbul imtahanlarını uğurla verərək ali məktəbə qəbul olmuşdur.

Mustafa Muradov 1978-ci ildə Moskva Fizika Mühəndisləri İnstitutuna dəyişilmiş, ali təhsilinin qalan hissəsini bu mötəbər elm ocağında davam etdirmiş, 1981-ci ildə bitirmişdir.

M.Muradov 1981-1982-ci illərdə BDU-da mühəndis, 1983-1984-cü illərdə Moskva Fizika Mühəndisləri İnstitutunda təcrübəçi-müəllim, 1984-1985-ci illərdə Moskvadakı “Volna” Elm İstehsalat Birliyində mühəndis işləmiş, 1985-1988-ci illərdə Moskva Fizika Mühəndisləri İnstitutunun aspiranturasında oxumuşdur. Təhsilini başa vurduqdan sonra Bakıya qayıdan Mustafa müəllim 1988-2004-cü illərdə BDU-nun fizika fakültəsində kiçik elmi işçi, elmi işçi, baş elmi işçi kimi çalışmışdır. 1996-cı ildə AMEA-nın Fotoelektronika İnstitutunda elmi işini uğurla müdafiə edərək fizika-riyaziyyat elmləri namizədi alimlik dərəcəsi almışdır. Mustafa Muradov 2004-cü ildən BDU-nun fizika fakültəsinin aparıcı elmi işçisidir.

Dəyərli elmi araşdırmaların müəllifi olan Mustafa Muradov hal-hazırda ABŞ-ın Massaçusets Universiteti ilə birgə manohissəciklərdə ion mübadiləsi və diffuziya proseslərinin tədqiqi ilə məşğuldur.

M.Muradov ailəlidir, iki övladı var: Bayram, Anar.

MÜƏLLİMLƏRİMİZ

Muradov Bayram Hübət oğlu

Bayram Muradov 1921-ci ildə Kolanlı kəndində anadan olmuşdur. İbtidai və yeddiillik təhsilini doğma kəndlərində almışdır. İrəvan Azərbaycanlı (Türk) Pedaqoji Texnikumunu bitirdikdən sonra müəllimlik fəaliyyətinə başlamışdır.

II Cahan müharibəsi başlayanda ön cəbhəyə cəlb olunsada, uzun müddət ehtiyat alayda qulluq etmişdir. Müharibədən sonra doğma kəndlərində müəllimlik fəaliyyətini davam etdirmişdir.

1948-ci ildə kənd camaatı ilə birlikdə Bayram müəllimgilin ailəsi də Salıyan rayonunun Şorsulu kəndinə deportasiya olunur. Şorsuluda yaşaya bilməyən ailə çox çəkmir ki, yenidən Kolanlıya qayıdır. Təəssüflər olsun ki, onları ikinci dəfə deportasiya edirlər - bu dəfə Bərdə rayonunun Qər-vənd kəndinə. Muradovlar bu kənddə Stalin ölənədək yaşaya bilirlər. Onlar 1954-cü ildə yenidən ata yurduna – Kolanlıya qayıdırlar. Bu dəfə mənfur erməni siyasəti başqa məkrli əmələ əl atır. Vedibasərin dağ kəndlərini “perspektivsiz kəndlər” adlandıraraq əhalisini mahalın aran kəndlərinə köçürürlər. Muradovlar ailəsi də 1955-ci ildə Xalisa kəndinə köçür. Bir ildən sonra hamı kimi onlara da yeni torpaq sahələri paylanır.

Qısa zaman kəsiyində hamının hörmətini qazanan Bayram müəllim Xalisa kənd məktəbində müəllimliyə başlayır. Olduqca mehriban, humanist, güləruz, savadlı Bayram Muradov həm işlədiyi kollektivin, həm də şagirdlərin sevimlisi olub.

Bayram müəllimin övladları da atalarının yolu ilə gedərək elmə, təhsilə böyük maraq göstərmişlər. Hilal Muradov (Allah rəhmət eləsin!) uzun müddət Xalisa kənd orta məktəbində dərslər hissə müdiri işləmişdir. Ramiz Muradov Azərbaycan Texniki Universitetində, f.r.e. namizədi Mustafa Muradov isə BDU-da çalışır.

Qasimov Xudakərim Abdulkərim oğlu

Xudakərim Qasimov 1923-cü ildə Kolanlı kəndində anadan olmuşdur. Yeddiillik təsilini doğma kəndlərində, orta təhsilini isə Böyük Vedidə almışdır. O, İrəvan Türk Pedaqoji Texnikumunu bitirəndən sonra mahalın Kolanlı, Qarabağlar, Dəhnəz kəndlərində müəllim işləmişdir.

1941-45-ci illər müharibəsi başlayanda müəllimlik fəaliyyətini yarımçıq qoyub, ön cəbhəyə getmişdir. Şimali Qafqazın, Ukraynanın azad edilməsində iştirak etmişdir. Döyüşlərin birində ağır yaralanan Xudakərim müəllim, uzun müddət müalicə edildikdən sonra II qrup əlil kimi ordudan tərxis olunur, Vedibasara qayıdır. O, yenidən müəllimlik fəaliyyətini davam etdirir.

1949-cu ildə yüzlərlə soydaşımız kimi, Xudakərim müəllim də ailəliklə ata yurdundan deportasiya edilərək, Salyan rayonunun Şorsulu kəndinə köçürülür. Cənnətin bir güşəsi olan Kolanlıdan köçürülən camaat cəhənnəmi andıran yeni yaşayış yerində tab gətirə bilmir. Bir il Şorsuluda müəllim işləyən X. Qasimov bir ildən sonra ailəliklə Bərdənin Malbinəsi kəndinə köçür. Qonşu Çələbilər kəndində müəllim işləmişdir. Qürbətdə yaşaya bilməyən, elinə-obasına möhkəm bağlı olan Xudakərim müəllim 1952-ci ildə yenidən Kolanlıya qayıdır və doğma kəndlərində müəllimlik edir. 1957-ci ildə Vedibasarı dağ kəndlərində yaşayan əhalini arayan kəndlərində yerləşdirəndə, X. Qasimov da ailəsi, qardaşı, yaxın qohumları ilə bərabər Xalisa kəndinə köçmüşdür. Onlara yeni torpaq sahələri verilmişdir.

X. Qasimov 1957-ci ildən Xalisa kənd orta məktəbində müəllim işləmişdir. O, 1986-cı ildə Xalisa kəndində vəfat etmişdir.

Məhərrəmov Yunis İsmayıl oğlu

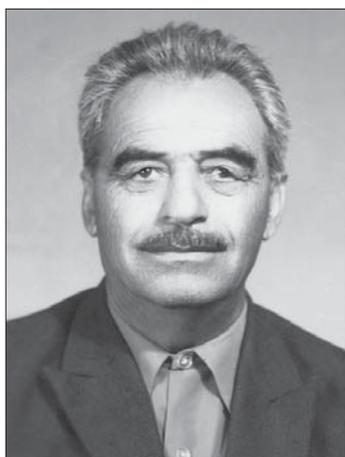
Yunis Məhərrəmov Xalisa kəndinin ilk yerli ziyalılarında biri olmuşdur. Kəndin **Məhərrəmuşağı** tayfasındandır. O, 1924-cı ildə Xalisa kəndində dünyaya gəlmişdir. Yeddi qardaş, bir bacının ilki olmuşdur.

Yunis İsmayıl oğlu 1931-ci ildə Xalisa kəndindəki ibtidai məktəbin I sinfinə getmişdir. İlk müəllimi Böyük Vedidən Səfəralı Məmmədov olmuşdur. Yaqub Qasimov, Vəli Məmmədov, İmran Paşayev və başqaları ilə bir sinifdə oxumuşdur. Yunis müəllim orta təhsilini qonşu Avşar kəndində başa vurmuşdur.

II Cahan müharibəsi başlayanda orta təhsilli Yunis Məhərrəmov kənd sovetliyində vergi pullarını toplayan işləyir. Müharibə başa çatandan sonra sənədlərini İrəvan Türk Pedaqoji Texnikumuna verir və qəbul olunur. Yunis İsmayıl oğlu təhsilini başa vurur və Xalisa, Şiddi kəndlərində müəllimlik etməyə başlayır. 1946-cı ildə Xanım Cabbar qızı ilə ailə quran Yunis müəllim 1949-cu ildə ailəliklə Azərbaycana deportasiya olunur. Onlar Ağcabədi rayonunun Onüçlər kəndində məskunlaşırlar. Yunis müəllim 1949-53-cü illər arasında həmin kənddəki məktəbdə müəllim işləyir. Stalinin ölümündən sonra başqa ailələr kimi, onlar da doğma kəndlərinə qayıdırlar. O, 1954-56-cı illərdə Xalisa kəndində, 1956-70-ci illərdə Arazdəyən kəndində, 1970-88-ci illərdə isə yenə Xalisa kəndində müəllim işləmişdir.

Məlum Qarabağ hadisələri ilə əlaqədar, 1988-ci ildə doğma torpaqları məcburi tərk edən Yunis müəllim Bakı şəhərində məskunlaşmışdır. Ömrünün qırx ilini övladlarımızın təlim-tərbiyəsinə həsr edən Yunis İsmayıl oğlu 1999-cu ilin mart ayında Bakı şəhərində vəfat etmişdir.

Yusifov Ələşrəf İbrahim oğlu

Otuz ilə yaxın eyni kənddə yaşamışıq. Qonşu kənddə müəllim işləyirdi. Hər gün asta addımlarla yaşadığım küçədən keçərək Dağlıların məhəlləsindəki evlərinə gedərdi. Bu nura ni simalı, ağır yerişli, dağ boyda kişiye baxan hər kəs fikirləşərdi ki, Allahın insanlar üçün yaratdığı çətinliklərin hamısı Ələşrəf müəllimin həyatından yan keçib. Həmişə, hər yerdə özünü tox, qamətini şax tutar, gələcək günlərə inamla baxar, keçən günlərini ya heç yada salmaq istəməzdi, ya da çəkdiyini üreyində özü çəkərdi. Ətrafına göz gəzdirib ömür-gün yoldaşı Xanım xalaya, övladlarına, nəvələrinə baxar, “Tanrının dərgahına çox şükür” deyərdi. Allahın qismət etdiyi 77 illik həyatında altı dəfə qaçqınlıq-köçkünlük yaşayan, zamanın qarşısına çıxardığı çətinliklərlə mübarizədə bərkiyən, mətinləşən bu dağlar övladının keçdiyi ömür yolunu gəl birlikdə tanıyaq, hörmətli oxucu!

* * *

Yusifov Ələşrəf İbrahim oğlu 1910-cu ilin avqustunda Vedibasara mahalının dağ kəndlərindən olan Məngük kəndində anadan olmuşdur. Kəndin Yusifuşağı tayfasındandır. Uşaqlıq illəri cənnətin bir parçası olan doğma kəndlərində keçib.

O, ibtidai təhsilini kəndlərindəki məktəbdə, yeddiillik təhsilini isə Çimən kənd orta məktəbində almışdır. 1935-ci ildə İrəvan Türk Pedaqoji Texnikumuna daxil olmuş, 1939-cu ildə bitirmişdir.

Ələşrəf müəllim əmək fəaliyyətinə mahalın Göl-Cığın kəndində başlamışdır. 1939-cu ilin sentyabr ayından 1941-ci ilin dekabrınadək bu kənddə müəllim işləyir. II Cahan müharibəsi başlayanda onu da ön cəbhəyə aparırlar. Hərbi biletindəki qeydlərdən aydın olur ki, Ələşrəf Yusifov müharibə başa çatanadək ön cəbhədə vuruşmuşdur. Onun ilk döyüşü 1941-ci ilin dekabrında, 95-ci piyada diviziyasının tərkibində olmuşdur. 1942-ci ilin iyul ayına kimi bu diviziyanın atıcı əsgəri olmuşdur. Bir müddət isə İtaliyada döyüşən partizanlara qoşulmuşdur. Ə.Yusifov 1942-ci ilin son-

larından 1945-ci ilin iyun ayınadək yalnız azərbaycanlılardan təşkil olunmuş əlahiddə batalyonun tərkibində döyüşmüşdür. O, 1945-ci ilin oktyabr ayında ordudan tərxis olunmuşdur.

Müharibə başa çatandan sonra Ali Baş Komandanın imzası ilə şanlı döyüş yolu keçdiyinə və faşizm üzərində qələbənin təmin edilməsində şücaətinə görə Tərifnamə ilə təltif olunmuşdur. Sonralar isə müharibədəki iştirakına görə “Vətən müharibəsi” ordeni və 1941-1945-ci illərdə Böyük Vətən müharibəsində qələbənin 40 illiyi münasibətilə yubiley medalı ilə təltif edilmişdir.

Müharibə başa çatdıqdan sonra geri dönmə Ələşrəf müəllim Göl-Cıgın kəndində müəllimlik fəaliyyətini davam etdirmişdir. Az sonra Qaraqoyunlu kəndindən qohumları Xanım Muxtar qızı ilə ailə qurmuş, bir il sonra ilk övladları Vaqif dünyaya gəlmişdir. Daha bir il sonra ikinci övladları Vahid anadan olmuşdur. Ələşrəf müəllimin yalnız bu iki övladı ata yurdunda dünyaya göz açmışlar.

İlk baxışdan hər bir iş öz qaydasındadır. Müharibədən sağ-salamat qayıdıb ailə quran, oğul-uşaq yiyəsi olan, xəyalında xoş gələcəyin planlarını quran Ə.Yusifov hardan biləydi ki, Moskvadan əsməyə başlayan “deportasiya” adlı səmum küləyi astananın ağzındadır.

Rayonun Köçürmə Komissiyasının üzvləri kəndə gəlib deyirlər ki, hazırlaşın, iki gündən sonra Azərbaycana köçəcəksiniz. Bu xəbər doğma torpağına, ocağına, ata yurduna qırılmaz tellərlə bağlı olan hər kəsin qəlbini parça-parça edir. İki gündən sonra camaat məcburi ev-əşiyini tərk edib Dəvəli stansiyasına toplaşır. İnsanlarla dolu yük vaqonları stansiyadan ayrılanda, yarı canı Vedibasarda qalanlardan biri də həyat yoldaşı Xanım xala və kiçik övladları Vaqif, Vahidlə səyyar həyatın ilk günlərini yaşayan Ələşrəf müəllim olur. Ürəyinin dərinliyindən bir səs qulaqlarında səslənir:

– Sən bu torpaqlara bir də gələcəksən.

Bir neçə əzab-əziyyətli gündən sonra onlar Şəmkir rayonunun Engels adına kolxozuna gəlib çatırlar. Camaatı evlərdə yerləşdirirlər. Ömrünün 80-ci ilini yaşayan Xanım xala həmin günləri belə xatırlayır:

– İnsafən demək lazımdır ki, əvvəlcə bizi yaxşı qarşıladılar. Yeni tikilmiş ikiotaqlı evlərdə yerləşdirdilər. Kişilərə iş verdilər. Günü-gündən vəziyyətimiz, yaşayışımız da yaxşılaşdı. Üçüncü övladımız Həcər də Çaparlı kəndində anadan oldu. Bu kənddə bir ildən bir az çox yaşaya bildik. Yerli sovet sədri, kəndin bəzi nanəcibləri bizim camaatın həmin evlərdə yaşamasına dözə bilmirdilər. Təzyiqlər, təhqirlər artmışdı. Heç yadımdan çıxmaz, bir gün

qaynanam Gülsüm xala xamur eləmişdi, sac asıb çörək bişirmək istəyirdi. Kəndin sovet sədri gəldi həyatimizə, qışqır-bağırla kündələri təpiklədi, sacı vurub aşırdı. Qaynanam dözmədi... Nə isə, istədikləri o idi ki, biz kənddən çıxmaq. Bir tərəfdən doğma ev-əşiyimizdən elənilər, bu tərəfdən də köçürüldüyümüz yerdə də bizə yaşamağa imkan vermirdilər. Bizim ailə, bizimlə bu kəndə köçürülən daha neçə ailə kənddən çıxmalı olduq. Neçə gün Zəyəm dəmiryolu stansiyasında sığınacaq tapdıq. Sığınacaq deyəndə ki, açıq havada gecələyirdik. Bu dünya yaxşı adamlardan da xali deyil. Tanımadığımız bir adam bizə yaxınlaşdı və dedi ki, çəkdiyiniz əziyyətlərə görə yazığım gəlir. Sizə yaxşılıq etmək istəyirəm. Rusiyanın Qroznı şəhərinin ətrafında yaşayan çeçenləri Stalin sürgün edib. Evləri boşdur. İstəyirsinizsə, aparıb göstərə bilərəm. Həmin adam qoşuldu bizə. 1949-cu ildə Zəyəm dəmiryolu stansiyasından Qroznıya yola düşdük. Bizimlə bərabər Qaraqoyunlu kəndindən Talib Əhməd oğlunun, qardaşı Həsən Əhməd oğlunun, Əli Məşədi Məhəmməd oğlunun, Möhsüm Hənifə oğlunun, Kolanlıdan Qulu kişinin ailəsi də getdilər. Hamiləliklə Qroznı yaxınlığındakı Kalinin rayonunun Mejdureçye qəsəbəsində məskunlaşdıq. Həqiqətən, evlər də böyük idi, kişilərə də iş var idi. Bizə köçmə bileti də verdilər: N139093.

Soydaşlarımız 1949-1956-cı illərdə yeni məskəndə yaşamağa olurlar. Ələşrəf müəllim istehsalatda çalışır. İlbəil maddi durumları da yaxşılaşır. Yura ilə Raya adlı övladları anadan olur. Sakit həyata yenidən uyğunlaşan ailənin növrəyi yenidən pozulur. Stalin öləndən sonra sürgün edilmiş çeçenlər öz torpaqlarına qayıtmaq istəyir. Gələcəkdə qarşিদurma olmasın deyə, həmvətənlərimiz, o cümlədən, Ələşrəf müəllimin ailəsi yenidən Azərbaycan qayıtmalı olurlar. Onlar bu dəfə Yevlaxın Malbinəsi kəndində məskunlaşırlar. Böyük oğlu Vaqif Qroznıda rus dilində təhsil aldığı üçün onu Zəyəmdəki qohumlarının yanına göndərilər ki, oradakı məktəbin rus bölməsində oxusun.

Ələşrəf müəllimgil Malbinəsində cəmi bir il yaşaya bilirlər. Xanım xala ağır xəstələnir.

Rus dili müəllimi işləmiş Vaqif Yusifov:

– O vaxtlar on bir yaşındaydım. Yaxşı yadımdadır, atamgil Malbinəsində heç bir şəraiti olmayan evdə yaşayırdılar. Otağı qızdırmaq üçün odun, kömür tapılmazdı, saman yandırırtdılar. Adam tüstüdən boğulurdu. Anam ağır xəstələndi. Atam həkim gətirdi. Müayinədən sonra dedi ki, sənə heç bir dərman lazım deyil. Dərdinizin dərmanı ata yurdunuzun təmiz havası, bumbuz bulaqlarıdır.

Ələşrəf müəllim 1957-ci ilin noyabr ayında ailəsi ilə birlikdə doğma kəndlərinə qayıdır. Həkim haqlıymış. Çox çəkmir ki, Xanım xala sağalır – həkimsiz, dərmansız. Onu xəstələndirən, yorğan-döşəyə salan Vətən həsrəti, doğma yurtdun xiffətiymiş.

Ailənin sakit həyatını yenə də erməni siyasəti pozur. Mahalın bütün dağ kəndlərinə, o cümlədən, Məngük kəndinə “perspektivsiz kənd” adını qoyaraq əhalisini arın kəndlərinə köçürürlər. Xeyriyyəçi, hörmətli el ağsaqqalı İbrahim Məmmədovun yaxından köməkliyi ilə Ələşrəf müəllimin ailəsi Xalisa kəndində məskunlaşır. Bir qədər kəndin ağsaqqallarından Qəhrəman kişinin evində yaşayandan sonra kolxozun verdiyi 20 sot torpaq sahəsinin üstündə özlərinə yenidən ev-əşik tikməli olurlar. Bu ailə cəmi 9 il ərzində beş dəfə evindən-əşiyindən olub, qaçqınlıq-köçkünlük həyatı yaşayıb, əzab-əziyyətlərə qatlaşmalı olub. Lakin bunların heç biri ailənin başçısı Ələşrəf müəllimin əzmini, iradəsini sındıra bilməyib.

O, 1957-ci ildən 1985-ci ilədək – təqaüdə çıxanadək Vedibasarın Surenavan, Arazdəyən, Dəvəli kəndlərində müəllim işləmişdir. Ömrünün 46 ilini övladlarımızın savadlanmasına həsr edən Ələşrəf Yusifov 1987-ci ildə dünyasını dəyişmişdir.

Tələ bu ailənin qismətinə daha bir köçkünlük yazıbmış – 1988-ci ildə. Müqəddəs torpaqlarımıza bizdən daha etibarlı çıxan Ələşrəf müəllim həyatın sonuncu zərbəsini görmədi.

Onun ocağını bu gün övladları işıqlandırır. Vaqiflə Vahid ali təhsillidirlər. Qızı Həcər xanım Bakıda xəstəxanaların birində tibb bacısı işləyir. Yurra sürücü, Raya evdar qadındır.

Şadlinski Şəmil Əli oğlu

1924-cü ildə Böyük Vedi kəndində anadan olmuşdur. Babası Bəşir bəy milli iftixarımız Abbasqulu bəy Şadlinskinin əmisidir.

İlk orta təhsilini Vedi məktəbində aldıqdan sonra İrəvandakı Türk Pedaqoji Texnikumuna qəbul olunmuş, uğurla bitirmişdir. İlk pedaqoji fəaliyyətinə Alməmməd kəndində başlamışdır. Həmin kənddə Gülnar adlı qızla evlənmiş, nigahdan bir oğlu olmuşdur. II Cahan müharibəsi başlayanda o, ön cəbhəyə getmiş, müharibənin sonunadək iştirak etmişdir. Şəmil müəllim 1942-ci ildə döyüşlərin birində alman tankını vurmuşdur. Həmin səhnəni əks etdirən foto-şəkil qəzetdə dərc olunmuşdur. Şəkilin altında bu sözlər yazılmışdı: “Döyüşü Şəmil Şadlinski vurduğu alman tankının oduna siqaretini yandırır”.

Şəmil müəllim müharibədə olduğu illərdə həyat yoldaşı ilə oğlu vəfat edir.

1945-ci ildə müharibədən geri qayıdan Ş. Şadlinski əvvəlcə Vedi, sonra isə Daşdı kənd məktəblərində fəaliyyətə başlayır. Az sonra **Yüzbaşılar** tayfasından Xanım adlı qadınla evlənir. Bu nigahdan Knyaz adlı oğlu dünyaya gəlir.

1949-cu ildə Şəmil müəllimin ailə üzvləri Səfərəliyev rayonunun Əhməd-bəyli kəndinə deportasiya olunur. Həyat yoldaşını itirən Şəmil müəllim az sonra Xalisa kəndinə gəlmiş, Məmmədağı Əli oğlunun qızı Rübabə xanım ilə ailə qurmuşdur. O, müəllimlik fəaliyyətini davam etdirmiş, Arazdəyən, Dəvəli, Xalisa kəndlərində müəllim işləmişdir. Şəmil müəllim Rübabə xanım ilə on övlad böyütmüşlər.

O, 1978-ci ildə vəfat etmişdir.

Mehdiyev Musa Fətəli oğlu

1926-cı ildə Xalisa kəndində anadan olmuşdur. Kəndin **Yasovullular** tayfasına mənsubdur. 1933-cü ildə I sinfə gedib. İlk müəllimi Böyük Vedidən Səfəralı Məmmədov olmuşdur.

Yeddiillik təhsilini Xalisada başa vurmuş, VIII-IX sinifləri isə qonşu Avşar kənd orta məktəbində oxumuşdur.

Musa Mehdiyev 1944-cü ilin fevral ayında II Cahan müharibəsinə getmişdir. Şimali Qafqazın Qroznı, Buynaksk, Nalçik, Minvod, Jeleznovodsk şəhərlərinin müdafiəsində iştirak etmişdir.

O, 1946-cı ildə ordudan tərxis edilmişdir. Böyük Vətən müharibəsinin veteranıdır.

M. Mehdiyev 1947-ci ildə İrəvan Türk Pedaqoji Texnikumuna daxil olmuşdur. Bir il sonra texnikum Xanlar şəhərinə köçürüldüyü üçün Musa müəllim də təhsilini Xanlarda tamamlamalı olur - 1951-ci ildə.

İlk müəllimlik fəaliyyətinə həmin ili doğma Xalisa məktəbində başlamışdır.

1949 - 1952-ci illər deportasiyası zamanı Xalisa kəndindən Beyləqan (keçmiş Jdanov) rayonuna deportasiya olunan 24 ailədən biri də Musa Mehdiyevin ailəsi olur. Stalin öləndən sonra hamı kimi Musa müəllim də doğma kəndlərinə dönürlər.

Geri dönəndən sonra doğma kəndlərində işləyə bilməyən Musa müəllim 1954-1957-ci illərdə Oktemberyan rayonunun Bağçalar kəndində, 1957-1958-ci illərdə Vedi rayonunun Surenavan kəndində, 1958-1961-ci illərdə isə Şiddi kəndində müəllim işləmişdir. O, nəhayət, 1961-ci ildə Xa-

Kəndimiz – dərdimiz

lisa kənd məktəbinə müəllim təyin olunur, 1988-ci ilin ortalarında fasiləsiz olaraq kəndin övladlarına savad öyrədir.

Musa Mehdiyev təqribən 35 il sonra həyatında ikinci dəfə qaçqınlıq, məcburi köçkünlük həyatı yaşamağa məcbur olur. Məlum Qarabağ hadisələri ilə əlaqədar, 1988-ci ildə doğma torpaqları yenidən tərk etməli olur. Ailəliklə Tərtər rayonunun Bəyimşarov kəndində məskunlaşırlar. Musa müəllim pedaqoji fəaliyyətini yeni yaşayış yerində də davam etdirir. O, 1988-97-ci illərdə Bəyimşarov kənd orta məktəbində müəllim işləmişdir.

Musa Mehdiyev hal-hazırda təqaüddədir.

Musa müəllimin böyük oğlu Bəxtiyar orta məktəbi bitirəndən taleyini Kalininqradaşəhəri ilə bağlayıb. Ramiz Minsk şəhərində Ali Milis məktəbini bitirəndən sonra iyirmi beş il hüquq - mühafizə orqanlarında işləmişdir. Mehdiyevlə Vidadi müxtəlif sahələrdə çalışırlar. Qızları - Sevincə Sevda ailə-uşaq yiyəsidirlər.

Qafarov İsmayıl Əbdüləli oğlu

1920-ci ilin ortalarında erməni-daşnak hərbi qüvvələrinin qırğınından canını qurtararaq İrana pənah aparanlar içərisində İrəvan yaxınlığındakı Qaracörən kəndindən olan iki bacı da olur – Səkinə və Zeynəb. Ermənilər qəfildən həmin kəndə hücum edərək yaşlı-cavana, qadına-kişiyə fərq qoymadan qarşılıqlarına çıxanı öldürür, kəndi yandırır, mal-qarasını qabaqlarına qatıb aparırlar. Atalarını və iki qardaşını itirən bacılar, müsibətdən təsadüfən sağ qalan digər soydaşları ilə birlikdə özlərini Vedibasara yetirir, buradan isə Abbasqulu bəy Şadlinskiyin rəhbərliyi ilə, xüsusi mühafizə altında məcburi, müvəqqəti İrana köç edən camaata qoşularaq Şahtaxtı körpüsündən İrana adlaya bilirlər. Bacılar Marağa vilayətinin Pörnək kəndində sığınacaq tapırlar.

Bir neçə ildən sonra Zeynəb Vedibasaraın dağ kəndlərindən olan bir kişi ilə, Səkinə isə Pörnək kəndindən Əbdüləli İsmayıl oğlu ilə ailə qururlar.

1926-cı ildə Zeynəb həyat yoldaşı ilə birlikdə ata yurduna qayıtdığı üçün, Səkinə də İrandan getmək istədiyini Əbdüləli kişiyə deyir. Onlar razılaşırlar və 1926-cı ilin ortalarında Şərur rayonunun Şəhriyar kəndinə köçürlər. Bu vaxt ilk övladları İsmayıl anadan olmuşdur. Şəhriyar kəndində yeddi il yaşadıqdan sonra, 1933-cü ildə Xalisa kəndinə köçürlər. Əbdüləli İsmayıl oğlu əvvəllər də Xalisa kəndinə tez-tez gəlib-gətdiyindən, kəndin bir neçə hörmətli kişilərlə, əsas da Abbas Allahverdi oğlu ilə dostluq münasibətləri olduğundan əbədi yaşayış yeri kimi Xalisanı seçir.

Böyük oğlu İsmayıl 1933-cü ilin sentyabr ayında I sinfə Xalisa kəndində gedir. İlk müəllimi də Səfəralı müəllim olur. O, 1941-ci ildə 7-ci

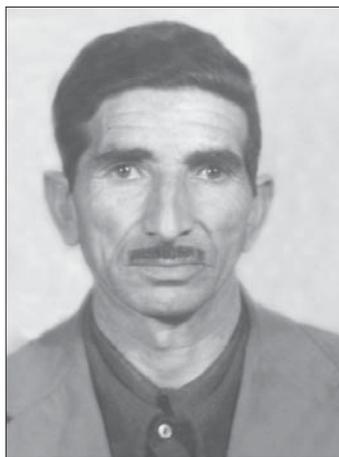
Kəndimiz – dərdimiz

sıfı qurtarıb. Ağır müharibə illərində zəhmətlə məşğul olub. Yeddi il oxumağa fasilə verib. 1949-1951-ci illərdə Avşar kənd orta məktəbində təhsil alıb. Onu Xalisa kənd orta məktəbinə müəllim təyin edirlər. 1951-1963-cü illər arasında ibtidai sinif müəllimi işləyib. İsmayıl Qafarov 1964-1970-ci illərdə Gəncədəki H.Zərdabi adına Pedaqoji İnstitutun ibtidai metodika fakültəsində təhsil alıb (qiyabi). 1970-ci ildə Xalisa kənd orta məktəbinə dərs hissə müdiri təyin olunub. Bu vəzifədə 1979-cu ilədək işləyib. 1979-1988-ci illərdə məktəbin həmkarlar təşkilatının sədri olub. 1988-ci ildə məlum Qarabağ hadisələri ilə əlaqədar Bakı şəhərinə köçmüşdür. İsmayıl müəllim 1990-cı ildən təqaüddədir.

Ələkbərov Ələsrəf Qurban oğlu

Ələsrəf Ələkbərov 1927-ci ildə Xalisa kəndində anadan olmuşdur. Yeddiillik təhsilini doğma kəndimizdəki məktəbdə almışdır. VIII-IX sinifləri isə qonşu Avşar kəndində oxumuşdur. 1941-1945-ci illər müharibəsi zamanı müəllimləri ön cəbhəyə apardıqları üçün məktəblərdə müəllim kadri çatışmır. Ələsrəf müəllim gündüzlər Xalisa kənd məktəbində dərs deyir, gecələr isə kolxozun əkin sahələrini suvarır.

II Cahan müharibəsi başa çatandan sonra Ələsrəf müəllim təhsilini davam etdirmək üçün İrəvan Türk Pedaqoji Texnikumuna daxil olur (1947-ci ildə). 1948-ci ildə texnikumu Xanlar şəhərinə köçürdükləri üçün o, təhsilini burada tamamlamalı olur. O, doğma kəndinə qayıdır, məktəbdə müəllimlik fəaliyyətini davam etdirir.

Müəllim də 1988-ci ildə ata yurdunu məcburi tərk edir. O, 1990-cı ildə Bakı şəhərində vəfat etmişdir.

Ələsrəf Ələkbərovun övladları: Kamil, Kamal, Camal, Səfiyyə, Ələviyyə, Nazilə, Fəridə.

Ələsrəf Ələkbərov ciddi xarakteri, tələbkərliliyi ilə yadda qalmışdır. O, 1988-ci ilin ortalarına qədər Xalisa kənd orta məktəbində müəllim işləmişdir.

Məlum Qarabağ hadisələri ilə əlaqədar, Ələsrəf müəllim

Əliyev Musa Əziz oğlu

O, 1932-ci ildə Xalisa kəndində anadan olmuşdur. Kəndin **Ağarzauşağı** tayfasındandır. İlk müəllimi Qaralar kəndindən İbrahim Qarayev olmuşdur. İbtidai və yeddiillik təhsilini doğma kənddəki məktəbdə almışdır. 1949-52-ci illər deportasiyası zamanı Musa Əliyev də ailəsi ilə birlikdə Ağcabədinin Onüçlər sovxozuna köçmüşdür. Stalin öləndən sonra ata yurduna qayıtmışdır. O, Xanlar şəhərinə köçürülmüş İrəvan Türk Pedaqoji Texnikumunda oxumuşdur (1953-1957). Musa

Əliyev 1957-ci ildə Xalisa kənd məktəbində müəllimlik fəaliyyətinə başlamışdır. Sonradan o, API-nin kimya-biologiya fakültəsini bitirmişdir (qiyabi). Kəndin ilk kimya-biologiya müəllimi olmuş, uzun müddət Xalisa kənd orta məktəbinin tərbiyə işləri üzrə direktor müavini işləmişdir.

1988-ci ildə soydaşlarımızın növbəti və sonuncu deportasiyası zamanı Musa Əliyev də doğma Xalisa kəndini tərk etmiş və Hövsan qəsəbəsində məskunlaşmışdır.

O, 1994-cü ilin iyun ayında vəfat etmişdir.

Həsənov Musa Mehbalı oğlu

Əslən Vedibasara mahalının Dəvəli kəndindədir. 1905-ci il erməni-müsəlman davası zamanı bir çox ailələr kimi, onların ailəsi də İrana köçməli olublar. Dəvəli kəndi Vedibasarda tam erməniləşən ilk iki kənddən biridir. Bir müddətdən sonra ailə doğma kəndlərinə qayıtmaq istəyəndə kəndlərinin ermənilər tərəfindən tam tutulduğunu görürlər və məcburi Şərurun Araz çayı kənarındakı Axaət kəndində məskunlaşırlar. Həmin kənddə bir Dəvəli məhəlləsi yaradırlar. Musa Həsənov 1927-ci ildə həmin kənddə anadan olmuşdur. 1931-32-

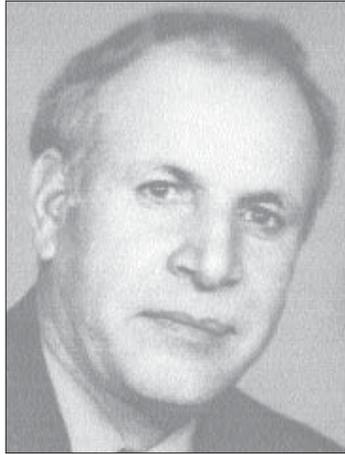

ci illərdə kolxozlaşma hərəkatı başlanan vaxtı, “kulak” məsələsi ortalığa gələndə Musa müəllimin atasının da beş-on qoyunu, bir-iki inəyi var imiş. Tutulmaqdan ehtiyat edən ailə Axaət kəndini tərk etməli olur və yaxın qohumlarının (Bəylər kişi, Elbəyi kişi) yaşadığı Vedibasaraın Avşar kəndində məskunlaşırlar. Bir müddət sonra torpaq götürüb, ev-eşik tikirlər. Musa müəllim I sinfə Avşar kəndində gedib, orta məktəbi də orada bitirib. İrəvanda pedaqoji kursu bitirəndən sonra Qarabağların Kotuz kəndinə müəllim təyin olunur. Bir qədər işləyəndən sonra Avşar kənd orta məktəbinə dəyişilir. 1944-1946-cı illərdə Xalisa kəndindəki yeddiillik məktəbdə müəllim işləyir. 1946-cı ildə Avşar kənd sovetinin katibi seçilir, eyni zamanda, Avşar kənd orta məktəbində müəllim də işləyir.

O, 1950-ci ildə Bakıya gəlir və API-nin dil-ədəbiyyat fakültəsinə daxil olur, oranı da müvəffəqiyyətlə bitirir və aspiranturaya daxil olur. Elmi iş müdafiə edib elmlər namizədi olur və 1955-ci ildə Azərbaycan dilinin tədrisi metodikası kafedrasında işə düzəlir.

Musa Həsənov 24 il pedaqoji fakültənin dekanı işləyib. 1999-cu ildən isə Azərbaycan dilinin tədrisi metodikası kafedrasının müdiri işləyir.

Qasimov Abdulla Mirhəmid ağa oğlu

1932-ci ildə anadan olmuşdur. İbtidai və yeddiillik təhsilini Xalisa kənd məktəbində almışdır. Səkkizinci sinfi qonşu Avşar kəndində bitirib. Bayram Çobanzadə ədəbiyyat müəllimi olub.

1946-cı ildə N.Nərimanov adına İrəvan Türk Pedaqoji Texnikumuna daxil olmuşdur. 1948-ci ildə həmin texnikum məcburi Azərbaycanın Xanlar şəhərinə köçürülür. A.Qasimov iki il Xanlarda təhsilini davam etdirir, 1950-ci ildə bitirir.

A.Qasimovu təyinatla Xanlar rayonunun Topalhəsənli kəndindəki məktəbə müəllim təyin edirlər. O isə təhsilini davam etdirmək istəyir və bu məqsədlə sənədlərini Azərbaycan Dövlət Universitetinə verir. İki imtahanı “əla” qiymət alsada, xəstələndiyi üçün geriye - doğma Xalisa kəndinə dönməli olur, təhsilini davam etdirə bilmir. Kəndimizdəki məktəbdə əvvəlcə pioner baş dəstə rəhbəri işləyir, sonra isə müəllim kimi fəaliyyətə başlayır.

O, 1957-ci ildə Sədaqət xanım ilə ailə qurmuşdur.

Abdulla Qasimov 1963-cü ildə ali təhsil almaq üçün Bakıya gəlir və API-nin filologiya fakültəsinə (qiyabi) daxil olur.

Xalisa kənd məktəbi orta məktəbə çevrilən ili - 1966-cı ildə Abdulla müəllimi məktəbdə tərbiyə işləri üzrə təşkilatçı vəzifəsinə təyin edirlər. Müəllimlər, şagirdlər içərisində böyük nüfuzu olan A.Qasimov məktəbdə nizam-intizamın səviyyəsini yüksəldir, bu da öz növbəsində təlimin keyfiyyətinə öz təsirini göstərir. Məktəb uğurları ilə rayonda seçilən məktəblərdən biri olur.

A.Qasimov xaraktercə çox möhkəm, mətin olmuşdur. Qarşdakının vəzifəcə, imkanca kim olması onun üçün heç vaxt əsas olmamışdır. Həmişə haqlı sözünü demiş, sübuta yetirmişdir. Bir fakt:

Ötən əsrin 70-ci illərində direktor müavini işləyən vaxt müşavirələrin birində raykomun katibi Artəşes Tatevosyan çıxışında haqsız olaraq A.Qasımovun ünvanına yersiz tənqid dedikdə, o, ayağa qalxaraq katibin sözünü kəsmiş: - İşini bilməyən sən özünsən ki, xəbərin olmadığı məsələdən danışırsan, - demiş və qapını çırparaq getmişdir. Elə həmin günün axşamı katib onun adını təsadüfən dediyini bildirmiş, ondan üzr istəmişdir.

Başqa bir olay haqqında.

...Məktəbdə dərs deyən müəllimlərdən birinin tikdirdiyi yardımçı otağı sökmək üçün rayon mərkəzindən göndərilənlərlə A.Qasımov sözünün kəsərindən, cəsarətindən istifadə edərək mübarizəyə qalxır. Gələnlərə rəhbərlik edən rayon milis idarəsinin rəis müavini hadisə barədə yuxarılara məlumat verir. Raykomun bürosunda rayon DTK şöbəsinin sədri Marat Movsesyan məruzə edərək deyir ki, Abdulla Qasımov camaatı təşkil edib Türkiyəyə keçirmək istəyirdi.

Rayon miqyasında azərbaycanlı ziyalısının nüfuzunun yüksəlməsinə heç cür dözə bilməyən erməni rəhbərliyi ilə mübarizədə Abdulla müəllim yenə öz sözünü deyir, haqlı olduğunu sübut edir. Raykomun birinci katibi deyir ki, səndən güclüyük, səni işdən çıxara bilərik. Cavabında isə bu sözləri eşidir:

– Gəl yerlərimizi dəyişək, görək kim güclüdür?

Abdulla Qasımovun mübariz xarakterini, yenilməzliyini rayon rəhbərliyi həzm edə bilmirdi.

Abdulla müəllim 1976-79-cu illərdə “Sovet Ermənistanı” qəzetində işləmişdir.

O, 1979-cu ildə Vedi Rayon Maarif Şöbəsinə metodist, elə həmin ildə də Şirazlı kənd orta məktəbinə direktor təyin edilir, məlum 1988-ci il hadisələrinə qədər həmin vəzifədə çalışır. Abdulla Qasımov həmin günləri belə xatırlayır:

– 1988-ci ilin may ayı idi. Şirazlı kəndinin asfalt olmayan küçələrini traktora kotan qoşub qazmışdılar. Şırımlar yolun düz ortasından salınmışdı. Adını da qoymuşdular ki, guya su çəkəcəklər. Əslində isə yolu qazmışdılar ki, daşlar üzə çıxsın, kənddə yaşayan azərbaycanlı evlərinə hü-

cumda istifadə etsinlər. Axşam saat beşdə Şirazlıda yaşayan qudamız Şövket bacı mənə zəng edib dedi ki, ermənilər kəndi dağıtdılar. Yoldaşım Hidayət də onları tapança ilə vurmaq istədi, biz qoymadıq, sonrasından ehtiyat etdik.

Səhərişi günü Şirazlı kəndinin azərbaycanlı əhalisinin hamısı bir nəfər kimi Türkiyə ilə sərhədə yığışdılar. Amma nə fayda, camaata yiyə duran olmadı...

Başqa soydaşlarımız kimi, Abdulla Qasimov da məcburi doğma ocağını tərk edir və 1988-ci ildə Xanlar şəhərinə köçür. Həyatı boyu haqsızlıqla vuruşan Abdulla müəllim yeni yaşayış yerində raykomun ümumi şöbəsinin milliyətcə erməni olan müdirini müdafiə edən 1-ci katiblə, erməni müdafiə edən yüksək rütbəli Azərbaycan zabiti ilə də “döyüşməli” olur.

Abdulla müəllim 1988-ci ilin dekabr ayında 2 saylı məktəbə direktor təyin olunur. Qısa vaxt ərzində məktəbə 700 şagird cəlb edilir. 65 müəllimdən ibarət kollektiv təşkil olunur. Abdulla müəllim qardaşı Həbib Qasimovun köməklili ilə məktəbə stol, stul, partalar gətizdirir. 1989-cu ilin yanvar ayının əvvəlindən məktəb tam fəaliyyətə başlayır. Qaçqınları özünə cəlb edən bu məktəb cəmi bir il fəaliyyət göstərir.

Abdulla müəllim qısa fasilədən sonra internat məktəbin direktoru təyin olunur və 1995-ci ilə qədər bu vəzifədə çalışır. Həmin ilin oktyabr ayında öz ərizəsi ilə işdən çıxır və Xanlar Rayon Təhsil Şöbəsinə metodist təyin olunur. O, bu günə qədər də həmin vəzifədə çalışır.

Məmmədov Qasım Həsən oğlu

(Kəndimizin ilk ali təhsillisi)

Qasım müəllim axır vaxtlar özünü çox yaxşı hiss edirdi. Aparılan düzgün müalicədən sonra əvvəlki yaraşığı və seçilən şirin danışığı tamamilə bərpa olunmuşdu. Talenin yazdığı yazıdanmış ki, son iki həftə içərisində 3-4 dəfə bir yerdə olduq.

Qasım müəllim, Fəxrəddin müəllim və bir də mən hörmətli ağsaqqal, seyid övladı Mir Qafar ağanın yas məclisindən bərabər çıxdıq. Çoxdan idi ki, olduqca şirin söhbətlər edən Qasım müəllimin danışığına qulaq asmırdıq deyə, üçlükdə metronun “Neftçilər” stansiyasının ətrafındakı bağların birində oturduq. Daha doğrusu, Fəxrəddin müəllimlə birlikdə bu böyük ziyalını çay süfrəsinə dəvət etdik. Təqribən 2 saata yaxın maraqlı, məzmunlu söhbətimiz oldu. O, söhbət etdikcə arada məni maraqlandıran hadisələr, şəxslər haqqında suallar verirdim. Dedim ki, kəndimizin ilk ali təhsillisi Qasım Həsən oğlu Məmmədovla bir müsahibə hazırlamaq istəyirəm. Allaha şükür, daha yaxşısınız, nə vaxt görüşə bilərik? Sizi çox yoran deyiləm. Cavabında dedi:

– Ürəyindən keçənlərin bir qismini indi soruş, yarısını saxla sonraya, yenə görüşərik.

Söhbətimiz zamanı istədiklərimin bir hissəsinə cavab da aldım. Sonda Fəxrəddin müəllimlə bərabər onu maşına mindirib yola saldıq.

İş elə gətirdi ki, iki gündən sonra yaxın adamımızın hüsr yerində yəni-dən görüşdük. Xeyli söhbət etdik - yenə də Qasım müəllim, Fəxrəddin müəllim, bir də bəndəniz. Günorta saat 1-i keçmişdi. Birdən qayıtdı ki, söhbətimizin davamı qalsın sonraya. Özüm sizi çağıracam, gələrsiz. Yaxşı bağımız var. Söhbətimizi həmin bağda tamamlayırıq. İndi isə getməliyəm.

Arazın oğlu evdə təkdir (Təqribən iki ay əvvəl nəvəsi Rəşad avtomobil qəzasına düşmüşdü. Xəstəxanadan çıxsa da, evdə müalicə olunurdu). Sağollaşib ayrıldıq. Bu, bizim sonuncu görüşümüz imiş. Həmin gün axşam saat

8-də qardaşım zəng edərək bildirdi ki, bəs, Qasım müəllim vəfat edib. Dünya başıma hərləndi. Bu necə ola bilərdi? Dedim ki, biz bu gün 2-3 saat bir yerdə olmuşuq. Əhvalı da yaxşı idi. Sən yenidən dəqiqləşdir. Qardaşım bir-iki dəqiqədən sonra zəng edib bildirdi ki...

* * *

Məmmədov Qasım Həsən oğlu 1935-ci ildə anadan olmuşdur. İbtidai və yeddiillik təhsilini doğma kəndimizdə almışdır. Yaqub Qasimov, Mirələsgər İbrahimov, Avşar kəndindən Musa Həsənov, Həsən Məmmədov, Məmməd Fərzəliyev və başqaları onun müəllimləri olmuşlar.

Qasım müəllim və ömür-gün yoldaşı Sürəyya xanım

Qasım Məmmədov 1947-ci ildə yeddiillik təhsilini doğma Xalisada başa vurur və təhsilini davam etdirmək üçün sənədlərini İrəvan Türk Pedaqoji Texnikumuna verir. Qasım müəllim imtahanları

uğurla verib texnikuma daxil olur.

1948-ci ilin deportasiyası zamanı həmin texnikum da Xanlar şəhərinə köçürülür. Qasım Məmmədov da başqa soydaşları kimi, təhsilini 1951-ci ildə Xanlar şəhərində başa vurur. Ali təhsil almaq üçün 1951-ci ildə Bakıya gəlir və sənədlərini Azərbaycan Dövlət Universitetinin fəlsəfə fakültəsinə verir. İmtahanlardan uğurla keçən Qasım müəllim ali məktəbə qəbul olunur. İki ay universitetdə təhsil alır. Lakin maddi imkansızlıq ucbatından təhsilini yarımçıq qoyub kəndə qayıdır. Bir il sonra – 1952-ci ildə yenidən Bakıya gəlir, bu dəfə işlərini M.F.Axundov adına Azərbaycan Pedaqoji Rus dili və Ədəbiyyatı İnstitutuna verir və qəbul olunur. Qasım müəllim 1956-cı ildə ali təhsilini başa vuraraq rus dili və ədəbiyyatı müəllimi olur. Təyinatını Şərur rayonundakı Dəmirçi kənd orta məktəbinə verir. 21 yaşlı Qasım Məmmədov ali təhsilli rus dili müəllimi kimi fəaliyyətə başlayır. Olduqca ciddi, tələbkar, savadlı olan Qasım müəllim qısa bir vaxtda özünü hörmətli və nüfuzlu müəllim kimi təsdiq edir. O, beş il Də-

mirçi kənd orta məktəbində işlədikdən sonra doğma kəndlərinə qayıdır, Xalisa kənd yeddiillik məktəbinə rus dili və ədəbiyyatı müəllimi təyin olunur. Qasım müəllimin gəlişi ilə rus dilinə olan maraq daha da artır. 1969-cu ilin avqustunadək doğma kənddə müəllim işləyən Qasım Məmmədov həmin ilin sentyabrında Bakıya köçür və Mərdəkan qəsəbəsindəki xüsusi məktəbə müəllim göndərilir, bu məktəbdə 1973-cü ilin avqust ayınadək işləyir. Yaşlı valideynlərinə qayğı göstərmək ehtiyacı yarandığından, 1973-cü ildə yenidən Xalisa kəndinə qayıdan Qasım müəllim iki il Xalisa kənd orta məktəbində müəllim işləmişdir.

O, 1975-ci ildə birdəfəlik Bakı şəhərinə köçür. Əvvəlcə Binəqədi rayonundakı orta məktəblərin birində müəllim işləmiş, sonra isə Abşeron rayonu axşam – qiyabi orta məktəbinin direktoru təyin edilmişdir. Qasım müəllim sonrakı illərdə Güzdək kənd orta məktəbinin direktoru, Xırdalan kənd orta məktəbinin direktor müavini olmuşdur. Təqribən 70 illik ömrünün 43 ilini övladlarımızın savadlanmasına həsr edən böyük ziyalı Qasım müəllim 1999-cu ildə təqaüdə çıxmışdı.

Qasım müəllim xaraktercə olduqca nikbin adam olmuşdur. Qarşısına çıxan hər hansı bir çətinlik onun çöhrəsindəki təbəssümə kölgə sala bilməzdi. Dostluğa, qohumluğa sədaqətli, ailəsinə, övladlarına qarşı mehriban, savadlı, cəfakəş maarif fədaisi, şirin söhbətçil Qasım Məmmədovun əziz xatirəsi qəlbimizdə əbədidir.

Q.Məmmədovun oğlu Namiq Məmmədov (Allah rəhmət eləsin!) Qarabağ uğrunda gedən müharibənin iştirakçısı olmuşdur.

Qasım Məmmədovun Ç.İldırım adına Azərbaycan Politexnik İnstitutunun məzunu, bu gün özəl fəaliyyətlə məşğul olan böyük oğlu Araz da, Azərbaycan Respublikasının Rusiya Federasiyasındakı səfirliyinin 1-ci katibi işləyən kiçik oğlu Mehman da atalarının el içərisində olan nüfuzu və hörməti ilə haqlı olaraq qürur hissi keçirirlər. Mehriban qardaşlar mənsub olduqları ailənin şərəfini ucaltmaq və əbədi yaşatmaq üçün əllərindən gələni edirlər.

Abbasov Oruc Əbdüləli oğlu

Həyatda elə adamlar olur ki, yaşayıb-yaradır, öz həyatını xalqın, millətin, dövlətin yolunda şam kimi əridir. Onların gördüyü bu işlərin qədir-qiyəti dünyalarını dəyişəndən, əbədiyyətə qovuşandan sonra bilinir, xatırlanır. Ancaq elələri də vardır ki, sağlığında ikən xalqın qəlbində özlərinə layiqli yer tapırlar.

Belə ziyalılardan biri də Oruc Əbdüləli oğlu Abbasovdur. Oruc müəllim 1937-ci il dekabrın 11-də Vedibasar mahalının Şiddi kəndində kolxozçu ailəsində anadan olmuşdur.

O, 1945-ci ildə doğma kəndlərindəki 7 illik məktəbin 1-ci sinfinə daxil olmuş, 1951-ci ildə 7-ci sinfi bitirmişdir. O, 8-ci sinfi qonşu Şərur rayonunun Dəmirçi kəndində oxumuşdur. 1955-ci ildə Böyük Vədi kəndində orta məktəbi bitirmişdir. İki il əsgəri xidmətdə olandan sonra, 1957-ci ildə Gəncə (keçmiş Kirovabad) Dövlət Pedaqoji İnstitutunun fizika-riyaziyyat fakültəsinə qəbul olunmuşdur.

Oruc Abbasov 1964-cü ildə ali məktəbi bitirir, Xalisa kəndində müəllimliyə başlayır. İlk günlər onun üçün çətin olur. O öz savadına güvənirdi, ancaq yad bir kollektivdə bir az utanır, çəkinirdi. Onun köməyinə məktəbin təcrübəli müəllimləri Pənah müəllim, Mirələsgər müəllim, Ələkbər müəllim, Vəli müəllim və başqaları çatırdılar. Oruc müəllim kollektivə, şagirdlərə isinişdi. 8 ildən sonra, yəni 1971-ci ildə öz doğma kəndinə - Şiddiyə qayıtdı.

Xalisa kəndinin müəllimləri, valideynlər onu buraxmaq istəmirdilər, çünki Oruc müəllimin dərs dediyi şagirdlərin çoxu fizika-riyaziyyat yönümlü ali məktəblərə qəbul olunurdular.

O.Abbasov 1971-ci ildən Şiddidə müəllim işləməyə başlamışdır. Öz tələbkarlığı, işə ciddi münasibəti sayəsində Oruc müəllim kollektivin gözündə ucalır, böyüyür. Onun dərs dediyi şagirdlərin sorağı müxtəlif ali

məktəblərdən, şəhərlərdən gəlməyə başlayır. 1976-cı ildə Oruc müəllimin yüksək təşkilatçılıq qabiliyyətini nəzərə alan müəllim kollektivi onu dərslər hissə müdiri vəzifəsinə irəli çəkir.

1988-ci ildə erməni millətçiləri tərəfindən ortaya atılan qondarma Dağlıq Qarabağ hadisələri ilə əlaqədar başqa soydaşları kimi Oruc müəllim də ailəsi ilə birlikdə doğma məktəbini, ev-eşiyini ataraq Azərbaycana gəlmiş, Bakıda məskunlaşmışdır.

1989-cu ilin mayından o, Bakı şəhəri 10 saylı islah-əmək müəssisəsindəki axşam məktəbində fizika-riyaziyyat müəllimi işləmişdir.

1993-cü ildə N.Nərimanov rayonundakı 82 saylı orta məktəbə göndərilir və bu günə qədər həmin məktəbdə çalışır.

Qayğıkeş, tələbkar, yumşaq qəlbi olan Oruc müəllimin sinəsini Təhsil Nazirliyinin təsis etdiyi “Xalq maarifi əlaçısı” döş nişanı bəzəyir, “Baş müəllim” adını daşıyır.

Oruc müəllim qayğıkeş ailə başçısıdır, atadır, babadır: 6 övladı – 2 oğlu, 4 qızı vardır. Böyük oğlu Rauf fizika-riyaziyyat elmləri namizədidir.

Rüstəmov Ənvər Yavər oğlu

Ənvər Rüstəmov 1940-cı ildə Vedibasarı mahalının Kolanlı kəndində ziyalı ailəsində anadan olmuşdur. 1947-ci ildə doğma kəndlərdəki məktəbin I sinfinə getmişdir. 1949-cu ildə ailəliklə məcburi olaraq ata yurdundan deportasiya olunmuş, Salyan rayonunun Şorsulu kəndində məskunlaşmışlar. O, II-IV sinifləri Şorsulu kənd məktəbində oxumuşdur.

Doğma torpaqlara olan məhəbbət hər şeyə üstün gəlmiş və 1951-ci ildə onlar ailəliklə Kolanlıya qayıtmışlar. Ə.Rüstəmov səkkizillik təhsilini doğma Kolanlıda başa vurmuşdur.

1957-ci ildə “Ermənistan”ın erməni rəhbərləri qlobal planlarının tərkib hissəsi kimi Vedibasarı dağ kəndlərinə “perspektivsiz” adını qoyur və bu kəndlərin müsəlman əhalisini mahalın aralıq kəndlərinə köçürürlər. Ənvər Rüstəmovun ailə üzvləri üçüncü dəfə köçkünlük həyatı yaşamalı olurlar. Onlar Xalisa kəndinə köçürlər. Kənd yeni plan əsasında təzədən salındığı üçün hamı kimi onlara da 20 sot torpaq sahəsi verilir. Rüstəmovlar özlərinə yeni ocaq tikməli olurlar. Ailənin başçısı rəhmətlik Yavər müəllim övladlarının təhsil alması üçün əlindən gələni etmişdir. Ənvər Rüstəmov orta təhsilini Şiddi kəndində fəaliyyət göstərən axşam məktəbində almışdır.

O, təhsilini başa vurduqdan sonra hərbi xidmətə cəlb edilmiş, 1960-1963-cü illərdə Sovet Ordusu sıralarında hərbi qulluqda olmuşdur.

İlk əmək fəaliyyətinə 1963-cü ildə Xalisa kənd kolxozunda başlamışdır. 1965-ci ildə API-nin filologiya fakültəsinə (qiyabi şöbəyə) qəbul olunmuş,

elə həmin ilin sentyabr ayının 1-də Xalisa kənd səkkizillik məktəbinə pioner baş dəstə rəhbəri, Azərbaycan dili və ədəbiyyatı müəllimi təyin edilmişdir.

Ənvər Rüstəmov düz iyirmi iki il – 1988-ci ilin noyabrınadək eyni tədris müəssisəsində işləmişdir.

1970-ci ildə ali təhsilini başa vuran Ənvər müəllim hər şeydən əvvəl gözəl insan, mehriban, qayğıkeş müəllim idi. Dostluqda, yoldaşlıqda sədaqət və sadəliyi, səmimiliyi ilə seçilən Ənvər müəllim işıqlı siması, cingiltili səsi, özünəməxsus seçimli danışığı, zarafatları ilə yadda qalmışdır.

Həyatında dördüncü dəfə köçkünlük-qaçqınlıq ömrü yaşayan Ə. Rüstəmov 1988-ci ildə Tərtər rayonunun Bəyiməsarov kəndinə köçməli olmuş, 1988-90-cı illərdə həmin kənddəki orta məktəbdə Azərbaycan dili və ədəbiyyatı müəllimi işləmişdir.

1992-ci ilin avqustunda Bakıya köçən Ənvər müəllim 178 saylı TPM-nin (1996-cı ilin avqustundan 9 saylı Bakı Peşə Liseyi) Azərbaycan dili və ədəbiyyatı müəllimi təyin edilmiş, ömrünün sonuna qədər bu tədris müəssisəsində işləmişdir. O, 2000-ci ilin yanvarında qəflətən vəfat etmişdir.

Ənvər müəllim, Vedibasər mahalının tanınmış ağsaqqalı, hörmətli seydi İqbal ağanın qızı Zeynəb xanımla ailə qurmuşdur. Bu nigahdan onların dörd övladı olmuşdur: Eldəniz, Səidə, Qənirə, Naidə.

İnsanlara yalnız yaxşılıq etmək üçün yaranmış Ənvər müəllimin adını onu tanıyanlar həmişə hörmət və ehtiramla yad edirlər.

Ruhun şad olsun, Ənvər müəllim!

Xəlilov Tofiq İsmayıl oğlu

(Kəndimizin ilk və yeganə ibtidai hərbi hazırlıq müəllimi)

Tofiq Xəlilov 1942-ci ildə Xalisa kəndində anadan olmuşdur. 1949-cu ildə doğma kəndimizdəki məktəbin I sinfinə getmişdir.

1949-53-cü illər arasında ailəliklə Ağcabədi rayonunun Onüçlər kəndinə deportasiya olunduqları üçün dörd il həmin kənddəki məktəbdə oxumuşdur. 1953-cü ildə ailəliklə ata yurduna qayıtmış, 1953-57-ci illərdə Xalisa kənd yeddiillik məktəbində oxumuşdur. Orta təhsilini isə qonşu Şərur rayonunun Dəmirçi kənd məktəbində almışdır.

Tofiq Xəlilov 1962-65-ci illərdə Özbəkistanın Çirçik şəhərində hərbi xidmətdə olmuşdur. 1967-68-ci illərdə Tiflis şəhərindəki Zabitlər məktəbini bitirib leytenant rütbəsi almışdır. Sonrakı iki ildə müxtəlif hərbi yığımlarda olmuş, təlimlərdə iştirak etmişdir.

O, 1972-ci ildə isə Xalisa kənd orta məktəbinin hərbi işlər üzrə direktor müavini təyin olunmuşdur. Onun dərslər dediyi şagirdlər rayon miqyaslı yarışlarda dəfələrlə fərqlənmişlər. Tofiq Xəlilov bu vəzifədə 1988-ci ilin sentyabrınadək işləmişdir. Rayonun nümunəvi ibtidai hərbi təlim müəllimlərindən olan Tofiq müəllim, mayor rütbəsində təqaüdə çıxmışdır.

O, 1988-ci ildə ata yurdunu məcburi tərkdən Bakıda məskunlaşmışdır. Dörd övladı var: Müşfiq, Mikayıl, İsmayıl, Aynurə.

Hüseynova Sima İbrahim qızı

Hüseynova Sima İbrahim qızı 1942-ci il sentyabrın 1-də Bakı şəhərində anadan olmuşdur. 1949-59-cu illərdə Bakı şəhəri, Yasamal rayonundakı 176 sayılı orta məktəbdə oxumuşdur. O, 1959-cu ildə API-nin İbtidai təhsil pedaqogikası və metodikası fakültəsinə daxil olmuş, 1963-cü ildə bitirmişdir.

Sima Hüseynova 1964-cü ildən pedaqoji fəaliyyətə başlamış, 1971-ci ilədək Bakıdakı orta məktəblərin birində müəllimlik etmişdir. Məktəbimizin hörmətli müəllimlərindən olmuş, rəhmətlik Hüseyn Bəbir oğlu Hüseynovla ailə həyatı qurmuş və 1971-ci ildə ailəliklə Xalisa

kəndinə köçmüşlər.

Sima müəllimə 1971-72-ci tədris ilində Xalisa kənd orta məktəbinə ibtidai sinif müəllimi təyin olunur. Qısa vaxt ərzində dərin biliyi, yüksək peşəkarlığı, ali insani keyfiyyətləri sayəsində həm işlədiyi kollektivdə, həm də kənd camaatı içərisində böyük hörmət və nüfuz qazanır. Onun dərs dediyi siniflərdə təlim-tərbiyənin səviyyəsi həmişə yüksək olmuşdur. Sima Hüseynovanın vaxtilə dərs dediyi yüzlərlə gənc, onlara ilk dəfə qələm tutmağı öyrədən, dərin bilik aşılaman mehriban, humanist müəllimlərini bir övlad məhəbbəti ilə tez-tez yada salırlar.

Ömrünün on yeddi ilini Xalisa kənd camaatının övladlarının təlim-tərbiyəsinə, savadlanmasına həsr edən Sima müəllimə dəfələrlə fəxri fərmanlarla təltif olunmuş, 1976-cı ildə “Əməkdə fərqlənməyə görə” medalına, 1983-cü ilin sentyabrında “Metodist-müəllim” adına layiq görülmüşdür.

Məlum 1988-ci il hadisələri zamanı bütün soydaşlarımız kimi Sima Hüseynova da onun üçün doğma olan Xalisanı tərk etməli olmuş, ailə üzvləri ilə bərabər Bakı şəhərində məskunlaşmışlar.

Sima Hüseynova ömür-gün yoldaşı Hüseyn müəllimlə bərabər, üç övlad böyüdü, boya-başa çatdırmışlar. Süsən BDU-nu, İlqarla İlham isə Azərbaycan Memarlıq və İnşaat Mühəndisləri İnstitutunu bitirmişlər.

Sima Hüseynova 1988-ci ildə Xətai rayonundakı 257 sayılı uşaq bağçasında tərbiyəçi kimi işə düzəlir. Bir il sonra, 1989-cu ildə isə həmin rayondakı 63 sayılı orta məktəbə müəllim təyin olunur. Sevimli peşəsinə sədəqətli olan Sima müəllimə bu gün də həmin məktəbdə işləyir.

MÜƏLLİM AİLƏSİ (Mübariz və Zöhrə Hüseynovlar)

Mübariz müəllim Vedibasarsar mahalının Kolanlı kəndində dünyaya gəlib. Atası Bəbir kişi ötən əsrin əvvəllərində erməni-müsəlman davası zamanı düşmənlərə qan udduran kişilərdən olmuşdur. Qərbi Azərbaycandan olan yüz minlərlə soydaşımız kimi, onun da ailə

üzləri Stalin tufanının - 1948-53-cü illər deportasiyasının ağır günlərini yaşamağı olmuşlar. Onlar 1948-ci ildə Salyan rayonunun Şorsulu kəndinə köçürülmüşlər. İki il orada yaşamışlar. Lakin Kolanlı kəndinin təmiz havasına, sərin bulaqlarına öyrəmiş əhali aran yerinin çöllərində yaşaya bilmir və 1950-ci ildə Bərdə rayonunun Qaraqoyunlu kəndinə köçürlər. Üç il də burada yaşamağı olurlar. 1953-cü ilin martında Stalinin ölümündən sonra Bəbir kişi ailəsi ilə bərabər ata ocağına - Kolanlıya qayıdır. Yerli əhalinin yenidən doğma torpaqlarına qayıtmaları ermənilərin heç də ürəyincə olmür. 1957-ci ildə Vedibasarin dağ kəndlərinə düşmənlər “perspektivsiz kəndlər” damğasını vurur və əhalini mahalın aran kəndlərinə köçürürlər. Bəbir kişinin ailəsi də 1958-ci ildə Xalisa kəndində məskunlaşır.

Yeni plan əsasında salınan Xalisa kəndində Bəbir kişinin ailəsinə 20 sot torpaq sahəsi verilir, onlar da özlərinə yeni ev-əşik tikməyə başlayırlar.

Bəbir kişi ömründə dördüncü dəfə ev tikməli olur.

Məcburi köçürülmələr yeniyetmə Mübarizin xatirində dərin izlər buraxır.

* * *

Mübariz səkkizillik təhsili Xalisa kəndində, orta təhsili isə qonşu Şiddi kəndində alır. Sənədlərini M.F.Axundov adına Azərbaycan Pedaqoji Rus Dili və Ədəbiyyatı İnstitutuna verir və qəbul olunur. Təhsil illərində, əslən Vedibasarin Goravan kəndindən olan Zöhrə müəllimə ilə bəxt, tale ulduzları bərişir, ailə qururlar. 1971-ci ildə hər ikisi Xalisa kənd orta məktəbinə müəllim təyin olunurlar. 1988-ci il hadisələri hamımız kimi onların da sakit həyatına bir pərxaşlıq salır. Həmin ilin noyabrında Mübariz müəllimin ailəsi doğma, müqəddəs Vedibasar torpağını məcburi şəkildə yenidən tərk etməli olur və Xanlar şəhərində məskunlaşır. İllərlə ürəyində ermənilərə

qarşı gəzdirdiyi kin, qəzəb, düşmənçilik hissləri sonuncu hadisələrdən sonra coşub-daşır. Mübariz müəllimin dediklərindən:

– Məndə ermənilərə qarşı nifrəti, düşmənçilik hisslərini rəhmətlik atam yaratmışdır. Hələ uşaq yaşlarımdan erməni vəhşiləri haqqında atamdan çox söhbətlər eşitmişdim. Babamı, üç əmimi ermənilərin necə öldürmələri haqqında atamın dedikləri içimi doğram-doğram edirdi. Deyirdim ki, ay aqa (atamızı belə çağırırdıq), bəs onda nə üçün bunların (ermənilərin - S.İ.) içindən çıxıb getmək istəməmişiniz? O isə deyirdi ki, ermənidən qorxub getmək kişilikdən deyil. Onlardan qisas almaq üçün məqam gözləyirəm.

Lakin atam istəyinə yetə bilmədi. 1985-ci ilin avqustunda dünyasını dəyişən atam ölümqabağı nəsihəti zamanı dedi:

– Ermənilər günü-gündən çoxalır. Ruslar da onları müdafiə edir. Onlara inanmayın, ehtiyatınızı əldən verməyin.

* * *

Xanlar şəhərində məskunlaşandan sonra elinin-obasının vurğunu olan Mübariz müəllimin həyatının ən sınaqlı dövrü başlayır. Onu Rayon İcraiyə Komitəsinin əmək işləri üzrə müavini təyin edirlər. Sonralar isə Xanlar rayon Əmək və Məşğulluq Mərkəzinin direktoru olmuşdur. Düşmənlərin torpaqlarımıza silahlı hücumundan sonra Mübariz müəllim də silaha sarılır, Vətənin müdafiəsinə qalxır. Xanlar və Daşkəsən rayonlarında özünümüdafiə dəstələrinin komandiri olmuşdur. Kəndlərimizin ermənilərdən təmizlənməsində yaxından iştirak etmişdir. O vaxtlar 14 yaşında olan oğlu Ceyhun da atasının yanından əl çəkmir. Oğlunun inadkarlığını görəndə Mübariz müəllim övladının od-alov içərisində bərkiməsinə mane olmur. Qardaşı uşaqları Elbrus və Elşad da bu döyüşlərdə yaxından iştirak edirlər.

* * *

Söhbətimiz zamanı, Mübariz müəllimdən soruşdum ki, nə üçün gördüyünüz işlərin işıqlandırılmasını istəmişsiniz, Qarabağ savaşının iştirakçılmasına verilən vəsiqəni, imtiyazları almaq istəmişsiniz? Cavabı çox qısa oldu:

– Mən vəsiqə üçün, ucuz şöhrət üçün bu işləri görməmişəm, ürəyimin tələbini yerinə yetirmişəm.

Mübariz müəllimlə Zöhrə müəllimənin övladları Ceyhun, Pərviz və Sevinc ali təhsillidirlər. Ürəklərində Vedibasara mahalının ruhu, təpəri yaşayır onların. Dünyada gözəl yerlər çoxdur, amma onlar üçün ən gözəl məkan Kolanlı dağlarıdır...

İbrahimov Hidayət Əsəd oğlu

İbrahimov Hidayət Əsəd oğlu 1948-ci ildə Xalisa kəndində dünyaya göz açmışdı. İbtidai və səkkizillik məktəbi doğma kəndlərində, orta təhsili isə Şirazlı kəndində almışdı. Hərbi xidməti və ali təhsili başa vurduqdan sonra (o, Lenin adına API-nin İbtidai təhsil pedaqogikası və metodikası fakültəsini qiyabi bitirmişdir) kənddəki orta məktəbdə müəllim kimi əmək fəaliyyətinə başlamışdı. Üç övlad atası olan Hidayət müəllim dərs dediyi şagirdlərinə də öz balaları qədər can yandırır, onların işıqlı gələcəkləri naminə ömrünü şam kimi əridirdi. Şagirdlərinə sonsuz məhəbbətlə elmin sirlərini

açan Hidayət İbrahimov çəkdiyi ağır və məsuliyyətli müəllim zəhmətinin bəhrəsini gördükcə, rahatlıq tapardı. Dərs dediyi şagirdlərin çoxu müxtəlif ali təhsil ocaqlarını bitirərək bu gün Azərbaycanın müxtəlif bölgələrində uğurla çalışır və müəllimlərini sonsuz hörmətlə, məhəbbətlə xatırlayırlar.

Hidayət müəllim, əsil müəllim ömrü yaşayırdı. Lakin... Həsrətli-hicranlı, odlu-alovlu 1988-ci ildə ermənilər əvvəlki illərdə olduğu kimi yenə də “yersiz gəldi, yerli qaç” üsuluna əl atdılar. Qərbi Azərbaycandan iki yüz əlli mindən çox soydaşımız min bir zəhmət bahasına qurduqları doğma ata-baba ocaqlarını tərk edib didərginə döndülər. Hidayət müəllimin ailə üzvləri də məcburiyyət qarşısında öz doğma ata-baba yurdlarını tərk etməli oldular! Tərtər rayonunun Bəyimşarov kəndində məskunlaşan Hidayət müəllim və atası Əsəd əmi bu həsrətə, bu ayrılığa heç cürə tablaşa bilmirdilər. Bütün xalisalılar kimi onların da ürəyi Xalisalı günlərin həsrəti ilə alışıb yanırdı. Bu həsrətə atası Əsəd kişinin ürəyi dözmədi! Qısa müddət ərzində həyatla vidalaşmalı oldu! Həm el-oba, qohum-əqrəbə həsrəti, həm də ata itkisi Hidayət müəllimə üst-üstə zərbələr endirdi!

1991-ci ilin 21 martı idi. Qəriblər Vətəndən, eldən uzaqda Novruz bayramını qarşılayırdı! Hidayət müəllim rəhmətlik atasının arzusunu gerçəkləşdirmək məqsədi ilə oğlanlarına kiçik toy məclisi qurmuşdu. Heç kimin ağına belə gəlmirdi ki, əzrayıl qapının ağzında dayanıb! Məclisin sonuna yaxın Hidayət müəllimin ömrünün son akkordları çalınır! Ömrünün 42-ci baharında...

Əliyev Fəxrəddin Əsəd oğlu

Əliyev Fəxrəddin Əsəd oğlu 1955-ci ilin mart ayında Xalisa kəndində anadan olmuşdur.

O, I sinifə 1961-ci ildə doğma kəndlərindəki məktəbdə getmişdir. Əlindən tutub ilk dəfə yazmağı öyrədən, ona bilik verən bu gün də adını böyük hörmət və ehtiramla çəkdiyi rəhmətlik Xudakərim Qasimov olmuşdur.

Fəxrəddin Əliyev 1971-ci ildə orta məktəbi bitirib, sənədlərini ADPU-nun (o vaxtkı Lenin adına API) filologiya fakültəsinə vermişdir. İmtahanlardan uğurla keçərək ali məktəbə qəbul olmuşdur.

Fəxrəddin müəllim ikinci kursdan Tələbə Elmi Cəmiyyətinin üzvü olmuşdur. Hər il yeni elmi məqalələrlə çıxış etmişdir. 1974-cü ildə Azərbaycan tələbələrinin II Respublika Elmi Konfransında uğurlu çıxışının mətni konfransın materiallarında çap olunmuşdur.

Fəxrəddin müəllim 1975-ci ildə ali təhsilini uğurla başa vurandan sonra, təyinatla Saatlı rayonuna getmiş və rayonun Gomuşçu kənd orta məktəbinə müəllim təyin olunmuşdur.

Fəxrəddin müəllimin təyinat müddətində fəaliyyəti seçimli olur. O, bir müddət Saatlı şəhərindəki Əzizbəyov adına orta məktəbdə müəllim, Saatlı Rayon Maarif Şöbəsinin ştatdankənar inspektoru işləmiş, “Dönüş” adlı rayon qəzetində maraqlı yazılarla çıxış etmişdir.

1977-ci il sentyabr ayının birində Fəxrəddin müəllim doğma kəndimizə qayıdır, vaxtilə ona dərs demiş müəllimlərilə çiyin-çiyinə fəaliyyətə başlayır.

O, elmi-pedaqoji fəaliyyətinin ən çiçəklənən dövrünü yaşayır. Savadlı, qabiliyyətli müəllim kimi şagirdlərin sevimlisinə çevrilir, Respublika Pedaqoji Cəmiyyətinin üzvü kimi iclaslarda məzmunlu çıxışlar edərək diplomlara, tərifnamələrə layiq görülür (1983-1987), Maarif Nazirliyinin əmri ilə 1984-cü ildə ona “Baş müəllim” adı verilir.

O, doğma kəndimizdəki pedaqoji fəaliyyətini 1988-ci ilin avqustunadək davam etdirir.

1988-ci ilin avqustunda ata yurdunu məcburi tərک edən yüzlərlə soydaşımızdan biri də Fəxrəddin müəllim olur. Ailəsi ilə birlikdə 20 gün “Nax-

çıvan” mehmanxanasında qalandan sonra 15 ailə ilə birlikdə Şuşa şəhərinə köçürülür, orada “Qarabağ” pansionatında məskunlaşırlar. Şuşaya getməkdə məqsədləri, bu qədim Azərbaycan şəhərində soydaşlarımızın sayını artırmaq, orada kök salıb yaşamaq idi. Lakin Azərbaycanın o vaxtkı rəhbəri Ə.Vəzirovun buna imkan vermədiyini hamımız bilirik. Onun göndərdiyi yüksək rütbəli emissarlar soydaşlarımıza “təxribatçı” adını qoyaraq avtobuslara doldurmuş, Şuşadan çıxarmışlar. Onlardan biri də Fəxrəddin müəllim olmuşdur.

O, Şuşadan çıxarılandan sonra yenidən doğma Xalisaya – valideynlərinin yanına qayıtmış, 1988-ci ilin ağır noyabr hadisələri zamanı onlarla bərabər olmuşdur.

1988-ci ilin dekabrından Bakı şəhərində məskunlaşan Fəxrəddin Əliyev 1989-cu ilin avqustundan 1993-cü ilin iyun ayınadək 162 və 189 sayılı orta məktəblərdə Azərbaycan dili və ədəbiyyatı müəllimi işləmişdir. 1993-cü ilin avqustunda Azərbaycan Azad Müəllimlər Birliyi Baş Məclisinin sədri seçilmişdir. O, 02.09.1993-26.08.1996-cı il tarixdə “Futuroloq” AFTK-də “İnteqral metodika” fakültəsinin dekanı olmuşdur. 1996-cı ilin sentyabr ayında isə “Təfəkkür” Universitetinin Baş müəllimidir. Universitetdə fakültə üzrə pedaqoji təcrübənin rəhbəridir.

Fəxrəddin Əliyev pedaqoji fəaliyyəti ilə bərabər, elmi yaradıcılığını da uğurla davam etdirmişdir. Onun “Ermənistan SSR Ararat (Ağrı dağı) vadisi rayonlarında Azərbaycan toponimləri” (1988), “Ermənistan SSR Vedi (Ararat) rayonunun etnotoponimləri” (1990), “İrəvan şəhəri və onun Azərbaycan dili toponimik vahidləri” (1990), “Rus mənbələrində İrəvan qəzasının Türk-Azərbaycan mənşəli toponimləri” (1991), “Yuva” toponiminin etimologiyası” (1998) kimi onlarla məqaləsi müxtəlif mötəbər elmi dərgilərdə çap olunmuşdur. Bakıda da publisistik fəaliyyətini davam etdirən Fəxrəddin müəllim “Aydınlıq”, “Odlar Yurdu”, “Qarabağ”, “Yeni fikir”, “Kredo”, “Vedibasar”, “Press-Media” kimi qəzetlərdə bir-birindən dəyərli məqalələrlə çıxış etmişdir.

Göründüyü kimi, Fəxrəddin müəllim geniş yaradıcılıq imkanlarına malikdir. Mən isə bunların içində birinə daha çox üstünlük verirəm: - Fəxrəddin Əliyev yaxşı müəllimdir.

AĞSAQQALLARIMIZ

Kəndimizdən olan hər kəs mənim üçün doğmadır, əzizdir. Günü-gündən sıraları seyrələn ağsaqqalların, ağbirçəklərin xatirini isə lap çox istəyirəm. Bəzən bunun səbəbini özüm-özümdən soruşuram. Cavabını da özüm verirəm:

*– Əsrlərlə tarixi olan doğma Xalisamızın bizlərdə yaratdığı ən böyük, ən qiymətli mənəvi keyfiyyət məhz özündən böyüklərə hörmət və ehtiram bəsləməkdir. Ağsaqqallarımızdan hər hansı birini görəndə, sanki kəndimizin bir parçasını görürəm. Bizə həyat verən Günəşin hərərətini, dizlərimizə təpər verən torpağımızın gücünü, ətrini, xeyir-bərəkətini onlardan alıram. Mənə elə gəlir ki, onların hər biri bizlərdən Ulu Tanrının daha çox sevimli bəndəsidir. Ona görə ki, onlar bizlərdən daha çox doğma Xalisa torpaqlarında geziyərlər, ata yurdunun havasından-suyundan daha çox bəhrələniyərlər. Ata-baba yurdu-
muza olan mənəvi bağlılığın müqayisədə fərqi səbəbini də mən bunda görürəm. Böyük Yaradandan bircə istəyim odur ki, eldən, obadan, kəndimizin keçmişindən, sayılan kişilərindən söhbət düşəndə cavab verməmişdən qabaq ehməlcə “ah”dan sonra gözləri yol çəkən, duruşları ilə əzəmətli Ağrı dağı xatırladan ixtiyar böyüklərimizi bizə çox görməsin.*

* * *

İşimin xarakteri elədir ki, yaşlı nəslin nümayəndələri ilə daha tez-tez görüşməli oluram. Yurdumuz, tariximiz haqqında ən dəyərli materiallar onların hafizəsindədir. Olduqca qiymətli bir xəzinə olan ağsaqqal və ağbirçəklərlə söhbət etmək isə o qədər də asan deyil. Suallarında, sözündə-söhbətində ehməlcə olmalısən ki, bu kövrək qəlb sahiblərini tərpətməyəsən, kövrəltməyəsən. Bəzən bu dediklərimə özüm də əməl edə bilmirəm. Məndən asılı olmadan hərdən marfaq üreklərin tarıma çəkilməmiş simlərinə toxunuram...

Cəfərov Abdulla Məhəmməd oğlu

Abdulla və Qurban Cəfərov qardaşları

O, 1920-ci ilin dekabr ayında Vedibasar mahalının Məngük kəndində anadan olmuşdur. Atası Məhəmməd kişi dindar olmuşdur. Abdulla əminin 9 yaşı olanda atasını itirir. Evin bütün qayğıları anasının üstünə düşür. 1932-ci ildə Məngük kəndində yeddiillik məktəb açılanda ilk şagirdlərdən biri də Abdulla Mə-

həmməd oğlu olmuşdur. O, 1939-cu ildə məktəbi əla qiymətlərlə başa vurub, İrəvan Türk Pedaqoji Texnikumuna daxil olsa da, təhsilini bitirə bilməmişdir. Belə ki, Məngük kəndində kolxoz təsərrüfatı yarandığından, bütün kənd əhalisinin əkin sahələrini, mal-heyvanlarını əllərindən alıb ümumiləşdirmişdilər. Yaşayış çətinləşmişdi. Abdulla Cəfərov təhsilini yarımçıq qoyub kəndlərinə qayıdır və ailə üzvlərini saxlamaqda anasına kömək edir. Onu Məngükdəki dükana satıcı qoyurlar. Abdulla əmi həmin günləri belə xatırlayır:

– O vaxt evlərdən yığılan vergini ulağın belində kəndimizdən 40 km aralıda yerləşən rayon mərkəzi Böyük Vədiyə aparıb təhvil verirdim. Sonra da kəndə qənd, duz, neft, sabun və s. alıb gətirirdim və dükanda satırdım.

II Cahan müharibəsi başlayandan bir neçə ay sonra - 1942-ci ilin yanvarında Abdulla Cəfərov da öz ərizəsi ilə ön cəbhəyə gedir. İlk təlimlərdən sonra onu Kaluqa şəhərinə aparırlar. Əvvəlcə 110-cu atıcı polkun, sonralar isə 616-cı atıcı diviziyanın tərkibində pulemyotçu kimi Smolensk istiqamətində, II Belorus cəbhəsindəki döyüşlərdə iştirak etmişdir. Abdulla əmi müharibənin sonuna qədər döyüşmüşdür. O, yalnız 1946-cı ilin may ayında əsgərlikdən sağ-salamat qayıtmış, yenidən kənd dükanında işləməyə başlamışdır.

Məngük kəndinin bütün əhalisi kimi, A.Cəfərovgilin ailə üzvlərinin sakit həyatı yalnız 1949-cu ilin dekabr ayınadək davam etmişdir.

Fərmanı Stalin tərəfindən verilən deportasiya tufanı camaatımızı pərən-pərənə saldı. 1949-cu ilin sonlarında Dəvəli stansiyasından yük vaqonla-

rında onlar da ata yurdunu məcburi tərk edirlər. Abdulla əmi və ailə üzvləri 1950-ci ilin soyuq yanvar ayının ilk günlərində İmişli rayonuna gəlirlər. Bir neçə gündən sonra o, ailəni saxlamaq üçün İmişli MTS-də traktorçu kimi işə başlayır.

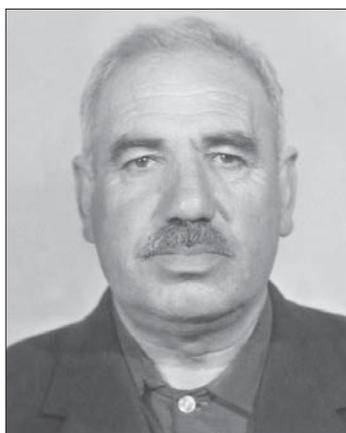
O, 1952-ci ildə İmişli qızı Zərif xanımla ailə qurur. Allahverdi və Vidadi adlı oğlanları İmişlidə dünyaya gəlir.

Məngük kəndinin təmiz havasına, bumbuz sularına öyrənmiş camaatı, əsas da yaşlı nəsil, İmişli həyatına heç cür uyğunlaşa bilmir. Xəstələnənlər, tələf olanlar olur. 1959-cu ildə Abdulla əmigi yenidən Vedibasara qayıdır. Doğma Məngük kəndi ermənilər tərəfindən yararsız hala salındığı üçün, Xalisa kəndinə köçürlər. Yeni torpaq sahəsi alaraq ev-eşik tikirlər. Abdulla əmi ailə üzvləri ilə birlikdə təqribən 30 ilə yaxın Xalisada yaşamışdır. Kənd camaatı içərisində böyük hörməti olmuşdur.

Məlum 1988-ci il hadisələri ilə əlaqədar, Abdulla Cəfərov ata yurdu Vedibasarı yenidən tərk etməli olur və İmişli rayonunun Şahverdilər kəndində məskunlaşır.

Müharibə və əmək veteranı, din-iman yiyəsi olan Abdulla əminin yeddi övladı – Allahverdi, Vidadi, Zöhrə, Sabir, Aləmzər, Tahirə, Mehman; iyirmi nəvəsi, beş nəticəsi var.

Yusifov İbrahim Abbas oğlu

Xalisa kəndinin ömür kitabında bir el ağsaqqalının adı həmişə hörmətlə çəkilir. Haqqında danışacağım İbrahim Abbas oğlu Yusifov bu dünyanın acılı-şirinli, enişli-yoxuşlu hər üzünü görmüş soydaşlarımızdan olmuşdur. Hər sözünün, cümləsinin iti kəsəri olan bu ucaboy, irigövdəli Vedibasər kişinin ağır-ağır yerışı, səmimi, ürəkəçən zarafatları bu gün də yaddaşlardan silinməmişdir.

İbrahim Yusifov 1921-ci ildə Vedibasər mahalının Xalisa kəndində anadan olmuşdur. Uşaqlıq illəri digər həmyaşıdları kimi ağır keçmişdir. 30-cu illərin ağır zərbələri onun da yaşayışına təsirsiz qalmamışdır.

1941-45-ci illər müharibəsi başlayanda İbrahim Yusifovun 20 yaşı olmuşdur. Xalisa kəndindən ilk səfərbər olunanlardan olan İbrahim əmi 1941-ci il iyun ayının 30-da müharibəyə yola salınır. Döyüş yolu Krapotkin şəhərindən başlayır. Müharibənin sonunadək ön cəbhədə döyüşən İbrahim Yusifov bir neçə şəhərin müdafiəsində iştirak etmişdir. Göstərdiyi şücaətə görə “Birinci dərəcəli Vətən müharibəsi ordeni”, “İgidliyə görə” medalı (2 dəfə), “Almaniya üzərində qələbəyə görə” medalı ilə təltif edilmişdir. O, 1945-ci ilin oktyabr ayında ordudan tərxis olunmuşdur.

Müharibədən 24 yaşında dönən İbrahim Yusifov kəndin ictimai-iqtisadi həyatında, müharibənin ağır nəticələrinin aradan qaldırılmasında yaxından iştirak etmişdir.

1947-ci ildə fəallığı ilə seçilən İbrahim Abbas oğlu 26 yaşında ikən kəndin sovet sədri seçilir. Həmin günlərin canlı şahidlərinin dediklərinə görə İ. Yusifov işlədiyi müddətdə camaatın mənafeyini həmişə ön plana çəkmiş, humanistliyi ilə seçilmişdir. İşlədiyi dövrün siyasi cəhətdən qarışıq bir dövr olduğunu hamımız bilir. Belə bir vaxtda İbrahim əmi həmişə elin maraqlarını üstün tutmuşdur.

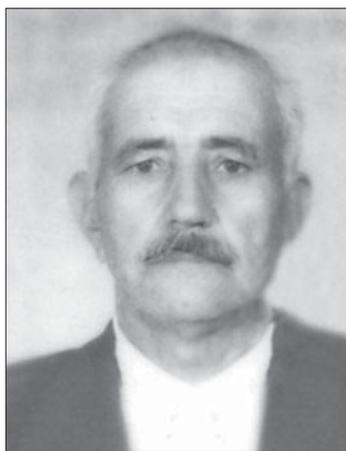
Həyatının sonrakı dövrlərində Xalisa kəndində otçuluq briqadiri, kolxozun təftiş komissiyasının sədri, qoyunçuluq fermasının müdiri işləyən İbrahim Yusifov işə ciddi münasibəti, tələbkərligi, dəqiqliyi, təmizliyi ilə seçilmişdir.

Qonşu Avşar kəndindən Səfiyyə xanım ilə ailə quran İbrahim Yusifovun üç övladı olmuşdur: Səlbina, İdris (Allah ona rəhmət eləsin!) və Fatma. Onlarla nəvəsi, nəticəsi hələ sağlığında ikən el içərisində böyük hörmət və məhəbbət qazanmış İbrahim Yusifovun adı ilə fəxr edirlər.

İbrahim Yusifov 1987-ci ildə dünyasını dəyişib.

Uca dağın əzəməti uzaqdan daha yaxşı görünür – İbrahim əminin hörmət və nüfuzu kimi.

Paşayev İmran İsmayıl oğlu

Kəndimizin sayılıb-seçilən ağsaqqallarından biri də İmran İsmayıl oğlu olmuşdur. Xasiyyətə mülayim, mehriban, necə deyərlər, böyüklə böyük, kiçiklə kiçik kimi davranmağı bacaran İmran dayı, kəndin qollu-budaqlı tayfalarından olan **Muradxanlı** tayfasının övlədi.

O, 1925-ci ildə Xalısə kəndində anadan olmuşdur. 1932-ci ildə kənddəki dörd sinifli ibtidai məktəbin I sinfinə getmiş, Vəli Məmmədov, Əvəz Məmmədov, Ələsrəf Ələkbərov, Yaqub Qasımov, Yunis Məhərrəmov, Musa Mehdiyev və başqaları ilə eyni sinifdə oxumuş,

Böyük Vedidən Səfəralı Məmmədovdan dərş almışdır.

İmran İsmayıl oğlu halal zəhmətlə yaşayan ailədə böyümüşdür. Gözünü açandan atası İsmayıl kişini bağ-bağatla məşğul olan görüb. Həyətlərindəki müxtəlif meyvə ağaclarına, üzüm bağlarına hələ kiçik yaşlarından atası ilə bərabər qulluq etmiş, get-gedə işlərə alışmış, bağbanlıq onun həyatında əsas məşğuliyyəti olmuşdur. O, II Cahan müharibəsinin ağır günləri zamanı işgüzarlığı, zəhməti, halal qazancı ilə ailəsinə yaxından kömək etmişdir.

İmran Paşayev 1946-cı ildə qonşu Dəvəli kəndindən qlava Qafarın (*Qafar kişinin nəvələri, nəticələri hal-hazırda Türkiyənin İqdır vilayətində yaşayırlar. Hamısı da "Dəvəli" sözünü özlərinə soyad kimi qəbul ediblər*) qızı Züleyxa xanımla ailə qurmuşdur. Əlli doqquz illik birgə ailə həyatları dövründə on övlad böyütmüş, ev-eşik yiyəsi etmişlər.

İmran dayı əmək fəaliyyətinə Xalısə kənd kolxozunda sırası zəhmət adamı kimi başlamışdır. Təşkilatçılığı, işgüzarlığı ilə seçildiyi üçün, 1950-ci ilin yanvar ayında onu təsərrüfat briqadiri təyin edirlər. Fasiləsiz olaraq bu vəzifədə düz on il işləyir - 1960-cı ilin sonlarına qədər. Orta ixtisas təhsilli İmran dayı (Gəncə Yüngül Sənaye Texnikumunu bitirmişdir) 1960-1984-cü illərdə kolxozda iqtisadçı və xəzinədar, 1984-1988-ci illərdə isə arxivin müdiri işləmişdir.

1988-ci ildə məlum Qarabağ hadisələri ilə əlaqədar, digər soydaşlarımız kimi İmran Paşayev də doğma ata yurdunu - Xalısanı məcburi tərk etməli olur və Mehdiabad qəsəbəsində məskunlaşır. O, yeni yaşayış yerindəki

Kəndimiz – dərdimiz

həyatı torpağında kəndimizdəki həyatından gətirdiyi meyvə tinglərini əkir, yeni sortlar yetişdirir, onlara həvəslə qulluq edir. Müxtəlif növ gilaslardan, ərikdən, payız armudundan, əsgəri üzümdən, zəfəran şaftalılarından, göyçədən və s. Xalisanın ətrini alır.

İmran İsmayıl oğlunun övladları həmişə atalarına başucalığı gətiriblər. Qızlarının beşi də (Sona, Sərəndaz, Sərfinaz, Adilə, Fəridə) ailə, uşaq yetişdirlər. Böyük oğlu Firudin müəllim Bakı şəhərindəki 9 saylı liseyin direktorudur. Məhərrəm müəllim Mehdiabad qəsəbəsindəki 1 saylı orta məktəbə rəhbərlik edir. Nurəddin Binəqədirneft birliyində mexanizatorudur. Tofiq isə Balaxanıneft birliyində sürücüdür.

Azərbaycan Kənd Təsərrüfatı Akademiyasını bitirən kiçik oğlu Yusif (Allah rəhmət eləsin!) Mehdiabad qəsəbəsindəki 1 saylı sovxozda aqronom, həmin sovxozda yerləşən Üzümçülük İnstitutunda aparıcı mütəxəssis işləmişdir. Dörd övladı yadigardır.

Ulu Tanrı İmran dayının ömür kitabına 80 bahar yazıbmiş. Bu kitabın hər bir səhifəsi təmizdir, hörmətlidir, nüfuzludur. Elə buna görə övladları da, nəvələri də, yaxın qohumları da İmran İsmayıl oğlunun adı ilə fəxr edirlər. Onların buna haqqı var. Bu haqqı isə onlara İmran dayı verib.

Məmmədov Əvəz Qulu oğlu

Kəndimizin ağırlığını çiyinlərində daşıyan kişilərin çoxu dünyasını dəyişib, Haqqa qovuşublar. Bu gün də bizə məsləhətlər verən, evlərimizə din-iman, xeyir-bərəkət gətirən, münasibətlərdə mehribanlıq yaradan ağsaqqallarımızın hər biri isə ürəklərində kəndimizin bir parçasını yaşadırlar. Yaddaşlarında bu günədək gətirib çıxardıqları hər bir xatirənin isə qiyməti əvəzsizdir. Xalisa camaatının xatirini əziz tutduğu, hamının hörmət əlaməti olaraq “Əvəz dayı” deyər çağırıldıqları Məmmədov Əvəz Qulu oğlu da məhz belə ağsaqqallardan biridir.

* * *

Əvəz Məmmədov 1925-ci ildə anadan olmuşdur. 1932-ci ildə Xalisa kəndindəki ibtidai məktəbin I sinfinə qəbul olunmuşdur. İmran Yusifovla, Ələşraf Ələkbərovla bir sinifdə oxuyublar. İlk müəllimi Böyük Vedi kəndindən Səfəralı müəllim olmuşdur. Ötən əsrin otuzuncu illərinin faciəli repressiya tufanı, ağır aclıq illəri onun xatirində dərin izlər qoymuşdur. Əvəz dayının ilk əmək fəaliyyətinə nə vaxt başladığını soruşuram. O deyir:

– 1942-ci ildə 17 yaşım var idi. II Cahan müharibəsinin qızğın vaxtları idi. Kəndin başpapaqlılarının böyük əksəriyyəti müharibədə idi. Kəndin kolxoz sədri Almədəd Heydərov məni yanına çağırırdı dedi ki, sən kəndin sovet sədrinin katibi işləyərsənmi? Həmin vaxt kəndimizin sovet sədri isə heç bir təhsili olmayan Əli Əli oğlu idi.

Sovetliyin katibi işləməyə razılaşdım. Bütün yazı-pozu işləri, hesabatları mənim üstümə idi. Cəmi bir il işlədim. 1943-cü ilin iyulunda məni ordu sıralarına çağırtdılar. Sərhəd qoşunlarının tərkibində qulluq etməyə başladım.

Əvəz dayı altı ay içərisində mükəmməl hərbi təlim keçir. Sonra onun qulluq etdiyi hərbi hissəni Ukrayna ərazisinə aparırlar. Hərbi hissə iki yerə ayrılır, əlavə hərbi təlimlər keçirilir. Onları 1944-cü ilin əvvəllərində o vaxtkı SSRİ-nin almanlardan yenidən azad edilmiş Polşa ilə sərhəddini qorumağa göndəririlər.

Əvəz dayının dedikləri:

– İşğaldan yenidən azad olmuş Polşanın Lyublin şəhərində biz piyada getdik. Sərhəddəki qulluğumuz heç də sakit keçmirdi. Sovet hökumətindən

Kəndimiz – dərdimiz

narazı qalanlar, təxribatçılar, banditlər tez-tez sərhədi pozurdular. “Meşə qardaşları” adlı bandit dəstəsinin etdiklərindən yəqin xəbəriniz var. Belorusiya və Pribaltika Respublikalarında banditlərlə az döyüşümüz olmayıb.

Müharibə qurtarandan sonra bizi Minsk şəhərindəkə yenə piyada gətirdilər. Ayağımızdakı çəkmələrin altı tamamilə dağılmışdı. Məcbur qalib hərbi şinelimizin ətkələrindən kəsib çəkmənin altına bağlayırdıq. Bir qədər gedəndən sonra çəkmənin altı yenə dağılırdı, yenə hərbi şineldən kəsməli olurduq. Minsk şəhərinə çatanda uzun şinel gödəkçə halına düşmüşdü. Hava çox soyuq idi. Adımı qılınc kimi kəsirdi. Dayanan vaxtı hərbi lapatkası ilə əvvəlcə qarı kərpic formasında kəsirdik, sonra ondan hasar hörürdük. Soyuq küləkdən qorunmaq üçün bu balaca hasardan daldalanacaq kimi istifadə edirdik. Minsk şəhərində bizi yenidən bölüşdürdülər. Mən Qroznı şəhərindəki komendaturanın sərəncamına, oradan da Gümrü şəhərinə göndərildim. 1948-ci ilin may ayında bölmə komandiri rütbəsində ordu sıralarından tərxis edildim.

Əvəz dayı ordudan qayıdıandan sonra bir müddət kənd klubunun müdiri, mədəni-kütləvi işlərin təşkilatçısı işləyir.

1948-ci ildə Stalin Qərbi Azərbaycanda yaşayan soydaşlarımızın doğma ata-baba torpaqlarından Azərbaycanın aran rayonlarına deportasiya edilməsi barədə fərman verir. Xalisa kəndindən 15 ailə Ağcabədi rayonuna, 24 ailə isə Beyləqanın Xalaç kəndinə köçürülürlər. Onlardan biri də Əvəz dayının ailəsi olur.

Əvəz dayının dediklərindən:

– Bizi Xalaça 1953-cü ilin əvvəlində köçürdülər. Camaatı çiy kərpicdən tikilmiş ikiotaqlı evlərə yerləşdirdilər. Heç bir abadlıqdan söhbət gedə bilməzdi. Bir neçə gündən sonra məni Gəncə şəhərinə xüsusi kursda oxumağa göndərdilər. 1953-cü ilin avqustunda kursu qurtarıb əmtəəşünas kimi geri döndüm. Bərabər köçdüyümüz camaatın çoxu Stalin öləndən sonra doğma kəndimizə qayıtmışdılar. 1954-cü ildə mən də ata yurduna qayıtdım.

Ata ocağının işığını yenidən yandıran Əvəz dayı 1954-cü ildə əslən Şərur rayonundan olan Mələk İsa qızı ilə ailə qurur. Xalisa kəndi 1956-cı ildə yeni plan əsasında təzədən salınanda Əvəz dayıya da 20 sot torpaq sahəsi verilir. O da təzə ev-eşik tikir, oğul-qız atası olur. Əvəz dayının Mələk xanım ilə nigahdan dörd övladı olmuşdur: Niyazi, Səlbi, Almaz, Solmaz.

Əvəz dayının yaddaşını tərpətmək üçün soruşdum ki, xalq qəhrəmanı Abbasqulu bəy Şadlinski ilə Sizin yaxın qohumunuz Hüseynalı Haxverdi oğlunun dostluğu haqqında nə eşitmişiniz? O, bir an susdu, nəzərlərini məlum olmayan bir nöqtəyə zillədi, aram-aram danışmağa başladı:

– Hüseynalı əmim kəndimizin dindar, hörmətli ağsaqqallarından olmuşdur. Qonaqlı-qaralı kişi idi, ən əziz qonağı da Abbasqulu bəy olarmış. Çox vaxt onun süfrəsində çörək kəsərmiş. Əmimin seçilən bir evi var idi. Təqribən 100 kv.m olardı, özü də çiy kərpicdən tikilmişdi. Hündürlüyü 5 metr olan evin ortasında dörd dirək var idi. Dirəklərin ortasında təndir, təndir istiqamətində isə evin tavanında bacası vardı. Təndirin üstündə kürsü qurulardı. Girişdən sol tərəfə asma damına, sağ tərəfə isə tövləyə giriş qapısı vardı. Həyat yoldaşı Sayalı mənim xalam olmuşdur. Olduqca qoçaq bir qadın idi. Qorxu-ürkü bilməzdi. Belə bir hadisə də olub. Günlərin birində Hüseynalı əmim evdə olmayanda evlərinə oğrular gəlir. Mal-heyvanı aparmaq istəyiblər. Şıqqıltını eşidən Sayalı xalam berdankanı götürüb bayıra çıxanda görün ki, oğrular eşik qapını sındırmaq istəyirlər. Berdankadan atılan iki güllə onları qaçırdır.

* * *

Ömrü boyu halal zəhmətlə çörək qazanıb ailə, oğul-uşaq saxlayan Əvəz dayının ailəsi kəndimizin sadə, lakin firavan həyat sürən ailələrindən biri olmuşdur. Məlum 1988-ci il hadisələri minlərlə soydaşımız kimi Əvəz dayının da ailəsinin sakit həyatını pozdu. O, ömründə ikinci dəfə qaçqınlıq həyatı yaşamağa məcbur oldu. 1988-ci ilin avqustunda Naxçıvana köçən Əvəz dayı 1993-cü ilin iyun ayınadək orada yaşayır. Sonra isə həmin mənzili əvvəlki nigahdan olan oğlu Eyvaza (Allah rəhmət eləsin!) verərək Bakıya köçür. On üç ildir ki, ömrünün Bakı illərini yaşayır.

Söhbət etdiyimiz iki saat ərzində özümü kəndimizə daha yaxın hiss etdim. Ata yurdumuzun hərərətini, məhəbbətini, hörmətini özündə gəzdirən Əvəz dayını Xalisanın bir hissəsi kimi gördüm.

İsrafil Məhərrəm oğlu və İslam İsmayıl oğlu

İsrafil Məhərrəm oğlu və İslam İsmayıl oğlu

Təmiz adı, şən-şöhrəti mahalımızın, ölkəmizin hüdudlarına sığmayan alimi, onlarla müəllimi, mühəndisi, həkimi, kənd təsərrüfatı mütəxəssisi, hərbiçisi olan Xalisa kəndinə zinət gətirən, onu

ucadan uca edən elimizin sadə zəhmət adamları, onların bir-birinə qarşılıqlı hörməti, sədaqəti, təmənnəsiz yoldaşlığı, dostluğu olmuşdur. Səmimi dostluğu artıq 64 il yaşadan, davam etdirən iki şəxs - İsrafil Məhərrəm oğlu və İslam İsmayıl oğlu haqqında danışmaq istəyirəm.

İsrafil və İslam dost-qardaşların həyatlarında üst-üstə düşən, paralel ömür notları çoxdur. Hər ikisi 1927-ci ilin qışında, daha dəqiq yanvar ayında doğulublar. Hər ikisi Məşədi Məhəmmədin evində yerləşən ibtidai məktəbdə oxuyublar. 30-cu illərin ağır siyasi-sosial durumu hər ikisinin mənsub olduğu ailəni tutub. Hər ikisi erkən yaşlarından zəhmətə qatlaşıb ailələrinə kömək ediblər. Hər ikisinin də 14 yaşı olanda isə...

1941-45-ci illər müharibəsi başlayanda İsrail İslamın 14 yaşı vardı. Xalisa kəndinin onlarla igidi müharibənin tufanına düşdü. 1942-ci ilin yaz günlərinin birində müharibəyə getmək üçün çağırış vərəqələrindən biri Məhərrəm İsmayıl oğlunun, biri də İsmayıl Məhərrəm oğlunun adına gəlir. Hər ikisi də eyni gündə müharibəyə yola düşürlər. Yeniyetmə İsrail və İslam atalarını eyni gündə - mart ayının 21-də Dəvəli stansiyasından müharibəyə yola salırlar. Qatar tərpenəndə atalarına "sağ-salamat qayıdın"

deyib, özlərini ağılamaqdan saxlaya bilməyənlər də, bir-birinə sarmaşıb ürəklərini boşaldan, təskinlik verənlər də gələcək dostlar - İsrafil və İslam olur. Onlar Dəvəli dəmiryol stansiyasından Xalisa kəndinə qədər olan 3 kilometrlik yolu piyada bərabər qayıdırlar. Elə bu yolda da İsrafil-İslam dostluğunun əsası qoyulur.

Ağır müharibə illəri onların təhsil almaq istəklərini ürəklərində qoyur. Hər ikisi işləmək məcburiyyətində qalırlar. Bərabər quzu otarırlar, araba sürürlər, yaşlarına uyğun olmayan daha ağır fiziki işlərə qatlaşırlar. Çörək qazanır, çoxuşaqlı ailələrini saxlamaqda analarına kömək edirlər. İki ildən sonra hər ikisinin atası yaralı halda müharibədən geri dönür. İslam İsmayıl oğlu həmin illəri belə xatırlayır:

– Biz atamızı Dəvəli stansiyasında qarşıladıq. Səhərisi kənd camaatı bizə gözaydınlığına gəlmişdi. Gələnlərə çay verilirdi. Dostum İsrafil özü camaata qulluq edirdi. Onun fəallığı qağamın gözündən qaçmadı. Gecə hamı gedəndən sonra məndən soruşdu:

– İslam, camaata qulluq edən o cavan kimin oğludur?

– Məhərrəm dayının oğlu İsrafildir, sizi müharibəyə bərabər yola salmışıq. İki ildir ki, dostluq edirik. Qağam mehriban baxışları ilə məni süzdü, sonra isə ciddi bir görkəm alıb dedi:

– Oğlum, İslam, dostluq etmək çox çətindir. Ömrünüz hələ qabaqdadır, xeyli bərkə-boşa düşəcəksiniz. Ata kimi sənə məsləhət budur ki, ya bu dostluğu eləmə, ya da eləyirsən, ömrünün axırına kimi elə. Bir də ki, əsil dost dostluqda heç bir təmənnə güdməməlidir...

İllər ötdükcə İsrafillə İslamın dostluğu yeni çalarlarla daha da zənginləşdi. İsrafil dayı on bir uşaq böyüdüb boya-başa çatdırdıqları həyat yoldaşı Qəmər xanım ilə ailə qurmaq istəyəndə də ilk dəfə dostu ilə məsləhətləşmişdir. İslam kişi də bir dost kimi öz məsləhət və köməyini əsirgəməmişdir. İsrafil dayı o günləri belə xatırlayır:

– Cavan vaxtlarım idi. Qəmər xanımı istəyirdim, amma mənə vermirdilər. Gəlib İslama dedim ki, nə məsləhət görürsən? O da qayıtdı ki, əsas qızın özü-

dür, razıdırsa, qaçırdı. Elə də etdik. İndi Allaha şükür, oğul-uşaq sahibi olmuşuq, nəvə-nəticə böyüdük.

Məlum hadisələrlə əlaqədar, 1988-ci ildə doğma ocaqlarını məcburi tərk edən başqa soydaşlarımız kimi İsrafil-İslam dost-qardaşlar da didərginlik, qaçqınlıq həyatı yaşamalı olur, hər ikisinin də ailəsi Füzuli şəhərində məskunlaşır. Nə qədər faciəli olsa da, satqın və xainlərin ucbatından Füzuli də düşmənlərə təslim edildi. Hər iki ailə ikiqat qaçqına, köçkünə çevrildi. Ömür boyu təmiz zəhmətləri, alın tərləri, əzab-əziyyətlə qazandıqlarını bir andaca qoyub çıxmalı oldular. Bakıya pənah gətirən dostlar, yenidən özlərinə ocaq yaratmalı oldular.

Dost-qardaşların heç biri bu həyatda bir vəzifə sahibi olmayıb ki, biri digərindən vəzifəcə asılı olsun. Hər ikisi sadə zəhmət adamı olublar: bağ kəsiblər, bağ basdırıblar, əkin suvarıblar, yer belləyiblər, sahə qarovulu işləyiblər, furqon sürüblər. Allah verdiyi sağ canla, qabarlı əlləri ilə oğul-qız böyüdüblər, bir qismi ali təhsil alıb. Övladların hamısı ailə qurub, oğul-uşaq sahibidirlər - bu da İsrafil Məhərrəm oğlu ilə İslam İsmayıl oğlunun həyatlarının daha bir paralel notları. Bu iki ocaqda indiyədək on beşdən çox toy məclisi olub, həmişə də iki dost, iki qardaş yanaşı oturublar, sevinclərini bərabər bölüblər.

Sədaqətli dostlar bu gün də bir-birilə tez-tez əlaqə saxlayır, görüşürlər, bəlkə də heç kimə demədikləri ürək sözlərini dost-qardaşlar bir-birilərinə deyirlər.

* * *

Soydaşlarımızdan birinin yas məclisi idi. Camaat mağarın qarşısında üç-bir, beş-bir durub söhbət edirdi. İsrafil və İslam dost-qardaşlar ağır addımlarla camaatdan bir qədər aralanıb ürək söhbəti eləyəndə kənd cavanlarından kimse yavaşıdan dedi:

– Altmış dörd ilin dostları görsən nədən danışirlar?

Onunla söhbət edən başqa bir gənc soydaşının sözüne düzəliş verdi:

– Şübhəsiz ki, Xalisalı günlərindən...

DOSTLUQ

Şairin hədiyyəsi nöqtə, vergül, bir də söz,
Dostluqdan danışacam, diqqət ilə dinlə, çöz.

Oxuduqca misraları nəzər yetir üzümə,
Sonra fikir deyərsən söylədiyim sözümə.

İslam ilə İsrəfil dostdular, tanıyıram,
Hərdən xəyala gedib illəri sanıyıram.

Altmış ildən artıqdı doğmadılar, birdilər,
Onlar doğru-düzdülər, ocaqdılar, pirdilər.

Bilmirəm necə olub, kimi-kimini seçib,
İllərin sınağından bu dostluq necə keçib?

Həyatın enişini, yoxuşunu aşıblar,
Talenin yollarında hədsiz doğmalaşıblar.

“Dostluqda möhkəmlik biz” - hər ikisi söyləyir,
Onların dostluğuna könlüm pərvaz eyləyir.

Dünyadan pay alıblar, illər yola salıblar,
Qardan, çovğundan keçib, anda sadıq qalıblar.

İnsanı uca edən işidir, əməlidir,
İnam, sevgi, etibar dostluğun təməlidir.

Dostu olan insanın gözü-könlü tox olar,
Dostun yoxsa, əzizim, qəmli günün çox olar!

Nəsibə İSRAFİLQIZI

Əliyev Əsəd Məmmədağlı oğlu

**Əsəd Məmmədağlı oğlu və
ömür-gün yoldaşı Səkinə Abbas qızı**

Ayrılıqda kiçik bir dünyanı xatırladan kəndimizin sadə zəhmət adamları da olub, ziyalıları da, müxtəlif peşə sahibləri də. Hərəsinin də el içərisində öz əməlinə, işinə görə öz hörmətləri, nüfuzları olub. Onların hər biri də adının üstünə öz möhürünü vurub. Bir çoxları dünyalarını

dəyişsələr də, camaat içərisində qazandığı hörmət və izzətə görə həmişə ehtiramla anılır, yad olunurlar. Sadə peşə adamı olmuş Sınıxçı Əsəd (hörmət əlaməti olaraq, böyüklü-kiçikli tanıyanların hamısı onu belə çağırırdılar) məhz belə soydaşlarımızdan olmuşdur. Adam var ki, heç ailə üzvlərinin, beş-on qonşunun, qohumun hörmətini qazana bilmir. Bir şəxs xeyirxahlığı ilə bütün elin hörmətini qazanırsa, Haqq dünyasına qovuşandan sonra da adı böyük hörmət və ehtiramla yad edilsə, övladları, nəvələri onun haqqında danışılan xoş sözləri eşidib fəxr edirlərsə, gündə yüz dəfə ruhu-na rəhmət oxunursa, böyük ehtiram və hörmətə layiqdir.

Sınıxçı Əsəd (Əliyev Əsəd Məmmədağlı oğlu) Yasovullular tayfasının, eləcə də kəndin nüfuzlu ağsaqqallarından Məmmədağlı Əli oğlunun ailəsində anadan olmuşdur.

Məmmədağlı Əli oğlu

Məmmədağlı kişi 1867-ci ildə Xalisa kəndində anadan olub. Peşəsi sınıxçı imiş. Kənd qəbiristanlığına gedən yolun kənarında xüsusi torpaq sahəsi, üzüm bağları olmuşdur. Məmmədağlı kişinin xeyli mal-qarası, taxıl zəmiləri, xırmanı olmuşdur. Yaşlı nəslin nümayəndələrinin söylədiklərinə görə, hər il taxıl biçilən zaman imkansız ailələrə pulsuz taxıl verərmiş. Məmmədağlı Əli

oğlu xaraktercə çox ciddi, sözübütöv, yalanı sevməyən bir şəxs olmuşdur. Onun beş övladı olmuşdur: Məhəmməd, İsa, Əsəd, Fizzə, Rübabə. Məmmədağa Əli oğlu 1947-ci ildə 80 yaşında rəhmətə getmişdir.

* * *

Əsəd əmi Məmmədağa kişinin üçüncü oğul övladı olmuşdur. O, ulu babasının adını daşımışdır.

Əsəd Əliyev 1928-ci ildə anadan olmuşdur. Yeddiillik təhsilini doğma kəndlərində almışdır. 1948-ci ildə Səkinə Abbas qızı ilə ailə qurmuşdur. Doqquz övlad böyüdüb boya-başa çatdırmış, ev-eşik yiyəsi etmişlər. Övladlarından dördü ali təhsillidir. Hamısı da ailə qurublar.

Uzun müddət su idarəsində cuvar işləyən Əsəd əmi Xalisa, Şiddi və Dəvəli kəndlərinə verilən suyun paylanmasına nəzarət etmişdir. Bütün bunlar mehriban, qayğıkeş ailə başçısı olan Əsəd əminin ömür kitabının bir tərəfidir. Ona el məhəbbəti bəxş eləyən isə nəsiləmə peşələri olan sınıqçılıqla məşğul olması idi.

Sınıxçı Əsəd ömrü boyu camaatımızın, ətraf kəndlərdə yaşayanların ümid yeri olub. İstər gecə olsun, istərsə də gündüz, imdad üçün müraciət edənləri mehribancasına qarşılayar, əlindən gələnləri köməkliyi edərdi. Çox xəstələrin evlərinə gedər, yardım göstərərdi.

Sınıxçı Əsədin evi dara düşənlərin, sınığı, çıxığı olan hər bir xəstənin ümid yeri olub. Onun qızıl əlləri neçə-neçə xəstəyə şafa verib. Uzaq yol gələnləri evində saxlayıb, xəstəni müalicə edib, yola salıb. Əsəd əminin şöhrəti Vedibasar mahalına sığmırdı. O, barmaqları ilə xəstəyə rentgen dəqiqliyi ilə diaqnoz qoyar, müalicə edərdi. Rayonun ali təhsilli həkimləri onunla sıx əlaqə saxlayar, çətinə düşəndə ondan məsləhət alardılar. İrəvandan, Zəngibasardan, Naxçıvandan və başqa yerlərdən gələnlərlə, üzlərlə xəstə Sınıxçı Əsədin şəfali əllərindən sağlıq tapıb.

Məlum Qarabağ hadisələri ilə əlaqədar Bakıya köçən Əsəd əmi, burada da sənətini davam etdirmiş, çətinliyə düşən soydaşlarımızın dadına yetmişdir.

Cəmisi 68 il yaşamış Sınıxçı Əsəd mənalı ömrünü camaatımızın sağlamlığına həsr etmişdir. Bu gün onun peşəsini oğlu Mürvət davam etdirir.

Bu ailədə indiyədək üç Əsəd doğulub: biri ulu baba, biri yazımızın qəhrəmanı, biri də nəticə Əsəd. İllər ötəcək, balaca Əsəd böyüyəcək, savad-sənət yiyəsi olacaq, məclislərin birində Sınıxçı Əsədin adına deyilən ehtiramlı sözləri eşidəndə daxili qürur hissi keçirəcək və deyəcək:

– Sınıxçı Əsəd mənim ulu babamdır!

Nəsirov Əli İbrahim oğlu

1928-ci ilin iyul ayında anadan olmuşdur. İbtidai və yeddiillik təhsilini kənddə almışdır. 1942-ci ildə Qarabağlar rayonuna müəllim göndərilmişdir. Bir müddətdən sonra Xalisa kəndinə qayıdaraq təsərrüfatda işləməyə başlamışdır. Təşkilatçılığı, işgüzarlığı ilə seçilən Əli Nəsirov müxtəlif rəhbər vəzifələrdə çalışmışdır.

Əli Nəsirov kimdir?

– İlk növbədə, həyatda özünü müsbət mənada təsdiq etmiş şəxsiyyət. Qapısı, süfrəsi dost üçün həmişə açıq olan bir insan. Həyatını övladlarının xoşbəxtliyinə həsr edən qayğıkeş bir ata.

O, 1988-ci ilin məlum hadisələrindən sonra məcburi Bakıya köçməli olur. Vətən həsrəti Əli Nəsirovu rahat buraxmır. O, Vətəndən ayrı cəmiyyəti bir il yaşaya bilir. Əli Nəsirov 1989-cu ilin noyabr ayında dünyasını dəyişmişdir. Əli Nəsirov həyat yoldaşı Nənəqız xanım ilə üç oğul (Vaqif, Nizami, Yaşar), üç qız (Tahirə, Nailə, Naidə) böyütmüşlər.

Qasimov Mir Qafar ağa Seyidağa oğlu

Qasimov Mir Qafar Seyidağa oğlu 1930-cu il dekabrın 2-də Xalisa kəndində dünyaya gəlib. Atası Seyidağa dövrünün məşhur seyidlərindən olan Mir Qasım ağanın üç oğlundan (Mir Yusif, Mir Həmidəğa, Seyidağa) biri olmuşdur. Seyidağa ömür-gün yoldaşı Badiyəcəməllə birlikdə 7 uşaq - 4 oğul (İbrahim, Qafar, Məhəmməd, Abbas) və 3 qız (Əprüzbəyim, Kövsər, Nazənin) böyüdüb boya-başa çatdırmışlar. Hələ yeniyetmə yaşlarından əməyə, zəhmətə alışan Mir Qafar ağa kolxozda əmək fəaliyyətinə başlamışdır. Azərbaycan Kənd Təsərrüfatı İnstitutunda (indiki Kənd Təsərrüfatı Akademiyası) alim-aqronom ixtisası üzrə qiyabi ali təhsil almışdır.

Kolxozda briqadir vəzifəsində işləmişdir.

1988-ci ildə bütün soydaşlarımız kimi, Mir Qafar ağa da öz doğma torpaqlarından, el-obasından ayrı düşüb qaçqınlıq taleyi yaşadı. Torpaq itirmək, ata-babalarının məzarlarını qoyub gəlmək nə qədər ağırlı-acılı olsa belə, mal-mülk qoyduqları o torpaqlara qayıtmaq ümidi ilə yaşadı. Bəzən “gəcələr yuxumda kəndimizi görürəm, görürəm ki, kəndə qayıtmışıq”, - deyərək yuxularının çin olması ümidindən dönmürdü. O, Bakı şəhər XDS-nin Yaşıllaşdırma müəssisələrinin Baş İstehsalat İdarəsində baş aqronom vəzifəsində işləmişdir.

O, son dərəcə saf, bütün ruhu, varlığı ilə doğma el-obasına bağlanan qayğıkeş bir insan idi. Zahirən ciddi, zəhmli görünən bu şux qamətli ağsaqqal daxilən mülayim və rəhmdil idi. Böyükdən-küçüyə hamı onu tanıyırdı. Hörmət edib ədəb-ərkanla baş əyirdilər. Bu insanın həyat amalı Tanrı yolu idi. Oruc tutar, namaz qılar, tez-tez ziyarətgahlara gedərdi.

Mir Qafar ağanın çoxlu dostu var idi. Dostlarının siyahısında müəllim də vardı, həkim də, alim də, fəhlə də. Bu sırada mömin müsəlmanlar və din xadimləri xüsusi yer tuturdu.

Yaxın dostu Hacı Azad:

– Mir Qafar ağa ilə 10 ildən artıq bir dost yox, qardaş olmuşuq. Əvvəl tanışlığımız hüsr məclisində olub. Fikrimdən çıxıb, İrəvan camaatımızdan bir nəfər vəfat etmişdi. Mən o məclisi idarə edirdim. Gördüm ortaboylu bir nürani şəxs içəri daxil oldu. Hamı ayağa qalxdı. Mən də qalxdım. Mənə mə-

Kəndimiz – dərdimiz

lum oldu ki, bu şəxs ağır seyidlər nəslindəndir. Mən yanımda ona yer verdim. O oturmamış, mən oturmadım. Bu ağa məndən xahiş etdi ki, moizəni davam edim. Mən moizəyə başladım. Ağa mənə diqqətlə qulaq asırdı. Məclisin sonunda o, mənim boynumu qucaqladı və üzümdən öpdü. Mən onda bildim ki, bu, Mir Qafar ağadır. Ağanın Allaha və onun kəlamlarına nə qədər məhəbbəti olduğunu onda gördüm. O illərdən dostluğumuz, qardaşlığımız başladı. O illərdə nə qədər məclis olsaydı, məni dəvət edirdi. Məclisə aid suallar verirdi. Hamı görürdü ki, onun sualları əsasında məclis nurlu keçir.

İnsanı gözəlləşdirən, ona zinət verən ən mühüm keyfiyyətlər sırasında sadəlik, təvazökarlıq və xeyirxahlığın xüsusi yeri var. Xoşbəxtlikdən bu xüsusiyyətlərin hamısı Mir Qafar ağada cəmləşirdi. O, tanıyıb-bildiyi hər bir kəsin işinə yarımamaqla, onların problemlərinin həll edilməsinə yardım etməyi özü üçün amal hesab edirdi.

Mir Qafar ağa 2003-cü ildə dünyasını dəyişmişdir.

Özü dünyamızı tərk etsə də, ocağını yandıraraq, məhəbbətini könlündə daşıyan 5 oğlu (Hafiz, Elman, Məhərrəm, Səfər, Oruc), özünün həmişə zərəfatla “Şiddi qızı” adlandırdığı həyat yoldaşı Güləm xala, doğma qızı qəndər sevdiyi, böyük gəlini Tamam xanım, əziz nəvələri Hüsnucamal, Əprüzbəyim, Seyidağa, Mirsadiq, Miryusif və digər əzizləri, dostları, onu sevənlər qaldı Mir Qafar ağanın.

Şairə Nəribə İsrəfilqızının Mir Qafar ağaya həsr etdiyi şeiri sizə təqdim edirik:

Sənlə söykənmişdik uca bir dağa,
İndi yoxluğuna dözmürük, Ağa.
Sən yoxsan, yaşamaq bizə çətindir,
Səndən miras qalan məhəbbətidir.

Qamətin şux, çöhrən nurlu, gülümsər,
Kimsənin xətrinə dəyməzdin, küsər.
Yolumuzu alsa boran, qar, sazaq,
Qoymazdın ki, bizlər büdrəyək, azaq.

Gözümün önündən xəyalın getmir,
Xatirən bizləri bir an tərk etmir.
Tanrı duamızı eşitsin, duysun,
Qəbrin nurla dolsun, ruhun şad olsun!

Cəfərov Nəbi Hüseyn oğlu

Kəndimizin ömür kitabının səhifələri bir-birindən maraqlı, məzmunludur. Bu səhifələrin hər birini bir soydaşımız yazıb. Həyatdakı mövqeləri, qabiliyyətləri fərqli olduğu kimi, yazdıqları ömür səhifələri də seçilir. Onların hamısını isə ümumi bir cəhət birləşdirir: doğulduğu torpağa sönməz məhəbbət, bir-birinə qarşılıqlı hörmət, işgüzarlıq, zəhmətsevərlik, yaxşı gündə, pis gündə bir yerdə olmaq, zamanın çətinliklərinə çiyin-çiyinə verərək mübarizə aparmaq, gələcəyə inamla baxmaq.

Sadaladığım bu müsbət keyfiyyətlərin hamısını özündə cəmləşdirən Nəbi Cəfərov kəndimizin tarixində öz imzasını qoyan şəxsiyyətlərdəndir. Həyatda hər şeyi öz alın təri, zəhmətilə qazanan bu kəndli övladının həyat yoluna bərabər nəzər salaq.

Nəbi Cəfərov 1937-ci ildə sadə zəhmət adamı olan Hüseyn kişinin ailəsində dünyaya gəlmişdir. Onun uşaqlıq illəri sərt repressiya illərinə təsadüf edir. II Cahan müharibəsinin ağır günləri Hüseyn kişinin də ailəsindən yan keçmir. Müharibənin aclıq illərini bütün xalisahılar kimi onlar da yaşamalması olurlar.

Nəbi I sinfə 1943-cü ildə gedir. Yeddiillik təhsili doğma Xalisa kəndində alır.

Nəbi Cəfərov ilk əmək fəaliyyətinə 1952-ci ildə – 15 yaşında ikən sırasıvi kolxozçu kimi başlayır. Bir neçə il kolxozda çalışır, ailəsinə yaxından kömək edir.

Nəbi Cəfərov təhsilini davam etdirmək üçün 1955-ci ildə İrəvan Azərbaycanlı Kənd Təsərrüfatı Texnikumuna daxil olur və 1958-ci ildə oranı uğurla bitirir. Orta ixtisas təhsilli kənd təsərrüfatı mütəxəssisi kimi kəndimizə qayıdan Nəbi Cəfərov bir müddət kolxozda sırasıvi işçi kimi çalışır. O, sonralar bir müddət klub müdiri, 1966-cı ildə isə təsərrüfatda sahə briqadiri kimi çalışmağa başlayır. Bu andan başlayaraq, ta məlum 1988-ci il hadisələrinə qədər kənddə müxtəlif rəhbər vəzifələrdə çalışmış Nəbi Cəfə-

rov özünü güclü təsərrüfatçı, mütəxəssis kimi tanıtmışdır. O, 1963-1969-cu illərdə Gəncədəki Kənd Təsərrüfatı İnstitutunda (qiyabi şöbədə) oxuyaraq ali təhsilli mütəxəssis diplomu almışdır. 1976-1988-ci illər arasında kolxozun baş aqronomu işlədiyi müddətdə təsərrüfatda xeyli irəliləmə olmuşdur. Bu müddətdə kəndin köhnə meyvə və üzüm bağlarının sökülməsi və yəni-dən salınmasına rəhbərlik edib. Kəndin iqtisadiyyatının inkişafı üçün əlindən gələni etmişdir. Təsərrüfatda qazanılan uğurlarda hər bir rəhbər işçinin, zəhmətkeşin əməyi var, lakin baş aqronomun yeri əvəzsizdir.

Bu dünyada hərəyə bir cür müraciət edirlər. Kimini adı ilə, kimini “usta”, kimini “müəllim” deyər çağırırlar. Yazımızın qəhrəmanına isə hamı “Cəfərov” deyər müraciət edirdi. O, bu hörməti şəxsi nüfuzu, işgüzarlığı, zəhmətsevərliyi, tələbkarlığı, bir də ciddi xasiyyəti ilə qazanmışdı. Nəbi Cəfərov ilk növbədə torpağı sevirdi, öz peşəsini sevirdi. Biz iki il bir yerdə işləmişik. Onun işlərində başdansovdu bir element görməzdin. Bütün günü camaatın arasında idi. Hər gün kolxozun 800 hektarlıq torpaq sahəsini bir-bir gəzərdi. Tarlalardakı vəziyyəti beş barmağı kimi bilirdi. İş belə doğma münasibət isə yalnız böyük hörmətə layiq idi.

Nəbi Cəfərov olduqca ailəcanlı idi. Övladlarının xeyir işlərinə, uğurlarına həyat yoldaşı Sona xanımla bərabər uşaq kimi sevinərdi. Böyüdüb boya-boşa çatdırdıqları beş övladının təhsil almaları, ev-eşik yiyəsi olmaları üçün bir ata kimi əlindən gələni etmişdir.

Mübariz Politexnik İnstitutunu, Ediliya isə Azərbaycan Dövlət Universitetinin fizika fakültəsini bitirib. Yaşar Azərbaycan Xəzər Gəmiçilik İdarəsində işləyir. Emin avtomobil təmiri ilə məşğuldur. Zülfüyyənin çox mehriban ailəsi var.

1988-ci ildə Nəbi Cəfərovun ailəsi də bütün soydaşlarımız kimi doğma ata-baba torpaqlarımızı təzyiqlər altında tərk etmək məcburiyyətində qalır və kəndimizin onlarla ailəsi ilə bərabər Tərtər rayonunun (o vaxtkı Mirbəşir) Bəyimşarov kəndinə köçür, “Paris kommunası” adına kolxozun sədr müavini vəzifəsinə təyin olunur.

Bir neçə ildən sonra isə o, Bakıya köçəsi olur və burada məskunlaşır.

1992-1997-ci illərdə Yaşılıqların İstismarı İdarəsində müxtəlif vəzifələrdə işləmişdir.

Nəbi Cəfərov 2002-ci ildə vəfat etmişdir. Əziz xatirəsi onu tanıyanların, doğmalarının, əzizlərinin qəlbində əbədi yaşayacaqdır.

DEPUTATIMIZ

Yusifova Hava Həsənalı qızı

Yusifova Hava Həsənalı qızı 1939-cu ildə anadan olmuşdur. Kəndimizin **Ağarzauşağı** tayfasındandır.

Atası Həsənalı kişi halal zəhməti ilə yaşamışdır. Hava bacının əməyə, zəhmətə olan doğma münasibəti də doğulub boya-başa çatdığı ailəsindən gəlmişdir.

1961-ci ildə Xalisa kənd kolxozuna Maqsud Maqsudov rəhbərlik edirdi. Təsərrüfatda meyvə-tərəvəz, bostan məhsulları ilə bərabər, pambıqçılıq da inkişaf etdirilirdi.

Həmin ili Ermənistan SSR Ali Sovetinə deputat seçkiləri keçirilirdi. Vedi rayonu üzrə verilən namizədlər içərisində Hava Yusifova seçkilərə qatılır və üstünlük qazanaraq deputat seçilir.

Hava bacı 1964-cü ildə Yusifov Həşim Əli oğlu ilə ailə qurmuşdur.

Dörd övlad böyüdüblər: Banı, İlham, Rasim, Rəna.

1988-ci il hadisələri ilə əlaqədar ata yurdunu məcburi tərk edən Hava Yusifova ailəliklə Bakıya köçmüşlər. Hal-hazırda Qaraçuxur qəsəbəsində yaşayır.

“QƏHRƏMAN ANA”LARIMIZ

Yusifova Tərlan Abbas qızı (1927-2004)

Həyat yoldaşı: İbrahimov Xəlil İsgəndər oğlu (1909-1983).

Övladları: Səlbinaz (1948), Müşkünaz (1950), Bəsti (1952), Nəsrəddin (1954), Fəxrəddin (1956), Kəklik (1958), Ərkinaz (1960), Əsmər (1962), Qəsmər (1964), Müşafər (1966), Mehriban (1968), Səməd (1970).

Səfərova Sura Qurban qızı (1927)

Həyat yoldaşı: Səfərov Qafar İbrahim oğlu (1912-1984).

Övladları: Şəkər (1949), Şirin (1952), Şirməmməd (1954), Nabat (1956), Xanım (1958), Bəsti (1960), İzzət (1962), Ziyad (1964), Pərvanə (1966), Solmaz (1968).

Əliyeva Telli İsa qızı (1913-1983)

Həyat yoldaşı: Əliyev Nəso Əlo oğlu

(1906 - 1974).

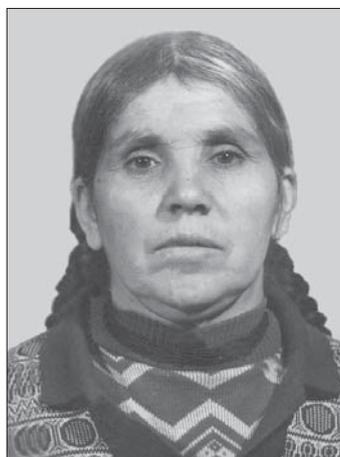
Övladları: Oruc (1927 - 1997), Məhəmməd (1932 - 1989), Məcid (1936 - 1994), İsmayıl (1940), Mikayıl (1948 - 1998), Novruz (1954), Xəzəl (1930), Reyhan (1945), Nabat (1950), Həmayıl (1955 - 1976).

Əliyeva Gülistan Musa qızı (1933-1991)

Həyat yoldaşı: Əliyev Oruc Nəso oğlu

(1927 - 1997).

Övladları: Əhməd (1950 - 1988), İbrahim (1952), Teyfur (1954), Kərəm (1956), Mustafa (1969), Dilbər (1958), Əsmər (1960), Pakizər (1963), Xanımzər (1965), Cəmilə (1976).

İsmayılova Qəmər Bayram qızı (1939)

1939-cu ilin dekabr ayında Xalisa kəndində anadan olmuşdur. **Həyat yoldaşı İsmayılov İsrafil Məhərrəm oğlu ilə (1927) on bir övlad böyüdüblər:**

Bülbül (1955), Sünbül (1957), İqbal (1959), Tamam (1961), Fəridə (1963), Nari-də (1965), Bilal (1966), Hilal (1968), Rəsmiyyə (1971), Nəsibə (1972), Təhminə (1975).

Məmmədova Eminə Məhərrəm qızı (1939)

1939-cu ildə anadan olmuşdur. **Həyat yoldaşı Məmmədov İbrahim Xancan oğlu (1935-2002) ilə on övlad böyüdüblər:**

Elmira (1958), Mürvət (1959), Esmira (1962), Nərgiz (1964), Nemət (1967), Natiq (1972), Nurəngiz (1973), Fərqanə (1976), Qızxanım (1980), Xancan (1982).

Şadlinski Rübabə Məmmədağı qızı

**Həyat yoldaşı: Şadlinski Şəmil Əli oğlu
(1924-1978).**

Övladları: Niyaz (1952), Zaman (1953),
Mafərə (1954), Nəcifə (1957), Lətifə (1959),
Zərifə (1961), Göyərçin (1963), Əmrah
(1964), Zəminə (1966), İlyas (1968), Əminə
(1972).

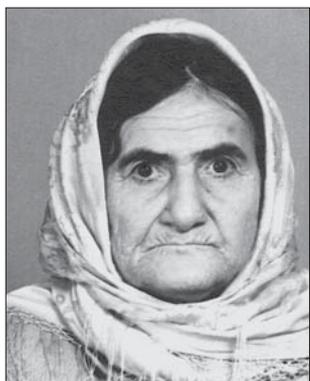
Mirzəfərova Bağdagül Nəsib qızı

**Həyat yoldaşı: Mirzəfərov Məmməd İs-
gəndər oğlu (1930).**

Övladları: Aygül (1960), Qələndər (1962),
Kəklik (1962), Flora (1965), Sabir (1968),
Zərri (1969), Qızılgül (1971), Ruman
(1972), Turan (1974), Nəcibə (1978).

Rüstəмова Qiymət Məmmədkərim qızı

**Həyat yoldaşı: Rüstəmov Yavər Baxşəli oğlu
(1910-1983).**

Övladları: Ənvər (1940 - 2000), Telman
(1943 - 1999), Yaqub (1947), Zakir (1954), Ba-
kir (1957), Mehman (1963), Niyazi (1967), Tə-
rifə (1951), Lətifə (1960), Yaqut (1970).

Cəlilova Xanımzər Musa qızı

Həyat yoldaşı: Cəlilov Qəfər Süleyman oğlu.

Övladları: Dilarə, Arifə, Kamal, Camal,

Xəlil, Cəlil, Süleyman, Nazilə, Flora, Xatirə.

Qasımova Nabat İsmayıl qızı

Həyat yoldaşı: Qasımov Miribrahim Seyidağa oğlu.

Övladları: Əhəd, Səməd, Əli, Zahid, Nazim, Vidadi, Mahirə,
Rəfiqə, Xalidə, Rəhilə.

Məmmədova Fatma Hümbət qızı

Həyat yoldaşı: Məmmədov Allahverdi Səfər oğlu.

Övladları: Nuridin, İsmət, Qeyrət, Mürvət, Tükaz, Mehriban, Na-
bat, Xatirə, Sənobər, Yeganə.

ADIMIZIN UCALIQ ÜNVANLARI

Qasimov Həbib Mirhəmid ağa oğlu

1939-cu il oktyabr ayının 10-da Vedi rayonunun Xalisa kəndində doğulmuşdur. Yeddiillik təhsilini doğma kəndlərində almışdır.

1952-1956-cı illərdə İrəvan Kənd Təsərrüfatı Texnikumunda oxumuş və fərqlənmə diplomu ilə bitirmişdir.

1960-cı ildə Bakıya köçdükdən sonra o, Bakı Plastik Kütlələr zavoduna işə girmiş və burada fəhləlikdən mexaniki sexin rəisi vəzifəsinə qədər yüksəlmişdir.

1964-cü ilin martından 1965-ci ilin yanvarına kimi Azərbaycan Neft və Qaz quyularının qazılması üzrə Elmi Tədqiqat İnstitutunda laborant, 1965-ci ilin yanvarından 1966-cı ilin sentyabrına qədər isə Bakı Elektrik Soyuducuları zavodunun xüsusi konstruktör bürosunda mühəndis-konstruktör vəzifəsində çalışmışdır. Həmin illərdə əmək fəaliyyətinə uyğun ali təhsil almağı da unutmamışdır. M.Əzizbəyov adına Qırmızı Əmək Bayrağı ordenli Azərbaycan Neft və Kimya İnstitutunun Neft Mexanikası fakültəsinə daxil olub, axşam şöbəsində oxumuşdur. Nəzəri biliklərini birbaşa təcrübədə möhkəmləndirməklə, mühəndis-mexanik kimi yetişmişdir. O, istehsalatda çalışmaqla yanaşı, Bakının 28 sayılı orta məktəbində müəllimlik də etmişdir. 1966-cı ildə ailə vəziyyəti ilə əlaqədar Gəncəyə köçmüş və Gəncə Yüngül Sənaye Texnikumunda müəllim kimi fəaliyyət göstərmişdir.

Kəndimiz – dərdimiz

Həbib Qasimov 1969-cu ildə Bakı Ali Partiya Məktəbinin əyani şöbəsinə oxumağa göndərilir. Partiya Məktəbini bitirdikdən sonra Respublika Partiya Təşkilatı Mərkəzi Komitəsinin təyinatı ilə Kirovabad (Gəncə) Şəhər Partiya Komitəsinə məsul vəzifəyə göndərilir.

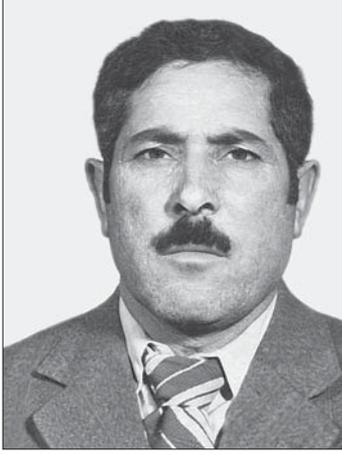
O, 1974-cü ildən Gəncə Yüngül Sənaye Texnikumunun direktoru vəzifəsinə irəli çəkilir və həmin vəzifədə 23 il fasiləsiz olaraq işləyir.

1997-ci ildə Respublika Nazirlər Kabinetinin “Təhsil islahatları” haqqında qərarı ilə Gəncədə üç texnikum, o cümlədən, Yüngül Sənaye Texnikumu ləğv edilir və nazirliyin tövsiyəsi ilə H.Qasimov Azərbaycan Texnologiya İnstitutuna işə göndərilir. İnstitutda çalışdığı müddətdə zəngin pedaqoji təcrübəsi və təşkilatçılıq qabiliyyətinə görə İstehsalat və Elmi Təcrübələr bölməsinə rəhbərlik etməklə bərabər, eyni zamanda, Mexanika və Mühəndis Qrafikası Kafedrasında da müəllimlik etmişdir. Bütün bunlar nəzərə alınaraq, H.Qasimov İnstitutun Elmi Şurasının üzvü seçilir.

O, 1994-cü ildən Yeni Azərbaycan Partiyasının üzvüdür. 1999-cu ilin dekabrında Kəpəz Bələdiyyəsinə üzv seçilmiş və hazırda H.Əliyev adına Bakı-Tiflis-Ceyhan Neft-Qaz Boru Kəmərləri layihəsini həyata keçirən BTC şirkətində ictimaiyyətlə əlaqələr üzrə məsul şəxs vəzifəsində çalışır.

Bacarıqlı mühəndis və tərbiyəçi müəllim olan Həbib Qasimov, həm də mehriban və qayğıkeş ailə başçısıdır.

Mehdiyev Qurbanəli Fətəli oğlu

Qurbanəli Mehdiyev kəndin **Yasovullular** tayfasındandır. O, 1935-ci ildə anadan olmuşdur. İbtidai və yeddiillik təhsilini Xalisa kənd məktəbində almışdır. II Cahan müharibəsi başa çatandan sonra Q.Mehdiyev İrəvan Azərbaycanlı Kənd Təsərrüfatı Texnikumunu uğurla bitirərək kəndin ilk kənd təsərrüfatı üzrə mütəxəssislərindən olmuşdur. Üç il hərbi xidmətdə olub. O, 1964-cü ildə Azərbaycan Kənd Təsərrüfatı İnstitutunun qiyabi şöbəsinə daxil olmuşdur. Həmin ili Xalisa kolxozunun mühasib müavini təyin olunmuşdur. 1966-1988-ci illərdə isə kolxoz təsərrüfatında sahə briqadiri işləmişdir.

Q.Mehdiyev məlum Qarabağ hadisələri ilə əlaqədar, 1988-ci ildə Bakı şəhərinə köçmüşdür. O, 1994-cü ildə vəfat etmişdir.

Qurbanəli Mehdiyevin beş oğlu, bir qızı var. Övladlarından Mehdiyev Niyazi Türkiyədə ali hərbi təhsil almışdır. Hal-hazırda mayor rütbəsində Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin tərkibində qulluq edir.

Muxtarov Təvəkkül Qəhrəman oğlu

O, 1937-ci ildə Xalisa kəndində doğulmuşdur. 1943-cü ildə atası vəfat etdikdən sonra Avşar kəndinə köçmüşdür. 6-cı sinfi Avşarda oxuyarkən kəndin azərbaycanlılarını Azərbaycanın Ağcabədi rayonuna köçürmüşlər. 7-ci sinfi Ağcabədi rayonunun “Səməd Vurğun” kolxozunun 7 illik məktəbində bitirib. 1951-53-cü illərdə Gəncədəki 10 nömrəli texniki-peşə məktəbində oxumuş, ekskavator maşinisti ixtisasına yiyələnmişdir.

Təvəkkül Muxtarov 1957-ci ildə yenidən Vədi rayonunun Xalisa kəndinə qayıtmış və traktorist işləmişdir. O, 1965-ci ildə Gəncə Kənd Təsərrüfatı İnstitutuna daxil olmuşdur. 1971-ci ildə institutu bitirdikdən sonra kolxozda maldarlıq, qoyunçuluq, quşçuluq fermalarının müdiri, 1987-ci ildə isə Xalisa kənd kolxozunun zootexniki işləmişdir. 1988-ci il noyabrın 30-da Azərbaycana qaçqın düşmüşdür. Hal-hazırda Bakıxanov qəsəbəsində yaşayır.

T.Muxtarov ailə qurduğu Südəbə Sultan qızı ilə birlikdə beş övlad böyüdüblər: Vilayət, Elçin, Eşqin, Rəna, Dürdanə.

Abdullayev İsa Əkbər oğlu

O, 15 may 1940-cı ildə Xalisa kəndində anadan olmuşdur. Kəndin Yasovullular tayfasının Cahangiruşağı tirəsinə mənsubdur. Atası Cahangirov Əkbər Kalba Abdulla oğlu (1908-1942) dindar olmuşdur. 1942-ci il 16 fevralda II Cahan müharibəsinə getmiş və geri qayıtmamışdır. Anası Püstə Məhəmmədali qızı zəhmətkeş qadın olmuşdur. O, halal zəhməti ilə övladlarını təkbaşına böyütmüşdür.

İsa Abdullayev 1947-ci ildə Xalisa kənd yeddiillik məktəbinin I sinfinə getmiş və 1954-cü ildə bitirmişdir. Bu illərdə o, deportasiya həyatı da yaşamalı olmuşdur. İ. Abdullayev 1956-cı ildə İrəvan Azərbaycanlı Kənd Təsərrüfatı Texnikumuna daxil olmuşdur. 1960-cı ildə hə-

min texnikumun aqrokimya fakültəsini bitirmişdir. Kənddə kənd təsərrüfatı ixtisası üzrə ilk təhsil alanlardan olmuşdur.

O, 1962-1963-cü illərdə Qazaxıstanda işləmişdir. 1963-cü ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin iqtisad fakültəsinə qəbul olmuş, 1968-ci ildə D. Bünyadzadə adına Xalq Təsərrüfatı İnstitutunu bitirmişdir.

Ali təhsilini başa vurduqdan sonra ata yurduna qayıtmış və 01.07.1968-ci ildə Vədi Rayon İcraiyyə Komitəsində plan komissiyasının şöbə rəisi vəzifəsinə təyin edilmişdir.

İşlədiyi müddətdə ermənilərlə milli zəmində dəfələrlə mübahisə etdiyi üçün 1969-cu ildə onu SSRİ Hərbi Hava Qüvvələrinə zabit kimi xidmətə göndərilər. İki il xidmət etdikdən sonra, 1971-ci ildə ehtiyata buraxılmışdır.

Qanuna əsasən o, öz iş yerində işləməli olduğu halda, ermənilər buna imkan vermirlər. İsa müəllim bir müddət işsiz qaldıqdan sonra Xalisa kənd kolxozunda mühasibatlığa işə düzəlir.

O, 1974-cü ildə kolxozda baş iqtisadçı, 1982-ci ildə sədr müavini, 1985-1988-ci illərdə baş iqtisadçı vəzifəsində işləmişdir. 1988-ci ildə məlum Qarabağ hadisələri ilə əlaqədar ata yurdunu tərk edərək Bakıya köçmüşdür.

1988-ci ildən 2004-cü ilə qədər Bakı şəhərində müxtəlif vəzifələrdə işləmişdir.

Hal-hazırda təqaüddədir.

İsa Abdullayev 1968-ci ildə Səmayə xanım Mirələsgər qızı ilə ailə həyatı qurmuşdur. Dörd övladı var. Böyük oğlu İlqar Abdullayev Azərbaycan Milli Ordusunda zabit kimi xidmət edir. Asəf Abdullayev Neft Akademiyasını bitirib, neft sənayesində çalışır.

Namiq Abdullayev İqtisadiyyat Universitetini fərqlənmə diplomu ilə bitirib.

Elyanora Abdullayeva ailəlidir.

Seyidov Mirismayıl Mirsadiq oğlu

M.Seyidov 1941-ci ildə Şərur rayonunun Dəmirçi kəndində anadan olmuşdur. Atası Mirsadiq Mirhüseyn oğlu kəndin nüfuzlu seyyidlərindən olmuşdur. Mirsadiq 1941-1945-ci illər müharibəsinə getmiş, Stalinqrada uğrunda gedən döyüşlərdə itkin düşmüşdür. Atasının “qara kağız”ı gələndə Mirismayılın üç yaşı olmuşdur. Amansız müharibə onu ata himayəsindən məhrum etmişdir. Həyatın ağrı-acısını erkən dadmış, onun nə qədər amansız və dəhşətli olduğunu körpəlikdən yaşamışdır. Anası

Maral Kərbəlayi Aslan qızı bir müddət Dəmirçi kənd kolxozunda işləyir, 1952-ci ildə isə Xalisa kəndində məskunlaşır.

1949-cu ildə Dəmirçi kənd orta məktəbinin I sinfinə gedən M.Seyidov Xalisa kənd məktəbində təhsilini davam etdirir. Texniki elmlərə böyük maraq göstərən Mirismayıl 1956-cı ildə yeddiillik məktəbi əla qiymətlərlə bitirib, Sumqayıt şəhərinə gəlir. Qəbul imtahanlarını uğurla verib Sumqayıt Kimya Texnologiyası Texnikumuna daxil olur. O, 1963-cü ildə texnikumu bitirir və təyinatla Superfosfat zavoduna göndərilir, aparatçı vəzifəsinə təyin olunur. Yaxşı işinə görə 1964-cü ildə həmin zavoda növbə rəisi vəzifəsinə irəli çəkilir. Mirismayıl 1965-1967-ci illərdə Marksizm-Leninizm Universitetində oxumuşdur.

M.Seyidov ailə vəziyyəti ilə əlaqədar olaraq, 1967-ci ildə tənha anasını himayə etmək üçün Xalisa kəndinə qayıdır. Kolxozun qoyunçuluq fermasında anbardar işləmişdir. İlk nigahdan iki övladı olur: Faiq, Radiq.

1972-ci ildə Xavər Qoçəli qızı ilə ikinci dəfə ailə quran M.Seyidov yəni Sumqayıt şəhərinə qayıtmışdır. 1972-1974-cü illərdə Superfosfat zavodunda nəqliyyat sexinin rəisi, 1974-1975-ci illərdə Sintetik kauçuk zavodunun nəzdindəki 15 saylı yataqxananın komendantı, 1975-1979-cu illərdə Sumqayıt şəhər 1 saylı mərkəzi xəstəxanasının təsərrüfat işləri üzrə mü-

diri, 1979-1981-ci illərdə Sumqayıt üst trikotaj fabrikinin anbardarı, 1981-1983-cü illərdə 2 saylı Mənzil İstismar sahəsində baş mühəndis, 1983-1997-ci illərdə isə 3 saylı evtikmə kombinatında xəzinədar vəzifələrində çalışmışdır.

O, Çernobl AES-də baş verən qəzanın nəticələrinin aradan qaldırılmasının iştirakçısı, II qrup əlil olmuşdur.

Mirismayıl Seyidov 1997-ci ildə qəflətən vəfat etmişdir.

Övladlarından Faiq Azərbaycan Texniki Universiteti bitirib, ali təhsilli mühəndisdir. Namiq Azərbaycan Sənaye Universitetini bitirib. Sadıq Azərbaycan Texniki Universitetini bitirib. Dnepropetrovsk Milli Universitetinin Bakı filialında təsərrüfat şöbəsinin müdiri vəzifəsində çalışır.

Qızlarından Şahnaz Bakı Slavyan Universitetini bitirib. Hal-hazırda həmin universitetin müəllimidir. Namizədlik dissertasiyası üzərində çalışır. Xanım ADPU-nu, Mərsiyə isə Azərbaycan Müəllimlər İnstitutunu bitiriblər, orta məktəbdə müəllim işləyirlər.

Məmmədova Sucayə Hüseyn qızı

Yəqin ki, bizim hər birimiz sübh tezdən dan ulduzuna tamaşa etmişik. Sabahın gəlişini bizə hamıdan əvvəl xəbər verən bu ulduz ilk öncə öz parlaqlığı ilə yadda qalır. Işıqı ilə, yaraşığı ilə gözləri, ürəkləri oxşayan dan ulduzunun qəlbləri doğram-doğram edən bir cəhəti də var. Dilim də gəlmir deməyə - ömrü gödək olur... Təəssüf, min təəssüf... Həyat yaşamı nə qədər gödək olsa da, dan ulduzu hamının sevimlisidir, əzizidir. Ona görə ki, dan ulduzu aydın, nurlu bir sabahın açılmasını xəbər verir.

Haqqında danışacağım Sucayə Hüseynqızının yarımçıq ömür kitabı ilə dan ulduzunun həyatı arasında oxşar notlar çoxdur...

1942-ci ilin yaz aylarının birində Vedibasar mahalının Xalisa kəndində səhərə yaxın dünyaya gəlmişdi Sucayə. Gəlişi ilə evlərinə işıq gətirmişdi, sevinc gətirmişdi o - dan ulduzu kimi. Hələ uşaq ikən ağıllı baxışları, hazırcavablığı, məntiqli danışığı ilə seçiləndə valideynləri bu ağbəniz, qaracaqş-qaragöz qızın başucalığı gətirən bir övlad olacağına inanırdılar.

Sucayə 1949-cu ildə Xalisa kənd yeddiillik məktəbinin birinci sinfinə qəbul edilir. Çox çəkmir ki, səliqə-səhmanlı geyimi ilə seçilir, dərs əlaçısı olur. Təşkilatçılığı ilə fərqlənir, sinif nümayəndəsi olur. Sinif oğlanları onun nüfuzu ilə razılaşaraq hörmətini saxlayırlar.

Sucayə Hüseynqızı 1956-cı ildə yeddiillik məktəbi tərifnamə ilə bitirib imtahansız İrəvan Azərbaycanlı Kənd Təsərrüfatı Texnikumuna daxil olur və 1960-cı ildə həmin məktəbi uğurla bitirir.

Onunla bir məhəllədə böyüyən, Xalisa kənd məktəbində və texnikumda birlikdə oxuyan Firudin Haqverdiyev həmin günləri belə xatırlayır:

– Anası Simuzər xala anamla yaxın rəfiqə idilər. Söz-söhbətləri bir idi. Sucayə həmişə səliqəli, təmiz geyinər, yoldaşlarına nümunə olardı. Dərslərindən həmişə əla qiymətlər alardı. O, eyni zamanda yaxşı təşkilatçı idi. Şagirdlər, müəllimlər yanında hörməti var idi. Hər ikimiz yeddiillik məktəbi tərifnamə ilə bitirdiyimiz üçün texnikuma imtahansız qəbul olunmuşduq. İrəvanda oxuduğumuz dörd il ərzində onu sədaqətli dost, qeyrətli azərbaycanlı qızı kimi tanımışam. Azərbaycan, rus və erməni dillərini mükəmməl bilirdi. Onun qətiyyəti, cəsarəti, möhkəm iradəsi vardı. Sucayə olduqca ciddi qız idi.

Onun yanında danışan hər bir kəs sözlərinə sərhad qoymalı, sözünün-söhbətinin yerini bilməliydi. Bu xasiyyəti onsuz da xatirini dünyalar qədər istədiyimiz Sucayə Məmmədovanı gözlərimizdə daha da ucaldırdı.

Texnikumu bitirəndən sonra Xalisa kəndindəki kluba müdir təyin edilən Sucayə eyni zamanda, kəndin komsomol təşkilatının katibi seçilir. O, qısa vaxtda yüksək intizamı, təşkilatçılığı, işgüzarlığı və təşəbbüskarlığı ilə fərqlənir. Ötən əsrin 60-cı illərində Vedibasar mahalında ziyalı azərbaycanlı qızı kimi tanınmağa başlayır. Milliyyətçə erməni olan rəhbərlər də onun günbəgün artan nüfuzu, cəsarəti ilə razılaşmalı olurlar.

Haşiyə. Belə bir hadisə olub.

1962-ci ildə Vedidə rayon fəallarının konfransı keçirilmiş. Əməkdə fərqlənənləri Çexoslovakiyaya turist göndərmək üçün konfransda bir-bir təsdiq edilmiş. Göndərilənlərin yalnız ermənilər olduğunu görən Sucayə Məmmədova söz alaraq tribunaya qalxır. Ermənilərin bu hərəkətinə qəti etirazını bildirir:

– Nə üçün turist gedənlərin hamısı ermənilərdir? Nə üçün bir nəfər də olsun qeyri millətin nümayəndəsi yoxdur?

Onun bu çıxışından sonra ermənilər siyahıya düzəliş etməli olurlar.

Bir qədər sonra Çexoslovakiyadan geri dönmən Sucayə xanım səfərlə bağlı xoş təəssüratlarını dostları ilə bölüşür.

Sucayə Hüseyinqızı kəndin yeniyetmə və gənclərini qədim İrəvan şəhərinə dəfələrlə ekskursiyaya aparmışdır.

Sucayə Məmmədova 1961-ci ildə Gəncə şəhərindəki (o vaxtkı Kirovabad) Kənd Təsərrüfatı İnstitutuna daxil olmuşdur (qiyabi şöbəyə). O, Xalisa kəndindən ali məktəbə qəbul olunan ilk qız övladı olmuşdur. Təqribən 40 il bundan əvvəl kənd qızının ali təhsil alaraq parlaması, özü də qeyri-millət içərisində, böyük hadisə idi.

Camaatın gözləri önündə Sucayə Məmmədovanın rəhbərçilik qabiliyyəti, hörməti, nüfuzu durmadan artırdı. Hamı onun gələcəkdə yüksək bir vəzifə tutacağına inanırdı. Lakin...

Çox təəssüflər olsun ki, hər şey heç də həmişə bizim istədiyimiz kimi olmur. Kəndimizin başqa gözəl-göyçək qızları kimi sevmək-sevilmək istəyən, qəlbi qurub-yaratmaq eşqiylə döyünən qeyrətli elqızımız qəflətən xəstələnir. Dəvəli və İrəvan şəhərlərində müalicə olunsa da, heç bir xeyri olmur.

Qəlbindəki arzuları özü ilə bərabər aparən Sucayə Hüseyinqızının qəfil ölümünü bu gün hər bir xalisalı böyük təəssüf hissi ilə xatırlayır. Ölümündən 40 ildən çox keçsə də, kəndimizin dan ulduzunun parlaq şüaları hələ də gözlərimizin önündədir.

Məmmədov Allahverdi Hüseyn oğlu

A.Məmmədov 1943-cü ilin aprel ayında Xalisa kəndində anadan olmuşdur. Kəndin **Məmməduşağı** tayfasının övladıdır.

1950-ci ildə Xalisa kənd yeddiillik məktəbinin I sinfinə getmişdir. Yeddiillik təhsili doğma kəndimizdə, orta təhsili isə Şərur rayonundakı Dəmirçi kənd orta məktəbində almışdır. Orta təhsilini başa vurduqdan sonra bir müddət Xalisa kənd kolxozunda sırayı işçi kimi əmək fəaliyyəti ilə məşğul olmuşdur. 1963-cü ildə Azərbaycan Xalq Təsərrüfatı İnstitutunun iqtisadiyyat fakültəsinə daxil olmuş, uğurla bitirmişdir (qiyabi şöbəni).

A.Məmmədov 1969-1972-ci illərdə Xalisa kənd kolxozunda hesablayıcı, 1972-1974-cü illərdə kolxozun inşaat briqadasının başçısı, 1974-1976-cı illərdə kolxozun sahə briqadiri, 1977-1980-ci illərdə kolxozun mərkəzi anbarının müdiri, 1980-1981-ci illərdə yenidən inşaat briqadiri, 1981-1982-ci illərdə əməkünü üzrə iqtisadçı, 1982-1985-ci illərdə kolxozun baş iqtisadçısı, 1985-1986-cı illərdə əməkünü üzrə iqtisadçı, 1988-ci ilin noyabr ayınadək mühasib işləmişdir.

Məlum Qarabağ hadisələri ilə əlaqədar, 1988-ci ilin noyabr ayında ata yurdunu məcburi tərkdən biri də Allahverdi Məmmədov olmuşdur. O, ailəliklə Bakı şəhərində məskunlaşmışdır.

A.Məmmədov 1989-cu ilin avqust ayında Bakı şəhəri Nərimanov rayonuundakı 36 saylı MİS-in muhasibi təyin edilmişdir. Təqribən 9 il bu vəzifədə çalışan Allahverdi Məmmədov 2 mart 1998-ci il tarixdə Nərimanov rayon MKTB-nin müfəttişi, həmin ilin dekabr ayında isə birliyin iqtisadçısı təyin olunmuşdur.

O, 2000-ci ilin yanvar ayında dünyasını dəyişmişdir. Allahverdi Məmmədovun əziz xatirəsi doğmalarının, əzizlərinin, onu tanıyanların hamısının qəlbində əbədidir.

XOŞBƏXT ZİYALI AİLƏSİ
(Nizami və Qətibə Yusifovlar)

Yusifov Nizami Təvəkkül oğlu 1948-ci ilin iyun ayında Məngük kəndində anadan olmuşdur. Həmin ilin dekabr ayında isə ailəliklə Şəmkir rayonunun Çaparlı kəndinə köçürülmüşlər. Atası Təvəkkül müəllim Məngükdəki ibtidai məktəbin direktoru işlə-

mişdir.

Onlar yeni yaşayış yerində 1955-ci ilədək yaşaya bilməmişlər. Vətənə bağlılıq, doğma el-oba həsrəti güclü olduğundan, yenidən Vedibasara qayıdılar. Məngükdə cəmi bir il yaşayandan sonra mahalın dağ kəndlərinin əhalisini arayan kəndlərinə köçürəndə, Nizami müəllimgilin ailəsi də Xalisa kəndində məskunlaşır.

Nizami Yusifov 1956-cı ildə Xalisa kənd məktəbinin I sinfinə getmişdir. Savadın, biliyin ilk əlifbasını rəhmətlik Ələsrəf Ələkbərovdan almışdır. O, 1964-cü ildə VIII sinfi bitirmiş, orta təhsilini isə qonşu Şirazlı kənd orta məktəbində almışdır. 1966-cı ildə orta məktəbi bitirmiş, qəbul imtahanlarını uğurla verərək Azərbaycan Xalq Təsərrüfatı İnstitutunun əmtəəşünaslıq fakültəsinə daxil olmuşdur. N.Yusifov 1970-ci ildə ali təhsilini başa vurmuş, təyinatla işləmək üçün Şamaxı rayonuna göndərilmişdir. Raykoopittifaqda əmtəəşünas vəzifəsində çalışmışdır. Həmin ilin dekabrında hərbi xidmətə çağırılmış, bir il Daşkənd şəhərində ordu sıralarında qulluq etmişdir.

O, 1972-1988-ci illər arasında Vedidə, Naxçıvanda və Xalisa kəndində müxtəlif vəzifələrdə çalışmışdır.

Nizami Yusifov 1978-ci ildə el qızı Qətibə Calal qızı ilə ailə qurmuşdur.

* * *

Ötən əsrin 60-70-ci illəri kəndimizin hərtərəfli inkişaf dövrü idi. Kəndimizdə bir-birindən yaraşıqlı evlər tikilirdi. Əhalinin yaxşı yaşayışı isə göz qabağında idi. Bu illərdə təhsil sahəsində də yeni-yeni uğurlar qazanılırdı. Məktəbimizin orta məktəbə çevrilməsi, üçmərtəbəli yeni binaya köçməsi

Kəndimiz – dərdimiz

isə elmə, təhsilə olan marağı daha da artırmışdı. Ailələr arasında yaxşı mənada, bir növ rəqabət gedirdi. Hər bir ailə başçısı övladlarının yaxşı oxumaları üçün əllərindən gələni edirdi. Belə ailələrdən biri də Sadıqov Calal Məhəmmədəli oğlunun ailəsi idi. Halal zəhməti, alın təri ilə iki oğlan (İsmayıl, Müşfiq) və beş qız (Qətibə, Məhliqə, Zərri, Rəsmiyyə və Nəibə) böyüdən, hamısına da ali təhsil verdirən cəfakəş Calal Sadıqov övladlarının uğurları ilə həmişə fərəhlənər, fəxr edərdi (Allah ona rəhmət eləsin!). Qətibə müəllimə bu ailənin ilk övladıdır.

* * *

O, 1956-cı ildə Xalisa kəndində anadan olmuşdur. 1964-cü ildə doğma kəndimizdəki səkkizillik məktəbin I sinfinə getmişdir. İlk müəllimi Musa Əliyev olmuşdur. 1974-cü ildə Xalisa kənd orta məktəbini əla qiymətlərlə bitirib, sənədlərini API-nin fizika fakültəsinə vermişdir. Qəbul imtahanlarından uğurla keçib ali məktəbə qəbul olmuşdur. 1978-ci ildə ali təhsil ocağını bitirmiş, fizika müəllimi ixtisasına yiyələnərək doğma kəndimizə qayıtmış, neçə il əvvəl təhsil aldığı məktəbdə, vaxtilə ona dərs demiş müəllimlərlə çiyin-çiyinə işləməyə başlamışdır.

Elə ilk gündən zəngin humanist keyfiyyətləri, dərin savadı, yüksək etik-mədəni davranışı ilə hamının hörmət və məhəbbətini qazanan Qətibə müəllimə bütün kəndin sevimlisinə çevrildi. Onun ən qiymətli qazancı camaatın ehtiramı idi.

Qətibə müəllimənin vaxtilə dərs dediyi şagirdlərin çoxu müxtəlif ali təhsil ocaqlarını bitirmişlər.

1988-ci ilin məlum hadisələrinə qədər Xalisa kənd orta məktəbində fizika müəllimi işləyən Qətibə müəllimə də, həmin tarixdə başqa soydaşlarımız kimi ailəliklə ata yurdunu məcburi tərk etməli olmuşdur.

O, 1989-cu ildən bugünədək Bakıxanov qəsəbəsindəki 252 saylı məktəbdə fizika müəllimi işləyir. I kateqoriyalı müəllimdir.

* * *

Nizami Yusifov Bakıya köçəndən sonra 1990-1993-cü illərdə 9 saylı Bakı Texniki Peşə Liseyində, 1993-1996-cı illərdə isə Xətai rayon Məşğulluq Mərkəzində mühasib işləmişdir. O, 1996-cı ildən bugünədək özəl müəssisələrin birində mühasib işləyir.

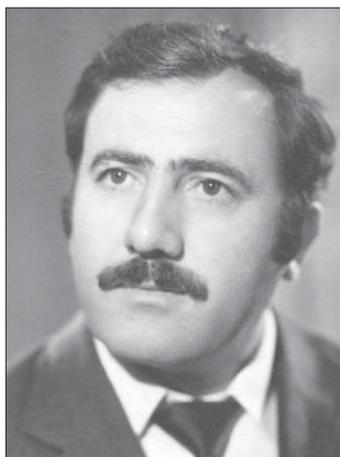
* * *

Hamının böyük hörmət bəslədiyi bu ziyalı ailəsində üç övlad böyüyür: Aidə, Təvəkkül, Sahib.

Qasımov Abgöl Məmmədkərim oğlu

1945-ci ildə Kolanlı kəndində anadan olmuşdur. Kəndin **Qasımалılar** tayfasındandır. 1949-cu ildə, dörd yaşında ikən ailə üzvləri ilə birlikdə ata yurdundan deportasiya olunmuş, Salyan rayonunun Şorsulu kəndində məskunlaşmışlar. İki ildən sonra yeni yaşayış yerinə heç cür uyğunlaşa bilməyən ailə geriye, doğma Kolanlı kəndinə qayıtmışdır.

Abgöl Qasımov 1952-ci ildə Kolanlı kənd orta məktəbinin I sinfinə getmişdir. Doğma kəndlərində yalnız beş il oxuya bilmişdir. 1957-ci ildə Vedibasaraın dağ kəndlərində yaşayan soydaşlarımızı doğma ocaqlarından çıxarıb mahalın aran kəndlərində yerləşdirirlər.

A.Qasımovgilin ailəsi Xalisa kəndində məskunlaşır. O, 1957-ci ildə Xalisa kənd yeddiillik məktəbinin VI sinfinə gedir, 1959-cu ildə yeddiillik məktəbi bitirir. A.Qasımov orta təhsil almaq üçün Salyan rayonunun Şorsulu kəndinə gedir. VII-IX sinifləri Şorsulu kənd orta məktəbində, X-XI sinifləri isə Qazax rayonunun Düzqışlaq kənd orta məktəbində alır.

O, 1963-cü ildə sənədlərini API-nin riyaziyyat fakültəsinə verir. Müsəbiqədən keçə bilmədiyi üçün sənədlərini Plan-Uçot Texnikumuna verir və qəbul olur. 1965-ci ildə texnikumu bitirdikdən sonra təhsilini davam etdirmək üçün sənədlərini Azərbaycan Xalq Təsərrüfatı İnstitutuna verir. İmtahanları uğurla verib ali təhsil ocağına daxil olur, 1970-ci ildə bitirir.

Abgöl Qasımov ilk əmək fəaliyyətinə 1970-ci ildə Bakı (axşam) Neft Texnikumunda baş mühasib kimi başlamışdır. O, bu vəzifədə üç il işləmişdir - 1973-cü ilədək.

A.Qasımov 1973-cü ildə Bakı Yerli Sənaye Texnoloji Texnikumuna müəllim təyin edilmişdir. 1999-cu ildə həmin təhsil müəssisəsi və digər üç texnikumun bazası əsasında Bakı İdarəetmə və Texnoloji Kolleci yaradıldıqdan sonra da Abgöl müəllim yeni pedaqoji təhsil ocağında fəaliyyətini davam etdirmişdir. O, bu gün də kollecdə şöbə müdiri vəzifəsində çalışır.

Ailəlidir, üç övladı var: Emil, Elçin, Gülzar.

Əliyev Əli Səməd oğlu

O, 22 mart 1948-ci ildə Xalisa kəndində anadan olmuşdur.

Atası Əliyev Səməd Rəcəb oğlu (1926-1953) traktorçu olmuşdur. Əli Əliyev 1956-1966-cı illərdə Xalisa kənd məktəbində oxumuşdur. 1966-cı ildə orta məktəbi bitirdikdən sonra Bakıya gəlmiş və 12 saylı texniki peşə məktəbinə daxil olmuş, kinomexanik ixtisası almışdır.

O, 1967-1971-ci illərdə Lenin adına API-nin fizika fakültəsində təhsil almışdır. 1971-1972-ci illərdə hərbi xidmətdə olmuşdur. 1972-ci ildən Azərbaycan Elmi Tədqiqat Elektromexanika İnstitutunda mühəndis, böyük mühəndis, baş elmi işçi vəzifələrində çalışmışdır.

Əli Əliyev 1975-1978-ci illərdə Ç.İldırım adına Politexnik İnstitutunun “Sənaye elektronikasi” kafedrasının aspirantı olmuşdur. 1988-1989-cu illərdə Bakı Polad Borular Zavodunda baş mühəndis vəzifəsində işləmişdir. 1989-2000-ci illərdə isə Azərbaycan Elmi Tədqiqat İnstitutunda baş elmi işçi vəzifəsində çalışmışdır. Hal-hazırda “Azpetrol MMC”-də elektromexanik vəzifəsində işləyir.

Evlidir, iki övladı var: Nailə və Orxan.

Paşayev Firudin İmran oğlu

Firudin Paşayev 1948-ci ilin sentyabrında kəndli ailəsində anadan olmuşdur. Xalisa kəndinin **Muradxanlı** tayfasının övladıdır.

O, 1956-cı ildə Xalisa kənd səkkizillik məktəbinin I sinfinə getmişdir. İlk müəllimi Ələkbər Əliyev olmuşdur. Firudin Paşayev 1967-ci ildə orta məktəbi gümüş medalla bitirmişdir (rəhmətlik Əliyev Tahir Musa oğlu da həmin il orta məktəbi gümüş medalla bitirmişdir). Bu isə kəndimizin gəncləri arasında ilk uğurlu göstərici idi.

F.Paşayev 1967-ci ildə Ç.İldırım adına Azərbaycan Politexnik İnstitutunun mexanika fakültəsinə daxil olmuş, 1973-cü ildə ali təhsil ocağını uğurla bitirmişdir. 1973-74-cü illərdə zabit kimi Sovet Ordusu sıralarında Xabarovsk şəhərində hərbi qulluqda olmuşdur.

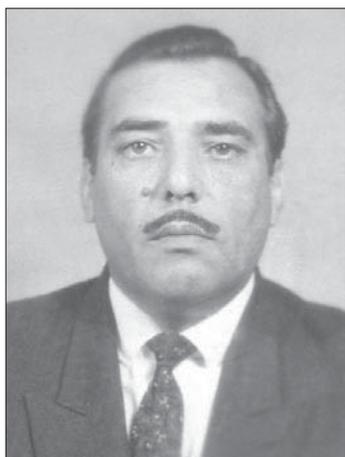
Firudin müəllim ilk əmək fəaliyyətinə Bakı Ağac Emalı zavodunun mexaniki sexində mühəndis kimi başlamış, sonradan sex rəisi olmuşdur. O, 1974-1977-ci illərdə Ələt Ağac Emalı Zavodunun və Bakı Məişət Kondisionerləri Zavodunun tikintisində iştirak etmişdir.

O, 1977-ci ilin oktyabr ayından təhsil sistemində keçmişdir. Əvvəlcə 87 saylı Texniki Peşə Məktəbində baş usta işləmiş, 1979-cu ildən isə 67 saylı orta TPM-nə köçürülmüşdür. Burada da əvvəlcə baş usta, təhsil üzrə direktor müavini, 1988-92-ci illərdə isə həmin məktəbdə direktor işləmişdir. Firudin müəllim 1992-ci ildə kənar təzyiqlər nəticəsində vəzifəsindən uzaqlaşdırılsa da, 2001-ci ilədək həmin məktəbdə sınav müəllim kimi çalışmışdır. 2001-ci ilin aprel ayında məktəbin adı dəyişdirilərək 9 saylı Bakı Peşə Liseyi olmuşdur. Firudin müəllim də elə həmin tarixdən yenidən məktəbin direktoru təyin edilmişdir.

Firudin müəllim həm də mehriban və qayğıkeş ailə başçısıdır. Ömür-gün yoldaşı Həcər xanım ilə üç övlad böyütmüşlər. Hər üçü ali təhsil almış, ailə qurmuşlar. Səidə BDU-nun fizika fakültəsini bitirib. Bakıdakı 2 saylı Orta Texniki Liseydə müəllim işləyir. Validə ATU-nu bitirib. 7 saylı uşaq xəstəxanasının həkimidir. Nərgiz Xarici Dillər İnstitutunu bitirib. 2 saylı Orta Texniki Liseydə müəllim işləyir.

Məmmədov Eldar İbrahim oğlu

Eldar Məmmədov 1949-cu ildə Xalisa kəndində anadan olmuşdur. 1956-cı ildə doğma kəndlərindəki səkkizillik məktəbin I sinfinə getmiş, 1964-cü ildə VIII sinfi bitirmişdir. Orta təhsilini qonşu Şirazlı kəndində başa vurmuşdur.

Eldar Məmmədov 1968-ci ildə Azərbaycan Politexnik İnstitutunun inşaat mühəndisləri fakültəsinə daxil olmuşdur (axşam şöbəsində). O, 1971-72-ci illərdə hərbi xidmətdə olmuşdur.

İlk əmək fəaliyyətinə Xalisa kəndində azad komsomol katibi kimi başlamışdır. Təşkilatçılığına, fəallığına görə seçildiyi üçün komsomolun rayon təşkilatının büro üzvü seçilmişdir.

Ali təhsilini başa vurduqdan sonra E.Məmmədovu kolxozun inşaat briqadiri təyin edirlər. 1976-cı ilin iyun ayında isə Vədi RPK-nın təlimatçısı təyin olunur. Eldar müəllim bu vəzifədə düz yeddi il işləyir və həmin dövrdə rayonda yaşayan müsəlmanlar içərisində öndə gedən, nüfuzlu və hörmətli şəxslərdən biri olur.

Yaxşı işinə, təşkilatçılığına, nüfuz və hörmətinə görə 34 yaşında ikən – 1983-cü ildə E.Məmmədov Şiddi kənd kolxozuna sədr seçilir. Və bu vəzifədə 1987-ci ilin mart ayınadək çalışır. O, fəaliyyəti dövründə kənd yollarını abadlaşdırır, içməli su çəkdirir, artezian quyuları qazdırır, camaatın əkin sahələrinin suvarılması üçün Kaxanov kanalının üstündə su nasosu qurdurur, kəndə çəkilən təbii qaz xəttinin ilk işləri görülür.

Eldar Məmmədov 1987-ci ilin mart ayında Vədi rayon İstehlak Cəmiyyətinin sədr müavini təyin olunur. Bu, Eldar müəllimin ata yurdunda sonuncu vəzifəsi olur.

1988-ci ilin noyabr ayında doğma kəndimizi məcburi sonuncu tərkdənlərdən biri də Eldar müəllim olmuşdur.

E.Məmmədov Bakı şəhərində məskunlaşır. O, 1989-cu ildə Bakı şəhər Nərimanov RİK-in Təşkilat şöbəsinin müdiri və Rayon Qaçqınlar Cəmiyyətinin sədri təyin olunur, 1991-ci ilin mart ayınadək bu işdə çalışır. 1991-1992-ci illərdə isə Xızı rayonundakı Dizəvər kənd kolxozunun sədri işləmişdir.

1992-1994-cü illərdə özəl fəaliyyətlə məşğul olan Eldar Məmmədov sonrakı illərdə “Səma” kiçik müəssisəsinin direktoru, Kənd Təsərrüfatı Nazirliyində informasiya şöbəsinin rəisi, “Azərbayq” Konsernində təchizat şöbəsinin rəisi, “Azəravtonəqliyyat” Dövlət Konserni Kommersiya mərkəzi direktorunun müavini işləmiş, 1996-cı ilin fevral ayında Bakı şəhəri Binəqədi rayon MKTB-nin rəisi təyin olunmuşdur.

E.Məmmədov 1998-ci ildən bugünədək (2005-ci il) Rabitə Nazirliyi nəzdindəki “Avtonəqliyyat” Səhmdar Cəmiyyətində sədr müavinidir.

Pakizə Həsən qızı ilə ailə quran Eldar müəllimin beş övladı var: Elşən, Elnur, Elmir, Şahnaz, Şahnigar. Hamısı da ali təhsillidirlər.

Nəsirov Vaqif Əli oğlu

Vaqif Nəsirov 1949-cu il dekabrın 21-də Xalisa kəndində anadan olmuşdur. O, üç aylıq olanda atasını hərbi xidmətə çağırıblar. Əli Nəsirov qulluq edib evlərinə dönəndə balaca Vaqifin artıq dörd yaşı olmuşdur.

İbtidai və səkkizillik təhsilini doğma kəndimizdə, orta təhsilini isə (1966-cı ildə) Şirazlı kəndində almışdır. Vaqif Nəsirov hələ orta məktəbdə oxuduğu illərdə öz fiziki hazırlığı, atletik bədən quruluşu, idmana olan böyük həvəsi ilə həmyaşıdlarından seçilmişdir. Gözəl voleybol oynaması Vaqifi kəndin sevimlisinə çevirmişdir. Hamı onunla fəxr edirdi. Hüseyn Məmmədov məktəbimizə idman müəllimi təyin ediləndən sonra kənd cavanları içərisində idmana böyük axın başlandı. Məktəbin həyətində idman qurğuları quruldu, idman meydançaları, o cümlədən, voleybol meydançası salındı. Yeniyetmələr, gənclər çox həvəslə futbol, voleybol oynayırdılar. Belə bir vaxtda kənd cavanlarının öndə gədən, lideri – bütün göstəricilərlə yaşlılarını qabaqlayan Vaqif Nəsirov oldu.

Həmin illərdən kəndimizin futbol və voleybol üzrə yığma komandaları rayon birinciliklərində iştirak etməyə başladı. Vaqif Nəsirovun gözəl, ustalıqla voleybol oynaması tez bir zamanda rayona yayıldı. Kəndimizdə tez-tez yoldaşlıq görüşləri və rəsmi yarışlar keçirilirdi. Yarışlara baxmaq üçün bütün kənd axışb gələrdi. Onlar Vaqif Nəsirovla bərabər komanda yoldaşlarını da - Hüseyn Məmmədovu, Vaqif Heydərovu, Sabir Əliyevi, Salman Mürsəlovu və başqalarını qələbəyə ruhlandırardılar. Ermənilər yaşayan kəndlərin komandaları ilə keçirilən görüşlər isə daha gərgin keçirilirdi. Bu görüşlərdə sevincli günlərimiz daha çox olub.

Az vaxt məkanında Xalisa kəndində çox güclü voleybol komandası yarandı. Bu komandanın da başında Vaqif Nəsirov dururdu. Rayon birinciliyində digər komandalar bizimlə eyni qrupa düşməkdən çəkinirdilər. Çox vaxt da bizimlə finalda Böyük Vedidəki 1 saylı məktəbin komandası qarşılaşardı. Erməni xisləti burada da işə düşürdü. Onlar nəyin bahasına olursa olsun, öz komandalarının qalib gəlməsinə çalışır, hər cür fırıldığa əl atır, “türklərə birinci yeri vermək olmaz” deyirdilər. Lakin çox vaxt onlar da əzmkar idmançılarımız qarşısında aciz qalırdılar.

Vaqif Nəsirov dəfələrlə qələbə kubokunu doğma Vedibasaramızda başı üstünə qaldırıb. Biz isə - o vaxtkı gənc nəsil onu özümüzə lider bilirdik. Bizdə belə bir inam var idi ki, Vaqif Nəsirov harada varsa, orada da qələbə var.

Hələ X sinifdə oxuyarkən Vaqif müəllimi Vedi rayonunun voleybol üzrə yığma komandasının tərkibinə cəlb edirlər. İrəvanda respublika birinciliklərində iştirak edir. 1966-cı ildə isə Ermənistanın voleybol üzrə yığma komandasına üzv seçilir.

Milli ayrışikliyə dözməyən Vaqif Nəsirov Bakıya gəlir, iki gündən sonra isə onun həyatında böyük rol oynayacaq bir hadisə baş verir...

1966-cı ilin yay günlərinin birində Vaqif Nəsirov “Dinamo” idman cəmiyyətinin bulvardakı açıq idman meydançasında idmançıların voleybol oynadığını görür. Kim olduqlarını bilməsə də, Vaqif müəllim onlara yaxınlaşır. Tamaşaçılardan biri deyir ki, bunlar Azərbaycanın voleybol üzrə yığma komandasının üzvləridir, məşq edirlər. V.Nəsirov on gündən sonra yenə həmin yerə gəlir, idmançıların yenə məşq etdiklərini görür. O, birbaşa baş məşqçiyə (Respublikanın əməkdar məşqçisi Milmana) yaxınlaşır və fikrini ona deyir. Bir həftədən sonra artıq idman çantası ilə məşqlərə gələn Vaqif müəllim qısa vaxtda özünü təsdiq edir və 1966-cı ilin payızında, 17 yaşında ikən Azərbaycanın voleybol üzrə gənclərdən ibarət yığma komandasına qəbul olunur. Sonra Azərbaycan Bədən Tərbiyəsi İnstitutuna qəbul olunur, oranı fərqlənmə diplomu ilə bitirir.

Vaqif Nəsirov 1972-ci ildə SSRİ Spartakiadasında Azərbaycanın yığma komandasının tərkibində çıxış edir və komanda 8-ci yeri tutur. Bu yarışdan sonra Vaqif Nəsirova “İdman ustası” adı verilir.

O, təyinatla Şəmkir rayonuna göndərilir, iki il Çinarlı kəndində idman müəllimi işləyir. 1977-ci ildə Bakıya dönür. Üç ay Azərbaycanın qadınlardan ibarət yığma komandasında 2-ci məşqçi kimi çalışır. Sonra 67 saylı texniki peşə məktəbinə idman rəhbəri təyin olunur.

Hələ institutun 4-cü kursunda oxuyarkən Respublika dərəcəli hakim olan Vaqif müəllim, müxtəlif yarışların hakimi olur - spartakiadalarda, ümumittifaq yarışlarında, respublika birinciliklərində hakimlik edir.

İdman ustası, Respublika dərəcəli hakim, “Əməkdar bədən tərbiyəsi və idman işçisi”, “Fəxri bədən tərbiyə rəhbəri” Vaqif Nəsirov hal-hazırda 9 saylı Bakı Peşə Liseyində idman rəhbəri vəzifəsində çalışır və onun nəzdində yaradılmış “Avtomobilçi” idman klubuna rəhbərlik edir.

Vaqif Nəsirovun iki oğlu var: Namiq və Tural.

Vaqif müəllim kəndimizdə olduğu kimi, Bakıda da orta nəslin lideri olaraq qalır. Çətin anlarında həmişə onlara köməklik edir, dayaq durur. Tanrı da sənə dayaq olsun, Vaqif Nəsirov!

Novruzov Hübət Əli oğlu

1947-ci ilin sentyabr ayında Vedibasar mahalının Məngük kəndində anadan olmuşdur.

Hübətin iki yaşı tamam olmamış, minlərlə soydaşımız kimi, o da məcburi qaçqınlıq-köçkünlük həyatı yaşamağa başlamışdır. Ailə üzvləri ilə bərabər İmişli rayonuna deportasiya olunur, Stalinin ölümündən sonra yenidən ata yurduna qayıdırlar. 1957-ci ildə isə Xalisa kəndində məskunlaşırlar.

H.Novruzov 1958-ci ildə Xalisa kənd yeddiillik məktəbinin I sinfinə getmişdir. Məcburi köçürülmələr nəticəsində vaxtında məktəbə gedə bilmədiyi üçün 1966-cı ildə VIII sinfi bitirəndə onun artıq on doqquz yaşı var idi. O, orta təhsilini tamamlamadan 1966-cı ildə həqiqi hərbi xidmətə cəlb olunmuşdur. İki ildən sonra geri dönmüş, artıq orta təhsil ocağına çevrilmiş doğma məktəbdə orta təhsil (1968-1970-ci illərdə) almışdır.

Olduqca sakit təbiətli, hamı ilə mehriban, xoşxasiyyət olan Hübət Novruzov yaxşı da akkordeon çalır. Məktəbdə keçirilən tədbirlərdə onun ifa etdiyi mahnılar indi də hamının yadındadır.

H.Novruzov orta məktəbi 1970-ci ildə uğurla bitirib, sənədlərini Ç.İldırım adına Azərbaycan Politexnik İnstitutunun iqtisadiyyat və inşaatın təşkilat fakültəsinə verir və qəbul olunur (qiyabi şöbəyə).

O, ali təhsil aldığı dövrdə həm də istehsalatda çalışmışdır. Aldığı nəzəri bilikləri təcrübədə tətbiq etmiş, günü-gündən püxtələşmiş, 1976-cı ildə ali təhsilini başa vuranda təcrübəli mütəxəssis olmuşdur.

Hübət Novruzovun zəngin əmək təcrübəyi-halı vardır: 1970-1971-ci illərdə Bakı Baş Tikinti İdarəsində I dərəcəli fəhlə, 1971-1973-cü illərdə M.F.Axundov adına Rus dili və Ədəbiyyatı İnstitutunun mətbəəsində fəhlə, 1973-1974-cü illərdə 24 saylı Mənzil Tikinti İdarəsinin 11 №-li trestində rəngsaz, 1974-1985-ci illərdə həmin idarədə baş iqtisadçı, 1985-92-ci illərdə yenə həmin idarədə iş icraçısı, 1992-1994-cü illərdə Komitənin İstehsalat İdarəsində baş mühəndis işləmişdir. O, 1994-cü ildə tikinti və bərpa işləri ilə məşğul olan təsərrüfat hesablı "Qala" adlı bədii istehsalat idarəsini yaradır və altı il bu müəssisəyə rəhbərlik edir.

Hübət Novruzov 1978-ci ildə el qızı Səlibi xanımla ailə qurmuşdur. Üç övlad böyüdüblər: Yusif, Emil, Nazilə (Nazilə BDU-nun biologiya fakültəsini bitirmişdir. ATU-nun biokimya kafedrasında baş laborantdır).

Hübət Novruzov 2000-ci ilin dekabr ayında qəflətən dünyasını dəyişmişdir.

Mirzəfərov Ferdik Kərəm oğlu

O, 15 fevral 1954-cü ildə Xalisa kəndində anadan olmuşdur. 1960-cı ildə Xalisa kənd orta məktəbinə daxil olmuş, 1970-ci ildə bitirmişdir. Elə həmin ildə də Ç.İldırım adına Azərbaycan Politeknik İnstitutunun İnşaat fakültəsinin axşam şöbəsinə daxil olmuş, 1978-ci ildə Azərbaycan Memarlıq və İnşaat Mühəndisləri İnstitutunu bitirmişdir. 1973-cü ildən 1975-ci ilə qədər ordu sıralarında əsgəri xidmətdə olmuşdur.

1970-ci ildən əmək fəaliyyətinə başlamışdır.

Hərbi xidməti bitirdikdən sonra “Dənizneftlayihə” Elmi Tədqiqat İnstitutunun tikinti şöbəsində əmək fəaliyyətini davam etdirərək texnik, böyük texnik və mühəndis vəzifəsində çalışmışdır. 1978-ci ildən Bakı Baş Tikinti İdarəsinin Mədəni Məişət Tikinti Trestinin 7 saylı Əsaslı Tikinti İdarəsində tikinti ustası, iş icraçısı və baş iş icraçısı vəzifələrində çalışmışdır. 1982-ci ildə 7 saylı Əsaslı Tikinti İdarəsinin müdiri vəzifəsinə təyin edilmişdir. 1984-cü ildə Bakı Baş Tikinti İdarəsinin Evtikmə Kombinatı Birliyinin 4 saylı Özül Tikinti İdarəsinin baş mühəndisi vəzifəsində çalışmışdır.

F.Mirzəfərov 1985-1986-cı illərdə Bakı Baş Tikinti İdarəsinin Mədəni Məişət Tikinti Trestinin 21 saylı Əsaslı Tikinti İdarəsinin rəisi vəzifəsində çalışmışdır. 1987-ci ildən Bakı Baş Səhiyyə İdarəsinin 2 saylı Doğum evində iqtisadi məsələlər üzrə müdir müavini vəzifəsinə təyin edilmiş və bu gün də həmin vəzifədə çalışır.

Ailəlidir, iki övladı var.

Cəfərov Allahverdi Abdulla oğlu

1950-ci ilin əvvəllərində Vedibasar mahalının Məngük kəndindən İmişli rayonuna deportasiya olunan Abdulla Cəfərov iki ildən sonra Zərif xanımla ailə qurur. 1954-cü ilin yanvarında isə ilk övladları dünyaya gəlir. Adını Allahverdi qoyurlar. 1959-cu ildə onlar yenidən ata yurduna - Vedibasara qayıdirlar. Bu dəfə Xalisa kəndində məskunlaşırlar.

Allahverdi Cəfərov 1960-cı ildə kənddəki səkkizillik məktəbin I sinfinə gedir, 1970-ci ildə həmin məktəbin X sinfini müvəffəqiyyətlə bitirir. Elə həmin ili də qəbul imtahanlarını uğurla verib, Ç.İldırım adına Azərbaycan Po-

litexnik İnstitutunun inşaat fakültəsinə qəbul olmuşdur. Oxuduğu müddətdə həmin fakültənin bazası əsasında Azərbaycan Memarlıq və İnşaat Mühəndisləri İnstitutu yaradıldığı üçün 1976-cı ildə həmin ali məktəbi bitirən A.Cəfərov ilk buraxılışın məzunlarından olmuşdur. İnşaatçı-mühəndis ixtisasını almışdır.

Allahverdi müəllim ali təhsilli inşaatçı-mühəndis kimi təyinatla Naxçıvana göndərilir. 1976-cı ildə Kolxozlararası Tikinti İdarəsinin 9 saylı səyyar mexanikləşdirilmiş dəstəsinə mühəndis təyin olunur. Bir il sonra - 1977-ci ildə İmişli rayonuna gəlmişdir. Elə bu andan Allahverdi Cəfərovun həyatı İmişli rayonunun həyatı ilə sıx bağlı olmuşdur.

Əvvəlcə Meliorasiya İdarəsinin 39 saylı səyyar mexanikləşdirilmiş dəstəsində iş icraçısı işləmişdir. 1978-ci ildən 1984-cü ilin dekabrına qədər Muradxanlıneft Neft və Qaz Çıxarma İdarəsinin nəzdində olan tikinti idarəsində əvvəlcə iş icraçısı, sonra böyük mühəndis vəzifəsində çalışmışdır. Özünü savadlı, ixtisasını dərindən bilən, qabiliyyətli mütəxəssis kimi təsdiqləyən Allahverdi Cəfərovu 1984-cü il dekabrın 1-də İmişli RİK-də Tikinti Memarlıq şöbəsinin müdiri, rayonun baş memarı təyin edirlər.

Allahverdi Cəfərov rayonun baş memarı işlədiyi dövrdə 13 fəvvarənin, parkların layihəsini vermiş, tikintinin icrasına rəhbərlik etmişdir. Həmin dövrdə 10 minlərlə dekorativ ağaclar - sərvi ağacı, Eldar şamı, palma əkilirdi. Tropik iqlimə uyğunlaşmış palmaların İmişli şəraitində böyüdülməsi xüsusi qayğı tələb edirdi. Bu gün həmin ağaclar artıq 5-6 metr hündürlük-

dədir. Yurmaladan 20 növə yaxın 20 mindən çox qızılgül kolları gətirildi. Bu gün də həmin güllər İmişliyə gözəllik verir.

İmişlidə həmin dövrdə tikilmiş arxitektor formalı üç köşk də şəhərə yaraşlıq verir.

1988-ci ildə Ə.Vəzirov Azərbaycanda hakimiyyətə gələndən sonra qərbi azərbaycanlılara qarşı başlanan repressiya, Səlib yürüşü Allahverdi müəllimdən də yan keçmir. Qədir İsmayilzadə işdən çıxarılandan sonra növbəti hədəf A.Cəfərov olur. Müxtəlif adlarla ləkələmək istəsələr də, istediklərinə çatmayan bədxahlar növbəti fitnəyə əl atırlar. Onu İmişlidə yaşayan ermənilərin kütləvi köçürülməsinin təşkilatçısı kimi ləkələyib işdən çıxarırlar. Belə ki, həmin dövrdə İmişli rayonunun başçısı Zəridə Rüstəmovanın bilavasitə rəhbərliyi ilə Vəzirova xoş gəlsin deyər, Keşişyan və Avakov adlı ermənilərə dəyən 9000 manat dəyərində ziyanı (o vaxtın pulu ilə) atası Abdulla Məhəmməd oğluna ödətdirirlər. Allahverdi müəllim mübarizlik göstərir, RPK-nın bürosunda məsələsinə yenidən baxılmasını tələb edir. Lakin baxmırlar. Sadəcə olaraq deyirlər ki, ərizəni yaz, işdən çıx. O, elə də edir.

Allahverdi müəllim 1989-1993-cü illərdə “Şirvan” kooperativini yaradır, ona rəhbərlik edir, 84 nəfərə əmək haqqı verir.

1993-cü ildə İmişli RİH başçısı təyin olunmuş Xan Hüseyin Kazımov noyabr ayında Allahverdi Cəfərova yenidən rayonun baş memarı təyin edir. 1999-cu ilin dekabr ayınadək bu vəzifədə çalışan Allahverdi müəllim 2 dəfə rayon sovetinin deputatı seçilir. Rayonun abadlığı üçün əlindən gələni edir.

O, 1999-cu ilin dekabr ayında İmişli bələdiyyəsinin sədri seçilmişdir. İmişlidə tikilən yeni parkların, yeni binaların layihələri yenə Allahverdi müəllimə həvalə olunur. İmişli şəhərindəki Heydər parkının layihəsi və işinin icrasına rəhbərlik də Allahverdi müəllimə məxsusdur.

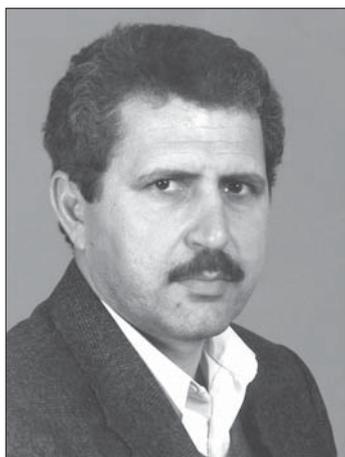
2001-ci ilin mart ayında o, İmişli rayonunun yeni rəhbərinin təzyiq və tələbi ilə işdən çıxmalı olur. Baxmayaraq ki, həmin ili İmişli bələdiyyəsi respublikada fərqlənən 5 bələdiyyədən biri olmuşdur.

Allahverdi Cəfərov 2001-ci ilin noyabr ayından 2004-cü ilin oktyabrınadək Sankt-Peterburq şəhərində tikinti firmalarının birində işləmişdir.

İmişli RİH-nin yeni başçısı güclü mütəxəssis kimi A.Cəfərova doğma şəhərinə çağırır və 2005-ci ilin fevral ayında İmişli RİH başçısının İmişli Şəhər Ərazi İnzibati Dairəsi üzrə nümayəndəsi təyin edir. A.Cəfərov hal-hazırda da həmin vəzifədə çalışır.

Ailəlidir, üç övladı var.

Qasimov Tofiq Miryaqub oğlu

Deməzsən, həyatda hamıdan çox, hamıdan yaxından tanıdığın adam haqqında yazmaq daha çətinmiş. İkiqat məsuliyyət dolanbacı səni haralara aparmır ki. Həm haqqında yazacağım dostum, qardaşım Tofiq müəllimin olacaq iradları, həm də tələbkar oxucuların səmimiyyəti qarşısında özümü bərkidib, nəhayət ki, qələmi ağ kağıza toxundura bildim. Özü də sadə bir dildə - bəzəksiz, düzəksiz...

Mahalımız da, kəndimiz də eyni olub Tofiq müəllimlə, Günəşimiz də, Ayımız da. Eyni ildə, eyni fəsildə doğulmuşuq (**52 illik ömrümüzdə 52 gün məndən böyükdür**). Yeddi yaşımız olanda Köhnə məktəbin qarşısındakı krantının yanında dalaşib, sonradan barışmışıq. Əlimizi-üzümüzü həmin krantda yuyub, hərəmiş öz evimizə getmişik (**həmin krantda bu gün yenidən yuyunmaq üçün, biz yenidən dalaşmağa hazırıq**). Bir neçə gündən sonra - 1961-ci il sentyabrın 1-də Xalisa kənd səkkizillik məktəbinin I sinfinə gedəndə ilk sinif müəllimimiz, rəhmətlik Ələşrəf Ələkbərov bizi eyni partada yanaşı oturtdu. Elə o gündən də gələcək yoldaşlığımızın, sonradan isə dostluğumuzun bünövrəsi qoyuldu.

Mən Tofiq müəllimin dərslərini yaxşı oxumasından, idmana olan böyük marağından (**futbolu da yaxşı oynayırdı, amma basketbolu daha çox sevirdi**), ürəyiaçıq, səxavətli olmasından və s. danışmaq istəmirəm. Çünki bunları onu tanıyanların hamısı bilir. Onun seçimli bir cəhətindən danışacam.

Tofiq müəllim hələ orta məktəbin ilk siniflərində qeyri-adi əməlləri, hərəkətləri ilə bizdən seçilirdi. Ümumiyyətlə, o, həmişə, hər yerdə bir yenilik axtarıb, yenilik edib və ya yaradıb.

Şübhə etmirəm ki, vaxtilə eyni sinifdə oxuduğumuz keçmiş şagirdlərin, bu gün isə yerləşlərinə, yaraşıqlarına, duruşlarına, hətta gülüşlərinə belə zamanın sığalı çəkilməmiş əziz dost-qardaşlarımin - Şirməmmədin, İltifatın, Nəsrəddinin, Məhərrəmin, Fəxrəddinin, Yaqubun, Mirhacibin, Binnətin, bu gün bizdən özü istəmədən uzaq düşmüş Məmmədin yaxşı xatirindədir ki, o vaxtkı Tofiqin ciblərində həmişə balaca kəlbətin, "atvyorka", çəkiç və s. olardı.

Günlərin birində isə dərəcə gələndə cibində bir batareyaya gətirmişdi. Tə-

nəffüs vaxtı (*əlbəttə ki, tənəffüs vaxtı, dərs zamanı Ələşrəf müəllimin qorxusundan heç cıncırımızı çıxara bilərdik ki...*) onun başına toplaşdıq. Bilirdik ki, o, bu gün yenə nə isə təzə bir hoqqa çıxardacaq (*uşaq vaxtı bizi təcübləndirən əməllərə “hoqqa” deyərdik*). Tofiq o biri cibindən üzün rezinli məftil çıxartdı (*sonradan fizika dərslərini keçəndə bildik ki, ona “naqil” deyirlər*). Məftilləri cibindən çıxarmadığı batareyanın dəmir dillərinə toxunduranda, balaca lampa işıqlandı. Uşaqlardan kimsə dedi: - Ayə, bu tilsimdi ə, gördünüz? Tofiq, bir dəfə də yandır (*ötən əsrin 60-cı illərinin əvvəlində 8 yaşlı kənd məktəblilərinin bu “tilsimə” maraqlı münasibətinin dadı, yəqin ki, sizə də yaxşı tanışdır, hörmətli oxucular*).

Tofiq Qasimov orta məktəbdə fizika fənnini daha yaxşı oxuyurdu. Bunun bir səbəbi, onun anadangəlmə texnikaya olan böyük marağı, istedadı idisə, ikinci səbəbi "Fizika" dərslərini seçimli yerdə, qeyri-adi şəraitdə oxuması, hazırlaması idi (*qoy bu, biz dostların arasında qalsın*). Çantasında dərsliklərlə bərabər, həmişə elm və texnikaya aid jurnallar olurdu. Oxuyurdu, axtarırdı. Səhv etmərsə, doqquzuncu sinifdə oxuyurduq. Böyük tənəffüsdə dedi ki, yeni maşın düzəldəcəm. Sağa, sola, yerində rahat dönəcəm. Üç nəfərlik olacaq və s. Bu işə iki il də vaxt sərf elədi. Təəssüf ki, alınmadı. Amma o da yadımdadır ki, düzəldəcəyi maşın üçün aldığı kiçik mühərriki Kamilin velosipedinin üstündə quraşdırdı. Şiddi yolunda növbə ilə sürürdük.

Tofiq müəllim elmi, texnikanı sevdiyi qədər, yumoru, zarafatı da çox sevirdi (*deyilən keyfiyyəti elə bu günün özündə də onun həyat meniyusunda-
dır*). 1971-ci ildə sinif yoldaşlarımızın gücü ilə C.Cabbarlının "1905-ci ildə" əsərinin tamaşasını hazırlamışdıq (yazıçı İncilab Vəlizadə bədi rəhbər idi). Allahverdi rolunda bu sətirin müəllifi, məhkəmənin hakimi rolunda Tofiq müəllim gedirdi. Tamaşa günü tezdən gəldik mədəniyyət evinə. Hamı geyindi, hazırlaşdı, axşam oldu. Təqribən 600 tamaşaçı tutan zal ağzınadək dolu idi. İnsafən tamaşanı da yaxşı hazırlamışdıq. İlk pərdədə Allahverdi ilə İmamverdi görüşməli idi. Bu səhnədə Allahverdinin əlində bir bağlama da olmalı idi. Tərəf müqabilim Məmməd Apıyev (**İmamverdi**) evlərindən yaxşı dağ pendiri, sulanmış lavaş da gətirmişdi. Tamaşa başladı, **İmamverdi** çıxdı səhnəyə, bir az sonra mən çıxmaq istəyəndə gördüm ki, Tofiq Qasimovla (**hakim**), Binnət Əsgərov (**sahibkar**) biri hakim geyimində, biri də sahibkar geyimində, - bağlamayı açıb qoyublar ortalığa, pendirlavaşı iştahla yeyirlər. Mən də yoxsul kəndli paltarında, əlimdə tütəng təəccüblə bunlara baxıram. Dedim ki, siz neylədiniz? Mən səhnəyə çıx-

Kəndimiz – dərdimiz

maliyam, bağlamamı verin. **Hakim** Tofiq dürməyi büküb sakit-sakit əvvəlcə mənə, sonra isə **sahibkara** (Binnətə) baxıb dedi:

- Bu rəiyyət bizdən nə istəyir?

Nə isə... Səhnəyə bağlamasız çıxmalı oldum.

* * *

1971-ci ilin avqust ayında Bakıya ali təhsil arxasınca gəldik. Sinfimizdən on bir nəfər ali məktəbə daxil oldu. Tofiq Qasimov Ç.İldırım adına Azərbaycan Politeknik İnstitutunun tələbə biletini aldı.

T.Qasimov 1976-cı ildə ali məktəbi qurtarandan sonra iki il altı ay Bakı Soyuducular zavodunda mühəndis-texnoloq işləmişdir. 1979-1981-ci illərdə Qorki və Kurqan-Tube (Tacikistan) şəhərlərində zabit kimi hərbi qulluqda olmuşdur. 1981-ci ildə geri dönmüş və bir il əvvəlki iş yerində çalışmışdır. O, 1982-1990-cı illərdə Azərbaycan Politeknik İnstitutunun Avtomatlaşdırılmış İstehsalın Texnologiyası kafedrasının müəllimi olmuşdur. Bu kafedra respublikada sənaye robotlarının tətbiqi ilə istehsalın avtomatlaşdırılması texnologiyası ilə məşğul olan ilk və yeganə kafedra olmuşdur.

Tofiq Qasimov 1990-cı ildən bugünədək özəl fəaliyyətlə məşğuldur. O, "Tİ-Media" şirkətinin və "Politex-MMC"-nin təsisçisi və rəhbəridir.

Tofiq müəllim mənsub olduğu ailənin, ocağın adını, sanını, şərəfini həmişə uca tutub. Bu ocağın nuru həmişə xeyirxah işlər üçün yarayıb. Artıq ikinci on il tamam olmaq üzrədir ki, o, atasının - mahalımızın tanınmış, hörmətli, nüfuzlu ağsaqqalı, rəhmətlik Miryaqub Qasimovun yolunu böyük oğul kimi layiqincə davam etdirir.

Dostları, qohumları Tofiq müəllimin iş yerinə tez-tez yığışırlar. Hamısını da işıqlı ürəklə, gülər üzlə qarşılayır. Tədbirlərin çoxunun da səbəbkarı özü olur.

Onu da deməyi vacib sayıram ki, 2003-cü ildən çap edilən "Vedibasər" qəzetinin nəşrə başlamasına ilk xeyir-duanı verən, bu qəzetin maddi-mənəvi dəstəyi olan da Tofiq Qasimovdur.

Ailəlidir, üç oğlu var: İlkin, Yaqub, Erkin.

İbrahimov Mirhacib Mirələsgər oğlu

Mirhacib İbrahimov kəndin **Seyidlər** tayfasındandır. Atası Mirələsgər Mirməhəmməd oğlu Xalisa kəndinin hörmətli, nüfuzlu, güclü cəddə malik seyidlərindən olmuşdur. Elmə, təhsilə böyük maraq göstərən Mirələsgər müəllim kəndin ilk ziyalılarında olmuşdur. O, ötən əsrin 30-cu illərinin ortalarında İrəvan Pedaqoji Texnikumunu bitirmiş, müəllimlik fəaliyyətinə başlamış, sonralar isə uzun müddət Xalisa məktəbinin direktoru işləmişdir (müxtəlif illərdə). Mirələsgər müəllimin övladlarının hamısı elmə, təhsilə böyük maraq göstərmişlər. Övladlarının oxumaları, ali təhsil almaları üçün bir valideyn kimi bütün şəraiti yaratmışdır.

Mirhacibin ilk müəllimi, bu gün xatirəsini hamımızın böyük hörmətlə yad etdiyimiz Ələşrəf Ələkbərov olmuşdur. Olduqca ciddi, tələbkər, həm də qayğıkeş Ələşrəf müəllim Mirhacibin bilik dünyasının özülünü qoymuşdur. Sonrakı illərdə rəhmətlik Bayram Muradovdan aldığı biliklər də onun riyazi savadının möhkəmlənməsində təsirsiz qalmamışdır.

Mirhacibin və onlarla başqa məktəblilərin qəlbində dəqiq elmlərə böyük marağı yaradan isə qonşu Şiddi kəndindən Oruc Abbasov olmuşdur. Oruc müəllim dərin riyazi savadı, yüksək nüfuzu, əsil müəllimlik qabiliyyəti ilə şagirdlər içərisində, sözün həqiqi mənasında bir inqilab elədi. Səmərəli iş öz nəticəsini verdi - bir neçə ildən sonra texniki institutlara qəbul olanların sayı artmağa başladı. Mirhacib bu gün də Oruc müəllimin əvəzsiz zəhmətinə borclu olduğunu deyir, müəlliminin əməyini yüksək qiymətləndirir.

Mirhacib İbrahimov 1969-cu ildə səkkizinci sinfi doğma kəndlərində bitirdikdən sonra Bakıya gəlir və 1 saylı fizika-riyaziyyat təmayüllü internat məktəbə qəbul olunur. Güclü müəllimlərin işlədiyi bu təhsil ocağında fizika-riyaziyyatın incəliklərinə bələd olan Mirhacib, həmin məktəbi güclü sa-

vadla bitirərək, 1971-ci ildə Çingiz İldırım adına Politexnik İnstitutunun mexanika fakültəsinə (soyuducu kompressorlar ixtisasına üzrə) qəbul olunur.

Mirhacib İbrahimov 1976-cı ildə ali təhsilini başa vurduqdan sonra təyinatla Azərticarətquraşdırma kombinatına göndərilir. O, on doqquz il (1976-1997) həmin müəssisədə çalışır - əvvəlcə sırasıvi mühəndis təyin olunur, sonra isə şöbə müdiri olur. İşlədiyi müddətdə yenilikçi-mühəndis kimi tanınmış, “Soyuducu və ticarət avadanlıqlarında texniki keyfiyyətin yüksəldilməsi metodikası” adlı vəsait yazmışdır.

Respublikamız müstəqillik qazanandan, yeni iqtisadi münasibət yaranandan sonra xaraktercə həmişə yenilikçi olmağa çalışan, zəmanənin nəbzini tutmağı bacaran, təcrübəli mühəndis Mirhacib İbrahimov 1997-ci ildə “MM - LTD” məhdud səlahiyyətli müəssisə yaradır, soyuducu avadanlıqların istehsalı və quraşdırılması ilə məşğul olmağa başlayır. İki ildən sonra isə “Mir-Hacı” adlı müəssisə yaradaraq, sahibkar kimi fəaliyyət göstərməyə başlayır.

Mirhacib müəllim xaraktercə möhkəm, dəmir iradəli bir adamdır. Onu əqidəsindən döndərmək çətindir. Qarşısına qoyduğu məqsədə çatmaq üçün sonadək mübarizə aparandır. Tənbəllikdən tamamilə kənar, xasiyyətə narahat olan Mirhacib müəllimi on-on beş dəqiqə bir yerdə oturan görmək müskül məsələdir. Daim axtarır, iş dalınca gedir, görülən işlərə birbaşa özü nəzarət edir. O, əsil işgüzar sahibkardır.

Dostun, yoldaşın, doğmaların sevincinə ürəkdən sevinən, kədərinə, ağrısına ürəkdən acıyan Mirhacib müəllim mehriban, diqqətli, qayğıkeş ailə başçısıdır. Həyat yoldaşı Zülfiyyə xanım Bakının Yasamal rayonundakı 13 sayılı məktəbin tarix müəllimidir. Qızı Zərifə Bakı Beynəlxalq Universitetinin tələbəsidir.

Məmmədov Niyazi Əvəz oğlu

1955-ci ilin sentyabr ayında anadan olmuşdur. 1963-cü ildə Xalisa kənd orta məktəbinin I sinfinə getmiş, 1973-cü ildə həmin məktəbi əla qiymətlərlə bitirmişdir. 1973-1975-ci illərdə Uzaq Şərqi Primorski diyarında hərbi xidmətdə olmuşdur.

1981-ci ildə Primorski diyarında yerləşən Uccuriysk Dövlət Pedaqoji İnstitutunun tarix, ictimaiyyət və ingilis dili fakültəsini əyani bitirdikdən sonra daxili işlər orqanlarında müxtəlif vəzifələrdə (dəstə rəisi, sahə müvəkkili, əməliyyat müvəkkili, müstəntiq) çalışmış, həmçinin

1984-1991-ci illərdə qiyabi olaraq Uzaq Şərqi Dövlət Universitetinin (Vladivostok şəhəri) hüquqşünaslıq fakültəsində təhsilini davam etdirmişdir. O, 1991-ci ilin oktyabr ayından 1992-ci ilin sentyabr ayınadək məlum Qarabağ hadisələri ilə əlaqədar, könüllü raportla Ağdərə rayonunun Umudlu kəndinə ezam olunmuşdur.

Niyazi Məmmədov 1992-1995-ci illərdə DİN-in tədris mərkəzində müəllim, 1995-1997-ci illərdə DİN-nin şəxsi heyətlə iş üzrə idarəsində baş inspektor, 1997-2005-ci illərdə isə Ədliyyə Nazirliyinin Məhkəmə Qərarlarının İcrası Baş İdarəsində İslah və Sosial Müdafiə şöbəsinin rəisi vəzifəsində çalışmışdır.

Niyazi müəllim olduqca savadlı, xaraktercə prinsipial, cəsarətli, işinə məsuliyyətli kədr olmuşdur. O, 2005-ci ildə “Simurq” Fundamental Araşdırmalar Bürosunun keçirdiyi sorğunun nəticələrinə görə “Simurq” Milli Mükafat Fondunun “Mübariz və məsuliyyətli Azərbaycan vətəndaşı” diplomuna layiq görülmüşdür.

N.Məmmədov ailəlidir, üç övladı var.

Cahangirov Füzuli Cümşüd oğlu

Füzuli Cahangirov 1960-cı il, sentyabrın 23-də anadan olmuşdur. Kəndin **Yasovullular tayfasının Cahangiruşağı tirəsinin övladıdır**. 1967-ci ildə Xalisa kənd orta məktəbinin I sinfinə daxil olmuş, 1977-ci ildə isə X sinfi əla qiymətlərlə bitirmişdir. Orta məktəbdə oxuduğu illərdə 3 il məktəbin ilk komsomol təşkilatının katibi işləmişdir. Fəal ictimaiyyətçi, gözəl təşkilatçı olmuşdur. Yaşadları içərisində böyük nüfuzu olmuşdur.

Füzuli Cahangirov 1977-ci ildə sənədlərini ADU-nun mexanika-riyaziyyat fakültəsinə versə də, atası həmin ərəfədə vəfat etdiyi üçün qəbul imtahanlarını verə bilmir. 1977-1978-ci illərdə Xanlar şəhərindəki 99 saylı TPM-də oxuyur - arada fasilə olmaması üçün.

F.Cahangirov 1979-82-ci illərdə Latviyanın Liepaya şəhərində Hərbi Dəniz Donanmasında hərbi qulluqda olmuşdur.

1982-ci ildə Ukraynanın Xerson şəhərindəki Sənaye İnstitutunun axşam şöbəsinə daxil olan Füzuli Cahangirov, eyni zamanda, Xerson Tekstil kombinatında işləməyə başlayır. O, 1982-1988-ci illərdə kombinatda usta köməkçisi, azad komsomol katibi olmuşdur. F.Cahangirov 1988-ci ildə ali təhsilini başa vurur, bir il sonra isə müəssisənin texnoloqu təyin olunur.

1990-cı ilin 20 Yanvar hadisələrindən sonra o, Xanlar şəhərinə köçmüşdür. 1991-ci ilin aprel ayından Xanlar rayon Texniki Yaradıcılıq Mərkəzinin direktoru təyin olunan Füzuli müəllim, 2005-ci ilə qədər həmin vəzifədə çalışmışdır. Füzuli müəllim “Vedibasar” qəzetinin Gəncə-Xanlar bölgəsi üzrə təmsilçisidir.

Füzuli Cahangirov 1994-cü ildə Məhin xanım ilə ailə qurmuşdur. İki övladı var: Ruslan və Cümşüd. Hər ikisi məktəblidir.

Əliyev Ramiz Ələkbər oğlu

1960-cı ilin oktyabr ayında Xalisa kəndində anadan olmuşdur. Kəndin **Ağarzausağı** tayfasının övlədidir.

1968-ci ildə Xalisa kənd orta məktəbinin I sinfinə getmişdir. İlk müəllimi Vəli Məmmədov olmuşdur.

Ramiz Əliyev 1978-ci ildə orta məktəbi əla qiymətlərlə bitirmişdir. O, təhsilini davam etdirmək üçün Qazaxıstanın Astana şəhərinə getmiş, Maliyyə-İqtisadiyyat Texnikumuna daxil olmuşdur. Oxuduğu müddətdə həqiqi

hərbi xidmətə çağırılmış, Tümen vilayətinin Nijni-Vortovsk şəhərində hərbi xidmətdə olmuşdur (1980-1982-ci illərdə).

R.Əliyev 1983-1990-cı illərdə Qazaxıstan Respublikasının Akında vilayətinin Maliyyə İdarəsində iqtisadçı, baş iqtisadçı və baş müfəttiş işləmişdir. O, işlədiyi müddətdə təhsilini də davam etdirmiş (1983-1988-ci illər), Alma-Ata şəhərindəki Xalq Təsərrüfatı İnstitutunun maliyyə-kredit fakültəsini bitirmişdir (qiyabi şöbəsinə).

İşə ciddi münasibəti, dəqiqliyi, dərin savadı ilə seçilən Ramiz Əliyev hər yeni işində fərqlənmiş, irəli çəkilməmişdir. Belə ki, o, 1990-1992-ci illərdə Qazaxıstan Respublikasının Maliyyə Nazirliyinin Akında Vilayəti üzrə Nəzarət-Müfəttişlik İdarəsində müfəttişlik şöbəsinin rəisi, Baş Nəzarət-Müfəttişlik İdarəsinin rəis müavini, Auditorlar Mərkəzinin sədri, 1992-1995-ci illərdə Qazaxıstan Respublikasının Akmala Vilayəti üzrə Dövlət Vergi Müfəttişliyi rəisinin I müavini, 1995-1997-ci illərdə Qazaxıstan Respublikasının Astana şəhəri üzrə Vergi Komitəsinin sədri, Astana şəhərindəki Azad İqtisadi Zonanın İdarəetmə Şurasının üzvü, vergi xidməti üzrə I dərəcəli müşavir olmuşdur.

Kəndimiz – dərdimiz

Aldığı təhsil və qazandığı uğurlarla kifayətlənməyən R.Əliyev 1997-2001-ci illərdə Alma-Ata şəhərindəki Dövlət Hüquq Universitetində oxumuş (qiyabi şöbədə), uğurla bitirmişdir.

O, 1997-2000-ci illərdə Qazaxıstan Respublikasının Akında Vilayəti üzrə Xalq Bankının direktoru işləmişdir.

Azərbaycan Respublikası müstəqillik əldə edəndən sonra başqa ölkələr kimi, Qazaxıstan Respublikasının da ölkəmizdə səfirliyi açılır, Ramiz Əliyev isə səfirliyin əməkdaşı təyin olunur (2000-2001-ci illər). O, 2001-ci ildən Azərbaycan Respublikasının Xarici İşlər Nazirliyində aparıcı mütəxəssis, şöbə müdiri, Kadrlar İdarəsinin rəis müavini, hüquq məsələləri üzrə işçi qrupunun rəhbəridir.

Ramiz Əliyevin diplomatik rütbəsi 2-ci dərəcəli müşavir, hərbi rütbəsi isə polkovnik-leytenantdır.

Ailəlidir, həyat yoldaşı Nigar xanımla üç övlad böyüdürlər: Fərzanə, Türkan, Neclə.

İsgəndərov Sabir Əli oğlu

Sabir İsgəndərov 1961-ci ildə Xalisa kəndində anadan olmuşdur. Kəndin **İsgəndəruşağı** tayfasının övladıdır. O, 1968-ci ildə I sinfə getmişdir. İlk müəllimi Vəli Məmmədov olmuşdur. Orta məktəbdə oxuduğu müddətdə dərslərini əla qiymətlərlə oxumaqla yanaşı, yaxşı idmançı kimi də tanınmışdır. 1978-ci ildə orta məktəbi bitirəndən sonra Sovet Ordusu sıralarında - Hava Hücumundan Müdafiə Qüvvələrinin tərkibində qulluq etmişdir.

Sabir İsgəndərov 1981-ci ildə hərbi xidmətdən qayıdır və həmin ili işləmək və ali təhsil almaq üçün Şimali Qafqaza - Minvod şəhərinə

gedir. Sənədlərini Rostov Dəmiryolu Mühəndisləri İnstitutuna verir, imtahanlardan uğurla keçərək ali məktəbə qəbul olunur (qiyabi şöbəyə). O, Minvod Dəmiryolu İdarəsində işə düzəlir.

Bu, həmin illər idi ki, atası Əli Elbəyi oğlu dünyasını dəyişmişdi (Allah rəhmət eləsin!), çoxuşaqlı ailənin ağırlığı anası Nunuzər Səttar qızının (Allah rəhmət eləsin!) üzərinə düşmüşdü. Ailənin belə bir anında gənc Sabir çiyinlərini ailə üzərindəki çətin anların altına verdi. O, iyirmi bir yaşından qərriblikdə yaşadı, zəhmətə qatlaşdı, anasına kömək etdi, qardaş-bacılarını böyütdü, onları ev-eşik yiyəsi etdi. Sabir gənc ikən evin ağsaqqalı oldu. İstiqlalılığı, mehribanlığı, qayğıkeşliyi, dostluqda sədaqəti qısa zaman kəsiyində ona nüfuz gətirdi.

Ali təhsilini başa vuran S.İsgəndərov Şimali Qafqaz Dəmiryolu İdarəsinə müfəttiş təyin olunur. İşini yaxşı bilməsi, fəaliyyətinə tələbkər olması iş yerində ona daha da hörmət gətirir. Onun bu dünyada ən qiymətli varı dövləti doğmalarına olan məhəbbəti və dostlarına olan sədaqətidir.

Sabir müəllim 23 il qərriblikdə yaşayandan sonra Bakıya köçmüşdür.

Hal-hazırda Azərbaycan Dəmiryolu İdarəsində məsul vəzifədə çalışır.

Elini-obasını, doğma ata yurdunu qeyrətli oğul kimi sevən Sabir müəllim, Xalisa kənd məktəbinin yaranmasının 80 illik yubileyi münasibəti ilə 2005-ci ilin aprel ayında Bakıda keçirilən tədbirin bütün əziyyətini və qayğısını çəkmişdir.

Ailəlidir, Arzu adlı qızı Bakı Dövlət Universitetinin beynəlxalq hüquq fakültəsinin tələbəsidir.

Novruzov Ayaz Novruz oğlu

1962-ci il noyabr ayının 27-də anadan olmuşdur. 1970-ci ildə Xalisa kənd orta məktəbinin I sinfinə getmişdir. İlk müəllimi Sima Hüseynova olmuşdur. 1980-ci ildə orta məktəbi əla qiymətlərlə bitirmişdir. O, 1981-ci ildə Azərbaycan Politexnik İnstitutunun metallurgiya fakültəsinə qəbul olmuşdur. 1986-cı ildə ali təhsil ocağını fərqlənmə diplomu ilə bitirmişdir.

A. Novruzov 1986-1987-ci illərdə təyinatla Gəncədəki Metalların Təkrar Emalı Zavodunda, 1987-1992-ci illərdə isə Azərbaycan Dəzgah-qayırma İstehsalat Birliyində mühəndis-texnoloq, mühəndis-mexanik, mühəndis konstruktör işləmişdir. İşlədiyi müddətdə 7 səmərələşdirici təklifin müəllifi olmuşdur. Sonuncu iş yerini II dərəcəli konstruktör kimi tərk etmişdir. 1992-1994-cü illərdə “Delta” firmasında direktor müavini işləmişdir.

Ayaz Novruzov 1996-cı ildə Azərbaycan Texniki Universitetinin “Materiallar müqaviməti” kafedrasına baş laborant təyin olunur. Həmin andan elmi fəaliyyətlə məşğul olmağa başlayır. “Gəmiqayırmada istifadə olunan təbəqədə yaranan çatların aradan qaldırılması”, “Təyyarəqayırmada istifadə olunan təbəqədə yaranan çatların aradan qaldırılması” və s. mövzularda yazdığı elmi məqalələr müxtəlif elmi kafedraların, simpoziumların materiallarında dərc olunmuşdur. “Elastiki nəzəriyyəsi üzrə müxtəlif materiallardan hazırlanmış detallarda çatların yaranması” mövzusunda namizədlik elmi dissertasiyasını tamamlamışdır. Hal-hazırda Azərbaycan Texniki Universitetində laboratoriya müdiri işləyir. O, “Maşın və mexanizmlər nəzəriyyəsi üzrə kurs layihələrinin yerinə yetirilməsi üçün tələbələrə köməkçi vəsait” adlı metodik göstərişin və “Materiallar müqaviməti üzrə laborator işlərinin yerinə yetirilməsi” adlı praktikumun müəllifidir.

Ayaz Novruzov ailəlidir, iki övladı var. Hər ikisi orta məktəbdə təhsil alırlar.

Məmmədov Mehman Qasım oğlu

1965-ci ilin yanvar ayında Xalisa kəndində ziyalı ailəsində anadan olmuşdur. Kəndin **Məmməduşağı** tayfasının övladıdır. Uşaqlıq illəri doğma kəndimizdə keçib. 1972-ci ildə Xalisa kənd orta məktəbinin I sinfinə getmişdir. 1975-ci ildə III sinfi bitirəndən sonra valideynləri Bakı şəhərinə köçdükləri üçün Mehman IV-X sinifləri Xırdalan qəsəbəsindəki 1 saylı orta məktəbdə oxumuşdur. O, 1982-ci ildə orta məktəbi əla qiymətlərlə başa vurmuş, Ç.İldırım adına Azərbaycan Politexnik İnstitutunun radio aparatlarının konstruksiyası və texnologiyası fakültəsinə daxil olmuşdur. Bir ildən sonra həqiqi hərbi xidmətə çağırılmış,

1983-85-ci illərdə Moskva vilayətində hərbi xidmətdə olmuşdur.

M.Məmmədov 1985-89-cu illərdə təhsilini davam etdirmiş, uğurla başa vurmuşdur.

Mehman müəllim 1990-cı ildə Sevil xanım ilə ailə qurmuş, Moskva şəhərinə köçmüşdür. O, 1992-94-cü illərdə Azərbaycanın Moskva şəhərindəki nümayəndəliyində təchizat işləri üzrə mühəndis vəzifəsində çalışmışdır.

M.Məmmədov 1994-98-ci illərdə özəl fəaliyyətlə məşğul olmuşdur. Belə ki, “Rusiya-Azərbaycan” birgə şirkətini yaratmış və rəhbərlik etmişdir.

Mehman Məmmədov 1998-ci ildən diplomatik fəaliyyətdədir. O, həmin ilin mart ayında müstəqil Azərbaycan Respublikasının Rusiya Federasiyasındakı səfirliyinin konsulluq şöbəsinin III katibi təyin edilmişdir. İşinə ciddi münasibəti ilə qısa zaman kəsiyində seçilən M.Məmmədov çox çəkmir ki, 2-ci katib, 1-ci katib, eyni zamanda, konsulun müavini təyin olunur. Bu gün də həmin vəzifədə çalışır.

M.Məmmədov təhsilini davam etdirərək, Moskva Dövlət Humanitar Universitetinin hüquq fakültəsini də bitirmişdir.

M.Məmmədov işlədiyi müddətdə Azərbaycan dövlətçiliyinə sədaqətlə xidmət etmişdir. Azərbaycanımızın şərəfi, nüfuzu onun fəaliyyətinin əsas tərkib hissəsi olmuşdur.

M.Məmmədov yüksək insani keyfiyyətləri, yaxşı əməlləri ilə kəndimizə başucalığı gətirən soydaşlarımızdandır.

Bu gözəl ailədə iki övlad böyüyür. Kamil V sinifdə təhsil alır, Elvinin isə iki yaşı var.

Məmmədov Mobil Məhərrəm oğlu

Mobil Məmmədovun ulu babaları qonşu Dəvəli kəndində yaşamışlar. Əslən minillərlə yaranma tarixi olan **Dəvəli** tayfasındandır. Bu gün Türkiyənin İqdir, Qars vilayətlərində, İstanbul və İzmir şəhərlərində **Dəvəli** sözünü özünə soyad kimi qəbul etmiş minlərlə soydaşımız yaşayır.

Bu tayfanın övladlarından biri olan Mobil Məmmədov 1969-cu ilin may ayında Xalisa kəndində anadan olmuşdur. Uşaqılıq illəri hamımız üçün əziz olan ata yurdunda keçmişdir.

1976-cı ildə Xalisa kənd orta məktəbinin I sinfinə getmişdir. Təhsilin, savadın zirvələrinə doğru gedən yolun qapısını onun üzünə açan bütün kənd camaatının böyük hörmət bəslədiyi rəhmətlik Xudakərim Qasimov olmuşdur. O, şagirdlərinin, o cümlədən, Mobilin bilik sarayının özülünün möhkəm qoyulması üçün əlindən gələni əsirgəməmişdir. Mobil 1986-cı ildə orta məktəbi əla qiymətlərlə başa vurmuş, ali təhsil ardınca Bakıya gəlmişdir. Dərin biliyinə arxalanan M.Məmmədov qəbul imtahanlarını uğurla verərək Poltova Kooperativ İnstitutunun Bakı filialına qəbul olmuşdur. Birinci kursu bitirdikdən sonra könüllü ərizə yazaraq hərbi xidmətə getmiş, 1987-1989-cu illərdə Zaqafqaziya Hərbi Dairəsinin Aviasiya hərbi hissəsində qulluq etmişdir. O, əsgərlikdə olan müddətdə isə zamanın gözənlilməyən olayları soydaşlarımızın həyat növrəğini tamamilə pozmuşdu. Yüz minlərlə soydaşımız kimi Mobilin ailə üzvləri, doğmaları, yaxınları istiti ocaqlarını məcburi tərək edərək Azərbaycanın müxtəlif şəhər və kəndlərində məskunlaşmışdılar.

Hərbi xidmətdən qayıdan Mobil ali təhsilini davam etdirməyi daha vacib sayır. Seçdiyi ixtisasa uyğun olduğu üçün II kursdan Azərbaycan Dövlət İqtisad İnstitutunun Ticarətin və ictimai iaşənin iqtisadiyyatı və idarə edilməsi fakültəsinə dəyişilir. Xaraktercə narahat, novator olan, həmişə

öndə getməyi xoşlayan, fəallığı, ictimaiyyətciliyi ilə seçilən, dərslərini əla qiymətlərlə oxuyan Mobil Məmmədovu çox çəkmir ki, tələbə həmkarlar təşkilatının sədri seçirlər. O, tələbə ikən 1990-cı ilin iyun ayından Azərbaycan Xalq Təhsili Nazirliyinin İncəsənət Gimnaziyasında yarım ştatla böyük laborant kimi işə qəbul olunur. 1993-cü ildə ali təhsilini başa vuraraq iqtisadçı-təşkilatçı ixtisasına yiyələnən M.Məmmədov 1993-1996-cı illərdə İncəsənət Gimnaziyasında tam ştatla işləmişdir.

Mobil Məmmədov heç vaxt əldə etdiyi nailiyyətlərlə kifayətlənməmiş, həmişə yenilik və yüksəliş sorağında olmuşdur. Respublikamız müstəqillik əldə edəndən sonra ölkəmizdə sahibkarlığın inkişafı üçün yaradılan əlverişli şəraitdən məqsədyönlü bəhrələnən M.Məmmədov 1996-cı ildə tikinti və istehsalatla məşğul olan “Sədaqət” adlı şirkət yaratmışdır.

Xeyrxahlıq Mobilin xarakterini tamamlayan həlledici keyfiyyətidir. Həmişə çətinliyə düşənə əl tutur, ev-eşik sahibi olmaları üçün köməyini əsirgəmir. Artıq neçə ildir ki, bir neçə imkansız ailəyə mütəmadi maddi köməklik göstərir.

Mobil Məmmədov 1996-cı ildə el qızı Raziyə xanımla ailə qurmuşdur. İki övladı var: Məhərrəm, Həbil. Hər ikisi 213 sayılı orta məktəbdə təhsil alırlar.

Məmmədov-Abbasov Rəşad Zakir oğlu

Rəşad Məmmədov - Abbasov Vedibasar mahalının Xalisa kəndində anadan olmuşdur. Kəndin **Məmməduşağı** tayfasının övlədidir.

1980-ci ildə ilk dəfə məktəbə qədəm qoymuşdur. Qələm tutmağı, yazı yazmağı, kitab oxumağı rəhmətlik Yunis Məhərrəmov öyrətməmişdir. Doğma məktəblərində yalnız yeddi il təhsil ala bilmişdir...

Məlum Qarabağ hadisələri ilə əlaqədar yüzlərlə soydaşımız kimi yeniyetmə Rəşad da ailə üzvləri ilə bərabər ata yurdunu sonuncu tərk

edənlərdən olur - 1988-ci il noyabr ayının 30-da.

Onlar ailəliklə əvvəlcə Sədərək kəndində, Şərurda, sonra isə Naxçıvan şəhərində soydaşlarımız tərəfindən isti, doğma münasibət, qayğı görürlər. Dekabrın 5-də isə qatarla Bakıya gəlirlər.

Rəşad təhsilini Bakıda davam etdirməli olur. Əvvəlcə 36 saylı orta məktəbdə VIII sinfi bitirir. Orta təhsilini isə 26 saylı orta məktəbdə almışdır.

Rəşad ilk əmək fəaliyyətinə 1992-ci ildə özəl sahələrin birində başlamışdır. “Venera-M”, “Kardinal”, “Kontinental” şirkətlərində işləmişdir.

O, 1997-ci ilin mart ayından isə taleyini Moldova Respublikası ilə bağlamışdır. Özəl fəaliyyətini davam etdirməklə bərabər təhsilini də unutmamışdır. Belə ki, o, 1998-ci ildə Kişinyov Dövlət Universitetinin iqtisadi-hüquq fakültəsinə qəbul olunmuş, 2005-ci ildə bitirmişdir (qiyabi şöbəni).

Rəşad Məmmədov - Abbasov hal-hazırda Kişinyov şəhərində “Toka-Tur” turizm şirkətinə rəhbərlik edir. Bu şirkət öz xeyriyyəçilik fəaliyyəti ilə bütün Moldova Respublikasında tanınır. Moldova Respublikası prezidentinin xanımının xüsusi nəzarətində olan ata-ana himayəsindən məhrum yüzlərlə uşağın Türkiyənin Anadolu şəhərində istirahətinin bütün qaygılarını bu şirkət öz öhdəsinə götürmüşdür.

“Toka-Tur” turizm şirkətinin yaxşı işi, xeyriyyəçilik fəaliyyəti haqqında Moldova Respublikasının dövrü mətbuatında mütəmadi yazılar dərc olunur, televiziya kanallarında reportajlar verilir.

Rəşad Məmmədov - Abbasov Moldova Respublikasında yaşayan azərbaycanlıların “Araz” cəmiyyətinin fəal üzvüdür. Cəmiyyətin bütün tədbirlərində yaxından iştirak edir. O, ümummilli liderimizə həsr olunmuş “Heydər Əliyev XX əsrin astanasında” adlı kitabın çap olunması üçün bütün qayğıları öz üzərinə götürmüşdür.

2001-ci ildə Bakıda “Dünya Azərbaycanlılarının konqresi” keçiriləndə Rəşad da bir iş adamı kimi bu mötəbər məclisin iştirakçısı olmuşdur.

Bu yaxınlarda Moldovada yaşayan azərbaycanlıların konqresi yaradılanda da Rəşad fəal iştirak etmiş, hər cür dəstək göstərmişdir.

Rəşad Azərbaycandan kənardə yaşasa da, Ana Vətəninə qırılmaz tellərlə bağlıdır. Azərbaycanımızın hər bir uğuruna, dünya miqyasında hər gün yüksələn nüfuzuna ürəkdən sevinir, iqtisadi inkişafını alqışlayır. O, hər işində, hər əməlində ilk öncə Azərbaycanımızın adını düşünür, onu uca tutur. Çalışır ki, yaxşı işləri ilə, doğma torpaqlarımıza olan sədaqəti ilə Vətənimizə şərəf, başucalığı gətirsin. Rəşad deyir:

- Azərbaycanımızın şərəfi mənim həyat amalımdır.

HƏKİMLƏRİMİZ

Əliyev Səttar Əli oğlu

Ömrünün təqribən 31 ilini Xalisa kəndində yaşayan, elə bu qədər də ömür payını 2500-ə yaxın əhalinin sağlamlığına həsr edən, bütün kəndin ümid yeri olan Səttar Əliyevin xatirini hamı əziz tutmuşdur. Hamının “Doktor Səttar” kimi çağırdığı bu fədakar insan ilin istənilən fəslində, günün istənilən vaxtında - lap gecə yarı olsun, səhərə yaxın olsun - xidmətini heç kimdən əsirgəməmişdir. Gecəni səhərədək xəstənin yanında keşik çəkdiyi günlərin sayı da saysız-hesabsızdır. Bu böyük kəndin elə bir ailəsi yoxdur ki, onun üzvlərindən heç olmasa

biri doktor Səttarın şəfali əllərindən sağlıq tapmamış olsun. Ədalət naminə desək, onun haqqı-sayı, zəhməti hamımızın üstündə var. Doktor Səttar demək olar ki, təmənnasız həkim olmuşdur. Bugünkü prizmadan yanaşsaq, bu xeyirxah insanın əhaliyə demək olar ki, əvəzsiz xidmətinin şahidi olarıq. Bu gün bir resepti orta yaşayış tərzini keçirən ailənin bir günlük xərcinin qiymətinə yazırlar. Məsləhəti də əvəzsiz vermirlər. Doktor Səttar, bu baxımdan, biz gör Sizə nələr borcluyuq?

Əliyev Səttar Əli oğlu 1934-cü ildə Göl-Cığın kəndində anadan olmuşdur. O, I-III sinifləri doğma kəndlərində, IV sinfi Böyük Vədi kəndində, V-VI sinifləri Şamxorda (indiki Şəmkir), VII-X sinifləri isə Biləsuvarada oxumuşdur.

Onların ailəsi 1950-1953-cü illərdə Biləsuvar rayonunda yaşamışdır. Səttar Əliyev Salyandakı Tibb Texnikumunu bitirdikdən sonra yarım il Biləsuvarın Arxangelovka kəndində həkim işləmişdir.

O, 1952-ci ildə Azərbaycan Tibb İnstitutuna qəbul olunmuşdur. Bir il oxusa da, tamamlaya bilməmişdir. Belə ki, ailə üzvləri 1953-cü ildə yəni-dən doğma Vedibasara – Göl-Cığın kəndinə qayıdırlar. Səttar Əliyev isə Kolanlı kəndindəki tibb məntəqəsinin rəhbəri təyin edilir. Bir ildən sonra

onu hərbi xidmətə aparırlar. S.Əliyev 1954-56-cı illərdə Sevastopolda hərbi xidmətdə olmuşdur.

1956-cı ildə Vedibasərin dağ kəndlərində yaşayan əhalini arayan kəndlərinə köçürəndə onların ailəsi Xalisa kəndini özlərinə yeni yaşayış yeri seçir. Səttar Əliyev də 1956-cı il dekabrın 17-də Xalisa kəndinə gəlir.

S.Əliyev 1957-ci ilin yanvarında Xalisa kənd feldşer-mama məntəqəsinin müdiri təyin edilmişdir. 1988-ci ilin ortalarında rəhmətlik Qasımova Ruqiyyə Nəcəf qızı, Yusifova Gözəl Teymur qızı və İbrahimova Həcər Ələsrəf qızı ilə birlikdə Xalisa kənd camaatının sağlamlıqlarının keşiyində durmuşdur. Məlum Qarabağ hadisələri ilə əlaqədar, ailəliklə 1988-ci ildə Tərtər rayonunun Bəyimşarov kəndinə köçmüşdür. O, 1988-98-ci illərdə Bəyimşarov kəndindəki sahə xəstəxanasında həkim işləmişdir. Hal-hazırda təqaüddədir.

Qasımova Ruqiyyə Nəcəf qızı

O, 1929-cu ildə Naxçıvan şəhərində anadan olmuşdur. Orta təhsilini doğma şəhərindəki məktəblərin birində almışdır.

1947-51-ci illərdə Naxçıvandakı Tibb Texnikumunun mamalıq şöbəsində oxumuşdur.

Ruqiyyə Nəcəf qızı 1953-cü ildə rəhmətlik Yaqub Qasımova ilə ailə qurmuşdur. Bir ildən sonra ilk övladları dünyaya gəlmişdir.

1957-ci ildə Xalisa kəndində feldşer-mama məntəqəsi yaradılanda Ruqiyyə Qasımova da tibb bacısı kimi işə qəbul olunmuşdur.

O, uzun illər kənd camaatının sağlamlığının keşiyində durmuşdur. Uşaqların peyvənd olunmasında, vaxtli-vaxtında yoxlanmasında yaxından iştirak etmiş, əhaliyə təmənnəsiz tibbi xidmət göstərmişdir.

Ruqiyyə Qasımova 1980-ci ilədək kənddəki feldşer-mama məntəqəsində işlədikdən sonra, Xalisa kənd orta məktəbinin həkimi təyin olunur. O, 1985-ci ilədək şagirdlərin sağlamlığının keşiyində dayanmışdır. 1985-ci ildə xəstələndiyi üçün işdən çıxmalı olmuşdur.

1988-ci ildə məlum Qarabağ hadisələri ilə əlaqədar, Ruqiyyə xanım da minlərlə soydaşımız kimi doğma kəndimizi tərk etməli olur və ailə üzvləri ilə bərabər Bakı şəhərində məskunlaşırlar.

Qasımova Ruqiyyə Nəcəf qızı 1989-cu ildə Bakı şəhərində dünyasını dəyişmişdir.

Ruqiyyə xanımın əziz xatirəsi övladları (Tofiq, Nəcəf, Qasım, Elmira), doğmaları, əzizləri tərəfindən həmişə böyük hörmət və ehtiramla yad edilir.

Yusifova Gözəl Teymur qızı

Gözəl Yusifova 1941-ci ildə Xalisa kəndində anadan olmuşdur. Kəndin **Mayılışağı** tayfasının övladıdır.

O, 1950-ci ildə doğma kənd məktəbində I sinfə getmişdir. İlk müəllimi İsmayıl Qafarov olmuşdur. Gözəl xanım 1960-cı ildə Naxçıvan şəhərindəki Tibb Texnikumunun mamalıq şöbəsinə qəbul olunmuşdur. Xalisa kəndindən təhsilini artırmağa gedən, ali və orta ixtisas təhsili alan ilk qızlardan olan Gözəl Yusifova 1964-cü ildə təhsilini başa vurandan sonra əvvəlcə Dəvəli şəhərindəki doğum evində işləmiş,

sonra isə doğma kəndimizə qayıtmış, Səttar Əliyev, Ruqiyyə Qasımova ilə bərabər camaatımızın sağlamlığının keşiyində durmuşdur.

O, 1964-cü ilin iyul ayından 1988-ci ilin may aynadək, düz 24 il fasiləsiz olaraq Xalisa kənd feldşer-mama məntəqəsində işləmiş, soydaşlarımızla təmənnəsiz xidmət etmişdir.

Məlum Qarabağ hadisələri ilə əlaqədar G.Yusifova da ata yurdunu tərk edərək Xanlar şəhərinə köçmüşdür. 1988-ci ilin sonlarında Xanlardakı Mərkəzi xəstəxananın doğum şöbəsinə işə qəbul olunub, 2005-ci ilin əvvəllərində işləmişdir.

O, hal-hazırda ailə üzvləri ilə bərabər Xırdalan qəsəbəsində yaşayır.

Gözəl Yusifova 1964-cü ildə Nəsib Yusifovla ailə qurmuşdur. Dörd övladı var: Humay, Natiq, Namiq, Rafiq.

Ortancıl oğlu Namiq Qarabağ torpaqlarının müdafiəsində iki il döyüşmüşdür. Müharibə veteranı, III qrup əlidir.

İbrahimova Həcər Ələşrəf qızı

Həcər xanımın mənsub olduğu **Yusifuşağı** tayfası əslən Məngük kəndindəndir. Ötən əsrin 1948-52-ci illərində Qərbi Azərbaycanda yaşayan yüz minlərlə soydaşımız kimi, onların ailəsi də bu ağır, acı günləri yaşamışdır. Onlar 1948-ci ildə ata yurdunu məcburi tərk edərək Şəmkir rayonunda məskunlaşmışlar. Həcər xanım 1949-cu ilin avqust ayında Şəmkir rayonunun Çaparlı kəndində anadan olmuşdur. Elə həmin ilin soyuq qış aylarında ailə üzvləri, yeni məskunlaşdıqları ünvanın rəhbərliyinin soyuq münasibəti, qayğısızlıqları ucbatından

Şəmkiri tərk edib Rusiyanın Qroznı şəhərinin yaxınlığındakı Kalinin rayonunun Mejdureçye qəsəbəsinə köçürlər. Növbəti ünvanda 1956-cı ilədək yaşayırlar. 1956-cı ildə Yevlax rayonunun Malbinəsi kəndinə qayıdan ailə, çox az sonra ata yurdu Məngük kəndinə dönür. Bir il sonra isə Xalisa kəndinə köçürlər.

Həcər xanım 1960-70-ci illərdə Xalisa kənd orta məktəbində oxumuşdur. 1970-ci ildə orta məktəbi uğurla bitirib, Naxçıvan Tibb Texnikumuna daxil olur. 1972-ci ildə məktəbi bitirib Xalisa kəndinə qayıdır və kənddəki feldşer-mama məntəqəsinə tibb bacısı təyin olunur. 1988-ci ilin ortalarında həmin işində çalışır, həmkarları ilə bərabər Xalisa kənd camaatının sağlamlığının keşiyində durur.

Məlum Qarabağ hadisələri ilə əlaqədar 1988-ci ildə Xalisanı tərk etməli olan Həcər xanım 39 illik həyatında artıq 5-ci dəfə qaçqınlıq-köçkünlük həyatı yaşamağa məcbur olur. İbrahimov Elşad Əmirxan oğlu ilə ailə quran Həcər xanım ailəliklə Bakı şəhəri, Binəqədi rayonu, M.Ə.Rəsulzadə qəsəbəsində məskunlaşırlar.

Həcər İbrahimova M.Ə.Rəsulzadə qəsəbəsindəki 6 saylı Məlikov adına Bakı şəhər xəstəxanasının daxili xəstəliklər şöbəsində tibb bacısı vəzifəsinə təyin olunur. Bu gün də həmin işində çalışır.

Məmmədov Ziyafər Hüseyn oğlu

1956-cı il mayın 1-də Xalisa kəndində anadan olmuşdur. Kəndin **Muradxanlı** tayfasının övlədidir.

1963-1973-cü illərdə Xalisa kənd orta məktəbində təhsil almışdır. Orta məktəbi əla qiymətlərlə bitirmişdir. 1974-cü ildə Azərbaycan Tibb Universitetinə daxil olmuşdur. 1981-ci ildə ali təhsilini başa vurmuş Ziyafər Məmmədov kəndimizin ilk ali tibb təhsillisidir.

1981-ci ildə birgə təhsil aldığı Mehriban xanımla ailə qurmuşdur. Elə həmin ildə də Gəncə Dəmiryolu xəstəxanasında ilk əmək fəaliyyətinə başlayıb. 1997-ci ilədək həmin xəstəxanada işləyib. 1997-ci ildə Bakıya köçmüşdür. Bakıdakı Travmatologiya İnstitutuna işə düzəlmişdir. Türkiyədə, Rıqa şəhərində ixtisasartırma kurslarında olmuşdur.

2003-cü ildən Səudiyyə Ərəbistanında həkim işləyir.

Ailəlidir, 3 övladı var: İlyas, Könül, Sevinc.

İsmayılova Təhminə İsrafil qızı

Kəndimizin çoxuşaqlı ailəsində anadan olub Təhminə xanım – 1975-ci ildə. On bir uşağın böyüdüüyü mehriban bir ailənin sonbeşiyidir. Mayası halal zəhmətlə yoğrulan bu ailədə təhsilə maraq böyük olmuşdur. 1982-ci ildə Xalisa kənd orta məktəbinin I sinfinə gəndə Təhminəyə özündən yaşca böyük qardaş-bacıları oxumağı, yazmağı artıq öyrətmişdilər. İlk sinif müəllimi rəhmətlik Xudakərim Qasimovun sevimli şagirdlərindən olmuş, sinifdən sinfə yalnız əla qiymətlərlə keçmişdir.

Təhminə İsmayılova doğma məktəblərində yalnız altı il oxuya bilir. Məlum Qarabağ hadisələri ilə əlaqədar digər soydaşlarımız kimi, onların ailəsi də ata yurdunu məcburi tərk edib Füzuli şəhərində məskunlaşdılar.

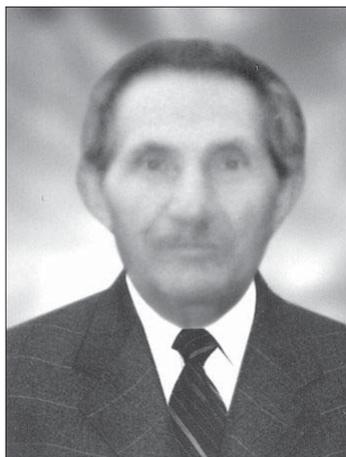
Təhminə VII-X sinifləri Füzuli şəhərindəki B.Sərdarov adına 1 saylı orta məktəbdə oxumuşdur. Orta məktəbi əla qiymətlərlə bitirib Azərbaycan Dövlət Tibb Universitetinin pediatriya fakültəsinə daxil olmuşdur. 1998-ci ildə ali təhsilini başa vurandan sonra bir il İnternatura keçərək “kardioloq” ixtisasına yiyələnmişdir. Hal-hazırda Kardio-Revmotoloji Sanatoriyada həkim-kardioloq işləyir. Təhminə İsmayılova Xudayar Allahverdiyevlə ailə qurmuşdur. İki övlad böyüdürlər: Sevdியar, Allahyar.

Gələcəyimiz olan gül balalarımızın sağlamlığının keşiyində layiqincə duran Təhminə həkimin ən böyük arzusu övladlarımızı sağlam və xoşbəxt görməkdir.

IV hissə

**Tayfalar, tirələr,
ailələr**

Abdullayev Abdulla Kazım oğlu

Ağrılı-acılı uşaqlıq həyatı yaşamış Abdulla Kazım oğlu 1935-ci ildə Şərurun Kərimbəyli kəndində anadan olmuşdur. Atalarını erkən itirdiklərindən Abdulla ilə bacısı Sonanın qayğısını bibiləri Şirin xala çəkməli olur.

Kərimbəyidə yaşayış ağır olduğundan Şirin xala Abdulla ilə Sonanı götürüb, hələ əvvəllər Avşar kəndinə köçmüş yaxın qohumları İbiş kişiye pənah aparırlar. Qardaş-bacılar bir neçə il Avşarda, 3 il də Yengicə kəndində – qohumları Canbaxış kişinin evində yaşayırlar. Yeni-yetmə bacısı Sonanı Şərurun Vərməziyar kəndinə ərə verirlər. O, bir ildən sonra uşaq üstündə dünyasını dəyişir. Sonralar Şirin bibisini də itirən Abdulla tək qalır, onun hər qayğısını İbiş kişi çəkir.

Xalisa kəndindən Məhəmməd Novruzov İbiş kişinin Xanım adlı qızı ilə evlənir. Onlar 1949-cu ildə deportasiya ilə əlaqədar Ağcabədiyə köçürülür. İbiş kişi isə Xalısadan Gülsüm adlı qadınla evlənir. Abdulla ilə bərabər Xalisa kəndinə köçən İbiş kişi bir neçə ildən sonra vəfat edir. Abdulla onun üçün yeni olan sığınacaqda Gülsüm xala ilə bir evdə yaşayır.

Həmin illərdə Xalisa kənd kolxozuna hörmətli ağsaqqal, xeyirxah insan, humanist rəhbər İbrahim Allahverdi oğlu Məmmədov rəhbərlik edirdi. Abdulla Kazım oğlunun həyatında İbrahim Məmmədovun böyük yeri var. Bu böyük insan Abdulla Kazım oğluna əsil atalıq qayğısı göstərmişdir. Ailə həyatı qurarkən gələcək qaynatası Ələşrəf Hətəmovun qapısına qızı Saray xanım üçün elçiliyə də kəndin başqa bir hörmətli ağsaqqalı Yusifov İbrahimlə bərabər İbrahim Məmmədov özü getmiş, toy mərasiminə rəhbərlik etmişdir. Bu qayğıkeşliyi, mehribançılığı Abdulla Kazım oğlu bu gün də unutmamışdır.

1957-ci ildə Xalisa kəndi yeni plan əsasında salınarkən kolxoz sədri Maqsud Maqsudov həmin ili təzə ailə quran Abdulla Kazım oğluna da 20 sot torpaq sahəsi vermişdir. O, həyatında ilk dəfə özünə ev-əşik tikməyə başlamışdır. O, işgüzarlığı ilə özünə, ailəsinə halal çörək qazanmış, övladla-

rını böyütmüş, onların təhsil almaları üçün gecə-gündüz hər cür zəhmətə qatlaşmışdır.

Abdulla Kazım oğlu məlum Qarabağ hadisələri ilə əlaqədar 1988-ci ilin noyabr ayında onun üçün doğma Xalisanı məcburi tərk edib Tərtər rayonunun Bəyimşarov kəndinə köçmüşdür.

Övladlarından Lətif ilə Eşqin ali təhsillidirlər. Özəl fəaliyyətlə məşğuldurlar.

ABDULLA KAZIM OĞLUNUN AİLƏ ÜZVLƏRİ

- I. Abdulla (1-ci);
- II. Abdullanın (1-ci) övladı: Kazım;
- III. Kazımın övladları: Abdulla (2-ci), Sona;
- IV. Abdullanın (2-ci) övladları: Lətif, Eşqin, Sona, Sofya, Pərvanə, Çimnaz, Rəsmiyyə;
- V. 1. Lətifin övladları: Səbuhi, Fərhad;
2. Eşqinin övladları: Elvin, Sara.

ABBASUŞAĞI

- I. Abbas;
- II. Abbasın övladları: Cabbar, Məhəmməd, Bəsti;
- III. Cabbarın övladları: Musa, Paşa, Şəkər, Bəyim;
- IV. 1. Musanın övladları: Bəhlul, İbrahim, Tamam, Xanımzər, Fatma, Sara;
2. Paşanın övladları: Bilal, Sura;
- V. 1. Bəhlulun övladları: Knyaz, Sevda;
2. Bilalın övladları: Qasım, Elman, Telman, Qəmər, Mələk, Asya.

Musa Cabbar oğlu

ABOUŞAĞI

- I. Kərim;
- II. Kərimin övladı: Əhməd;
- III. Əhmədin övladı: Paşa;
- IV. Paşanın övladları: Hüseyn, Bayram, Heydər, Bəylər, Naringül;
- V. 1. Bayramın övladları: Yusif, Natiq, Asif, Səringül, Xalidə, Lətifə, Sürəyya;
2. Hüseynin övladları: Akif, Sevda, Ceyran, Natəvan, Seda;
3. Heydər in övladları: Natiq, Radiq, Rəhilə, İlhamə, Xatirə, Ramilə;
4. Bəylərin övladları: Rafiq, Ramil, Seymur, Validə.

AĞARZAUŞAĞI

Ağarzauşağı kəndin Dəvəli məhəlləsində yaşayıblar. Nəsil şəcərəsi Ağarzauşağı kişinin adı ilə bağlıdır. 1953-cü ildə SSRİ Müdafiə Naziri Bulqaninin əmri ilə kəndimizdən ilk zabit rütbəsi alan bu nəslin övladı Əliyev Ələkbər Məhəmməd oğlu olmuşdur. Kəndimizdə Ermənistan SSR Ali Sovetinin ilk və yeganə deputatı da (Yusifova Hava Həsənalı qızı), ilk ali hüquq təhsilli də (Əliyev Ramiz Ələkbər oğlu) **Ağarzauşağı** tayfasının övladlarıdır.

- I. Ağarza;
- II. Ağarzanın övladı: Səfəralı;
- III. Səfəralının övladları: Əli, Vəli, Ağa;
- IV. 1. Əlinin övladları: Səfəralı, Məhəmməd (Mamo), Əziz, Həsənalı;
2. Vəlinin övladları: Kərim, Həsən, İsmayıl;
3. Ağanın övladları: Hüseynalı, Qurban;
- V. 1. Səfəralı Əli oğlunun övladı olmayıb. 1918-ci il hadisələri zamanı camaatla bərabər İrana köçüb, orada xəstələnərək vəfat edib.
2. Məhəmmədin övladları: Ələkbər, Abdulla;
3. Əzizin övladları: Musa, İsa;
4. Həsənalının övladı: Hava;
5. Kərim Vəli oğlunun övladları qalmayıb.
6. Həsənin övladları: Rüstəm, Nargilə, Pakizə, Naringül;
7. İsmayıl Vəli oğlu ailə qurmayıb. 1918-ci il hadisələri zamanı İrana köçmüş, orada xəstələnərək vəfat etmişdir. Dini təhsili olmuşdur.
8. Hüseynalının övladları: Fərhad, Şıralı, Züleyxa, Zərnişan;

9. Qurbanın övladı: Sura;
- VI. 1. Ələkbərin övladları: Eldar, Rafiq, Ramiz, İradə, Rəna, Firəngiz;
2. Abdullanın övladları: Ələsgər, Məzahir, Zərifə;
3. Musanın övladları: Mərdan, Türman, Sona, Gültəkin, Cəmilə;
4. İsanın övladları: Çingiz, Elxan, Təranə, Zəminə, Şəlalə;
5. Rüstəmin övladları: Müştəb, Zöhrab, Qaratel;
6. Fərhadın övladları: Qurban, Rəhman, Nazim, Oqtay, Cahangir, Zərgünəş, Rəhilə, Gülgəz;
7. Şirəlinin övladları: Niyazi, Yaşar, Xuraman, Yazgül, Gülxar, Təzəgül, Leyla.

ALLAHYARUŞAĞI

- I. Allahyar;
- II. Allahyarın övladı: Əhməd;
- III. Əhmədin övladları: Səfər, Zeynəb, Nazlı;
- IV. Səfərin övladları: Fəxrəddin, Qafar, Ədalət, Sabirə, Tacirə;
- V. 1. Fəxrəddinin övladları: Valeh, Saleh, Təhminə, Təranə, Gülnarə;
2. Qafarın övladları: Niyaməddin, Təranə, Aliyə, Aidə.

ALIÜŞAĞI

- I. Alı;
- II. Alının övladları: Qaybalı (1-ci), Vəli, Əli, Qurban;
- III. 1. Qaybalının (1-ci) övladı: Məhərrəm (1-ci);
2. Qurbanın övladları: İsmayıl, Pəri;
- IV. 1. Məhərrəmin (1-ci) övladı: Musa;
2. İsmayılın övladları: Allahverdi, Qurban, Səlbi, Bilqeyis, Sona;
- V. 1. Musanın övladları: Nunuzər, Kübra, Nazlı, Yunis, Hafiz, Məhərrəm (2-ci), Qaybalı (2-ci);
2. Allahverdinin övladları: Hüseyin, Azəddin, Sürəyya, Səfiyyə, Minayə, Rahilə, Nailə, Zəminə;
3. Qurbanın övladları: Həsən, İsmayıl, Züleyxa, Xatirə, Səidə.

AZIZI TAYFASI

Həsən Məhəmməd oğlu

Azizi tayfasının övladları əslən Türkiyənin Araz çayı sahilində yerləşən Boralan kəndindəndirlər. Ötən əsrin 20-ci illərinin ortalarında İsmayıl kişi ailə üzvləri ilə birlikdə Araz çayını keçib Xalisa kəndinə gəlirlər. Burada çox az yaşadıqdan sonra Vedibasarı dağətəyi kəndlərindən olan Kotanlı kəndinə köçürlər. Məhəmməd kişinin övladları bu kənddə doğulurlar. 1937-ci ilin köçürmə, sürgün bəlası bu ailədən yan keçsə də, 1948-ci ildə Vedibasarı dağ kəndlərində yaşayan minlərlə ailələr kimi, Məhəmməd kişinin ailəsini də Azərbaycana deportasiya edirlər. Onları Salyan rayonunun ilanmələyən çöllərinə köçürürlər. Sərin dağ havasına öyrəşmiş ailə üzvləri qısa vaxtda xəstələnirlər. Burada yaşamağın qeyri-mümkün olduğunu görən Məhəmməd kişi iyirmi gündən sonra xəlvəti Ələt stansiyasına gəlir, vaqon tutur, ailə üzvlərini yenidən Vedibasara qaytarır. Dəvəli stansiyasında ermənilər onlara mane olmaq istəsələr də, istəklərinə nail ola bilmirlər. Yaxın qohumları olan Teymurun köməkliyi ilə yenidən Kotanlıda yaşamağa başlayırlar. Bu da çox çəkmir. Belə ki, 1952-ci ildə Vedibasarı dağ kəndlərinə “perspektivsiz” adını qoyub boşaltdıqları üçün Məhəmməd kişinin ailəsi də Kotanlıni tərk etməli olur və yenidən Xalisa kəndinə qayıdırlar. Həmin dövrdə Xalisa kəndinin kolxoz sədri (əvvəlcə müavin, sonra sədr) işləyən İbrahim Allahverdi oğlu Məmmədov bu ailəyə yaxından qayğı göstərir, onları yaşayış yerləri və işlə təmin edir. 1957-ci ildə kənd yeni plan əsasında təkrar salınanda Məhəmməd kişinin övladlarına da ayrıca torpaq sahəsi verilir. Onlar da halal zəhmətləri ilə özlərinə ev-əşik tikirlər və beləliklə, bu ailə Xalisada məskunlaşır. Səyavuş kişi, həyat yoldaşı və Məhəmməd kişi Xalisada rəhmətə getmiş, kənd qəbiristanlığında da dəfn olunmuşlar. Qısa bir vaxtda camaatla qaynayıb-qarısan Usub, Həsən, Hüseyn (Əsəd cavan ikən qəza nəticəsində dünyasını dəyişmişdir) qardaşları, sonralar isə onların övladları Xalisanı doğma ocaqları bilmiş-

lər, kəndin həm kədərli, həm də sevincli günlərindən onlara da bərabər anlar düşmüşdür. Otuz altı il el ilə birlikdə olan bu ailənin övladları, əsas kəndimizdə qoyulan xatir-hörməti bu gün də davam etdirirlər. Azizi tayfasının övladları doğulub boya-başa çatdıqları, təhsil aldıkları doğma Xalisamıza hörmət, şöhrət və başucalığı gətirirlər. Tahir Həsən oğlu və Həmid Həsən oğlu Daxili İşlər Nazirliyi sistemində, Əziz Həsən oğlu ilə Zahar Həsən oğlu isə gömrük sistemində məsul vəzifələrdə çalışırlar.

* * *

AZİZİ TAYFASI

- I. Süleyman (Silo);
- II. Süleymanın övladı: İsmayıl (1-ci);
- III. İsmayılın (1-ci) övladları: Səyavuş, Məhəmməd, Həsən, Hüseyn;
- IV. 1. Səyavuş (1-ci), Həsən və Hüseynin övladları qalmayıb.
2. Məhəmmədin (1-ci) övladları: Usub, Həsən, Hüseyn, Əsəd, Gülüstan, Əsli, Xanım;
- V. 1. Usubun övladları: Vəkil, Sərtib, Vəzir, Zakir, Zivər, Gülüzər;
2. Hüseynin övladları: İsmayıl (2-ci), Mikayıl, Səyavuş (2-ci), Məhəmməd (2-ci), Zərifə, Nurifə, Lətifə, Bəsti;
3. Həsənin övladları: Tahir, Zahar, Əziz, Həmid, Nəcəfə, Nübar, Göyərçin, Laçın.

BABAŞAĞI

- I. İmaməli;
- II. İmaməlinin övladı: Baba;
- III. Babanın övladları: Baxşəli, Nəcəf, Qasım, İmaməli;
- IV. 1. Baxşəlinin övladları: Qurban, Mikayıl, Qoçalı, İsmayıl;
2. Nəcəfin övladları: Bəhman, Şirəli;
3. Qasımın övladı: Hüseyn;
4. İmaməlinin övladı: Cəfəralı;
- V. 1. Qurbanın övladları: Əkbər, Səkinə;
2. Mikayılın övladları: İsmayıl, Əli, Yusif, Adil;
3. Qoçalının övladları: Musa, Xanım, Xavər;
4. İsmayıl cavan rəhmətə gedib.
5. Bəhmanın övladı: Pıralı;
6. Şirəli II Cahan müharibəsində həlak olub. Övladı qalmayıb.

7. Hüseyin övladları: Qəmbər, Qasım;
8. Cəfəralının övladları: Ramazan, Məhərrəm, Xatın, Bayram, Nazlı, Novruz;
- VI. 1. Əkbərin övladı olmayıb.
2. İsmayılın övladları: Bahar, Hüseyin, Yaqub, Malik, Firəngiz, Həbib, Yaşar, Emin;
3. Əlinin övladları: Aydın, Gövhər, Nobar, Arif;
4. Yusifin övladları: Səmayə, Salman, Sürəyya, Rəhman, Mehman, Şərqiyyə;
5. Adilin övladları: Süleyman, Asif, Leyla, Akif, Səadət;
6. Musanın övladları: Zəmfira, Tamara, Sabir, Eldar, Sevda;
7. Piralının övladları: Həsən, Maral;
8. Qəmbərin övladları: Elşad, Mələhət, Ulduz;
9. Ramazan II Cahan müharibəsində həlak olub.
10. Məhərrəmin övladları: İbrahim, Əmrah, Mirvari, Dilbazi, Elman;
11. Bayramın övladları: Abbas, Saleh, Vaqif, Valeh, Sona, Akif, Sabir, Vahid, Səadət;
12. Novruzun övladları: Vidadi, Nizami, Validə, Rəhilə, Mahirə, Faiqə.

BAYRAMUŞAĞI

- I. Bayram;
- II. Bayramın övladı: Abbas;
- III. Abbasın övladları: Qurban, Tanrıverdi;
- IV. Qurbanın övladları: Bayram, Süleyman, Salman, Tovuz, Laləzar;
- V. 1. Bayramın övladları: Bəxtiyar, Etibar, İldırım, Səyyarə;
2. Süleymanın övladları: İxtiyar, Oruc, Ziyad, Vəli, Asya;
3. Salmanın övladları: Sultan, Sənubər, Gülənbər, Tünzalə, Hafizə, Xoşqədəm.

BƏŞİRÜŞAĞI (CANSÖYLÜ)

- I. Hüseyin (1-ci);
- II. Hüseyin övladı: Məmiş;
- III. Məmişin övladı: Novruz (1-ci);
- IV. Novruzun övladı: Hüseyin (2-ci);
- V. Hüseyin övladları: Bəşir, Məmmədhüseyin, Əli (1-ci);
- VI. 1. Bəşirin övladları: İsa, Güllər, Gülzar;
2. Məmmədin övladları: İbrahim, Səfər, Gülsüm;

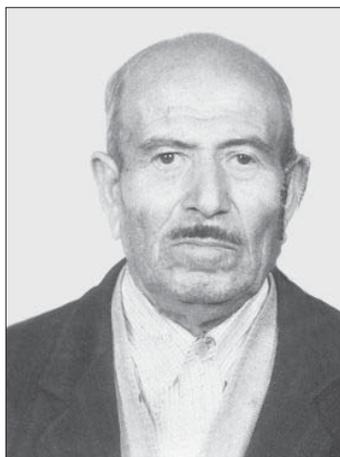
3. Məmmədhüseynin övladları:
Qələndər, Nəcəf (1918-ci il hadisəsində həlak olub).
4. Əlinin (1-ci) övladları: Xatın, Əzət;
- VII. 1. İsanın övladları: Musa, Əli (2-ci),
Məhərrəm, Hüseyin, Qonça;
2. İbrahimin övladları: Məmməd
(1-ci), Tahir, Məmməd (2-ci),
Orxan, Firudin;
- VIII. 1. Musanın övladları: Abbas, Cabbar,
Mehman, Elman, Nigar, Mehriban;
2. Əlinin övladları: İlfiqar, Eldar,
Sevda, Sevil, Səhərgül, Bağdagül,
Zemfira, Mehparə;
3. Məhərrəmin övladları: İntiqam,
Eşqin, Novruz, Aidə, Zəhra;
4. Hüseynin övladları: Tanrıverdi, Xudaverdi, Eldəniz, Elməddin,
Səadət;
5. Məmmədin övladları: Qərənfil, Qaratel, Sədaqət;
6. Firudinin övladları: Nizami, Süleyman, Həlīmə, Rəhilə, Sahilə.

İsa Bəşir oğlu

KALBA BAYRAMƏLİNİN TÖRƏMƏLƏRİ

- I. Bayraməli;
- II. Bayraməlinin övladları: Meydan,
Abbasəli;
- III. 1. Meydanın övladları: Sultan, Əli,
Xanımzər;
2. Abbasəlinin övladı: Məmmədağ;
- IV. 1. Sultanın övladı: Südabə;
2. Əli II Cahan müharibəsinə subay
ikən gedib və həlak olub;
3. Məmmədağın övladları:
Firdovsi, Firudin, Nuridin,
Nurəddin, Güllü;
- V. 1. Firdovsinin övladları: Arzu,
Bayram;
2. Firudinin övladları: Fərhad, İsa,
Lala;
3. Nuridinin övladları: Abbas, Mirvari, Vüsələ;
4. Nurəddinin övladları: Rüstəm, Zaur.

Məmmədağ Bayramov

BƏBİR HÜSEYN OĞLUNUN AİLƏ ÜZVLƏRİ

- I. Hüseyin;
- II. Hüseyinin övladı: Bəbir;
- III. Bəbirin övladları: Nadir, Hüseyin, Mübariz, Gülşən, Mələknisə, Əminə, Sərfinaz;
- IV. 1. Nadirin övladları: Eldar, Elbrus, Elşad, Dilşad, Teymur, Quba;
2. Hüseyinin övladları: İlqar, İlham, Süsən;
3. Mübarizin övladları: Ceyhun, Pərviz, Sevinc.

CƏFƏR OĞLU HÜSEYNİN AİLƏ ÜZVLƏRİ

- I. Cəfər;
- II. Cəfərin övladları: Hüseyin, Hüseyinalı;
- III. 1. Hüseyinin övladları: Səfər, Nəbi, Fatma, Səringül, Gülü;
- IV. 1. Səfərin övladları: Rəhman, Rauf, Füzuli, Nizami, Rafiq, Yazgül, Xalidə;
2. Nəbinin övladları: Mübariz, Yaşar, Emin, Zülfüyyə, Ediliya.

CƏFƏRUŞAĞI

- I. Cəfər (I);
- II. Cəfərin övladı: Əhməd;
- III. Əhmədin övladı: Cəfər (II);
- IV. Cəfərin övladları: Səttar, Adil, Aydın, Səriyyə, Bacıxanım;
- V. 1. Səttarın övladları: Müslüm, Yusif, Əyyub, İlqar, Zülfüqar, Fazilə, Yazgül, Qızılgül, Nazilə;
2. Adilin övladları: Şahin, Teymur, Xatirə, Nəsibə, Nəriminə, Ofelya, Ceyran;
3. Aydının övladları: Emin, Cəfər (III).

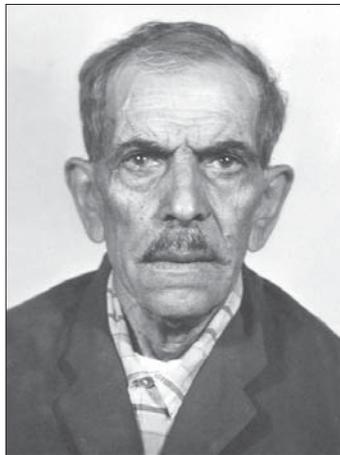
CƏFƏRQULULAR TAYFASI (*Məngük kəndindən*)

- I. Məhəmməd;
- II. Məhəmmədin övladları: Abdulla, Qurban, Şaban, Şəhla, Tamam;
- III. 1. Abdullanın övladları: Allahverdi, Vidadi, Sabir, Mehman, Zöhrə, Aləmzər, Tahirə;
2. Qurbanın övladları: Kamal, Camal, Cahangir, Cəlal, Rəxşəndə, Almaz, Solmaz.

CƏLİLÜŞAĞI

- I. Cəlil (I);
- II. Cəlilin övladları: Süleyman (I), Məhəmməd;
- III. 1. Süleymanın övladları: Ələsrəf, Qafar, Səfər;
2. Məhəmmədin övladları: Qəzənfər, Qələndər;

- IV. 1. Ələşrəfin övladları: Nəsib, Yusif, Qurban, Səkinə, Asya, Mələk, Leylan, Ceyran;
2. Qafarın övladları: Kamal, Camal, Cəlil (II), Xəlil, Süleyman, Dilarə, Arifə, Nazilə, Flora, Xatirə;
3. Qəzənfərin övladları: Allahverdi, Qərib, Abbas, Qürbət;
4. Qələndərin övladları: Həsən, Hüsən, Eyvaz, Eylas, Sona, Rəfiqə, Sümayə, Minayə;
- V. 1. Nəsibin övladları: Abbasqulu, İlqar, Zülfüqar, Laləzar, Sədaqət;
2. Yusifin övladları: Sərtib, Məhərrəm, Ənvər, İsmayıl, Firəngiz;
3. Qurbanın övladları: Roman, Sitarə, Alidə, Gülmirə;
4. Kamalın övladları: İlhamə, İntizar;
5. Camalın övladları: Sarxan, Babək, Kəmalə;
6. Cəlilin övladları: Tural, Səfər, Süleyman (II);
7. Xəlilin övladı: Səxavət;
8. Allahverdinin övladları: Ramil, Sara, Ramilə;
9. Qəribin övladları: Rasim, Nazim, Rafiq, Elşən, Mətanət;
10. Abbasın övladları: Samir, Elnarə;
11. Qürbətin övladları: Rizvan, Zeynəb, Durna;
12. Həsənin övladları: Zaur, Məhəmməd, Hüsniyyə;
13. Hüsənin övladları: Elşən, Şərqiyyə, Rəsmiyyə, Ülviyyə, Turanə;
14. Eyvazın övladları: Reyhan, Bahar, Şəbnəm;
15. Eylasın övladları: Nicat, Qələndər, Kənan.

**Qəzənfər
Məhəmməd oğlu**

**DÜNYAMALİYEV SULTAN VƏ ABBAS
QARDAŞLARININ AİLƏ ÜZVLƏRİ**

- I. Dünyamalı;
II. Dünyamalının övladı: Əli;
III. Əlinin övladları: Sultan, Abbas, Fatma;
IV. 1. Sultanın övladları: Ənvər, İlqar, Vüqar, Ulduz, Şöhrət, Şamama, Gövhər;
2. Abbasın övladları: İlham, Vilen, Arzu, İlkin, Könül, Əli, Sona, Ceyran.

ƏBDÜLƏLİ İSMAYIL OĞLUNUN AİLƏ ÜZVLƏRİ

- I. Qafar;
- II. Qafarın övladı: İsmayıl (1-ci);
- III. İsmayılın (1-ci) övladları: Əbdüləli, Zəhra;
- IV. Əbdüləlinin övladları: İsmayıl (2-ci), Lətif, Əziz, Zeynəb, Suqra;
- V. 1. İsmayılın (2-ci) övladları: Bayram, Eldar, Vilayət, Azər, Cəmilə, Ceyran;
2. Lətifin övladları: Kamran, Sabir, Eldəniz, Aybəniz;
3. Əzizin övladları: Elşən, Gülşən, Dilşən;
- VI. 1. Bayramın övladları: Leyla, Aliyə, Lalə;
2. Eldarın övladları: Məhir, Məzahir, Minarə;
3. Vilayətin övladları: Elçin, Aytən, Ayişə;
4. Azərin övladları: İsmayıl, Gülnaz;
5. Sabirin övladları: Hüseyin, Ümid;
6. Eldənizin övladı: Səkinə.

ƏLƏSGƏR VƏ ƏLƏKBƏR QARDAŞLARININ TÖRƏMƏLƏRİ

- I. Ələsgər, Ələkbər;
- II. 1. Ələsgərin övladı: Haxverdi;
2. Ələkbərin övladı: Məmmədhanifə;
- III. 1. Haxverdinin övladları: Kərim, Simuzər, Münəvvər;
2. Məmmədhanifənin övladı: Allahverdi;
- IV. 1. Kərimin övladı: Xatirə;
2. Allahverdinin övladı: Hüseyin, Nabat, Həqiqət.
- V. 1. Hüseyinin övladları: Allahverdi, Ruhəngiz, Ruhiyyə, Aynurə, Vəfa.

ƏLİYEV RƏCƏB MİRZƏLİ OĞLUNUN AİLƏ ÜZVLƏRİ

Əslən Qəmərli mahalındandır. XX əsrin əvvəllərində erməni-müsəlman davası zamanı uşaq olan Rəcəb Əli oğlu camaatla bərabər əvvəlcə Türkiyəyə, sonra İrana keçir. Vəziyyət normallaşanda isə Xalisa kəndinə gəlir, burada da məskunlaşır.

* * *

- I. Mirzəli;
- II. Mirzəlinin övladı: Əli;
- III. Əlinin övladı: Rəcəb;
- IV. Rəcəbin övladları: Səməd, Əbülfət, İltifat, Güllər, Dilbər, Laçın, Çiçək, Göyçək, Ulduz;

- V. 1. Səmədin övladları: Əli, Tariyel, Şəfiqə, Rasiya;
2. Əbülfətin övladları: Rəcəb, Rəşad, Könül;
3. İltifatın övladları: Rafiq, Rahib, Ulduzə, Maysara.

ƏSGƏRUŞAĞI

- I. Əsgər;
II. Əsgərin övladları: Rüstəm, Rəşid;
III. 1. Rüstəmin övladları: Məhəmməd, Qasım, İmmileylan, Xədicə;
2. Rəşidin övladları: Kərəm, Mələk;
IV. 1. Məhəmmədin övladları: Bilman, Mərdan, Meydan, Zərifə, Nəcifə, Sofya, Eminə, Mədinə;
2. Qasımın övladları: Telman, Nəriman, Zərifə, Asya;
3. Kərəmin övladları: Möhbalı, Niftalı, Səyyad, İsmayıl, Arif, Naringül;
V. 1. Bilmanın övladları: Mahir, Zaur, Kəmalə, Zəhra;
2. Mərdanın övladları: Məhəmməd, Ülvi, Ülviyyə;
3. Meydanın övladları: Maral, Röya;
4. Telmanın övladları: Elman, Şahin, Rüstəm, Lalə, Pəri, Xanım;
5. Nərimanın övladları: Rüstəm, Qasım, Asim, Rasim;
6. Möhbalının övladları: Musa, Oqtay;
7. Niftalının övladları: Elmidar, Gülzar, Gülxar, Gülxumar, Mələhət, Zəminə, Kəmalə;
8. Səyyadın övladları: Canpolad, Aypolad, Rövşən;
9. İsmayılın övladları: Elsevər, Eldəniz, Elçin, Arzu, Aybəniz, Aynurə;
10. Arifin övladları: Anar, İnarə, Göyçək, Zeynəb, Aynurə.

Məhəmməd Rüstəm oğlu

ƏSƏDUŞAĞI

- I. Əsəd;
- II. Əsədin övladları: Mayıl, Gülsüm;
- III. Mayılın övladları: Teymur, Ruqiyyə;
- IV. Teymurun övladları: Həsən, Gözəl, Fazil (1-ci);
- V. Həsənin övladları: Rantiq, Rəsul, Məhbubə, Vəfa;
- VI. Rantiqin övladları: Fazil (2-ci), Səbuhə.

ƏLƏKBƏRUŞAĞI

- I. Yusif;
- II. Yusifin övladı: Ələkbər (I);
- III. Ələkbərin övladı: Yaqub, Qurban;
- IV. 1. Yaqubun övladı olmayıb;
2. Qurbanın övladları: Ələşrəf, Əsgər, Qara, Lətif, Fatma;
- V. 1. Ələşrəfin övladları: Kamil, Kamal, Camal, Səfiyyə, Ələviyyə, Fəridə;
2. Əsgərin övladları: Türman, Bilman, Telman, Gövhər, Şamama, Xanım, Bahar;
3. Qaranın övladları: Sabir, Ələkbər (II), Nadir, Mahir, Sona, Səlbi, Alidə;
4. Lətifin övladları: Sərtib, Famil, Qurban, Zülfinaz, Rəna, Gülnaz, Gülxar.

ƏVƏZ QULU OĞLUNUN AİLƏ ÜZVLƏRİ

- I. Məhəmməd;
- II. Məhəmmədin övladı: Qulu;
- III. Qulunun övladı: Əvəz;
- IV. Əvəzin övladları: Eyvaz, Niyazi, Səlbi, Almaz, Solmaz;
- V. 1. Eyvazın övladları: Vüsal, Vüqar, Coşqun;
2. Niyazinin övladları: Elvin, Elvira, Esmira.

ƏLİYEV İMRANIN AİLƏ ÜZVLƏRİ
(Şərurun Zeyvə kəndindən)

- I. Əli (1-ci);
- II. Əlinin övladı: Həsənəli;
- III. Həsənəlinin övladları: İmran (1-ci), Əli (2-ci), Fizzə, Səkinə, Yasəmən, Zərrux;
- IV. 1. İmranın övladları: Kamil, Arif, Amil, Münurə, Mədinə, Qənirə;
2. Əlinin (2-ci) övladları: Həsən, Ayaz, Azad, Niyaz, Namiq, Leyla, Bəyim;
- V. 1. Kamilin övladları: İmran (2-ci), Nazim, Famil, Kəmalə;
2. Arifin övladları: Mahir, Samirə, Şəlalə, Vüsalə;
3. Amilin övladları: Amid, Bəyim, Aygün.

GÖLLÜLƏR

(Çöl-Çiğn kəndindən Rəhim Rəhimovun mənsub olduğu tayfa)

- I. Əvəz (1-ci);
- II. Əvəzin övladları: Rəhim (1-ci), Həsən;
- III. 1. Rəhimin övladları: Alış, İsmayıl (1-ci), Süleyman, Əvəz (2-ci), Xədicə, Səkinə (1-ci), Güllü, Fatma;
2. Həsənin övladları: Abbas, Hacı, Əli (1-ci), Əhməd, Zöhrə, Səkinə (2-ci), Bəsti;
- IV. 1. Alışın övladları: Hürü, Ballı, Mapı;
2. İsmayılın övladları: Nağı, Məhərrəm;
3. Süleymanın övladı: Gülpəri;
4. Əvəzin övladları: Rəhim (2-ci), Nəriman (1-ci), Əli (2-ci), Ələsrəf, Tacirə, Ələviyyə;
- V. 1. Nağının övladları: Həlīmə, Tamara, Nazlı, Sürəyya, Təranə, Rəna, Məleykə;
2. Məhərrəmin övladları: İsmayıl (2-ci), Camal, Gülnisə;
3. Rəhimin (2-ci) övladları: Nəriman (2-ci), İlham, Zəmfira, Rahib.

HEYDƏRUŞAĞI

Heydər Heydəröv

Heydərüşağı tayfası istər yaranma tarixinə, istərsə də xüsusi çəkisinə görə seçimlidir. Bu tayfanın 7 qatının nümayəndələrinin adları məlumdur. Təqribən XVIII əsrin sonlarında yaşamış Heydər in adını daşıyan bu tayfanın adlı-sanlı kişiləri Xalisa kəndinin həyatında həmişə özəl yer tutublar.

İlk hüquqşünas (Heydəröv Almədəd Məşədi Məhəmməd oğlu), ilk kolxoz sədri (Heydəröv Xudamədəd Məşədi Məhəmməd oğlu) Heydərüşağı tayfasının övladlarıdır. Xalisa kənd orta məktəbini ilk dəfə gümüş medalla bitirən Heydəröv Tahir Heydər oğlu da mənsub olduğu tayfaya başucalığı gətirir.

Heydərüşağı tayfasına aid bir neçə ailə sonrakı illərdə daha yaxın babalarının adlarını özlərinə soyad kimi qəbul etmişlər.

Almədədov Məhərrəm İsmayıl oğlu, Bayramov Bayram Qənbər oğlu II Cahan müharibəsinin, İsmayılov Knyaz İsmayıl oğlu, İsmayılov Fərəməz İsmayıl oğlu, İsmayılov Həbil Cəbrayıl oğlu Qarabağ uğrunda gedən müharibənin iştirakçılarıdır.

- I. Heydər (1-ci);
- II. Heydər in övladı: Məmmədbağır;
- III. Məmmədbağır in övladları: Heydər (2-ci), Almədəd (1-ci), İsgəndər (İbo), Bayram;
- IV. 1. Heydər in (2-ci) övladları: Kərim, Eylas, Eyvaz, Məşədi Məhəmməd (1880-1932), Pəri (Türkiyədə yaşayıb);
2. Almədədin (1-ci) övladları: İsmayıl, Əli, Məhəmmədəli;
3. İsgəndər in (İbo) övladları: Abbas, Qara (Türkiyədə yaşayıb);
4. Bayram in övladları: Əsgər, Qəmbər, Kalba Həsən;
- V. 1. Məşədi Məhəmmədin övladları: Xudamədəd, Almədəd (2-ci), Heydər (3-cü), Tahir, Xəccə;
2. Kərim in, Eylasın və Eyvazın övladları qalmayıb;
3. İsmayıl in övladları: Məhərrəm, Nəsib, Əsli, Xanımzər;
4. Əlinin övladı: Əli;
5. Məhəmmədəlinin övladı: Qəmər (Şərurun Küçülü kəndində yaşayıb);

6. Abbasın övladı: Qəşəm;
7. Qaranın taleyi bilinmir, Türkiyədə yaşayıb;
8. Əsgərin övladları: Zeynəb, Səkinə;
9. Qəmbərin övladı: Bayram;
10. Kalba Həsənin övladları: Asya, Tovuz (qızları Telli, Nərgiz);
- VI. 1. Xudamədədin övladları: Məmməd, Hüseyn, Zülfüqar, Fatma, Gülnaz, Firəngiz, İlqar, Süreynaz, Çimnaz, Səlbinaz;
2. Almədədin (2-ci) övladları: Sabir, Aydın, Murad, Sədrəddin, Göyərçin, Gözəl, Gövhər, Bəsti;
3. Heydərin (3-cü) övladları: Vaqif, Tahir, Sədi, Qılman, Adilə, Tahirə, Sədiyyə;
4. Tahir II Cahan müharibəsində həlak olub. Övladı olmayıb;
5. Məhərrəmin övladları: İsmayıl, İsrafil, Cəbrayıl, Eminə, Səkinə, Simuzər;
6. Əlinin övladları: İsa, Hüseyn, Narxanım, Xanım, Sona;
7. Qəşəmin övladları: Fərrux, Əyyub, İsgəndər, Bahar, Leyla, Durna;
8. Bayramın övladı: Qəmər;
- VII. 1. Məmmədin övladları: Sürəyya, Həmayə, Səmayə, Vəfa, Xudamədəd, Mətanət;
2. Hüseynin övladları: Sima, Sevda, Sevil;
3. Zülfüqarın övladları: Tural, Ayışə, Günel, Günay, Aynur, Səmra;
4. İlqarın övladları: Adil, Ülviyyə, Səlbinaz;
5. Sabirin övladları: Zöhrab, Ələddin, Gülarə;
6. Aydının övladları: Arzu, Elnarə, İlhamə, Birgül, Liana;
7. Muradın övladları: Əli, Sədaqət, Elnarə, Mətanət;
8. Sədrəddinin övladı: Oksana;
9. Vaqifin övladları: Etibar, Humay, Sevinc, Təranə, Xəyalə, Şəfəq, Samirə;
10. Tahirin övladları: Yeganə, İradə, Heydər (4-cü);
11. Sədinin övladları: Orxan, İlahə;
12. Qılmanın övladları: Səlbi, Nətiq;
13. İsmayılın övladları: Şahbaz, Eyvaz, Fərəməz, Knyaz, Gülçöhrə, Sofya, Lyuba;
14. İsrafilin övladları: İqbal, Bilal, Hilal, Bülbül, Sünbül, Tamam, Fəridə, Naridə, Rəsmiyyə, Nəsibə, Təhminə;
15. Cəbrayılın övladları: Hatəm, Həbil, Kamil, Raziyyə, Nazilə, Nəzifə, Səidə, Sevda;
16. İsa Əli oğlu II Cahan müharibəsində həlak olub;
17. Hüseynin övladları: Rövşən, Rizvan, Nüşabə.

HƏTƏMUŞAĞI VƏ ABBASOVLAR TİRƏSİ

Hətəmov Ələşrəf

Hətəm və Abbas qardaşlarının XIX əsrin I yarısında Cənubi Azərbaycanın Maku şəhərindən gəldikləri ehtimal olunur. Atalarının adı yaddaşlarda qalmadığı üçün, hər qardaşın adını böyük tayfanın bir tirəsinin başçısı kimi qəbul etmişik.

Bu tayfadan üç nəfər Məşhəd və Kərbəla ziyarətində olub. Kərbəlayi Məhəmməd, oğlu Səməd isə 37-ci illərin repressiya qurbanlarıdır. Tahar Novruz oğlu, Abbas Nəsim oğlu II Cahən müharibəsində həlak olmuşlar.

Polad, Fərrux, Mehman Novruzovlar, Nəsim Abbasov isə Qarabağ uğrunda gedən müharibənin iştirakçılarıdır.

Bu tayfadan neçə-neçə ali və orta ixtisas məktəblərini bitirənlər var.

HƏTƏMOV ƏLƏŞRƏF NOVRUZ OĞLU

1907-ci ildə Xalisa kəndində anadan olmuşdur. Təhsilini savadsızlığın aradan qaldırılması üçün təşkil edilən axşam kurslarında almışdır. II Cahən müharibəsinin iştirakçısıdır. Müharibədən qayıdıandan sonra kənddə müxtəlif illərdə partkom, ferma müdiri, anbardar, sahə briqadiri işləmişdir. Zeynəb Məmməd qızı ilə ailə quran Ələşrəf Novruz oğlu böyük bir ailənin ağsaqqalı olmuşdur. O, 1969-cu ildə 62 yaşında vəfat etmişdir. El içərisində böyük hörməti olan Ələşrəf əminin adı onu tanıyanlar tərəfindən hörmətlə anılır.

* * *

- I. Hətəm, Abbas (1-ci);
- II. 1. Hətəmin övladları: Ağa, Novruz (1-ci), Zeynalabdin (1-ci), Qulaməli;
2. Abbasın övladları: Nəsim (1-ci), Məhərrəm (Türkiyədə yaşayıb);
- III. 1. Ağa və Zeynalabdinin (1-ci) övladları qalmayıb;
2. Novruzun övladları: Ələşrəf (1-ci), Tahar (1-ci), Maral (1-ci), Nərgiz;
3. Qulaməlinin övladları: Məşədəli, Məşəqəhrəman;
4. Qulaməlinin övladı : Kərbəlayi Məhəmməd;

5. Məhərrəmin övladları: Sadıx (daha səkkiz uşaq);
6. Nəsibin övladları: Muxtar, Abbas (2-ci), Qüdrət, Fatma, Bağdagül, Zöhrə;
- IV. 1. Ələşrəfin övladları: Novruz (2-ci), Zeynalabdin (2-ci), Saray, Gövhər, Lalə, Səmayə, Tamella;
2. Məşədəlinin övladları: Rəhim, Laçın;
3. Məşəqəhrəmanın övladı: Sultan;
4. Kalba Məhəmmədin övladı: Səməd;
5. Muxtarın övladları: Şakir, Şükür, Vaqif, Bayram, Bakir, Nizami, Nəsib, Mənsurə;
6. Sadıqın övladları Türkiyədə yaşayırlar;
- V. 1. Novruzun (2-ci) övladları: Fəyaz, Ayaz, Fərrux, Polad, Mehman, Ələşrəf (2-ci), Maral (2-ci), Ləman, Amaliya;
2. Zeynalabdinin övladları: Tahar (2-ci), Anar, Orxan, İlhamə, Aynurə;
3. Rəhimin övladları: Ramiz, Allahverdi, Rayə, Nailə;
4. Sultanın övladları: Süleyman, Salman, Telman, Validə, Durna, Sevdə, Zeynəb, Sitarə;
5. Səmədin övladları: Vitali, Vaqif, Vəli, Ruslan, İsmayıl, Əli.

HƏBİLOVLAR

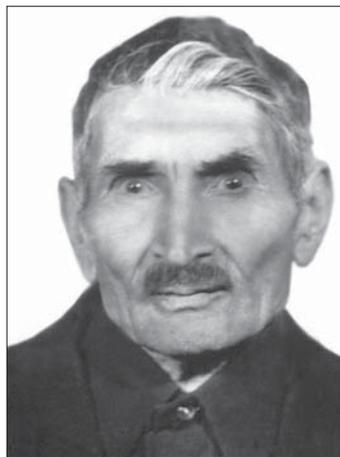
- I. Həbil;
- II. Həbilin övladı: Məhəmməd (1-ci);
- III. Məhəmmədin övladı: Bəhrəm;
- IV. Bəhrəmin övladları: Hüseyinalı, Musa, Məhəmməd (2-ci), Ədalət, Nazim, Səlbinaz, Gülümnaz;
- V. 1. Hüseyinalının övladları: Mehdi, Nətiq, Arzu, Aidə, Leyla;
2. Musanın övladları: Əsgər, Əkbər, Əjdər, Ənvər, Təranə;
3. Məhəmmədin övladları: Bəhrəm, Kəmalə, Xanım;
4. Ədalətin övladları: Elgün, Elçin, Bayram, Aygün.

HƏSƏNOV PƏNAHIN AİLƏ ÜZVLƏRİ

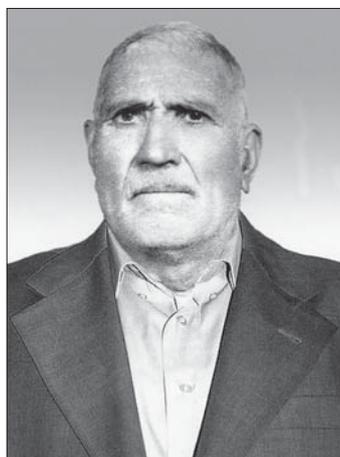
- I. Həsən;
- II. Həsənin övladı: Paşa;
- III. Paşanın övladı: Pənah;
- IV. Pənahın övladları: Xanlar, Bəylər, İlqar, Gülçöhrə, Göyərçin.

HƏNİFƏUŞAĞI

- I. Hənifə;
- II. Hənifənin övladları: Əli (1-ci), Məhəmməd (1-ci), Kazım (2-ci);
- III. 1. Əlinin övladları: Süleyman, Əziz (1-ci);
2. Məhəmmədin övladları: Bayram (I), Fatma, Şura;
- IV. 1. Süleymanın övladları: Qələndər, Əli (2-ci), Əziz (2-ci), Nəriman, Şövkət, Saray, Dəryanur;
2. Bayramın övladları: Vəli, Məhərrəm, Məhəmməd (2-ci), Kazım, Qasım, Xanım, Xatın, Nazlı;
- IV. 1. Qələndərin övladları: Fərman, Elman, Bilman, Şadman, Nüsəddin, Lumu, Gülzar, Yeganə;
2. Əlinin övladları: İntiqam, İntizar, Rəhilə, Tamara, Aybəniz, Elli;
3. Əzizin övladları: Xaqani, Rafael, Hicran, Vüqar;
4. Nərimanın övladları: Vüsal, Vüsalə;
5. Vəlinin övladları: Mərdan, Meydan, Mehman, Xoşgül, Qələmzər, Gülümzər, Nəsibə;
6. Məhərrəmin övladı: Mobil, Aləmzər, Laləzər, Güləzər, Diləzər, Ruhıyyə;
7. Kazımın övladları: Mehriban, Təranə, Asif, Hökmdar, Mehparə;
8. Qasımın övladları: Bayram (II), Samir, Rasim.

Bayram Məhəmməd oğlu

Süleyman Əli oğlu

HÜMBƏTƏLİ TAYFASI

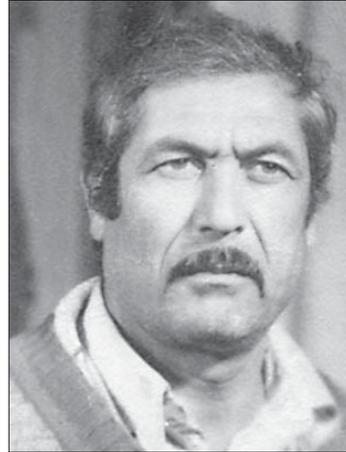
- I. Məşədi Nəbi;
- II. Məşədi Nəbinin övladı: Məşəmməsefi;
- III. Məşəmməsefinin övladı: Niftulla;
- IV. Niftullanın övladı: Hümbətəli;
- V. Hümbətəlinin övladları: Əli, Balaxanım;
- VI. Əlinin övladları: Hümbət, Ələsgər, Ələkbər, Fatma, Əfruz;
- VII. 1. Hümbətin övladları: Ələddin, Ceyran, Tərlan;
2. Ələsgərin övladları: Vəli, Əli, Fərzəli, Fatma, Səkinə, Zeynəb, Xədicə, Cəmilə;
3. Ələkbərin övladları: Müqabil, Mobil, Zülfüqar, Bahəddin, Zülfüyyə.

Ələkbər Hümbətov

XANCANUŞAĞI

- I. Məmməd;
- II. Məmmədin övladı: İbrahim (1-ci);
- III. İbrahimin övladı: Xancan (1-ci);
- IV. Xancanın övladları: İbrahim (2-ci), Pərzad;
- V. İbrahimin övladları: Mürvət, Nemət, Natiq, Xancan (2-ci), Elmira, Esmira, Nərgiz, Nurəngiz, Fərqanə, Qızxanım.

İbrahim Xancan oğlu

XƏLİL İSGƏNDƏR OĞLU

İbrahimov Xəlil İsgəndər oğlu 1909-cu ildə Türkiyənin İqdir vilayətinin Cüttük kəndində anadan olmuşdur. Anası Şəmayil Xalisa kəndindən Mə-dəd, Səməd və Abbas Babayevlərin bacısı olmuşdur.

1915-ci il erməni-müsəlman davası zamanı Cüttük kəndi top atəşinə tutulur. Bu zaman balaca Xəlil atası İsgəndər kişi ilə xırmanda imiş. Atılan mərmilərin biri İsgəndər kişini yaralayır, o, həlak olur. Kimsəsiz qalan Xəlilə qohumları, qonşuları himayəçilik edirlər. Bir neçə ildən sonra Naxçıvanın Vayxır kəndində İsgəndər kişinin əmisi oğlanlarının yaşadığı mə-lum olur. Qonşular Xəlili Vayxıra gətirir və qohumlarına çatdırırlar.

Xəlil İsgəndər oğlu hələ uşaq yaşlarından zəhmətə qatlaşmalı olur. Kəndin qoyun-quzusunu otarır, bir parça çörəyini özü qazanır.

Aylar, illər keçir, Xəlil böyüyür, boya-başa çatır. Ata mülkünə qayıtmaq istəsə də, alınmır. O, 1946-cı ildə ana qohumlarının sorağı ilə qatarla Dəvəli stansiyasına gəlir. Orada təsadüfən Xalisadan Əsəd İbrahim oğlu ilə görüşür və dayılarını soruşur. Əsəd kişidən dayılarının sağ olmalarını eşidib sevinir və onlara gedir. Dayıları ona himayəçilik edir, sığınacaq verirlər.

Xəlil İsgəndər oğlu 1949-cu ildə dayısı qızı Tərhan Abbas qızı ilə ailə qurur. Bu nigahdan onların on bir övladı olmuşdur. Xəlil kişi 1983-cü ildə 74 yaşında vəfat etmişdir.

XƏLİL İSGƏNDƏR OĞLUNUN AİLƏ ÜZVLƏRİ

- I. İbrahim;
- II. İbrahimin övladı: İsgəndər;
- III. İsgəndərin övladı: Xəlil (1-ci);
- IV. Xəlilin (1-ci) övladları: Nəsrəddin, Fəxrəddin, Səməd, Müşkünaz, Bəsti, Kəklik, Ərkinaz, Əsmər, Qəsmər, Müşafər, Mehriban;
- V. 1. Nəsrəddinin övladları: Nahid, Anar, Leyla, Rəqsanə;
2. Fəxrəddinin övladları: Xəlil (2-ci), Məhliqə, Şəmayil, Kübra;
3. Səmədin övladları: Vurğun, Yusif.

İSGƏNDƏRUŞAĞI

Kəndimizdə **İsgəndəruşağı** tayfasının əsasını qoyan Elbəyi Qələndər oğlu XX əsrin əvvəllərində Cənubi Azərbaycandan Ruqiyyə və Gülnisə adlı bacıları ilə bərabər Xalisa kəndinə köçmüş, sonralar isə kəndin Məmməduşağı tayfasından Zöhrə Əli qızı ilə ailə qurmuşdur.

Əli Elbəyi oğlu:
*- Bu dünyada kef
çəkməkdən yorulduam,
amma bir gün görmədim.*

* * *

- I. İsgəndər;
- II. İsgəndərin övladı: Qələndər;
- III. Qələndərin övladları: Elbəyi, Ruqiyyə, Gülnisə;
- IV. Elbəyinin övladları: Əli, Təvəkkül, Səfər;
- V. 1. Əlinin övladları: Fazil, Sabir, Kamil, Füzuli, Sədaqət, Rayə, Sevdə, Nargilə;
2. Təvəkkülün övladları: Qadir, Qabil, Habil, Rafael, Çiçək, Humay, Nigar, Ruqiyyə;
3. Səfərin övladları: Ruhid, Rəşad, Zöhrə.

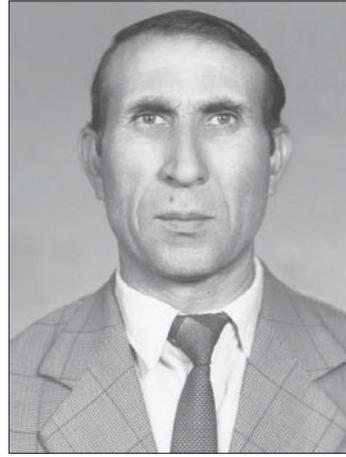
İBRAHİM NƏSİR OĞLUNUN AİLƏ ÜZVLƏRİ

- I. Nəsir;
- II. Nəsirin övladı: İbrahim;
- III. İbrahimin övladları: Əli (1-ci), İsrafil, Səkinə, Kəklik, Nobar;
- IV. 1. Əlinin (1-ci) övladları: Vaqif, Nizami, Yaşar, Tahirə, Naidə, Nailə;
2. İsrafilin övladları: Vilayət, İlqar, Vüqar, Rövşən, Rafael, Firuzə;
- V. 1. Vaqifin övladları: Namiq, Tural;
2. Nizaminin övladları: Zemfira, Aynurə;

3. Yaşarın övladları: Əli (2-ci), Orxan;
4. Vilayətin övladları: Zamiq, Aytən;
5. İlqarın övladları: Rəşidə, Xədicə;
6. Vüqarın övladları: Günel, Aytac;
7. Rövşənin övladları: Kənan, Aysel;
8. Rafaelin övladı: Rauf.

KALBAUSUBLAR TAYFASI (*Kolanlı kəndindən*)

- I. Kalbayı Yusif;
- II. Kalbayı Yusifin övladları: Əli, Məhəmməd, Hüseyn, Abbas;
- III. 1. Məhəmmədin övladı: Əhməd;
2. Hüseynin övladları: Ələsgər, Vəli, Təvəkkül;
- IV. Əhmədin övladları: Firudin, Eylas, Həsən, Xoşgül;
- V. 1. Firudinin övladları: Ziyəddin, Camaləddin, Əli, Nurəddin, Zaur, Rəfiqə, Rəhilə, Nailə;
2. Eylasın övladları: Nurəddin, Elçin, Sürəyya, Raya;
3. Həsənin övladları: İlkin, Samir.

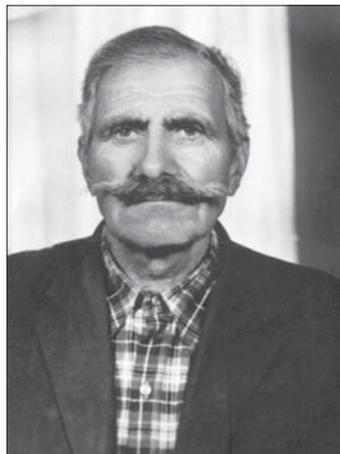
Eylas Əhməd oğlu

KƏLBƏHƏSƏNLİLƏR (*Göl-Cıgın kəndindən*)

- I. Əli;
- II. Əlinin övladları: Əli, Qurban, Cəfər, Teymur, Gülsüm, Xatın, Qızlar;
- III. 1. Əlinin övladları: Teymur, Səttar, Sultan, Vəli, Sabir, Elbəyi, Qızlar, Tamaşa;
2. Qurbanın övladı: Əkbər;
- IV. 1. Teymurun övladları: Ələddin, Caməddin, Şəmsəddin, Nurəddin, Eməddin, Zərniyar;
2. Səttarın övladları: Eldar, Elman, Natiq, Zünayə, Rəhilə;
3. Sabirin övladları: Rafiq, Radiq, Flora, Xatirə;
4. Elbəyinin övladları: Abbasqulu, Fərəməz, Esmira, Sitarə, Əfşan;
5. Vəlinin övladı: Əlyar;
6. Əkbərin övladları: Aydın, Canbaxış, Elşən, Xatın, Lətifə, Nəzifə, Əntiqə.

QASIMALILAR (Kolanlı kəndindən)

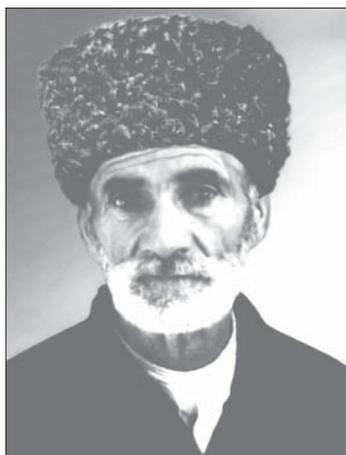
- I. Qasım;
- II. Qasımın övladı: Abdulkərim;
- III. Abdulkərimin övladları:
Məmmədkərim, Xudakərim (I), Nubar,
Seyran;
- IV. 1. Məmmədkərimin övladları: Mövlə,
Əziz, Abgül, Qiymət, Qəndab,
Sahab, Şamama, Humay;
2. Xudakərimin övladları: Rauf, Akif,
Yurif, Elman, Şəfiqə, Elmira,
Sədaqət;
- V. 1. Mövlənin övladları: Asim, Validə,
Mehriban, Yasəmən, Tamella;
2. Əzizin övladları: Faiq, Habil, İsa, İradə, Aidə;
3. Abgülün övladları: Elmir, Elçin, Gülzar;
4. Raufun övladı: Xudakərim (II);
5. Akifin övladları: Nəriman, Elmira;
6. Elmanın övladları: Nicat, Rəşad, Aysel.

Məmmədkərim Qasimov

QIRMSKİ TAYFASININ CƏRO QOLU

ALO KİŞİNİN AİLƏSİ

Musa Alo oğlu

Xalisa kəndində məskunlaşan ilk iki kürd ailəsindən biri Alo kişinin ailəsidir (o birisi isə Səno Sərdarın ailəsi olmuşdur). Əslən Türkiyənin Boralan kəndindən olan Alo kişinin dörd oğlundan - Musa, Fəti, İsa və Həsən - yalnız Musa onunla Arazı keçib Xalisada məskunlaşıb. Qalan üçü isə İrana köçərək orada yaşamışlar.

Həm Alo kişinin, həm də Səno Sərdarın kənddə fərdi əkin sahələri olmuşdur. Hər iki ailə kənddə çörəkli ailə sayılmışdır. Alo kişi qonşu Avşar kəndində dava edən cavanları aralaşdırmaq istəyərkən, qoltuğunun altından xəncər yarası alır və rəhmətə gedir. Onu Xalisa qəbiristanlığında dəfn edirlər.

Oğlu Musanın camaat içində böyük hörməti olmuşdur. O, böyük bir ailənin (beş oğul - Süleyman, Məhəmməd, Hüseyin, Əli, Həsən və beş qız - Balaxanım, Eminə, Fatma, Fəridə, Mədinə) başçısı olmuşdur.

Musa kişinin ailəsi xeyli məşəqqətlər çəkmiş, ağır günlər yaşamışdır. Belə ki, ötən əsrin 37-ci illərinin repressiyası zamanı Vedibasardan müxtəlif bəhanələrlə sürgün edilən yüzlərlə ailədən biri kimi bu ailəni də soyuq qış günündə Dəvəli stansiyasından yük vaqonlarında Qazaxıstana sürgün edirlər. Musa kişinin böyük oğlu Süleyman əmi həmin günləri belə xatırlayır:

– Bizi sürgün edəndə mənim on yaşım var idi. Kişiləri ayrı vaqona, qadınları ayrı vaqona mindirmişdilər. Hava çox soyuq idi. Vaqonlar taxtadan idi. Taxtaların arasından bayıra baxmaq olurdu. Düz üç ay getdik. Yolun ağırlığından, soyuqdan, əzab-əziyyətdən xəstələnən, ölənlər oldu. Qadınlar insafsız əsgərlərin nəzarəti altında vaqondan düşə bilərdilər. Bizi Qazaxıstanın Leninabad şəhərinə gətirdilər. Bu qədər adam yaz gələ-nə kimi, düz dörd ay balaca bir çayxanada yaşadım. Vəziyyət dözülməz idi. Bir ildən sonra bizi Qırğızıstanın Bişkek şəhərinə apardılar. Yenə qış vaxtı idi, yenə də taxtadan olan yük vaqonlarında. Yolda bizə icazə verdilər ki, soyuqdan donmamaq üçün vaqonun ortasındakı dəmirin üstündə ocaq qalayaq. Az qalmışdı pal-paltarımız yansın... Nə isə... heç yada salmaq istəmirəm...

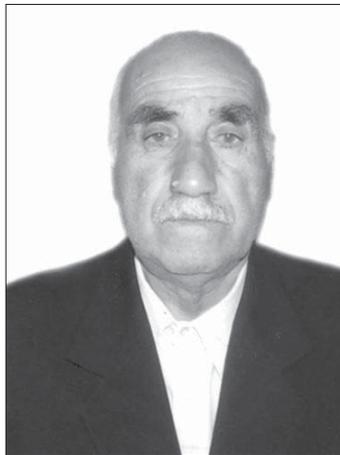
Musa kişinin ailəsi 1942-ci ilin ortalarına kimi Qırğızıstanda yaşayır. Moskvaya yazılan ərizələr öz bəhrəsini verir. Onlara Vedibasara qayıtmağa icazə verirlər. Ancaq Xalisa kəndinə yox, bəhanə edirlər ki, sərhəd kəndidir, Türkiyəyə yaxındır. Musa kişigil dörd il Çimən kəndində yaşamağı olurlar. Buradakı vəziyyət də ağır olmuşdur. Qazmalarda yaşayan ailə üzvləri olmazın müsibətini çəkirlər.

Nəhayət, 1946-cı ilin əvvəlində onların Xalisa kəndinə qayıdıb yaşamalarına dövlət tərəfindən icazə verilir. Zəhmətkeş ailə yenə malheyvan saxlayır, bağ-bostan becərir, ev-eşik tikirlər. Güzəranları get-gedə yaxşılaşır.

1957-cı ildə Xalisa kəndi yeni plan əsasında salınanda Musa kişinin oğlanlarına da ayrı-ayrı torpaq sahələri verilir. Oğlanlarını evləndirən, qızlarını köçürən Musa kişi 1960-cı ildə vəfat etmiş, Xalisa kənd qəbiristanlığında dəfn edilmişdir.

Musa kişinin nəvələrindən beş nəfəri ali təhsil alıb.

1988-ci il hadisələri ilə əlaqədar, Musa kişinin övladlarının hamısı ailəliklə Azərbaycana pənah gətirmiş, Bakı şəhərində məskunlaşmışlar. Böyük oğlu Süleyman isə Tərtər rayonunun Bəyimşarov kəndində yaşayır.

Süleyman Musa oğlu

QIRMSKİ TAYFASININ CƏRO QOLU

- I. Alo kişi;
- II. Alonun övladları: Musa, İsa (I), Fəti, Həsən;
- III. 1. Musanın övladları: Süleyman, Məhəmməd, Hüseyin, Əli, Həsən, Balaxanım, Eminə, Fatma, Fəridə, Mədinə;
2. İsanın övladı: Məcid;
- IV. 1. Süleymanın övladları: Tahir, Zahir, Nəbi, Musa, Manaf, Narifə (I), Zərifə, Pakizə, Xatun, Telli, Narifə (2-ci);
2. Məhəmmədin övladları: Vəli, Telman, Tamara, Nobar, Nigar, Xumar;
3. Hüseyinin övladları: Siyabənd, Arif, Yusif, Əyyub, Səməd, Xanım, Pərizadə, Çimnaz;
4. Əlinin övladları: İsa (II), Əhməd, Telman, Elman, Qəve;
5. Həsənin övladları: Baloş, İnqilab, Qaçay, Surxay, Pərizad;
6. Məcidin övladları: Əziz, Roza, Zərifə, Nəcifə.

QIRMSKİ TAYFASININ CINDİ QOLU

Nəso Əlo oğlu

Xalisa kəndində yaşayan kürd tayfalarından biri də Əlo kişinin oğulları – Aslan və Nəso qardaşlarının övladları olmuşdur. Bu tayfanın tarixçəsi uzun və keşməkeşlidir. Bir əsrə bərabər olan ömür yolunu götürsək belə, görürük ki, bu müddət ərzində insanın başına nə qədər müsibətlər gəlmiş...

XX əsrin əvvəllərində Cındi (Qırmski tayfasının bir qolu) tayfasından olan Aslan və Nəso İrəvan xanlığının Atdaşı kəndində yaşamışlar. Atdaşı kəndini çay iki hissəyə bölür. Kəndin yuxarısında təbiətin bəxş etdiyi konusvari təpə yerləşir. Təpənin başında qar və yağış suyundan göl əmələ gəlmişdir. Həmin təpənin başında Əbdüləsər ocağı yerləşir. Bu ocaq min illər

boyu müsəlmanların ibadət yeri olmuşdur.

1918-ci ildə naxələf erməni daşnaklarının azğınlığı o əraziyə də gəlib çatır. Atdaşının qonşuluğundakı kəndi ermənilər yandırır, kəndin camaatını isə qırıb çatırlar. Bu xəbəri hücum zamanı təndirin içində gizlənən 10 yaşlı uşaq gətirir. Ermənilər Atdaşı kəndinə yaxınlaşanda kəndin əhalisi səfərbər olmuşlar. Ermənilərin ilk hücumunu dəf etdikdən sonra qərara alınır ki, kəndi tərk etsinlər. Ermənilər çoxlu itki verirlər. Əsas igidliyi Əvdo oğlu Məhəmməd göstərir. Məhəmməd quşu gözündən vurarmış. Kənd camaatı döyüşə-döyüşə kəndi tərk edir. Bundan sonra Atdaşı kəndinə qayıtmaq baş tutmur. Qərbi Azərbaycanın başqa kəndləri kimi bu kənddə də ermənilər məskunlaşır. Həmin kəndin müsəlman camaatı gəlib Vedibasər mahalının Dəvəli kəndinin yaxınlığında məskən salırlar. Sonralar bu tayfa Türkiyəyə köç edir.

1926-cı ildə Cındilər tayfasından iki qardaş - Aslan və Nəso, onların əmiuşaqları Xıdır Bro oğlu, Həmid Abdulla oğlu Türkiyədən Zəngibəsər mahalının Uluxanlı kəndinə köçürlər. Sovetlər deyilən ölkədə bu tayfanın başına, ermənilərin məkrli siyasəti nəticəsində müsibətlər gəlir. 1937-ci ildə indiki Ermənistan kürdlərinin əksəriyyəti Orta Asiya respublikalarına sürgün olunurlar. Cındi tayfası isə Qırğızıstan Respublikasına sürgün olunur. Köçürmə yük vaqonlarında mal-qara ilə birlikdə, min cür çətinliklə həyata keçirilir. Orada keçirilən sürgün günlərini təsəvvür etmək bir o qədər də çətin deyil.

Stalinin ölümündən sonra bu tayfa Vedibasərin Xalisa kəndinə köçür.

Nəsonun həyat yoldaşı Tellidən Oruc, Məhəmməd, Məcid, İsmayıl, Mikayıl, Novruz, Xəzəl, Reyhan, Nabat, Hamayıl, Aslanın həyat yoldaşı Təredən Musa və Xalid dünyaya gəlir. Onların əmiuşaqları Xıdır və Həmidin övladları olmamışdır.

Oruc Nəso oğlu

1988-ci ilədək Xalisa kəndində yaşamışlar. Mikayıl Nəso oğlu Pedaqoji İnstitutu bitirmiş və Dəvəli kəndində azərbaycanlı və kürd uşaqlarına dərs demişdir. Tahir Musa oğlu Pedaqoji İnstitutu bitirmiş və Xalisa kəndində riyaziyyat fənnini tədris etmişdir.

1988-ci ildə Musa kişi ailəsi ilə birlikdə Şərur rayonunun Dərəkəndinə köçürlər. Cındı tayfasının digər üzvləri Krasnodar diyarına köç edirlər. Oruc oğlu Kərəm Bakıda ali mühəndislik təhsilini aldıqdan sonra 1978-1987-ci illərdə Rusiyanın Samara şəhərində çalışmışdır. Orada ali iqtisadi təhsil aldıqdan sonra Bakı şəhərinə köçür. 1987-1997-ci illərdə Bakıda Əmək və Əhalinin Sosial Məsələlər Nazirliyində işləmişdir. Sonra “Azpetrol” yanacaqdoldurma məntəqəsində çalışmışdır. Hal-hazırda özəl sektorda çalışır.

Bərzani Məcid oğlu orta məktəbi bitirdikdən sonra Moskvada Pedaqoji İnstitutu bitirmiş, sonra isə ali hüquqşünas təhsilini almışdır. Hal-hazırda Moskvada firmada çalışır.

QIRMSKİ TAYFASININ CINDİ QOLU

- I. Əlo;
- II. Əlonun övladları: Nəso, Aslan (I);
- III. 1. Nəsonun övladları: Oruc, Məhəmməd, Məcid, İsmayıl, Mikayıl, Novruz, Xəzəl, Reyhan, Nabat, Həmayıl;
2. Aslanın övladları: Musa, Xalid;
- IV. 1. Orucun övladları: Əhməd, İbrahim, Teyfur, Kərəm, Mustafa, Dilbər, Əsmər, Pakizə, Xanımzər, Cəmilə;
2. Məhəmmədin övladı: Yusif, Əli, Vəli, Xanım, Gülnarə, Xalidə, Cəmilə;
3. Məcidin övladı: Bərzani, Xudeda, Məhəmməd, Nəcifə, Lətifə, Xanım, Tamara;
4. İsmayılın övladları: Sultan, Aslan (II), Telman;
5. Mikayılın övladları: Ceyhun, Tehran, Rüstəm, Nubar, Həmayıl;
6. Novruzun övladları: İsa, Ruslan, Seyran, Telli;
7. Musanın övladları: Tahir, Zahar, Əli, Bərzani, Pərişan, Gülşan;
8. Xalidin övladları: İbrahim, Teymur, Xangül, Həzarə;

* * *

Xalisa kəndində Qərqi tayfasının Təmolar (kürd Eylas, övladları – Xalid, Həsən, Məmməd, Hüseyin və qardaşı uşaqları - Bala, Rza və onların övladları hal-hazırda Rusiyanın Krasnodar vilayətində yaşayırlar) və Uso (Barı kişi, övladları – Xudeda, Xudaverdi, İslam hal-hazırda Rusiyanın Krasnodar vilayətində yaşayırlar) qolları da yaşamışlar.

Xalisada məskunlaşan ilk kürd ailələrindən biri də Səno Sərdar olmuşdur. Kəndin Yuvalı məhəlləsində yaşayıb. Hamımızın yaxşı tanıdığı Xidmət əkin sahəsi ilə Kaxanov kanalı arasındakı torpaqlar Səno Sərdarın sərnəsi olmuşdur.

Səno Sərdarın ailəsi Stalinin məlum fərmanına əsasən 1937-ci ildə Qazaxıstana sürgün edilmişdir. Stalin öləndən sonra Səno Sərdarın övladları kəndə qayıtmışlar. Səno Sərdar Xalisada rəhmətə getmişdir. Nəvəsi Əziz Məcid oğlu hal-hazırda Tərtər rayonunun Bəyimşarov kəndində yaşayır.

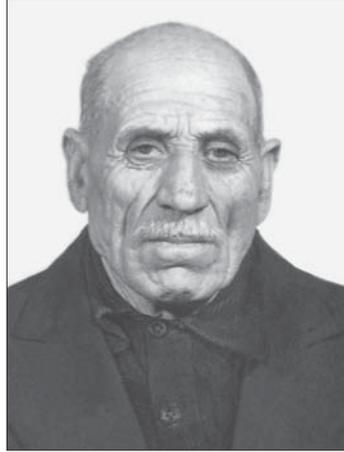
Xalisa kəndində yaşayan digər kürd ailəsi - Teymur və Firudin qardaşları olmuşlar. Onların ailə üzvləri Xanlar rayonunda məskunlaşmışlar.

* * *

QURBANOVLAR

Qurbanov Qurban Məmməd oğlu

1908-ci ildə Xalisa kəndində anadan olmuşdur. Dindar olub. 1942-ci ildə II Cahan müharibəsinə gedib. Xarkov şəhərinin müdafiəsində yaralanıb. 1945-ci ildə müharibədən qayıdıb. Q.Qurbanov 1987-ci ildə rəhmətə getmişdir.

Qurban Məmməd oğlu

- I. İbrahim;
- II. İbrahimin övladı: Qurban (1-ci);
- III. Qurbanın övladları: Məmməd, Nəbi;
- IV. 1. Məmmədin övladları: Qurban (II), Fatma;
2. Nəbinin övladları: Sənəm, Sona;
- V. Qurbanın övladları: Adil, İdris, Aydın, Cahan, Atlas, Gülnaz;
- VI. 1. Adilin övladları: Arif, Maarif, Qələmzər, Mələhət, Firuzə, Flora, Elnurə;
2. İdrisin övladları: Tural, Gülmirə, Gülnarə, Esmirə;
3. Aydının övladları: Zaur, Rəşad, Aynurə, Xəyalə.

QULIYEVLƏR

- I. Məmmədhüseyn;
- II. Məmmədhüseynin övladı: Oruc;
- III. Orucun övladı: Qulu;
- IV. Qulunun övladı: Əli, Hüseyin, Pəri, Sona, Xanım;
- V. Əlinin övladları: Nəcəf, Avtandil, Məhərrəm, Xanım, Sona, Pəri;
- VI. 1. Nəcəfin övladları: Mehdi, Mehman, İlham, Qəmbər, Əli, Əhməd, Xoşniyyət, Yeganə;
2. Avtandilin övladları: Vadim, Anjelika;
3. Məhərrəmin övladları: Natiq, Fatma, Səidə, Samirə.

QULUŞAĞI

- I. Qulu;
- II. Bəhrəmin övladı: Teymur;
- III. Teymurun övladları: Niftalı, Musa, Nəcəf, Möhbalı, İsa, Oruc, Səfər;
- IV. 1. Niftalının övladları: İbrahim, Əhməd, Simuzər, Xanım, Gülnar, Şahnaz;
2. Musa ilə Nəcəf subay ikən II Cahan müharibəsinə getmiş və həlak olmuşlar;
3. Möhbalının övladları: Nurəddin, Sədrəddin, Rövşən, Rasim, Vahid, Qənirə, Bəsti, Ramilə, Rəhilə;
4. Orucun övladları: Yəhya, Yavər, Elmira, Zemfira, Tamara, Mehriban, Kəmalə, Esmira;
5. Səfərin övladları: İldırım, İlqar, Çingiz, Ulduz.

MAQSUD vƏ RÜSTƏM QARDAŞLARININ ÖVLADLARI

- I. Maqsud (1-ci), Rüstəm (1-ci);
- II. 1. Maqsudun övladı: Rza;
2. Rüstəmin övladı: Bayraməli;
- III. 1. Rzanın övladları: Maqsud (2-ci), Nənəqız;
2. Bayraməlinin övladları: Rüstəm (2-ci), Mələk, Nisə, Bacıxanım;
- IV. 1. Maqsudun (2-ci) övladları: Yusif, Məmməd, Tariyel, Xanım, Solmaz, Çimnaz, Nazilə;
2. Rüstəmin övladları: Rasim, Vidadi, Əfqan, Roza, Ulduz;
- V. 1. Yusifin övladları: Samir, Simuzər, Samirə;
2. Məmmədin övladları: Namir, Ramil, Elmir;
3. Tariyelin övladları: Əfsanə, Heyran, Günel;
4. Rasimin övladları: Tural, Bilqeyis;
5. Əfqanın övladları: Orxan, Süsən.

MAMKA-MAMKİ TAYFASI

Bu tayfanın əsasını qoyan Məmo kişi əslən Türkiyənin Boralan kəndindəndir. O, 1806-cı ildə bir neçə övladı, qohumları ilə Arazı bu taya keçir, Vedibasarı Şırran kəndində məskunlaşır. Məmo kişinin Bədo adlı oğlu isə Türkiyədə qalır. Məmo kişi Şırran kəndində rəhmətə gedir və orada da dəfn olunur.

Həpo Bədo oğlu və ömür-gün yoldaşı Gülistan nənə

1926-cı ildə Vedibasarda vəziyyət sakit məcraya düşdüyündən, Bədo kişi də ailə üzvləri ilə Arazı keçərək Şırrana gəlir. İkinci oğlu Həponun bu vaxt 30 yaşı olur. Gülistan nənə ilə ailə qurur, dörd övladları olur: Fərman, Fəti, Əhməd, Xatın.

1937-ci ildə Həpo kişinin ailəsini Qırğızıstana sürgün edirlər. 1947-ci ildə geri qayıtmalarına icazə verilsə də, ailə yalnız Azərbaycanda məskunlaşa bilər. Onlar ancaq 1961-ci ildə Vedibasarı Xalisa kəndinə köçə bilirlər.

Ailənin ilk ali təhsillisi Əhməd Apiyevdir. Onun şəxsi nümunəsi, nüfuzu sayəsində bu gün Həpo kişinin ailəsində onlarla ali təhsilli var. Apoyev Bayram Fəti oğlu isə pedaqoji elmlər namizədidir. Gəncə Dövlət Pedaqoji Universitetinin müəllimidir. Apoyev Tosun Fərman oğlu iş adamıdır, özəl sahədə çalışır.

Əhməd Apiyev

- I. Məmo;
- II. Məmonun övladı: Bədo;
- III. Bədonun övladları: Həpo, Alo, Mircan;
- IV. Həponun övladları: Fərman, Fəti, Əhməd, Xatın;
- V. 1. Fərmanın övladları: Knyaz, Torun, Tosun, Hüseyin, Leyla, Sənəm, Nubar, Xanımzər, Gülüzər;

2. Fətinin övladları: Məmməd, Bayram, Səməd, Cahangir, Reyhan, Pakizər, Təranə;
3. Əhmədin övladları: Nizami, Niyazi, Cəmilə;

MƏSTANUŞAĞI

- I. Həsən;
- II. Həsənin övladı: Məstan;
- III. Məstanın övladları: İbrahim, Qəhrəman, Məhərrəm, Maral, Zeynəb;
- IV. 1. İbrahimin övladları: Tariyel, Nəriman, Rəhman, Akif, Arif, Asif, Nübar;
2. Qəhrəmanın övladları: Oruc, Eldar;
3. Məhərrəmin övladları: Aqil, Aydın.

İbrahim Məstan oğlu

MƏMMƏDBAĞIR MEHDİ OĞLUNUN AİLƏ ÜZVLƏRİ

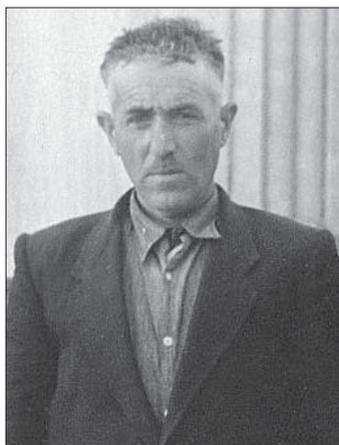
- I. Mehdi;
- II. Mehдинin övladı: Məmmədbağır;
- III. Məmmədbağırın övladları: Nəsib, Hüseyn, Zeynəb, Züleyxa, Söhbət;
- IV. Nəsibin övladları: Rüfət, Mürvət, Şəhla, Nərminə, Jalə, Xatirə.

MƏŞƏDİ ABBAS TAYFASI

- I. Abbas;
- II. Abbasın övladları: Həsən, Hüseyn;
- III. 1. Həsənin övladları: Cahangir, Zöhrə;
- IV. 1. Cahangirin övladları: Həsən, Hüseyn, Vəli, Qurban, Əsgər, Sona, Sara, Tamara, Mənsurə;
- V. 1. Həsənin övladları: Azər, İlham, Vüsal, Sima;
2. Hüseynin övladları: Ruslan, Nicat, Eynulla;
3. Vəlinin övladları: Vahid, Təranə;
4. Əsgərin övladı: Sənan.

MƏMMƏDUŞAĞI

XIX əsrin əvvəllərində Böyük Vedidən Ağarza bəyin Xalisa kəndində mülkiyyət torpaqları olmuşdur. Bu torpaqlardan örüş və əkin üçün istifadə edilmişdir. Əmioğlular arasında düşən nifaqa görə, Ağarza bəy oğlu Məmməd bəyi Xalisadakı torpaqlarına başçı təyin edir və həmin torpaqları ona və qardaşlarına bağışlayır. Qardaşlarından İmamverdi bəylə Xudaverdi bəy Xalisada bənd olmayıb İrana gedirlər. Kiçik qardaşları Allahverdi bəy (1-ci) isə İrəvandakı Quberniya hərbi məktəbinə oxumağa gedir. Məktəbi bitirəndən sonra Peterburq Ali Hərbi məktəbində təhsil alaraq, zabit kimi rus ordusunda xidmət etmişdir. O, Polşada rus səfərxanasında işləmiş, 28 yaşında vəfat etmişdir. Məmməd bəy isə Xalisa kəndində məskunlaşmışdır.

Hüseyin Abbas oğlu

Xalisa kəndinin qızlarından biri ilə ailə quran Məmməd bəyin dörd övladı olmuşdur. İki oğlan: Əli, Allahverdi (2-ci) və iki qız: Qızxanım, Xanım.

Məmməd bəyin böyük oğlu Əli bəy Xalisadan Məşədi Qurbanın Xanım adlı qızı ilə ailə qurur. Böyük övladı Həsən Əli oğlu kəndin hörmətli, nüfuzlu kişilərindən sayılmış, din-iman yiyəsi olmuşdur. Kiçik oğlu Məhəmməd isə II Cahən muharibəsindən geri dönməmişdir.

Məmməd bəyin kiçik oğlu Allahverdi bəy (2-ci) isə uzun müddət 12 kəndin kattası olmuşdur.

Abbas Allahverdi oğlu Məmmədov 37-ci illərin repressiya qurbanlarından biridir.

El ağsaqqalı, Xalisa kəndində müxtəlif rəhbər vəzifələrdə çalışmış İbrahim Allahverdi oğlu Məmmədov, kəndin ilk alimi, professor Süleyman Abbas oğlu Məmmədov, kəndin ilk ali təhsillisi Qasım Həsən oğlu Məmmədov da bu tayfanın övladlarıdır. Kəndin hörmətli ziyalılarından Vəli Abbas oğlu Məmmədov, müxtəlif vəzifələrdə işləmiş Eldar İbrahim oğlu Məmmədov, Azərbaycan Respublikasının Rusiyadakı səfirliyinin məsul işçisi Mehman Qasım oğlu Məmmədov, Rumıniyada Azərbaycan diasporunun rəhbəri Elçin İbrahim oğlu Məmmədov, Azərbaycan Respublikası

nın Moldova Respublikasındakı “Toka-Tur” turizm firmasının rəhbəri Rəşad Zakir oğlu Məmmədov – Abbasov da Məmməduşağı tayfasının adına hörmət və şöhrət gətirənlərdir.

Məmməduşağının onlarla övladı müxtəlif ali və orta ixtisas məktəblərini bitirərək məqsədyönlü fəaliyyət göstərirlər.

- I. Ağarza;
- II. Ağarzanın övladları: Məmməd (1-ci), İmamverdi, Xudaverdi, Allahverdi (1-ci);
- III. Məmmədin övladları: Əli (1-ci), Allahverdi (2-ci), Qızxanım, Xanım;
- IV. 1. Əlinin (1-ci) övladları: Həsən, Məhəmməd (2-ci), Bəyim, Zöhrə;
2. Allahverdinin (2-ci) övladları: Abbas (1-ci), İbrahim (1-ci);
- V. 1. Həsənin (1-ci) övladları: Əli (2-ci), Qasım, Laləzar, Güləzar, İmmileyən, Şamama;
2. Məhəmmədin (2-ci) övladı: Sədaqət;
3. Abbasın (1-ci) övladları: Hüseyn (1-ci), Vəli, Süleyman, Şəkər, Səkinə;
4. İbrahimin (1-ci) övladları: Eldar, Elman, Elxan, Elçin, Sürəyya, Minayə, Raya, Səmayə;
- VI. 1. Əlinin (2-ci) övladları: Bilman, Bilal, Hilal, Zülal, Şəfiqə, Nəfilə;
2. Qasımın övladları: Araz, Mehman, Namiq;
3. Hüseynin (1-ci) övladları: Allahverdi (3-cü), Zakir, Fikrət, Səfilə, Aybəniz, Mələhət, Səadət;
4. Vəlinin övladları: Qurban, Nəriman, Telman, Rüstəm, Rövşən, Çimnaz, Səlbinaz;
5. Süleymanın övladları: Ülvi, Tural, Könül;
6. Eldarın övladları: Elşən, Elnur, Elmir, Şahnaz, Şahnigar;
7. Elmanın övladları: Elmar, Elnarə, Elminə, Elay, Elcan;
8. Elxanın övladları: Elnarə, Nigar, Elxan;
9. Elçinin övladları: İbrahim (2-ci), Akif;
- VII. 1. Bilmanın övladları: Fəmil, Azər, Vüsal, Nuranə, Dürdanə;
2. Bilalın övladları: Məhəmməd, Samirə, Məhəbbət;
3. Zülalın övladları: Vüsalə, Xədicə, Cəfər;
4. Hilalın övladları: Həsən (2-ci), Hüseyn, Samir;
5. Arazın övladları: Rəşad, İlahə;
6. Mehmanın övladları: Kamil, Elvin;
7. Allahverdinin (3-cü) övladları: Ziya, Nail, Rafael, Mətanət, Fizzə;
8. Zakirin övladları: Səyavuş, Rəşad, Ceyhun, Ramil, Sucayə;

9. Fikrətin övladları: Abbas (2-ci), Hüseyn (2-ci), Qəfilə, Şərqiyyə;
10. Qurbanın övladları: Rasim, Rafiq, Tinatin, Ceyhun;
11. Nərimanın övladları: Məmməd, Rəsmiyyə, Samirə, Elnarə, Nuranə;
12. Telmanın övladları: Aytən, Ülkər;
13. Rüstəmin övladları: Vüsal, Vüsalə;
14. Rövşənin övladları: Əfsanə, Sona;
15. Elşənin övladları: Şəhsənəm, Şahnaz.

MƏDƏDUŞAĞI

- I. İbrahim;
- II. İbrahimin övladı: Şahbaz;
- III. Şahbazın övladları: Mədəd, Abbas, Səməd;
- IV. 1. Mədədin övladları: Həsən, Məhərrəm, Güləfər;
2. Abbasın övladları: Tərlan, Ceyran, Kübra, Leylan;
- V. 1. Həsənin övladları: Hüsən, Sürəddin, Mədəd, Aləmzər;
2. Məhərrəmin övladları: Cavanşir, Roman, Nailə, Yeganə.

MƏHƏRRƏMUŞAĞI

Tayfa XIX əsrin I rübündə yaşamış Məhərrəm (1-ci) kişinin adını daşıyır.

- I. Məhərrəm (1-ci);
- II. Məhərrəm (1-ci) kişinin övladları: Xəlil, Rza;
- III. 1. Xəlil Məhərrəm oğlunun övladları: Səfəralı, Novruz, Məhərrəm (2-ci);
2. Rza Məhərrəm oğlunun övladı: Şahverdi;
- IV. 1. Səfəralı Xəlil oğlunun övladları: İbrahim, Nənəqız (1-ci);
2. Novruz Xəlil oğlunun övladları: Usub, Nəsib;
3. Məhərrəm (2-ci) Xəlil oğlunun övladları: Məhəmmədli, Əhməd, İsmayıl (1-ci), Qoçalı, Gülgəz (1-ci);
4. Şahverdi Rza oğlunun övladı: Hüseyn;
- V. 1. İbrahim Səfəralı oğlunun övladı: Əsəd;
2. Usub Novruz oğlunun övladları: Nəsib, Kazım, Abbas, Əli, Alı, Əsabə, Gülüs, Arzu, İlham, Nazilə, Vəli;
3. Nəsib Novruz oğlu gənc yaşlarında vəfat etmişdir.
4. Məhəmmədli Məhərrəm oğlunun övladları: Fatma, Püstə;

5. Əhməd Məhərrəm oğlunun övladları: Səfər, Bəhman, Lətif, Yəhya, Qəmər, Zəhra, Münəvvər;
 6. İsmayıl Məhərrəm oğlunun övladları: Yunis, İslam, Məhərrəm (3-cü), İsrafil (1-ci), Mikayıl, Tofiq, Mikayıl (2-ci), Gülgəz (2-ci);
 7. Qoçalı Məhərrəm oğlunun övladı: Məpı;
 8. Hüseyn Şahverdi oğlunun övladı: Əziz;
- VI. 1. Əsəd Səfəralı oğlunun övladları: Nənəqız (2-ci), Yolçu, Yəhya, Cümşüd, Hidayət, Əmrah, Sucayə, Kifayət, Nəzifə, Radiq, Rafiq;
2. Abbas Usub oğlunun övladları: Yusif, Xəyalə, Mədinə;
 3. Nəsib və Kazım yeniyetmə yaşlarında qızılçadan vəfat etmişlər.
 4. Bəhman Əhməd oğlunun övladları: Umud, Pənah, Polad, Nəzirə, Tacirə, Şahnaz, Gültac;

Səfər II Cahən müharibəsində həlak olmuşdur. Lətif ilə Yəhya isə uşaq ikən rəhmətə getmişlər;

5. Yunis İsmayıl oğlunun övladları: Nəcəf, Əhməd, Solmaz, Almaz, Nəbar, İradə, Flora;
6. İslam İsmayıl oğlunun övladları: Sərtib, Lətif, İlham, Yaşar, Xavər, Məhəbbət;
7. Tofiq İsmayıl oğlunun övladları: Müşfiq, Mikayıl (3-cü), İsmayıl (2-ci), Aynurə;

İsmayıl kişinin dörd oğlu – Mikayıl (1-ci), Məhərrəm (3-cü), İsrafil, Mikayıl (2-ci) uşaq ikən qızılçadan dünyalarını dəyişmişlər.

8. Əziz Hüseyn oğlunun övladları: Qiyas, İlyas, Niyazi, Münurə, Səfurə, Qənirə.

Hüseyn kişinin 5 övladı hələ uşaq ikən qızılçadan tələf olmuşlar.

MİRİSMAYIL SEYİDOVUN AİLƏSİ

- I. Mirəsədulla;
- II. Mirəsədullanın övladı: Mirfətulla;
- III. Mirfətullanın övladı: Mirhüseyn;
- IV. Mirhüseynin övladları: Mirməhəmməd, Mirsadiq, Mirusub, Bəyimağa, Mirvari;
- V. 1. Mirməhəmmədin övladları: Mirəli, Nabat;
2. Mirsadiğın övladı: İsmayıl;
3. Mirusubun övladları: Mircəfər, Miryaqub;
4. Bəyimağanın övladları: Mirkərim, Mirheydər, Mirabdulla;
- VI. Mirismayılın övladları: Faiq, Radiq, Natiq, Mirsadiq, Zahnaz, Xanım, Mərsiyə.

MİSİRLİLƏR TAYFASI (MƏNGÜK KƏNDİNDƏN)

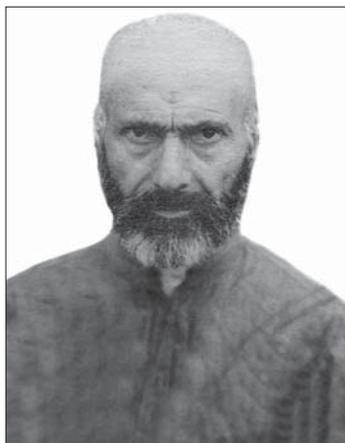
- I. İsgəndər;
- II. İsgəndərin övladı: Novruz;
- III. Novruzun övladı: Əli;
- IV. Əlinin övladları: Məhəmməd, Hübət, Xanım, Lətifə, Ballı, Səmayə;
- V. 1. Məhəmmədin övladları: Camal, Ruslan, Gülsənəm;
2. Hübətin övladları: Yusif, Emil, Nazilə;

MÜRSƏLUŞAĞI

Mürsəluşağı əslən Qəmərli mahalının Məsimli kəndindəndirlər. XX əsrin əvvəllərində olan erməni-müsəlman davası zamanı Musa Mürsəl oğlu və iki qardaşı İrana keçirlər. Qardaşlarını qərqlikdə itirən Musa kişi 1925-ci ildə Azərbaycanın Ulacalı kəndinə gəlir. Bu kənddə Vedibasər mahalından da qaçqınlar olmuşdur. Musa Mürsəl oğlu Şiddi kəndindən Həmid, Əziz və onun qardaşı-bacısı ilə birlikdə 1926-cı ildə Şiddiyə köçür və Gülnaz Məşəbağır qızı ilə ailə qurur. Bir ildən sonra böyük övladları Bəhrüz dünyaya gəlir. Onlar 1949-cu il deportasiyasına qədər Şiddidə yaşayırlar. 1949-cu ildə Salyan rayonunun Xalaç kəndinə köçürülür. 1950-ci ildə yenidən geriyyə qayıdırlar. Musa kişi Xalisa kəndindən Sənəm Nəbi qızı ilə ailə qurur. 1952-ci ildə isə ailəliklə Xalisa kəndinə köçürlər.

- I. Zeynal;
- II. Zeynalın övladı: Mürsəl;
- III. Mürsəlin övladı: Musa;
- IV. Musanın övladları: Bəhrüz, Qardaşxan, Salman;
- V. 1. Bəhrüzün övladları: Nəriman, İman, Telman, Vilman, Elman, Məhərrəm, Solmaz, Gülnaz;
2. Qardaşxanın övladları: Fəxrəddin, Fazil, Nazim, Sevinc, Dilşad, Yasəmən, Müşkünaz;
3. Salmanın övladları: Vadim, Sənəm, Aynurə.

MURADKANLI TAYFASI

Hüseyinli Haqverdi oğlu

Tayfanın əsasını qoyan Muradxan XIX əsrin əvvəllərində İranın Güney mahalının Xublar kəndindən gələrək Xalisada məskunlaşmışdır. Elə Xalisa kəndində də ailə quran Muradxanın beş oğlu olmuşdur: Məhəmməd, Bayram, Allahverdi, İsmayıl (1-ci), İbrahim.

Xalisa kəndinin tarixində Muradxanlı tayfasının öz yeri, öz çəkisi olmuşdur. 1918-20-ci illər arası erməni-müsəlman davası zamanı Abbasqulu bəy Şadlinskiyin yaratdığı və rəhbərlik etdiyi “Qırmızı tabor”un tərkibində Xalisa kəndindən vuruşan dörd döyüşçüdən üçü (Paşa oğlu Məcid, Mirzəfər oğlu İsgəndər, Heydər oğlu Hüseyin), kəndimizdən orta məktəbi ilk dəfə gümüş medalla bitirənlərdən biri (Paşayev Firudin İmran oğlu), kəndimizin ilk ali tibb təhsillisi, cərrahı (Məmmədov Ziyafər Hüseyin oğlu), ali təhsil müəssisəsində təhsil alan ilk qız (Məmmədova Sucayə Hüseyin qızı, təəssüflər olsun ki, amansız ölüm onun arzularını yarımçıq qoydu) Muradxanlı tayfasının övladlarıdır. Paşayev Məmmədcəfər İsmayıl oğlu və Allahverdiyev Talib Kazım oğlu II Cahan müharibəsində həlak olmuşlar.

Muradxanlı tayfasının onlarla övladı müxtəlif ali və orta ixtisas müəssisələrini bitirərək, istehsalatın müxtəlif sahələrində uğurla çalışırlar.

* * *

- I. Muradxan;
- II. Muradxanın övladları: Məhəmməd, Bayram (1-ci), Allahverdi, İsmayıl (1-ci), İbrahim;
- III. 1. Məhəmmədin övladı: Heydər;
2. Bayramın övladı: Mirzəfər;
3. Allahverdinin övladı: Kazım;
4. İsmayılın övladı: Paşa;
5. İbrahimin övladı: Haxverdi;
- IV. 1. Heydər in övladı: Hüseyin;
2. Mirzəfərin övladı: İsgəndər;
3. Kazımın övladı: Talib;
4. Paşanın övladı: İsmayıl (2-ci), Məcid (I);

5. Haxverdinin övladları: Dünyamalı, Həsən, Hüseynalı;
- V. 1. Hüseynin övladları: Hümbət, Ziyafər, Hidayət, Bəylər, Sucayə, Elmira;
2. İsgəndərin övladları: Kərəm, Məmməd;
3. Talıb II Cahan müharibəsində həlak olmuşdur.
4. İsmayılın (2-ci) övladları: Məmmədcəfər, İmran, Nabat;
5. Məcidin övladları: Məhəmməd, Bayram, Tahir;
6. Dünyamalının övladı: Teymur (I);
7. Həsən və Hüseynalı qardaşların övladları qalmayıb.
- VI. 1. Hümbətin övladları: Elman, Rəşid, Səmayə, Rayə, Mehriban, Nuriyyə;
2. Ziyafərin övladları: İlyas, Könül;
3. Hidayətin övladları: Humay, Nigar, Günay;
4. Kərəmin övladları: Oruc, Ferdik, Zöhrab, Sərtib, Dilarə, Gültəkin, Lilavətin;
5. Məmmədin övladları: Qələndər, Sabir, Roman, Turan, Aygün, Kəklik, Flora, Zərri, Qızılgül, Nəcibə;
6. Məmmədcəfər II Cahan müharibəsində həlak olmuşdur.
7. İmranın övladları: Firudin, Nuridin, Tofiq, Məhərrəm, Yusif, Sona, Sərəndaz, Sərfinaz, Adilə, Fəridə;
8. Məhəmmədin övladları: Əyyub, Yaqub, Xeyrulla, Seyfulla, Yaşar, Laləzar, Gülzar;
9. Bayramın övladları: Vaqif, Akif, Arif, Maarif, Vasif, Sevda, Şölə, Səkinə, Pərvanə;
10. Tahirin övladları: Süleyman, Salman, Qiymət, Tinatin, Nəstandərəcan, Fatma, Nəzakət;
11. Teymurun övladları: Abdulla, İsmayıl, Firudin;
- VII. 1. Elmanın övladları: Natəvan, Mətanət, Rəqsanə;
2. Rəşidin övladları: Rəşad, Səbuhi;
3. Orucun övladları: İsgəndər, Elnur, Nəzəni, Təhminə, Günay;
4. Ferdikin övladları: Samir, Kamran;
5. Zöhrabın övladları: Azər, Asif, Tərlan;
6. Sərtibin övladları: Sahib, Ramin;
7. Qələndərin övladları: İsmayıl, İlahə, Xəyalə;
8. Firudinin övladları: Səidə, Validə, Nərgiz;
9. Nuridinin övladları: İsmayıl, Rövşən, Elnarə, Gülnarə;
10. Tofiqin övladları: Samirə, Yeganə, Səbinə;
11. Məhərrəmin övladları: Elşən, Gülşən, Lalə, Sevinc;

12. Yusifin övladları: Turan, Vüsal, Uğur, Yusif;
13. Əyyubun övladları: Samir, Coşqun, Elçin;
14. Yaqubun övladları: Ceyhun, Fidan;
15. Xeyrullanın övladları: Sima, Namidə, Günay;
16. Seyfullanın övladı: Məhəmməd;
17. Yaşarın övladları: Aysel, Ramal;
18. Vaqifin övladları: Elnur, Aynur;
19. Akifin övladları: Ülker, Aytəkin, Aytac;
20. Maarifin övladı: Oruc;
21. Vasifin övladı: Sənəm;
22. Arifin övladları: Murad, Aytən, Bəsti;
23. Süleymanın övladı: Məcid (II);
24. Abdullanın övladları: Natiq, Nizami, Sitarə, Bahar, Hicran;
25. İsmayılın övladları: Mənsur, Aydın, Mehman, Rəsul, Polad, Əntiqə, Gövhər;
26. Firudinın övladları: Teymur (II), Oqtay.

MUXTARUŞAĞI

- I. Muxtar (1-ci);
- II. Muxtarın övladları: Oruc, Qəhrəman;
- III. 1. Orucun övladları: Muxtar (2-ci), Xanım;
2. Qəhrəmanın övladı: Təvəkkül;
- IV. 1. Muxtarın (2-ci) övladları: İmamverdi, Xudaverdi, Zemfira, Zərifə, Samirə;
2. Təvəkkülün övladları: Vilayət, Elçin, Qəhrəman, Rəna, Dürdanə, Güldanə.

MUSAUŞAĞI

- I. Musa (I);
- II. Musanın övladı: Bəhrəm (I);
- III. Bəhrəmin övladı: Musa (II);
- IV. Musanın övladları: Bəhrəm (II), Bayram, Şövkət, Afət, Məhərrəm, Mələhət, Nəzakət;
- V. 1. Bəhrəmin övladları: Xaqani, Sərvət, Xanlar;
2. Bayramın övladı: Orxan;
3. Məhərrəmin övladı: Tural.

NƏSİRUSAĞI

Nəsirusağı Allaha, dinə, imana sədaqətləri ilə seçilmişlər. Molla Fərəc, Molla Salman, Xanım Salman qızı dini etiqladlarına həmişə möhkəm bağılı olmuşlar.

Salman Fərəc oğlu II Cahən müharibəsinin, Fətullah və Rasim Nəsirov qardaşları isə Qarabağ uğrunda gedən savaşıın iştirakçısı olmuşlar. Fətulla Kazım oğlu döyüşlərin birində həlak olmuşdur.

Qurban Fətullah oğlu

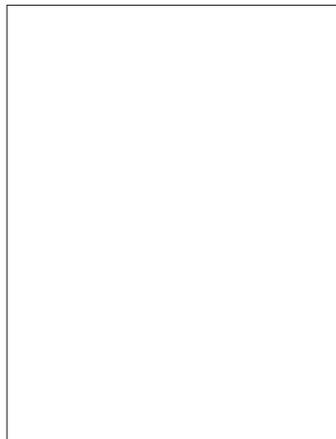
- I. Nəsir;
- II. Nəsirin övladları: Dünyamalı, Abbas;
- III. 1. Dünyamalının övladları: Fərəc, Fətullah (1-ci), Gülnaz (Türkiyədə yaşayıb);
2. Abbasın övladı: Ələkbər;
- IV. 1. Fərəcin övladları: Salman, Xədicə;
2. Fətullahın (1-ci) övladları: Qurban, Kazım;
3. Ələkbərin övladları: Allahverdi, Sona (*Allahverdi ailə üzvləri üçün **Abbasov** soyadını götürmüşdür*);
- V. 1. Salmanın övladları: Qərənfil, Xanım;
2. Qurbanın övladları: Abdulla, Xanəddin, Naringül, Tilazər, Gülazər, Simuzər, Firuzə, Xalidə;
3. Kazımın övladları: Şahhüseyn, Fətullah (2-ci), Rasim, Nərminə, Elmira, Gülçöhrə, Rəqsanə;
4. Allahverdinin övladları: Telman, Etibar, Şövkət, Vəsilə, Tamam, İradə, Adilə, Sabirə.

NƏCƏF NEYDƏR OĞLUNUN AİLƏ ÜZVLƏRİ

- I. Məmməd;
- II. Məmmədin övladı: Heydər;
- III. Heydərin övladları: Nəcəf, Nərgiz;
- IV. Nəcəfin övladı: Heydərəli;
- V. Heydərəlinin övladları: Hafiz, Rəhman, Nəcəf, Gülsüm, Sevil, Şəfiqə;
- VI. 1. Hafizin övladları: Xatirə, Aysel;
2. Rəhmanın övladı: Tural.

NOVRUZOVLAR

- I. Novruz;
- II. Novruzun övladları: Mənsim, Əpruz;
- III. Mənsimin övladları: Möhsüm, Həsən, İslam, Gülüstan;
- IV. 1. Möhsümün övladları: Zahir, Şirvan, Türman, Zəroş, Nəcifə, Mətanət;
2. Həsənin övladları: İzzət, Nüsrəddin, Müslüm, Nəzakət, Mətanət;
3. İslamın övladları: Arzu, Ramil, Aidə, Təranə, Şəkər.

Möhsüm Novruzov

NOVRUZUŞAĞI

Tayfanın başçısı Novruzalı kişi XIX əsrin sonlarında Çərnibasar mahalının Sabunçu kəndindən köçərək Xalisada məskunlaşmışdır.

Məhəmməd Hüseyn oğlu Şıxlar kəndində müəllim, məktəb direktoru, Avşar kənd orta məktəbində dərs hissə müdiri, Xalisa və Avşar kəndlərinin sovet sədri işləmişdir.

Hüsən Hüseyn oğlu Avşar kənd orta məktəbində müəllim işləmişdir.

Novruzovlar ailəsi 1949-cu ildə Ağcabədinin Önüclər kəndinə deportasiya olunmuş, bir neçə ildən sonra Hacıbədəlli kəndinə köçmüşlər.

- I. Novruzalı;
- II. Novruzalının övladları: Hüseyn, Xeyrənsə, Şamayıl;
- III. Hüseynin övladları: Məhəmməd, Hüsən, Xumar.

PAŞA TAĞIYEVİN AİLƏ ÜZVLƏRİ

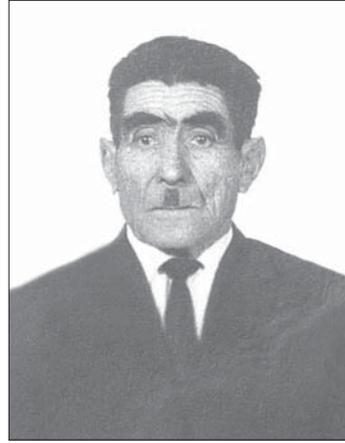
- I. Tağının övladı: Hüseyn (1-ci);
- II. Hüseynin övladları: Paşa (1-ci), Fatma;
- III. Paşanın övladları: Hüseyn (2-ci), Tofiq, Qurban, Firəngiz, Göyərçin, Zülfiyyə;
- IV. 1. Hüseynin övladları: Paşa (2-ci), Zülfiyyə, Seymur, Günel;
2. Tofiqin övladları: Elşən, Arzu;
3. Qurbanın övladı: Əli.

RZAYEV MƏMMƏDİN AİLƏ ÜZVLƏRİ

- I. Rza;
- II. Rzanın övladı: Müseyib;
- III. Müseyibin övladları: Məmməd, Rübabə;
- IV. Məmmədin övladları: Əli, Rövşən, Qurban, Səmayə;

RÜSTƏMUŞAĞI (KOLANLI KƏNDİNDƏN)

- I. Rüstəm;
- II. Rüstəmin övladları: Vəli (I), İbad;
- III. 1. Vəlinin övladları: Əziz, Tariyel, Litvin, Lazim, Dəryanur, Sahab, Klara;
- 2. İbadın övladları: Yunis, İdris, Kazım, Reyhan, Ələviyyə;
- IV. 1. Əzizin övladları: Vilayət, Lyuba;
- 2. Tariyelin övladları: Rüstəm (2-ci), Ülviyyə, Lamiyə;
- 3. Litvinin övladları: Sahib, Ramil, Samir, Amil, Nicat, Təranə, Pərvanə;
- 4. Lazimin övladları: Vəli (2-ci), Emil, Fariz, Tutu, Fidan;
- 5. Yunisin övladları: Gülnarə, Təhminə;
- 6. İdrisin övladları: Ceyhun, Əfqan, Leyla.

Vəli Rüstəm oğlu

**RÜSTƏMOV YAVƏR BAXŞƏLİ OĞLUNUN
AİLƏ ÜZVLƏRİ (Kolanlı kəndindən)**

Yavər Baxşəli oğlu

Yavər Rüstəmov 1910-cu ildə Kolanlı kəndində anadan olmuşdur. İbtidai və yeddiillik təhsilini doğma kəndlərində almışdır.

O, 1928-ci ildə İrəvan Pedaqoji Texnikumunu bitirəndən sonra əmək fəaliyyətinə başlamış, müxtəlif illərdə Kolanlı, Haxıs, Şirazlı, Avşar və Arazdəyən kəndlərində müəllimlik etmişdir.

1941-1945-ci illər Vətən müharibəsinin iştirakçısı olan Yavər müəllim 1949-1953-cü illərin ağır deportasiya günlərini də yaşamalı olmuşdur.

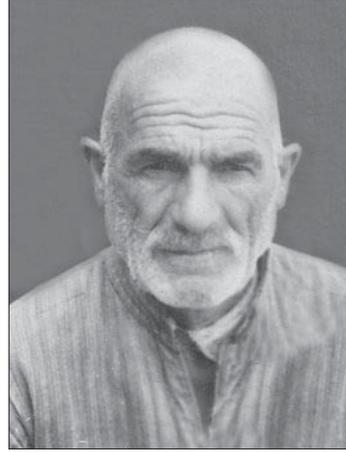
Səmimi, gülərüz, mehriban rəftarı ilə yadda qalan Yavər Rüstəmovun elində böyük hörməti vardı. O, 1983-cü ildə dünyasını dəyişmişdir.

Yavər müəllimin övladları: Ənvər, Telman (Allah hər ikisinə rəhmət eləsin), Yaqub, Zakir, Bakir, Mehman və Niyazi ali təhsil almışlar.

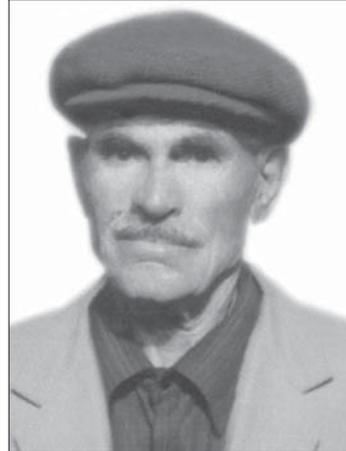
- I. Rüstəm (1-ci);
- II. Rüstəmin övladı: Baxşəli;
- III. Baxşəlinin övladı: Yavər (I);
- IV. Yavərin övladları: Ənvər, Telman, Yaqub, Zakir, Bakir, Mehman, Niyazi, Tərifə, Lətifə, Yaqut;
- V. 1. Ənvərin övladları: Eldəniz, Səidə, Qənirə, Naidə;
2. Telmanın övladları: Elman, Bəxtiyar, Ülviyyə;
3. Yaqubun övladları: Rəşad, Fuad, Günay;
4. Zakirin övladları: Sülhiyyə, Günel;
5. Bakirin övladları: Aysel, Nərmin;
6. Mehmanın övladları: Nicat, Rüstəm (2-ci);
7. Niyazinin övladları: Yavər (I), Səadət.

RZAÜŞAĞI

- I. Rza;
- II. Rzanın övladları: Məhəmməd (1-ci), Həsənalı, İbrahim (1-ci);
- III. 1. Məhəmmədin (1-ci) övladları: Hümbət, Günel, Gülşən;
2. Həsənalının övladı: Rəcəb;
3. İbrahimin (1-ci) övladları: Hüseyn, Həsən (1-ci), Şəkər, Güllər, Qonça, Telli;
- IV. 1. Hümbətin övladları: Əhməd, Məhəmməd (2-ci), Fatma;
2. Rəcəb subay ikən II Cahan müharibəsinə getmiş və həlak olmuşdur;
3. Hüseynin övladı: İbrahim (2-ci);
4. Həsənin övladları: Əyyub, Səkinə, Pakizə, Xanımzər;
- V. 1. Əhməd subay ikən II Cahan müharibəsinə getmiş və həlak olmuşdur;
2. Məhəmmədin övladları: Hicran, Rizvan, Fuad, Rövşən, Rita, Raziyə, Razilə;
3. İbrahimin (2-ci) övladları: Əli, Vəli, Hüseyn, Səməd, Nəzakət, Gülnarə;
4. Əyyubun övladları: Yasin, Həsən (2-ci), Sahilə, Sahibə.

Hümbət Məhəmməd oğlu

Həsən İbrahim oğlu

SARIXANLI KƏNDİ VƏ SARXANUŞAĞI

Saxtalaşdırılmamış tarixi adlarda əsil həqiqət yaşayır. Üstündən neçə-neçə yüzilliklər, minilliklər keçsə də, keçmişimizin bir qiymətli incisi olan həmin həqiqət üzə çıxır, öz elmi izahını tapır, xalqın qanuni sərvətinə çevrilir.

Hər bir xalqın tarixinin tədqiqində toponimlərin – yer adlarının əvəzsiz mənbə olduğunu desəm, yəqin ki, heç bir yeni qitə kəşf etmiş olmaram. Qərbi Azərbaycan ərazisində, o cümlədən, Vedibasar mahalında çoxsaylı toponimik nümunələr Oğuz türklərinin bu ərazilərdə bineyi-başdan yaşadıklarını, bu yerlərin aborigen xalqları olduğunu təsdiqləyir.

XV yüzilliyin əvvəllərində, bir qədər də əvvəl indiki “Ermənistan”da azərbaycanlıların geniş miqyasda məskunlaşması burada Azərbaycan feodal dövlətlərinin bərqərar olması üçün sosial-iqtisadi, siyasi-mənəvi, psixoloji zəmin yaratdı. XV-XVIII yüzilliklərdə bu ərazidə Azərbaycan mülk, yer adlarının, toponimlərinin yayımı məhz bununla bağlı idi.

Vedibasar mahalında yaranma tarixi sivilizasiyanın daha dərin qatlarına gedən toponimlər çoxdur. Onlardan biri də XX əsrin əvvəllərində mövcud olmuş, erməni-müsəlman davası zamanı darmadağın edilmiş, əhalisi isə pərən-pərənə düşmüş, bu gün adı Xalisa kəndində ömür sürmüş **Sarixanuşağı** tayfasının adında yaşayan Sarixanlı kəndidir.

Sarixanlı kəndi Vedibasar mahalının aran hissəsində, Ağrıdağ vadisində, Böyük Vedi qəsəbəsindən 14-16 km cənub-qərbdə, Araz çayı kənarında, Araz çayı ilə İrəvan-Naxçıvan avtomobil yolu arasında, Xalisa kəndi yaxınlığında yerləşmişdir.

Yalnız Azərbaycan türklərinin yaşadığı Sarixanlı kəndinin adına “Vedibasar mahalının Arazboyu hissəsini əhatə edən Aralıq nahiyəsində “Sarixan atları məzrəsi” şəklində ilk dəfə “İrəvan əyalətinin müfəssəl dəftəri”ndə (1590) rast gəlirik” (*Budaqov B.Ə., Qeybullayev Q.Ə., “Ermənistan-da Azərbaycan mənşəli toponimlərin izahlı lüğəti”, Bakı, 1998*), (*Ə.Ələkbərli, “Qərbi Azərbaycan”, I cild, Vedibasar mahalı, Bakı, 2003, səh.539*).

Sarixanlı şəklində isə bütün mənbələrdə 1873-cü ildən etibarən işlənməyə başlamışdır. Əziz Ələkbərli yuxarıda göstərilən əsərində yazır ki, kəndin adı Şahsevən türklərinin Sarixanlı tayfasının (**Sarı xanın eli** və ya **Sarı xanın tayfası** mənalarında) adından yaranmışdır. Müəllif davam edərək, 1886-cı ilə aid mənbədə bu kəndin 1872-ci ildə Xalisa kəndindən çıxanlar tərəfindən məskunlaşdığını yazır. Sarixanlı kəndinin adının etimologiyası haqqında hörmətli Əziz müəllimin yazdıqlarında həqiqət vardır. O ki qal-

dı 1872-ci ildə Sarıxanlı kəndində Xalisa camaatının məskunlaşmasına və bununla da 500 il tarixi olan Sarıxanlıda yeni həyatın başlanmasına, bu tarixi sənədlərlə də təsdiqlənir.

Filologiya elmləri namizədi İbrahim Bayramov da “Qərbi Azərbaycanın türk mənşəli toponimləri” (*Bakı, 2002, səh.514*) adlı əsərində Sarıxanlı kəndi haqqında az da olsa məlumat vermişdir. Məlumata kiçik də olsa, düzəliş vermək məcburiyyətindəyik. İ.Bayramov yazır ki, Sarıxanlı kəndi “Vedi çayından axan arxın yaxınlığında, Əliməmməd kəndinin yanında yerləşirdi” (Yenə orada).

Birinci onu deməliyik ki, Sarıxanlı kəndi yaxınlığında Əliməmməd kəndi olmamışdır. Olsa, Məmmədabad olar. Alməmməd kəndi isə Sarıxanlıdan xeyli uzaqdadır, aralarında bir neçə kənd var. Bunları dəqiqlik naminə dedik. Yazılan hər söz, cümlə gələcək nəsil üçün tarixdir. Kiçik qeyri-dəqiqlik gələcəkdə çoxlarını çaşıdır bilər.

Hörmətli alim İsrəfil Məmmədov “Tariximiz, torpağımız, taleyimiz” (*Bakı, 2002, səh.245*) adlı qiymətli əsərində Sarıxanlı kəndində 1873-cü ildə 288, 1886-cı ildə 338, 1905-ci ildə 160, 1914-cü ildə 377 (*nədənə sonuncu rəqəm Ə.Ələkbərlinin yuxarıda adı çəkilən əsərində 161, İbrahim Bayramovun əsərində isə 176 göstərilmişdir*) nəfər azəri türkünün yaşadığını göstərir.

Hörmətli oxucular, elmi qaynaqların çoxluğu ilə sizi yormamaq üçün deyilənlərlə kifayətlənir və Sarıxanlı kəndi haqqında bildiklərimizi jurnal list qələmi ilə izah etməyə çalışacağıq.

Bələliklə...

Rəşid bəy İsmayılov “Azərbaycan tarixi” adlı əsərində bizim üçün çox qiymətli bir faktı miras qoymuşdur. O yazır ki, Qaraqoyunlu hakimi Qara Yusif 1407-ci ildə Əmir Teymurun nəvəsi Əbu-Bəkiri Vedibasarı Milli dərəsi deyilən ərazisində darmadağın edir və müxtəlif türk tayfalarının nümayəndələrindən ibarət bir alayı əsir götürür. Qara Yusif aman istəyən əsirlərə (onlar Vedibasarda atçılığı inkişaf etdirmək üçün ürəklə işləyəcəklərinə söz verirlər) toxunmur və onların oturaq həyat keçirmələrinə icazə verir. Əsirləri beş-beş, on-on müxtəlif kəndlərə bölüşdürürlər. Onlar da yerli əhali ilə qaynayıb-qarışır, Vedibasarda atçılığı daha da inkişaf etdirirlər. Varlığını qorumaq üçün ömrü boyu vuruşan Vedibasarı camaatı üçün bundan yaxşı nə ola bilərdi ki?!

Bu hadisədən bir müddət sonra Vedibasarı bir neçə – Atdaşı, Qaladıbi, Bayburd, o cümlədən, haqqında danışdığımız Sarıxanlı və digər kəndlərində atçılıq geniş inkişaf etdirilmişdir.

Sarıxanlı kəndinin ərazisi İrəvan xanlarından *Sarı xanın* torpaq sahəsi

olmuşdur. Onun özü İrəvanda yaşasa da, şəxsi vəsaiti və nəzarəti altında Sarıxanlıda böyük ilxı saxlatmışdır. Sarıxanlı kəndinin ilk adı XVI əsrin sonlarına məxsus tarixi-elmi mənbədəki (*“İrəvan əyalətinin müfəssəl dəftəri”, 1590*) “Sarı xanın atları məzrəsi” birbaşa Sarı xanın adı ilə bağlıdır (*“Məzrə” - dağıdılmış, xarabalığa çevrilmiş yaşayış yeri anlamındadır - S.İ.*). İllər ötdükcə təbiidir ki, Sarı xan tarixin səhnəsindən getmiş, adı isə Sarıxanlı kəndinin adında yaşamışdır. Sonrakı illərdə də Sarıxanlıda atçılıqla bərabər maldarlıq, heyvandarlıq da inkişaf etdirilmiş, kəndin yerli imkanlı adamları yaranmışdır. Belə varlı-dövlətli adamlardan biri də XIX əsrdə yaşamış Səfəralı bəy olmuşdur. Çox güman ki, Sarıxanlıdan cəmi bir kilometr aralıda salınan və əsasən də qışlaq kimi istifadə olunan **Səfəralı kəndi** də Səfəralı bəyin adı ilə bağlıdır. Sonralar Xalisa kəndində məskunlaşan **Səfəralı tirsinin** övladları özlərinin Səfəralı bəyin nəslinə mənsub olduqlarını təsdiqləyirlər.

Tarixin Vedibasarin qismətinə yazdığı müharibələrin heç biri Sarıxanlıdan yan keçməyib. Dəfələrlə dağıdılsa da, yenidən bərpa olunub, kənd yaşayıb, əhalisi çoxalıb, ərazisi genişləniib. Araz çayının suyu, geniş, münbit torpaqlar əhalini Sarıxanlıya möhkəm bağlayıb. Əhali heyvandarlıq - maldarlıqla, atçılıqla məşğul olub, taxıl əkib, bostan yetişdirib. Bununla belə, Sarıxanlı kəndindən Arazın o tayına adlayaraq ev tikənlər, məskunlaşanlar da olmuşdur. İllər ötdükcə yeni yaranan Sarıxanlı da böyümüşdür. Beləliklə, Arazın hər iki tərəfində Sarıxanlı kəndi mövcud olmuşdur. Bu kəndlərin əhalisi dar gündə bir-birinə həyan olmuş, dayaq durmuşlar.

1886-cı ildə kənd əhalisinin sayı 47 təsərrüfatda 338 nəfərə (181 kişi, 157 qadın) çatmış, kəndin 440 desyatın torpaq sahəsinin 6 desyatını malikanə torpaqları, 0,5 desyatını bağ sahələri, 120 desyatını suvarılan əkin yerləri təşkil etmişdir.

“1905-ci il erməni-müsəlman davası zamanı Sarıxanlı kəndi dəhşətli faciə ilə üzləşmişdir. Dinc əhalinin çox hissəsi erməni vəhşiləri tərəfindən qətlə yetirilmişdir. Elə buna görə də, 1905-ci ilin sonlarında kənddə cəmi 160 nəfər əhali qalmışdır” (*Əziz Ələkbərli: göstərilən əsəri*).

XX əsrin əvvəllərində Arazın o tayında (*Türkiyə ərazisi nəzərdə tutulur*) salınan Sarıxanlı kəndinin camaatı onlara qaçaq-quldurlar tərəfindən edilən hücumlardan birdəfəlik qurtarmaq üçün əsas Sarıxanlıya köçmək məcburiyyətində qalırlar. Kəndin əhalisi get-gedə artmağa başlayır.

1914-cü ildə artıq Sarıxanlıda 377 nəfər yaşamışdır (*İsrafil Məmmədov, “Tariximiz, torpağımız, taleyimiz”, Bakı, 2002, səh.245*). Sarıxanlı camaatının sakit həyatı cəmi dörd il davam edir.

Türkiyədə məqsədlərinə çata bilməyən erməni-daşnakları acıqlarını əv-

vələ Vedibasar mahalının Azərbaycan kəndlərindən almağa başlamışdılar. Qətl, qarət, insan faciəsinin, müsibətinin sayı-hesabı olmamışdır. Düşmən tufanının həmişəlik məhv etdiyi kəndlərdən biri də yerlə-yeksan edilmiş, xarabalığa çevrilmiş, təqribən 5 əsrə yaxın tarixi olan Sarıxanlı kəndi olmuşdur. Əhalisinin bir qismi yenə qətlə yetirilmiş, bir qismi isə Araz çayını adlayaraq Türkiyəyə, İrana pənah aparmışdır. Bu həmin dövrlər idi ki, Vedibasar mahalının bütün müsəlman əhalisi Abbasqulu bəy Şadlinskiyə başçılığı ilə düşmən mühasirəsindən çıxarılaraq Naxçıvan ərazisindən İrana, Türkiyəyə keçmişdilər.

Yalnız 1922-ci ildən başlayaraq, mahalda vəziyyət sabitləşdikcə ətraf kəndlərin əhalisi yavaş-yavaş doğma torpaqlarına qayıtmağa başlamışlar. Sarıxanlı tamam darmadağın edildiyi üçün bu kəndin sağ qalan əhalisinin bir qismi Türkiyədə, bir qismi İranda qalır, qalanları isə üç-üç, beş-beş Vedibasarın müxtəlif kəndlərində məskunlaşırlar.

1924-cü ilin əvvəlindən başlayaraq, Sarıxanlı kəndindən bir neçə ailə də Xalisa kəndində məskunlaşır. Səfər oğlu İbrahim, Zaman və Qəhrəman qardaşları, İsa və İsmayıl qardaşları, Məşədi Murad Abbasqulu oğlu, Məşədi Hüseyn və qardaşı Zeynalabdin, qayını Bəhram, Məşədi Qəhrəman, Bacıxanım nənənin (Hətəmov Sultanın anası) atası, Simuzər nənənin (kəndimizin ilk ali təhsilli qızı, rəhmətlik Sucayə xanımın anası) atası, kəndin Babauşağı tayfasından Cəfəralı İmaməli oğlunun həyat yoldaşı olmuş Sona nənənin atası, Usub oğlu Əlinin həyat yoldaşı Fatma nənənin atası Bayram kişi eyni vaxtda gəlirlər. Mikayıl Haqverdi oğlu ilə Əbülfət İsmayıl oğlu isə təqribən dörd il sonra, 1927-ci ilin yayında yaxın qohumları İbrahim Səfər oğlunun yanına gəlmişlər.

Sarıxanlı kəndinin Vedibasar mahalına aid hissəsi tamamilə darmadağın edilsə də, Türkiyə ərazisində qalan hissəsində bir neçə ildən sonra həyat bərpa olunmuşdur. Bu gün həmin kənddə yalnız Calalı kürdləri yaşayırlar.

SARXANUŞAĞI TAYFASININ SƏFƏRALI TİRƏSİ

- I. Səfəralı (1-ci);
- II. Səfəralının övladı: İbrahim (1-ci);
- III. İbrahimin övladları: Səfəralı (2-ci), Qafar (I), Həcər, Fatma;
- IV. 1. Səfəralının (2-ci) övladları: Möhsüm, Yəhya, Oruc, İbrahim (2-ci), Tərifə, Tamam;
2. Qafarın övladları: Şirzad, Şəkər, Şirin, Şirməmməd, Nabat,

- Xanım, Bəsti, İzzət, Ziyad, Pərvanə, Solmaz;
- V. 1. Möhsümün övladları: Şimid, Bahadur, Şirvan, Müslüm, Ayaz;
2. Yəhyanın övladları: Sarxan, Sarvan;
3. Orucun övladları: Səkinə, Səbinə;
4. İbrahimin (2-ci) övladı: Turanə;
5. Şirzadın övladları: Rafiq, Vüqar, Zeynəb, Elmira, Rəfiqə;
6. Şirməmmədin övladları: Anar, Aynurə, Günəl;
7. Ziyadın övladları: Qafar (II), Aysel.

İbrahim Səfəralı oğlu

İbrahim Səfəralı oğlu ötən əsrin ilk onilliyində Araz çayı boyunda yerləşən aran kəndlərindən olan Sarıxanlının kattası olmuşdur. Atası Səfəralı bəyin xeyli mal-qarası, otlaq yerləri, özləri olmuşdur. Xalisa kəndindən Molla Fərəc uşaqlarının kirvəsi olmuşdur. Erməni-müsəlman davası zamanı dağıdılan kəndlərdən biri də Sarıxanlı olur. Kəndin sağ qalan əhali-si canını qurtarmaq üçün Vedibasarı ətraf kəndlərinə, İran, Türkiyə ərazisinə üz tutur. İbrahim kişi ailəsi ilə Arazın o tayına pənah aparır. Həyat yoldaşı Gülzar nənə çayı keçərkən suya düşdüyü üçün soyuqlayır, xəstələnir, dünyasını dəyişir. Elə Arazın sahilində də dəfn edirlər. Qucağındakı beş aylıq qızı Fatmanı atası saxlayır.

1924-cü ildə vəziyyət normallaşdığı üçün doğma kəndlərinə dönürlər. Lakin Sarıxanlı tamamilə darmadağın edildiyindən, yaşayış üçün yararlı olmur. İbrahim kişi övladları ilə bərabər, cəmisi 5-6 km aralıda yerləşən qonşu Xalisa kəndinə gəlir və burada məskunlaşırlar.

Ailənin başçısı - İbrahim Səfəralı oğlu, övladları Səfəralı, Qafar, Həcər, Fatma.

1925-ci ildə Xalisa kəndində ilk dəfə məktəb açılanda Səfəralı və Qafar qardaşları ilk şagirdlərdən olurlar.

İbrahim kişi oğlanlarını evləndirir, qızlarını ərə verir. Yaxın qohumları Mikayıl Haqverdi oğluna, Əbülfət İsmayıl oğluna yaxından kömək edir. İbrahim Səfəralı oğlu 1944-cü ildə Xalisa kəndində rəhmətə getmişdir.

İbrahim Səfəralı oğlu imkanlı olduğu qədər də qoçaq, cəsarətli bir kişi olmuşdur. Əlində çapısı (beşatılan tüfəng adıdır) malını-mülkünü, ailəsini qaçaq-quldurdan qorumuşdur. Deyilənə görə, İbrahim kişi, hələ Sarıxanlıda yaşayarkən evinə oğurluğa gələn oğru-qulduru və erməni-müsəlman davası zamanı qonşu Dəvəli kəndində yerləşən erməni hərbi qüvvələrinin başçısı Xosrov adlı ermənini həmin silahla öldürmüşdür. Həmin hadisənin

canlı şahidi olan kənd ağsaqqalları sonralar bu əhvalatı İbrahim kişinin övladları yanında tez-tez yada salarmışlar.

Səfərov Səfəralı İbrahim oğlu

1908-ci ildə Sarıxanlı kəndində anadan olmuşdur. 1925-ci ildə Xalisa kənd məktəbinin ilk şagirdlərindən olmuşdur. Ötən əsrin birinci qərinasında fəallığı ilə fərqlənir və komsomol təşkilatının katibi seçilir. Bir neçə vaxtdan sonra onu siyasi təhsil almaq üçün İrəvan şəhərinə göndərirlər. Səfəralı İbrahim oğlu həmin məktəbdə iki il oxuyur. Məktəbi bitirəndən sonra Vedibasara qayıdır və müxtəlif işlərdə çalışır. Bir müddət Şərur rayonunun Vergi İdarəsinin müfəttişi işləyir. Orada ailə qurur, iki oğlu dünyaya gəlir. Həyat yoldaşı və övladlarından biri rəhmətə gedir. 1941-ci ildə II Cahan müharibəsi başlayanda ön cəbhəyə gedir. Şimali Qafqaz uğrunda gedən döyüşlərin iştirakçısı olur. Çox çəkmir ki, onu Bakıdakı zabitlər məktəbinə göndərirlər. Təhsilini başa vurur, yenidən cəbhəyə qayıdır və hərbi hissənin siyasi rəhbəri təyin olunur. Mozdok uğrunda gedən döyüşlərdə yaxından iştirak edir. 1943-cü ildə ayağından yaralandığı üçün II qrup əlil kimi ordudan tərxis olunur.

1944-cü ildə Vədi rayon Vergi İdarəsinə işə qəbul olunur. Bir il sonra isə Dəvəli şəhərindəki mərkəzi - birləşmiş anbarın müdiri təyin edilib, 1950-ci ilədək həmin vəzifədə işləyib.

Səfəralı İbrahim oğlu 1949-cu ildə Səkinə xanımla evlənir. Bir il sonra ilk övladları dünyaya gəlir.

O, uzun müddət Dəvəli şəhərində xəstəxanalar üzrə təsərrüfat müdiri, xəzinədar işləmişdir. Erməni və rus dillərini mükəmməl bilmişdir.

1948-52-ci illər deportasiyası zamanı Beyləqanın Xalaç kəndinə köçürülən ailələrdən biri də onun ailəsi olmuşdur. Xalaça çatan kimi verilən vədlərin tamamilə yalan olduğunu, dövlət tərəfindən aldadıqlarını görə Səfəralı və Qafar qardaşları bir gün sonra geri qayıdırlar.

Səfəralı İbrahim oğlu 1968-ci ilədək Dəvəli şəhərində işləyir, sonra isə təqaüdə çıxır. O, ömrünün sonuna qədər kənddə müxtəlif işlərdə çalışmışdır.

Övladları: Möhsüm, Tərifə, Tamilla, Yəhya, Oruc, İbrahim.

Səfəralı əmi ata yurdu olan Sarıxanlı kəndinə həmişə bağlı olub. Əhvalının bütün vaxtlarında ürəyinin dərinliklərində göynəyib Sarıxanlı. Övladlarından Yəhya müəllim söyləyir ki, mən hələ uşaq olanda atamla Kaxanov kanalı tərəfə - arxın altına gedərkən o, barmağını təzə toyuqçuluq ferması istiqamətinə tuşlayaraq deyirdi ki, bax, bizim doğma Sarıxanlı kəndimiz orada, Arazın sahilində yerləşirdi. Atam kəndləri haqqında geniş izahat verəndən sonra uzun müddət danışmazdı. Sonrakı illərdə də yaşadığımız evin damına çıxar, bizi yanına çağırır, yenə həmin yeri bizə göstərər, – Bizim Sarıxanlı kəndi orada yerləşirdi, – deyirdi.

Səfəralı İbrahim oğlu 1985-ci ildə vəfat etmişdir.

Səfərov Yəhya Səfər oğlu

Səfərov Yəhya Səfəralı oğlu 1956-cı ildə Vedibasar mahalının Xalisa kəndində anadan olmuşdur. Kəndin Sarıxanlı tayfasındandır. Uşaqlıq illəri Muradxanlı məhəlləsində keçib. 1963-cü ildə Xalisa kənd səkkizillik məktəbinin I sinfinə gedib, ilk müəllimi rəhmətlik Xudakərim Qasımov olmuşdur.

1972-1983-cü tədris ilində orta məktəbi doğma kəndlərində bitirmişdir. Ona dərs deyən müəllimlərin hamısını hörmətlə xatırlayan Yəhya Səfərovun, riyazi savadının bünövrəsini qoyan Vəli Məmmədova qarşı seçimli münasibəti vardır.

1980-ci ildə Bakıdakı Azərbaycan Neft-Kimya İnstitutunun elektrotexnika fakültəsini bitirib, elektrik aparatları və maşınları üzrə mühəndislik diplomu alıb. Y.Səfərov təyinatla bir il Nalçik şəhərində işləmişdir. O, 1981-ci ildə Bakıya qayıdıb və 60 saylı texniki-peşə məktəbinə işə düzəlmişdir.

1982-ci ilin ortalarında anası Səkinə xanım rəhmətə gedir. Bacıları ailə qurub köçmüşdülər, qardaşlarının biri hərbi xidmətdə idi, biri isə Rusiyada işləyirdi. Atasının – “Bəs mən evdə tək qalım?” – sualı qarşısında cavab tapa bilməyən Yəhya müəllim doğma Xalisa kəndinə qayıtmalı olur. Yəhya müəllimi 1982-ci ildə Vədi rayonundakı Yengicə kəndinin yuxarısında yerləşən toyuqçuluq fermasına mühəndis təyin edirlər. Burada bir il işləyəndən sonra, 1983-cü ilin aprel ayında doğma kəndlərinə mühəndis-energetik vəzifəsinə göndərilir və bu işdə 1988-ci ilin sonlarına qədər işləyir.

O, 1988-ci ildə Bakıya köçmüşdür. 1988-1990-cı illərdə 10 sayılı texniki-peşə məktəbində müəllim, 1990-1993-cü illərdə Keşlə Maşınqayırma Zavodundakı Əsaslı Tikinti Sahəsinin rəisi, 1993-1995-ci illərdə Ehtiyat Əmək Qüvvələri İdman Cəmiyyətinin Tikinti İdarəsində baş mühəndis işləmişdir. 1997-ci ilin noyabr ayından 10 sayılı Bakı Peşə liseyinin direktorudur.

Səfərov Qafar İbrahim oğlu

İbrahim Səfəralı oğlunun ikinci oğul övladı Qafar əmi 1912-ci ildə Sarıxanlı kəndində anadan olub. Uşaqlıq illəri həmin dövrün qanlı-qadalı illərinə düşüb. 1918-20-ci illərdəki erməni-müsəlman davası zamanı doğma kəndləri tamamilə yerlə-yeksan olunduğu üçün Arazın o tayına keçirlər. 1924-cü ildə ailəliklə Xalisa kəndində məskunlaşanda onun cəmisi 12 yaşı vardı. On üç yaşı olanda Xalisada ilk dəfə açılan məktəbin I sinfinə getmişdir. Olduqca uzaqgörən, ağıllı bir kişi olan atası İbrahim Səfər oğlu övladlarının savad alması üçün əlindən gələni etmişdir.

Qafar İbrahim oğlu yeddiillik təhsilini başa vurduqdan sonra təsərrüfat işlərində atasına yaxından kömək edir. O, 1938-ci ildə kəndin Muradxanlı tayfasından Telli Mövlə qızı ilə ailə qurur. İki il yarım birlikdə ailə həyatı yaşayandan sonra ömür-gün yoldaşını itirir, iki uşaq onun öhdəsinə düşür.

II Cahan müharibəsinin elə ilk günlərindən Qafar əmi ordu sıralarına səfərbər olunur. Əvvəlcə Ələtə gətirirlər. Qısa hərbi təlimdən sonra ön cəbhəyə aparırlar. Mozdok, Maykop şəhərlərinin müdafiəsində yaxından iştirak etmişdir. Döyüşlərin birində ağır yaralanır, müalicə olunduqdan sonra II qrup əlil kimi ordudan tərxis olunur. Böyük Vətən müharibəsindəki xidmətlərinə görə sonralar “Böyük Vətən müharibəsində qələbənin 30 illiyi” və “SSRİ Silahlı Qüvvələrinin 50 illiyi” medalları ilə təltif edilmişdir. 1944-cü ildə Böyük Vedidən Cəlil Həməzəyevi Xalisa kənd kolxozuna sədr seçirlər. O, Qafar əmini İrəvan şəhərindəki kənd təsərrüfatı mütəxəssisləri hazırlayan xüsusi kursa oxumağa göndərir. O, altı ay oxuduqdan sonra kəndə qayıdır və bir müddət briqadir, aqronom işləyir.

Qafar İbrahim oğlu 1946-cı ildə kəndin Ağarzauşağı tayfasından Sura Qurban qızı ilə ailə qurur. Otuz səkkiz illik ailə həyatları dövründə on bir uşaq böyütmüş, boya-başa çatdırmış, ev-eşik yiyəsi etmişlər.

Qafar əmi 1984-cü il noyabrın 5-də Xalisa kəndində rəhmətə getmişdir.

Övladlarından Şirməmməd və Xanım, nəvələrindən Zeynəb, Elmira, Rafiq, Rəfiqə, Vüqar, Anar, Aynur ali təhsillidirlər. Nəvəsi Rafiq Şirzad oğlu isə MTN-də məsul işdə çalışır.

Səfərov Şirməmməd Qafar oğlu

1954-cü ilin yanvar ayında Vedibasar mahalının Xalisa kəndində anadan olmuşdur. Orta təhsilini doğma kəndlərindəki məktəbdə almışdır. İlk müəllimi mərhum Ələşrəf Ələkbərov olmuşdur.

1971-ci ildə Azərbaycan Neft və Kimya İnstitutunun neft-mədən fakültəsinə qəbul olunmuşdur. Əlaçı oxumaqla bərabər, institutun idman şərəfini qorumuşdur. Sərbəst gülüş üzrə idman ustalığına namizəd olmuşdur. Ali təhsilini uğurla bitirəndən sonra təyinatını “AzQİPROMORNEFT” Elmi Tədqiqat İnstitutuna verirlər.

1976-91-ci illərdə N.Nərimanov adına Neft-Qazçıxarma İdarəsində sex rəisinin müavini işləmişdir. 1992-ci ildə Azərbaycan Dövlət Texniki Nəzarət Komitəsində baş dövlət müfəttişi vəzifəsinə (mayor rütbəsində) təyin olunmuşdur. İki il işlədikdən sonra yenə əvvəlki iş yerinə qayıtmış və şöbə müdiri, 1992-ci ilin sonlarında isə baş mühəndisin müavini təyin edilmişdir.

2002-ci ilədək, düz on il N.Nərimanov adına NQÇİ-də Əməyin Mühafizəsi üzrə baş mühəndisin müavini olmuşdur. 2002-ci ilin əvvəlindən həmin idarədə növbə rəisidir.

Ailəlidir, həyat yoldaşı Naridə xanımla üç övlad böyüdürlər. Anar, Aynurə ali məktəb bitiriblər, Günel isə orta məktəbdə təhsil alır.

Mikayıl Haqverdi oğlu və Əbülfət İsmayıl oğlu

Mikayıl əmi 1912-ci ildə Sarıxanlı kəndində anadan olmuşdur. Babası Məşədi Vəli kəndin imkanlı kişilərindən sayılırmış. XIX əsrin əvvəllərindən başlayaraq qaçaq-quldurların aramsız hücumları, qarətləri, dəhşətli müharibələr xoş güzəran yaşayan Sarıxanlı kəndinin növrağını pozur. Kənd get-gedə zəifləyir, sağ qalan əhalisi ətrafa dağılır.

1918-ci ildə erməni-müsəlman davası zamanı Haqverdi Məşədi Vəli oğlu, anası Ağca xala, yeganə övladı Mikayıl və bacısı oğlu Əbülfət İsmayıl oğlu qonşu Dəvəli kəndində sığınacaq tapırlar. Çox çəkmir ki, Haqverdi kişini ermənilər öldürürlər. Onu qonşu Xalisa kəndinin qəbiristanlığında dəfn edirlər. Altı yaşları təzəcə tamam olmuş Mikayıl və Əbülfət nənələri Ağca xalanın himayəsində qalırlar. Nənənin ürəyi zamanənin amansız zərbələrinə, sinəsinə çəkilən dağların əzabına daha bir il dözüür - artıq yox... Yeddi yaşlı dayıoğlu-bibioğlu həyatın qarşılına çıxardığı burulğanlar qarşısında tənha qalırlar. Çətinliklərdən keçə-keçə də həqiqi qardaş olurlar.

Əbülfət İsmayıl oğlu 1912-ci ildə anadan olub. İsmayıl Qurban oğlunun Haqverdi kişinin qızı ilə izdivacdən altı oğlu olmuşdur. Erməni-müsəlman davası zamanı yalnız Əbülfət dayısı Haqverdi ilə qaçıb canını qurtara bilər. Qalan ailə üzvlərinin taleyi naməlumdur (Əbülfət əminin oğlu İmamverdi müəllimin dediyinə görə, ötən əsrin ortalarında atası Arazın kənarında qoyun otararkən, Türkiyə tərəfdən saqqallı bir kişi uca səslə mahnı oxuyarmış kimi soruşubmuş ki, sən Xalisada Əbülfəti tanımırısan? Yanında rus sərhədçisi olduğu üçün o cavab verə bilmir. Axşam hadisəni evdə danışır. Bir gündən sonra Əbülfət kişinin Araz kənarında qoyun otarmasına icazə verilmir).

1918-ci ildə doğma torpaqları müvəqqəti məcburi tərk edən soydaşlarına qoşularaq İrana keçən dost-qardaşlar dörd il orada yaşamalı olurlar (O ağır günləri xatırlamasaq yaxşıdır).

1922-ci ildə vəziyyət sabitləşdiyi üçün hər ikisi camaata qoşularaq əvvəlcə Culfa, sonra isə Naxçıvan şəhərinə gəlirlər. Bir müddət uşaq evində, bir müddət isə Yaycı kəndində xeyirxah bir insanın evində yaşadıqdan sonra

Mikayıl Haqverdi oğlu

Əbülfət İsmayıl oğlu

xəbər tuturlar ki, əslən Dəvəli kəndindən olan kök qohumları Hüseyn kişi Şərurun Xanlıqlar kəndində məskunlaşıb. 1925-ci ildə Xanlıqlara gələn dost-qardaşları Hüseyn kişi himayəyə götürür, onlara sığınacaq verir. Mikayıl və Əbülfət kəndin quzularını otarırlar. Acı tale-nin sıxıntısından azca nəfəsləri geniyən yeni-yetmələr növbəti zərbəni alırlar – Hüseyn kişi qəflətən rəhmətə gedir. Çox keçmir ki, Dəvəli kəndindən Bayram Məmməd oğlu öz at arabası ilə Xanlıqlara qonaq gəlir və onlarla görüşür. Bayram kişi deyir ki, yaxın qohumunuz İbrahim Səfəralı oğlu ailəsi ilə birlikdə Xalisa kəndində məskunlaşıb. Yaşayış da get-gedə yaxşılaşır. Gedirsinizsə, gəlin aparım. Razıla-

şırlar. 1927-ci ilin ortalarında gənc Mikayıl və Əbülfət Xalisa kəndinə gəlirlər. Qohumları İbrahim kişi artıq dördüncü il idi ki, bu kəndə köçmüşdü.

İbrahim kişi onları evində saxlayır, övladları kimi münasibət, qayğı göstərir. Dizləri təpər tutandan halal zəhmətləri ilə özlərini yaşadan dost-qardaşlar kənddə qoyun-quzu otarır, çörək qazanırlar. Bir ildən sonra isə Mikayıl kəndin hörmətli ağsaqqallarından Cəfər kişigildə, Əbülfət isə Abbasəli Qurban oğlugildə müvəqqəti sığınacaq tapır, işləyib yaşamalı olurlar.

Çətinliklərin sındıra bilmədiyi qardaşlar boylu-buxunlu, zəhmətkeş, çörəkqazanan, heç kimin minnətini götürməyən, zamanın ağırlıqlarından çiyinləri bərkiyən, xaraktercə mətinləşən, vaxtından tez kişiləşən cavan olurlar. Özlərinə ev-eşik düzəldir, mal-heyvan alırlar. 1934-cü ildə Xalisa kəndində kolxoz quruculuğunun qızğın dövründə hər ikisinin mal-qarasını dövlət əllərindən alır. Hər ikisi kolxozun naxırını otarmağa gedirlər.

İki ildən sonra - 1936-cı ildə Mikayıl əmi Sarxanuşağı tayfasından olan Zaman kişinin böyük qızı Gülsabahla ailə qurur. Övladları olmadığı üçün 1940-cı ildə nigahları pozulur.

II Cahan müharibəsinin ilk günlərindən qardaşlar ön cəbhəyə gedir, yalnız 1946-47-ci illərdə geri dönürlər. Əbülfət İsmayıl oğlu 1947-ci ildə ailə qurub. İlk övladı Allahverdi 1952-ci ildə dünyaya göz açır.

1948-52-ci illər deportasiyası zamanı Xalisa kəndindən onlarla ailə Beyləqanın Xalaç kəndinə köçürülür. Mikayıl əmi, Əbülfət əmi də onlarla bərabər – 1950-ci ildə... Çox çəkmir ki, onlar aldanıldıqlarını bilir və geriye - Xalisa kəndinə qayıtmaq istəyirlər. Gələndə min bir vəd verənlər, geri qayıt-

maq üçün, mal-heyvanı, mülkünü aparmaq üçün onlara heç bir vasitə vermirlər. Xəlil kişi, Zəhra xala və Mikayıl əmi doğma torpaqlarımızadək olan 500 km məsafəni piyada qət etməli olurlar. Mal-heyvanlarını qabaqlarına qatıb, otara-otara bir neçə gün yol gəlməli olurlar. Bu günlər Mikayıl əminin gələcək həyatına xoş izlər salır. Qızı Qüdrət xanımla neçə vaxt idi ki, ailə qurmaq istəyən Mikayılın əsil insani xarakterinə bu neçə gündə bələd olan Zəhra xala gələcək kürəkəninə ürəyində elə oradaca xeyir-duasını verir. 1953-cü ildə Mikayıl Haqverdi oğlu Qüdrət Nəsim qızı ilə ailə qurur. Bir il sonra ilk övladları - İltifat dünyaya gəlir. 43 il birgə ömür sürürlər. Yeddi övlad böyüdüb boya-başa çatdırır, ev-əşik yiyəsi edirlər.

Əbülfət əmi 1982-ci ildə, Mikayıl əmi isə 1996-cı il mayın 23-də rəhmətə getmişlər.

Allah hər ikisinə rəhmət eləsin!

MİKAYIL HAQVERDİ OĞLU TİRƏSİ

- I. Məşədi Vəli;
- II. Məşədi Vəlinin övladları: Haqverdi, Sona;
- III. Haqverdinin övladı: Mikayıl;
- IV. Mikayılın övladları: İltifat, Eltiqam, Ədalət, Bahəddin, Sabirə, Xanım, Göyərçin;
- V. 1. İltifatın övladları: Ceyhun, Rüşət, Ramil;
2. Eltiqamın övladları: Seyhun, Seyhunə, Zəhra;
3. Ədalətin övladları: Vüsal, Qüdrət, Vüsalə;
4. Bahəddinin övladları: Tural, Günel.

ƏBÜLFƏT İSMAYIL OĞLU TİRƏSİ

- I. Qurban;
- II. Qurban kişinin övladı: İsmayıl;
- III. İsmayıl kişinin övladları: Əbülfət kişi (I) və qaçqınlıq zamanı həlak olmuş daha beş qardaş;
- IV. Əbülfət kişinin övladları: Allahverdi, Xudaverdi, İmamverdi, Haqverdi, Tanrıverdi, Xəzəngül, Yazgül, Qızxanım;
- V. 1. Allahverdinin övladları: Rizvan, Cəlal, Nəsimi, Babək, Gülxanım, Xəyalə;
2. Xudaverdinin övladları: Əfqan, Əfsanə, Ülkər;
3. İmamverdinin övladları: Ruhin, Zümrüd;
4. Haqverdinin övladları: İsmayıl, Ayşən;
5. Tanrıverdinin övladları: Əbülfət (II), Muxtar.

Haqverdiyev İltifat Mikayıl oğlu

1954-cü il sentyabrın 17-də anadan olub. 1961-ci ildə I sinfə gedib. İlk müəllimi Xudakərim Qasımov olub.

1971-ci ildə orta məktəbi bitirib. Bir il işlədikdən sonra 1972-ci ildə Politexnik İnstitutunun MST fakültəsinə qəbul olub (axşam şöbəsinə).

1973-75-ci illərdə hərbi xidmətdə olub. 1981-ci ildə ali təhsili başa vurub, inşaat mühəndisi ixtisasını almışdır. İlk əmək fəaliyyətinə YBNZ-də operator kimi başlayıb. Bir il işlədikdən sonra Sənaye Tikinti Nazirliyinin İnter Təşkil trestində texnik vəzifəsinə təyin olunur. Sonradan isə texnik, baş texnik, mühəndis, baş mühəndis, qrup rəhbəri, şöbə rəisinin müavini, şöbə rəisi olur.

1991-ci ildən bugünədək Layihə İstehsalat İcarə Müəssisəsinin direktorudur. Üç il Çernoblda aparılan tikinti işlərində Azərbaycanı təmsil etmişdir. 1988-92-ci illərdə Ali Menecerlik məktəbini bitirib.

İnşaatda etdiyi yeniliklərə görə iki müəlliflik şəhadətnaməsi vardır. Ailəlidir, üç oğlu var: Ceyhun, Rüfət, Ramil. Üçü də ali təhsillidir.

Qurbanov İmamverdi Əbülfət oğlu

1959-cu ildə Xalisa kəndində anadan olmuşdur. Birinci sinfə 1966-cı ildə getmişdir. Təbiətən sakit, səmimi olan İmamverdi müəllimin istər müəllimləri, istərsə də yoldaşları arasında həmişə hörməti olmuşdur. O, 1976-cı ildə orta məktəbi uğurla başa vurur. Sənədlərini Naxçıvan Pedaqoji İnstitutunun təbiət-coğrafiya fakültəsinə versə də, qəbul ola bilmir. Növbəti ili isə o, niyyətində çatır.

1981-ci ildə ali təhsilini başa vuran İmamverdi Qurbanov təyinatla müəllim işləmək üçün Saatlı rayonuna göndərilir. Təyinat müddəti başa çatandan sonra, 1984-cü ildə doğma Xalisa kəndinə qayıdır və bir vaxtlar təhsil aldığı məktəbə müəllim təyin olunur. Müəllim işlədiyi müddətdə el qızı Rəxşəndə müəllimə ilə ailə qurur. O, bu vəzifədə 1988-ci ilin noyabr ayının 30-dək işləyir. Məlum Qarabağ hadisələri ilə əlaqədar minlərlə soy-

daşı kimi, İmamverdi müəllim də ata yurdunu tərək etməli olur. O, kəndimizi sonuncu tərək edənlərdəndir.

İmamverdi müəllim ailə üzvləri ilə birlikdə əvvəlcə Naxçıvanda sığınacaq tapırlar. Bir il orada yaşayandan sonra Bakıya köçürlər.

Elə həmin ili də Bakının Nizami rayonundakı 70 saylı məktəbə müəllim təyin olunur. Həmin vaxtlar Nizami RTŞ-nin müdiri işləyən Nüsrət Mustafayev və məktəbin direktoru Nazim Qasımovdan böyük qayğı və himayədarlıq, səmimiyyət görür. 1980-ci ildə isə yaxşı işinə, yüksək intizamına görə məktəbin direktor müavini təyin olunur. İmamverdi müəllim bugünədək həmin vəzifədə uğurla çalışır. İşlədiyi kollektivdə böyük hörməti vardır.

İki övladı vardır. Hər ikisi ali məktəbdə təhsil alırlar.

Zaman və Qəhrəman qardaşları

1924-cü ildə Sarıxanlı kəndindən gəlib Xalisada yerləşən ailələrdən biri də Zaman və Qəhrəman qardaşları olmuşlar. Erməni-müsəlman davası zamanı valideynlərini itirən qardaşlara İbrahim Səfəralı oğlu himayəçilik etmişdir. Zaman Həsən oğlu 1937-ci ildə İbrahim kişinin Həcər adlı qızı ilə ailə qurmuşdur. Beş övladı olub: Əziz, Əli, Gözəl, Gülsabah, Cəvahir.

Həyatı boyu halal zəhmətilə çörək qazanan Zaman kişi 1966-cı ildə Xalisa kəndində vəfat etmişdir.

Əziz adlı oğlu 1939-cu ildə anadan olmuşdur. O, Mədinə İbrahim qızı ilə ailə qurmuşdur. Səkkiz övlad böyüdüblər. Böyük oğlu Maşallah Əziz oğlu ali təhsillidir.

Əli Zaman oğlu avtomobil qəzası nəticəsində dünyasını tez dəyişmişdir. Zaman kişinin onlarla nəvəsi, nəticəsi vardır.

ZAMAN HƏSƏN OĞLU TİRƏSİ

- I. Qəhrəman (1-ci);
- II. Qəhrəmanın övladı: Həsən;
- III. Həsənin övladları: Qəhrəman (2-ci), Zaman;
- IV. 1. Qəhrəmanın övladı olmayıb;
2. Zamanın övladları: Əziz, Əli, Gözəl, Gülsabah, Cəvahir;

- V. 1. Əzizin övladları: Maşallah, Qəhrəman (3-cü), Xumargül,
Pərizad, Qaratel, Siyatel, Yasəmən, Bənövşə;
2. Əlinin övladları: İnşallah, Pərişan, Xoşqədəm, Sona;
- VI. 1. Maşallahın övladları: Tural, Finarə;
2. Qəhrəmanın övladları: Turanə, Əli;
3. İnşallahın övladları: Əli, Yasəmən.

Məşədi Murad Abbasqulu oğlu

1924-cü ildə İrandan Sarıxanlıya qayıdanda kəndlərini tamamilə dağıdılmış görən Məşədi Murad ailəsi ilə birlikdə Xalisa kəndində, qardaşları Hüseynalı ilə Zeynalabdin isə Avşar kəndində məskunlaşırlar (Hüseynalı kişinin övladları Mustafa ilə Haqverdi Avşarda doğulublar. 1949-52-ci illər deportasiyası zamanı Ağcabədinin Hacıbədəlli kəndinə köçürülmələri). Araz çayının hər iki tərəfində salınan Sarıxanlı kəndinin əhalisi Məşədi Muradın bərə-salı vasitəsilə gediş-gəliş edirmişlər.

Məşədi Muradın böyük ailəsi olmuşdur: yeddi oğul: Əli, Məhəmməd, Musa, İsa (üç qardaşın adı unudulub)... və yeddi qız: Həlimə, Nərgiz, Bilqeyis, Telli, Xanım (iki bacının adı unudulub)... Həlimə Xalisa kəndində Heydəruşağı tayfasından Məşədi Məhəmmədlə, Nərgiz Çimənkəndində adı unudulan bir kişi ilə ailə qurub. Ötən əsrin 20-ci illərinin sonunda Məşədi Murad və həyat yoldaşı vəfat etdikdən sonra oğlanlarından yalnız İsa Məşədi Murad oğlu Xalisada qalır. O biri qardaşları və subay bacıları gəcənin birində Arazın o tayına keçirlər. Hal-hazırda onların övladları, nəvələri Türkiyənin Aralıq bölgəsinin Daşburun kəndində yaşayırlar.

İsa Məşədi Murad oğlu

İsa kişi 1919-cu ildə Sarıxanlı kəndində anadan olmuşdur. Ailəliklə Xalisa kəndinə köçəndən neçə il sonra Kalba Həsənin qızı Tovuzla ailə qurmuşdur. Səkkiz övladı (altı oğul, iki qız) olsa da, qalan iki qızı olub: Nərgiz və Telli.

1941-45-ci illər müharibəsinin iştirakçısı olub. Krımın, Kerçin müdafiəsində iştirak edib, qələbə gününədək vuruşub.

Müharibədən sonra geri dönmə İsa kişi 2-ci dəfə Kiçik Vedi kəndindən Fatma adlı qadınla evlənilir. Bu nigahdan isə üç oğlu- Fəyaz, Eyvaz, Fərəməz və iki qızı - Səadət, Güləbət olmuşdur.

İsa Məşədi Murad oğlu 1980-ci ildə vəfat etmişdir.

Məşədi Hüseyn oğlu

Məşədi Hüseyn Xalisa kəndinə həyat yoldaşı Tərhan, qızı Gülüs, qardaşı Zeynalabdin, qayını Bəhrəmlə birlikdə gəlirlər. Çox çəkmir ki, Zeynalabdin Türkiyəyə keçir.

Gülüs Məşədi Hüseyn qızı isə Ağarzausağı tayfasından Məhəmməd Əli oğlu ilə ailə qurmuşdur. İki övladları olmuşdur: Ələkbər, Abdulla.

İSA VƏ İSMAYIL QARDAŞLARININ AİLƏ ÜZVLƏRİ

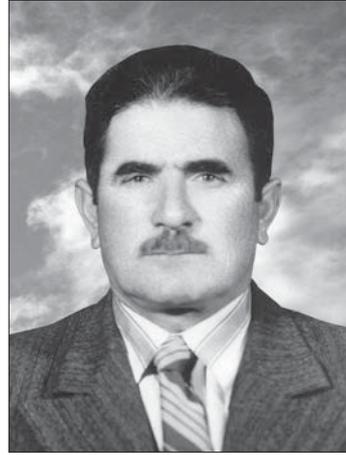
- I. İsa, İsmayıl;
 1. İsanın övladları: İsrafil, Süleyman, Gülgəz;
 2. İsmayılın övladları: Adil, Qədir, Müşgünaz, Sünbül;
- II.
 1. İsrafilin övladları: Arif, Akif, Rövşən, Arifə, Məhəbbət;
 2. Süleymanın övladları: Elbrus, Elman, Elmira, Zemfira, Esmira, Zeynəb;
 3. Adilin övladları: İsmayıl, Orxan, Roza;
 4. Qədirin övladları: Roma, Elçin, Lalə.

ŞADLİNSKİLƏR

- I. Aslan Sultan;
- II. Aslan Sultanın övladı: Bəşir;
- III. Bəşirin övladı: Əli;
- IV. Əlinin övladları: Şəmil, Mikayıl, Zeynəb;
- V. 1. Şəmilin övladları: Knyaz, Niyaz, Zaman, Əmrah, İlyas, Mafərər, Nəcibə, Zərifə, Göyərçin, Zəminə, Əminə;
2. Mikayılın övladları: Şərqi, Nəriman, Telman, Sucayə.

SADIQUŞAĞI

- I. Sadıq;
- II. Sadıqın övladı: Abdulla;
- III. Abdullanın övladları: Məhəmmədəli, Mazan;
- IV. 1. Məhəmmədəlinin övladları: Calal, Yəhya, Cəmil, Zərri;
- V. 1. Calalın övladları: İsmayıl, Müşfiq, Qətibə, Məhliqə, Zərri, Naibə, Rəsmiyyə;
2. Yəhyanın övladları: Cəlil, Nurəddin, Şəmsəddin, Akif, Hökumə;
3. Cəmilin övladları: Elşad, Mehdi, Dilşad, Ləzifə, Sitarə, Gülnarə.

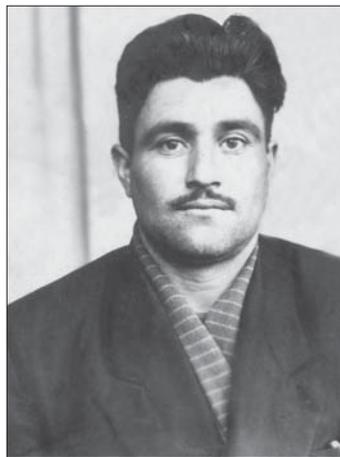
Calal Məhəmmədəli oğlu

SƏFƏR MƏMMƏD OĞLUNUN AİLƏ ÜZVLƏRİ

- I. Məmməd;
- II. Məmmədin övladı: Səfər;
- III. Səfərin övladları: Allahverdi, Bərxudar;
- IV. Allahverdinin övladları: Nuridin, İsmət, Qeyrət, Mürvət, Tükaz, Mehriban, Nabat, Xatirə, Sənubər, Yeganə.

ŞAHGƏLDİUŞAĞI (Xosrov kəndindən)

Tayfanın əsasını qoyan Şahgəldi kişi əslən Dərələyəzin İstisu dairəsindəndir. Övladı Mehdi və altı qardaşı ailəliklə Vedibasarın Xosrov kəndinə köçüblər. Qardaşlardan beşi Xosrov kəndinin camaatı ilə birlikdə 1915-ci il qırğını zamanı ermənilər tərəfindən qətlə yetirilmişdir. Həmin vaxt ovda olan Şahvələd, Teymur, Mehdi və oğlanları qırğından kənar da qalırlar. Abbasqulu bəy Şadlinski dəstəsi ilə köməyə gəlir, sağ qalanları xilas edir. Həmin vaxtdan Şahvələd, Teymur qardaşları Abbasqulu bəyə qoşulurlar. Hər ikisi son günlərədək dəstədə döyüşürlər. İrana bərabər gedirlər, bərabər də geri qayıdırlar. “Qırmızı tabor”da iştirakına görə medalla təltif olunublar. Şahvələd ermənilərlə döyüşdə həlak olub.

Yəhya Teymur oğlu

Teymur Mehdi oğlu 1937-ci ildə repressiya qurbanı olub...

Fatma Mahmud qızı (Çimən kəndindəndir) oğlanları Yəhya, Şahvələd, İsmayıl, Şadman, Fərman və qızları Sultan, Baharla Məngük kəndinə köçmüşlər.

Yəhya Teymur oğlu II Cahan müharibəsinin iştirakçısı, II qrup əlil olub. 1948-ci ildə Dəvəli stansiyasından İmişli rayonunun Bəcirəvan kəndinə deportasiya olunurlar. Bir il sonra isə Şəmkiyə köçürlər. Deportasiya qardaşların ikisini aparıb (İsmayıl, Şadman).

1957-ci ilin sentyabrında Xalisə kəndinə köçüblər. Kənd plan əsasında salınanda onlara da torpaq payı verilir. Ana, iki oğlu, bir qızı (Sultan) Xalisəyə köçürlər. Şahvələd fermada, Fərman isə sürücü işləyir.

Mehdiyev Muxtar Şahvələd oğlu dəmiryolu texnikumunu bitirib. Hal-hazırda Xabarovskda yaşayır, özəl fəaliyyətlə məşğuldur.

Mehdiyev Rədiq Fərman oğlu dəmiryol texnikumunu bitirib.

Mehdiyev Mehman Fərman oğlu Azərbaycan Kənd Təsərrüfatı Akademiyasını bitirib.

Mehdiyev Müşfiq Fərman oğlu Azərbaycanın Milli Ordusunda qulluq edib. Türkiyədə hərbi təhsil alıb. Qarabağ müharibəsinin iştirakçısıdır. Kapitan rütbəsində ehtiyata buraxılıb.

Mehdiyev Xaqani Fərman oğlu Politexnik İnstitutunu bitirib.

Kəndimiz – dərdimiz

- I. Şahgəldi;
- II. Şahgəldinin övladı: Mehdi;
- III. Mehdinin övladları: Teymur, Əyyub, Qələndər, Qəmbər, Şahvələd (1-ci), Qəmbəralı, Alı;
- IV. 1. Şahvələd 1918-20-ci illər hadisələri zamanı ermənilərlə döyüşdə həlak olmuşdur.
2. Teymurun övladları: Yəhya, Şahvələd (2-ci), İsmayıl, Şadman, Fərman, Sultan, Bahar;
- V. 1. Yəhyanın övladları: Telman, Hüseyin, Elxan, Şərafət;
2. Şahvələdin övladları: Muxtar, Solmaz, Xalidə;
3. Fərmanın övladları: Radiq, Eldar, Mehman, Müşfiq, Xaqani, Nüşabə.

SƏDİRLİLƏR TAYFASININ MURADUŞAĞI TİRƏSİ ***(Kolanlı kəndindən)***

- I. Murad;
- II. Muradın övladı: Hübət;
- III. Hübətin övladları: Bayram, Fərman, Bilas, Bilal;
- IV. 1. Bayramın övladları: Hilal, Ramiz, Mustafa, Əli, Sənubər;
2. Fərmanın övladları: Bilman, Etibar, Nəsəbin, Mahir, Sura, Sürəyya.

SƏDİRLİ TAYFASININ USUBUŞAĞI TİRƏSİ ***(Kolanlı kəndindən)***

- I. Usub (1-ci);
- II. Usubun övladları: Vəli, Əli, Mahmud;
- III. 1. Vəlinin övladı: Usub (2-ci);
2. Əlinin övladları: Məcid, Nəsib;
3. Mahmudun övladları: Nəcəfqulu, Cəfər, Qurban, Səməd, Qara;
- IV. Usubun (2-ci) övladları: Bəhman, İbad;
- V. Bəhmanın övladları: İnkilab, Yusif, Köçəri, Mübariz, Bariz, Zərifə;
- VI. 1. İnkilabın övladları: Hafiz, Yura, Hicran, Gülnar, Mənzər, Ayişə, Şahnaz, Ləman;
2. Yusifin övladları: İntiqam, Roza, Alik, Teymur;
3. Köçərinin övladları: Azər, Ayaz, Mehri, Şahsənəm, İlhamə;
4. Mübarizin övladı: Raveka;
5. Barizin övladı: Seymur.

SEYİDLƏR

Seyidlər Xalisa kəndinə XX əsrin əvvəllərində - Allahverdi Məmməd oğlu kəndin kəntəsi olan dövrdə gəlirlər. Tayfanın başçısı Mir Qasım ağa olmuşdur.

Bu nəslin övladları həmişə elmə, təhsilə böyük maraq göstərmişlər. Mirələsgər Mirməhəmmədəğa oğlu, Miryaqub Mirhəmidəğa oğlu müxtəlif illərdə Xalisa kənd məktəbinin direktoru olmuşlar. Miryaqub Qasimov həm də Xalisa kənd kolxozuna rəhbərlik etmiş, rayonda müxtəlif rəhbər vəzifələrdə çalışmışdır.

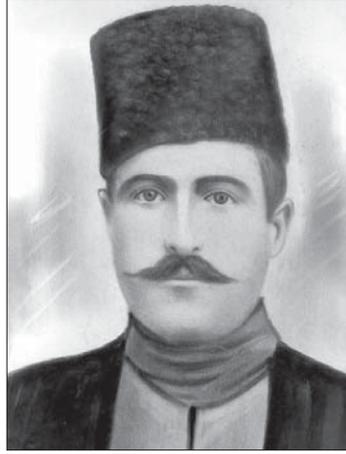
Mirhəbib Mirhəmidəğa oğlu isə Ali Partiya məktəbini bitirmiş, uzun müddət Gəncə Yüngül Sənaye Texnikumunun direktoru işləmişdir.

Xalisa kəndinin eləcə də, bütün Vedibasar mahalının fəxri, Qarabağ uğrunda gedən döyüşlərdə həlak olan, Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Mirələkbər Mirələsgər oğlu da bu tayfanın övlədidir.

Seyidlər tayfasının onlarla övladı ali təhsil ocaqlarını bitirərək, istehsalatın müxtəlif sahələrində uğurla çalışırlar.

* * *

- I. Mirtahirağa;
- II. Mirtahirağanın övladı: Miribrahimağa (1-ci);
- III. Miribrahimağanın övladları: Mirqasımağa, Mirməhəmmədəğa, Həliməbəyim, Məsməbəyim;
- IV. 1. Mirqasımağanın övladları: Miryusifağa (1-ci), Seyidağa, Mirabbas (1-ci), Mirhəmidəğa, Şələbəyim, Xədicəbəyim, Əfruz;
2. Mirməhəmmədəğanın övladları: Mirələsgər, Mirələkbər (1-ci), Qəmərbəyim, Ələviyəbəyim, Tutubəyim;
- V. 1. Miryusifağanın (1-ci) övladları: Miribrahimağa (2-ci), Siddiqəbəyim, Fatməbəyim;

Mir Qasım ağa

2. Seyidağanın övladları: Miribrahim (2-ci), Mirqafar, Mirməhəmməd, Mirabbas (2-ci), Əfruz, Kövsər, Nazəni;
 3. Mirabbasağanın (1-ci) övladları: Səriyyəbəyim, Səfiyyəbəyim;
 4. Mirhəmidəğanın övladları: Miryaqub, Mirabdulla, Mirhəbib, Mirlətif, Şəkərbəyim, Xədicəbəyim, Fizzəbəyim, Füzüzəbəyim;
 5. Mirələsgərin övladları: Mirməhəmməd, Mirvidadi, Mirfirdovsi, Mirhacib, Mirələkbər (2-ci), Mirsaleh, Zərifəbəyim, Səmayəbəyim, Siyahtelbəyim;
- VI.
1. Miribrahimin övladları: Əhəd, Səməd, Əli, Zahid, Nazim, Vidadi, Zəkiyə, Mahirə, Rəfiqə, Xalidə, Rəhilə;
 2. Mirqafarın övladları: Mirhafiz, Elman, Məhərrəm, Səfər, Oruc;
 3. Mirməhəmmədin övladları: Nəriman, Vaqif, Arif, Asim, Qasım, Razim, Mərcan;
 4. Mirabbasın övladları: Namir, Südabə, Mirvari, Təhminə;
 5. Miryaqubun övladları: Tofiq, Nəcəf, Qasım, Elmira;
 6. Mirabdullanın övladları: Miryusif, Mirəyyub, Mirməhəmməd, Səadət;
 7. Mirhəbibin övladları: Südabə, İradə, Həbibə, Səidə, Əzizə;
 8. Mirməhəmmədin övladları: Rəmin, Nərgiz, Ayan;
 9. Mirvidadinin övladları: Ələsgər, Dilbər, Aliyə;
 10. Mirfirdovsinin övladı: Mirazər;
 11. Mirhacibin övladı: Zərifə;
 12. Mirələkbərin övladı: Cavid;
 13. Mirsalehin övladları: Mirvaleh, Mirtaleh.

TAĞIYEVLƏR

- I. Məmmədağ;ı;
- II. Məmmədağının övladı: Əli;
- III. Əlinin övladları: Əkbər, Əsgər, Qəmbər, Zeynəb, Gülsənəm;
- IV. 1. Əkbərin övladları: Qurbanəli, Laləzar;
2. Əsgərin övladları: Hüseyn, Əli, Gülgəz;
3. Qəmbərin övladları: Sabir, Zərifə;
- V. 1. Qurbanəlinin övladları: Xudaverdi, İmamverdi, Əkbər, Ramin;
2. Hüseynin övladları: Maarif, Arif, Aydın, David, Nigar, Pəri, Nöbar;
3. Əlinin övladları: Ələmdar, Gülxar;
4. Sabirin övladları: Sənan, Samir.

Əkbər Əli oğlu

VƏLIUŞAĞI

- I. Nəsir;
- II. Nəsirin övladı: Vəli;
- III. Vəlinin övladları: Əli (I), Orucəli (I);
- IV. 1. Orucəlinin övladları: Təvəkkül, Səriyyə;
2. Əlinin övladı: Səfər;
- V. Təvəkkülün övladları: Əli (II), Orucəli (II), Allahverdi, Zoya, Birgül, Qızılgül, Yazgül, Mələk.

YAQUB OĞLU HÜMBƏTİN AİLƏ ÜZVLƏRİ

- I. Musa;
- II. Musanın övladı: Yaqub;
- III. Yaqubun övladları: Məhəmməd, Hümbət;
- IV. Hümbətin övladları: İsmayıl, Firudin, Musa, Yulət, Binnət, Gülşən, Zərnişan, Pərişan;
- V. 1. İsmayılın övladları: Səyavuş, Aydın, Rafael, Bülbül, Pərvanə, Təranə;
2. Firudinın övladları: İlqar, İsfəndiyar, Fərman, Nuru, Sevinc;
3. Musanın övladları: Şahlar, Sevinc, Dünya, İlahə, Səfayə;
4. Yulətin övladı: Səkinə;
5. Binnətin övladları: Oruc, Günay, Fəridə, Vüsalə, Leyla.

YASOVULLULAR TAYFASI

Səkkiz qoldan – tirədən ibarət olan **Yasovullular tayfası** kənddə onlarla ailəni özündə birləşdirir. Yasovullular tayfasında “yasovul” sözünü heç bir tirə soyadı kimi daşımır. Hər tirənin ayrı-ayrı soyadı var: Abdullayev, Cahangirov, Xəlilov, Əliyev, Mehdiyev, Rüstəmov, Mahmudov, Abbasov. İlk üç soyad **Cahangiruşağı** tirəsində birləşir.

Yasovullular tayfasının əsasının nə zaman, kimlər tərəfindən qoyulması haqqında olan suala aydınlıq gətirməyə çalışacağıq.

Tayfanın adındakı “**yasovul**” sözü sırf türk mənşəlidir, hərbi rütbə bildirir. Şah İsmayılın ordusunda da hərbi rütbə kimi işlənmişdir. XIX əsrin I qərinasından başlayaraq (1828-ci il fevral ayının 10-da Türkmənçay müqaviləsi bağlanandan sonra İrəvan və Naxçıvan xanlıqları Rusiyanın tabeliyinə keçir. Bütün sahələrdə olduğu kimi, hərbi sahədə də istər-istəməz əlaqələr yaranır və bunun da nəticəsində bir çox türk mənşəli söz rus dilinə keçir, o cümlədən, “yasovul” sözü) isə rus ordusunda işlənməyə başlamışdır. Ona görə də **Yasovullular** tayfasının yaranma tarixini ruslarla bağlamaq tamamilə yanlışlıq olardı. İsrail Məmmədovun “Tariximiz, torpağımız, taleyimiz” adlı əsərində (*Bakı-2002, səh. 96*) XVI əsrin sonlarında İrəvan nahiyəsində **Yasovullu** kəndinin olduğu yazılır. Bizcə, **Yasovullular** tayfasının Xalisa kəndində məskunlaşma tarixi də - Şah İsmayıl dövrünə aiddir. Fikrimizi izah etməyə çalışaq.

Şah İsmayılın həyatı, tarixi xidmətləri ilə yaxından tanış olanlar yaxşı bilirlər ki, talenin qismətindən bu böyük şəxsiyyət Vedibasar mahalına özəl münasibət bəsləmişdir. Tarixin müxtəlif dövrlərində, müxtəlif məqamlarda, fərqli tarixi şəraitlərdə Vedibasarda olan Şah İsmayıl həmişə bu torpağın adamlarını onların mərdliyinə, igidliyinə, sözübütövlüyünə görə sevmiş, onlara böyük hörmət bəsləmişdir. Mahalın münbit torpağı, bol suyu, strateji mövqeyi həmişə böyük türk sərkərdəsinin diqqət mərkəzində olmuşdur. XVI əsrin əvvəllərində qızılbaşlarla osmanlılar arasında gedən qanlı döyüşlərin bir neçəsinin məhz Vedibasar ərazisində, Dvin yaxınlığında getdiyini də bilirik. Vedibasar mahalının Səfəvilər dövlətinin möhkəm sütunlarından biri idi. Şah İsmayılın mahalın bütün kəndlərində, o cümlədən, Araz boyu aran kəndlərində dayaqlarını möhkəmləndirmək məqsədi-

lə ordudan oturaq həyat keçirmək istəyən əsgərlərə icazə verdiyi də məlumdur. O, çox vaxt bunu məqsədli edirdi. Onu da qeyd etməliyik ki, oturaq həyat keçirmələrinə icazə verilənlər, əsasən, yaralılar, nisbətən yaşlılar olmuşlar. Bizə belə gəlir ki, haqqında söhbət gedən **Yasovullular** tayfasının əsasını qoyanlar da məhz vaxtilə Şah İsmayılın ordusunda döyüşmüş, oturaq həyatına icazə verilmiş əsgərlər olmuşlar. İçərilərində rütbəcə böyük **yasovul** olduğu üçün, yerli əhali onların hamısını da ümumi adla – **Yasovullular** kimi çağırmışlar. O vaxtdan təqribən 500 il keçsə də, **“Yasovullular”** sözü böyük bir tayfanın adı kimi qorunub-saxlanmış, günümüzdə kimi gəlib-çatmışdır.

Bu günün özündə də **Yasovullular** tayfasının nümayəndələri (söhbət kişilərdən gedir) bir-birlərinə “əmioğlu” deyə müraciət edirlər. Lakin bir faktı da qeyd etməliyik ki, bu ailələrin heç birinin kökündə **“yasovul”** adlı nəsil daşıyıcısı olmayıb. Bu tayfanın yaşlı nümayəndələri ilə olan söhbətlərimiz zamanı dediklərimiz bir daha təsdiqləndi.

Yasovullular tayfası ilə bağlı daha vacib tarixi bir fakt ətrafında geniş danışmaq məcburiyyətindəyik.

Yasovullular tayfasına mənsub kişilərdən ikisinin ləqəbi diqqətimizi cəlb etdi: XIX əsrin sonlarında yaşamış **Qıdır Əli** və XX əsrin əvvəllərində yaşamış **Qıcan Ələsgər**.

Bizcə, yuxarıdakı “qıdır” və “qıcan” sözləri hər hansı fərdi vərdiş və ya keyfiyyətlə bağlı deyil. Hər iki sözün əsasında qədim türk tayfalarından birinin adı olan “qacar” sözü dayanır. Sadəcə olaraq, beş yüz il ərzində “qacar” sözü müxtəlif fonetik dəyişikliyə məruz qalaraq “qıdır”, “qıcan” şəklinə düşmüşdür. **Bu iki ləqəb bizə tarixi tutacaq verir deyək ki, XVI əsrin əvvəllərində Şah İsmayılın icazəsi ilə Xalisa kəndində oturaq həyat tərzinə keçən əsgərlər - yasovullular mənşəcə qədim qacar türk tayfasına mənsub olmuşlar. Güman edirik ki, beş əsr ərzində bu tayfada Yasovullular tayfasının mənşəcə qacar türklərinə mənsubluğunu təsdiqləyən digər faktlar da olmuşdur. Təəssüf ki, tarixin dolanbac yollarında itib-batmışdır. Qıdır və qıcan sözləri isə nisbətən yaxın keçmişə aid olduğu üçün hafizələrdə qorunub saxlanmışdır.**

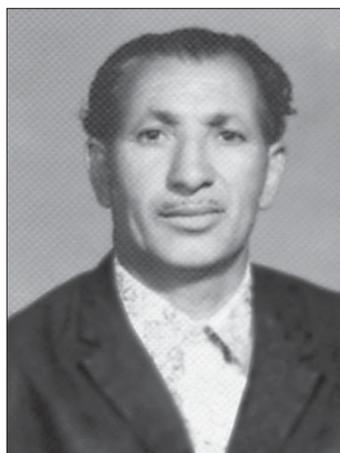
YASOVULLULAR TAYFASI

Cahangiruşağı tirəsi

- I. Cahangir;
- II. Cahangirin övladları: Şeyx Qurban, Kalba Abdulla, Məhərrəm, Xəlil;
- III. 1. Şeyx Qurbanın övladları: Sadiq, Saleh;
2. Kalba Abdullanın övladları: Əkbər, Zərnişan, Göyçək;
3. Məhərrəmin övladları: Məmməd (1-ci), Cümşüd, Sona;
4. Xəlilin övladı: İbrahim;
- IV. 1. Əkbərin övladları: Musa, İsa, Zəhra;
2. Məmmədin övladları: Nizami, Əli, Nuru, Ədalət, Vaqif, Abdulla, Validə, Xavər, Arzu, Yeganə;
3. Cümşüdün övladları: Füzuli, Nazim, Telman, Sevda, Ediliya;
4. İbrahimin övladları: Oruc, Əsgər, Nazlı, Mədinə;
- V. 1. Musanın övladları: Rauf, Emil, Siddiqə, Qərənfil, Aidə, Lala;
2. İsanın övladları: İlqar, Asəf, Namiq, Fuad, Elnarə;
3. Nizaminin övladları: Azər, Ramiz;
4. Əlinin övladları: Məhəmməd (2-ci), Elşən;
5. Nurunun övladı: Qurban;
6. Ədalətin övladı: Əkbər;
7. Vaqif subaydır;
8. Abdullanın övladı: Nicat;
9. Füzulinin övladları: Ruslan, Cümşüd;
10. Nazimin övladları: Sevinc, Səbinə;
11. Telmanın övladları: Kənan, Günel, Günay;
12. Orucun övladları: Elman, Telman, Yeganə;
13. Əsgərin övladları: Xurşud, Nuru, Nəriman, Türman, Arzu, Aləmzər, Qələmzər, Sitarə;

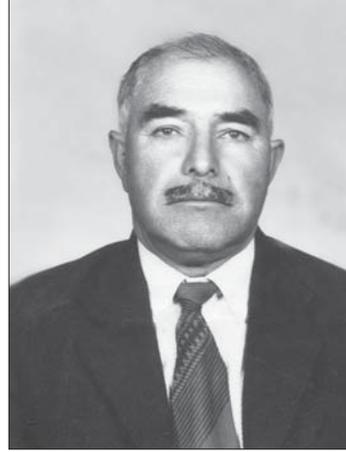
Oruc İbrahim oğlu

Məmməd Məhərrəm oğlu

Rüstəmovlar tırəsi

- I. Rüstəm;
- II. Rüstəmin övladı: Ələsgər;
- III. Ələsgərin övladları: Fərman, Allahverdi, Ağa, Gözəl, Pəri;
- IV. 1. Fərmanın övladları: İsfəndiyar, Bəxtiyar, Vahid, Aybəniz, Gülbəniz, Gövhər;
2. Allahverdinin övladları: Umud, Gülbahar, Mirvari, Gülxanım, Gülxar;
3. Ağanın övladları: Elsevər, Leyla, Tamara, Dürdanə, Reyhanə;
- V. 1. Bəxtiyarın övladları: Azər, Aygün, Günay.

Fərman Rüstəmov

Mahmudovlar tırəsi

- I. Mahmud;
- II. Mahmudun övladı: Hüseyn (1-ci);
- III. Hüseynin övladları: İbrahim, Bilqeyis;
- IV. İbrahimin övladları: Vilayət, Elxan, Xublar, Dilşad, Elşad, Gülşad, Sona, Nailə;
- V. 1. Vilayətin övladları: Hüseyn (2-ci), Elşən, Aidə;
2. Elxanın övladları: Kamran, Rəşad.

Mehdiyevlər tırəsi

- I. Fətulla;
- II. Fətullanın övladları: Mehdi, Fəti;
- III. 1. Mehдинin övladı: Fətəli;
2. Fətinin övladı: Badiyə;
- IV. Fətəlinin övladları: Musa, Qurbanəli, Nargilə;
- V. 1. Musanın övladları: Bəxtiyar, Ramiz, Mehdixan, Vidadi, Sevinc, Sevdə;
2. Qurbanəlinin övladları: Heydər, Nazim, Niyazi, Yaşar, Namiq, Zemfira.

Əsəduşağı və ya Əliyevlər tirəsi

- I. Əsəd (1-ci);
- II. Əsədin övladı: Əli;
- III. Əlinin övladı: Məmmədağa;
- IV. Məmmədağının övladları: Məhəmməd, İsa (1-ci), Əsəd (2-ci), Fizzə, Rübabə;
- V. 1. Məhəmmədin övladları: Cəfər, Yener, Fatma, Sevin və daha beş qız;
2. İsa Məmmədağa oğlu ailə qurmadan II Cahən müharibəsinə getmiş və həlak olmuşdur;
3. Əsədin övladları: Fəxrəddin, İsmayıl, İsmət, Nüsrət, Mürvət, Durnatəl, Sürmətəl, Qaratəl, Xanım;
- VI. 1. Fəxrəddinin övladları: Vüqar, Azər;
2. İsmayılın övladları: İlqar, İsa (2-ci);
3. İsmətin övladları: Yaşar, Aynurə, Mehparə;
4. Nüsrətin övladları: Vidadi, Rasim, Kəmalə;
5. Mürvətin övladları: Məhəmməd, Səkinə;
- VII. 1. Vüqarın övladları: Əsəd (3-cü), Mələhət.

Abbasuşağı tirəsi

- I. Abbas;
- II. Abbasın övladı: Əhməd;
- III. Əhmədin övladı: Məhəmməd;
- IV. Məhəmmədin övladları: Bəhman, Xanlar, Talıb, Güloğlan, Zülfüqar, Zülfəli, Xuraman, Göyçək;
- V. 1. Bəhmanın övladları: İlqar, Bağdagül, Namiq;
2. Xanların övladları: Anar, Ceyhun, Elşən, Nüşabə;
3. Talıbın övladları: Əhməd, Həbib, Zeynəb;
4. Güloğlan övladları: Məhəmməd, Səxavət, Azər;
5. Zülfüqarın övladları: Zaur, Samir, Aysel;
6. Zülfəlinin övladları: Məhərrəm, Günel, Günay.

YUSİFUŞAĞI (Məngük kəndindən)

- I. Yusif (1-ci);
- II. Yusifin övladları: İbrahim, Məhəmməd, Süleyman;
- III. 1. İbrahimin övladları: Əmirxan, Abuzər, Ələsrəf, Səttar;
2. Məhəmmədin övladı: Əli;
3. Süleymanın övladları: Mamoş, Rəhim, Yusif (2-ci), Təvəkkül;
- IV. 1. Əmirxanın övladları: Telman, Elşad, Güllər, Laləzar, Əprüz, Xanımzər, Vayna, Sürəyya;
2. Abuzərin övladları: Nuridin, Xalidin, Elmira, Flora;
3. Ələsrəfin övladları: Vaqif, Vahid, Yura, Mehriban, Rayə;
4. Əlinin övladları: Hüseyn, Tərifə;
5. Mamoşun övladları: Allahverdi, Nuridin, Caməddin;
6. Rəhimin övladları: Cəbrayıl, Nəriman, Məhəddin, Nurəddin, Şamama, Humay;
7. Yusifin (2-ci) övladları: Həsən, Teymur, Bakı;
8. Təvəkkülün övladları: Nizami, Sona, Nuriyyə.

Təvəkkül Süleyman oğlu

YUSİFUŞAĞI

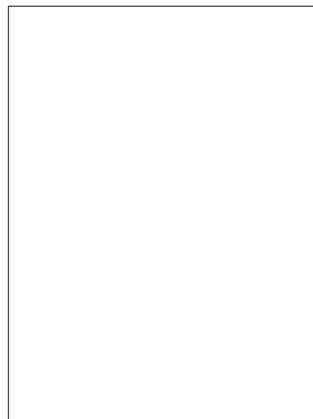
- I. Vəli (1-ci);
- II. Vəlinin övladı: Yusif (Usub, 1-ci);
- III. Yusifin övladı: Əli;
- IV. Əlinin övladları: Yusif (Usub, 2-ci), Həşim, Suqra;
- V. 1. Yusifin övladları: Vəli (2-ci), Radiq, Vahib, Səfər, Bülbül, Vaqif, Pərvanə, Faiq.
2. Həşimin övladları: İlham, Rasim, Banı, Rəna.

ZEYNALUŞAĞI

- I. Zeynal;
- II. Zeynalın övladı: Məhəmməd;
- III. Məhəmmədin övladları: Süleyman, İsa;
- IV. İsanın övladları: İmamverdi, Xudaverdi və Tanrıverdi.

YUSİFOVLAR

- I. Yusif (1-ci);
- II. Yusifin övladı: Qəhrəman (1-ci);
- III. Qəhrəmanın övladları: Abbas, Səfər (1-ci);
- IV. 1. Abbasın övladları: İbrahim,
Məhəmməd;
2. Səfərin övladı: Səttar;
- V. 1. İbrahimin övladları: İdris, Səlbinaz,
Fətma;
2. Məhəmmədin övladları: Yusif (2-ci),
Səfər, Qəhrəman (2-ci), Rəna, Cəmilə,
Pərvanə;
3. İdrisin övladları: Mustafa, İlya,
Çingiz, Azəddin, Yeganə.

Məmməd Yusifov

YUSİFUŞAĞI (Qaratorpaq kəndindən)

- I. Yusif;
- II. Yusifin övladı: Cabbar;
- III. Cabbarın övladları: Cəlil, Bayram,
Saray, Fətma;
- IV. 1. Cəlilin övladları: Yusif, Nəsib;
2. Bayramın övladları: Oruc, Qismət;
- V. Nəsibin övladları: Nətiq, Namiq,
Rafiq, Humay.

Nəsib Yusifov

ZEQƏM DOLUXAN OĞLUNUN AİLƏ ÜZVLƏRİ

- I. Doluxan;
- II. Doluxanın övladları: Nurəddin, Zeyqəm;
- III. Zeyqəmin övladları: Vüqar, Şahin;
- IV. Vüqarın övladları: İlqar, Elmira.

V hissə

Din içində din qoruduq

DİN İÇİNDƏ DİN QORUDUQ...

Xalisa kəndinin əhalisi ta qədimdən öz dininə, imanına və inamına həmişə sədaqətli, mənəvi dünyalarına qırılmaz tellərlə bağlı olmuşlar. XIX əsrin II yarısında Xalisada məscidin olması faktı tarixi sənədlərlə təsdiq edilir. Kəndin onlarla sakini Kərbəla və Məşhəd şəhərlərində ziyarətdə olmuşlar.

Kəndin Yasovullular tayfasının Cahangiruşağı tirəsinin başçısı, ağsaqqalı olmuş Şeyx Qurbanın Xalisa camaatı içərisində, eləcə də bütün Vədi-basar mahalında böyük hörməti və nüfuzu olmuşdur.

Şeyx Qurban 1883-cü ildə Xalisa kəndində anadan olmuşdur. O, Nəcəf şəhərində ali dini təhsil alıb, kəndə qayıtmışdır. Bu vaxt hörmətli və nüfuzlu el ağsaqqalı, Xalisa kəndinin kattası Allahverdi Məhəmməd oğlunun tikdirdiyi məscid fəaliyyət göstərirdi.

Şeyx Qurban yerli gənclərə ərəb dilini öyrədər, dini təlimlər verərmiş. Onun rəhbərliyi ilə kənd camaatı bütün dini mərasimləri, dini ayinləri yerinə yetirərmişlər. Kəndin yaşlı nəslinin nümayəndələrinin dediklərinə görə, dini təziyələr keçirilən zaman Böyük Vedidən Şeyx Qəmbər də ona kömək edərmiş.

Şeyx Qurban 1915-ci ildə Xalisa kəndinin hörmətli şəxslərindən Mir Qasım ağanın qızı Əfruz xanım ilə ailə qurur. Bu izdivacdən onların iki övladı olur: Sadiq və Saleh. Təəssüflər olsun ki, hər iki uşaq malyariyadan tələf olurlar. Şeyx Qurban çox erkən dünyasını dəyişmişdir. Cəmisi 35 il ömür sürmüş Şeyx Qurbanın ölümü haqqında kənd camaatı içərisində belə bir xatirə hələ qalmaqdadır. Deyilənə görə, o, bir gün eşidir ki, Rusiya dövlətində yeni allahsızlar hökuməti yaranmışdır, dinə, imana, dindarlara qarşı hörmətsizlik edilir. Şeyx Qurban belə bir dövlətdə yaşamaqdansa, ölməyi üstün tutur və Allahdan ölüm istəyir. Allah-Təala onun bu arzusunu yerinə yetirir.

Şeyx Qurbanın həyat yoldaşı Əfruz xanım isə ömür-gün yoldaşından sonra yaşamaq istəmir və Allaha yalvarır ki, mənəim hüzn yerimin 7-i mərasimini Şeyx Qurbanın hüzn yerinin 40 mərasiminə qatsın. Elə də olur. Bu dünyada cəmisi üç il ailə həyatı yaşamış nakamlar, axirət dünyasında bir daha birləşmişlər.

Şeyx Qurbanın tələbələri – Həsən Əli oğlu, Mir Kərimağa, Mikayıl Baxşəli oğlu, Məhərrəm İsmayıl oğlu, Kazım Allahverdiyev, Molla Əziz, Usub Tanrıverdi oğlu, İbrahim Nəsir oğlu, Əkbər Abdulla oğlu, Molla Paşa, Rüstəm Əsgər oğlu, Molla Fərəc, Hüseyin Heydər oğlu, Məhəmməd

Rüstəm oğlu, Xudamədəd Heydərov və başqaları Şeyxin ölümündən sonra müəllimlərinin yolunu layiqincə davam etdirmişlər.

Xalisa kəndində 4 məscid olmuşdur: Mirhəmid ağanın həyətinin aşağısında Allahverdi kattanın tikdirdiyi məscid, sonralar dəyirmanın yerləşdiyi bina, Əsgərov Möhbalının evinin qarşısındakı məscid, Əhməd Məhərrəm oğlunun öz həyətinə tikdirdiyi, lakin başa çatdıra bilmədiyi məscid.

Təqribən 100-150 il bundan əvvəl bir kənddə dörd məscidin olması sübut edir ki:

a) bu camaatın öz mənəvi kökünə, dininə, imanına bağlılığının əsrlərlə tarixi var;

b) məscidlərin hər biri kəndin başqa-başqa məhəllələrində tikilib ki, bu da həm kəndin böyüklüyündən, əhalisinin sayca çoxluğundan, həm də qədim tarixindən xəbər verir.

Kənddəki məscidlərdən 1939-cu ilə qədər azad istifadə edilmişdir. Həmin illərdə ölkədə tüğyan edən repressiya tufanı Xalisa məscidlərini də tutur və məscidləri bağlayırlar. Məscidlərdən birindən anbar kimi, birindən ferma kimi (sonralar dəyirman kimi) istifadə edirlər, üçüncü məscidi uçururlar, 4-cü yarımçıq məscidə isə dəymirlər.

Məscidlərə qarşı repressiya ötən əsrin 60-cı illərinə qədər davam edir.

Sovet imperiyasının ateist təlimi kənddəki məscidləri bağlasa da, kənd camaatının İslam dininə inamını, mənəvi bağlılığını, möhkəm əqidəsini sındıra bilmir. Əksinə, Xalisa kəndində bütün dini mərasimlər elliklə keçirilirdi.

Məscidin içərisindən anbar kimi istifadə edilsə də, kənd camaatı, əsas da Məhərrəmlik ayında Aşura günü yığılıb məscidin həyəət-bacasını silib süpürər, səliqə-səhmana salardırlar. Kəndin dindarları qabağa düşər, mərasim icra olunardı. Kəndimizin hörmətli ağsaqqallarından Məcid Paşa oğlu iti ülgücü ilə ürəkli gənclərin, yeniyetmə oğlanların əmgək hissəsini əvvəlcə qırxaq, sonra isə bir və ya iki yerdən çirtardı. Nənəm Bəyim Əli qızı kəndin dindar qadınlardan idi... Mən də ilk oğul nəvəsi olduğumdan onunla qalırdım. Hələ körpəlikdən namazı öyrədən nənəmlə mərasimlərdə mən də iştirak edərdim. Məcid əminin iti ülgücünün təsirini başqa yaşdığım kimi mən də hiss etmişəm.

Mərasim iştirakçılarının yarımdayə vuraraq “ya Həsən”, “ya Hüseyn”, “şaxsey”, “vaxsey” deyə-deyə əllərini sinələrinə çırpmaları, qadınların hönkürtüsü hələ də qulaqlarımdadır.

Mərasim iştirakçılarna şərbət paylanardı. Böyüklü-kiçikli hamı bu şərbətdən içməliydə. Deyirdilər ki, ehsandı.

Kəndimiz – dərdimiz

Kəndimizin bu gün Haqq dünyasına qovuşmuş xanım-xatın qadınları olan Uquş bacı ilə (Ruqiyyə xanım) Münəvvər bibinin (Münəvvər xanım) hər birinin adından bir çini vedrə şərbət gəlirdi. Mərasimdə fəallığı ilə seçilən Tovuz xala (Allah rəhmət eləsin!) bunu bərkdən camaata elan edər, şərbəti paylayardı.

Ötən əsrin 70-ci illərində isə məscid boşaldılıb camaatın istifadəsinə verildi. 1988-ci il hadisələrinə qədər kənd əhalisi bu məsciddən istifadə etmişdir.

1970-80-ci illərdə isə Xalisa kəndinin hüsr yerlərini Salman Fərəc oğlu, Usub Mikayıl oğlu idarə edirdilər.

Xalisa kəndinin əhalisinin öz mənəvi köklərinə bağlılığı həmişə olub, bu gün də vardır. Gənc nəslin nümayəndələrindən Xudaverdi Qəzənfər oğlu və Ruhid Səfər oğlu İranda dini təhsil almışlar.

Onlar molla Usub Mikayıl oğlu ilə bərabər Ata yurdunu tərk etmiş soydaşlarımızın hüsr yerlərində camaatın mənəvi xidmətində durmuşlar (Usub Mikayıl oğlu 2005-ci ilin noyabr ayında rəhmətə getmişdir) və dururlar.

Xalisa kəndinin müsəlman övladları illərlə yad təsirlər altında olsalar da, kənar təzyiqlərə məruz qalsalar da, mənəvi köklərinə daha möhkəm bağlanmış, **din içərisində dinlərini qorumuşlar...**

DİNDARLARIMIZ

Molla Fərəc Dünyamalı oğlu

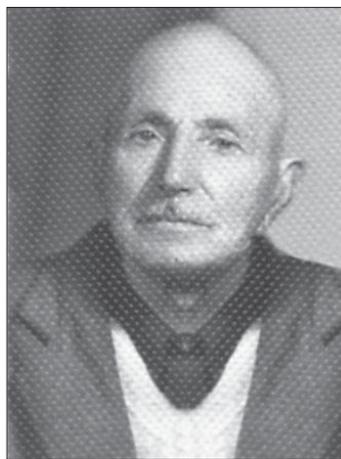
1861-ci ildə Xalisa kəndində anadan olub. Kəndin **Nəsiruşağı** tayfasındandır. İlk dini təhsilini İrəvandakı Göy məsciddə alıb, sonra isə İranda davam etdirib. Dövrünün mükəmməl dini təhsil alanı olmuşdur. Molla Fərəc kəndin qürurlu, nüfuzlu kişilərindən sayılan Xancan İbrahim oğlunun bacısı Xanımla ailə qurmuşdur.

Açıq dünyagörüşlü Molla Fərəc, 1925-ci ildə Xalisa kəndində ilk dəfə məktəb açılarda 14 yaşlı oğlu Salmanı həmin məktəbə qoyur. Sonrakı illərdə də övladının oxuyub təhsilli olması qayğısına qalmışdır.

Molla Fərəc 1944-cü ildə, 83 yaşında vəfat etmişdir.

Molla Salman Fərəc oğlu

Salman Fərəc oğlu 1911-ci ildə Xalisa kəndində anadan olub. İlk təhsilini atası Molla Fərəcdən almışdır. 1925-ci ildə doğma kənddə dünyəvi məktəb açılarda, ilk şagirdlərdən biri də Salman Fərəc oğlu olmuşdur. Yeddiillik məktəbi bitirəndən sonra İrəvandakı Kənd Təsərrüfatı Texnikumunun mühasibətlik fakültəsinə qəbul olur və uğurla bitirir. II Cahan müharibəsi başlayanda İrəvandakı 2 illik Kənd Təsərrüfatı İnstitutunda təhsil alan Salman Nəsirov təhsilini yarımçıq qoyaraq cəbhəyə gedir. 1943-cü ildə yaralanıb evlərinə qayıdır. Az sonra onu ferma müdiri təyin edirlər. Salman Fərəc oğlu sonralar müxtəlif işlərdə çalışmışdır.

Molla Salman müxtəlif işlərdə çalışsa da, dindən uzaqlaşmamışdır. Ötən əsrin 60-70-ci illərində Xalisa kənd camaatının dini xidmətində durmuşdur.

O, 1986-cı ildə dünyasını dəyişmişdir.

Xanım Salman qızı

Babasının, atasının yolunu davam etdirən Xanım Salman qızı ilk dini təhsilini Bakının Əhmədli qəsəbəsindəki mədrəsədə alandan sonra ali dini məktəblərin birində davam etdirmişdir. Əsas məqsədi əhalini xurafatdan uzaqlaşdırmaqdır. Ona görə də, Xanım Salman qızı İslam dininin aliliyi haqqında dini təbliğatla məşğuldur.

İbrahim Nəsir oğlu

İbrahim Nəsir oğlu kəndin hörmətli, nüfuzlu, sözükeçən, qoçaq kişilərindən olmuşdur. Dini təhsilini Xalisa kəndində Şeyx Qurbandan almışdır. Əslən İrəvan şəhərindəndir. İrəvanlı Pənah xanın mühafizəsinə başçılıq edən Çopur Abbasəlinin dəstəsinin üzvü olmuşdur. Ötən əsrin əvvəllərində İrəvanda erməni-müsəlman münasibətlərinin kəskinləşdiyi vaxt, ermənilərə qarşı fəal döyüşənlərdən biri də İbrahim Nəsir oğlu olmuşdur. Kənar təzyiqlər nəticəsində İrəvanı məcburi tərk edən İbrahim kişi Xalisa kəndindəki yaxın qohumları Kərbəlayi Məhəmmədgilə gəlir, onlarda məskunlaşır. Çox keçmir ki, kəndin hörmətli şəxslərindən Cabbar kişinin qızı Bəyim xanımla ailə qurur, taleyini həmişəlik Xalisa kəndinə bağlayır.

İbrahim Nəsir oğlunun iki oğlu (Əli, İsrəfil), üç qızı (Səkinə, Kəklik, Nübar) olmuşdur. O, 1945-ci ildə vəfat etmişdir.

Böyük bir nəslin əsasını qoymuş İbrahim Nəsir oğlunun adı nəvələri, nəticələri, onu tanıyanlar tərəfindən həmişə uca tutulur.

Almədədov Məhərrəm İsmayıl oğlu

(1898-1978)

M ə h ə r r ə m İsmayıl oğlu kəndin **Heydərusağı** tayfasındandır. Dini təhsilini Şeyx Qurban-dan almışdır. Gülgəz Məmməd qızı ilə ailə qurmuşdur. Üç oğlu (İsmayıl, İsrafil, Cəbrayıl), üç qız (Səkinə, Simuzər, Eminə) böyüdüblər.

**Məhərrəm İsmayıl oğlu
və ömür-gün yoldaşı Gülgəz Məmməd qızı**

Olduqca hazırca-vab, mehriban, səmimi bir insan olan Məhərrəm kişi II Cahan müharibəsinin iştirakçısı olub. Böyük bir ailənin əsasını qoymuşdur.

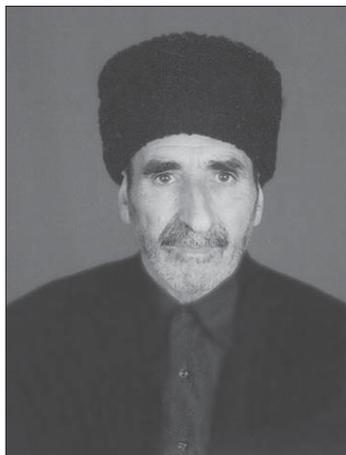
O, 1978-ci ildə vəfat etmişdir.

Babayev Mikayıl Baxşəli oğlu

1894-cü ildə Xalisa kəndində anadan olan Mikayıl Baxşəli oğlu **Babaşağı** tayfasındandır. Dini təhsilini Şeyx Qurbandan almışdır.

O, on üç yaşından dərzi işləmişdir. Kəndin dini mərasimlərində iştirak etmişdir. 1972-ci ildə vəfat etmişdir. Şəkli qalmayıb. Dörd övladı olmuşdur: İsmayıl, Əli, Yusif, Adil.

Babayev Yusif Mikayıl oğlu

1935-ci ildə anadan olmuşdur. İlk təhsilini Xalisa kəndində almışdır. 1956-cı ildə İrəvan Azərbaycanlı Kənd Təsərrüfatı Texnikumunu bitirmişdir.

Dini təhsilini 7 yaşından atası Mikayıl Baxşəli oğlundan almışdır. Kəndin dini mərasimlərində, hüsr yerlərində ötən əsrin 80-ci illərindən iştirak edirdi. 2005-ci ilin

noyabr ayında vəfat etmişdir.

Cəlilsoy Xudaverdi Qəzənfər oğlu

(Hacı Qürbət)

1957-ci ildə Vedibasar mahalının Xalisa kəndində zəhmətkeş, sadə insan kimi tanınan Qəzənfər kişinin ailəsində doğulmuşdur. Həyata yenicə göz açan Xudaverdinin uşaqlıq illəri acınacaqlı, kədərli keçmişdir. Kiçik yaşlarından anasını itirən Xudaverdi ata, qardaş-bacı qayğısına sığınmışdır. Qəzənfər dayı gecə-gündüz işləyib digər uşaqları kimi, Xudaverdini də əzab-əziyyətlə böyütmüşdür. Xudaverdi 1963-1973-cü illərdə Xalisa kənd orta məktəbində oxumuşdur.

Digər kənd cavanları kimi Xudaverdi də təhsilini davam etdirmək üçün Bakıya gəlir və 10 saylı Texniki Peşə Məktəbinə daxil olur. Elektrik qaynaqçısı peşəsinə yiyələnən Xudaverdi 1976-1978-ci illərdə Qazaxıstanda hərbi xidmətdə olmuşdur.

Ordudan qayıdan Xudaverdi Xalisa kənd kolxozunda və məktəbdə bir sıra texniki işlərdə çalışmışdır. Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə əlaqədar,

Xudaverdi ailəsi ilə birlikdə Naxçıvan şəhərinə köçmüşdür. Naxçıvanda qaçqınlıq həyatı yaşayan Xudaverdi 1988-1990-cı illərdə Naxçıvan Şəhər Məişət Xidməti Texniki İstehsalat Birliyində əmtəəşünas vəzifəsində çalışır.

Yaradıcılıq qabiliyyətinə malik olan Xudaverdi hələ Xalisa kəndində yaşayarkən öz acı taleyindən bəhs edən bir povest yazmışdır. Elə buna görə də, Naxçıvan ədəbi mühiti Xudaverdini öz ağışuna almışdır. O, bu şəhərdə

“Şərq qapısı”, “Sovet Naxçıvanı” qəzetlərində korrektor, baş korrektor, məsul katibin müavini, müxbir vəzifələrində işləmişdir.

Daha sonra Naxçıvan Dövlət Universitetinin “Fikir” qəzetində 7 ay baş korrektor və Naxçıvan Şəhər Televiziyasının Ədəbiyyat şöbəsində “Şənbə” və “Cinas” verilişlərinin fəal əməkdaşı olmuşdur.

Türkiyənin Çorum vilayətində nəşr olunan “Çorum hakimiyyət” qəzetində şeirləri dərc olunmuşdur. Xudaverdi 1994-1999-cu illərdə İran İslam Respublikasının Qum şəhərində “Məsmeyi-Qum” dini-ruhani mədrəsəsini bitirib. Bu müddət ərzində əlavə olaraq, 2 il “Fiqh” və “Üsul” elmlərini öyrənibdir.

Hal-hazırda Qafqaz müsəlmanları Ruhani İdarəsinin dini əlaqələr və dini təbliğat şöbəsi üzrə səlahiyyətli nümayəndəsidir.

Xudaverdini tez-tez yas mərasimlərində görürük. O, məclislərdə məzmunlu dini söhbətləri ilə, “Quran” ayələrini şərh etməklə, əhalinin dərin rəğbətini qazanmışdır.

Ailəlidir: iki qızı, bir oğlu var. Qızları tibb bacısı ixtisasına yiyələnmiş, oğlu isə ordu sıralarındadır.

ORUC TUTAN, NAMAZ QILAN DİNDAR NƏNƏLƏRİMİZ

- 1. İmmileyən Rüstəm qızı**
- 2. Əzət nənə Əli qızı**
- 3. Zərnişan Bayramova**
- 4. Bəyim Əli qızı**
- 5. Seyid Lalabəyim Qədili qızı**
- 6. Zöhrə Əli qızı**
- 7. Bəyim Seyid qızı**
- 8. Fizzə Məmmədağlı qızı**
- 9. Xanımzər Kalbameydan qızı**
- 10. Sayalı nənə**
- 11. Seyrənsə Novruzalı qızı**
- 12. Səkinə xanım**
- 13. Balaxanım Hümbət qızı**
- 14. Maya Kalbameydan qızı**
- 15. Fatma Novruzova və b.**

VI hissə

Qarabağın azadlığı uğrunda döyüşən xalisalılar

ŞƏHİDLƏRİMİZ

AZƏRBAYCANIN MİLLİ QƏHRƏMANI

İbrahimov Mirələkbər Mirələsgər oğlu

Qarabağ savaşında canlarından keçən qəhrəman oğullarımızın məzarları Bakıdakı Şəhidlər Xiyabanında yan-yanadır. Əbədiyyətə qovuşan bu igidlərdən biri də bizim soydaşımız, əməli və adı ilə fəxr etdiyimiz Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı İbrahimov Mirələkbər Mirələsgər oğludur.

Mirələkbər 1961`-ci ildə Xalisa kəndində anadan olmuşdur. O da bizim hər birimiz kimi, qayğısız uşaqlıq illərini doğma kəndimizdə keçirmişdir. Mirələkbər 1969-cu ildə yaşadları ilə bərabər Xalisa kənd orta məktəbinin I sinfinə getmişdir.

1970-ci ildə ailə üzvləri Bakıya köçdükləri üçün o, təhsilini Bakının Yasamal rayonundakı 158 saylı məktəbdə davam etdirməli olmuşdur. 1979-cu ildə orta təhsilini başa vuran M.İbrahimov hərbi xidmətə çağırılır. İki il Türkmənistanın Hebit-dağ şəhərində xidmət etdikdən sonra, 1981-ci ildə ordu sıralarından geri qayıdan Mirələkbər sənədlərini Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin ibtidai hərbi hazırlıq və idman fakültəsinə vermiş, qəbul imtahanlarından uğurla keçərək ali məktəbə qəbul olunmuşdur. O, ali təhsilini başa vurduqdan sonra təyinatla Lənkəran şəhərindəki məktəblərin birində müəllim işləmiş, ibtidai hərbi hazırlıqdan dərslər demişdir. Təyinat müddəti başa çatdıqdan sonra Bakıya qayıtmış, 153 saylı orta məktəbdə müəllimlik fəaliyyətini davam etdirmişdir.

Məlum 1988-ci il hadisələri Mirələkbərin həyat planlarını tamamilə pozdu. Yüz minlərlə soydaşımızın ata yurdundan - Qərbi Azərbaycandan zorla çıxarılması isə onun gecəsini gündüzünə qatdı. Vətən torpağının düşməndən azad edilməsi, qorunması ön plana keçdi. 1990-cı ilin 20 Yanvar dəhşətləri, Daşaltı, Malıbəyli, Kərkicahan qırğınları onun həyat amalı tamamilə qətiləşdirdi: "Düşmənlə döyüşmək üçün ön cəbhəyə gedəcəyəm". Xocalı faciəsi isə onun səbr kasasını dolduran sonuncu qəzəb damlası oldu.

Mirələkbər İbrahimov 1990-cı ilin martında Yasamal rayon Hərbi Komissarlığına ərizə yazır və orduya səfərbər olunmasını xahiş edir. Onu yenidən yaradılmış 5-ci Yasamal taboruna komandir təyin edirlər. Kapitan Mirələkbərin rəhbərlik etdiyi taburun döyüşçüləri könüllülər idi. Onların çoxu da sadə peşə adamları - metropoliten işçiləri idi. Ürəyində təpər, qeyrət olan bu gənclər Füzuli rayonunun Alxanlı, Kürdmahmudlu, Aşağı Seyidəhmədli kəndləri uğrunda gedən ağır döyüşlərdə qəhrəmanlıqla döyüşür, kəndlərimizi bir-bir düşmənlərdən azad edirdilər. Onların hər birinin qəlbində bir azadlıq havası, qələbə təntənəsi, döyüş əzmi vardı...

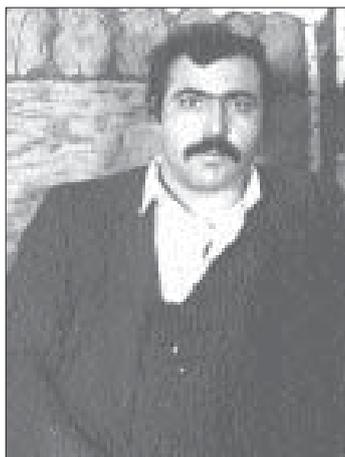
1994-cü ilin mart ayı idi. Komandir M.İbrahimov döyüşçü dostları ilə Qarqan kəndini düşmənlərdən yenidən təmizləmişdilər. Əsgərlər qarın üstünə uzanıb iki günlük yorğunluqlarını almaq istəyirdilər. Bu an kəşfiyyat xəbər gətirdi ki, ermənilər iki kəndi yenidən işğal ediblər. Bu kəndləri onlar neçə-neçə döyüşçünün qanı bahasına düşmənlərdən geri almışdılar. Komandir döyüşçülərlə yenidən düşmənlə ölüm-dirim vuruşuna atılır və hər iki kəndi geri alır. Lakin... düşmən gülləsi Mirələkbəri qəfil yaxalayır.

Kapitan Mirələkbər Mirələsgər oğlu İbrahimov Vətən uğrunda şəhid oldu. Torpaqlarımızı sevən qəlbi əbədi susdu. Cəsur komandir, bacarıqlı döyüşçü ölümündən sonra Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı adına layiq görüldü. Bir vaxtlar dərs dediyi 153 saylı məktəb indi onun adını daşıyır.

Cəmisi 33 il ömür sürən Mirələkbər İbrahimov ölümü ilə ölməzliyə qovuşub. Onun qısa, lakin şərəfli ömür yolu yalnız mənsub olduğu ailəyə deyil, doğma Xalisa kəndimizə, şanlı qəhrəmanlıq tarixi ilə zəngin olan Vedibasər mahalına başucalığı gətirmişdir. Mirələkbər həm sənin, həm mənim – hamımızın fəxridir.

Allah rəhmət eləsin!

Yusifov Fəxrəddin Xəlil oğlu

Fəxrəddin 2 sentyabr 1957-ci il tarixdə Vedibasar mahalının Xalisa kəndində dünyaya göz açmışdı. 1974-cü ildə Xalisa kənd orta məktəbini bitirib, Özbəkistanın Uçkuduk qəsəbəsində hərbi xidmətdə olub. 1976-cı ildə hərbi xidmətini başa vurduqdan sonra, müqavilə ilə 8 il də xidmət etdiyi hərbi hissədə qulluq etmişdir.

O, səkkiz ildən sonra doğma kəndimizə qayıdır. Bir müddət təsərrüfatda çalışır, ailə qurur.

Məlum 1988-ci il hadisələri Fəxrəddin Yusifovgilin də ailəsini öz isti ocağından, yurd-yuvasından didərgin saldığı. Onlar Xanlar şəhərinə pənah apardılar. Xanlarda məskunlaşdıqları məhəllədə, dülgər işlədiyi 16 saylı səyyar mexanikləşdirilmiş dəstədə qısa müddət ərzində böyük hörmət qazandı. Xanlarla və xanlarlularla doğmalaşdılar.

Torpaqlarımızın işğalı, igidlərimizin axıdılan qanı Fəxrəddin Yusifovu da bir an belə rahat buraxmırdı. Damarlarından axan qanı intiqam hissi ilə qaynayırdı. Ailədə narazılıqlar olsa da, o, şaxtaly bir qış günü öz ərizəsi əsasında könüllü olaraq Gəncədə yaradılmış “Kəpəz” batalyonunun tərkibində Vətənin müdafiəsinə qalxır. Sovet Ordusundakı hərbi təcrübəsi Fəxrəddinin kəmərinə çatır. Ermənilərlə döyüşmək üçün ona təlim-məşq təcrübəsi keçməyə ehtiyac yox idi. Pulemyotçu kimi birbaşa cəbhəyə yollanır. Ağır döyüşlərdə ermənilərdən intiqamını alır. Fəxrəddinin qəlbindəki yurd harayı, yurd sevgisi, yurd niskili, yurd həsəti onu düşmənlərə qarşı daha da amansız edir.

3 yanvar, 1994-cü il. Ağdərə istiqamətində gedən qanlı döyüşlərdə “Kəpəz” batalyonu xüsusi fədakarlıq göstərir. Fəxrəddingilin batalyonu Levanarx-Ağdərə istiqamətində döyüşür. Qeyri-bərabər gedən qanlı döyüşdə ermənilərin texnika və canlı qüvvəsinin say üstünlüyü açıq-aydın hiss olunurdu. “Kəpəz” batalyonu qəhrəmanlıqla döyüşsə də, batalyonun tamam məhv olmaq təhlükəsini Fəxrəddin hiss edir. Ölümün gözüne dik baxaraq təkbaşına pulemyotu dilə gətirib düşmən qabağını kəsir. Özü ağır yaralansa da, 23 yaralının və 43 digər döyüşçünün həyatını xilas edir. Fəxrəddin çoxlu qan itirib, hərəkətdən düşür. Döyüşçü dostları onu atəş altından çı-

xarmağa cəhd etsələr də, baş tutmur. Yanvarın 9-da qəhrəman eloğlumun ömrünün son akkordları çalınır. 3 günlük qanlı döyüşlər bahasına axır ki, cəsəd döyüş bölgəsindən çıxarılır. Dörd övlad atası Yusifov Fəxrəddin Xəlil oğlu ömrünün 37-ci baharında Vətən uğrunda şəhid oldu. O, Xanlar şəhərindəki Şəhidlər xiyabanında uyuyur.

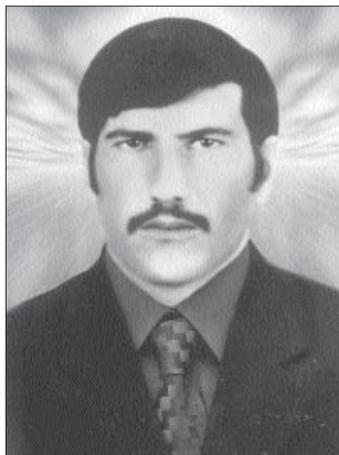
Allah rəhmət eləsin!

Mürsəlov Elman Bəhrüz oğlu

Elman Bəhrüz oğlu Mürsəlov 1963-cü il dekabr ayının 1-də Xalisa kəndində anadan olmuşdur.

1982-84-cu illərdə Sovet Ordusu sıralarında qulluq etmişdir.

Məlum 1988-ci il hadisələrindən sonra tale onu Bakıya gətirir. Elman Bakının qaynar, eyni zamanda mübarizələrlə dolu həyatına qoşulur. Vətən məhəbbəti onu xalq azadlıq hərəkatı sıralarına gətirib çıxarır. Elman bu hərəkatın liderləri - rəhmətlik Əbülfəz Elçibəy, Etibar Məmmədov, Tamerlan Qarayev və Sabir Rüstəmxanlı ilə münasibətdə olur, onların etimadını qazanır.

Elman Mürsəlov Bakıda yaşadığı illərdə Zakir Əhmədovla dostluq edir, xalqımızın azadlığı, müstəqilliyi uğrunda birlikdə vuruşurlar. Nəhayət, 1991-ci ilin sonlarında Sovet Ordusunun hərbi hissələri müstəqilliyini yenidən bərpa edən Azərbaycanı tərk etməli olurlar. “Qızıl Ordu” zorən çıxıb gedərkən əsgər və zabitlər illərlə yaşadıkları kazarma və binaları söküb dağıdır, özləri ilə apara bilmədikləri hərbi texnika və sursatı yararsız hala salırdılar. Həmin vaxt həyatını oda atıb bu haqsızlığa qarşı çıxanlardan biri də Elman Mürsəlov idi. 1991-ci il noyabr ayının 25-də ruslar xeyli hərbi texnika və sursatı aparmaq istərkən Elman dostu Zakirlə onların yolunu kəsib bu haqsızlığa qarşı çıxır. Quduz itə dönmüş rus zabitlərinin əmriylə onların ikisi də Müşfiqabad qəsəbəsində gülləbaran edilirlər.

Elman və Zakir əbədiyyətə qovuşurlar. Hər ikisi Bakıdakı Şəhidlər Xiyabanında uyuyurlar. İgidlərimiz ölümləri ilə şəhidlik zirvəsinə yüksəliblər.

Allah rəhmət eləsin!

Ələkbərov Sərtib Lətif oğlu

...Sərtib Ələkbərov 1967-ci il aprel ayının 23-də Xalisa kəndində doğulmuşdur. Doğma kəndində orta məktəbi bitirdikdən sonra Zəngibasar rayonunun Dəmirçi kəndindəki Kənd Təsərrüfatı Texnikumuna daxil olmuş, ordu sıralarından qayıtdıqdan sonra texnikumu bitirmişdir.

1988-ci ilin qaçqınlıq həyatı yüz minlərlə soydaşımız kimi, onun da taleyinə yazıldı. Sərtib yenicə ailə qurmuşdu. Bir oğlu var idi. Gənc ailə əvvəlcə Tərtər rayonunun Bəyimсарov kəndinə, bir müddətdən sonra isə Bakıya köçmüşdü.

Qarabağda əsgərlərimizin uğursuz döyüşləri, kənd və şəhərlərimizin ermənilər tərəfindən asanlıqla işğalı qeyrətli oğullarımızın yuxusunu ərşə çəkirdi.

Vətən, yurd itkisinin acısını Sərtib dadmışdı. Buna görə də Vətənin nə qədər qiymətli, əziz olduğunu yaxşı bilirdi. Sərtib 1992-ci ilin fevral ayında Nizami Rayon Hərbi Komissarlığına gəlib döyüşə getmək istədiyini bildirdi. Dedilər gözlə, vaxtı gələndə çağırırıq.

Nəhayət, 1992-ci ilin aprel ayında Sərtib Ələkbərov Milli Ordumuzun sıralarına çağırıldı. İyunun 26-dək Ağcabədidəki "N" hərbi hissəsində qulluq etmişdir. Həmin gün gecə həyəcan siqnalı ilə onları naməlum istiqamətə aparmışdılar. Sonradan məlum oldu ki, Sərtibi və onunla birlikdə Nizami rayonundan ordu sıralarına çağırılan Vüqar, Mübariz, İlham, Elşad və Elçini də Füzuli rayonundakı Qırmızı Bazar ətrafında gedən döyüşlərdə vuruşmağa aparıblarmış. Ağcabədidən gətirilən dəstə ərazini tanımadan birbaşa ön cəbhəyə göndərilir. Dəstənin əksər üzvləri, Sərtib də daxil olmaqla, müəmmalı şəkildə yoxa çıxır. Onların öldürülməsi, yaxud əsir düşməsi haqqında məlumat olmur. Beləcə, 6 əsgərin taleyi müəmmalı düyünə düşür.

Atası Lətif kişinin dediklərindən:

– İyulun birində qarışıq yuxu gördüm. Ürəyimə damdı ki, oğlumun başında ciddi fəlakət var. Səhər açılan kimi Nizami Rayon Hərbi Komissarlığına gəldim. Mənə dedilər ki, heç bir məlumatımız yoxdur (Sonradan öyrəndim ki, oğlumun şəhid olmasından Hərbi Komissarlığın xəbəri varmış). Yaxın

qohumlarım Sabir və Məmmədlə Ağcabədiyə getdik. Sərtibgilin Füzulidə olduqlarını söylədilər.

Yol maşınları ilə Füzuliyə getdik. Oradakı hərbi hissədə bizi çox laqeydcəsinə qarşıladılar. Kimə müraciət etdiksə, “bilmirik” dedilər. Təsədüfən bir qadınla görüşdük. Sərtibin atası olduğumu biləndə qərribə bir sızıltı ilə ağladı. Bu sızıltı ürəkləri yandırdı, ata qəlbimi parçaladı. Artıq vəziyyəti anlayırdım. Ürəyimə dammışdı... “N” sayılı hərbi hissənin komandiri İsa Qasımovun yanına gedib, vəziyyəti danışdıq. Lakin o, bizə qulaq asmaq belə istəmədi. Bu laqeydlik, bu biganəlik, özbaşnalıq ata qəlbimi parçaladı. Oğlumun şəhid olması tam aydın idi. Bəs haradan tapım onu? Belim bükülmüşdü. Allah heç bir ataya oğul dağı göstərməsin.

Oğlumu görmək ümidi ilə döymədiyim qapı qalmadı. Nəhayət, bizi Yağlıkənd kəndindən olan baş iqtisadçı Seyid Əhəd adlı bir nəfərlə tanış etdilər. O, bizə əlindən gələnlə köməkliyi edəcəyinə söz verdi. Erməni quldurları ilə danışıqlar aparıldı. Oğlumun öldürüldüyü və saxlandığı yer məlum oldu. Uzun danışıqdan sonra erməni əsirləri ilə meyidləri dəyişməyə razı oldular. Bir aydan sonra iki erməni əsiri ilə 6 igidimizin meyidi dəyişdirildi. Onlardan biri oğlum idi. Şəhid olanların altısı da Şəhidlər Xiyabanında dəfn olundu.

Sərtibin sağ qalan döyüşçü dostu İlqar Cəfərov:

– Komandirin əmri ilə Qırmızı Bazarın müdafiəsində dayandıq. Bizə izah etdilər ki, düşməne əvvəlcə vertolyotlar zərbə endirəcəklər. Tanklar, BMP-lər hücumu keçəndən sonra siz gizləndiyiniz mövqələrdən çıxıb hücumu keçərsiniz. Saat 15-16 radələrində tankların üstündə Azərbaycanın üçrəngli bayrağının dalğalandığını gördük. Sevindik ki, bizimkilər hücumu keçdilər. Ani bir sükutdan sonra məlum oldu ki, bunlar erməni tanklarıdır. Bizə yaxınlaşıb qışqıra-qışqıra dedilər ki, bədbəxt türklər, sizi satıblar. Mən uzaqda olduğuma görə ələ keçmədim. Erməni faşistləri uzaqdan snayperlə bizim uşaqları bir-bir güllələdilər.

Xəyanət nəticəsində 6 döyüşçümüz şəhid oldu. Vəcdansız, mənəviyyatsız adamlar nəyinsə xatirinə artıq bizim ölüm hökmümüzü çox asanlıqla yazmışdılar: Sərtib, Vüqar, Elşad, Mübariz, İlham və Elçin iyunun 28-də güdazə getdilər.

Belə xəyanətlər nəticəsində neçə-neçə kənd və şəhərlər itirildi.

Sərtibin və onun kimi yüzlərlə şəhidin qanı yerdə qalmayacaqdır.

Qüdrətli və güclü ordumuz əsirlikdə qalan torpaqlarımızı azad edib şəhidlərin ruhunu şad edəcəkdir. Bu gün uzaqda deyil!

Nəsirov Fətullah Kazım oğlu

Torpaqlarımızın bütövlüyü uğrunda gedən döyüşlərdə neçə-neçə oğullarımız qəhrəmanlıqla döyüşərək Vətən yolunda şəhid olmuşlar. Belə qəhrəman oğullardan biri də Nəsirov Fətullah Kazım oğludur.

Fətullah 1963-cü ildə Vedibasar mahalının Xalisa kəndində anadan olmuş, 1980-ci ildə həmin kənddə orta məktəbi bitirdikdən sonra, 1981-1983-cü illərdə Novokuznetsk şəhərində həqiqi hərbi xidmətdə olmuşdur.

1983-cü ildən 1988-ci ilə kimi tikinti idarəsində fəhlə işləmişdir. 1984-cü ildə Əliyeva Təranə İsa qızı ilə ailə qurmuş, Vüqar və Vüsal adlı iki oğlu olmuşdur.

1988-ci ildə erməni millətçiləri azərbaycanlıları ata-baba yurdlarından çıxaranda Fətullah Nəsirov öz ailəsi ilə birlikdə Azərbaycan Respublikasının Xanlar rayonuna pənah gətirmişdir.

1989-cu ildə erməni faşistləri Qarabağ məsələsini ortaya atanda Fətullahın ermənilərə qarşı nifrəti daha da artmış və dəfələrlə Xanlar Rayon Hərbi Komissarlığına ərizə ilə müraciət etmişdir ki, onu döyüş bölgəsinə göndərsinlər.

Qarabağ torpağının Azərbaycan Respublikasının ayrılmaz hissəsi olduğunu Nəsirovlar ailəsində yaxşı bilirdilər. Fətullahın balaca qardaşı Rəsim də o vaxt Milli Ordumuzun tərkibində ermənilərə qarşı vuruşurdu. Qardaşının müharibədə olması Fətullahı dayandıra bilmədi və qoca atası Kazım əmini, anası Zəhra bibini, həyat yoldaşı Təranə xanımı və iki balaca körpəsini evdə qoyaraq 1993-cü ilin oktyabr ayında öz xahişi ilə Xanlar Rayon Hərbi Komissarlığı tərəfindən döyüş bölgəsinə göndərildi.

Ağdam rayonunda yağı düşmənlərə qarşı döyüşməyə başladı. O, əsirlikdən qaçan bacısı Nərminənin və oğlu Ramilin, o cümlədən, yüzlərlə, minlərlə günahsız soydaşımızın faciəsini göz qabağına gətirəndə daha da hiddətlənir və düşmənlərə qarşı amansızcasına döyüşürdü.

Ağdam rayonunun bir neçə kəndinin azad olunması və qorunması uğrunda gedən döyüşlərdə iştirak etmiş, düşmənin onlarla canlı qüvvəsini məhv etmişdir. 27 dekabr 1993-cü ildə erməni quldurları Ağdam rayonunun Güllücə kəndinə hücum edən zaman sırası Nəsirov Fətullah Kazım oğlu içi ermənilərlə dolu ZİL-131 markalı maşına qumbara ataraq xeyli erməni qüvvəsini məhv etmişdir.

30 dekabr 1993-cü ildə yenidən ermənilərin Ağdam rayonunun Güllüca kəndinə hücum etdiyi zaman Fətullah qəhrəmanlıqla döyüşərək həlak olmuş, şəhidlik zirvəsinə qalxmışdır.

Allah rəhmət eləsin!

Rzayev Rizvan Məhəmməd oğlu

Rizvan Rzayev 1974-cü ildə Vedibasər mahalının Xalisa kəndində anadan olmuşdur. 1984-cü ildə ailəsi ilə bərabər Xanlar rayonunun Kərəmli kəndinə köçmüşdür. Səkkizinci sinfə qədər Kərəmli kəndində, VIII-X sinifləri isə Xanlar şəhərindəki 3 saylı məktəbdə oxumuşdur. 1992-ci ildə orta təhsilini başa vuran Rizvan Bakıya gəlir və ali məktəbə qəbul olunur. 1995-ci il mart ayının 28-də Vətəni qorumaq üçün könüllü olaraq cəbhəyə gedir. İki ilə yaxın qulluq edir. 1997-ci il fevral ayının 2-də Qazax cəbhəsi istiqamətində gedən atışmalarda yaralanmışdır. Tovuz rayonunun Kolayır kəndindəki hərbi hospitalda müalicə olunur. Fevral ayının 5-də dünyasını dəyişmiş, şəhid olmuşdur. Atasını Məmməd Rzayev bu haqda belə deyir:

– Rizvan şəhid olandan neçə gün sonra bizə xəbər verdilər. Mən hospitala çatanda artıq gec idi. Öz narazılığımı bildirdim ki, nə üçün vaxtında xəbər vermədiniz? Axı, neçə gün müalicə olunan oğlumun dili-ağzına çattardım. Heç olmasa həyatının son anlarında balamın yanında olardım, son istəklərini, ürək sözlərini bilərdim. Mən dörd gün etiraz əlaməti olaraq meyidə yaxın durmadım. Nəhayət, Rizvanı gətirib Xanlardakı Şəhidlər xiyabanında dəfn elədik.

Rizvanın hərbi xidmətdə olarkən mənə dediyi bir məqamı açıqlamaq istəyirəm. Rizvan komandirin köməkçisi işləyirdi. Axırıncı dəfə evə gələndə dedi ki, ata, uşaqların vəziyyəti yaxşı deyil, onlar ac qalırlar. Bunun üstündə də komandirlə dilləşdiyini dedi. Noyabr ayında hissə komandirliyinə, prokurorluğa 18 əsgərin imzası ilə məktub göndərir. Bu hadisədən heç bir ay keçməmiş Rizvan şəhid olur.

Rizvanın dəfn xərcini Xanlar rayonunun rəhbərliyi ödəyir.

Atası Rizvanın Kərəmli kəndində oxuduğu məktəbin qarşısına 7 km məsafədən su xətti çəkdirir, xatirə bulağı saldırır.

“Ədalət” qəzetində Rizvanın qəhrəmanlığından bəhs edən məqalə dərc olunmuşdur.

Kiçik qardaşı Rzayev Rövşən Məmməd oğlu bu gün zabit kimi Azərbaycan Silahlı Qüvvələrində şərəflə qulluq edir.

Rizvan 22 yaş, 2 ay, 2 gün ömür sürmüşdür. O, qısa ömür sürsə də, əsil kişi həyatı yaşamışdır.

Allah rəhmət eləsin!

Mehdiyev Eldar Fərman oğlu

Mehdiyev Eldar Fərman oğlu 1965-ci il yanvar ayının 1-də Vedibasər mahalının Xalisa kəndində doğulub. Orta təhsilini həmin kənddəki orta məktəbdə alıb. 1982-1985-ci illərdə dənizçi kimi hərbi xidmətdə olub, Yaponiya, ABŞ və Hindistan sərhədlərinə qədər getmişdir.

O, 1988-ci il hadisələri zamanı doğma kəndini, onun camaatını, ailə üzvlərini ermənilərin qəfil hücumlarından qoruyan igidlərdən biri olur. 1988-ci ilin avqust ayında kəndin kənarındakı postda dayanan erməni milisi və rus əsgəri şəxsi maşını ilə evlərinə qayıdan Eldarın qarşısını kəsirlər. Mübahisə düşür, onu kəndə

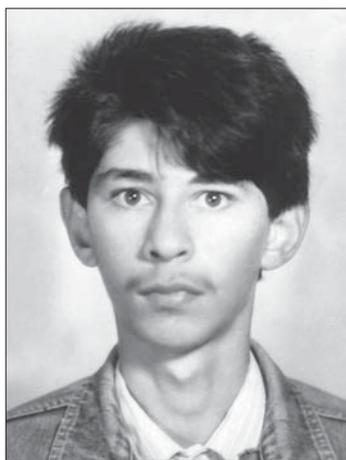
buraxmaq istəmirlər. Eldar erməninin maşınla vurub qaçır. Səhərisi gizli yollarla onu Sədərək kəndinə gətirirlər.

1988-ci ilin noyabr ayında ailə üzvləri Tərtər rayonunun Bəyimşarov kəndinə köçürlər. Ata-baba yurdunda olan hadisələri Eldar heç cür unuda bilmir. O, 1991-ci ildən 19 iyun 1992-ci ilə qədər Ağdərə bölgəsində ermənilərə qarşı vuruşur.

İyunun 19-da Eldar 7 əsgər yoldaşı ilə döyüşçülərimizə silah aparan zaman ermənilərin pusqusuna düşürlər. Sayca çox olan düşmənlə qeyri-bərabər döyüş başlayır. Eldar əsgər yoldaşlarını itirir, özü isə ağır yaralanır. Özü öz yarasını bağlayır, düşmənlərlə döyüşü qəhrəmanlıqla davam etdirir. Onun gülləsi tamam qurtarır. Üstündəki iki qumbaranı götürür və “Qarabağ” mahnisini oxuya-oxuya düşmənlərin üstünə atılır. Bu, Eldarın sonuncu döyüşü olur.

Eldarın ölümündən sonra qardaşları Rədiq, Mehman və Müşfiq silaha sarılaraq düşmənlərə qarşı amansız mübarizəyə atılırlar. Qardaşlar həm Eldarın, həm də onun döyüş dostlarının intiqamını yağı düşməndən artıqlaması ilə alırlar.

Məmmədov Şahin Zeyqəm oğlu

Şahin 1974-cü il martın 7-də Xalisa kəndində anadan olmuşdur. Uşaqlıq illəri doğma kənddə keçmişdir. İyirmi iki illik ömrünün yalnız dörd ilini ailə üzvləri ilə bərabər Xalisada yaşayan Şahin 1978-ci ildə ailəliklə Rusiyanın Smolensk vilayətinin Qaqarin şəhərinə köçmüşlər. 1985-ci ildə I sinfə də Qaqarin şəhərində getmişdir. On iki illik qəriblik həyatına 1990-cı ildə son qoyulur.

Onlar Xanlar şəhərinə köçürlər. Şahin VII-VIII sinifləri Xanlar şəhərindəki orta məktəbdə oxuyur (1990-1992-ci illərdə).

Şahin Məmmədov 1993-cü ildə Xanlar Rayon Hərbi Komissarlığı tərəfindən hərbi xidmətə çağırılarda ölkəmiz çətin günlərini yaşayırdı. Bir tərəfdən erməni işğalçıları bütün cəbhə boyu hücumu keçmişdilər, torpaqlarımızın taleyi həll olunurdu, digər tərəfdən də daxili siyasi atmosfərə aydın deyildi. Kimin hansı əqidəyə qulluq etdiyi bilinmirdi.

Şahin Məmmədov Azərbaycan Milli Ordusunun əsgəri kimi altı ay ilk hərbi təlim keçmiş və minaaxtaran peşəsinə yiyələnmişdir.

Onun ilk döyüşü Tərtər rayonunun müdafiəsi uğrunda olmuşdur. Sonrakı döyüş və ömür yolu Ağdam rayonu ilə bağlanmışdır. Şahin Məmmədov atəşkəsə qədər Ağdam ərazisinin müdafiəsində iştirak etmişdir. Onun döyüş zamanı göstərdiyi igidliklər barədə keçmiş döyüşçü dostları ağızdozunu danışirlər...

Döyüşlərin birində Şahinin döyüşçü dostlarından biri həlak olur, meyidi də ermənilərin işğal etdikləri ərazidə qalır. O, gecə həyatını təhlükə qarşısında qoyaraq, təkbaşına dostunun meyidini əsirlikdən azad edib hissələrinə gətirir...

Şahin Məmmədov günlərin birində isə düşmən snayperinin atdığı güllənin qurbanı olur. Məzarı Xanlar şəhərindəki Şəhidlər xiyabanındadır.

Allah rəhmət eləsin!

MÜHARİBƏ VETERANLARI

Rüstəmov Rasim Rüstəm oğlu

1963-cü ildə anadan olmuşdur. 1969-1979-cu illərdə Xalisa kənd orta məktəbində oxumuşdur.

Rasim Rüstəmov 1980-ci ildə Azərbaycan Neft və Kimya İnstitutuna daxil olmuşdur. Bir il sonra hərbi xidmətə getmiş və 1983-cü ilədək Sovet Ordusu sıralarında qulluq etmişdir. Hərbi xidmətdən sonra təhsilini davam etdirmiş və 1989-cu ildə başa vurmuşdur (qiyabi).

Doğmalarının, soydaşlarının 1988-ci ilin sonlarında ata yurdundan zorla çıxarılmasına,

Xocalı faciəsinə, nankor ermənilərin işğalçı əməllərinə biganə qala bilməyən Rasim 1991, 1992, 1993-cü illərdə üç dəfə Bakının Nizami Rayon Hərbi Komissarlığına gəlir və ərizə yazaraq könüllü olaraq döyüş zonalarına göndərilməsini xahiş edir, amma həmişə də “yox” cavabını alır. Nəhayət, 1993-cü ilin sentyabr ayında Bakı şəhəri Binəqədi Rayon Hərbi Komissarlığı ərizəsinə uyğun olaraq Rasim Rüstəmovu könüllü kimi səfərbər edir və döyüş bölgələrinə göndərir.

Rasim hərbi düşərgələrin birində hərbi təlim-məşq keçdikdən sonra döyüşə qatılır. Onun ilk döyüşü Beyləqanın müdafiəsi uğrunda olur.

Bir il sonra, 1994-cü ildə Beyləqan-Füzuli istiqamətində gedən döyüşlərin birində Rasim yaralanır və onu müalicə olunmaq üçün Bakıya gətirirlər. Bacarıqlı, qayğıkeş həkim, kapitan Axundovun səyi nəticəsində Rasim sağalır, yenidən ön cəbhəyə - döyüş yoldaşlarının yanına qayıdır və yenidən bir il döyüşür. Lakin 1995-ci ilin mart ayında görmə qabiliyyəti zəiflədiyi üçün (birinci dəfə aldığı yara təsirsiz deyilmiş) yenidən hospitala qaytarılır, müalicə olunsa da, bir daha döyüşə qatıla bilmir. Rasim 1995-ci ildən II qrup əlil kimi ordudan tərxis olunur.

Rasim Rüstəmov 1996-cı ildə ailə qurmuşdur, bir oğlu, bir qızı var.

Abbasov Zülfüqar Məmməd oğlu

1965-ci ildə Xalısə kəndində anadan olmuşdur. 1972-ci ildə I sinfə getmişdir. İlk müəllimi Musa Mehdiyev olmuşdur. 1982-ci ildə orta məktəbi bitirmişdir. 1984-86-cı illərdə Çita şəhərində hərbi qulluqda olmuşdur. 1988-ci ildə deportasiya ilə əlaqədar ailəliklə Tərtər rayonunun Bəyimsarov kəndinə köçüblər.

Düşməyə qarşı ilk döyüşü 1991-ci ilin ortalarında Goranboy rayonunda Şəfəq kəndi uğrunda olub. Zülfüqarın keçdiyi döyüş yolu: Şəfəq-Monas-Xarxapud-Ortakənd-Xartut-Ballıqaya-Ağcakənd-Buzlaq-Mənəş-Erkəş; Ağdərənin Sərsəng-Drambon-Kasapet-Tonaşen-

Meçin-Marquşavan kəndləri.

1993-cü il oktyabr ayının 6-da Ağdərə rayonundakı Keçəldağ yüksəkliyi uğrunda gedən döyüşlərdə Zülfüqar Abbasov qolundan, kürəyindən ağır yaralanmışdır. İlk tibbi yardımını Goranboy hospitalında alıb. Sonra müalicəni Mingəçevir şəhərindəki hərbi hospitalda almışdır. Nəticə uğurlu olmadığı üçün Bakıdakı Mərkəzi Hərbi Hospitalda müalicə olunmuşdur. Təqribən yeddi ay müalicə olunduqdan sonra yenidən ön cəbhəyə qayıtmışdır.

Zülfüqar Abbasov 1995-ci ilin may ayında ordudan tərxis olunmuşdur. 1994-cü ilin dekabr ayından Qarabağ müharibəsinin II qrup əlilidir. Vəsiqə: Ə.N.014470

O, 2002-ci ilin yanvarında Əhalinin Sosial Müdafiə Nazirliyi tərəfindən “Oka” markalı minik maşını ilə təmin edilmişdir.

Zülfüqar ailəlidir, həyat yoldaşı Rəhilə xanımla üç övlad böyüdürlər: Zaur, Aysel, Samir.

Əsgərov Elsevər İsmayıl oğlu

Mən insanlara qoyulan adları heç də təsadüfi hesab etmirəm. Ulu Tanrı yaratdığı bəndəsinə onun xarakteri ilə, həyat amalı, əməlləri ilə uzlaşan, haradasa onu təsdiqləyən adları qismət edir. Yazımızın qəhrəmanı Elsevər də bu mənada istisnalıq təşkil etmir.

Elsevər İsmayıl oğlu Əsgərov 1968-ci ilin dekabr ayında Xalısə kəndində anadan olmuşdur. Orta təhsilini doğma kəndimizdəki məktəbdə alıb.

Xasiyyətə obyektiv, qürurlu olan yeniyetmə Elsevər doğulduğu torpağa, elinə-obasına hörmət və məhəbbət hissələrini məhz ona dərs deyən müəllimlərindən qazanır. 1986-cı ildə Sovet Ordusu sıralarında hərbi qulluğa gedəndə onun ağına belə gəlməzdi ki, bu, onun doğma Xalisa kəndindən sonuncu çıxışıdır. Hərbi xidməti başa vurduqdan sonra Elsevər ata yurdu na qayda bilmir, Bakıya gəlir. Minlərlə soydaşımız kimi onun da ailə üzvləri isti ocaqlarından məcburi çıxarılmış, qonşu Şərur rayonunun Sədərək kəndində müvəqqəti sığınacaq tapmışdılar. Elsevər vaxt itirmədən Sədərəyə

gedir və bir qədər sonra atasını, anasını və qardaş-bacılarını Bakıya gətirir, burada məskunlaşırlar.

Ermənilərin azğınlığı, soydaşlarının didərgin həyatı yaşaması, yerli bürokratlar və hər cür milli təsib və qeyrətdən uzaq olan bəzi məmurlar tərəfindən yersiz təzyiqlərə məruz qalması onun qəlbinə sızır, rahatlıq vermir. Hər an ermənilərdən qisas almaq haqqında fikirləşir. Belə bir vaxtda...

1991-ci ilin yanvarında ermənilərin Sədərək kəndinə hücumu barədə xəbər bütün Azərbaycana yayıldı. Naxçıvan torpağının giriş qapısı olan Sədərək təhlükə qarşısında idi. Bu kəndin igid oğlanları düşmənlə layiqli cavab verirdilər. Lakin bu dar gündə onları tək qoymaq olmazdı. Naxçıvanın bütün bölgələrində, eləcə də Azərbaycanın müxtəlif yerlərindən vətəni sevmə oğullar, qan qardaşları Sədərək camaatına köməyə getdilər. Belə bir vaxtda Elsevər kənardə qala bilməzdi. Tərəddüd etmədən Sədərəyi müdafiə edən könüllülərə qoşuldu. Həmin dövrdə Azərbaycanda nizami ordu hissələri hələ tam formalaşmamışdı. Bütün ağırlıq könüllülərin – vətəni canından da çox istəyən igidlərin üstünə düşürdü. Hərə tapdığı silahla vuruşurdu. Ən qüdrətli silahları isə ürəklərindəki Vətən eşqi idi.

Elsevər təqribən bir il Sədərəyi müdafiə edən könüllülərin sırasında olur. Elsevərin dediklərindən:

– Könüllülərin hamısı igid oğlanlar idi. Heç bir çətinlik onları qorxutmurdu. Şaxtalı, soyuq havada yüksəkliklərdə keşik çəkirdik, düşmənlə döyüşürdük. Mən bir şeyə dözə bilmirdim ki, düşmən mənim ata yurdu Vədi basar torpaqlarını zəbt etmişdi, bizə edilən hücumlar da həmin istiqaq

mətdən olurdu. Postda olduğum vaxtlarda düşmən əlində əsirlikdə qalan torpaqlarımıza ana qarşısında xəcalətli olan oğul kimi baxırdım. Heç nə edə bilmirdim. Ürəyimin dərinliyindən isə bir səs gəlirdi:

– Biz yenə qayıdacağıq.

Elsevər 1991-ci ilin 8-də döyüşlərin birində yaralanır. Şərurda ona ilk tibbi yardım olunur. Vəziyyəti ağır olduğu üçün əvvəlcə Naxçıvan şəhərinə, oradan da Bakıya gətirirlər. Daxili İşlər Nazirliyinin hospitalında bir ay müalicə olunduqdan sonra evə buraxılır.

1993-cü ilin ağır günləri... Ermənilər bir neçə yerdən Azərbaycan üzərinə hücum edir. Yenə kəndlərimiz, şəhərlərimiz dağıdılır, qız-gəlin əsir götürülür, milli sərvətlərimiz istismar edilir, düşmənə qulluq edən daxili düşmənlərin satqınlığı baş alıb gedir... Belə bir vaxtda Vətənin dadına yetişənlər ilk növbədə yenə könüllülər olur.

Elsevəri heç kim saxlaya bilmir. O, 1993-cü ilin fevralında yenidən ön cəbhəyə gedir, Goranboyda könüllülərdən ibarət II batalyonun tərkibinə daxil olur. Elsevərin dedikləri:

– Tərkibində vuruşduğum batalyonun komandiri keçmiş sinif yoldaşım Abbasqulu Əliyev idi. Bəri başdan onu deyim ki, Goranboyda döyüşən könüllülər düşmənə bir qarış belə torpaq verməyiblər. Əksinə, bir çox qədim yurd yerlərimizi mənfur ermənilərdən təmizləyiblər. Soydaşlarımızdan Oqtay, Elman Ağayev qardaşları, Allahverdi Məmmədov, Fərəməz və Knyaz İsmayılovlar, Elçin Yusifov, Zülfüqar Abbasov, Radiq, Mehman Mehdiyev qardaşları, Mehman, Cabbar, Elman Hüseynov qardaşları və adını çəkmədiyim yüzlərlə cəsur igid dəfələrlə düşmənlə ölüm-dirim vuruşuna çıxırdı. Onların düşmənlə əlavə hesabları da vardı. İtirilmiş torpaqlarımızın qisası onları bir an belə rahat qoymurdu.

Elsevər 1993-cü ildə Gülüstən kəndinin düşmənlərdən azad edilməsi uğrunda gedən döyüşlərdə ayağından ağır yaralanır. İlk tibbi yardım göstərsə də, köməyi olmur. Onu Bakıdakı hərbi hospitala gətirirlər. Həkimlərin səyinə baxmayaraq, yaralanmış ayağı xilas etmək olmur.

Birinci qrup əlil Elsevər Əsgərov 5 il Bakıda qeydiyyatda düşə bilmir. Xeyli əziyyətdən sonra haqq-ədalət qalib gəlir. Vətən qarşısındakı xidmətləri nəzərə alınaraq, ona ikiotaqlı mənzil verilir, qeydiyyatda salınır. Bu yaxınlarda isə Elsevərə “Oka” tipli yüngül minik maşını da verilmişdir. Bu qayğılar üçün o, ölkə rəhbərliyinə öz minnətdarlığını bildirir.

Yusifov Namiq Nəsib oğlu

O, 1970-ci ildə Xalisa kəndində anadan olmuşdur. Atası Nəsib Cəlil oğlu Vedibasar mahalının Qaratorpaq kəndindəndir. Mahalın onlarla digər kəndi kimi, bu kənd də dəfələrlə daşnakların hücumuna məruz qalmışdır. 1940-cı ildə isə erməni fitnə-feli nəticəsində boşaldılmış, əhalisi qonşu kəndlərə köçmüşdür.

Nəsib müəllim 1964-cü ildə el qızı Gözəl Teymur qızı ilə ailə qurmuş, Xalisa kəndində məskunlaşmışdır. Namiq onların üçüncü övlədidir.

Namiq 1977-ci ildə I sinfə getmişdir. İlk müəllimi mərhum Hidayət İbrahimov olmuşdur. Orta məktəbi 1988-ci ildə bitirmişdir. Xalisa kənd orta məktəbinin sonuncu buraxılışının məzunlarındanandır.

Məlum Qarabağ hadisələri ilə əlaqədar ailəliklə 1988-ci ildə Xanlar rayonuna köçmüşlər.

Namiq 1989-91-ci illərdə SSRİ-nin Almaniyadakı qoşunlarının tərkibində PDM-in (piyadaların döyüş maşını) sürücü-mexaniki kimi hərbi qulluqda olmuş, texnikanın sirlərinə dərinlən bələd olmuşdur.

Namiq hərbi qulluqdan geri dönəndə respublikada ağır günlər idi. Bir tərəfdən torpaqlarımıza ermənilər təcavüz edirdilər, digər tərəfdən də mövcud siyasi durum yaxşı deyildi.

Namiqi isə yalnız Azərbaycanımızın müdafiəsi düşündürürdü. O, 1992-ci ilin avqust ayında Xanlar Rayon Hərbi Komissarlığı tərəfindən çağırışçı kimi səfərbər olunur. O, qısa təlimlərdən sonra PDM-in sürücü-mexaniki kimi Ağdərə döyüş bölgəsində düşmənlərlə ölüm-dirim savaşına qatılır. İlk döyüşü Kasapet kəndinin uğrunda olur. Bu həmin günlər idi ki, kəndlərimiz bir-birinin ardınca düşmənlərdən azad edilirdi.

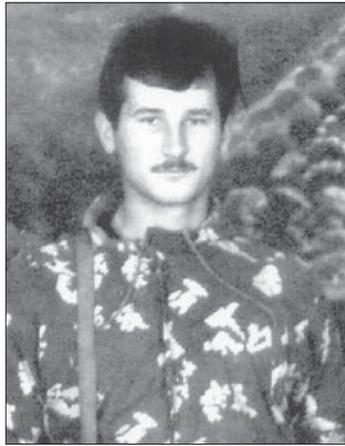
Namiq 30 döyüşçü yoldaşı və 2 PDM-lə 1992-ci il avqustun 26-dan 27-nə keçən gecə Mehmana kəndini azad edən əsgərlərimizin köməyinə çatır. Namiq Kasapet, Mehmana, Drambon, Paqasamer, Kaçaqot, Çıldiran kəndlərinin düşmənlərdən azad edilməsində iştirak etmişdir.

1992-ci ilin noyabr ayında Kaçaqot kəndi uğrunda gedən döyüşlərdə yaralanan Namiqə ilk tibbi yardımını Tərtər şəhərindəki hərbi hospitalda göstərirlər. Sonra isə Lənkəranda və Bakıda müalicə olunur. Sağaldıqdan sonra - 1993-cü ilin fevral ayında yenidən ön cəbhəyə, yenə Ağdərə bölgəsinə gedir. Döyüşlərin birində qolundan yenə yaralanır. Aprel ayında III qrup əlil kimi ordudan tərxis olunur (Vəsiqə: ƏN 018053, 25.04.2003).

O, yalnız üç ay döyüşlərdən kənardə qala bilir. Döyüş məşinından, döyüşçü dostlarından ayrı qala bilməyən Namiq 1993-cü ilin iyun ayında könüllü olaraq yenidən ön cəbhəyə gedir. Bu dəfə döyüş yolu Ağdam cəbhəsində olur. Xıdırrı, Şelli, Novruzlu, Əhmədabad kəndləri uğrunda gedən döyüşlərdə yaxından iştirak edir. Ağdamın Atçılıq zavodu ərazisində gedən döyüşlər zamanı yenə yaralanır. Bu, onun sonuncu döyüşü olur. Tərtər və Gəncə hospitallarında müalicə olunur.

Müharibə veteranı Namiq Yusifov 1999-cu ildə Sitarə Şahhüseyn qızı ilə ailə qurmuşdur. İki oğlu var: Seyhun, Nəsib.

İsmayılov Knyaz İsmayıl oğlu

Bir il, bir ay demirəm, heç olmasa, bir gün, lap bircə saat əlinə silah götürüb düşmənlə ölüm-dirim vuruşuna çıxan hər kəs bu dünyada ən böyük hörmətə layiqdir. Deyilən sözlərin ən təriflisi, yazılan əsərlərin ən qiymətlisi, bəstələnən mahnıların ən yaxşısı onlara ithaf olunmalıdır. Məclislərdə ən mötəbər yerlərdə onlar əyləşməlidir. Qanını, canını torpaqlarımız uğrunda əsirgəməyən, sinəsini düşmən gülləsinə sipər edən, hələ də bədənində yağı mərmisinin qəlpəsini gəzdirən, hər cür hörmət və ehtirama layiq olan oğullarımız, qızlarımız yaxşı yaşamalı, hər cür qayğı ilə əhatə olunmalıdır.

* * *

Onunla görüşməmişdən əvvəl döyüş dostlarını aradım, tapdım. Dedilər ki, Knyaz elədikləri haqda danışmağı xoşlamır. Döyüşdə oda-alova dö-nürdü. Etdikləri gözlərimiz önündədir. Amma tərifi xoşlamırdı. Onu ya-xından tanımaq, oxuculara tanımaq qərarına gəldim.

* * *

İsmayılov Knyaz İsmayıl oğlu 1973-cü ilin aprel ayında Vedibasar ma-halının Xalisa kəndində anadan olub. 1980-1988-ci illərdə Xalisa kənd or-ta məktəbində oxumuşdur. 1988-ci ilin noyabr ayında məlum Qarabağ ha-disələri ilə əlaqədar, ailəliklə ata yurdunu məcburi tərk edərək Tərtər ra-yonunun Bəyimşarov kəndinə köçmüşlər. VIII-X sinifləri Bəyimşarov kənd orta məktəbində oxumuşdur.

1990-91-ci illərdə Rusiyanın Tver vilayətində hərbi xidmətdə olmuşdur (Sovet Ordusunun tərkibində). Sovet İttifaqı dağıldığı üçün Knyaz İsmay-ılov hərbi xidmətini başa vurmadan Azərbaycana qayıtmışdır.

Vətənimizin ağır günləri idi...

* * *

– ***Torpaqlarımızın müdafiəsi uğrunda gedən döyüşlərə nə vaxt qatılmışan?***

– 1991-ci ilin ortalarında Sovet Ordusunda xidməti başa vurandan son-ra geri dönəndə respublikamızda vəziyyətin ağır olduğunu gördüm. Ermə-nilər demək olar ki, bütöv cəbhə boyu hücum edirdilər. Böyük qardaşım Fərəməz vətənpərvər, igid eloğlularımızla bərabər düşmənlə ölüm-dirim müharibəsi aparırdılar. Belə bir vaxtda kənardə qala bilməzdim. Mən də qardaşımın döyüşdüyü könüllülərdən ibarət Goranboy batalyonunun tərkibinə daxil oldum.

– ***İlk döyüşün haqqında nə deyə bilərsiniz?***

– Goranboy rayonunun Murov dağının ətəklərinə yaxın yerdə Keçəl-dağ deyilən strateji əhəmiyyətli bir dağlıq yer var idi. Qaranlıq meşə deyilən yerin yaxınlığındaydı. Ermənilər həmin yerə çoxlu silah-sursat toplamışdılar, ağır döyüş maşınları gətirmişdilər, minlərlə silahlı toplamışdılar. Kəşfiyyatçılarımız əslən Mingəçevirdən olan bir ermənini əsir gətirmişdi-lər. Ondan öyrəndik ki, güclü qoşun toplayan ermənilər bir həmlə ilə Gən-cə-Yevlax yolunu tutmaq istəyirlər. Düşmənlər gözlənilməz hücum qarşı-

sında tab gətirə bilmədilər. Xeyli itkidən sonra mövqələrini tərək etdilər. Xeyli hərbi sursatı, texnikanı qənimət kimi ələ keçirdik.

– *Döyüş yolunun coğrafiyası necə olub?*

– Döyüşdüyüm batalyon hücumu yerinə yetirirdi. Əla planla hazırlanmış hücum zamanı çox az itki verməklə kəndlərimizi bir-bir azad edib o biri batalyonlara təhvil verirdik. Gülüstannın, Murovun ətəyindəki kəndlərin, Tərtər rayonunun müdafiəsində iştirak etmişəm.

– *Batalyonda əhval-ruhiyyə necə idi?*

– Döyüşdüyüm batalyon əsasən Qərbi Azərbaycandan ata yurdunu məcburi tərək edənlərdən təşkil olunmuşdu. Ətraf kəndlərdən də neçə-neçə igid oğlanlar bizimlə bərabər döyüşürdülər. Məsələn burasındaydı ki, qərbi azərbaycanlıların ermənilərə qarşı ikiqat qisas hissi var idi. Ermənilər yaxşı bilirdilər ki, Goranboy batalyonunun döyüşçülərindən onlara aman yoxdur.

– *Yaralandığın döyüş yadındadırmı?*

– Əlbəttə. 1994-cü ilin mart ayı idi. Gülüstanı ermənilərdən təmizləməliydik. Gecə ikən Qaranlıq meşə deyilən yerdə mövqe tutduq. Səhər tezdən hücum etdik. Bu döyüşdə ayağımdan və qolumdan ağır yaralandım. Dostlarım məni döyüş meydanından çıxardılar. Üç ay Goranboy xəstəxanasında, bir ay isə Bakıdakı hospitalda müalicə olunsam da, yaralarım sağalmırdı. Hətta ayağımı kəsmək də istədilər. Həmin dövrdə dostlarım, xeyirxah insanlar köməyə çatdılar. Onlar müalicə üçün məni Sankt-Peterburq şəhərinə apardılar. Bütün xərci özləri çəkdilər. Sağ olsunlar. Onların köməkliliyi, maddi dayağı nəticəsində sağaldım. Müalicəni qurtaranda artıq atəşkəs başlamışdı.

Hörmətli oxucu! Knyazla olan söhbətimizin yalnız bir hissəsini diqqətinizə çatdırdım. O, həm də maraqlı müsahib imiş. Müharibə veteranı (vəsiqə N061402), II qrup müharibə əlili Knyaz İsmayılov hal-hazırda Bakıda yaşayır. El qızı Əfsanə xanımla ailə qurub. Mətanət adlı qızları var. Adını anası qoyub. Bəlkə ömür-gün yoldaşının xarakterindəki mətinliyə görə övladına bu adı qoyub? Ayrılanda bu sualı Knyaza verdim. Cavabında isə – Bəlkə də, – dedi.

Cahangirov Nazim Cümşüd oğlu

Cahangirov Nazim Cümşüd oğlu 1967-ci ildə Vedi rayonunun Xalisa kəndində anadan olub. 1974-cü ildə Xalisa kənd orta məktəbinin I sinfinə daxil olub, 1984-cü ildə həmin məktəbi əla qiymətlərlə bitirib. 1984-cü ildə eksperiment yolu ilə Azərbaycan Politexnik İnstitutunun radiotexnika fakültəsinə qəbul olmuşdur. 1985-87-ci illərdə Sovet Ordusu sıralarında xidmət edib. 1991-ci ildə Azərbaycan Texniki Universitetini bitirdikdən sonra Xanlar şəhər 1 saylı orta məktəbdə ibtidai hərbi hazırlıq müəllimi işləməyə başlayıb.

1992-ci ilin oktyabr ayında bir çox vətənpərvər azəri oğulları kimi leytenant N.Cahangirov da könüllü olaraq Vətənin müdafiəsinə yollanıb. N saylı hərbi hissənin tərkibində Ağdam rayonunun bir çox yaşayış məntəqələri uğrunda gedən döyüşlərdə iştirak edib. 1992-ci ilin noyabr ayında hərbi hissə komandirinin əmri ilə Laçın rayonuna göndərilib. Laçın rayonunun Ərdəşəvi, Vağazin kəndləri uğrunda gedən döyüşlərdə artilleriya batareyasının taqım komandiri N.Cahangirov xeyli sayda erməniyə məhv edib. 1993-cü ildə Kəlbəcər rayonunun Ağdaban kəndinə ezam olunub. Kəlbəcər uğrunda gedən döyüşlərdə iştirak edib.

1993-cü ilin iyul ayından başqa hərbi hissəyə dəyişdirilib. Ağdərə rayonunun yaşayış məntəqələri uğrunda gedən döyüşlərdə artilleriya divizionunda kəşfiyyatçı kimi erməni qəsbkarlarına layiqli cavab vermiş, xeyli düşmən qüvvəsini məhv etmişdir. Maqadiz yaşayış məntəqəsi uğrunda gedən döyüşlərdə xüsusilə fərqlənmişdir. Həmin döyüşlərdə baş leytenant N.Cahangirov ağır kontuziya almış və Tərtər hospitalında müalicə olunmuşdur. Lakin döyüşlərin qızğın vaxtında yoldaşlarının dar məqamda olmalarına dözməyərək müalicəsini yarımçıq qoyaraq yenidən özünü cəbhə xəttinə – döyüş yoldaşlarının yanına çatdırmış, Levonarx kəndi uğrunda gedən döyüşlərdə xüsusi fərqlənmişdir.

Atəşkəs elan olunan kimi onu batareya komandiri vəzifəsinə təyin edirlər. Batareya komandiri kimi ordu quruculuğunda əlindən gələni edir və kapitan rütbəsi alır.

1999-cu ilin iyun ayında döyüş tapşırığını yerinə yetirərkən kapitan Nazim Cahangirov düşmən snayperinə tuş gəlir. Sağ çiyin nahiyəsindən ağır yaralanır və ağır vəziyyətdə Sarıçalı hospitalına çatdırılır. Üzərində ağır cərrahiyyə əməliyyatı aparıldıqdan sonra vertolyot vasitəsi ilə Bakı şəhərinə aparılır. Uzunmüddətli müalicədən sonra N.Cahangirov Müdafiə Nazirinin əmri ilə Qarabağ müharibəsinin II qrup əlili kimi kapitan rütbəsində ordu sıralarından tərxis olunur.

O, hal-hazırda Xanlar şəhər 1 saylı orta məktəbdə gənclərin çağırışa qədərki hərbi təlimi fənnindən dərş deyir və 7 illik müharibə təcrübəsindən istifadə edərək şagirdlərə hərbin sirlərini öyrədir.

Evlidir, iki qızı var. Sevinc Xanlar şəhərindəki 1 saylı orta məktəbdə, Səbinə isə 4 saylı məktəbdə oxuyur.

İsmayılov Fərəməz İsmayıl oğlu

Vətən sevgisi Ulu Yaradanın bəndəsinə verdiyi ən böyük sərvət, ali hisslərdəndir. Bu hisslər hamıda var: birində az, birində çox. Görülən işlərdə, doğma torpaq qarşısında müqəddəs övlad borcunu yerinə yetirəndə daha aydın görünür bu fərq. Eləsi var ki, “Məndən ötdü qardaşıma dəydi, elə bildim un çuvalına dəydi” prinsipi ilə yaşayır, Vətəninin dar günündə baş girələyir, ətrafındakı ağırlara, acılara biganə olur, torpaqlarımıza vurulan yaraların göynərtisini, sızıltısını bütün dünya eşitsə də, “qeyrət” damarından anadangəlmə məhrum olan eşitmir ki, eşitmir.

Həqiqi vətən övladı dar gündə tanınar. “Mən Vətənimə sevirəm!” demək azdır. Bu sevgini əməlinlə sübut etməlisən. Canınla, qanınla təsdiq möhürünü vurmalsən. Bu qisim ərənlərimizə az deyil. Fərəməz İsmayıl da da məhz belə oğullardandır.

* * *

İsmayılov Fərəməz 1966-cı ilin aprel ayında Vedibasər mahalının Xalısə kəndində anadan olmuşdur. Kəndin Heydəruşağı tayfasının övlədidir. 1973-cü ildə doğma kəndlərindəki məktəbin I sinfinə getmişdir. İlk müəllimi Ələkbər Əliyev olmuşdur. O, 1983-cü ildə orta məktəbi bitirmişdir.

1984-86-cı illərdə Ukraynanın Xmelnitski vilayətində Hava Hücümündən Müdafiə Qüvvələrinin tərkibində həqiqi hərbi xidmətdə olmuşdur.

F.İsmayılov 1986-cı ilin may ayında Leninqrada Hərbi Dairəsinin gizirlər hazırlayan kursuna oxumağa gedir. O, peşəkar hərbiçi olmaq istəyir. Kursu bitirəndən sonra Murmansk vilayətinin Zapalyarniy şəhərinə hərbi xidmətə gedir. Təqribən il yarım qulluq edə bilir...

* * *

1988-ci il hər yadıma düşəndə istər-istəməz susur, gözlərim qeyri-ixtiyari yol çəkir. Xəyalən ata yurduna gedirəm... Nə isə, mətləbdən uzaqlaşmayaq: - Mən 1988-ci ili özümün və soydaşlarımda ömür yolunun ən zəif bəndi hesab edirəm. Çünki Azərbaycanımızın tarixi torpaqları olan Vedibasarla bizi bağlayan mənəvi tellərimiz məhz bu ildə kəsilmişdir (S.İ.).

Qərbi Azərbaycanda yaşayan soydaşlarımızın başına gətirilən müsibətlər, onların məcburi deportasiyası Sovet imperiyasının rəhbərlərinin, hərbiçilərinin camaatımızın taleyinə biganə qalmaları, açıq-aşkar erməniləri müdafiə etmələri Fərəməzin Sovet Ordusuna olan inamını tamamilə sındırır, ordu sıralarından tərxis olunmaq üçün raport yazır. Lakin beşillik müqavilə müddəti başa çatmadığı üçün onu azad etmək istəməzlər. Xeyli cəhdəndən sonra Fərəməz tərxis olunur, lakin hərbi rütbədən məhrum edilmək şərtlə.

1988-ci ilin dekabr ayında onun ailə üzvləri Tərtər rayonunun Bəyimşarov kəndində məskunlaşırlar. Fərəməz məcburi qaçqın-köçkün həyatı yaşayan valideynlərinə, qardaş-bacılarına ilyarım mənəvi dayaq durur.

1989-cu ilin sonlarında isə həyatını təhlükə qarşısında qoyaraq özünün pasportu və evlərinin sənədi üçün doğma Vedibasara, Xalisa kəndinə gedir. Fərəməzin dedikləri:

– Həmin vaxtlar nisbi sakitlik idi. Hər iki tərəfə bəzi sənədləri hazırlamaq, əldə etmək üçün şərait yaradılırdı. Mənim pasportum rayonumuzda qalmışdı. Erməni ilə dəyişdiyimiz evin sənədləri də çatmırdı. Əvvəlcə getdim Sədarək kəndinə, sərhəddə hər iki tərəfdən postlar qurulmuşdu. Mənə dedilər ki, vəziyyət çox ağırdır. Getməyin məsləhət deyil. Postlarda duranlara fikrimin qəti olduğunu dedim.

Arazdəyən postunu da keçdim. Yol maşınına minib birbaşa rayon mərkəzinə getdim. Pasport şöbəsində işləyən qız fəmiliamın "İsmayılov" olduğunu görəndə üz-gözünü turşudub ucadan dedi:

– Qorxmursan səni öldürərlər? Nə cürətlə gəlmisən?

Qızın səsinə şöbə rəisi çıxdı. İnsafən, qıza hirsli-hirsli baxıb dedi:

– Az danış, sənədlərini hazırla, gətir, – dedi.

Rayon mərkəzində işimi qurtarandan sonra öz-özümə dedim ki, necə olursa-olsun, kəndimizə gedəcəm. Avşar yolundan bağların içi ilə keçib kənd qəbiristanlığına gəldim. Qəbir daşlarının bir qismini vurub aşırmışdılar. Özüm-lə götürdüyüm fotoaparata gənc yaşlarında avtomobil qəzasında həlak olmuş rəhmətlik qardaşım Eyvazın, daha bir neçə həmkəndlimizin qəbirlərinin şəklini çəkdim. Yaxınlıqdakı üzüm bağlarında işləyən ermənilər məni gördülər. Cəld bağların içinə keçdim. Bir azdan traktorçu Kolyanın evinin yanından küçəyə çıxdım. Bu küçə düz bizim evə gedirdi. Küçələrdə heç kim yox idi. Həmişə qarşısı adamla dolu olan mədəniyyət evinin önündə də adam gözə dəymirdi. Çəpərdən aşıb həyatimizə keçdim. Doğma evimizi üç il idi ki, görmürdüm...

Yaşlı bir qadın bayıra çıxdı. Bəyimsarovdakı evini bizimlə dəyişən idi. Kim olduğumu soruşdu, dedim. Məni içəri çağırırdı. Atamı, anamı soruşdu, kimlərisə qarşıdı. Sonra isə: – Yemək hazırlamışam, ac olarsan, – dedi.

Ata yurdundan ayrılanda axşama az qalırdı...

F.İsmayılov 1991-ci ildə Bakıya köçmüşdür. Bu, həmin illər idi ki, hər gün Azərbaycanımızın yüzlərlə kəndi erməni təcavüzünə məruz qalırdı, torpaqlarımız uğrunda ölüm-dirim mübarizəsi gedirdi. Belə bir vaxtda Vətənin təəssübünü hamıdan, hər şeydən üstün tutan igidlərimiz davadan geri qala bilməzdilər. İki uşaq atası Fərəməz də 1992-ci ilin may ayında könnüllülərdən yaradılmış II Goranboy batalyonuna yazılır. Peşəkar hərbiçi F.İsmayılova heç bir ilk hərbi təlim lazım olmur. Əsasən Qərbi Azərbaycandan olan soydaşlarımızdan təşkil edilmiş bu batalyon ermənilərə çox qan uddurmuşdur. Fərəməzin müharibə haqqında öz fikri var:

– Düşmənlə döyüşə gedən hər kəs fikirləşməlidir ki, mən öldürməyə gədirəm...

Fərəməzin ilk döyüşü silahı təhvil alandan bir gün sonra olub. Ağdərənin strateji əhəmiyyətli Maqauz kəndi uğrunda gedən döyüşlərə qatılıb. Peşəkar hərbiçi kimi ona etimad göstərilərək kəndə daxil olacaq, öndə gedən BMP-nin üstündə yer verilir – komandirlə bir yerdə. Bir saat qızgın döyüş gedir. Döyüşçülərimiz kəndi düşmənlərdən azad edir, mövqeni ələ keçirirlər.

O, Goranboy rayonunun bir neçə kəndi, Drambon, Sərsəng uğrunda gedən döyüşlərdə də cəsarəti, igidliyi, peşəkarlığı ilə seçilmişdir. Fərəməz eyni zamanda, mahir snayperçi kimi də döyüşmüşdür. Onun cəbhə xatirələrindən:

Kəndimiz – dərdimiz

– Üç günlük ağır döyüslərdən sonra Sərsəngi ermənilərdən təmizlədik. Əmr gəldi ki, sizi əvəz edəcəklər, dincələcəksiniz. Sərsəngi batalyonların birinə təhvil verdik. Səhərisi eşitdik ki, Sərsəngi döyüßsüz ermənilərə təhvil veriblər. Əlbəttə, bu, hansısa bir xəyanətkarın işi idi. Bizim batalyon yenidən hücum keçdi. Yenə ağır döyüßlərdən sonra Sərsəng azad olundu. Bu döyüßlərdə qonşu Şirazlı kəndindən İsmət, Babək, Valeh, Avtandil, Xalisadan Abbasqulu Əliyev, Saleh Babayev, Zülfüqar Abbasov və başqaları igidliklə döyüßürdülər.

Ağdərə uğrunda gedən döyüßlərin birində o, boynundan yaralanır. Bakıda bir ay müalicə olunandan sonra yenidən döyüßə qatılır. Bir müddətdən sonra isə ordudan tərxis olunur.

İl yarım müxtəlif işlərdə çalışır. Bakıda aldığı evi sənədləşdirmək üçün müharibə veteranı süründürməçiliklə məşğul olan bürokrat məmurlarla mübarizə aparmalı olur. Azərbaycan İdman Akademiyasının məzunu Fərəməz İsmayılov 1995-ci il mart ayında Azərbaycan Ali Dövlət və Hakimiyyət Baş Mühafizə İdarəsində işə qəbul olunur. Hal-hazırda mayor rütbəsində həmin idarədə xidmətini davam etdirir. O, həm də mehriban, qayğıkeş ailə başçısıdır. Ömür-gün yoldaşı Firəngiz xanımla Günay və Aysel adlı övladlarını xoşbəxt böyüdürlər.

Söhbətimizi Fərəməzin dediyi iki cümlə ilə bitirirəm, özü də nöqtəsinə, vergülünə dəymədən:

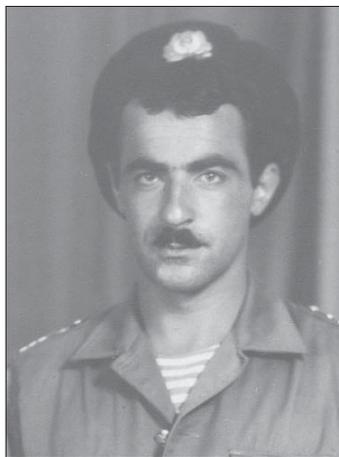
– *Ümummilli liderimiz mərhum Heydər Əliyevin layiqli davamçısı, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev cənablarının apardığı siyasətə qulluq etməyi, Azərbaycan dövlətçiliyini qoruyub-saxlamağı özümə vətənpərvərlik borcu bilirəm. Ali Baş Komandanın əmri ilə işğal altında olan torpaqlarımızı erməni işğalçılarından xilas etmək üçün yenidən döyüßə qatılmağa hazırım.*

Novruzov Nüsrəddin Həsən oğlu

Ailə üzvləri 1988-ci ilin noyabrında məlum Qarabağ hadisələri ilə əlaqədar ata yurdunu məcburi tərkdə tərk edəndə Nüsrəddin artıq neçə ay idi ki, Rusiyanın Smolensk şəhərində yaşayırdı. Mütəmadi atası və qardaşı ilə əlaqə saxlasa da, yarı canı doğma Vətəndə idi. Düşməne qarşı olan intiqam hissi onu qərblərdə çox yaşamağa qoymadı. O, 1990-cı ilin əvvəllərində Bakıya qayıtdı. Nüsrəddinin ermənilərlə öz hesabı var idi...

Nüsrəddin Novruzov 1964-cü ilin mart ayında Vedibasar mahalının Xalisa kəndində anadan olmuşdur. 1971-1981-ci illərdə həmin kənddəki

orta məktəbdə oxumuş, 1982-1984-cü illərdə isə Qazaxıstanda hərbi qulluqda olmuşdur. Bir müddət kolxoz təsərrüfatında çalışdıqdan sonra, Smolensk şəhərinə getmişdir. O, 1990-cı ildə Bakıya gələndə Xüsusi Təyinatlı Milis Dəstəsi təzəcə yaradılırdı. Xalqımızın qeyrətli oğlu, mərhum Məhəmməd Əsədov bu işə şəxsən rəhbərlik edirdi.

Ucaboy, atletik hazırlıqlı, ən əsası isə ürəyi Vətən sevgisi, düşməne nifrət və qisas hissləri ilə dolu olan Nüsrəddin XTMD-nin üzvü olmaq üçün bütün sənədlərini hazırlayır. Sınaqlardan, müsahibə və müsabiqələrdən uğurlu keçib hərbi paltarını geyinəndə 1990-cı il, noyabr ayının 6-sı idi. Bu həmin dövrlər idi ki, rus hərbiçilərinin köməyinə arxalanan erməni yaraqlıları Dağlıq Qarabağın müxtəlif yerlərində, həmsərhəd rayonlarında silahlı basqınlar edir, təxribatlar, terror hadisələri törədirdilər. Bütün ağırlıq yeni yaradılan XTMD-nin üzərinə düşürdü.

N.Novruzov qısa təlimlərdən sonra polkovnik Əbil Rzayevin komandanlığı altında Çaykənd yaxınlığındakı Quşçu-Armavir kəndi uğrunda aparılan ölüm-dirim mübarizəsində ilk döyüşə atılmışdır. İlk şəhidləri də bu döyüşdə olmuşdur. Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Aytəkin Məmmədov bu döyüşdə qəhrəmancasına əbədiyyətə qovuşmuşdur.

Nüsrəddin və onun döyüşçü yoldaşları həmişə ən ağır yerlərə göndərilmişlər. Onlar da əsgəri borclarını ləyaqətlə yerinə yetirmişlər.

N.Novruzovun növbəti döyüşləri Goranboy rayonunun Todan, Erkəş, Mənəş, Buzlaq kəndlərinin düşmənlərdən təmizlənməsi uğrunda olub. Doğma kəndlərimizi ermənilərdən azad edəndən sonra həmin kəndlərin müdafiəsini də layiqincə təmin etmişlər. Demək olar ki, hər küçə, hər ev uğrunda düşmənlərlə aparılan ağır döyüşlər bu gün də keçmiş döyüşçünün hafizəsində silinməz izlər buraxmışdır. Həmin döyüşlərdə komandirləri olmuş polkovnik-leytenant Nizami Məmmədovun ağıllı məsləhətlərindən, düzgün göstərişlərindən və böyük komandir nüfuzundan Nüsrəddin bu gün də böyük hörmətlə danışır.

N.Novruzov XTMD-yə Vedibasar mahalından qəbul olunan ilk döyüşçülərdəndir. O, həmişə təmiz əqidəli, vətənpərvər, düşməyə qarşı amansız olmuşdur.

1991-ci ilin yayında Milli Qəhrəman Əlif Hacıyevin komandanlığı altında Xocalı aeroportunun və Xocalı kəndinin mühafizəsində iştirak edən Nüsrəddin, söhbətimiz zamanı həmin günlərdən söhbət açarkən rusların qərəzli mövqeyini, o vaxtkı rəhbərliyin səbatsızlığını acı təəssüf hissi ilə qeyd etdi.

O, döyüşçü dostları ilə bərabər, 1991-ci ilin dekabrında Şuşaya göndərilirlər. Neçə gün idi ki, Kərkicahan kəndi erməni yaraqlıları tərəfindən işğal edilmişdi (Həmin dövrdə Rusiyanın Dağlıq Qarabağdakı rəsmi emissarı A.Volskinin şəxsi göstərişi, rus hərbcilərinin birbaşa köməyi ilə). N.Novruzov və daha 20 döyüşçü Kərkicahana qəfil hücum edir, kəndi düşmənlərdən təmizləyir, neçə gün evlərinin zirzəmisində gizlənən qaynata ilə gəlini azad edir, kəndi isə Kərkicahan batalyonunun əsgərlərinə, yeni yaradılan Milli Ordunun əsgərlərinə təhvil verirlər.

Nüsrəddin Novruzovun döyüş yolunun bir hissəsi də Füzuli rayonunun müdafiəsi ilə bağlıdır. O, 1992-ci ilin aprel ayında rayonun Qəçər kəndinin müdafiəsinə qatılmışdır. Mayın 8-də Qırmızı Bazar kəndi uğrunda gedən döyüşlərdə isə...

Nüsrəddin Novruzovun dedikləri:

– Mayın 8-də səhər tezdən Füzuli şəhərində yerləşən hospitala gedib döyüşçülər üçün lazım olan tibbi ləvazimatı götürüb kazarmaya gəldim, döyüşçülərə payladım. Ürəyimdə nə isə bir narahatlıq var idi. Komandirimiz kapitan Aydın Mehdiyev mənə sarı çevrilib, – Neçə gündür istirahət etmirsən, yorulmuşsan, bu gün dincəlsən yaxşıdır, – dedi. Mən getməyimə israr etdikdə, razılaşdı. Bir azdan Qırmızı Bazar kəndinin müdafiəsinə atıldım. Dəstəmizdə yeni döyüşçü vardı. İriçaplı pulemyot onda idi. Birdən bir BTR-in bizə yaxınlaşdığını gördüm. Yeni döyüşçünün silahı rahlaya bilmədiyini görəndə, özümü itirmədən onun yanına atıldım. Silahı rahlamışdım ki, BTR-dən açılan pulemyot gülləsi sinəmdən dəyib, məni 4-5 metr kənara tulladı (həmin nöqtə hədəfdə imiş). Əynimdəki zirehli qoruyucu atılan güllənin yalnız istiqamətini dəyişə bilmişdi. Düşmən gülləsi sağ tərəfdən qara ciyərimi parçalamışdı. Kapitan Aydın Mehdiyev, leytenant İlqar Hüseynov (bu gün Tovuz

rayonunda sahə müvəkkili işləyir) mənə ilk tibbi yardım göstərdilər. Qonşu Şiddi kəndindən Bədrəddin Səmədov, Elşənlə İlqar məni PDM-də döyüş meydanından çıxardılar. Adını unuduğum mayor rütbəli həkim-cərrah 6 saat əməliyyat aparır. Sonradan öyrəndim ki, Qəcər kəndindən 8 nəfər mənə qan vermək üçün Füzuliyə hospitala gəlirlərmiş. Onları unuda bilmərəm.

Uğurlu tibbi əməliyyatın səhərişi hərbi vertolyotla məni Bakıya gətirdilər. İki ay hospitalda müalicə olundum. Elşən həkim, Sahib həkim mənə böyük qayğı göstərdilər, sağaldım. Onlara minnətdaram.

Müalicədən sonra ona müharibə əlili kimi təqaüdə çıxmaq təklif olunsa da, Nüsrəddin imtina edir. İki aylığa məzuniyyətə çıxır. Fiziki durumu nisbətən bərpa olunandan sonra, 1992-ci il avqust ayının axırlarında yenidən döyüşə atılır. Bu dəfə Ağdərə rayonundakı Kasapet kəndi ətrafında gedən döyüşlərdə iştirak edir. Nüsrəddindən soruşdum ki, çoxları müharibədən yayınmaq üçün min bir yola əl atdığı halda, belə bir ağır yaradan sonra tam sağalmamış yenidən müharibəyə qatılmağının səbəbi nə idi? Cavabında dedi:

- Əgər əlim silahı tuta bilirsə, düşməne olan qisas hissi mənə rahatlıq vermirsə, necə kənardə qala bilərdim? İllərlə çiyin-çiyinə döyüşdüyüm dostlarımdan necə ayrıla bilərdim?

Nüsrəddin bu sözləri deyəndə, diqqətlə onun gözlərinə baxırdım. Mən onun gözlərində, sifətində, danışığında yalnız səmimilik gördüm.

N.Novruzov 1994-cü ilin mart ayına kimi Füzuli rayonunun kəndlərinin müdafiəsində iştirak etmişdir. Son döyüşü isə Alıxanlı kəndi uğrunda olmuşdur.

Qarabağ müharibəsinin veteranı (vəsiqə N-014838) 1995-ci ilin may ayından Sabunçu RPİ-də polis nəfəri işləyir. O, ailəlidir, dörd övladı var: Əli, Əfsanə, Vüsalə, Günay.

Ayrılanda ayaqüstü soruşdum:

– Düşmənlərlə hesabın qurtarıb?

Cavabında dedi:

– Hələ yox!

Novruzov Polad Novruz oğlu

1966-cı ildə anadan olmuşdur. Kəndin **Hətəmuşağı** tayfasının övladıdır. 1974-cü ildə Xalisa kənd orta məktəbinin I sinfinə getmişdir. İlk müəllimi rəhmətlik Yunis Məhərrəmov olmuşdur.

Ötən əsrin 70-ci illərində Xalisa kəndində təhsilin inkişaf dövrü idi. Ayrı-ayrı şagirdlər, hətta ailələr arasında yaxşı mənada rəqabət vardı. Zəhmətlə yaşayan hər ailə başçısı öz övladını və ya övladlarını ali təhsilli görmək istəyirdi. Bunlardan biri də Polad müəllimin atası, rəhmətlik Novruzov Novruz Ələşrəf oğlu olmuşdur. O, övladlarına qarşı tələbkar olmuş, onların yaxşı oxumaları üçün bir valideyn kimi əlindən gələni etmişdir. Ailədə yaratdığı mühit

bütün övladlarını elmə, təhsilə maraqlı etmiş, onlar da həvəslə oxumuş, məktəbin savadlı şagirdlərindən olmuşlar.

Polad Novruzov 1984-cü ildə orta məktəbi uğurla bitirib Azərbaycan Politexnik İnstitutuna daxil olmuşdur. Dərin, mükəmməl riyazi savad qazanmasında riyaziyyat müəllimi Siyabənd Əliyevin böyük zəhməti olmuşdur.

O, 1985-87-ci illərdə Monqolustan Xalq Respublikasında hərbi qulluqda olmuş, geri döndükdən sonra təhsilini davam etdirmiş, 1991-ci ildə ali təhsilini başa vurmuşdur. 1991-1992-ci illərdə Rabitə Nazirliyi sistemində mühəndis kimi çalışmışdır.

1992-ci ildə ADPU-nun nəzdində Ali Humanitar Kolleci bitirmiş (Kömrük menecmenti ixtisası üzrə), təyinatla Bakı Şəhər Gömrük İdarəsinə göndərilmişdir (Qaçqınçılıq və kontrabanda şöbəsinə). Bir ay sonra MTN-nə leytenant hərbi rütbəsində həqiqi hərbi xidmətə işə qəbul olunmuşdur.

Ermənilərə qarşı aparılan ağır müharibə illərində (1992-1993-cü illər) Polad Novruzov dəfələrlə döyüşlərdə iştirak etmişdir.

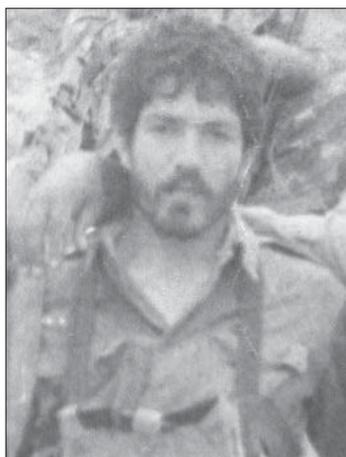
Döyüşlərdə göstərdiyi şücaətə görə, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin sərəncamına əsasən “İgidliyə görə” medalı ilə təltif olunmuşdur (3 mart, 1996-cı il, N-000084).

Polad Novruzov 1998-2003-cü illərdə BDU-nun hüquq fakültəsində oxumuş, əla qiymətlərlə bitirmişdir.

Hal-hazırda mayor rütbəsində MTN-də həqiqi hərbi xidmətini davam etdirir.

Ailəlidir, oğlu Yılmaz, qızı Duyğu məktəblidirlər.

Novruzov Fərrux Novruz oğlu

1968-ci ildə anadan olmuşdur. Kəndin **Hətəmuşağı** tayfasındandır. I sinfə 1975-ci ildə getmişdir. El içərisində böyük hörmət qazanmış Sima Hüseynova ilk müəllimi olmuşdur.

O, 1985-ci ildə Xalisa kənd orta məktəbini uğurla bitirərək Azərbaycan Politexnik İnstitutunun avtomobil nəqliyyatı fakültəsinə daxil olmuşdur.

Məlum Qarabağ hadisələri ilə əlaqədar, 1988-ci ildə Fərruxun ailə üzvləri də başqa soydaşlarımız kimi məcburi ata yurdunu tərk edərək Bakı şəhərində məskunlaşırırlar.

Fərrux Novruzov ali təhsilini başa vurduğu illər Azərbaycanın ağır, narahat dövrünə təsadüf edir. Ermənilərin azğınlıqları haqqında yazılan məlumatlar onu rahat qoymur. Xocalı faciəsi isə...

Ermənilərin Xocalı əhalisinə qarşı törətdikləri soyqırım hadisəsi Bakı Şəhərlərarası Sərnişindəşına Avtobus Kombinatında işləyən Fərruxun səbp kasasını dolduran sonuncu damla olur. Təzə ailə quran Fərrux səhərisi döyüşə könüllü getmək istəyənlərin sırasına qoşulur. İlk könüllü Bakı batalyonunun döyüşçülərindən olur.

İlk döyüşü 1992-ci il, mayın 8-də Füzuli şəhəri istiqamətində olmuşdur. Fərrux Novruzov həmin günü belə xatırlayır:

– İlk döyüş günümüzdə eşitdik ki, Şuşanı ermənilər işğal ediblər. Bizim döyüş mövqeyimizlə Şuşa şəhəri arasında təqribən 40 km məsafə vardı. Tələb etdik ki, Şuşaya kömək üçün biz tərəfdən hücum keçək. Lakin icazə vermədilər. Çox çəkmədi ki, Laçını da itirdik.

İlk qızğın döyüşümüz iyun ayında oldu. Uğurlu döyüşlərimiz bir-birini əvəz edirdi. Demək olar ki, Şuşaya lap yaxınlaşmışdıq. Nədənsə, bizə köməyə gəlməli olan qüvvələr vaxtında yetə bilmədilər. Səbəbini hələ də bilmirəm. Biz geri çəkilməli olduq.

BMP döyüş maşını ilə neçə-neçə odlu-alovlu qırğınları adlayan, döyüşçü dostları ilə düşməyə ağır zərbələr vuran bölmə komandiri Fərrux Novruzovun qəlbində Vətən sevgisi bütün sevgilərdən üstün olub.

1993-cü ilin əvvəllərində həmin batalyonun döyüşçülərindən hücum xarakterli yeni batalyon yaradılır. F. Novruzov dostları ilə ikinci dəfə Tərtər

cəbhəsində döyüşə atılırlar. Mardakert, Çaylı istiqamətində olan döyüşlərdə iştirak edirlər. Sonuncu döyüşü 1993-cü ilin yayında olub.

Atəşkəsdən sonra geri döənən F.Novruzov əvvəlki iş yerinə qayıdır. Çox keçmir ki, özəl fəaliyyəti daha üstün tutur.

Müharibə veteranı Fərrux Novruzov ailəlidir. Bir oğlu var: Cavidan.

Novruzov Mehman Novruz oğlu

1970-ci il sentyabrın 20-də Xalisa kəndində anadan olmuşdur. Kəndin **Hətəmuşağı** tayfasındandır. 1977-ci ildə I sifə getmişdir. İlk müəllimi Yunis Məhərrəmov olmuşdur.

1987-ci ildə Xalisa kənd orta məktəbini bitirmişdir. Məktəbin sonuncu məzunlarından olmuşdur.

1987-ci ildə qəbul imtahanlarını uğurla verərək Azərbaycan Memarlıq və İnşaat Mühəndisləri İnstitutuna (Sənaye və mülki tikinti ixtisası üzrə) qəbul olunmuşdur. 1992-ci ildə ali məktəbi qurtaranda Vətənimizin çətin günləri idi. Torpaqlarımızın azadlığı uğrunda ermənilərə qarşı aparılan müharibənin qızgın dövründə Mehman kənardə qala bilməzdi. Diplomunu alan günün səhəri rayon hərbi komissarlığına gəlir, ərizə yazır, könüllü olaraq ön cəbhəyə gedir.

Mehman Novruzovun ilk döyüş yolu Ağdərə istiqamətində olmuşdur. Erməni işğalçılarına qarşı aparılan döyüşlərdə əzmlə vuruşmuşdur.

Bir müddətdən sonra M.Novruzov Bakıya çağırılır. Hərbi hissələrdə yeni qruplaşdırmalar, bölgülər aparılır. Mehmanı sərhədlərimizi müdafiə edən qoşun hissələrinin tərkibinə daxil edirlər. O, 1995-ci ilin ortalarına qədər həqiqi hərbi xidmətdə olduğdan sonra da ordudan tərxis olunmur, hərbi xidmətini könüllü olaraq sərhəd qoşunlarında davam etdirir.

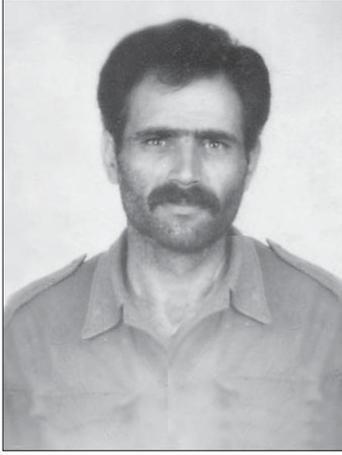
Mehman Novruzov hərbi xidməti dövründə Dövlət Sərhəd Xidmətinin Baş Əməliyyat Axtarış İdarəsinin Əməliyyat Heyətinin hazırlıq kursunu bitirərək zabit rütbəsi almışdır.

Dövlət Sərhəd Xidmətinin Dəniz Gözətçi Gəmilər Dəstəsində zabit kimi qulluq etmişdir.

Qarabağ müharibəsinin veteranı Mehman Novruzov hal-hazırda Sərhəd Qoşunlarının Əməliyyat Axtarış İdarəsində əməliyyat müvəkkili işləyir.

O, 2001-ci ildə ailə qurmuşdur. İki övladı var: Xədicə və Nihad.

Mehdiyev Rədiq Fərman oğlu

1962-ci ilin oktyabr ayında anadan olmuşdur. Orta təhsilini Xalisa kənd məktəbində alıb. Dəmiryolu texnikumunu bitirib. 1988-ci il hadisələri ilə əlaqədar Tərtər rayonunun Bəyimşarov kəndinə köçmüşdür.

1992-ci ilin avqustunda könüllü olaraq Goranboy özünümüdafiə batalyonunun tərkibində döyüşüb. Sonradan 157 sayılı briqadanın tərkibində Goranboy-Qaraçınar-Erkəc-Mənəş-Başkənd-Boriskert-Sərsəng-Drambon istiqamətində döyüşmüşdür. 1995-ci ilin fevral ayının 8-də ordudan tərxis olunub. Batalyon komandirinin müavini olmuşdur.

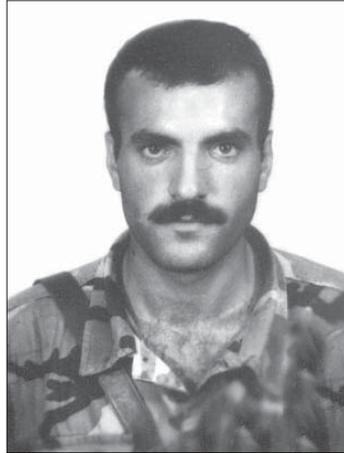
Müharibə veteranıdır, ailəlidir, iki övladı var: Xoşgül, Eldar.

Mehdiyev Mehman Fərman oğlu

1969-cu ildə anadan olub. Orta təhsilini Xalisada alıb. Azərbaycan Kənd Təsərrüfatı Akademiyasını bitirib.

1993-cü ildə Xızı rayonunun MTS-nin mexaniki işlədiyi vaxt könüllü cəbhəyə gedib. Goranboy batalyonunun keçdiyi döyüş yolunda iştirak etmişdir. Rota komandirinin siyasi işlər üzrə müavini olub. Mehman atəşkəsdən sonra ordudan tərxis olunub.

Müharibə veteranıdır, ailəlidir, iki övladı var: Teymur, Nərgiz.

Mehdiyev Müşfiq Fərman oğlu

1974-cü ildə anadan olub. Səkkizinci sinfi doğma kənddə, IX-X sinifləri Bəyimsarovda bitirmişdir. 1992-ci ilin noyabr ayından 1993-cü ilin mart ayınadək Türkiyədə zabitlər məktəbində oxumuşdur. Ağdam cəbhəsində Ağdam özünümüdafiə batalyonunun tərkibində döyüşüb. 708-ci hərbi briqadanın tərkibində, kapitan rütbəsində tank rota komandiri olub.

1999-cu il oktyabrın 15-də ordudan ehtiyat zabit kimi tərxis olunub.

Müharibə veteranıdır. Ailəlidir.

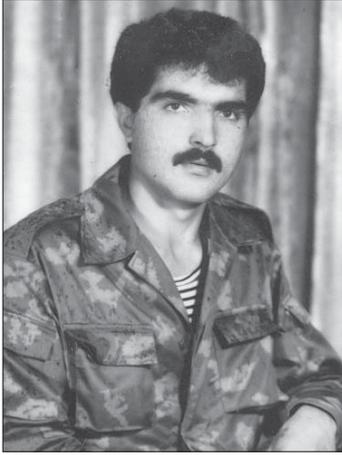
Mehdiyev Xaqani Fərman oğlu

1976-cı ildə Xalisada doğulub. 6 il Xalisada, 4 il Bəyimsarovda oxumuşdur. 1994-99-cu illərdə Azərbaycan Polixnik İnstitutunu bitirib. Baş leytenantdır. Ehtiyatdadır.

Subaydır.

Hüseynov Cabbar Musa oğlu

1968-ci ildə Xalisa kəndində anadan olmuşdur. Orta təhsilini doğma kənddə alıb. 1985-87-ci illərdə Sovet Ordusu sıralarında hərbi qulluqda olub. 1988-ci il hadisələri ilə əlaqədar ailəliklə Tərtər rayonunun Bəyimşarov kəndinə köçmüşlər.

O, ilk dəfə 1982-ci ildə döyüşə atılmışdır. Goranboy özünümüdafiə batalyonunun tərkibində döyüşmüşdür. Goranboy-Drambon istiqamətində gedən döyüşlərin hamısında iştirak etmişdir.

Mehman Hüseynov 1995-ci ildə ordudan tərxis olunub. Sırası döyüşçü olub. Müharibə veteranıdır.

Ailəlidir, dörd övladı var: Məhəmməd, Çinarə, Günel, Günay.

Hüseynov Mehman Musa oğlu

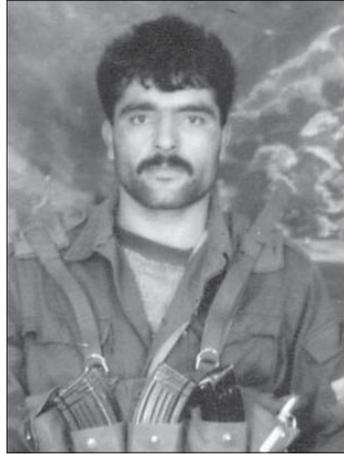
1970-ci ildə anadan olub. Orta təhsilini Xalisa kəndində almışdır. 1988-ci ildə hərbi xidmətə getmişdir. Özbəkistanda Daxili qoşunların tərkibində qulluq etmişdir.

Hərbi xidmətdən qayıdanda valideynləri ata yurdunu məcburi tərk etdikləri üçün, o da Tərtər rayonunun Bəyimşarov kəndinə gəlmişdir.

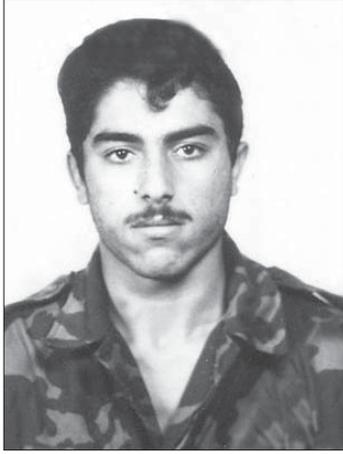
Mehman da qardaşı Cabbarla bərabər, 1992-ci ildə ilk dəfə Goranboy özünümüdafiə batalyonunun tərkibində döyüşə atılmışdır. Goranboy-Drambon istiqamətindəki kəndlərin azad olunmasında iştirak etmişdir.

O, 1995-ci ildə ordudan tərxis olunmuşdur. Sırası döyüşçü olub. Müharibə veteranıdır.

Ailəlidir, iki övladı var: Aysel, Pərvin.

Hüseynov Elman Musa oğlu

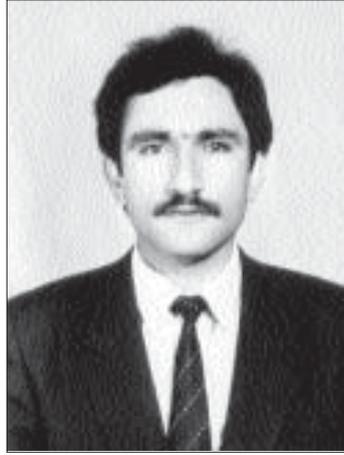

O, 1975-ci ildə Xalisada anadan olmuşdur. 1982-88-ci illərdə Xalisa kənd orta məktəbində, 1988-92-ci illərdə isə Bəyimsarovda oxumuşdur. 1993-cü ildə qardaşlarının arxasınca könüllü döyüşə getmişdir. Goranboy özünümüdafiə batalyonunun tərkibində döyüşmüşdür. Atəşkəsdən sonra il yarım hərbi xidmətdə olmuşdur.

Ailəlidir, iki övladı var: Musa, Aytən.

Cahangirov Telman Cümşüd oğlu

O, dünyaya gözünü Xalisada açıb. Hələ kiçik yaşlarından atasını itirən Telman bütün sevgisini anasına bağlamış, “Ana” adı qarşısında həmişə baş əyib, ona səcdə edib. Belə böyüyüb... Ana sevgisi ilə. Onların ailəsi 1988-ci ildə Xalisdan Xanlar şəhərinə məcburi köçürüləndə Ukraynanın Xerson şəhərində yaşayan Telman bilmirdi ki, burada da azğınlaşmış ermənilər mürdar niyyətlərindən əl çəkməyəcək, təcavüzkar siyasətlərini məkrli hiyləgərliklə həyata keçirəcəklər. Qanlı 20 Yanvar hadisələrindən sonra o, hər şeydən imtina edərək Xerson şəhərindən Vətənə döndü. 1991-ci ilin payızında Xanlar rayonunda yaradılan könüllülərdən ibarət Ərazi Müdafiə batalyonuna yazıldı. Qəlbinin hökmü ilə düşmən qarşısına ilk çıxanlardan oldu. Xanların Sarısu kəndində qərar tutmuş batalyonun postları Kəpəz dağının lap yaxınlığına qədər gedirdi. Telman cəsur dostları ilə birlikdə bu postlardan da düşmənin atəşlərinə atəşlə cavab verirdi. Əsas döyüşlər isə hələ qabaqda idi. Canbaz əməliyyatı, Qolandağ əməliyyatı. Növbə-

lər çox ağır və üzücü keçirdi. Hər an qəfil güllə və ya mərmir qəlpəsi səni saxlaya bilərdi, bir də iliyə işləyən soyuq. Çox qalın qar örtüyü ilə örtülmüş bu dağlarda sutkalarla qalmaq böyük dözümlə tələb edirdi. 1992-ci il yanvarın ilk günü düşmənin Canbaz dağının zirvəsində qayaları oyub içində mövqə tutduğu post bir neçə saat ərzində Telmanın və döyüşçü dostları tərəfindən alındı. Bəlkə də bu döyüş o vaxta qədər olan döyüşlərin ən uğurlusu sayılmalı idi. Çünki Canbaz yüksəkliyi o ərazidə dayanılması mümkün olan ən böyük yüksəklik idi. Elə buradan da ermənilər Sarısu kəndini və ona yaxın olan Todan, Quşçu, Qarabulaq kəndlərində yaşayan əhalini daim qorxu və həyəcan içində saxlayırdılar. Lakin bu yüksəkliyi çox saxlamaq mümkün olmadı... Həyasızlaşmış ermənilər bir neçə tərəfdən hücum edib Canbaz yüksəkliyini yenidən zəbt etdilər. Yenə gözləmə... yenə postlarda növbələr. Qolandağ əməliyyatına qədər bir neçə döyüşlər oldu... Hətta yan-yana düzülmiş Buzluq, Mənəş, Erkəc kəndlərindən birinə - Mənəş kəndinə batalyonun döyüşçüləri daxil oldu, bu kəndin içində küçə döyüşləri getdi.

Qolandağ deyilən yer Xanlar rayonunun Pənahlılar kəndi ilə Erkəc kəndi arasında çox da uca olmayan bir yüksəklikdir. Batalyon komandirinin əmri ilə Telman döyüşçü yoldaşları ilə bu mövqedə səngər qazıb mövqə tutmuşdular. O müdhiş gecəyə hələ qalırdı... bir neçə gün qalırdı... Sanki döyüşçülər də qarşıdan gələcək fəlakəti gözləyirdilər. Hələlik ermənilər tərəfdən heç bir səs-soraq yox idi. Hər kəs silahlarını söküb-yığır, təmizləyir, döyüşə hazırlayırdı və nəhayət, gecə saat 3.30, mayın 1-i... O müdhiş gecədə sanki hər şey əksliklərdən təşkil olunmuşdu. Xeyir şərsə qarşı, haqq haqsızlığa qarşı, az çoxa qarşı. Telman və dostları düşmənlə nisbətə sayca qat-qat az idilər. Döyüş texnikası isə Telmangildə yerli-dibli yox idi. Dəhşətli gurultu insanı lərzəyə salırdı. Üç tərəfdən tanklar və piyada döyüş maşınları (PDM) işıqlarını salıb ata-ata yaxınlaşırdı. Səngərdən çıxıb qaçanlar da olmuşdu. Lakin həmin dəqiqələrdə şəhid olanlar və əlil olanlar isə qaçmayanlar idi. Telman dostları ilə axıra kimi döyüşdü. Ulaşa-ulaşa tökülüb gələn erməni piyadalarını səngərə yaxın buraxmadılar. Ermənilər heç gözləməyirdilər bunu. Yəqin fikirləşiblərmiş ki, bu gurultu və bu qədər texnikanın qarşısında heç kəs dayana bilməz. Lakin belə olmadı. Ermənilərin piyadaları yarı yolda qaldılar. Öz meyidlərini yığışdırmağa çalışırdılar. Qumbaraatanlar isə çoxsaylı zirehli düşmən maşınlarını saxlaya bilmədilər. Həmin gecə Telmangilin olduğu səngərin üstündən keçən bir PDM-i vurduqdan sonra ermənilər geri çəkilməyə başladılar.

Meyidlərini yığa-yığa geri çəkildilər. Telmanın qulaqlarında uğultu var idi. Dostlarından 4 nəfər həlak olmuşdu. Yaralıları səngərdən çıxarıb aparırdılar. Telman heç nə eşitmirdi. Həlak olanlar onunla yan-yanada duranlar idilər, axıra kimi döyüşənlər idi. Birinin 19 yaşı da tamam olmamışdı. Telman isə heç bir səs eşitmirdi. Döyüş qurtarmışdı. Telmanın xəyalında tez-tez anası canlanırdı. Anasını görürdü. Heç biri, nə o, nə də anası danışırdı.

Həmin döyüşdə Telman ağır kontuziya aldı. Dəfələrlə adlı-sanlı həkimlərin müalicəsini alsa da, 13 ildən artıq bir vaxtın keçməsinə baxmayaraq, həmin döyüşün uğultusu bu gün də onun qulaqlarındadır, eşitməsi çox zəifdir. Lakin onun sevgisi həmin sevgidir. Ana sevgisi... Xalisadan başlanan sevgi.

Bəşirov Novruz Məhərrəm oğlu

Novruz Bəşirov 1970-ci ilin yanvarında anadan olmuşdur. 1977-1987-ci illərdə Xalisa kənd orta məktəbində təhsil almışdır. 1988-ci ilin iyununda hərbi xidmətə getmişdir. Bir neçə aydan sonra məlum Qarabağ hadisələri ilə əlaqədar, ailə üzvləri məcburi olaraq Bakıya köçməli olmuşlar.

N.Bəşirov hərbi xidmətdən geri döndəndən sonra bir müddət müəssisələrin birində operator işləyir.

1993-cü ildə Qarabağ savaşının qızğın vaxtlarında Novruz kənarında qala bilmir. Ərizə ilə müraciət edərək, Daxili İşlər Nazirliyinin xüsusi birləşmələri tərkibində döyüşə atılır.

O, ilk dəfə 1993-cü ilin avqust ayında, Füzuli rayonunun Böyük Bəhmənli kəndi uğrunda gedən döyüşlərdə iştirak edir. Sonra isə Horadiz və Kürdmahmudlu uğrunda gedən savaşda düşmənlə ölüm-dirim mübarizəsinə qalxır. 1994-cü ildə isə Ağdamın Qərvənd, Orta Qərvənd, Ayaq Qərvənd, Güllücə kəndləri uğrunda gedən döyüşlərin iştirakçısı olmuşdur.

Qarabağ müharibəsinin veteranı Novruz Bəşirov 1994-cü ilin mart ayında nədək döyüşmüşdür.

Abdullayev İlqar İsa oğlu

1968-ci il dekabr ayının 4-də Vedibasər mahalının Xalisa kəndində anadan olmuşdur. 1976-cı ildə Xalisa kənd orta məktəbinin I sinfinə daxil olmuş, 1986-cı ildə həmin məktəbdə orta təhsilini əla qiymətlərlə başa vurmuşdur. 1986-cı ildə uğurla imtahan verərək Azərbaycan Memarlıq və İnşaat Mühəndisləri Universitetinə daxil olmuş, 1993-cü ildə oranı bitirmişdir. 1987-1989-cu illərdə Sovet Ordusu sıralarında həqiqi hərbi xidmətdə olmuşdur.

Qarabağ torpaqlarına ermənilərin təcavüzünə dözməyən İlqar Abdullayev 1992-ci ilin mart ayında Suraxanı könüllülər batalyonu tərkibində döyüşə atılmış və 1992-ci ilin avqustunadək Tərtər rayonunun müdafiəsində iştirak etmişdir.

1992-ci ilin dekabr ayından 1993-cü ilin mart ayınadək Türkiyə Respublikasında hərbi kurs keçmişdir. Kursu bitirdikdən sonra ona leytenant hərbi rütbəsi verilmiş və hərbi xidmətini davam etdirmək üçün hərbi hissələrin birinə göndərilmişdir.

1993-cü ilin aprel ayından başlayaraq, 1996-cı ilin dekabrınadək həmin hərbi hissənin Mühəndis İstəhkam bölüyündə taqım komandiri, bölük komandiri, 1996-cı ilin dekabrından 2001-ci ilin fevralınadək başqa bir hərbi hissədə mühafizə taqımının komandiri, hərbi hissənin Qərargah rəisinin köməkçisi, hərbi hissə komandirinin Kadrlar və nizami hissə üzrə köməkçisi, 2001-ci ilin fevralından 2002-ci ilin may ayınadək başqa hərbi hissədə Tədris hissə rəisinin köməkçisi olmuşdur. 2002-ci ilin may ayından bu günədək həmin hərbi hissənin Tədris hissə rəisinin baş köməkçisi vəzifəsində xidmət edir. İlqar Abdullayevə 24.06.2002-ci il tarixdə mayor hərbi rütbəsi verilmişdir.

Sadıqov Müşfiq Calal oğlu

1963-cü il dekabrın 28-də anadan olmuşdur. Kəndin **Sadıqşağı** tayfasının övladıdır.

1970-ci ildə Xalisa kənd orta məktəbinin I sinfinə getmişdir. İlk müəllimi rəhmətlik Hüseyn Hüseynov olmuşdur.

Müşfiq Sadıqov 1980-ci ildə orta məktəbi bitirmiş, 1981-ci ildə Ç.İldırım adına Azərbaycan Politeknik İnstitutunun avtomatika və hesablama texnikası fakültəsinə daxil olmuşdur.

O, 1986-cı ildə ali təhsilini başa vurmuş, Gəncədəki “Büllur” zavodunda əmək fəaliyyətinə başlamışdır. 1986-1993-cü illərdə, həmin zavodda işlədiyi müddətdə mühəndis-texnoloq, mühəndis-sazlayıcı, şöbə rəisi vəzifələrində çalışmışdır.

1993-cü ilin Vətənimiz üçün ağır günlərdə iki uşaq atası Müşfiq Sadıqov torpaqlarımızın azadlığı uğrunda aparılan döyüşlərə qatılır. O, ixtisaslı zabıt kimi Azərbaycanın Hava Hücümündən Müdafiə Qoşunlarının tərkibində qulluq etməyə başlayır. Kapitan Müşfiq Sadıqov Şəmkirdəki Radiolokasiya stansiyasının rəisi kimi Tovuz-Gəncə zonası üzrə Vətənimizin səmasını düşmənlərin hücumundan qorunmasına rəhbərlik etmişdir.

Müharibə veteranı (vəsiqə: N018181) Müşfiq Sadıqov atəşkəsdən sonra da Milli Ordumuzun tərkibində qulluğunu davam etdirmiş, yalnız 1999-cu ilin may ayında tərxis olunmuşdur.

Ailəlidir, üç övladı var: Çinarə, Elxan, Nigar.

Paşayev Seyfulla Məhəmməd oğlu

Düşmən qarşısında yenilməzlik həmişə oğullarımızın həyat devizi olmuşdur. Vətən sevgisi bütün sevgilərdən həmişə üstün olub onlar üçün. Torpaqlarımızın azadlığı təhlükəyə düşəndə, onu qarşı düşməndən qorumaq ön plana keçib. Yaranırdan üzü bəri kişilərimiz belə bir həyat yaşayıblar. Əməllərinə görə başlarını həmişə dik tutublar.

Seyfulla Paşayev 1963-cü ildə anadan olmuşdur. Kəndimizin **Muradxanlı** tayfasının övlədidir. 1970-cı ildə Xalisa kənd orta məktəbinin birinci sinfinə getmişdir. İlk müəllimi Si-

ma Hüseynova olmuşdur. O, 1980-ci ildə orta məktəbi bitirmiş, 1981-1983-cü illərdə Sovet Ordusu sıralarında hərbi xidmətdə olmuşdur.

S.Paşayev 1983-cü ilin sonlarında Sankt-Peterburq şəhərinə getmiş, işləyə-işləyə təhsilini artırmışdır.

1988-ci il hadisələri zamanı ailə üzvləri ata yurdunu tərk edərək Bakı şəhərində məskunlaşmışlar.

O, 1993-cü ildə Vətənimizin ağır günlərində kənarında qala bilməmiş, Bakıya qayıtmış, zabit rütbəsində könüllülər batalyonuna yazılmışdır. Üç aylıq ibtidai hərbi təlimdən sonra ön cəbhəyə getmişdir.

1918-1920-ci illərdə erməni-müsəlman davası zamanı Abbasqulu bəy Şadlinskiyin dəstəsində döyüşmüş Məcid Paşa oğlunun nəvəsi olan S.Paşayevin ilk döyüş yolu Ağdam cəbhəsində başlamışdır. Ağdam-Ağcabədi istiqamətində gedən ağır döyüşlərin fəal iştirakçısı olmuşdur. Göstərdiyi şücaətə görə, Şah İsmayıl Xətai adına Fəxri fərmanla təltif edilmişdir.

Əvvəlcə taqım komandiri, sonra isə bölük komandirinin müavini olmuş Seyfulla Paşayev Goranboy istiqamətində gedən döyüşlərin də iştirakçısı olmuşdur. O, atəşkəs əldə ediləndən sonra da yeni yaranan Milli Ordu sıralarında hərbi xidmətini davam etdirmiş, yalnız 1997-ci ilin dekabr ayında tərxis olunmuşdur. Müharibə veteranıdır: vəsiqə №050786.

S.Paşayev el qızı Könül xanımla ailə qurmuşdur. Oğlu Məhəmməd 104 sayılı məktəbin IX sinfində təhsil alır.

**XALİSA KƏNDİNDƏN QARABAĞ UĞRUNDA
GEDƏN DÖYÜŞLƏRDƏ İŞTİRAK EDƏNLƏRİN SİYAHISI**

I. Həlak olanlar:

1. İbrahimov Mirələkbər Mirələsgər oğlu
2. Ələkbərov Sərtib Lətif oğlu
3. Mehdiyev Eldar Fərman oğlu
4. Məmmədov Şahin Seyqəm oğlu
5. Məmmədov Mürvət Allahverdi oğlu
6. Mürsəlov Elman Bəhrüz oğlu
7. Nəsirov Fətullah Kazım oğlu
8. Rzayev Rizvan Məmməd oğlu
9. Yusifov Fəxrəddin Xəlil oğlu

II. İştirak edənlər:

1. Abbasov Vəli Cahangir oğlu
2. Abbasov Zülfüqar Məmməd oğlu
3. Abbasov İlqar Bəhman oğlu
4. Abbasov Ceyhun Zakir oğlu
5. Abbasov Nəsib Muxtar oğlu
6. Abdullayev İlqar İsa oğlu
7. Ağayev Oqtay Fərhad oğlu
8. Ağayev Cahangir Fərhad oğlu
9. Babayev Saleh Bayram oğlu
10. Babayev Valeh Bayram oğlu
11. Bəşirov Novruz Məhərrəm oğlu
12. Cahangirov Nazim Cümşüd oğlu
13. Cahangirov Telman Cümşüd oğlu

14. Cəlilov Zülfüqar Nəsib oğlu
15. Cəlilov Cəlil Qafar oğlu
16. Cəlilov Xudaverdi Qəzənfər oğlu
17. Cəlilov Abbasqulu Nəsib oğlu
18. Əliyev Abbasqulu Elbəyi oğlu
19. Əliyev Surxay Həsən oğlu
20. Əsgərov Şahin Telman oğlu
21. Əsgərov Elsevər İsmayıl oğlu
22. Haqverdiyev Eltiqam Mikayıl oğlu
23. Heydərov Hidayət Hüseyn oğlu
24. Hənifəyev Nüsrəddin Qələndər oğlu
25. Hətəmov Allahverdi Rəhim oğlu
26. Hüseynov Cabbar Musa oğlu
27. Hüseynov Mehman Musa oğlu
28. Hüseynov Elman Musa oğlu
29. Hüseynov Eldəniz Hüseyn oğlu
30. İsmayılov Fərəməz İsmayıl oğlu
31. İsmayılov Knyaz İsmayıl oğlu
32. İsmayılov Habil Cəbrayıl oğlu
33. Qafarov Eldəniz Lətif oğlu
34. Qafarov Sabir Lətif oğlu
35. Qasimov Vaqif Məhəmməd oğlu
36. Mehdiyev Rədiq Fərman oğlu
37. Mehdiyev Mehman Fərman oğlu
38. Mehdiyev Müşfiq Fərman oğlu
39. Məmmədov Allahverdi İbad oğlu
40. Məmmədov Mehdi Məmməd oğlu

41. Məmmədov Namiq Qasım oğlu
42. Məmmədov Rafael Allahverdi oğlu
43. Nəsirov Rasim Kazım oğlu
44. Novruzov Nüsrəddin Həsən oğlu
45. Novruzov Polad Novruz oğlu
46. Novruzov Fərrux Novruz oğlu
47. Novruzov Mehman Novruz oğlu
48. Paşayev Seyfulla Məmməd oğlu
49. Rəhimov Rahib Rəhim oğlu (atəşkəs dövründə qəza nəticəsində həlak olub)
50. Rüstəmov Rasim Rüstəm oğlu
51. Rzayev Yasin Əyyub oğlu
52. Sadıqov Müşfiq Calal oğlu
53. Sadıqov Elşad Cəmil oğlu
54. Sadıqov Mehdi Cəmil oğlu
55. Sadıqov Akif Yəhya oğlu
56. Tağıyev Qurban Paşa oğlu
57. Vəliyev Hicran İnqilab oğlu
58. Yusifov Elçin Eylas oğlu
59. Yusifov Caməddin Firudin oğlu
60. Məmmədov Firdovsi Mirələsgər oğlu
61. Cəfərov Cahangir Qurban oğlu
62. Əliyev Asif Yunus oğlu
63. Dünyamalıyev Nizami Abdulla oğlu
64. İsmayılov Eylaz İsmayıl oğlu

VII hissə

**Yaddaşlardan toplanan
incilər**

Vedibasər mahalının hörmətli və nüfuzlu seyidi, ağsaqqalı olan Mir Həmid ağa eyni zamanda çox hazır cavab olmuşdur. Bu gün camaatın zərb-məsəl kimi işlətdiyi bir neçə ifadənin necə yaranması ilə sizi də tanış edirik.

Siz danışın, mən yatdım

Mir Həmid ağa kəndin çox hörmətli kişilərindən olub. Həmişə də başıyığınaqlıymış. Kəndin ağsaqqalları axşamlar onlara toplaşar, söhbət edərmişlər. Mir Həmid ağanın bir seçilən xasiyyəti də o olub ki, axşamlar tez yatarmış. Uzun kənd gecələrini söhbətlə yola vermək istəyən, yormaqla istəyən qonaqların getmək istəmədiyini görən Mirhəmid ağa heç nə demədən əvvəlcə sakitcə corabının bir tayını, bir azdan isə o biri tayını çıxarmış. Bu minvalla köynəyini, şalvarını çıxaran Mir Həmid ağa əvvəlcədən açılmış yatağına uzanar, yorğanını başına çəkər və deyərmiş:

– Siz danışın, mən yatdım.

O sən, o da eşşək, saxla, sözünü də de

Mir Həmid ağa ömrünün müəyyən bir hissəsini Şərurun Kərimbəyli kəndində yaşamaq olmuştur.

Bir gün Mir Həmid ağa özü atın belində, ot yüklənmiş eşşəyini qatıb qabağına çöldən gəlirmiş. Kolxoz sədri ona yaxınlaşıb deyir ki, ağa, eşşəyi saxla, sözüm var. Mir Həmid ağa isə cavabında sakitcə deyir:

– O sən, o da eşşək, saxla, sözünü də de.

Mırıldama

Otuzuncu illərdə ölkədə savadsızlığın tam aradan götürülməsi üçün böyük bir kompaniya aparılan vaxt Xalısə kəndində də kurslar açılır, camaatı həmin kurslara cəlb edirlər. Cəlb olunanlardan biri də Mir Həmid ağa olur. Kəndin Məhərrəm adlı fəallarından biri neçə dəfə onun arxasınca evə gələndən sonra, axırı Mir Həmid ağa da kursa getməli olur.

Elə birinci gün müəllim lövhəyə bir işarə yazıb deyir ki, bu “M” hərfidir. Kim bir söz deyər ki, baş hərfi “M” olsun. Ağa deyir ki, mən. Müəllim:

- Mir Həmid ağa, buyurun!
- O isə sakitcə deyir:
- Mırıldama.

Heç görübsən düşə?

Bir gün Mir Həmid ağa çiy kərpicdən hasar hörürmüş. Oğlanlarından biri də ona kömək edirmiş. Axırını cərgəni hörəndə, sıranın tamamlanması üçün kiçik yer qalır. Bütöv kərpic həmin yerə qoymaq istəyir, lakin böyük olur. Oğluna deyir ki, balaca kərpic ver. Bu kərpic parçası isə lap balaca olur. Bu minvalla Mir Həmid ağa bir neçə müxtəlif ölçülü kərpic hasarın hörülməmiş yerinə qoyur, lakin uyğun gəlmir. Axırda naəlac qalıb bir qədər uyğun gələn kərpic divara hörür. O, aralanmaq istəyəndə oğlu hasara yaxınlaşır və sonuncu hörülən yarım kərpic əli ilə yoxlayıb deyir:

- Ağa, bu kərpic tərənir ki, düşəcək.
- Onsuz da hövsələsi bir tikə olan ağa deyir:
- Eşşəyin də qulağı tərənir, heç görübsən düşə?

Uşaq ki, uşaq

Ötən əsrin yetmişinci illərində Mir Həmid ağanın oğlu Yaqub müəllim Bakıda təhsil alan oğlu üçün ev alır. Mir Həmid ağa onlara qonaq gəlir. Səhər tezdən nəvəsi durub instituta dərəcədir. Nəvəsini görməyən ağa evdəkilərdən onun hara getdiyini soruşur. Deyirlər ki:

- İnstituta gedib.
- Mir Həmid ağa sakit-sakit deyir:
- Uşaq ki, uşaq. Adam da bu yekəlikdə mülkü qoyub, heç dərəcə gedər?

Di gəl camaata yaxşılıq elə...

Mir Həmid ağa ikinci dəfə Şərurun Kərimbəyli kəndində evlənəsi olur. Günlərin birində sözlərinin yaxşı vaxtında Mir Həmid ağa deyir ki, arvad, sənə üç rəngli şadlankadan bayramçalıq alacam.

Necə olursa bu söhbətdən heç bir saat keçməmiş sözləri çəp gətirir. Ağa səbəbiləşərək deyir:

– Əşi, indi gəl yaxşılıq elə, camaata üçrəngli şadlankadan bayramçalıq al da.

Küçük qulağı kəsmək olmaz

Mir Həmid ağa günlərin birində bir məsələ barədə kənd camaatından bir neçəsi ilə məsləhətləşir. Onların da hərəsi bir cür məsləhət verir. Arada mübahisə yaranır. Ağa onları süzüb deyir:

– Bu camaat içərisində küçük qulağı kəsmək olmaz. Biri deyəcək - uzun kəs, uzun yaxşıdır. Biri deyəcək ki, elə yarından kəssən yaxşıdır, onda formalı görünər. Biri də deyəcək ki, dibindən kəssən yaxşıdır, küçük qulaqsız olar.

Fizzə
Məmmədağlı qızının
söz boğçasından

BAYATILAR

Göyərçinəm uçdum gəl,
Dost başına düşdüm gəl,
Yaxşı günümün dostları,
Yaman günə düşdüm gəl.

Kəkliyəm ovla məni,
Daş ilə qovla məni,
Gecələr al qoynuna,
Gündüz buxovla məni.

Kəklik daşa dağıldı,
Səkdi daşa dağıldı,
Məni elə vurdular,
Qanım daşa dağıldı.

Təndirin ustasıyam,
Yandırırım, ustasıyam,
Nə dərdim var, nə qəmim,
Hicranın ustasıyam.

Qürbət eldə düşdüm əsir,
Yerim silkib salan yoxdur,
Çay tərəfə işlər karvan
Heç virana gələn yoxdur.

Çay mənim, çeşmə mənim,
Çayımdan içmə mənim,
Yaram qaysaq tutubdu
Yaramı deşmə mənim.

Bu dağda maral azdı,
Ovçu çox, maral azdı,
Bu dərindən ölmərəm
Öldürmə, yaram azdı.

Dağda dolu durubdu,
Dolu boyun burubdu,
Mən doludan qorxuram
Öz gülümü vurubdu.

Dağda duman yeri var,
Qaşda kaman yeri var,
Ağlama, maral gözlü
Səndə güman yeri var.

Dağların çayı mənəm,
Gün vursa ərimənəm,
Qəbrimi qaz quzeydə
Cavanam, çürümənəm.

* * *

Qurbanam otağına,
Yerinə, yatağına,
Sənə xonça bəzərəm
Gətirəm otağına.

Dağlar başı yasəmən,
Endim gəldim səsə mən,
İstədim bir şad olam
Yenə gəldim səsə mən.

Aşiq belə yaxşıdır,
Kəmər belə yaxşıdır,
Fələyə çox yalvardım
Dedi, belə yaxşıdır.

Dağları qar alıbdı
Yağıbdı, qaralıbdı,
Bir qaranlıq meşədə
Bir budaq saralıbdı.

Dağlarda maralım var,
Gözləri qaralım var,
Nə gecələr yuxum var
Nə gündüz qərarım var.

Laylay

Yolum düşdü bu çeşmədən,
Mən istərəm yatam laylay.
Baş qoyub o dizin üstə
Qızıl gülə batam laylay.

Sən gəlırsən ellərindən,
Alındakı tellərindən,
Şirin-şirin dillərindən
Bir aşnalıq qatam laylay.

Bağsan, hanı bəs bağbanın,
Açılıb gül-reyhanın,
Anan deyər sən tərmanın
Sayadıyam pünhan laylay.

Əzət
Əli qızının
söz boğçasından

Aşına-aşına,
Çıxdı ocaq başına.

* * *

Yağ yağnan qaynayar,
Yarma gəndən baxar.

* * *

Gündüz gəzər obanı,
Axşam sızıldar dabanı.

* * *

Ağzın kürək, burnun kürək,
Elə gül ki, biz də gülək.

* * *

Atın qula, özün qula,
Nə giribsən çuldan-çula,
Sən dediyin mən deyiləm,
Quyruğunu gəndə bula.

* * *

Gedər bostan qırası,
Qalar üzün qarası.

* * *

Gəzdim ora-buranı,
Cənnət bildim obanı.

Bayatılar

Ay özünü bəyənmiş,
Öz sözünü bəyənmiş,
Qoy xalq səni bəyənsin
Öz-özünü bəyənmiş.

Bu yara, yara deyil,
Xalları qara deyil,
Bu yaranı soruşma
Sağalan yara deyil.

Eləmi oyan dağlar,
Dərd-qəmə boyan dağlar,
Bu yol zülmətxanadır
Necədi o yan, dağlar,

Dağlarda gəzən mənəm,
Al geysəm bəzənmənəm,
Dil təzad, könül məlul
Sərkərdan gəzən mənəm.

Başına dönnəm hərdən,
Dindirmə dolu dərdəm,
Ürəyim yaralıdır
Sızlaram hərdən-hərdən.

Apardı çaylar məni,
Həftələr, aylar məni,
Yüküm qurğuşun yükü
Yordu bu taylar məni.

Maralam izim qanı,
Topuğum, dizim qanı,
Neyniyir, fələk eliyir
Tuturam sizi qanı.

Əzizinəm, güvən göz,
Dağda bitər güvəngöz,
Nə namərdə bel bağla,
Nə fələyə güvən göz.

Eləmi yarı-yardan,
Su gəlir Sarıyardan,
Fələyin işinə bax
Ayırıb yarı-yardın.

DEYİMLƏR

Şahverdi, yar da şirindi, can da şirindi

Ötən əsrin əvvəllərində məlum erməni-müsəlman davası zamanı Vədi-basarın əhalisi məcburi Arazın o tayına köçməli olur. Çayı keçərkən qarışıqlıq düşür və Şahverdi kişinin inəyini Arazın iti axan suyu aparır. Şahverdi kişi inəyi çıxartmaq üçün özünü çaya vurur. Su onu da batırır. Bunu gören Şahverdi kişinin arvadı qışqır-bağır salır və ərinə kömək etmək üçün Araz çayına tərəf dartınır. Camaat onu tutub saxlayır, qadın isə “Ötürün, mən də özümü Şahverdinin dalınca atacam, onsuz yaşamaq istəmirəm”, – deyir. Qadın dartınır, camaat qoymur. Bu hal bir qədər davam edir. Təngə gəlmiş ağsaqqallardan biri deyir ki, ötürün onu, görək neyləyir. Qadın özünü irəli atır, dizə qədər Araz çayına girir və dayanır. Ərinin arxasınca baxır, əllərini irəli uzadıb deyir:

– Şahverdi, məni bağışla, yar da şirindi, can da şirindi.

Malını vermə pis adam ol

Vədi-basarın aran kəndlərinin birində Qubad adlı bir kişi varmış. Zəhmət adamı olan Qubad kişinin təsərrüfatda işləmək üçün lazım olan hər cür aləti olarmış. Beli, lapatqası, şanası, baltası həmişə saz olarmış.

Bir gün qonşusu gəlib Qubad kişiye deyir:

– Ay qonşu, belini ver, qoy uşaqlar həyəti belləsin, axşam qaytaracam.

Qubad kişi beli vermək istəmir. Bilir ki, qonşusu beli ya sındıracaq, ya da itirəcək. Kəsə söz ki, beli salamat geri qayıtmayacaq, qonşular arasında inciklik olacaq. Son nəticədə yenə pis adam Qubad kişi olacaq. O, heç nə demədən yan damına keçir, durur belin qarşısında və deyir:

– Ay bel, mən səni verim pis adam olum, yoxsa verməyim pis adam olum?

Qubad kişi səs tonunu dəyişərək belin əvəzinə özü-özünə cavab verir:

– Yaxşısı budur ki, vermə pis adam ol.

Qubad kişi yan damından çıxır, gəlir qonşusunun yanına və deyir:

– Qonşu, mən bəldən soruşdum, cavabında dedi ki, hər iki tərəfdən sən Qubad kişi pis adam olacaqsan. Elə, yaxşısı budur ki, malını vermə pis adam ol.

**Nə gəzirsən Molla Əlinin hasarının üstündə ki,
qarnına da şüşə keçə?**

Vedibasərdə kolxoz qurulana qədər hərənin öz fərdi torpaq payı olmuşdur. Zəhmətkeş camaat da bu sahələrdə meyvə, üzüm bağları salmış. Mahalın başqa kəndlərində olduğu kimi Xalisa kəndində də yaranma tarixi yüz ildən çox olan bağlar vardı. Bu bağlardan biri də Molla Əlinin bağı idi. Molla Əli bağı ətrafına nöhrə palçıqdan hasar çəkibmiş. Hasarın üstündən də şüşə parçalarını düzübmiş ki, həyətdə oğru girməsin.

Günlərin birində tamahı güc gələn cavanlardan biri özünü hasardan içəri atır. Elə istəyir ki, üzüm qopartsın, həyətdəki it duyuq düşüb hürməyə başlayır. Molla Əli oğruya tərəf gələndə, o başlayır qaçmağa. Tələsik hasardan aşmaq istəyəndə şüşələrdən biri keçir qarnına. Oğru qarnını tutub yıxılır. Molla Əli hay-küylə ağlayan oğruya yaxınlaşır və deyir:

– Nə gəzirsən Molla Əlinin hasarının üstündə ki, qarnına da şüşə keçə?

Gələn il də sərbəsər

Birinin evinə qonaq gəlir. Üstündən bir neçə gün keçir. Ev sahibi baxır ki, qonaq heç getmək fikrində deyil.

Otaqda yerə sərilmiş palazın üstündə oturub söhbət edən zaman ev sahibinin pişiyi gəlib durur bunların ortasında. Ev sahibi pişiyi qucağına götürür, əlini başına çəkib qonağa eyhamla deyir:

Pişiylim, pişiylim mavına,
Çaxmağına, qabına,
Qonaq bu gün burdadır,
Sabah gədən evinə.

Qonaq isə heç halını da pozmur. Pişiyi ev yiyəsindən alır, basını tumarlayıb deyir:

Pişiylim, pişiylim mavisər,
Çıxma eşiyə yel əsər,
Bu il qonaq burdadır,
Gələn il də sərbəsər.

Gec gəlmişəm, yoxsa az gətirmişəm?

Vedibasərin aran kəndlərində mal-qaranı Araz qırağında otarardılar. Ötən əsrin əvvəllərində Türkiyə ilə Sovet hökuməti arasında sərhəd xətlə-

rinin hələ olmadığı vaxtlarda bir naxırçı 400-500 mal-qaralıq böyük bir naxırı otarmağa aparır. Arazın o tayından beş-altı qaçaq-quldur çayı keçir, naxırçının əl-qolunu bağlayır, naxırı da qabaqlarına qatıb aparırlar. Yazıq naxırçı heç cıncırını da çıxartmır. Buna baxmayaraq qaçaqlardan ikisi geri dönür və onu (naxırçını) **verirlər valayın dəminə** (sırf yerli ifadədir) – yəni başlayırlar döyməyə. Naxırçı qayıdır ki:

– Gec gəlmişəm, yoxsa az gətirmişəm? Naxırı aparırsınız, bəs məni niyə döyürsünüz?

Teconun qanı olmadı ki?

Vedibasarin iki qonşu aran kəndi arasında torpaq üstündə münaqişələr olur. Danışıqlar heç bir nəticə vermir, iş gəlib çıxır silahlı toqquşmaya. Hər iki tərəfdən itkilər olur. Öldürülənlərdən birinin adı Teco imiş. Davanı dayandırmaq, sülh yaratmaq üçün ağsaqqallar işə qarışmalı olurlar. Sakitlik yaranır. Amma iki gün keçməmiş Teconun adamları qarşı tərəfdən bir nəfəri öldürürlər. Bir gün sonra daha iki nəfəri də qətlə yetirirlər. Ağsaqqallar bir də işə qarışmalı olur, bu hərəkətlərinin səbəbini soruşurlar. Cavabında deyirlər ki, Teconun qanını alırıq.

Növbəti qətdən sonra ağsaqqallar bir də işə qarışıb səbəbini soruşduqda onlara eyni cavabı qaytarırlar. Ağsaqqallar əsəbiləşib deyirlər:

– Əşi, bu Teconun qanı nə qədərdir ki, qurtarmadı?!

Bu gün biri səbəbsiz, boş yerdən dava etmək istədikdə bu məsəli işlədirlər:

– Teconun qanı olmadı ki?

Öz əcəli ilə ölərmi

Vedibasara mahalı tarixən siyasi maraqların kəsişdiyi bir ərazi olduğundan, əhalisi varlığını qoruyub saxlamaq üçün həmişə vuruşmalı, mübarizə aparmalı olub. Silahla yatıb, silahla durublar.

Ötən əsrin əvvəllərində erməni-daşnaklarına qarşı aparılan silahlı mübarizənin bir qədər ara verdiyi vaxtlar olur. Xalisa kəndindən Mayıl Haqverdi oğlu atına minib Qarabağlardakı dostugilə gedirmiş. Böyük Vedini keçib Daşdıya yaxınlaşır. Yolun kənarındakı qəbiristanlığın yanında atını saxlayır. Dua oxuyandan sonra öz-özünə deyir:

– İlahi, görəsən, bu qəbiristanlıqda öz əcəli ilə ölən kişi varmı? Elə de-mişdi ki, qayanın arxasından kiminsə atdığı güllə qulağının dibindən vıyıl-tı ilə keçir. Kişi qorxuya düşür. Əlində tufəng, başında qara quzunun də-risindən tikilmiş papağı olan birisi ona yaxınlaşıb deyir:

– Sənin dediklərini eşitdim. Av əvi xarab, ömrü boyu əli tətikdə, gözü gədəkdə olan Vedibasər kişisi də heç öz əcəli ilə ölərmə?

Bu xına o xınadan deyil

Ata-anasını itirmiş bir qız uşağı nənəsi ilə yaşayırmış. Nənəsi hər gün onu sevər, əzizləyər, yatmamışdan qabaq nəvəsinin barmaqlarına xına qo-yarmış. Qayğısız boyuyən nəvə isə həmişə xınadan sonra ürəkdən rəqs edib yatarmış. Günlər keçir, qız gündə bir arpa boyu böyüyür, gözəl bir qız olur. Axşamlar yatmazdan qabaq xınalı əllərini süzdürə-süzdürə rəqs et-məsi isə artıq adətə çevrilir.

Günlərin birində qıza elçi gəlir, onun “hə”sini alırlar. Xınayaxdı məra-simi zamanı qızın barmaqlarına xınanı qoyan kimi, o, adəti üzrə başlayır rəqs etməyə. Oğlan evinin adamları qızın bu yersiz hərəkətinə pərt olurlar. Qızın nənəsi işin nə yerdə olduğunu bildiyi üçün tez nəvəsinə yaxınlaşır və qulağına pıçıldayır:

– Qızım, oynama, ayıbdır, bu xına o xınadan deyil.

İndi biri yersiz, təəccüblü hərəkət edəndə bu deyimi işlədirlər.

Şanapipik əfsanəsi

Deyilənə görə, bir gəlinin Həsən adlı bir oğlu, Gültop adlı bir qızı var imiş. Bu gəlin həmişə öz övladlarının nazını çəkər, onları canından artıq se-vərmiş. Övladları da ana nəvazişindən bəhrələ-nə-bəhrələ-nə böyüyərmişlər.

Günlərin bir günü gəlin başını yumaq istəyir. Bu fikirlə su hazırlayıb gə-tirir, saçlarını açıb şana ilə başını dəramaq istəyir. Elə darağı (şananı) ba-şına aparır ki, qaynatası bilmədən qapını açıb içəri girir. Gəlin qaynatası-nı görcək, utandığından özünü itirir, başını aşağı salır. Kişi qapıdan bayı-ra çıxandan sonra isə gəlin üzünü Tanrıya tutub yalvarır ki, bu biabırçılıq-dan qurtarmaq üçün onu ya heyvana, ya da quşa döndərsin.

Elə bil Ulu Tanrı da buna bənd imiş. Gəlinin yalvarışlarını eşidən kimi onu, elə şana başındaca quşa döndərir. Gəlin də o gündən qanadlanıb uçur, hər dəfə balaları yadına düşəndə isə: “Hippop, hippop, Həsən, Gül-top” deyib ağacdən-ağaca qonur, onları səsləyir. El arasında isə bu quşa elə həmin gündən “Şanapipik” deməyə başladılar.

Təki ürəyimiz boş olmasın

Vedibasarin qonşu aran kəndlərində iki nəfər möhkəm dostluq edərdi. Bir-birinin hörmətini saxlar, yaxşı-yaman günlərində birgə olurdılar. Hər iki kəndin adamları dostları yaxşı tanıyır, onların xatirini əzizi tuturdılar.

Dostlar hər il Novruz bayramında bir-birinin bayram görüşünə, yerli ifadə ilə desək - bayramlaşmağa gedərdilər. Hər ikisinin eyni həcmli, eyni naxışlı çantaları olur. Dostlardan əvvəlcə biri, sonra isə o birisi çantanı müxtəlif yeməli (meyvələr və şirniyyatlar) və xələtlərlə doldururdular. Qonşular çantaların dolu gəlməsinə artıq vərmişdilər.

Bir ili dostlardan biri lap kasıblayır. Tərslikdən bayramlaşmağa bu il birinci o gedəsi imiş. Çox fikirləşir, nəhayət, çıxış yolunu tapır. Kağızları yumrulayıb çantaya doldurur. Naxışlı çanta yenə hər ilki həcmi alır. O, çantanı götürüb qonşu kəndə gedir. Qonşular görürlər ki, budur, yenə həmin dost, həmin naxışlı çanta da dördüncü əlində bayramlaşmağa gəlir.

Dostlar mehribancasına görüşürlər. Xoş beş-on beşdən sonra (yerli ifadədir) bayramlaşmağa gələn dost deyir:

– Əziz qardaşım, bu il əlim tamam aşağıdır. Bayram sovgatı almağa imkanım olmadı. Sən gərək məni bağışlayasan. Çantanı kağızla doldurmuşam. Amma qonum-qonşu yanında sizə gəlməyə də bilməzdim. İstədim ki, sirrimizi heç kim bilməsin.

Ev yiyəsi dostunun boynunu qucaqlayıb deyir:

– Bilirsən ki, bizim dostluğumuz təmənnəsiz dostluqdur. Sənin quru gəlişin mənim üçün toy-bayramdır. Təki ürəyimiz boş olmasın.

Dostlar yenidən bayram süfrəsinin ətrafında əyləşirlər.

Umu-küsü qaldı Şır-şır dərəsində

Vedibasarin mahalındakı aran kəndlərinin hamısının yaylaqlarda yurd yerləri olmuşdur. Lap əvvəllər yaylağa gedənlər köçlərini atla, ulaqla, öküzlə aparardılar.

Mahalın kəndlərinin birində, bir-birilə kəsülü münasibətdə olan iki kişi varmış. Biri-birindən qisas almaq üçün fürsət axtarırmışlar.

Günlərin birində el dağa gedəndə, onlardan biri köçünü öküzə, ata yükləyib yola düzəlir, gəlib çatır Şır-şır dərəsinə. Necə olursa öküzün yükü əyilir, az qalır ki, aşsın. Yükün sahibi tez yapışır yükdən. Ağır olduğundan nə qədər əlləşirsə, düzəldə bilmir. Elə bu vaxt o biri kəsülü gözlənilmədən atın belində qarşıdan çıxır. Əlini yükdən çəkə bilməyən öküzün yiyəsi nə edəcəyini bilmir. Atdan enən “düşmən”i ona yaxınlaşır, yapışır yükün bir tərəfindən. Baxışları toqquşanda deyir:

– Umu-küsünün vaxtı deyil, öküzün yükünü düzəltmək lazımdır.

Onlar bərabər öküzün yükünü düzəltdir, təzədən bərkidirlər. Ayrılıb getmək istəyəndə yükün yiyəsi əlini “düşmən”inə uzadıb deyir:

– Sən ki belə kişilik elədin, elə umu-küsü də qaldı Şır-şır dərəsində.

“Qaçın, türklər gəldi!”

Vedibasar mahalının aran hissəsində, Araz çayının sahilində Şıxlar kəndinin yanında Xorvirab adlı qala-kilsə vardır. Türk sərkərdəsi Artaş tərəfindən tikilən Xorvirabda (“Viran qalmış yurd” mənasındadır) Oğuzların Bayat tayfasına mənsub olanlar yaşamışlar. Sovet hakimiyyəti illərində isə kilsə erməniləşdirilmişdir.

Ötən əsrin yetmişinci illərində Xorvirab ətrafında maraqlı bir hadisə olmuşdur. Belə ki, ermənilər “Mxitar Sparapet” adlı bədii filmin bəzi kadrlarını Xorvirabda çəkəsi olurlar. Bu film türklərlə ermənilər arasında olmuş mübarizələrdən, döyüşlərdən bəhs edir. Müharibə səhnəsini çəkmək üçün hər cür hazırlıq işləri görülür. O cümlədən, kütləvi səhnədə iştirak etmək üçün yüzlərlə adama türk əsgərinin paltarını geyindirir, silahlandırır. İşarədən sonra ssenariyə əsasən “silahlanmış türk əsgərləri” atların üstündə qalanın arxasından çıxaraq hücumu keçirlər. Elə bu zaman qonşu kənddə yaşayan ermənilər Xorvirabın yanındakı qəbiristanlıqda dəfn etmək üçün meyid gətirirlər. Kino çəkilişindən xəbəri olmayan ermənilər görürlər ki, yüzlərlə türk əsgəri əli silahlı, atların üstündə Türkiyə tərəfdən hücumu keçdilər. Qorxudan vahiməyə düşən ermənilər “Ara, paxeq, turker yeqan” (“Ədə qaçın, türklər gəldi”) – deyib, gətirdikləri meyidi də yolun ortasına atıb qaçırılar.

OLMUŞ ƏHVALATLAR

Məmmədın Əli adlı oğlu öləydi

Bu əhvalat XIX əsrin ortalarında Xalisa kəndində olub. Məmməd oğlu Əli kəndin gözəl qızlarından Xanım Qurban qızına vurulur. Bir neçə dəfə elçi gedilsə də, Qurban Mədəd oğlu qızını Əliyə vermir. Əli isə deyir ki, necə olursa olsun, Xanım mənimkidi. Qurban kişinin inadından dönmədiyini gören Əli Məmməd oğlu Böyük Vedidə yaşayan babası Ağarza bəyin yanına gedir və əhvalatı olduğu kimi ona danışır. Ağarza bəy deyir ki, indi də mən elçi gedəcəm. Əgər qızı verməsə, başına bir güllə vuracam.

Səhəri Ağarza bəy başının adamları ilə Qurban Mədəd oğluga elçi gedir. Onlar qapıya yaxınlaşan kimi, hələ heç nə soruşmamış, deməmiş Qurban kişinin adamları qapıları açır, onlara xoşgəldin eləyirlər. Elçilər içəri daxil olur, oturlar. Qurban kişi onlara danışmağa imkan vermədən deyir:

– Ağarza bəy, bilirəm nə üçün gəlmisiniz. Bir qızıdır, o da qurbandır.

Qurban Mədəd oğlunun sözləri Ağarza bəyin xoşuna gəlir və deyir:

– Onda de görüm, başlığa nə istəyirsən?

Qurban kişi başlayır saymağa:

– On iki sağılan camış.

Ağarza bəy özünü sındırmadan deyir:

– Verdim.

Qurban kişi davam eləyir:

– Əlli baş yanı balalı qoyun, on baş inək, iyirmi İran xalçası, otuz dənə onluq qızıl...

Qurban kişi nə istəyirsə, Ağarza bəy deyir ki, verdim.

Elçiliyin səhəri günü sözünün yiyəsi olan Ağarza bəy nökerinə deyir ki, başlıq üçün neçə heyvan deyilibsə, hamısını qat qabağına apar Qurban Mədəd oğluga. Nökər siyahı üzrə mal-heyvanı bayıra çıxaranda baxır ki, tövlə tamam boşaldı. Bərk əsəbiləşən nöker mal-heyvanı qatır qabağına, onları şallaqla vura-vura deyir:

– Məmmədın Əli adlı oğlu öləydi. Tövlə tamam boş qaldı.

Belə kişilər olub

Xalisa kəndinin Məmməduşağı tayfasından olan Allahverdi katta ilə kəndin sözübütöv, qürurlu, yenilməz kişilərindən sayılan Qanlı Hüseyn arasında çox möhkəm dostluq münasibətləri olmuşdur. Onların arasında olan belə bir hadisə hələ də yaddaşlardadır.

Allahverdi katta oğlu Abbasa toy edən günü Qanlı Hüseynin hər iki oğlu qəflətən eyni zamanda vəfat edir. Dostunun toy məclisinə qanıqaralıq düşməsin deyər, o, arvadına deyir ki, səsini çıxarma, ağlaşma da qurma, dostumdan ayıbdır. Özün də qırmızı donunu geyin, toya gedəcəyik. Qanlı Hüseynin arvadı övadlarının ölümündən ağır sarsıntı keçirsə də, ərinin xasiyyətinin bütövlüyünə, sözünün gücünə, əsil kişi xasiyyətinə bələd olduğu üçün səsini belə çıxarmır. O, uşaqların üzünü ağ mələfə ilə örtür, sonra isə paltarını dəyişib əri ilə bərabər toya gedir. Qanlı Hüseyn heç nə hiss etdirmədən toyda yallının başında gedir, həyat yoldaşı da onunla bərabər. Hamı ilə bərabər, dostunun övlad toyunda iştirak edirlər. Məclis başa çatdıqdan sonra Qanlı Hüseyn Allahverdi kattaya yaxınlaşıb deyir:

– Dostum, indi də gedək mənim övladlarımla məclisini edək.

Allahverdi katta dostunun fikrini əvvəlcə başa düşmür:

– Sənin ki oğlanların hələ balacadır, – deyir.

Qanlı Hüseyn dostunun qoluna girib evlərinə aparır. Üzlərinə ağ mələfə çəkilməmiş uşaqları görəndə hər şey Allahverdi kattaya aydın olur. Dostunun boynunu qucaqlayıb ağlayaraq deyir:

– Sənin necə böyük ürəyin varmış, qardaşım!

Molla Əzizin sınağı

Xalisa kəndinin böyük tayfalarından biri də Ağarzauşağıdır. Tayfanın ağsaqqalları bir gün yeni tayfabaşçısı seçməli olurlar. Həsənali kişi, Məmməd kişi... və başqaları məsləhətləşdikdən sonra belə qərara gəlirlər ki, yaşca hamıdan kiçik, lakin olduqca ağıllı, təmkinli, ciddi bir adam olan Molla Əziz tayfabaşçısı olsun. Onlar çox təkid edirlər, Molla Əziz razı olmur. Axırda birtəhər onu razı salırlar. Bir neçə gündən sonra Molla Əziz sözünün təsir gücünü yoxlamaq qərarına gəlir...

Yayın ilk ayı imiş. Taxıl sünbül bağlasa da, hələ tam yetişməyibmiş, aləstül imiş. Səhər tezdən tayfasındakı kişilərə xəbər göndərir ki, kərəntinizi də götürün gəlin, gedəcəyik taxıl biçməyə. Onlar da heç nə demədən kərəntilərini götürüb gəlirlər. Hamilıqla taxıl zəmisinin yanına gedirlər. Taxılın yetişmədiyini, biçinin hələ tez olduğunu hamı bilsə də, heç kim heç nə demir. Molla Əziz soyuqqanlıqla, ciddi bir görkəmlə deyir:

- Sıraynan düzülün, taxılı biçəcəyik. Hamı düzülür, başlayırlar taxılı biçməyə. Hərəyə üç-dörd metr biçirlər. Molla Əziz görür ki, heç kim ona etiraz etmədi. Əlini yuxarı qaldırıb deyir:

- Hə, daha bəsdir, dayanın. Bundan sonra mən sizin ağsaqqalınız ola bilərəm.

Altı dənə kədo (balqabaq) tumu

Xalisa kəndinin Babauşağı tayfasından olan Mikayıl Baxşəli oğlu sakit təbiətli, dindar, eyni zamanda yaxşı dərzi olmuşdur. Camaat onu dərzi Mikayıl kimi tanıyırdı. Deyilənə görə, Mikayıl əmi dərzilik peşəsinə 13 yaşından yiyələnibmiş. Oğlu Yusif Mikayıl oğlunun vaxtilə atası ilə bağlı söylədiyi bir hadisəni sizin diqqətinizə çatdırırıq.

Xalisa kəndinin əhalisi Türkiyə və İranda keçirdikləri ağır qaçqınlıq həyatından sonra 1922-ci ildə doğma kəndlərinə dönürlər. Kənddə vəziyyət çox ağır, acınacaqlı olur. Müharibələr nəticəsində bütün evlər dağıdılmış, əkin sahələri, bağ-bağatlar, mal-heyvan məhv edilibmiş. Bütün qoşqu vasitələrini yığıb cəbhəyə göndəribləmiş. Aclıq çəkən əhalinin çoxu pencərlə - quşəppəyi, salmanca, qazayağı ilə dolanırmış.

Həmin il yazın əvvəllərində qonşu Avşar kəndindən Axund Musa ətraf kəndlərdə yeganə dərzi olan Mikayıl əminin yanına gəlir və bir arxalıq tikməsinə sifariş verir. Əvəzində isə zəhməthaqqı olaraq altı ədəd toxumluq kədo (balqabaq) dənəsi verəcəyini deyir. Mikayıl əmi “Zinger” markalı tikmiş maşını ilə Axund Musa üçün arxalığı vaxtında tikib hazırlayır. Axund Musa arxalığı geyinir, baxır, xoşuna gəlir. O, dərzi Mikayıla deyir ki, ge-

dək kədo dənəsini Avşarda verim. Xalisa ilə Avşar kəndləri arasındakı 3 kilometr məsafəni axund Musa atın üstündə, dərzi Mikayıl isə piyada gedirlər. Axund Musa 6 ədəd kədo dənəsini verir.

Dərzi Mikayıl heç kimə bildirmədən həmin dənələri tikiş maşınının siyirməsində gizlədir ki, ələ keçməsin. Bütün ailə ümidini həmin dənələrə bağlayır.

Necə olursa, dərzi Mikayılın kiçik qardaşı Qoçalı (Allah rəhmət eləsin!) acliq ona güc gəldiyi üçün dənələrdən birini götürüb yeyir, qalır beşi.

Ataları Baxşəli kişi beş kədo dənəsini əkir, yaxşı qulluq edir və həmin ili bol məhsul əldə edirlər. Acliqdan korluq çəkən kənd əhalisinin hamısına kədo payı verirlər. Onlar isə səbəbkərin önlərinin ruhuna dualar oxuyurlar.

Molla Fərəcın sədaqəti

Xalisa kəndinin Ağarzauşağı tayfasının ağsaqqalı Molla Əziz olduqca mövhumatçı, Allah adamı, həm də kəndin sayılan kişilərindən olmuşdur. Ötən əsrin 30-cu illərində repressiya tufanı tüğyan etdiyi bir vaxtda Şura hökuməti Molla Əzizi də min bir fitnə-fəsadla günahlandırıb aradan götürmək istəyir. Kolxoz quruluşuna rəğbət bəsləməyən Molla Əzizin adı bir mövhumatçı kimi, dini-xurafatı yayan dindar kimi ÇK-nın siyahısına düşür. Molla Əziz 1936-cı ildə gecə ikən kənddən qaçır, qonşu Şərur rayonundakı Şəhriyar kəndində gizlənir. O, təqribən bir il bu kənddə qalır. Doğma kəndindən, elindən, obasından ayrı yaşaya bilməyən Molla Əziz kəndə qayıdır və ərizə yazaraq kolxoza daxil olur. Aradan çox keçmir ki, Molla Əziz qəflətən dünyasını dəyişir. Sovet imperiyasının yerli nöqərləri dəfn zamanı müqəddəs Quranın oxunmasını qadağan edir. Guya ki, bu dini yaymaqdır. Molla Əzizi duasız dəfn edirlər.

Molla Əzizin Molla Fərəc adlı dostu buna heç cür dözmür. Deyir ki, məni tutub Sibirə göndərsələr də, dostumun məzarı üstündə Quran tapşıracam. Hava qaranlıqlaşandan sonra o, bir lampa götürüb qəbiristanlığa gedir və lampa işığında Molla Əzizin məzarı önündə duanı oxuyur, dostu qarşısında mənəvi borcunu verir.

Əli Usub oğlunun qeyrəti

Ötən əsrin 30-cu illərinin ortalarında Yaqub oğlu Hümbətin gələcək həyat yoldaşı Mələk Bayraməli qızı ilə toylarıymış. Toyun şirin yerində qonşu Şərur rayonundan toya qonaq gələn pəhləvan Məhəmməd güləş palta-rını geyinib ortalığa atılır və yerli camaatdan istənilən bir adamı güləşmə-

yə çağırır. O, bir o başa gedir, bir bu başa gəlir, dövrə vurur, gözlərilə gülüşən axtarır. Bir qədər yaşlı olsa da, qolunun gücünə arxayın olan Qurban Cabbar oğlu gülüşmək üçün ortalığa gəlir. Arxalığının qulaqlarının birini kəmərinin sağına, birini isə soluna bərkidib gülüşmək istəyəndə, kəndin sayılıb-seçilən, qoçaq oğlanlarından olan Əli Usub oğlu toyxananın ortasına atılır. Qurban Cabbar oğluna yaxınlaşaraq qulağına deyir:

– Qurban əmi, biz hamımız bilirik ki, sən cəsarətli, qoçaq kişisən. Amma qorxuram ki, pəhləvan Məhəmməd səni yıxa, özü də gedib Şərrur camaatına deyə ki, Xalisada qabağıma çıxan bir cavan tapılmadı, yaşlı bir kişi ilə gülüşdim, onu da yıxdım. Biz biabır olarıq, Qurban əmi, onunla özüm gülüşəcəm.

Əli Usub oğlu dizlərinə güzgü bağlamış şərurlu pəhləvanla küşkü tutur və məğlub edir. Onun kürəklərini yerə vuran anında kənardan kimsə deyir ki, qonağa hörmət edərlər, lazım deyil. Qurban Cabbar oğlu cavabında deyir:

– Qonağın gözüümüz üstə yeri var. Ancaq burda kəndimizin şərəfindən söhbət gedir.

Kəndimizdə...

Nənəm təndirdə hər çörək bişirəndə küt getmiş çörəkləri biz nəvələrinə verib deyərdi:

– Kim bu çörəkdən yesə, pul tapacaq.

Biz də uşaq sadələhvlüyü ilə buna inanar, alayınıq çörək tikələrini dadlı-dadlı yeyər, bütün günü də tapacağımız pulun intizarında olardıq. Nənəmin bu hərəkətinin mənası böyüyəndən sonra mənə aydın oldu. Deməzsən, min bir zəhmət bahasına başa gələn çörəyin itkiyə getməməsi üçün nənəm bizim başımızı tovlayırmış.

İndi nə nənəm var, nə təndirimiz, nə də küt getmiş çörək...

* * *

Körpə uşaq yatanda başının altına çörək qoyardılar ki, yuxudan diksinib oyanmasın.

* * *

Vaxtında yeriməyən uşağın ayaqlarını nazik sapla bağlayıb axşamçağı, gün batabatda naxırı kəndə gətirən naxırçının qarşısına çıxardılar. Naxırçı da əlindəki bıçaqla sapı kəsər, xeyir-duasını verər, uşağın valideynlərindən nəmərinə alardı.

* * *

Kimsə hər hansı bir yeməkdən umsunardısı, kənar bir adam həmin yeməkdən bişirər, sakitcə arxadan ona yaxınlaşar, əlinin arxası ilə kürəyindən vurub yeməyi qarşısına qoyardı. Xəstə yeməkdən yeyər, bununla da dərd-bəla uzaqlaşardı.

* * *

Çoxlarının əziyyət çəkdiyi revmatizma (yel) xəstəliyinin müalicəsi üçün ya qara inəyin dərisinin, ya da şirin biyanın vannasını qəbul edərdilər.

* * *

Kim təzə təndir qoydururdusa, ilk dəfə şirin fətir bişirər və qonum-qonşuya paylayardı.

* * *

Körpə uşağın dişləri yeni çıxanda, valideynləri hədik qoyar, yaxınlara, qohumlara, qonşulara pay göndərərdilər. Onlar da qabın yerini boş qoymazdılar. Dişlər üst damaqdan çıxsa idi, deyərdilər ki, payını yerdən istəyir, yox, əgər alt çənədən çıxsa idi, deyərdilər ki, payını Allahdan istəyir.

* * *

Astananın ağzına, bar verən ağacın altına qaynar su tökməzdilər ki, zəfər toxunar.

* * *

Təzə doğmuş mal-heyvanın ilk südündən ağuz tutardılar, bulama çalardılar. Qonum-qonşuya, doğmalara pay göndərərdilər. Onlar da qabı boş qaytarmaz və “dırnağı qayım olsun, südü bol olsun” deyərdilər.

* * *

Kəndimizdə hər ailə evinin bir otağını qonaq üçün ayırdı. Yorğan-döşəyin yaxşısı həmişə qonağın adına salınar, otaq səliqə-sahmanlı saxlanardı. Evin azuqəsinədən həmişə qısdırılaraq qonaq payı ayrılırdı.

* * *

Ağsaqqal yanında kişi və ya qadın həyat yoldaşının adını çəkməzdi.
Ağsaqqal olan yerdə qan bağışlanardı.
Ağsaqqal sözü qanun sayılırdı.
Ağsaqqal məclisə daxil olanda hamı ayağına qalxardı.
Ağsaqqallar toylarda çox az, özü də ağır havaya rəqs edərdilər.
Ağsaqqal yanında heç kim ayağını ayağının üstünə aşırırmazdı.
Ağsaqqal danışanda heç kim sözünü kəsməzdi.
Yeni doğulan uşağa ağsaqqal ad verərdi.

* * *

Qadın naməhrəmdən yaşmanardı.
Qonaq evin qız-gəlininin səsini belə eşitməzdi.
Kişilər qadın olan yerə gələndə asqırıb-öskürərək gəlişindən xəbərdar edərdi.

* * *

Şər vaxtı qırxlı uşağın paltarlarını çöldə qoymazdılar.
Şər vaxtı əli qoynunda durmazdılar.
Xeyir işi şər vaxtına saxlamazdılar.
Şər qovuşanda ağlamazdılar, düşər-düşməzi olar.

* * *

Uşağı ələbaxan öyrətməzdilər.
Xəstə yanına əliboş getməzdilər.
Qırxlı uşağın paltarını əldən-ələ ötürməzdilər.
Saçı darayıb yerə tökməzdilər.
Ata, qayınata, qayın, qardaş, yad kişi yanında qadınlar nə saçlarını yuyar, nə də darayardılar.
Qarıya gələni əliboş qaytarmazdılar.
Ev yiyəsi gələn qonağın əlinə baxmazdı.
Qadın yad kişi yanında əlini telinə çəkməzdi.
Saçı sulu gəzmək ədəbsizlik sayılırdı.
Qadın övladına mütləq layla deyərdi.

KƏNDİMİZDƏ YER ADLARI

Əzətin bağçası, Qədəm arxı, Cavnun bağçası, Xalisa arxı, Vedi çayı (Selov), Şiddi qobusu, Motor arxı, Qarxona (Kaxanov kanalı), Əsgərin tutu, Aslanın armudu, Taharın armudu, Əmirbəyqazan, Məşədi Feyzullanın arxı, Xidmət, Altı hektar, Arxınaltı, Dəvəli məhəlləsi, Çuxur məhəllə, Həlbəsənin bağı, Məmməduşağının bağı, Məmmədağının bağı, Məhərrəmuşağının bağı, Babauşağının bağı, Köhnə məktəb, Muradxanlı məhəlləsi, Avşar yolu, Dəvəli yolu, Şiddi yolu, Ağarzalar sərnəsi, Hətəmuşağının sərnəsi, Fərəcin sərnəsi, Əzətin balaxanası, Orucoğlu Süleymanın bağı, Səno Sərdarın sərnəsi, Araz qırağı, Zaborun altı, Yuvalı məhəlləsi, Köhnə toyuqçuluq, Təzə toyuqçuluq, Şiddi qobusu, Xalisa qobusu, Əlişan qobusu, Dəvəli qobusu, Araz qırağı, Zeynonun adası və s.

VIII hissə

Yaradıcı qüvvələr

Vəlizadə İnkilab Bəhman oğlu

Yazıçı-jurnalist, tədqiqatçı İnkilab Vəlizadə 1937-ci ildə Kolanlı kəndində anadan olmuşdur. İbtidai təhsilini doğma kəndlərində almışdır. 1949-cu ildə ailəliklə Azərbaycana deportasiya olunmuşlar. O, orta məktəbi Azərbaycanda bitirmiş, 1964-1967-ci illərdə Bakıda Mədəni-Maarif Texnikumunda oxumuş, 1967-ci ildə ata yurdu Vedibasara qayıtmış, Xalisa kəndində məskunlaşmışdır. Kənddə klub müdiri, orta məktəbdə müəllim işləmişdir. İ.Vəlizadə 1970-ci ildə APİ-nin tarix fakültəsini bitirmişdir (qiyabi). “Bir gecənin romantikası” adlı ilk kitabı 1980-ci ildə İrə-

vanda işıq üzü görmüş, sonra “Məhəbbət yangısı” və “Məhəbbət və nifrət” adlı romanlarını yazıb nəşr etdirmişdir.

1988-ci ilin erməni vəhşiliyi İ.Vəlizadənin ailəsindən də yan keçməmişdir. Doğma elindən didərgin salınan İnkilab müəllim Bakıya pənah götürmüşdür. Hal-hazırda Azərbaycan MEA-da çalışır.

İnkilab Vəlizadənin indiyədək “Vedi qan içində”, “Qan içində həyat”, “Xan Araz”, “Qandal Kənan”, “Həyatım mənim, taleyim mənim”, “Bağlı qapı arxasında”, “Qanlı yanvar” və başqa povest-romanları, pyesləri çap edilmişdir. Onun “Son gecə” pyesi Ağdam Dövlət Dram Teatrında, “Amallar qurbanı” pyesi isə İrəvan Azəri teatrında tamaşaya qoyulmuşdur.

ACI TALELİ İNSANLAR
(Olmuş əhvalat)

Otuzuncu illər İrəvan torpağında mədəni qaçırma kimi tarixə daxil olub. Varı olan, seçilib-tanınan və yüksək vəzifə tutan adamları, hökumətin qanunları ilə ayaqlaşa bilməyənləri “sağ təmayül” çıxarır, səsini alırdılar.

1929-cu ilin yanvarında Kərbəlayi İsmayılı da “sağ təmayül” çıxardılar.

Onunla birlikdə çoxları bu qorxulu adın altına düşdü. Düşənlərin də torpağı, malı, mülkü müsadirə olunur, özü isə ailəliklə Sibirə sürgün edilirdi.

Kərbəlayi İsmayıl tutulacağını, sürgün olunacağını oturub gözləmədi, mart ayında yaylağa getmək adı ilə ailəsini, tayfasını və ona goşulub arxasınca gedənləri götürüb Cığındərəsinə qalxdı. Bir həftənin ərzində Yuxarı Çimən və Qarabağların 4 kəndi boşaldı. Bu boşalma və qiyamçıların sayının artması Vedibasara kəndlərinin adamlarını diksindirib ayıltı. Alməmməd və Şıxlar kəndlərində İqbal ağa dövlətə qarşı çıxıb qiyam qaldırdı. Ağrı çökəkliyi Qafqazda qaynar nöqtəyə çevrildi.

İstər Kərbəlayi İsmayıl, istərsə də İqbal ağa yeni hökumətin ədalətsiz qanunlarına və zorakılığına qarşı qiyam etmişdilər. Bu qiyama dağ kəndlərinin əksər kişiləri qoşuldu ki, onların da çoxu erməni-müsəlman davasının iştirakçısı, hətta “Qırmızı tabor”un əsgərləri olmuşdular. Silahlı idilər, çoxunda da “İngilis çapı”, “Rus çapı”, “Beşaçılan”, “Erkede” qranatı vardı. Hətta Kərbəlayi İsmayıl öz hökumətini elan edib, Kolanlıni paytaxt seçmişdi. Silahlı dəstələr, tabor, ayrı-ayrı taqımlar, bölüklər təşkil olunmuşdu. Kərkab dağı sərhəd idi, silahlı adamlar tərəfindən qorunurdu.

Kərbəlayinin yaratdığı hökuməti özündən başqa tanıyan olmadı.

Ancaq möhkəm qanun tətbiq etmişdi. Hökumətin İrəvanda olan adamlarına ultumatı göndərmişdi ki, “Kərkabdan aşağıni verdim sizə, Qarabağlar kəndləri, Milli dərəsi və Cığındərənin kəndləri mənimdir”.

Kərbəlayi İsmayıldan tələb etdilər və yanına adam göndərdilər ki, silahı yerə qoyub hökumətin qanunlarına tabe olsun. O bilirdi ki, əlindən ixtiyarı alınsa, ya dama salacaqlar, ya da torpaqdan sürgün olunacaqdır. Abbasqulu bəy Şadlinskiyin ölümündən sonra qalmağının mümkün olmadığını görüb yeni planlar düşündü. Nəticədə çıxıb qaçmağı qərarlaşdırdı.

Mart ayı, Novruz bayramından qabaq başına toplanmış adamları, oğlanları və qardaşı oğlu Məhərrəm Arazı keçib Türkiyəyə getdilər. Arvadı Səkinə körpə uşaqlı olduğu üçün gedə bilmədi.

Çoxlarının arvad-uşağı qalmışdı. Ailəsi qalanlar üç aydan sonra geri qayıtdılar. Məhərrəm Pənah oğlu, Kərbəlayinin oğlanları, qardaşı Əli də qayıdıb gəldi.

Həmin vaxt İqbal ağa dəstəsi ilə sərhəddə duran əsgərlərə hücum edib, atışa-atışa o taya qaçdılar. Sərhəd pozulmuşdu, əsgər ölmüşdü, Ağrı dağının ətəyində olan kürdlər də sakitləşmirdi, tez-tez rus əsgərlərini öldürürdülər. Hökumət sərhədə yaxın kəndlərdə təmizləmə aparmaq üçün işə başladı. Qiyamçıları həbsə alıb Türkmənistanə sürgün etdilər. Kərbəlayi İsmayılın arvadı Səkinəni və sürgün olunanların ailəsini Kəvərin qalasına saldılar.

1932-ci ildə Türkmənistan sürgünündə olanları və həbsə alınanları buraxdılar. Dedilər vəziyyət sabitləşib, hərə öz kəndində, ailəsinin içində yaşaya bilər.

Vedibasarda sakitlik olsa da, Türkiyənin İqdır vilayətində Vedidən və İrəvanətrafi rayonlardan qaçıb gələn insanlar gərginlikdə yaşayırdılar. Torpaqları yox, qalmaq üçün evləri yoxdu. Qaçqınlara heç kim evində yer vermirdi. Ermənilər yaşayan kəndlərin adamları ilə də barışmırdılar.

İqdırın Araz yaxınlığındakı üç kəndində ermənilər vardı. Onlar qaçqınların qonşu kəndlərdə yerləşdirilməsinə narazılıq edirdilər. Qorxurdular münafişə davam edə. Ona görə də ciddi bir tələb irəli sürmüşdülər. “İqdır vilayətinə qaçıb gələn “Ermənistan qaçqınları” geri qaytarılsın”. Onlar isə bildirdilər ki, qayıtsalar həbsə alınacaqlar. Odur ki, bələdiyyənin sədri ilə danışığa girdilər. Bundan sonra üç gün silahlı hücumdan və qanlı atışmadan sonra üç erməni kəndi boşaldıldı. Vedibasar, Cıgındərəsi, Qəmərli, Zəngibasar və başqa yerlərdən qaçıb Türkiyəyə pənah aparanlar bu üç kənddə yerləşdirildi. Bir şərtlə ki, evlərin və sahə torpağının pulu otuz il ərzində sahibinə ödənilsin, eyni zamanda bələdiyyənin qanunlarına tabe olub vergisini ödəməli idilər. Çətin olsa da, çarələri yox idi, razı oldular.

* * *

Kərbəlayi İsmayıl, İqbal ağa və yaxın adamları Daşburun kəndində yerləşdilər. Kərbəlayinin nə oğlanları, nə qardaşı Əli, nə də Məhərrəm yanında deyildi, arxayın idi ki, nə vaxtsa qaçıb gələcəklər. Lakin dostu Musa Səttar oğlu gəldi. Qalıb yaşamaq üçün yox, məqsədi onu qaytarıb Cümənə aparmaq idi. İkinci dəfə Məhərrəm və Əsəd gəldi. Məqsədlərini Kərbəlayiyə dedilər və onun ucbatından altı qardaşının, anasının, əmilərinin və yaxın qohumlarının girov saxlanıldığını da bildirdilər.

Kərbəlayi qayıtmaq fikrində deyildi, iki daşın arasında qalmışdı, neynəyəcəyini bilmirdi. O demişdi: – Qayıtsam, bizi birlikdə cəhənnəm odunun

tüstüsündə boğacaqlar. Gedin, hər şey hamınıdırsa, deməli o heç kimə də məxsus deyil! O bilirdi ki, nə qardaşı oğlu Məhərrəm, nə oğlanları, nə də arxasınca gələnlər cəzadan kənar qalan deyillər. “Cəhənnəmin içindən çıxıb gəlmişəm, orada kişi var ki, hərəmərclikdi, kimin üzünə gedəcəyəm”, – demişdi.

* * *

Kərbəlayi İsmayıl Səttar oğlu Musa ilə bərk dost idi, bunu bilirdilər. Bildikləri üçün də bir başqa adamı ona qoşub məcburi Türkiyəyə göndərdilər.

İqdır vilayətində yaşayan əhalinin əksəri iyirminci illərdə Sürməlidən, Sərdarabad və İrəvanətrafi torpaqlardan gələnlər idi. Çoxlarının Kərbəlayının haqqında məlumatları vardı. Ehtiyatlı hərəkət edirdilər, hətta özlərinin kimliyini gizlədirdilər...

Musa az vaxtda yol yoldaşının adını və kimliyini öyrəndi. Sarıtağlı Səməd idi. Səməd ucaboy, kök adam idi. Boyları kimi fikirləri də uyğunlaşmırdı. Musa bilirdi ki, Səməd Kərbəlayını öldürmək üçün gedir, tapşırıq belə idi, o da bələdçilik edib ona yardımçı olmalı idi. Əks halda tapşırıq yerinə yetirilməsə, hər ikisi də mükafatdan məhrum olacaqdı.

Kərbəlayi İsmayıl düşmən sahibi idi. Ona görə də tək qalmırdı, yaxın adamları ilə bir dam altında yaşayırdılar. Musa bilirdi ki, Kərbəlayı gecə çıxıb damın üstə yatır. Kəndə girib Kərbəlayının bağına adlayanda hansı bir hiss isə ürəyini titrətdi. Neynəsin, necə eləsin ki, kişini öldürmədən hər ikisi də sağ-salamat geri dönə bilsinlər.

Səməd Musanı özündən kənar qoymurdu. Qorxurdu fikri dolaşar, gözəlilməz hadisə baş verər, boş geri qayıdalar. Onu irəli buraxıb özü arxasınca yeridi.

Qaranlıq bir gecə idi. Səmədə ulduzlar parıl-daşır, adam adamı ancaq görə bilirdi. Sənə-sinə gəlib Kərbəlayı yatan damın böyrünə çatdılar. Sakitlik idi, nərdivanı axtarmaq bəhanəsi ilə evi hərlənib arxaya keçdilər. Bilirdi iti hara bağlayıblar, o səmtdə də dayandılar.

Bıçaq Səməddə idi. Ayağını Musanın kürəyinə qoyub yuxarı qalxmaq istəyəndə çəlimsiz kişi gövdəli adamı belində saxlaya bilməyib yığıldı. Doğrudan yığıldı, yoxsa tab gətirə bilməyib aşağı çökdü, məlum deyildi. Səmədin ağır cəmdəyi yerə gəldi. Bundan istifadə edən Musa yerdən bir kəsək götürüb qalxdı və növbəti dəfə o Səmədin çiyinə çıxdı, tez də ov-cunda gizlətdiyi kəsəyi it bağlanan tərəfə tulladı. Tappılıya köpək duyuq düşdü və hürməyə başladı. Yuxudan oyanan, it hürən tərəfə qaçdı və gözə görünən qaraltını gülləyə tutdu.

Səməd yaşlı və təcrübəli idi. Bilirdi ki, Musa məcbur olub bələdçi kimi gəlib, ancaq Kərbəlayının öldürülməsinin əleyhinədir. Ona görə də itə daş atıb ayıldı ki, səs salsın, adamları oyatsın. Bildiyini üzə vurmadı. Ancaq İrəvana gələndə, lazımı yerə çatdırdı.

Musanın ürəyi səksəkəli idi. Olan işi təkcə inandığı bir adama dedi. Üç gün sonra Musanı həbsə alıb İrəvan qalasına apardılar. Orada danışdırır, itə daş atıb oyatdığını boynuna almasını tələb edirdilər. Musa möhkəm adam idi, susurdu.

– Üzünə şahid gətirəcəyik, dedilər. “Şahid” sözünə eşidən Musa diksindi. “Yəqin o deyib!”-deyə fikrindən keçdi.

Həmin adam İrəvan Təhlükəsizlik Komitəsində məsul vəzifə daşıyırdı, şəhərdə olduğu kimi kənddə də hörməti vardı. Musa qərarlaşdırdı ki, onu şahid gətirsələr, işlər çətinləşəcək.

Növbəti danışmaq zamanı şahidin gəldiyini dedilər. Qapı açılanda Səmədin boyu göründü...

1936-cı ildə Musa Səttar oğlu “Vətən xaini” kimi səkkiz il səsdən məhrum olunub dama salındı. Bir il sonra Kərbəlayının arvadı Səkinə, kiçik oğlu Həsən və qohumları Qazaxıstana sürgün edildilər. Qardaşı Əli, oğlanları Əsəd, Hüseyn, Caməddin, Firudin həbsə alınıb İrəvan qalasına salındılar, orada da güllələndilər.

Həyatını çətin, lakin maraqlı başa vuran Kərbəlayı İsmayıl Hacıyev Vətən dərdini, arvad-uşaq həsrətini çəkə bilmədi, 1949-cu ildə xəstələndi. O, vəsiyyət etdi: “Məni yol üstündə basdırın, vaxt gələr sərhəd açılar, Vətən torpağından gəlib Ərzuruma gedənlər görüb məni yad edər”.

Daşburun yolunun üstündə tənha bir qəbir var. Üzərində yazılıb: “Kərbəlayı İsmayıl Məhərrəm oğlu, 1949-cu il”.

Allah sənə rəhmət eləsin!

Ağayev Şirahı Hüseyn oğlu

1936-cı ilin yayında Vedibasər mahalının Xalısə kəndində anadan olub. 1957-ci ildə İrəvan Azərbaycanlı Kənd Təsərrüfatı Texnikumunu bitirib. Mədəniyyət evinin müdiri, briqadir, partkom, anbardar, mühasib işləyib. 1988-ci ildə Bakıya köçüb. Son dərəcə mehriban, həlim xasiyyətli Şirahı Ağayev el içində böyük hörmətə layiq soydaşımızdır.

O, gözəl şeirlər də yazır. Əsərlərinin ruhunu ermənilər əlində əsirlikdə qalan doğma torpaqlarımızın həsrəti təşkil edir. Hər misrasından Vətən niskili süzülən bu şeirlərdə Qərbi Azərbaycandakı torpaqlarımıza qayıtmaq inamı daha böyükdür. El-oba yanğısı ilə yoğrulmuş şeirlərdən bir neçəsini sizə təqdim edirik.

Bizlər nəyi, biz nələrə itirdik

Türk-erməni davası dedilər ki, nağıldı,
Bu nağılın içində yurd-yuvamız dağıldı,
Zəngibasər bölgəmiz “Masis” deyə çağrıldı,
Əziz dostlar, bizlər nəyi, biz nələrə itirdik.

Başımız heç açılmır fitnəsindən, felindən,
İki yüz min millətim qaçqın düşdü elindən,
Qəmərli bölgəmiz də Artəşat oldu birdən,
Ey soydaşlar, bizlər nəyi, biz nələrə itirdik.

Möcüzədir, qərübədir, çarpışmadır bu həyat,
Ey türk oğlu, başdan-başə vuruşmadır bu həyat,
Vedibasər bölgəmizi eylədilər Ararat,
Baxın, baxın, bizlər nəyi, biz nələrə itirdik.

Tarix gülər, zaman gülər, il gülər,
Üstümüzdən gedər qara kölgələr,

Özümüzə qayıdanda bölgələr,
Ay erməni, axır yenə sən hüzura gələssən,
Öz əlinlə öz başına döyəssən!!!

Qürrələnmə quduzlaşmış dövrünə,
Zaman deyir, az qalıbdır ömrünə.
Dizin-dizin sən sürünə-sürünə,
Dünyada təklənib tək qalacaqsan,
Baş əyib, bel büküb yalvaracaqsan,
Türkün hüzurunda alçalacaqsan!!!

Ölməyi də bacarmıram

Zamana bax - yaddaşım da daşlaşıbdır,
Zamana bax - səbr kasam lap daşıbdır,
Zamana bax - Vətən məndən yadlaşıbdır.
Alov tutub yanırım mən, sönməyi də bacarmıram,
Vətən düşüb əldən-ələ, ölməyi də bacarmıram.

Günümə bax - tale küskün, bəxtim qara,
Günümə bax - ürək xəstə, qəlbim yara,
Günümə bax - dərdlərimə yoxdur çara.
Qəhər məni yaman boğur, gülməyi də bacarmıram,
Vətən qalıb yad əlində, ölməyi də bacarmıram.

Vətən dərdi xəstə salıb məni də,
Qurumayır gözlərimin nəmi də,
Gəlib çatıb son mənzilin dəmi də.
O yurduma - Vətənimə dönməyi də bacarmıram,
Vətən qalıb işğal altda, ölməyi də bacarmıram.

Bir quş olub Vətənimdən ötəydim kaş,
Xalisamda dizi üstə çökəydim kaş,
Qucaqlayıb torpağımı öpəydim kaş,
Dərdlərimi dostlarımla bölməyi də bacarmıram,
Vətən dığa tapdağında, ölməyi də bacarmıram.

Görürəm

Yurd, ocaq həsrəti düşəndə yada,
Məni qəhər boğur həddən ziyada,
İnanın, gecələr mən yuxumda da,
Vətəni görürəm, eli görürəm,
Torpağı görürəm, yurdu görürəm.

Sinnimin belə bir ahıl çağında,
Gözlərim qalıbdır Ağrı dağında,
Barlı-bərəkətli o torpağında,
Tarlını görürəm, çölü görürəm,
Çayları görürəm, gölü görürəm.

Gələn günlərimi mən istəmirəm,
Keçən günlərimə geri dönürəm,
Sükansız gəmi tək suda üzürəm,
Vedisiz özümü ölü görürəm,
Vətənsiz özümü ölü görürəm.

Sərtib İSLAMOĞLU

BEŞİK
(hekayə)

Anam Zivər xanımın əziz xatirəsinə ithaf edirəm.

Tarmanın altına qoyulmuş ortalıq stolunda çay süfrəsi düzəlmişdi. Dörd qardaş iki bacı şirin-şirin söhbət edir, çay içirdilər. Artıq altı il bu sadə, mehriban ailədə gəlin olan Sevil meyvə ilə dolu vazanı stolun üstünə qoydu və Akifin yanındakı boş stulda oturdu. Bu vaxt Zivər xanım əlində konfet qabı evin qapısının ağzında göründü. Aram addımlarla uşaqlarına yaxınlaşdı. Hamısı ayağa durdu, sonbeşik Yaşar tez stul gətirdi. Zivər xanım yaz buludu kimi dolmuşdu. Elə bil bir himə bənd idi. Uşaqları heç nə başa düşmədilər. Sevil çayı təzələmək üçün mətbəxə, Akif isə bağçaya keçdi. Zivər xanım bir azdan baxışlarını Yaşarla İlhamın

üzündə dayandırır:

– Beşiyi yandamına aparın, – dedi.
Hər şey uşaqlara indi aydın oldu.

* * *

... Zivər xanım evindəki əşyaların içində ən çox bu beşiyi əzizləyərdi, sevdirdi. Bunu ömür-gün yoldaşı da, uşaqları da yaxşı bilirdilər. O, naxışı özündən olan yaşıl rəngli beşikdə dörd oğul, iki qız böyütmüşdü. Bu beşik onun yuxusuz gecələrinin şahidi, şirin laylalarının dinləyicisi olmuşdu. Ayaq tutub yeriynə qədər, pərvazlanana qədər altı uşağın altısı da bu beşikdə ovunmuş, böyümüşdülər.

Beşiyi ilki Akif dünyaya gələndə qaynatası İsmayıl kişi palıd ağacından düzəltmişdi. Özü də yaşıl rənglə rəngləmiş, “bu da babasından Akif bala-mıza hədiyyə” demişdi. İndi orta məktəbdə müəllim işləyən Vaqif də, Sevincə Arzu da, orta məktəbin yuxarı siniflərində oxuyan İlhamla Yaşar da ilk ana laylasını məhz bu beşikdə eşitmişdilər. Uşaqlar böyüyəndən sonra yenə də yaşıl rəngli beşik evin lap yuxarı başına qoyulmuşdu. Evdəki başqa mebellərlə bərabər beşik də hər gün silinər, tozu alınardı.

Zivər xanım gündə neçə dəfə bu beşiyi görərdisə, bir o qədər fərəhlənər, dünyaya sığmazdı.

Amma... son vaxtlar nə beşiyə yaxınlaşa bilirdi, nə də görmək istəyirdi...

* * *

Akif ali məktəbi qurtaran ili Sevil ilə evlənmişdilər. Zivər xanım sevindiyyindən bilmirdi neyləsin. Necə deyərlər, əlini tuturdun ayağı oynayırdı, ayağını tuturdun əli oynayırdı. Gündə beş dəfə beşiyin başına fırlanırdı. Tezliklə nənə olmaq istəyirdi. Özü də nəvəsini məhz bu yaşıl rəngli beşikdə yatırtmaq, layla demək, ovundurmaq istəyirdi. Lakin toydan altı il keçməsinə baxmayaraq, onun bu arzusu yalnız arzu olaraq qalırdı.

Gözü qalmışdı Akiflə Sevilin üzündə. Onlarla bərabər toyu olanların uşaqları gələn il artıq məktəbə gedəcəkdilər. Sevil hər boynuburuq görəndə ürəyinin başına köz basırdılar elə bil. Gül kimi gəlindi. Altı ildə aralarında altı söz də olmamışdı. Ailənin üzvlərinin hamısı başına and içirdilər. Akiflə də ki, bir-birini sözsüz başa düşürdülər. Bu tərəfdən də Akifin fikri ananı sakit buraxmırdı. Onun tay-tuşları içərisində sinqın olmasını heç cür götürə bilmirdi.

Akif çox ciddi, həssas oğlandı. Zivər xanım görürdü ki, ovladdan söhbət gedəndə Akifə aid oldu-olmadı, sözü öz üstünə götürür, günlərlə rəngi açılmaz. Övladsız, sonsuz adamdan söhbət düşəndə, Akifin nə hala düşdüyünü, daxilən nələr çəkdiyini bir ana kimi yalnız Zivər xanım bilirdi.

O, dəfələrlə gəlinini həkimlərə göndərmiş, həkimlər isə həmişə eyni ümidverici sözü demişdi: “Nəçə ki, cavansınız, gedin yeyin, için, gəzin. Darıxmayın, övladınız da olacaq. Bir az səbirlə olun”. Hər belə ümidverici sözdən sonra Zivər xanımın ürəyi dirəklənər, gəlininin alnından öpüb bağrına basar, “Allah kərimdir, səbrin olsun, həkim yalan deməz”, - deyərdi, ümidlə yaşayardı.

Beləliklə, düz altı il keçmişdi. Öz təqaüdü ilə aldığı iki dəst uşaq paltarını, uşaq əmzickləri, bir də qaraçı arvada gətirdiyi göy rəngli gözmuncuğu düz

altı il idi ki, Zivər xanımın gəlinlik sandığındakı qumaş dəsmalın içində qalmışdı.

Təmizkar, səliqəli kimi tanınan Zivər xanımın ev-eşik, həyəət-baca saxlamağına söz ola bilməzdi. Hər şey yerli-yerində, səliqəli-səhmanlı olardı. Palaz-paltarın bir qulağını da qırıqlı görməzdin. Amma axır vaxtlar ev-eşiyin bu səliqəsi Zivər xanıma xoş gəlmirdi. O istəyirdi ki, bir nəvəsi olsun, özü demişkən, qoy evinin pərgarı da pozulsun, palaz-paltarı da qarışdırsın bir-birinə, bu çarpayının üstündən o birinə atılsın, suyu həyətlə bir eləsin, toyuq-cücəni pərən-pərən salsın, hər yeri zibilləsin,.. - bircə nəvəsi olsun. Zivər xala necə də istəyirdi ki, nənə olsun...

İndi isə çay içmək üçün konfet aparmağa gələn Zivər xanım sandığını açanda yenə qumaş parçadan olan bağlamayı görmüş, qanı qaralmışdı. Otağın yuxarı başına qoyulan boş beşiyi görəndə isə lap hövsələdən çıxmış, oğlanlarına beşiyi yandamına aparmağı demişdi.

* * *

...Sevil müalicədən üç ay idi ki, gəlmişdi. Zivər xanım onu əlini ağdan-qaraya vurmağa qoymurdu. Həmişə deyirdi:

– Sevil, balam, sən özünə fikir ver, həkimin məsləhətini də yaddan çıxarma. Hər nə lazımdırsa, özümüz edəcəyik.

Sevil qayınanasından həmişəki kimi, indi də ana nəvəsiyi görürdü.

* * *

...Baharın gəlişindən on-on beş gün keçirdi. Hər tərəf yaşıl dona bürünürdü. Yaz günəşinin ılıq nəfəsi ətrafa yayılırdı. Zivər xanım iri təkənəni arpa ilə doldurub ağacların altına keçdi. Toyuq-cücə bir anda onu dövrəyə aldı. Dəni səpib geri qayıdanda tarmanın altında Sevil ilə qarşılaşdı. Sevilin rəngi onun xoşuna gəlmədi.

– Nə olub qızım, rəngin yaman qaçıb.

– Nə bilim, ay bibi! (Sevil Zivər xanımı “bibi” çağırırdı) Belə, bir təhərəm ey.

– Haran ağrıyır, bala! Lazımdı Akif həkimə aparsın.

– Bibi, ürəyim bulanır, başım da üstümdə durmur.

Zivər xanım Sevilə yaxınlaşdı. Dünyagörmüş qadın həssaslığı ilə onun gözlərinə, azacıq çəkilmiş üzünə baxdı. Təkne əlindən yerə düşdü. Zivər xanım gəlinini qucaqladı, bəğrinə basdı:

– Ay sənün ürəyin də, başın da qada görməsin, mənim gül balam! Axır ki, mənim də balam cərgələrə qoşulacaq.

Zivər xanımın gözlərində yaş gilələndi. Bu, sevinc yaşları idi.

* * *

Sabah Sevili doğum evindən çıxaracaqdılar. Zivər xanımın əl-ayağı yerə dəymirdi. Bilmirdi yerdə yeriyir, yoxsa göydə uçur. Həyəət-baca, ev-eşik çiçək kimi idi. Tarmanın altını da sulayandan sonra evə keçdi. Əlini tiftikli dəsmalla qurulaya-qurulaya naxışlı sandığına yaxınlaşdı. Qapağını açdı, qumaş parçadan olan bağlamanı götürüb bağına basdı. İçindəkiləri əzizləyə-əzizləyə adını da özü qoyduğu Vüsalə nəvəsini oxşadı:

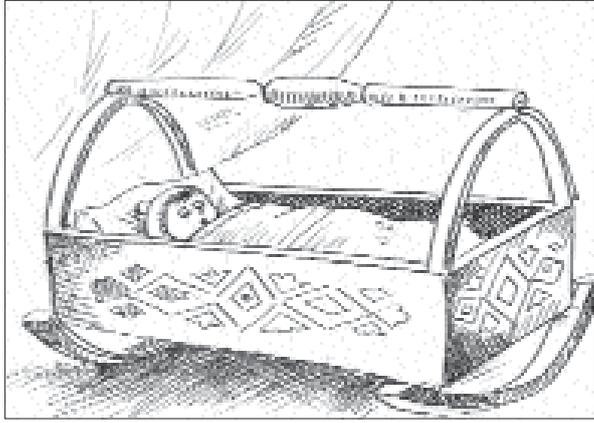
– Mənim gül balam, çiçək balam. Nənəsinə dünyanı verən balam. Gəlişin ürəyimizdəki niskilimizi əritdi, vüsala yetirdi bizi. Akif balamı tənəli baxışlardan qurtaran, cərgələrə qoşan balam. Ay nənəsinin ürəyi, gözləri olan balam.

Birdən Zivər xanımın gözləri otağın yuxarı başında yaşıl rəngli beşiyin boş qalmış yerinə sataşdı. Əlindəkiləri sandığın üstünə qoydu. Cəld bayıra çıxdı, yandamına tərəf getdi. Qapının cəftəsini açıb içəri girdi. Günahsızkən günahkar olan beşiyə yaxınlaşdı. Beşiyin yaşıl rəngi toz altında görünməz olmuşdu. Əlini beşiyin üstündə gəzdirdi. Gözlərindən qopan qoşa yaş damcıları beşiyin üstünə düşdü. Dilindən iki kəlmə söz süzüldü:

– Kaş heç bir beşiyi toz basmayaydı.

* * *

Vüsalənin artıq üç yaşı vardı. Dəcəl, şıltaq bir qız olmuşdu. Nənəsinə də elə hey suallar verirdi. Otağın yuxarı başında öz yerinə qoyulan yaşıl rəngli beşikdə isə Vüsalənin Vüsal adlı üç aylıq qardaşı böyüyürdü.

Qızıma

Övladsız kimsədən söhbət düşəndə,
Sanardım, sözlərin ünvanı mənəm.
Elə bilərdim ki, qoca dünyanın
Qovrulub, alışıb, yananı mənəm.

Yaxın dostlarımdan baxıb arxamca,
Dodağın büzərək gülən də oldu.
Qəlbimə yaxından yaxın olanlar,
Toxtaqlıq, təskinlik verənlər oldu.

Gəlişin dünyanı veribdi mənə,
Təzədən doğulub cavanlaşmışam.
O acı sözlərdən, bir də ay qızım -
Tənəli gözlərdən uzaqlaşmışam.

İstərəm dünyada bütün ürəklər,
Mənim bu qəlbim tək arzuya yetsin.
Körpə nəfəsinə həsrət qalanlar,
Beşik yırğalasın, layla da desin.

Nəsibə İsrafilqızı

Nəsibə İsrafilqızı (İsmayılova Nəsibə İsrafil qızı) 1972-ci ildə Xalisa kəndində anadan olmuşdur. 1979-cu ildə doğma kəndimizdəki orta məktəbin I sinfinə getmiş, 1988-ci ildə məlum Qarabağ hadisələri ilə əlaqədar, ailə üzvləri ilə birlikdə Füzuli şəhərinə köçmüş, 1990-cı ildə Füzuli şəhər B.Sərdarov adına orta məktəbi bitirmişdir.

Ali təhsillidir. İxtisasca filoloqdur. İlk şeiri “Vedibasar” qəzetində çap olunmuşdur (2003-cü ildə). Müxtəlif mətbu orqanlarda çoxlu şeiri dərc edilmişdir. O, hal-hazırda Ş.İ.Xətai adı-

na Mədəniyyət Sarayında işləyir. “Məhsəti” jurnalının məsul katibidir.

Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü Nəsibə İsrafilqızının “Gözüm qaldı Ağrı dağda” adlı ilk şeirlər kitabı 2004-cü ildə, “Könlümün səsi” isə 2005-ci ildə nəşr olunmuşdur. Üçüncü kitabı çap ərəfəsindədir.

Doğulduğu torpağa, elinə, obasına möhkəm övlad məhəbbəti ilə bağlı olan Nəsibə xanım “Xalisam” adlı mahnının sözlərini yazmaqla bərabər, eyni zamanda, bütün maddi qayğılarını da çəkmişdir. Bundan sonra şairənin daha bir neçə şeirinə mahnılar bəstələnmişdir.

Ailəlidir, Məhəmməd adlı oğlu var.

Azərbaycanım

Sən dünyaya gələndən, məmləkətim, məkanım
Kim qoyubdur adını, mənim Azərbaycanım.

Nə qədər mənə vardır dörd hecalı adında
Canı sənə can deyir, doğmanın da, yadın da

Azər-in, Baycan-ın var, səndən götürülüb adlar,
Xəzansız gülüstansan, sənə göz dikir yadlar.

Zülmətlərə nur verən, “Ay” yazılıb sözündə,
Sonra da “Can” kəlməsi yer alıbdı özünə.

Dilimizin “ay can”ı səndən alıb “Aycan”ı,
Adıyla tanıyıbdı, dünya Azərbaycanı.

“Ər” sözü var sinəndə, ərlik özü var səndə,
Milyonların gizlənilib “ər”ə birləşən “zər”də.

Azərin, Aysanın var, Baycanın “Aycan”ım var,
Səndən gözəli varmı, cənnət misallı diyar?!

Adın ilkdi, əzəldi, “zər”in, “ər”in gözəldi,
Bütün aləm yığılıb, sənin seyrinə gəldi.

Vətənimin adısan, nə söyləyim, bilmirəm,
Hər kəs özü oxusun, artıq heç nə demirəm.

Sənlə nəfəs alıram, həqiqəti nə danım,
Damardan axan qanım, doğma Azərbaycanım!

Gecələr yadıma kəndimiz düşür

Həsərədi, hicrandı, kədərđi sözü,
 Bu dərđe qalmayıb məndə hal, dözü,
 Gündüzlər ağrıyır dabanım, dizim,
 Gecələr yadıma kəndimiz düşür.

Yaylağı, aranı, dağı, meşəsi,
 Cənnətdi torpağı, hər bir guşəsi,
 Gündüzlər danışıb, deyib-güləsi,
 Gecələr yadıma kəndimiz düşür.

Tanrı bir niyyətlə verib hərəni,
 Bəlkə məsləhətlə salıb pərəni,
 Gündüzlər gəzirəm dağı, dərəni,
 Gecələr yadıma kəndimiz düşür.

Gün günə calanır, ay da ki aya,
 Dost-tanış çoxalıb, gəlməz ki saya,
 Gündüzlər gedirəm bulağa, çaya,
 Gecələr yadıma kəndimiz düşür.

Nəsibə yollara boylanır, baxır,
 Gözündən həsrətin leysanı axır,
 Gündüzlər başımda min sevda çaxır,
 Gecələr yadıma kəndimiz düşür.

Olsun

Mənə torpağı, qaytarın, verin,
 Qoymayın günlərim ahu-zar olsun.
 Vətən torpağından çiçəklər dərən,
 Gələn nəsillərim bəxtiyar olsun.

Qoymayın arzular qalsın gözümdə,
 Haray var, nalə var, ah var sözümdə,
 Kədər yuva qurub indi üzümdə,
 Solmuş yanağıma gülüş bar olsun.

Solubdu çiçəyim, solubdu gülüm,
Unudub nəğməni, avazı dilim,
Susubdu nəğməkar xarı bülbülüm,
Qoymayın gülümün yarı sar olsun.

Getmir qulağımdan ahlər, haraylar,
Namərdə qalıbdı zərli saraylar,
Koroğlu cəngisi bizi haraylar,
Haraya yetişən oğul var olsun.

Ötüşür fəsillər, ötüşür aylar,
Durulmur bulanıq dolanan çaylar,
Nə tez yaddan çıxdı əzablar, vaylar,
Vayları unudan, sənə ar olsun.

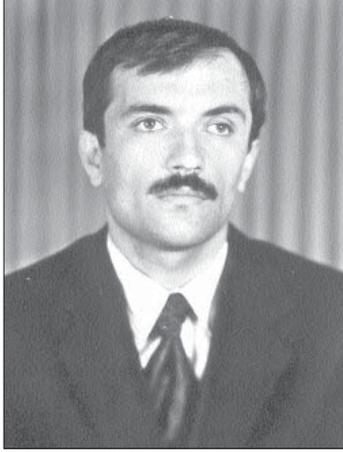
Dinlə məni ay eloğlu, ay qanan,
Torpaq həsrətilə alışıb yanan,
Əslini unudan, kökünü danan,
Biqeyrət oğullar qoyun xar olsun.

Düşmənin bağırını çatlatmalıyıq,
Bu dərdi, möhnəti atlatmalıyıq,
Gözləri sevincdən ağlatmalıyıq,
Qoymayın könlümə sinə dar olsun.

Sevinsin el-oba, gülsün düz, dərə,
Taqət gəlsin heyi getmiş dizlərə,
Gül yağışı yağsın bütün düzlərə,
Dağlarımın başı barlı qar olsun.

Arzularla deyib-gülsün ürəyim,
Olsun bərəkətli duzum, çörəyim,
Mərd oğuldur bu gün mənim gərəyim,
Ərənlərim, Tanrı sizə yar olsun!

Zaur Vedili

Zaur Vedili (Cəlilov Zaur Həsən oğlu) 24 avqust 1974-cü ildə Xalisa kəndində anadan olmuşdur. Səkkizillik təhsilini doğma kənd məktəbində alıb. 1988-ci ildə azərbaycanlılara qarşı erməni təcavüzü ilə əlaqədar ata yurdunu tərk edərək Naxçıvana köçmüşdür.

Ü.Hacıbəyov adına Naxçıvan Musiqi Texnikumunu bitirmişdir. Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü Zaur Vedilinin indiyədək “Vətən həsrəti”, “Haray”, “Aygünlü, Səmalı

dünyam”, “Ayrılıqdan qorxuram”, “Ürəyimdə yanan işıq” adlı kitabları işıq üzü görmüşdür.

Ata ocağı

İnsan bu dünyada hara getsə də,
Ona müqəddəsdir ata ocağı.
Sinəsi üstündə qanqal bitsə də,
Yenə müqəddəsdir ata ocağı.

Qürbətdə qızıldan olsa da evim,
Ləllə, cəvahirlə dolsa da evim,
Vətənsiz neyləyim, necə sevinim?
Qırılmış bir sədi ata ocağı.

Ürəyim açılmır nə vaxtdan bəri,
Qalıb yad əllərdə Vədi düzləri,
Yadına salırmı görənlər bizləri,
İflidci, şikəstdi ata ocağı.

Təzə ayrılısam da öz ocağımdan,
Ağrı papağından, Ağrı dağından,
Əmin ol bir gün də qayıtmağımdan,
Mənə müqəddəsdir ata ocağı.

Durnaları dönməz olub yurdumun

Yaz gəlsə də yenə qışdı, payızdı,
Durnaları dönməz olub yurdumun!
Bizim kimi indi o da yalqızdı,
Durnaları dönməz olub yurdumun!

İndi kordu bulaqların gözləri,
Xəstə kimi taqətsizdi dizləri,
Viranədi çəmənləri, düzləri,
Durnaları dönməz olub yurdumun!

Çatmır ona harayımız, ünümüz,
İl kimidi onsuz hər bir günümüz.
Görən necə olacaqdır sonumuz?
Durnaları dönməz olub yurdumun!

Doğma kəndim Xalisadan kənarda,
Qış kimidi indi mənə bahar da.
Ey Tanrım, gör yurd hardadı, biz harda?!
Durnaları dönməz olub yurdumun!

İntizardan qəlbimizi oysaq da,
Bu həsrətin əzabını duysaq da,
Ayrılıqdan beziksək də, doysaq da,
Durnaları dönməz olub yurdumun!

Oğuz yurdu, qədim Vedi mahalı,
Necə ildi yaralıdı, yaralı.
Heç düşmən də görməsin kaş bu halı,
Durnaları dönməz olub yurdumun!

Kəsiləydi namərdlərin gülüşü,
Dərdin-qəmin üstümüzə yürüşü,
Kaş olaydı bu gəlişin dönüşü,
Durnaları dönməz olub yurdumun!

Xalisanı

Bir zaman qoynunda qanad çalardıq,
Alardı qoynuna yaz Xalisanı.
Baxıb xoş hüsnünə ilham alardıq,
Bürüyərdi işvə, naz Xalisanı.

Qucağı olardı güllü-çiçəkli,
Süfrəsi olardı duzlu-çörəkli,
Bizsiz olmaz daha polad ürəkli,
Bürüyübdü indi toz Xalisanı.

Bəlkə qısa dönüb qoynunda bahar?
Bəlkə viranədi o qərrib diyar?
Kim bilir, bəlkə də həsrət, intizar,
İndi çökdürübdü diz Xalisanı.

Saldı zalım fələk bizi kəməndə,
Soldu qönçələnmiş güllər çəməndə,
Bir zaman gördüyüm o gözəl kəndə,
İndi dəyişmərəm yüz Xalisanı.

Çökdü gözümüzə həsrət dumanı,
Həsrətin alovu tutdu hər yanı,
Acı-ayrılığın şaxta-boranı,
Bəlkə dondurubdu buz Xalisanı?

O kənd gözlərimdə bir pirdi indi,
Hər daşı, divarı min sirdi indi,
Erməni əlində əsirdi indi,
Kaş azad edərdik tez Xalisanı.

İllərdi qalsam da üzünə həsrət,
Sanıram o kəndi həmişə cənnət,
Həsrəti araya salana lənət,
Kül olub, bürüyüb his Xalisanı!

İndi qərib ruhlar nigarandılar,
Kimsəsiz məzarlar pərişandılar,
Tanrım, yetər, qəlblər odda yandılar,
“Həsrət kitabı”ndan poz Xalisanı!

İllər ömrümüzü su tək içsə də,
Fələk arzumuzu kökdən biçsə də,
Zaur, ömrümüzdən illər keçsə də,
Unuda bilmərik biz Xalisanı.

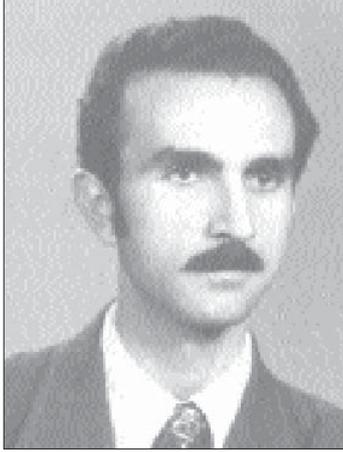
Elə bil Xalisa qoxdu o güllər

Güllərin ətrini çəkdim içimə,
Elə bil Xalisa qoxdu o güllər!
Qəlbimi nə qədər sevindirsə də,
Bir az da könlümü sıxdı o güllər!

Oyadın mürgülü xatirələri,
Gəzdim xəyalımda dağ-dərələri,
Açıldı könlümün pənjərələri,
Xəyal tək gözümdən axdı o güllər!

Kaş ki qismət ola səninlə qoşa,
Gedib kəndimizə edək tamaşa,
Yurd ətri dərmandı ağır naxoşa,
Məni göz yaşına boğdu o güllər!

Ələkbərov Sabir Qara oğlu

Sabir Ələkbərov 1952-ci ilin mayında Xalisa kəndində doğulub.

O, 1959-69-cu illərdə Xalisa kənd orta məktəbində, 1972-1977-ci illərdə isə Azərbaycan Kənd Təsərrüfatı Akademiyasında oxumuşdur (qiyabi). Xalisa kənd kolxozunda və 1988-ci ildə məskunlaşdığı Xanlar şəhərində yaşadığı illərdə məxtəlif vəzifələrdə işləmişdir. Hal-hazırda Bakı şəhərində yaşayır və “Sədərək” firmasının Birləşmiş Həmkarlar İttifaqı Komitəsində mühasib işləyir. O, lap yeniyetmə çağlarından şeir yazmağa başlayıb. İndiyədək müxtəlif mətbuat orqanlarında Sabir müəllimin xeyli şeiri dərc edilib.

Ana

Yenə qayıtmışam kəndə şəhərdən,
Məni öz köksünə sıxanım hanı?
Qapının ağzında donub qalmışam,
Doqqazda qarşıma çıxanım hanı?

Qəlbimi gözümdən oxuyan anam,
Sən ilk hay verərdin qışqırığıma.
Gör necə küsübsən məndən, ay ana,
Cavab da vermirsən bu hıçqırtıma.

İnana bilmirəm yoxluğuna mən,
Acı həqiqətlə bərişmaq olmur.
Dedim torpaq olub qarışım sənə,
Amma nə edim ki, qarışmaq olmur.

Qəbiristan yolunu əziz edibsən,
Gözüm bu yollardan yığılmaz, ana.
Sən mənim gözümdə bir dünya idin,
Dünya ki qəbirə sığışmaz, ana.

Daha qayıtmağın mümkün də deyil,
Ömürdən ötüşən ilsən, ay ana.
Sənin həsrətinlə alışıb-yanan,
Bir ürək nə çəkir bilsən, ay ana.

Heyyy!

Taleyimiz tərsinəmi yozuldu?
Biz Vedidən olduğumuz nağıldı?
Ellər köçdü, yurd-yuvamız dağıldı,
Obaların gözü yolda qalar, heyyy!

Ulu sözü nəsihətdir, öyüddür,
Heç kəs deməz qızıl vaxtı üyütdür,
O səslənən eşqə şahid söyüddür,
Orda bizzat saçlarını yolar, heyyy!

Xəcil olsun torpaqdan pay umanlar,
Həqiqətə gözlərini yumanlar,
Qoşun çəkmiş bu şübhələr, gümanlar,
Ümidimi ürəyimdən talar, heyyy!

Zalım fələk sökülür ömrün himini,
Gah qaldırır, gah endirir kimini,
Qəmli ney tək ürəyimin simini,
Gecə-gündüz sızladar hey, çalar, heyyy!

Ürəkləri göynədən ah, amandı,
Qərib bilər, didərginlik yamandı.
Hər bir dərdə böyük loğman zamandı -
Boşalan yurd nə zamansa dolar, heyyy!

Elegiya

*Köçhaköç zamanı həyatdan vaxtsiz getmiş
əminim qızı Səfiyyənin unudulmaz xatirəsinə həsr edirəm*

Qarışıb dünyamız, alt-üst olubdu,
Bilmirik yer nədi, göy nədi indi.
Sənin bu yoxluğun bir nəslə deyil,
Elini, obanı göynədir indi.

Ürəyin dözmədi bu köçhaköçə,
Sən demə, qəlbini qüssə, qəm alıb.
Ölüm səninki yox, ölüm mənimmiş,
Yəqin ki, ünvanı dəyişik salıb.

Səni dəfn edirdik - hicranın əli,
Mənim ürəyimi söküdü onda.
Cavandın, dözməyib bu müsibətə,
Göylər də göz yaşını töküdü onda.

Nazını çəkdiyən dibçək güllərin,
Boynu bükülübdü, yetimlik sıxıb.
Əcəl elə vaxtda yaxalayıb ki,
Güllərə su vermək yadından çıxıb.

Vəfan anasına vəfalı qalıb,
Göynədir Rəsulu ana sözləri.
Ayrılıq vüsala qələbə çalıb,
Rantiqin, Məhbubun dolub gözləri.

İnanmaq olmur ki, o dörd körpəni,
Taleyin üstünə atıb gedibsən.
Ölümün əliylə dağ çəkib bizə,
Sinəmizdə tonqal çatıb gedibsən.

Heç ola bilməzdi mən gələm sizə,
Mənim ayağıma sən durmayasan.
İnana bilməzdim elə yatasan,
Mənim gəlişimə oyanmayasan.

Hamı bilirdi ki, sənın qanında,
Ulu nənələrin qeyrəti vardı.
Bəlkə bunu duyub o qara torpaq,
Səni əlimizdən alıb apardı.

Sənin ölümünlə dağlanıb sinəm,
Əgər yatıbsansa gecənəm, bacım.
Sabir Vediliydim, indi Köçkünəm,
Yatdığın torpağa köçənəm, bacım.

Vedibasarın nəğməkar oğlu

Üç-dörd dövlətin coğrafi sərhədlərinin birləşdiyi bir ərazidə yerləşən Vedibasar mahalı həmişə tarixi çarpışmaların, mübarizələrin mərkəzində olmuşdur. Azər türklərinin əzəli torpaqları olan bu diyarın azadlıq mücahidləri, vətənpərvər övladları həmişə olmuşdur. Şanlı qəhrəmanlıqlarla dolu bir keçmişi olan Vedibasarın övladları, obrazlı desək ki, əldə silah doğulmuşlar, səhv etmərik. Bu döyüşkən diyarın dünyaya səs salan igid oğulları onlardır, yüzlərlədir. Vedibasar mahalının el sənətkarları, müğənniləri, incəsənət işçiləri isə öz torpaq-

larını, igidlərin qəhrəmanlıqlarını vəsf edən əsərlər yaratmış, bu sənət nümunələrini əsrlərlə bir-birinə ötürmüş, bu günə qədər gətirib çıxara bilmiş, dil içərisində dillərini, din içərisində dinlərini, folklor nümunələrini qoruyub saxlamışlar. Belə sənətkarlardan biri də bu gün hamımızın yaxşı tanıdığımız müğənni-bəstəkar Meydan Əsgərovdur.

Meydan Xalisa kəndində anadan olub. Orta təhsilini də kənddəki orta məktəbdə alıb. Hələ uşaq yaşlarından musiqiyə böyük həvəsi olub. Kəndin onlarla gənci kimi mədəniyyət evinin nəzdində yaradılan bədii özfəaliyyət dərnəyinə üzv yazılıb. Qısa müddətdə yaşdılarından seçilib. Bir neçə ildən sonra isə qabiliyyətli, musiqi duyumu yüksək olan yaşdılarını ətrafına toplayaraq musiqiçilər dəstəsi yaradıb və el şənliklərində yaxından iştirak etməyə başlayıb. Meydan musiqiyə bağlanmasının səbəbini belə açıqlayır:

– Ötən əsrin 70-80-ci illərində Azərbaycanın məşhur mədəniyyət və incəsənət işçiləri Qərbi Azərbaycana, o cümlədən Vedibasar mahalına tez-tez qastrol səfərlərinə gələrdilər. Kəndimizin ikimərtəbəli mədəniyyət evində Şövkət Ələkbərova, Sara Qədimova, Zeynəb Xanlarova, Rəhilə Həsənova, İslam Rzayev, Sabir Mirzəyev, Elmira Rəhimova kimi sənət korifeyləri geniş konsert proqramı ilə çıxış etmişlər. Onların hər səfərindən sonra kənd cavanları içərisində musiqiyə bağlılıq birə-beş artırdı. Yeniyyət-mə oğlanlar və qızlar özlərini məşhur sənətkarlara oxşatmağa, onların ya-

radıcılığından bəhrələnməyə çalışırdılar. Bədii özfəaliyyət kollektivinin gücü ilə təşkil etdiyimiz konsertlərə bütün kənd camaatı həvəslə tamaşa edərdilər, səhnədə biri-birini əvəz edən gənclərimizi alqışlayardılar. Sevincimizin həddi-hüdudu olmazdı. Mən qəti qərara gəlmişdim ki, müğənni olacağam.

1988-ci ilin məlum hadisələri hamı kimi Xalisa kəndinin azər türklərinin də növrəğini pozdu, camaat pərən-pərənə düşdü. Meydan Bakıda məskunlaşdı. Qısa vaxtda musiqi xadimləri, tanınmış müğənnilərlə əlaqə yaratdı. Meydanın səsi el şənliklərindən eşidildi, radio dalğalarında səsləndirildi. O, müxtəlif televiziya kanalları vasitəsilə tez-tez tamaşaçıların görüşünə gəldi.

Meydan bu gün qaçqın taleyi yaşayır. Doğulduğu tarixi torpaqlarımız əsirlikdədir. Oxuduğu mahnılardan Vətən həsrəti süzülür. Sözləri və musiqisi özünə aid olan “Vedi” mahnısı uzun müddətdir tamaşaçılar və dinləyicilər tərəfindən həvəslə dinlənilir. Meydan döyüşkən müğənnidir. Oxuduğu mahnıların notları zəfər üstə köklənmişdir. Təbiətən zəifliyi, yazıqlamağı xoşlamayan müğənni mahnılarında doğma yurdumuzu tərənnüm etməklə bərabər, igidlərimizi düşmən üzərində qələbə çalmağa səsləyir. “Dərələyöz”, “Ellilər”, “Vedibasarı”, “Xalisam” kimi mahnılar hamı tərəfindən sevilir. Bu mahnılar Meydanın uğurlarıdır.

Gün o gün olsun ki, elimizlə bağlı mahnılarını elə doğma Vedibasarıımızda oxuyasan, Meydan qardaşımız!

LX hissə

Bizdə belə deyirlər

- acar** - təzə
ağ giləs - giləsin bütün növləri (ağ, sarı, qırmızı)
ağızəmməz adam - sözünün kəsəri olmayan adam
ağuz - heyvanların doğuşdan sonra sağılan ilk südü
ağzı pis olmaq (qadınlara aiddir) - hamilə olmaq
axlo - oxlov
akuşqa - pəncərə
alfatoun - gödənbəl
alışmalıq - bir neçə nəfərin aldığı malı aralarında bərabər bölüşdürmələri
almanlamaq - qoltuğa vurub aparmaq
anadan əmdiylim süd burnumdan gəldi - çox əziyyət çəkdim
andır - sahibsiz
anqut - arıq adam
aramın-qərəmin olsun - yəni, bir dincəl, fasilə et
aranı dağa aparmaq, dağı arana gətirmək - fikir etmək
arğı - ağrı
asma - üzümün, armudun qış üçün asılıb saxlandığı xüsusi çubuq - meyvə
atıl-batıl olmaq - istiliyin içində yanmaq
avarda qalıb (darvaza, qapı) - yəni kilidsiz, sahibsiz, açıq qalıb
ayağımı tərəziyə düz qoy - ədalətli ol
ayağına kərənti bağlamaq - hamı ilə yersiz dava etmək
babalyumaq - günaha batmaq
barata - qalıq, tör-töküntü
basaratı bağlanmaq - key kimi olmaq
basma - keçmişdə mal peyininin bayıra tökülüb, ayaq altında tapdanmış halı, bundan sonra o, bel ilə kəsilib qurudulur, kərməyə çevrilir və yanacaq kimi istifadə olunurdu
başayaq - xaş
başmadarını dolandırmaq - birtəhər yaşamaq, kasıbçılıq
başsaq - yığılandan sonra meyvə və ya dənli bitkilərin qalıqlarının tapılması
batırma - tərəvəzdən hazırlanan yemək növü
bavard elmək - davam gətirmək
bayanqu olmaq - yuxudan vaxtsız oyanmaq

- bayramçalıq** - bayram payı
bazburut - boy-buxun
beləti - yer qazan zaman bir bel ağzının götürə biləcəyi torpaq yükü
bərrədayı gəzmək - boş-boşuna gəzmək
bəttmək - bir şeyi özgəsinə sırmaq; bir şeri gözaltı elmək
bişmiş - xörək
bitili - meyvə bağının yığılmayan hissəsi
boğaz olmaq - kiminsə yanında nəyə görə gözükölgəli olmaq
boğazını çatıya salmaq - inadkarlıq etmək
boynuna qamış ölçüm - qarğışdır
boynunu samıya döymək - işdən boyun qaçırmaq
boy vermək - özünü öymək
buğala - bu yana
buyuz - bu tərəf
burum - dəfə, kərə
cad - darı unundan bişirilən çörək
cecim - palaz növü
cəbərə - küləşdən toxunan zənbil
cılır - qazayağı bitkisi ilə düyünün bişirilməsindən alınan sıyıq
cılxa - təmiz
çaxmır camış - vurağan camış
çalağan çardağı - yöndəmsiz tikilmiş hündür bina
çalası - qatıq mayası; aranı qatan
çappaqəbir olasan - qarğışdır, uşağa deyirlər
çarxeyçi - aravuran
çatı - toxunma yoğun ip
çayotu - quru çay
çərçi - saqqız növü
çərçil elmək - yormaq (çilingağac oyununda)
çırpba - təndirdə bişirilən lavaşdan qalın çörək
çimkə - sümüksüz ət
çilisqor - arıq adam
çinədənniyi dar olmaq - hövsələsiz olmaq
çöl quşu, biyaban daşı - ev üzü görməyən, çox işləyən adam
çürüklmək - suyun bəndi vurub dağıtması

dabanına tüpürmək - yola düşmək
dadım-suzum qalmaq - ac-yalavac qalmaq
dadmaq (“yumurtanı **dadmaq**”
söz birləşməsində işlənir) - yumurtanın bərkliyini yoxlamaq
üçün dişə vurulması
dalağını sancmaq - incitmək; nəyisə hiss etmək
dam - ev; yan damı - köməkçi ev
danaburnu - danadişi
danqa - iri, yekə; qanmaz (adam)
danqır - keçəl
dannanmaqdan dan eşşəyinə dönmək - sırtılmaq
daraba - piştaxta
daş qaynayır - kasıbcılıqdan evdə bişirməyə heç nə yoxdur
daşqa - araba
dənə - tum, toxum
dəstər - kiçik əl dəyirmanı
dəstər xan - çörək bükülən dəsmal
dəvə dəlləyi - uzundraz adam
dəvələmək - etiraz forması (məs.: yox bir, dəvələdi)
dəvikmək - devikmək
dinqılı - lap balaca
difdiringi - yüngül xasiyyətli
dili topuq çalmaq - yalan danışdığını ört-basdır etmək
dilin lailahəilləllaha dönməsin - dilin qurusun
dingə - ting
dirəmə-dörəmə - ələbaş
dişləmə çay - çayın qəndlə içilməsi (acı çay - qəndsiz içilən çay)
dizdayağı - təzə gəlinə oturmaq üçün verilən nəmər
dizi dirəklənmək - güclənmək
dolama - barmaqda olan xəstəlik
dondey adam - soyuqxasiyyətli adam
donquz - donuz
dörddəmə - dabanbasaraq
ehmal - yavaş
erməniyə dayı deyən - tənbel adama deyirlər

- eşşək yıxılsa, dişi qırılar** - heç nə bitməyən ərazi, xozanlıq yer
eşik qapı - darvaza
eydirmək - uşağın mızıldana-mızıldana aramsız ağlaması
eymənmək - qorxmaq, çəkinmək
eyvan - təndirəsər
əbəjdad - dədə-baba, kök, əcdad
əl xərəzan, yan düdək qalmaq - tamam kasıblamaq
ələlləmə - çoxbilmiş, bic
ələyi ələnib, xəlbiri göydə fırlanır - iş-işdən keçib, artıq gecdir
əlinə qatma qırığı keçmək - heç nədən bəhanə axtarmaq, incimək
əlini başına yığmaq - hazırlaşmaq
əngənək - böyük saxsı qab (paltar suya çəkmək üçün)
əngəzdəmək - döymək, əngini əzmək
ərdəm - tutum
əv - ev
əvixarab - bədbəxt
əvnə - dəfə
filankəs qırağını qatlayıb - rəhmətə gedib
firitdəmək - yalandan söz deyərək aranı qızısdırmaq
genə - yenə
geymə - pencək
gəvəzə - söyüşçül
gəvərz - bir neçə kiçik arxın eyni yerdən qarşısının bağlanması
güdara - peyvənd növü
güdü - şikəst (əl və ya ayağın kəsilməsi)
gülbəsər - xiyar
gülü bardaqla oynayır - kefi lap yaxşıdır
gecə gəzir obanı, gündüz sızıldayır dabanı - boş-boşuna çox gəzən, evə qayıdanda işə yorulduğunu bildirənə deyirlər
güzəm - payızda qırılan yun
haldır - gödənbəl
hancarı - necə, nə cür
hayıza - hansı tərəfə
heşan - çoxlu, pırpız, daranmamış saç

həşirini bəşir etmək - dalınca düşüb ürəyini üzmək (hədə-qorxu)

həyə - bəli

hıçqıraqlı Hüseyn - səliqəli geyinib gəzən

horavel çəkmək - saçından tutub yerdə sürümək

hozu - kobud

xax - yad adam

xəçirgəd - ocaq üstünə, qazanın altına qoyulan dəmir atma

xıl - xeyli çox

xılam - xarab

xındırçilik etmək - nökrəçilik etmək

xırs - his

xocan - dələduz

xunik - ilıq

incəvara - yaxşı ki

irzələmək - cəftələmək

itotu-bağayarpağı - mənəfəti olmayan iş

it getdi, örkən apardı - səbəbsiz dava etməyə cəhd

kağ - alaq

kalafa - xarabalığa çevrilmiş tikili

karaneyin ağzını açmaq - ağılamağa başlamaq

kədo - balqabaq

kəhliyi azmaq - toxluq etmək

kərđi - lək

kilikkə - ağac qabığında yumrulanıb qalmış şirə

kirtmik - işlənmiş sabunun kiçik tikəsi

kökə - balaca çörək (nənələr uşaqlar üçün bişirərdilər)

kömbə - mağaza çörəklərinə verilən ad

kötürgə - evin qarşısında istirahət etmək üçün düzəldilən yarımhündür yer

küflə - təndirə hava yolu

küpə - kiçik küp

qabaq stolu - stol

qabarmaq - adamın üzünə qayıtmaq

qaxet - arıqlıqdan dərisi sümüyünə yapışmış adam

qalet - peçenyə

qalın - təndirdə bişirilən çörək növü

qalmışam qarnımı avışdıya-avışdıya - nə edəcəyimi bilmirəm
qanatma saqqız - saqqız kolunun şirəsindən alınan təbii saqqız növü
qanbağır olmaq - ürəyi üzülmək
qanıx vermədi - ürəyin yanğısını söndürmədi
qantar - tərəzi
qara badımcan - badımcan
qarabat - çarpayı
qarayer - qəbir
qartalmaq - vaxtı ötmək
qarnı kamança çalmaq - acmaq
qarva - yiyə
qatma - ip
qavalamaq - qovmaq
qavırma - qovrulub qısa saxlanılan ət
qayım - bərk
qəcələ - çoxdanışan arıq adam
qəcəmədaş - beşdaş oyunu
qəçi - qayçı
qələmə - ağac növü
qəməlti - bıçaq
qəpiyə güllə atmaq - kasıblamaq
qəyiş - qayış, kəmər
qəzilləmək - başını tovlamaq
qıbla - qıblə
qıdıx/qıdıq - çəpiş
qıraşdıq - otbitməz daşlı, qumlu, susuz yerlər
qırmızı badımcan - pomidor
qırmızı gilə - gilənar, turş gilə
qırax vurmaq - sataşmaq
qırna - krant
qıvşımış - çürümüş
qızırqalanmaq - əsirgəmək
qodem - vəzəri
qolay - bir az yaxşı, münasib
qolçax - çörəyi təndirə yaparkən dirsəyəcən qola geyilən

qollo - boyubalaca
qom - topa
qoroz - özündənrazi, xudbin adam
qu deyirsən, qulaq tutulur - tam səssizlik
qundaq - 1) qarğıdalı məhsulunun qabıqlı vəziyyəti;
2) bələkli körpə uşaq
qursağı dar - hövsələsiz
quyruq bulamaq - yaltaqlanmaq
quzulamaq - divarın nəmişlikdən yavaş-yavaş uçulması; kim üçünsə
möhkəm darıxmaq
qüdürünü **görü**m - hələ hünərini görüm
lerç - hesaba alınmır
ləbbey demək - ağrıdan zarımaq
ləlih olmaq - yorulmaq, əldən düşmək
ləlöyün evə çatdım - son nəfəsdə evə çatdım
lığ - palçıq
lığırz - içi xəmirli
lobu - lobyə
lopbaz - özündənrazi
lehmə - çirk, palçıqlı suda islanmaq
macar - yetişməmiş şərab
madar etmək - qənaətlə istifadə etmək
mağıl da - yaxşı da (etiraz forması)
mahna - bəhanə
mayıf - gözdən şikəst
merətə qalmış - sahibsiz qalmış
meşdəmək - tuşlamaq
mingirrəmək - gözaltı etmək
nəvit - neft
nırxız - xəsis
oğala - o yana
oyuza - o tərəfə
ölü bit qabığı - arıq, ölüvay
öfkə - ağciyər
parç - su içmək üçün birqulplu qab

- pazı** - çuğundur
peyvaz - peyvənd
pəsələng olmaq - yorulmaq, əldən düşmək
pin - hin
pırtmaq - sürüşüb düşmək
pışqı - mişar
poşa - çığırqa (əslində həyasızlıq edən, çığır-bağır salan adam)
puçur - günah
pütün - bütöv
saqqat-girdəbirin - şikəst
salamat baş gora aparmayan - davakar
satıl - vedrə
seşmə - kərmənin qırıqları
səki/səkə - sanki
silə - dolu, ağızbaağız
siftəmək - əti sümükdən ayırmaq
simləmək - yaranın şişib böyüməsi
sivilcim - arıq, lakin diribaş uşaq
sosur - adama yovuşmayan
sözü dağ etmək - hər şeyi əvvəlcədən açıq danışmaq, şərtləşmək
sürmək - sürgün etmək
şaqqarama - lap isti hava
şapalaqla üz qızartmaq - kasıbın güc-bəla yaşayışını qurması
şarpatdamaq - dayanmadan döymək
şəppəli - dəli
şətəsi işləmir - bədxah adamın fikrində tutduğunu həyata keçirə bilməməsi
şitənmək - şuluq etmək
şırqalanmaq - özünə bəzək-düzək vermək
taxta - qadın geyimlərinə vurulan çin
taxtasız adam - yüngül xasiyyətli adam
tava düşmək - qripə yoluxmaq
tavdır - hesaba alınır
tavla - tövlə
tavlamıx - heyvanı hörükləmək üçün şiş uclu dəmir parçası

təmənnəşmək - salamlaşmaq, görüşmək
təpgəc - belin sapına geydirilən taxta parçası
tıxməl adam - balacaboy adam
toba - tövbə
tulamazdı sıxmaq - hər hansı bir əşyanı hədəfə atmaq
tükü durulmaq - əmələ gəlmək, kökəlmək
urva - kündənin yapışmaması üçün süfrəyə səpilən un
urvat - xətir, hörmət, qiymət
ürəyi sıyrılmaq - acmaq
üşgürək - fit
valayın dəminə vermək - döymək, əzişdirmək
vay - **vay çanağı** - davakar
vayıs - bais
vaynösəni başlamaq - hay-küylə ağlamaq
veran - xaraba
verazan - meyvə qurutmaq üçün yer
vərdənə - kündəni yaymaq üçün istifadə olunan yoğun, silindrşəkilli taxta alət
yarı canım yanında qalıb - sənin üçün nigaranam
yel - külək
zəmbərək dəvəsi - arsız adam
zəvzək - boşboğaz
zingirtə - üzüm salxımının bir qanadı
zir - nəlbəki
zirçik uşaq - şuluq uşaq
zıran - sonuncu
zığ - palçıq
zırpəlləzi - yekəpər
züvçək - sürüşkən
züvmək - sürüşmək
zoqqum - qarğışdır
zoncuxlamaq - şıllaq atmaq

X hissə

Xalisa
kənd orta məktəbinin
məzunları
1968 – 1988

АРАРАТ РАЈОН ХАЛИСА КАНД ОРТА МАКТАБИНИН X СИНФИНИН БИРИНЧИ БУРАХЫЛЫШЫ

1967

1968

ДЕГАНЬСЭ З

МАНМАРАСБЕГ

ДЕГАНСЭ О
САМБ РАШ

ГАСБАНОВ А
АПОСТОЛОВА

ЗЕРИМАЕВ Ф. ДИМЕНОВ
ЖЕРОБЕКОВ Ш
НАСИБОВ А

РАИЕВ М

ПАРУШУНДАН Л

ЗАРЬЕВ П

НОВРУЗОВА Т. ЮСЕЙРОВА Б.

ГҮЛМАНОВ Н.

МАНМАРАСБЕГ

МАГСАФОВА Ч.

БЕЛДАРОВ Т.

ПАШАЕВ О.

ЛОБГУЗОВ Н.

АММИНОВА М.

РУСТАМОВ А.

ЖЕММАНОВ В.

САФАРОВА Т.

МУРСАЛОВ С.

САЖКЕЛОВИЧ С.

ГУЛМАНОВ С.

ЮСЕЙРОВ Т.

ДЕГАНОВ Т.

ГАФАРОВ Б.

МУСАФАРОВ Ф.

МУСАФАРОВ Н.

ЮСЕЙРОВ Т.

ARARAT RAJON XALISA KƏNDİ ORTA MƏKTƏBİNİN IV BURAXILMIŞI

12-0261

МІРЗАЄВ А.
МІРЗАЄВ

Неселінлиг Ə.
Неселінлиг

Гашимов А.
Гашимов

Гашимов М.
Гашимов

Аббасов Ə.
Аббасов

Вəлиев М.
Вəлиев

Кəримов С.
Кəримов

Мірзəєв М.
Мірзəєв

Мəммədov Ə.
Мəммədov

Дəвитов Д.
Дəвитов

Гəсимов Т.
Гəсимов

Нəврузов С.
Нəврузов

 Əliyev M. Əliyev	 Мірзəєв Р. Мірзəєв	 Гəсимов К. Гəсимов	 Əliyev Ə. Əliyev
 Кəримов Б. Кəримов	 Мəммədov Б. Мəммədov	 Степанов М. Степанов	 Əliyev М. Əliyev
 Əliyev Р. Əliyev	 Əliyev А. Əliyev	 Əliyev Б. Əliyev	 Əliyev С. Əliyev

Əliyev С.
Əliyev

Əliyev М.
Əliyev

Əliyev С.
Əliyev

Əliyev С.
Əliyev

**АРАРАТ РАЈОН
ХАЛИСА КЭНД
ОРТА МАКТАБИНИН
V БУРАХЫЛЫШЫ**

1971

1972

Г. Г. Г.
(1971)

Г. Г. Г.
(1972)

Г. Г. Г.
(1972)

Г. Г. Г.
(1972)

Г. Г. Г.
(1972)

Г. Г. Г.
(1972)

Г. Г. Г.
(1972)

Г. Г. Г.
(1972)

Г. Г. Г.
(1972)

Г. Г. Г.
(1971)

Г. Г. Г.
(1971)

Г. Г. Г.
(1971)

Г. Г. Г.
(1971)

Г. Г. Г.
(1971)

Г. Г. Г.
(1971)

Г. Г. Г.
(1971)

Г. Г. Г.
(1971)

Г. Г. Г.
(1971)

Г. Г. Г.
(1971)

Г. Г. Г.
(1971)

Г. Г. Г.
(1971)

Г. Г. Г.
(1971)

Г. Г. Г.
(1971)

Г. Г. Г.
(1971)

Г. Г. Г.
(1971)

Г. Г. Г.
(1971)

Г. Г. Г.
(1971)

Г. Г. Г.
(1971)

Г. Г. Г.
(1971)

Г. Г. Г.
(1971)

Г. Г. Г.
(1971)

Г. Г. Г.
(1971)

Г. Г. Г.
(1971)

Г. Г. Г.
(1971)

Г. Г. Г.
(1971)

Г. Г. Г.
(1971)

Г. Г. Г.
(1971)

Г. Г. Г.
(1971)

Г. Г. Г.
(1971)

Г. Г. Г.
(1971)

АРАРАТ РАЈОН ХАЛИСА КЭНД ОРТА МАКТАБИНИН VI БУРАХЫЛЫШЫ 1973..1974

**АРАРАТ РАЈОН
ХАЛИСА КЭНД ОРТА
МАКТАБИНИН
V П БУРАХЫЛЫШЫ
1973 – 1974**

Элинев М. Кереклиши (д.п.-мудир)
Насруллаев Ф. (директор)
Гараров И. Мамедов И. (д.п.-мудир) (синдзакат)

Муратов И. Эмедов А. Элиев Г. Нелдоров И.
Налапетли Г. Гасымов А. Мухамедов Г. Маммедов Г.

Насанов Х. Пашаев М. Мурзаев И. Гасымов Ф.
Исмаилов С. Гурбанов Х. Элиев С. Элиев Б.
Элиев Ф. Нелдорова Г. Гунджева Б. Элиев И.

Маммузаова Д. Инвердиева С. Гурбанов К. Бабалев И.
Элиева З. Элиев Б. Рустамов И. Элиев И.

Элиев К. Бабалев К.
Элиев И.

— АРАРАТ РАЈОН —
ХАЛИСА КӘНД
ОРТА МӘКТӘБНННН
ҮШ БУРАХЫЙЫШЫ 1974-75 Х^Б

ЖАНИБЕК М. ЖАНИБЕКОВ
директор

ГЕВОРИКХАН Ш. ГЕВОРИКХАНОВ
директор

ГАФУРАВ М. ГАФУРАВ
директор

МУРАЛОВ Н. МУРАЛОВ
директор

ЮЛИНОВ Т. ЮЛИНОВ

СЛАДКОВ Н. СЛАДКОВ

РУЗМЕТОВ Д. РУЗМЕТОВ

ЮЛИНОВ Т. ЮЛИНОВ

СУЛЕЙРОВА Х. СУЛЕЙРОВА

ЛЕДЗРОВ С. ЛЕДЗРОВ

ГУРБАЛОВ М. ГУРБАЛОВ

НАСРУЛЛАЕВ Н. НАСРУЛЛАЕВ

ЖАНИБЕКОВ Х. ЖАНИБЕКОВ

НАСРУЛЛАЕВ Н. НАСРУЛЛАЕВ

ЖАНИБЕКОВ М. ЖАНИБЕКОВ

ЖАНИБЕКОВ Х. ЖАНИБЕКОВ

ГАСЫМОВА М. ГАСЫМОВА

БЕКБАЕВ А. БЕКБАЕВ

ИСКЕНДЕРОВА Ф. ИСКЕНДЕРОВА

ГАСЫМОВ С. ГАСЫМОВ

ЮСУПОВ Ж. ЮСУПОВ

ГУЛИЙЕВА К. ГУЛИЙЕВА

ТЕМИРЗАДЕВ Н. ТЕМИРЗАДЕВ

АБДАЛОВА С. АБДАЛОВА

ЮСУПОВ Ф. ЮСУПОВ

Арауат район
ХАЛИСА КАНД
ОРТА МƏКТƏБИНИН
IX БУРАХЫЛЫШЫ
1975-76

Мəсрумжаєв Э. Әлиєв М. Төгєрөв Н. Тағаров Р.Н.
Директор
Д/муаыны с.рəкəбери
дєрəкєтєр

Ким бон сун
(мүэллєт)

Тусинов Н. Алиевдов К. Мəдилєдов Т.Т.

Абдулов В. Садыков В. Садыков Э. Рустамов Р.

Мəсрумжаєв Э. Алиев М. Төгєрөв Н. Тағаров Р.Н.

Сулєимов С. Габанжаров С. Алиев Т. М. Сафаров А.

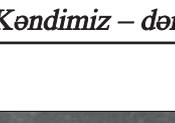
Турсинов Э. Аббасов Т. М. Сафаров Р.

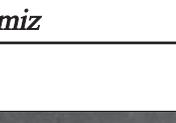

Абдуллаєв Д. Алиєв А.С. Мурадов С. Сулєимов Э.

Валиєва Н. Мəдилєдов Э. Гасинов А. Исмаилов М.

**АРАРАТ РАЈОН ХАЛҚА КАНД
ОРТА МАКТАБИНИН Х
БҲАХЫЛЫШЫ 1976-1977
Х А СИНФИ**

ГАРДОР И
(АҒР ҲИЗМ ҲАҚИДА)

ИСРОИЛҲАҶЕВ Ҷ
(ҒИЛМ ҲАҚИДА)

АМҲАММӘД
(АҒР ҲИЗМ ҲАҚИДА)

МУРДОБ Ҳ
(СИНФИ ҲАҚИДА)

МУРДОБ Ҳ
(СИНФИ ҲАҚИДА)

ХАММӘТ Т
(АҒР ҲИЗМ ҲАҚИДА)

ЗУСИФОВ И

ТАҒЫБ Ҳ

МАҢМҲАДОВА Б

СИМОНОВ Ҷ

ҲАСНОВ Х

АББАСОБ Б

ҲАММӘТ Т

МОҲАММАДОВ Т

МОҲАММАДОВА Г

БАРҲАТОВ И

ИММАРАТОВА Г

ИЛДЕРҲАММӘТ И

ИЛДЕРҲАММӘТ И

МАТСУДОВА И

САДЫГОВА И

ИММАРАТОВА Г

ҲАСНОВА Ч

ДАМҲАММӘТ Т

САҒАДОВА И

РУСТАМОВА Л

ҲАСНОВА Ч

ДАМҲАММӘТ Т

САҒАДОВА И

РУСТАМОВА Л

РУСТАМОВ Ҳ

МУРДОБОВА С

ҒАСЫМОВ Ф

АҒАБЕЯ К

ҲАММӘТОВ Е

ЭЛМҲАММӘТ Т

НУРҲАТОВА И

АБДУЛЛАЕВА А

ЧАБАНҚИЕВ Ф

ТАҒЫБОВ А

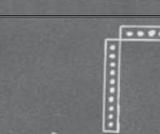
ЭҒЛИЕВ Э

**АРАРАТ РАЈОН ХАЛИСА КАНД.
ОРТА МАКТАБИНИН X
БРАХЫЛЫШЫ 1976-77**

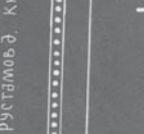
X B CИHФИ

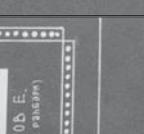

Элиев Г.

Рустамов д. Кимвун С.

Халимов Т. (огазы раныр)

Садиков Е. (омак галисим)

Элиев М. (Алиев мектеби)

Наверов д. (Алиев мектеби)

Элиев М. (Алиев мектеби)

																									
Ласанов Б.	Элиева А.	Берлимов Н.	Ахмедов Д.	Ласанова К.	Маммадова Г.	Мансур А.	Новрузова Э.	Гурбанов Д.	Ласанова К.	Боскаров Е.	Латамова Б.	Гасымов Н.	Эвезрова Н.	Мурзаев П.	Челлилов Е.	Мухарророва Г.	Искандаров Г.	Маммадова С.	Маммадиев М.	Баблер С.	Элиев Г.	Валиев В.	Элиев Г.	Маммадова С.	Алимаммадиев М.

Выпускники Халисинской ср. школы Аграатского района

МУРАДОВ Г.
Забуч

НАСРУЛЛАЕВ А.
Дилектор

АББАСОВ С
Клык

КИМ БОН СУК

БАХРАМОВ А.

МАМЕДОВ Г.

ГАСАНОВ Н.

ВЕЛИЕВ И.

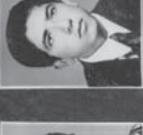

МУРАДОВ А. ИСКЕНДЕРОВ С.

АЛИЕВ Р.

ХАЛИЛОВ Х.

МАМЕДОВА С. КУРБАНОВ А.

ХА КЛАСС

САИМАНОВ З. АГАЕВА Х.

АПОЕВ Т.

АПОЕВА Н.

ТАГИЕВ С. ГУМБАТОВ Б.

ЮСИФОВА С.

АББАСОВА А. НАСИРОВ Б. МАМЕДОВА Т. АСКЕРОВ Р. ГАБИЛОВА Г.

ВЕЛИЕВ Ю.

НОВРУЗОВ Ф.

1977-78
учебный год

Визуальники
ХАЛИСКОЙ СР.ШКОЛЫ
Образовательного центра

1977-78 учебный год

МУРАДОВ Г.
забук.

НАСРУЛЛАЕВ А.
директор

ЮСИФОВ В.
сл.рук.

АЛИЕВ Т.

ГАСАНОВ Н.

АББАСОВ Я.

РУСТАМОВА А.

АЛИЕВ Н.

АСКЕРОВА М.

ИСМАИЛОВ Т.

АЛИЕВ В.

ИСМАИЛОВА П.

САФАРОВА Б.

САФАРОВА А.

ПАШАЕВ Х.

МУХТАРОВ В.

ПАШАЕВА Ш.

НОВРУЗОВ З.

САФАРОВ И.

МЕХТИЕВА А.

ГАСЫМОВ А.

АББАСОВА Т.

РУСТАМОВА Л.

ЮСИФОВ З.

БАБАЕВА Н.

ИСМАИЛОВА Г.

ПАШАЕВ С.

Возвущенники
ХАЛИСКИНСКОЙ СРЕДНЕЙ
ШКОЛЫ
Аграрного р-на
1978-79 уч. год
X^A КЛАСС

НАСРУЛЛАЕВ А.А.
Директор

АЛИЕВ М.А.
зам. директора

МУРАДОВ Г.Б.
зам. директора

РУСТАМОВ А.Я.
мл.рук.

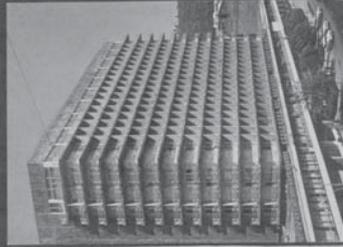
ВЕЛИЕВ И.Б.

МАМЕДОВ М.З.

ЮСИФОВ Б.А.

Гасанов З.

Мамедова С.

Мамедов Т.

Исакендерова Т.

Мамедов С.

Мамедов С.

Мамедов С.

Мамедов С.

Мамедов С.

Мамедов С.

Мамедов С.

Мамедов С.

Мамедов С.

Мамедов С.

Мамедов С.

Мамедов С.

Мамедов С.

Мамедов С.

Мамедов С.

Мамедов С.

Мамедов С.

Мамедов С.

Мамедов С.

Мамедов С.

Выпускники

ХАЛИСНСКОЙ СРЕДНЕЙ ШКОЛЫ

Араратского у-на

1978-79
учебный год

НАСРУЛЛАЕВ А.Т.
директор

АЛИЕВ М.А.
зам. директора

МУРАДОВ Г.Б.
зам. директора

МАМЕДОВ М.З.
лит.уч.

ЮСИФОВ Б.А.
МАГАРЛАМОВ С.И.

ГАСАНОВ Н.М.
АББАСОВ Я.А.

АЛИЕВ Ф.А.

X класс

Сабаяев Т.
Исмаилов С.

Сабаяев У.
Сабаяев С.

Сабаяев В.
Сабаяев М.

Сабаяева Д.
Сабаяев Ш.

Исмаилов С.
Сабаяев Ш.

Исмаилов С.
Сабаяев Ш.

Исмаилов С.
Сабаяев Ш.

Исмаилов С.
Сабаяев Ш.

Мамедова М.
Сабаяев Ш.

Мамедова М.
Сабаяев Ш.

Мамедова М.
Сабаяев Ш.

Мамедова М.
Сабаяев Ш.

Мамедов М.
Сабаяев Ш.

Мамедов М.
Сабаяев Ш.

Мамедов М.
Сабаяев Ш.

Мамедов М.
Сабаяев Ш.

Выпускники Калининской СРЕДНЕЙ ШКОЛЫ

1979-80
учебный год

X «А» КЛ.

НИСРУЛЛАЕВА
 директор

МЫРДАЛОВ Г.
 завуч

ДАНЕС М.
 зам. дир.

ГАНИЯЕВ Н.
 кл.рук.

МАМЕДОВА Х.

МАМЕДОВА З.

МАМЕДОВА Э.

МАМЕДОВА С.

МАМЕДОВА Н.

МАМЕДОВА Я.

МАМЕДОВА Г.

МАМЕДОВА С.

МАМЕДОВА С.

МАМЕДОВА С.

МАМЕДОВА С.

МАМЕДОВА С.

Выпускники

ХАНСКИНКОЙ СРЕДНЕЙ ШКОЛЫ

1979-80 учебного года

МУРЗАЕВ Г.
Заслуж.

НАСРУЛЛАЕВ А.
директор

АЛИЕВ М.
зам. дир.

МАМЕТОВ Г. ГАНИЩАЕВ Н. МАГЕРРАМОВ С. МАМЕДОВ Н. РЕБАСОВ Ф.
кл. руковод.

Курбанов Г.

Юсичков В.

«Б» КЛАСС

 <p>ИМИЕВ А.</p>	 <p>АСКЕРОВА Г.</p>	 <p>ДУЗУМАЛОВА С.</p>
 <p>БАБАЕВ В.</p>	 <p>ГЕКАДАРОВА С.</p>	 <p>САРАЕВ Э.</p>
 <p>МАММУАДОВА Г.</p>	 <p>КУРБАНОВА Р.</p>	 <p>ВЕЛИЕВ А.</p>
 <p>ЯГЬЕВ Н.</p>	 <p>ПАШАЕВА Т. КУЧИКЕВ М.</p>	 <p>ЯСКЕРОВА П. ЯСКЕРОВ М.</p>
 <p>ГАННИРАЕВА Р.</p>	 <p>МУХТАРОВА Р.</p>	 <p>МАГЕРРАМОВА М. ИСКЕНДЕРОВА Ч.</p>
 <p>БАЯЛАЕВА Г. БЕКИЕВ Х.</p>	 <p>МУРСАТБАЕВА С.</p>	 <p>ЗУМБАТОВ М.</p>
 <p>НОВРУЗОВ А.</p>	 <p>БАЯЛАЕВА Г. БЕКИЕВ Х.</p>	 <p>МУРСАТБАЕВА С.</p>

**Выпускники
Халисинской
СРЕДНЕЙ ШКОЛЫ
АРАТСКОГО РАЙОНА
1980-81 УЧ. ГОД.**

 Мамедов С. Класс. РУК.	 Мамедов С. Класс. РУК.	 Мамедов С.
 Мамедов С. Класс. РУК.	 Мамедов С.	 Мамедов С.
 Мамедов С. Класс. РУК.	 Мамедов С.	 Мамедов С.

 Мамедов С.	 Мамедов С.	 Мамедов С.	 Мамедов С.	 Мамедов С.
 Мамедов С.	 Мамедов С.	 Мамедов С.	 Мамедов С.	 Мамедов С.
 Мамедов С.	 Мамедов С.	 Мамедов С.	 Мамедов С.	 Мамедов С.
 Мамедов С.	 Мамедов С.	 Мамедов С.	 Мамедов С.	 Мамедов С.
 Мамедов С.	 Мамедов С.	 Мамедов С.	 Мамедов С.	 Мамедов С.

 Мамедов С.	 Мамедов С.	 Мамедов С.	 Мамедов С.	 Мамедов С.
 Мамедов С.	 Мамедов С.	 Мамедов С.	 Мамедов С.	 Мамедов С.
 Мамедов С.	 Мамедов С.	 Мамедов С.	 Мамедов С.	 Мамедов С.
 Мамедов С.	 Мамедов С.	 Мамедов С.	 Мамедов С.	 Мамедов С.
 Мамедов С.	 Мамедов С.	 Мамедов С.	 Мамедов С.	 Мамедов С.

НАСРУЛЛАЕВ Н.
Директор

МАМЕДОВ Г.
Зам. директора

МУРАДОВ Г.
Зам. зав.уч.

ГУРБАНОВ Г.
кл. зав.уч.

АЛИЕВ Ф.

МАМЕДОВ Н.

МАГЕРРАМОВС.

МАМЕДОВ А.

ЮСИФОВ В.

АЛИЕВ М.

ХАЛИЛОВ Т.
Зам. рек.

ХАЛИСИНСКАЯ
СРЕДНЯЯ ШКОЛА
Азәрбајҹан җумһурияты
ВЫПУСКНИКИ 1981-82 уч. года

ХАЛИЛОВ Ш.

ХАМИЛОВ И.

ГАТАМОВА С.

ХАМИЛОВ Е.

ТЖАНОВ И.

ТЖЕМИНОВ Н.

ДИМИТЛАНЕВ А.

АЛИЕВ З.

ЮСИФОВ Е.

АББАСОВ Е.

МАМЕДОВ И.

АБСАРАЛИЕВ А.

МАГАММАДОВ С.

МЕХТМОВ Е.

МАМУНОВА С.

АББАСОВ З.

АБСАРАЛИЕВ А.

МАГАММАДОВ С.

МЕХТМОВ Е.

МАМУНОВА С.

МАМЕДОВ Н.

НОВАРЦОВА А.

ПШАНОВА Т.

ПШАНОВА Н.

АБСАРАЛИЕВА Т.

А-А
КЛАСС

Азербайджан Республикасы
Кенд Орта Мәктәбинин
XVI Бурсасынын

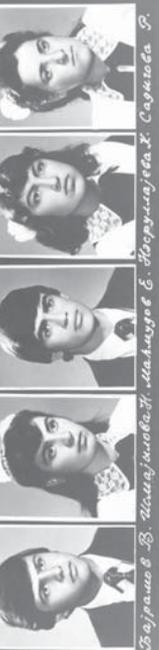
Абдасов **Д.** Мүзәйәв **Ф.** Мүзәйәв **Ф.** Мүзәйәв **Ф.** Мүзәйәв **Ф.** Мүзәйәв **Ф.**
с.р. 1981.

Мүзәйәв **Д.** Мүзәйәв **Д.** Мүзәйәв **Д.** Мүзәйәв **Д.** Мүзәйәв **Д.**

Мүзәйәв **Д.** Мүзәйәв **Д.** Мүзәйәв **Д.** Мүзәйәв **Д.** Мүзәйәв **Д.**

Мүзәйәв **Д.** Мүзәйәв **Д.** Мүзәйәв **Д.** Мүзәйәв **Д.** Мүзәйәв **Д.**

X

Юсифов **Р.** Мүзәйәв **З.** Мүзәйәв **З.** Мүзәйәв **З.** Мүзәйәв **З.**

Мүзәйәв **З.** Мүзәйәв **З.** Мүзәйәв **З.** Мүзәйәв **З.** Мүзәйәв **З.**

Мүзәйәв **З.** Мүзәйәв **З.** Мүзәйәв **З.** Мүзәйәв **З.** Мүзәйәв **З.**

Мүзәйәв **З.** Мүзәйәв **З.** Мүзәйәв **З.** Мүзәйәв **З.** Мүзәйәв **З.**

Мүзәйәв **З.** Мүзәйәв **З.** Мүзәйәв **З.** Мүзәйәв **З.** Мүзәйәв **З.**

1983

Азәрбајҹан рәјоҹу Ҳашим
хәҹу брҹа Мәхмәдиши
XVI *бүрәһмәши*

X

Мәммәдов Һ. Мәммәдов
ҹәмһүрҹәт

Мәммәдов К. Кәрәмәвә
ҹәмһүрҹәт

Мәммәдов Р. Мәммәдов
ҹәмһүрҹәт

Мәммәдов К. Мәммәдов
ҹәмһүрҹәт

Мәммәдов Ф. Мәммәдов
ҹәмһүрҹәт

Мәммәдов Р. Мәммәдов
ҹәмһүрҹәт

Мәммәдов К. Мәммәдов
ҹәмһүрҹәт

Мәммәдов С. Мәммәдов
ҹәмһүрҹәт

Мәммәдов С. Мәммәдов
ҹәмһүрҹәт

Мәммәдов С. Мәммәдов
ҹәмһүрҹәт

Мәммәдов С. Мәммәдов
ҹәмһүрҹәт

Мәммәдов С. Мәммәдов
ҹәмһүрҹәт

Мәммәдов С. Мәммәдов
ҹәмһүрҹәт

Мәммәдов С. Мәммәдов
ҹәмһүрҹәт

Мәммәдов С. Мәммәдов
ҹәмһүрҹәт

1983 г.

XV

Гурбатов М. Джигов
ҹәмһүрҹәт

Гурбатов М. Мәммәдовә
ҹәмһүрҹәт

Гурбатов М. Мәммәдовә
ҹәмһүрҹәт

Гурбатов М. Мәммәдовә
ҹәмһүрҹәт

Гурбатов М. Мәммәдовә
ҹәмһүрҹәт

Гурбатов М. Мәммәдовә
ҹәмһүрҹәт

Гурбатов М. Мәммәдовә
ҹәмһүрҹәт

Гурбатов М. Мәммәдовә
ҹәмһүрҹәт

Гурбатов М. Мәммәдовә
ҹәмһүрҹәт

Гурбатов М. Мәммәдовә
ҹәмһүрҹәт

Гурбатов М. Мәммәдовә
ҹәмһүрҹәт

Гурбатов М. Мәммәдовә
ҹәмһүрҹәт

Гурбатов М. Мәммәдовә
ҹәмһүрҹәт

Гурбатов М. Мәммәдовә
ҹәмһүрҹәт

Гурбатов М. Мәммәдовә
ҹәмһүрҹәт

Гурбатов М. Мәммәдовә
ҹәмһүрҹәт

Гурбатов М. Мәммәдовә
ҹәмһүрҹәт

Гурбатов М. Мәммәдовә
ҹәмһүрҹәт

Гурбатов М. Мәммәдовә
ҹәмһүрҹәт

Гурбатов М. Мәммәдовә
ҹәмһүрҹәт

Гурбатов М. Мәммәдовә
ҹәмһүрҹәт

Гурбатов М. Мәммәдовә
ҹәмһүрҹәт

Гурбатов М. Мәммәдовә
ҹәмһүрҹәт

Гурбатов М. Мәммәдовә
ҹәмһүрҹәт

Гурбатов М. Мәммәдовә
ҹәмһүрҹәт

ДИРЕКТОР
НОСРИМОВ А.

ЗАМ. ДИРЕКТОРА
ЛУРАДОВ Г.

ЗАМ. ДИРЕКТОРА
МАМЕДОВ Т.

ЗАМ. ДИРЕКТОРА
ИБРАГИМОВ Э.

АРЗУМАНЯН Л.

МАТКАРИМОВ И.

РУСТАМОВ Н.

КЕРИМОВА Н.

ГУМБАТОВ М.

БАБАЕВА Р.

Выпускники
1983-84 гг.
СРЕДНЕЙ ШКОЛЫ
с. ХАЛІСА
Араратского р-на

АМЕВА Т.

НАСИРОВ Я.

ДЖАФАРОВА Х.

АЛИЕВ Р.

АЛИЕВ А.

БАБАЕВА М.

ТАСАНОВА Э.

МИРЗАЛИЕВА У.

ММЕДОВА Э.

ТЕЙМУРОВ Н.

СУЛЕЙМАНОВ И.

ПАШАЕВ С.

ГУМБАТОВ А.

РУСТАМОВ Б.

ИБРАГИМОВ Б.

АЛИЕВ А.

АЛЕКБЕРОВ С.

ЮСИФОВ Н.

РУСТАМОВ Б.

ИБРАГИМОВ Б.

АЛИЕВ А.

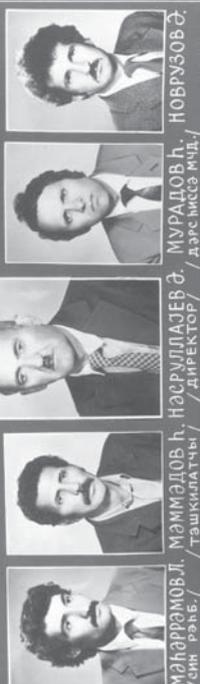

АЛЕКБЕРОВ С.

ЮСИФОВ Н.

*Арсун район
Халиса кəнд оғта
мəктəбидин 1984-85чи
тəдрис имини
XVIII-дуррахылышы*

Мəхəррəмов Ј. Мəммədов Н. Нəсруллазев Ə. Мурадov Н. Новрузов Ə.
/син рəбб./ /тəшкилатчы./ /директор./ /дəрс имсə рид./

Нəсруллазев Ə. Хəlлилов Т. Ибрəхимов Е. Мəммədов Н.
/набви рəббəр/

Мəфəрoвa З. Сəфəров Р. Исмайлoвa Н.

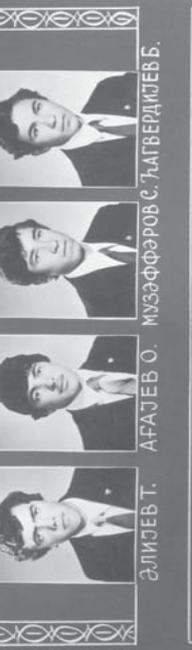
Əскəрoвa М. Əлиев М. Исмайлoвa Ф.

Мəммədova Е. Бабajевa С. Əлиjevа П.

Новрузoвa М. Əлəкбəров Н. Мухтарoвa С. Мурсəлов Т. Јусифoвa М.

Əлиjev Т. Əфəров О. Музəффəров С. Ягбєрдийев Б.

Назим Мəммədov Н. (Директор)

Мəхəррəм М. Мəммədov М.

Мəхəррəм М. Мəммədov М.

Мəхəррəм М. Мəммədov М.

Мəхəррəм М. Мəммədov М.

Мəхəррəм М. Мəммədov М.

Мəхəррəм М. Мəммədov М.

Мəхəррəм М. Мəммədov М.

САРАТ РАЈОНУ,
Халиса
 КƏНД ОРТА МƏКТƏБИНИН
XIX БУРАХВІЛЫШЫ

Мəхəррəм М. Мəммədov М.

Мəхəррəм М. Мəммədov М.

Мəхəррəм М. Мəммədov М.

Мəхəррəм М. Мəммədov М.

Мəхəррəм М. Мəммədov М.

Мəхəррəм М. Мəммədov М.

Мəхəррəм М. Мəммədov М.

Мəхəррəм М. Мəммədov М.

Мəхəррəм М. Мəммədov М.

Мəхəррəм М. Мəммədov М.

Мəхəррəм М. Мəммədov М.

Мəхəррəм М. Мəммədov М.

Мəхəррəм М. Мəммədov М.

Мəхəррəм М. Мəммədov М.

Мəхəррəм М. Мəммədov М.

Мəхəррəм М. Мəммədov М.

1985 · 86
 ЁЫ ИЛ

Мəхəррəм М. Мəммədov М.

Мəхəррəм М. Мəммədov М.

Мəхəррəм М. Мəммədov М.

Мəхəррəм М. Мəммədov М.

Мəхəррəм М. Мəммədov М.

Мəхəррəм М. Мəммədov М.

Мəхəррəм М. Мəммədov М.

Мəхəррəм М. Мəммədov М.

Нəsəналıев Ə.
Директор

Муровов Н.
Зəрс кəссə мүд.
İnzənkatçı

Маммадов Н.
İnzənkatçı

Јафаров С.
Сənир рəһбəri

АРАРАШ РАЈОНУ,
Калиса КƏНД ОРТА МƏКТƏБİNİN
X
XIX БУРАХЫЛЫШЫ

Əвлатов Н.
Рəһбər

Маммадов Н.
Сənир рəһбəri

Маммадов С.
Сənир рəһбəri

Маммадов С.
Сənир рəһбəri

Мендијев Н.

Турабова Д.

Тасалов Д.

Вајев Д.

Бабайев Н.

Бекмурова З.

Дəмирəлијев Д.

Маммадов Б.

Əliyeva Ф.

Əliyeva Ф.

Əliyeva Ф.

Əliyeva Ф.

Əliyeva Ф.

1985-86 2-ы 2/1.

Средняя школа
села Халиса
Арацотского р-на

1982г.

Алиев М.
класс. руководитель

Муратов Ф.
класс. зав.

Муратов Ф.
класс. зав.

Муратов Ф.
класс. зав.

Муратов С.
класс. зав.

Джафарзаде Б.

Кобяев М.

Анисев З.

Халилов М.

Местева Н.

Тамирбаев Н.

Юсубова С.

Ташкымбаева З.

Ташкымбаева З.

Ахмедов М.

Масиров С.

X
а
Халиса

Ташкымбаева З.

Ахмедов С.

Ахмедов С.

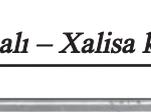
Ахмедов М.

Ахмедов С.

Ахмедов С.

Ахмедов М.

*Срежня школа
села Хамса
Арааракского района*

*Музыкаль Н.
музыкаль*

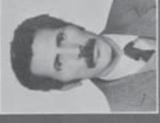
Музыкаль З.

*Музыкаль С.
музыкаль*

Музыкаль А.

*Музыкаль С.
музыкаль*

Музыкаль А.

*Музыкаль А.
музыкаль*

Музыкаль З.

1986-87 94 104

Хачатурян С.

Хачатурян С.

X⁵ Клас

Назарян А.

Назарян А.

Назарян А.

Назарян А.

Назарян А.

Назарян А.

Назарян А.

Назарян А.

Назарян А.

Назарян А.

Назарян А.

Назарян А.

Назарян А.

Назарян А.

Назарян А.

Назарян А.

Назарян А.

Нəsrəддин Ə. Мүрədов
директор

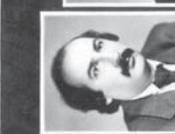
Мəммədov Ə. Тəвəккүл

Мүрədov Ə. Мүрədov
директор

Мүрədov Ə. Мүрədov

Мүрədov Ə. Мүрədov

Мүрədov Ə. Мүрədov

Мүрədov Ə. Мүрədov

Мүрədov Ə. Мүрədov

Азәрбајҹан РАЈОН

ХАЛИСА

КӘНД ОРТА МӘКТӘБИНИ
XXI БУРАХЫЛЫШЫ

Мүрədov Ə. Мүрədov

Мүрədov Ə. Мүрədov

Мүрədov Ə. Мүрədov

Мүрədov Ə. Мүрədov

Мүрədov Ə. Мүрədov

Мүрədov Ə. Мүрədov

Мүрədov Ə. Мүрədov

Мүрədov Ə. Мүрədov

Мүрədov Ə. Мүрədov

Мүрədov Ə. Мүрədov

Мүрədov Ə. Мүрədov

Мүрədov Ə. Мүрədov

Мүрədov Ə. Мүрədov

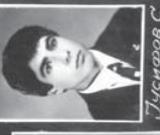
1987

Мүрədov Ə. Мүрədov

Мүрədov Ə. Мүрədov

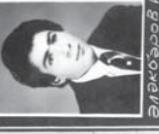
Мүрədov Ə. Мүрədov

Мүрədov Ə. Мүрədov

Мүрədov Ə. Мүрədov

Мүрədov Ə. Мүрədov

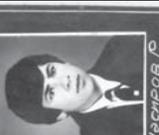
Мүрədov Ə. Мүрədov

Мүрədov Ə. Мүрədov

Мүрədov Ə. Мүрədov

Мүрədov Ə. Мүрədov

НəSRULLAYEV Ə.
(директор)

MƏMMƏDOV F.
тədrисчи

MURALIDOV F.
тədrисчи

NOVRUZOV Ə.
сенир лектор

YUSIFOV N.
тədrисчи

РАЈОН Ё

Ўзбекистон

ХАЛИСА

КЭНД ОРТА МЭКТЭБИНИ
XXI БУРАХЫЛЫШИ

MƏMMƏDOVA E.
тədrисчи

MƏMMƏDOV F.
тədrисчи

GURBATOV F.
тədrисчи

XƏLILOV M.
тədrисчи

ƏLİYEV F.
тədrисчи

SHALBERDIYEV I.
тədrисчи

MURODOVA F.
тədrисчи

BATIYEV M.
тədrисчи

YUSIFOVA R.
тədrисчи

MUZERAYEVA S.
тədrисчи

MƏMMƏDOVA K.
тədrисчи

ABDULLAYEV Z.
тədrисчи

1987

ZƏLIMOVA S.
тədrисчи

ABDULLAYEVA A.
тədrисчи

1988

GULIYEVA M.
тədrисчи

MƏMMƏDOV M.
тədrисчи

YUSIFOVA S.
тədrисчи

ƏBDULLAYEV S.
тədrисчи

GULIYEVA M.
тədrисчи

MƏMMƏDOV B.
тədrисчи

YUSIFOV T.
тədrисчи

ABDULLAYEV B.
тədrисчи

ABDULLAYEV F.
тədrисчи

Mündəricat

Elmi redaktordan (S.A.Məmmədov professor, tarix elmləri doktoru).....	4
Əli Rza Xələfli: “Ümidin keşiyində, yaxud doğma yurda yaddaş abidəsi”.....	7
Telli Pənahqızı: "Kəndim, gəldim - dərdə vida!".....	12

I hissə. Xalisa kəndinin tarixi

Müəllifdən. Bu kitabı niyə və necə yazdım	19
Vedibasar mahalı. Tarixə qısa səyahət	21
Xalisa kəndi	24
Bir neçə söz kəndin tarixi haqqında	26
Xalisa kəndi və 1915-20-ci illər hadisələri	
<i>Erməni-müsəlman davası</i>	28
İsmayılov Məcid Paşa oğlu.....	29
Xəlilov İsmayıl Məhərrəm oğlu.....	30
Bayramov İsgəndər Mirzəfər oğlu.....	31
Məmmədov Hüseyn Neydər oğlu.....	31
Dirçəliş	33
Xalisa kəndi ötən əsrin 30-cu illərində	
<i>Repressiya qurbanları</i>	35
Heydərov Nəcəf Heydər oğlu.....	36
Əliyev Məhəmməd Məmmədtağı oğlu.....	37
Məmmədov Abbas Allahverdi oğlu.....	38
Məmmədov Xancan İbrahim oğlu.....	39
Mir Kərim ağa Murtuzov.....	39
Xəlilov Məhəmmədəli Məhərrəm oğlu.....	40
Mahmudov Hüseyn Mahmud oğlu.....	41
Kərbəlayi Məhəmməd Səməd oğlu.....	41
Novruzov Mənsim Novruz oğlu.....	42

Fətəliyev Fətəli Mehdi oğlu.....	42
Qurbanov Allahverdi İsmayıl oğlu.....	43
Abbasov Bəhlul Musa oğlu.....	43
Babayeva Sona.....	44
Xalisa kəndi zamanın sərt	
döngələrində (1938-1945-ci illər).....	45
Vəliyev Əli Usub oğlu.....	46
Heydərov Almədəd Məşədi Məhəmməd oğlu.....	47
1941-1945-ci illər müharibəsində kəndindən həlak olanlar.....	49
Abbasov İbrahim Musa oğlu.....	49
Bayramov Bayram Qəmbər oğlu.....	49
Məhərrəmov Səfər Əhməd oğlu.....	50
Kazımov Məhəmməd Əhməd oğlu.....	50
Əliyev İsa Məmmədağlı oğlu.....	51
Ağayev Fərəmz Hüseyin oğlu.....	51
Bayramov Sultan Meydan oğlu.....	52
Nəsirov Orucəli Vəli oğlu.....	52
1941-1945-ci illər müharibəsində iştirak etmiş xalisalılar.....	57
Acı fəlakət - deportasiya.....	59
Məmmədov İbrahim Allahverdi oğlu.....	67
Maqsudov Maqsud Rza oğlu.....	70
Aydın sabaha doğru.....g.....	74
Qasımov Yaqub Mirhəmid ağa oğlu.....	80
Kərimov Hüseyin Paşa oğlu.....	91
Hümbətov Məhərrəm Təvəkkül oğlu.....	93
1988-ci illərin ağır günləri.....	95
Maqsudov Yusif Maqsud oğlu.....	99
Xalisanın süqutu.....	101
1988-ci il hadisələri zamanı Xalisa camaatının əlindən əvəzi	

ödənilmədən alınan ictimai (kənd-kolxoz)	
əmlak siyahısı.....	107
Faciə qurbanı. Hüseynov Hüseyn Bəbir oğlu.....	108
Xalisa kənd kolxozuna rəhbərlik edənlərin siyahısı.....	110

II hissə. Xalisa kəndində təhsil

Yaranma tarixi və inkişaf yolu.....	112
--	------------

Xalisa kənd məktəbinə rəhbərlik edənlər

Məmmədov Səfəralı Hübət oğlu.....	118
Şadlinski Bilman Nəsrulla bəy oğlu.....	121
Əkbərov Adil Musa oğlu.....	123
Bayramov Əli Meydan oğlu.....	124
Əsgərov İman Ramazan oğlu.....	126
İbrahimov Mirələsgər Mirməhəmməd oğlu.....	127
Məmmədov Həsən Məmmədrəhim oğlu.....	129
Əsgərov Qasım Rüstəm oğlu.....	130
Məmmədov Vəli Abbas oğlu.....	132
Sadıqov Oruc Teymur oğlu.....	135
Heydərov Heydərəli Nəcəf oğlu.....	137
Nəsrullayev Əziz Hüseyn oğlu.....	139
Muradov Hilal Bayram oğlu.....	144
1925-1988-ci illərdə Xalisa kənd məktəbinə rəhbərlik edənlərin siyahısı.....	146

III hissə. Kəndimizin şərəfidirlər

Alimlərimiz

Məmmədov Süleyman Abbas oğlu; <i>professor, tarix elmləri doktoru</i>	148
Əhmədov Aydın Cəfər oğlu; <i>kimya elmləri namizədi</i>	153
Əliyev Rafiq Ələkbər oğlu; <i>dosent</i>	154
Apoyev Bayram Fəti oğlu; <i>pedaqoji elmlər namizədi</i>	155

Muradov Mustafa Bayram oğlu; <i>fizika-riyaziyyat elmləri namizədi</i>	156
--	-----

Müəllimlərimiz

Muradov Bayram Hübət oğlu.....	157
Qasimov Xudakərim Abdulkərim oğlu.....	158
Məhərrəmov Yunis İsmayıl oğlu.....	159
Yusifov Ələşrəf İbrahim oğlu.....	160
Şadlinski Şəmil Əli oğlu.....	164
Mehdiyev Musa Fətəli oğlu.....	165
Qafarov İsmayıl Əbdüləli oğlu.....	167
Ələkbərov Ələşrəf Qurban oğlu.....	169
Əliyev Musa Əziz oğlu.....	170
Həsənov Musa Mehbalı oğlu.....	171
Qasimov Abdulla Mirhəmid ağa oğlu.....	172
Məmmədov Qasım Həsən oğlu.....	175
Abbasov Oruc Əbdüləli oğlu.....	178
Rüstəmov Ənvər Yavər oğlu.....	180
Xəlilov Tofiq İsmayıl oğlu.....	182
Hüseynova Sima İbrahim qızı.....	183
Müəllim ailəsi (Mübariz və Zöhrə Hüseynovlar).....	184
İbrahimov Hidayət Əsəd oğlu.....	186
Əliyev Fəxrəddin Əsəd oğlu.....	187

Ağsaqqallarımız

Cəfərov Abdulla Məhəmməd oğlu.....	190
Yusifov İbrahim Abbas oğlu.....	192
Paşayev İmran İsmayıl oğlu.....	193
Məmmədov Əvəz Qulu oğlu.....	195
İsrafil Məhərrəm oğlu və İslam İsmayıl oğlu.....	198
Əliyev Əsəd Məmmədağlı oğlu.....	202
Nəsirov Əli İbrahim oğlu.....	204
Qasimov Mir Qafar ağa Seyidağa oğlu.....	205

Cəfərov Nəbi Hüseyn oğlu..... 207

Deputatımız

Yusifova Hava Həsənalı qızı..... 209

"Qəhrəman ana"larımız

Yusifova Tərlan Abbas qızı..... 210

Səfərova Sura Qurban qızı..... 210

Əliyeva Telli İsa qızı..... 211

Əliyeva Gülüstan Musa qızı..... 211

İsmayılova Qəmər Bayram qızı..... 212

Məmmədova Eminə Məhərrəm qızı..... 212

Şadlinski Rübabə Məmmədağlı qızı..... 213

Mirzəfərova Bağdagül Nəsib qızı..... 213

Rüstəmov Qiyət Məmmədkərim qızı..... 214

Cəlilova Xanımzər Musa qızı..... 214

Qasımova Nabat İsmayıl qızı..... 214

Məmmədova Fatma Nümbət qızı..... 214

Adımızın ucalıq ünvanları

Qasimov Həbib Mirhəmid ağa oğlu..... 215

Mehdiyev Qurbanəli Fətəli oğlu..... 217

Muxtarov Təvəkkül Qəhrəman oğlu..... 218

Abdullayev İsa Əkbər oğlu..... 219

Seyidov Mirismayıl Mirsadiq oğlu..... 220

Məmmədova Sucayə Hüseyn qızı..... 222

Məmmədov Allahverdi Hüseyn oğlu..... 224

Xoşbəxt ziyalı ailəsi (Nizami və Qətibə Yusifovlar)..... 225

Qasimov Abgül Məmmədkərim oğlu..... 227

Əliyev Əli Səməd oğlu..... 228

Paşayev Firudin İmran oğlu..... 229

Məmmədov Eldar İbrahim oğlu..... 230

Nəsirov Vaqif Əli oğlu..... 232

Kəndimiz – dərdimiz

Novruzov Hübət Əli oğlu.....	234
Mirzəfərov Ferdik Kərəm oğlu.....	235
Cəfərov Allahverdi Abdulla oğlu.....	236
Qasimov Tofiq Miryaqub oğlu.....	238
İbrahimov Mirhacib Mirələsgər oğlu.....	241
Məmmədov Niyazi Əvəz oğlu.....	243
Cahangirov Füzuli Cümşüd oğlu.....	244
Əliyev Ramiz Ələkbər oğlu.....	245
İsgəndərov Sabir Əli oğlu.....	247
Novruzov Ayaz Novruz oğlu.....	248
Məmmədov Mehman Qasım oğlu.....	249
Məmmədov Mobil Məhərrəm oğlu.....	250
Məmmədov-Abbasov Rəşad Zakir oğlu.....	252

Həkimlərimiz

Əliyev Səttar Əli oğlu.....	254
Qasimova Ruqiyyə Nəcəf qızı.....	256
Yusifova Gözəl Teymur qızı.....	257
İbrahimova Həcər Ələsrəf qızı.....	258
Məmmədov Ziyafər Hüseyn oğlu.....	259
İsmayılova Təhminə İsrafil qızı.....	260

IV hissə. Tayfalar, tirələr, ailələr

Abdullayev Abdulla Kazım oğlunun ailə üzvləri.....	262
Abbasuşağı.....	263
Abouşağı.....	264
Ağarzauşağı.....	264
Allahyaruşağı.....	265
Aluşağı.....	265
Azizi tayfası.....	266
Babauşağı.....	267
Bayramuşağı.....	268

Bəşiruşağı (Cansöylü).....	268
Kalba Bayraməlinin törəmələri.....	269
Bəbir Hüseyin oğlunun ailə üzvləri.....	270
Cəfər oğlu Hüseyin ailə üzvləri.....	270
Cəfəruşağı.....	270
Cəfərqulular tayfası (Məngük kəndindən).....	270
Cəliluşağı.....	270
Dünyamalıyev Sultan və Abbas qardaşlarının ailə üzvləri...271	
Əbdüləli İsmayıl oğlunun ailə üzvləri.....	272
Ələsgər və Ələkbər qardaşlarının törəmələri.....	272
Əliyev Rəcəb Mirzəli oğlunun ailə üzvləri.....	272
Əsgəruşağı.....	273
Əsəduşağı.....	274
Ələkbəruşağı.....	274
Əvəz Qulu oğlunun ailə üzvləri.....	274
Əliyev İmranın ailə üzvləri (Şərurun Zeyvə kəndindən).....	275
Göllülər.....	275
Heydəruşağı.....	276
Hətəmuşağı və Abbasovlar tirəsi.....	278
Həbilovlar.....	279
Həsənov Pənahnın ailə üzvləri.....	279
Hənifəuşağı.....	280
Hümbətəli tayfası.....	281
Xancanuşağı.....	281
Xəlil İsgəndər oğlunun ailə üzvləri.....	282
İsgəndəruşağı.....	283
İbrahim Nəsir oğlunun ailə üzvləri.....	283
Kəlbəhəsənlilər (Göl-Cıgın kəndindən).....	284
Kalbausublar tayfası (Kolanlı kəndindən).....	284
Qasımалılar (Kolanlı kəndindən).....	285
Qırmski tayfasının Cəro qolu. Alo kişinin ailəsi.....	286

Qırmski tayfasının Cındi qolu.....	288
Qurbanovlar. Qurbanov Qurban Məmməd oğlu.....	291
Quliyevlər.....	291
Quluuşağı.....	292
Maqşud və Rüstəm qardaşlarının övladları.....	292
Mamka-Mamki tayfası.....	293
Məstanuşağı.....	294
Məmmədbağır Mehdi oğlunun ailə üzvləri.....	294
Məşədi Abbas tayfası.....	294
Məmməduşağı.....	295
Mədəduşağı.....	297
Məhərrəmuşağı.....	297
Mirismayıl Seyidovun ailəsi.....	298
Misirililər tayfası (Məngük kəndindən).....	299
Mürsəluşağı.....	299
Muradxanlı tayfası.....	300
Muxtaruşağı.....	302
Musauşağı.....	302
Nəsiruşağı.....	303
Nəcəf Heydər oğlunun ailə üzvləri.....	303
Novruzovlar.....	304
Novruzuşağı.....	304
Paşa Tağıyevin ailə üzvləri.....	304
Rzayev Məmmədin ailə üzvləri.....	305
Rüstəmuşağı (Kolanlı kəndindən).....	305
Rüstəmov Yavər Baxşəli oğlunun ailə üzvləri (Kolanlı kəndindən).....	306
Rzauşağı.....	307
Sarıxanlı kəndi və Sarxanuşağı.....	308
Sarxanuşağı tayfasının Səfəralı tirəsi.....	311
İbrahim Səfər oğlu.....	312
Səfərov Səfəralı İbrahim oğlu.....	313

Səfərov Yəhya Səfər oğlu.....	314
Səfərov Qafar İbrahim oğlu.....	315
Səfərov Şirməmməd Qafar oğlu.....	316
Mikayıl Haqverdi oğlu və Əbülfət İsmayıl oğlu.....	317
Mikayıl Haqverdi oğlu tirəsi.....	319
Əbülfət İsmayıl oğlu tirəsi.....	319
Haqverdiyev İltifat Mikayıl oğlu.....	320
Qurbanov İmamverdi Əbülfət oğlu.....	320
Zaman və Qəhrəman qardaşları.....	321
Zaman Həsən oğlu tirəsi.....	321
Məşədi Murad Abbasqulu oğlu.....	322
İsa Məşədi Murad oğlu.....	322
Məşədi Hüseyn oğlu.....	323
İsa və İsmayıl qardaşlarının ailə üzvləri.....	323
Şadlinskilər.....	324
Sadıquşağı.....	324
Səfər Məmməd oğlunun ailə üzvləri.....	324
Şahgəldiuşağı (Xosrov kəndindən).....	325
Sədirlilər tayfasının Muraduşağı tirəsi (Kolanlı kəndindən).....	326
Sədirlilər tayfasının Usubuşağı tirəsi (Kolanlı kəndindən).....	326
Seyidlər.....	327
Tağıyevlər.....	329
Vəliuşağı.....	329
Yaqub oğlu Hübətın ailə üzvləri.....	329
Yasovullular tayfası.....	330
Cahangiruşağı tirəsi.....	332
Rüstəmovlar tirəsi.....	333
Mahmudovlar tirəsi.....	333
Mehdiyevlər tirəsi.....	333
Əsəduşağı və Əliyevlər tirəsi.....	334

Abbasuşağı tirəsi.....	334
Yusifuşağı (Məngük kəndindən).....	335
Yusifuşağı.....	335
Zeynaluşağı.....	335
Yusifovlar.....	336
Yusifuşağı (Qaratorpaq kəndindən).....	336
Zeyqəm Doluxan oğlunun ailə üzvləri.....	336

V hissə. Din içində din qoruduq

Din içində din qoruduq.....	338
Dindarlarımız. Molla Fərəc Dünyamalı oğlu.....	341
Molla Salman Fərəc oğlu.....	341
Xanım Salman qızı.....	342
İbrahim Nəsir oğlu.....	342
Almədədov Məhərrəm İsmayıl oğlu.....	343
Babayev Mikayıl Baxşəli oğlu.....	343
Babayev Yusif Mikayıl oğlu.....	344
Cəlilsoy Xudaverdi Qəzənfər oğlu (Hacı Qürbət).....	344
Oruc tutan, namaz qılan dindar nənələrimiz.....	346

VI hissə. Qarabağın azadlığı uğrunda döyüşən xalisəhilər

Şəhidlərimiz

İbrahimov Mirələkbər Mirələsgər oğlu (Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı).....	348
Yusifov Fəxrəddin Xəlil oğlu.....	350
Mürsəlov Elman Bəhrüz oğlu.....	351
Ələkbərov Sərtib Lətif oğlu.....	352
Nəsirov Fətullah Kazım oğlu.....	354
Rzayev Rizvan Məhəmməd oğlu.....	355
Mehdiyev Eldar Fərman oğlu.....	356
Məmmədov Şahin Zeyqəm oğlu.....	357

Müharibə veteranları

Rüstəmov Rasim Rüstəm oğlu.....	358
Abbasov Zülfüqar Məmməd oğlu.....	359
Əsgərov Elsevər İsmayıl oğlu.....	359
Yusifov Namiq Nəsib oğlu.....	362
İsmayılov Knyaz İsmayıl oğlu.....	363
Cahangirov Nazim Cümşüd oğlu.....	366
İsmayılov Fərəmz İsmayıl oğlu.....	367
Novruzov Nüsrəddin Həsən oğlu.....	370
Novruzov Polad Novruz oğlu.....	374
Novruzov Fərrux Novruz oğlu.....	375
Novruzov Mehman Novruz oğlu.....	376
Mehdiyev Rədiq Fərman oğlu.....	377
Mehdiyev Mehman Fərman oğlu.....	377
Mehdiyev Müşfiq Fərman oğlu.....	378
Mehdiyev Xaqani Fərman oğlu.....	378
Hüseynov Cabbar Musa oğlu.....	379
Hüseynov Mehman Musa oğlu.....	379
Hüseynov Elman Musa oğlu.....	380
Cahangirov Telman Cümşüd oğlu.....	380
Bəşirov Novruz Məhərrəm oğlu.....	382
Abdullayev İlqar İsa oğlu.....	383
Sadıqov Müşfiq Calal oğlu.....	384
Paşayev Seyfulla Məhəmməd oğlu.....	385
Xalisa kəndindən Qarabağ uğrunda gədən döyüşlərdə iştirak edənlərin siyahısı.....	386

VII hissə. Yaddaşlardan toplanan incilər

Mir Həmid ağa ilə əlaqəli deyimlər.....	390
Fizzə Məmmədtağı qızının söz boğçasından.....	393
Əzət Əli qızının söz boğçasından.....	397

Deyimlər	400
Olmuş əhvalatlar	406
Kəndimizdə	410
Kəndimizdə yer adları	412

VIII hissə. Yaradıcı qüvvələr

Vəlizadə İnqilab Bəhman oğlu:

“Acı taleli insanlar” (<i>Olmuş əhvalat</i>).....	414
---	-----

Ağayev Şirali Hüseyn oğlu:

“Bizlər nəyi, biz nələri itirdik”	419
---	-----

“Ölməyi də bacarmıram”	420
------------------------------	-----

“Görürəm”	421
-----------------	-----

Sərtib İslamoğlu: “Beşik” (<i>Hekayə</i>).....	422
---	-----

Nəsibə İsrəfilqızı: “Azərbaycanım”	427
---	-----

“Gecələr yadıma kəndimiz düşür”	428
---------------------------------------	-----

“Olsun”	429
---------------	-----

Zaur Vedili: “Ata ocağı”	431
---------------------------------------	-----

“Durnaları dönməz olub yurdumun”	432
--	-----

“Xalisanı”	433
------------------	-----

“Elə bil Xalisa qoxdı o güllər”	434
---------------------------------------	-----

Ələkbərov Sabir Qara oğlu: “Ana”	435
---	-----

“Heyyy”	436
---------------	-----

“Elegiya”	437
-----------------	-----

Vedibasarm nəğməkar oğlu	439
---------------------------------------	-----

IX hissə. Bizdə belə deyirlər	441-450
--	---------

X hissə. Xalisa kənd orta məktəbinin məzunları	451-488
---	---------

**“Kəndimiz - dərdimiz” kitabı xeyriyyəçi soydaşımız
Məmmədov Elçin İbrahim oğlunun maddi dəstəyi ilə
çap edilmişdir.**

Məmmədov Elçin İbrahim oğlu

1967-ci ildə Vedibasar mahalının Xalisa kəndində anadan olmuşdur. Kəndin tarixi, sosial-mədəni həyatında mühüm rol oynayan **Məmməduşağı** tayfasının övlədidir.

1974-cü ildə Xalisa kənd orta məktəbinin I sinfinə getmişdir. Elmin sirli qapılarını ilk dəfə onun üzünə ibtidai sinif müəllimi Yunis Məhərrəmov açmışdır. 1984-cü ildə orta məktəbi əla qiymətlərlə bitirib, Ç.İldırım adına Azərbaycan Politexnik İnstitutunun avtomobil nəqliyyatının istismarı fakültəsinə daxil olmuş, 1990-cı ildə uğurla bitirmişdir. Ali təhsilini başa vuran ili də Azərbaycan Rabitə Nazirliyinin Avtonəqliyyat müəssisələri üzrə istismar şöbəsinin rəisi təyin olunmuşdur. Bu vəzifədə 1992-ci ilin ortalarına qədər işləmişdir.

Elçin Məmmədov 1992-ci ilin sentyabrından özəl fəaliyyətdədir. Əvvəlcə Bakı şəhərində müstəqil "Venera-M" şirkətini yaratmış və rəhbərlik etmişdir. Şirkət 1997-ci ilədək fəaliyyət göstərmişdir.

E.Məmmədov 1997-ci ildən fəaliyyətini Moldova Respublikasında davam etdirmişdir. O, böyük istehsal gücünə malik şəkər zavodunun və süd kombinatının rəhbəri olmuşdur. "Lukoyl" şirkətinin nümayəndəsi kimi, Moldova Respublikasında kənd təsərrüfatı proqramı üzrə yanacaqların bölüşdürülməsinə rəhbərlik etmişdir.

Elçin Məmmədov 2000-ci ildən Rumıniya Respublikasında çalışır. Əvvəlcə şəkər zavodunun direktoru işləmişdir. Sonra isə "İnterneyşn suqor - xoldinq" adlı ingilis kompaniyasının prezidenti təyin edilmişdir. Təqribən dörd min nəfər işçisi olan kompaniyanın mərkəzi idarəsi Rumıniyada yerləşir, Türkiyə və Ukraynada da məntəqələri vardır.

Elçin Məmmədov "Rumıniya-Azərbaycan dostluq cəmiyyəti"nin sədri kimi ölkələrimiz, xalqlarımız arasında dostluq, qardaşlıq münasibətlərinin yaranması və möhkəmlənməsi istiqamətində də səmərəli iş aparmışdır.

E.Məmmədov Rumıniya-Azərbaycan ticarət palatasının sədri işlədiyi müddətdə özünü savadlı, qabiliyyətli mütəxəssis kimi tanıtmış, bütün işlərində Azərbaycanın övladı olduğunu ön plana çəkmişdir. Onun yaxşı işi Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən dəfələrlə yüksək qiymətləndirilmişdir.

Elçin Məmmədov harada, hansı vəzifədə çalışıbsa, əməlləri ilə anamız Azərbaycana yalnız şərəf gətirmişdir.

Olduqca səmimi, mehriban, xeyriyyəçi E.Məmmədov oğlanları İbrahim, Akifi və Süleymanı da ilk öncə Vətənimizə məhəbbət ruhunda tərbiyə edir.

“KƏNDİMİZ – DƏRDİMİZ”

Qərbi Azərbaycan - Vedibasər mahalı - Xəlisə kəndi

Bakı, “Ağrıdağ” nəşriyyatı, 2006

Nəşriyyatın direktoru: Əziz Ələkbərli

Nəşriyyat redaktoru:

Korrektorlar:

Kompüterdə yığdı: Vəfa Kosayeva

**Kompüter tərtibçisi və
texniki redaktoru:** Xaqani Kosayev

Bədii tərtibatçı:

Kağız formatı: 70/90 1/16

Mətbəə kağızı:

Həcmi:

Tirajı: 1000

Sifariş:

Qiyməti müqavilə ilə

Kitab “Vedibasər” qəzetinin kompüter mərkəzində yığılmış, “Nurlar” NPM-də hazır diapozitivlərdən çap edilmişdir.

SƏRTİB İSLAMOĞLU
(MƏHƏRRƏMOV SƏRTİB İSLAM OĞLU)

1954-cü ilin iyul ayında Qərbi Azərbaycanın Vedibasər mahalının Xalisa kəndində anadan olmuşdur. Orta təhsilini doğma kəndlərində almış, 1975-ci ildə ADPU-nun filologiya fakültəsini fərqlənmə diplomu ilə bitirmişdir. Bir müddət Azərbaycan Respublikasının Xaçmaz rayonunda, sonra isə anadan olduğu kənddə Azərbaycan dili və ədəbiyyatı müəllimi işləmişdir.

1985-ci ildə Bakıya köçmüş, 1990-cı ilin oktyabr ayınadək Azərbaycan SSR Nazirlər Soveti yanında Mətbuatda Dövlət və Hərbi Sirləri Mühafizə edən Baş İdarənin redaktoru işləmişdir. Eyni zamanda, Azərbaycan Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Komitəsinin mətbuat mərkəzində çalışmışdır. Müxtəlif mətbu orqanlarda yüzlərlə ədəbi-publisistik məqaləsi dərc olunmuşdur.

“Kəndimiz - dərdimiz” müəllifin ilk kitabıdır.

Sərtib İslamoğlu 2003-cü ilin fevral ayından nəşrə başlayan “Vedibasər” qəzetinin təsisçisi və baş redaktorudur.

Ailəlidir, iki övladı var: Vüsalə, Vüsal.